

Odkud mi to, že Matka Pána
mého přichází ke mně?
(Lk 1. 43.)

MARIA

MARIOLOGIE

UPRAVENÁ ZA MARIÁNSKÉ ČTENÍ PRO VĚŘÍCÍ LID

II. DÍL

*Sluši se, abychom rozuměli
tomu, co uctíváme.“*

(Tomáš z Villanovy.)

ZE SVATÝCH OTCŮ S POUŽITÍM NEJLEPŠÍ
BOHOSLOVNÉ LITERATURY SESTAVIL
P. KONRÁD M. KUBEŠ T. J.

V PRAZE 1936

NÁKLADEM POSLA BOŽSKÉHO SRDCE PÁNĚ

IMPRIMI POTEST

Josephus Vraštil S. J., Praep. Prov.

NIHIL OBSTAT

Prof. dr. Theophilus Spáčil S. J., censor.

IMPRIMATUR

**Pragae, die 12. Octobris 1936. Prael. dr. Theophilus Opatrný,
Vicarius generalis. — Nr. 14896.**

KRALOVNĚ KVĚTŮ

DARUJE
VĚNUJE
ZASVĚCUJE

AUTOR

Druhá část našich úvah mariánských se liší značně od první části, jak sezná každý při povrchním studiu. Tak zvaná „kritická“ exegese, jakou provozuje jistá část moderních nevěřících vykladačů Pisma sv., by okamžitě tvrdila, že pochází z „jiné dílny“, tak jako prohlašují knihy Mojžíšovy za dílo 4—6 autorů, jako mluví o Isaiášovi (Is 1—39) a Deutero-isaiášovi (Is 40—66), protože první část jest psána skoro výhradně prózou, druhá ve verších, lišice se při tom i obsahem atd. Nicméně mohu ubezpečit každého, že oba díly naší mariologie pocházejí nejen „z téže dílny“, nýbrž že byly psány docela současně. Zatím co však první část obsahuje skoro výhradně dogmatiku, zabývá se druhá část ponejvíce životem nejbl. Panny. Pochopitelně tedy, že různost látky měla vliv na způsob pojednání a že se tento přirozeně liší od dřívějšího. Zatím co v I. díle bylo třeba hledat i l u s t r a c e (z věd přírodních i odjinud) k osvětlení těžkých pravd, stačilo (a bylo nutno) uvádět v tomto díle p ř i k l a d y (ze života i z dějin), jež by byly dokladem mocné přimlvy naší nebeské Prostřednice. Tím se stalo, že tento díl jest daleko snadnější a spíše odpovídá tomu, co stojí na titulním listě: „Mariánské čtení pro věřící lid.“ Jen první dvě kapitoly jsou poněkud těžší.

Podotýkám ještě, že bych byl rád ještě nejedno pojednání připojil. Dějiny úcty mariánské, jež nepatří sice k mariologii (dogmatické), jsou jistě jejím doplňkem. Kromě toho mnohá kapitola by se dala širěji a hlouběji rozvést. Chtějíce však podat věřícímu lidu stručně všecko, co sv. víra učí, omezili jsme se na věci podstatné, snažíce se je učinit pochopitelnými, pokud bylo možno. Přispěje-li kniha k tomu, aby nejbl. Panna byla od věřících trochu lépe p o z n á n a, vroucněji milována a věrněji následována, vyhověla plně svému účelu.

Při této příležitosti opravujeme omyly, jež byly v I. díle při korektuře docela přehlédnuty. Hymnus „Zvěstuj boje přeslavného“ pochází od Venantia Fortunata (viz Ve šlěpě-

jich Neposkurněné str. 669), nikoli od Prudentia, jak mylně naznačeno na str. 74 a 83. — *Arbol de la noche triste* (str. 146) již neexistuje, zahynuv ohněm při jakési příležitosti. — Nejzávažnější omyl byl přehlédnut na str. 34, kde Suarez počítán k zastáncům tomistické sentence o předurčení vtěleného Syna Božího. V rukopise zněla (správně) celá věta takto: „Druhý názor (tomistický) má dnes asi tolik přivrženců co první (skotistický), t e n t o (totiž skotistický) m e z i s v ý m i i největšího theologa doby potridentské Suareza (*Mariologia disp. 1. sect. 3.*)“ Zevrubněji jedná Suarez o této věci *De Inc. I. disp. 5.* Zajímavé jest, že učitel sv. Tomáše, Albert Vel., jest téhož náhledu.

Zaviněný omyl jest na str. 279. Místo „Pia V.“ má být „Paula V. (†1621)“. Tento papež nebyl dominikán. V předposledním odstavci podle toho místo „70 let“ má být: „Asi za dvacet let...“

Některé omyly byly přehlédnuty i při korektuře tohoto dílu. Pokud byly později zjištěny, jsou opraveny na konci poslední kapitoly, a čtenář udělá dobře, když před použitím díla je ihned opraví. Někteří recensenti prvního dílu podotkli, že kniha obsahuje mnoho partií, jež jsou snad věřícímu lidu trochu těžké. Nepopírám, ale vysvětlil jsem v úvodě, proč tak činím — z ohledu na inteligenci a zvláště na čtenáře z řad kleru. Nechtěl jsem napsat pouze život Panny Marie, protože takové dílo již v našem jazyce existuje, nýbrž knihu trochu obsáhlejší. Že jsem nevyčerpal vše, že i tak nutno nazvat spis „příručkou“, ví nejlépe ten, kdo se v mariologii vyzná. Že ani věřícím nejsou ony těžší partie nemilé, poznal jsem z výroku, jež po přečtení několika kapitol na otázku jednoho člena našeho řádu učinil jakýsi prostý muž: „My také chceme něco víc o Panně Marii vědět.“

Ve slovanském Betlemě, ve svátek Navštívení Panny Marie 1936.

P. K.

I. NA HRANICÍCH BOŽSTVÍ

Ty jsi po Bohu ta nejprvnější!

A

Svatohostýnská noc — předvečer svátku Panny nanebevzaté. Sleduji světelný průvod. Za úplného bezvětří tvoří hořící svíce tisícerych poutníků nádherný dlouhý zářící pás, a od protějších kaplí křížové cesty zalétá ke mně melodie lurdského Ave. „Zdrávas, zdrávas, zdrávas Maria . . .“

Zahledím se k nebi. Nad hlavou jasná třpyticí hvězda — Jupiter jako menší meloun. Deset měsíčků krouží kolem bys z něho vyrobil. Představ si zemi jako hrášek, pak jest Jupiter jako menší meloun. Deset měsíčků krouží kolem něho, tedy celá soustava oběžnic. Ale tento velikán jest jen bratříček naší země. Spolu s ní se otáčí se všemi svými měsíci kolem slunce, a to jest zase tisíckrát větší než on. Jeden a čtvrt milionu zemí bys z něho vysoustruhoval. V našem modelu by bylo slunce jako koule o průměru jednoho metru. Ale to naše slunko jest jen jeden z mnoha miliard a bilionů světů. Jak maličké jest v zástupu svých druhů! Největší známé hvězdy by byly vůči slunci větší než celá mariánská hora, na níž stojím, vůči zmíněné kouli o metrovém průměru.

Tam zase utkví zrak na jakémisi shluku hvězd. Přes 4000 takových shluků objeveno, a v jediném napočítali až 20 milionů světů . . .

V tom zasyčela svíčka v ruce poutníka, stojícího vedle mne pod stromem. Ovšem, před večerem se přehnal déšť přes posvátnou horu, a na ratolestech neuschly ještě všechny krůpěje. Ví ten poutník, že krůpěj, která mu zhasla svíčku, obsahuje asi 15.000 trilionů¹ „světových systémů“? Každý atom podle tvrzení moderních badatelů záleží z pevného středu, protonu, kolem něhož krouží elektrony jako planety kol slunce. Tak na př. v každém atomu uranu jest 239 protonů, kol nichž krouží 92 elektronů, ve vzdálenostech poměrně větších než jest měsíc nebo země! Co jest svou složitostí celá soustava sluneční, ba celá mléčná dráha vůči jediné

¹ Jeden trilion vlásků vedle sebe tvoří linii 610krát delší než jest vzdálenost slunce od země. Zeměkouli bys tou linií ovinul dva a půl milionkrát. Kdybys ji ovinul každou vteřinu jednou, potřeboval bys k tomu ovinutí plné čtyři týdny, tedy skoro měsíc!

kapce vody! Kdyby se komu podařilo srazit tyto elektrony a protony docela k sobě, srazil by litr vody do jediné kapky!

Zase se zahledím od zhaslé svíčky a nevítané krůpěje k hvězdné obloze. Tvůrce, jenž to vše stvořil, zachovává, řídí, spravuje, jest všude přítomen, u nás stejně jako na vzdálených světech... všude, jak daleko sahá neomezený prostor... o všem ví, o každém prášku, o každém atomu, o každé kapce a každém „světovém systému“ v té kapce... Těžko říci, v čem se velikost Boží projevuje víc: v těch ohromných světech v prostoru či v té drobné krůpěji na stromu?

Zatím průvod vchází do chrámu. Hledím k svatyni, pozoruji ozářená okna, slyším zpěv: „Stvořitel nebe i země za svůj stánek tebe vyvolil, když přijal člověčenství na sebe, v tvůj panenský život se vložil, Ježíš Kristus, Syn Boha živého, Moudrost věčná Otce nebeského...“

Znova se zamyslím. Kdo o mé zemi ve vesmíru co ví? Pozorovatel stojící na Saturnu — tedy ještě v naší „domovské“ provincii, na našem bratříčkovi v sluneční soustavě — stěží by v nejmocnějším hvězdářském dalekohledu zahlédl slabou jiskřičku mizící v paprscích slunka. A za naší soustavou? Na některé oběžnici kroužící kolem některé z hvězd mihotajících se na černé báni? Tam i to moje ohromné slunko mizí v roji hvězd jako nepatrná hvězdička páté velikosti a snad ještě menší, t. j. tam ani mé slunce není prostým okem viditelné. A moje země? Nikdo tam o ní nemá ani tušení — není nížádného prostředku, aby tam její existenci zjistili. O Tvůrci tam ovšem vědí, jsou-li tam jací rozumní tvorové, jeho velikosti se klanějí a slouží mu snad lépe než my — jemu, jenž svou přítomností celý vesmír naplňuje, svou mocí jej stvořil, svou moudrostí vidí, a z jehož dobrotivé ruky i tam očekává každý živočich pokrm v čas příhodný (Ž. 144.15).

A tento nekonečný Bůh, jenž objímá a ovládá všechny ty miliardy ohromných světů v bezmezném prostoru, shlédl na mou nepatrnou drobounkou zemi, na ten prášek, jenž kolotá vesmírem, a z našeho středu si vyvolil jednu bytost, aby byla jeho matkou. Naše sestra, dcera Evina, vyvolena, aby byla matkou Tvůrce nebe i země — — —

Navazujeme na poslední kapitoly I. dílu. Maria odpovídá andělovi na jeho nebeskou zvěst: „Staň se“, a tu chvíli se stává Matkou Boží. Syn Nejvyššího sestoupil na její slovo do jejího lůna. K tajemství Zvěstování se přirozeně řadí

úvaha o božském mateřství Marie Panny. Tímto důstojenstvím se obírají první dvě kapitoly tohoto dílu, pro svůj dogmatický ráz snad nejtěžší ze všech čtyřiceti.

Matko Stvořitele — Vzpomínám svých dětských let. Tato invokace litanie loretánské byla jediná, nad níž jsem se kolikrát zamyslel. Nechápal jsem jejího významu, ale tolik mi bylo jasno: o kterém tvorů se *toto* může říci, ten vyniká nade všechno tvorstvo, nad svaté i anděly. Později zase jsem uvažoval: Která milost či výsada sv. Panně udělená jest největší? Invokaci „Matko Stvořitele“ jsem již rozuměl, ale tato druhá otázka, to byl těžší oříšek — a já nevěděl, že tou věcí si lámali přede mnou hlavu největší theologové, od Augustína až do nejnovější doby.

V dějinách Mariánských družin se dočítáme, že kdesi studenti přemítali, která invokace jest Marii Panně nejmilejší. Sv. Panna prý jim zjevila, že se jí nejvíce líbí název „Mater ter mirabilis, Matka trojnásob podivuhodná“ (svým Neposkvrněným Početím, panenským mateřstvím, nanebevzetím). — Legenda — ale mezi bohoslovci byl a jest z části doposud spor, která milost nejblahoslavenější Panny jest největší. Již svatí Otcové se rozcházeli v tom, který jest největší svátek. Jiří Nikomédský dává palmu svátku Neposkvrněného Početí, Germán považuje Obětování Panny Marie za přední ze všech jejích slavností, Geometra prohlašuje Zvěstování za korunu jejích svátků atd. Později si položili theologové otázku: „Která milost v diadému nebeské Královny převyšuje leskem všechny ostatní, a jest jí tedy nejmilejší a nejdražší?“ Na tu otázku dávány rozmanité odpovědi, každý podle své zvláštní úcty k tomu neb onomu tajemství nebo podle svého pojetí. „Nejbl. Panna musí podle své nejvyšší důstojnosti být nazývána Královnou milosrdenství.“ (Alb. suppos., De laud. B. M. V.)

Mnohé z milostí, jež ve spisech bohoslovců se o primát přely, nemohly svého prvenství obhájit: ustavičné panenství, nanebevzetí, úřad prostřednice neb orodovnice neb matky vykoupených . . . Zbyly konečně jen dvě, jež dosud činí nárok na první místo: milost posvěcující (plnost svatosti, již se sv. Panně dostalo v Neposkvrněném Početí) a božské mateřství, důstojnost dítko Božího a Matky Boží. To poznal už sv. Augustín.

Vznešenost tvora se měří podle toho, jak blízký jest Bohu (Dion. Kart.). O tom sotva kdo bude pochybovat. Člověk i anděl, od přirozenosti služebníci (servi) Nejvyššího, omi-

lostněním se stali jeho dítkami a přáteli. Milost posvěcující, podíl na božské přirozenosti a na božském životě (I. díl kap. 16), činí anděla i lidskou duši tak nevýslovně krásnou a vznešenou, pozvedá ji k takové vznešenosti a důstojnosti, že podle sv. Tomáše Aq. patří k třem stvořeným věcem, jež jsou v jistém smysle nekonečné a nemohou být dokonale pochopeny žádným stvořeným rozumem.² Nikdo na ni nemá práva a nikdo si jí nemůže zasloužit.

Lidská přirozenost Kristova jest spojena s Bohem v jedné osobě. Vyšší omilostnění tvora a větší povýšení se nedá vůbec myslit. Mezi hypostatickou unií (rceme: vtělením) a povýšením člověka do řádu nadpřirozeného (přijetí či adopce za dítko Boží) stojí uprostřed omilostnění sv. Panny. Maria jest spojena s Bohem nikoli jako lidská přirozenost Kristova — to není stvořené osobě možno —, avšak neskonale vznešeněji, těsněji a blíže než kterýkoli tvor. Nikoli pouze milostí jako adoptované dítky, jež mohou být z tohoto poměru propuštěny (když se ho nezdárností učiní nehodnými), nýbrž svým mateřstvím nerozlučně jako matka s dítkem — zůstane na věky jeho matkou, děj se cokoli. Tím sdílí důstojnost Matky Boží podobnost se spojením člověčenství Kristova s druhou božskou osobou: toto spojení jest nerozlučitelné a věčné, zatím co naše spojení s Bohem (milostí posvěcující) se může přetrhnout.

Z toho plyne dvojí věc: a) Matka Syna Božího musí být trojjedinému Bohu neskonale drahá a milá. „Toto jest Syn můj milý, v němž se mi dobře zalíbilo“ (Mt 3. 17) — stejně musí mluvit nejen Otec, nýbrž i Syn a Duch sv. o Matce vtěleného Slova. b) Zůstane-li Marie na věky s Bohem spojena, předpokládá a vymáhá toto spojení vše, čeho je k tomu nutno, tedy především *svatost* (milost posvěcující, jí udělenou v Neposkvrněném Početí). Zvolí-li si král snoubenku z cizí říše, jest samozřejmo, že vyvolením (po případě sňatkem) se jí dostane v říši králově i občanského práva, bez něhož nemůže členem říše být — nikdo však neřekne, že toto občanské právo jest vyšší než vyvolení za královnu. Aby mohla být Maria členem království Kristova a mít podíl na jeho dědictví (věčném životě a blaženosti v nebesích), musí být obdařena nezbytně posvěcující milostí. Jedině ta nám zjednává „občanské právo“ v nebeském království, či vlastně sama jím jest. Této milosti se musilo Marii dostat v míře tím hojnější, čím blíže má a musí Bohu být. Služebník (anděl

² Božské mateřství, milost posvěcující, věčný život v nebesích.

nebo člověk), jenž by měl více milosti než ona, byl by Bohu podobnější, bližší, krásnější, milejší než jeho Matka, byl by v důvěrnějším přátelství s ním, více by ho poznával a miloval, více od něho milován atd.

Milost posvěcující jest totiž největší povýšení a nadpřirozená ozdoba tvora. Činí nás dítkami Božími, a to jest nejvyšší, k čemu nás Bůh může povýšit. Dostává se nám podílu na jeho životě, Duch sv. přebývá zvláštním způsobem v naší duši, nabýváme práva na věčnou blaženost, posvěcující milost nás uschopňuje vidět Tvůrce tváří v tvář (bez ní není ani zázrakem možno, aby člověk byl schopen patření na Boha), jsme spojeni s trojjediným Bohem — jen hypostatická unie v každém ohledu milost posvěcující převyšuje. Praví-li tedy sv. Augustin: „Maria byla šťastnější proto, že byla plná milosti, nežli že zrodila Krista“, chce tím říci: mateřství *samo o sobě*, bez posvěcující milosti, bez svatého života, bez zásluh, by Marii nic neprospělo ani by jí nebe nezajistilo. Tím rozvedl jen slova, jež Pán dal v odpověď ženě velebicí „život, který ho nosil“ (Lk 11. 27 n): „Blahoslaveni, kteří slovo Boží zachovávají.“ Proto Otcové jednomyslně prohlašují: „Málo by bylo platno Marii, že Krista v lůně chovala, kdyby nebyla slovo Boží zachovávala.“ Pán nejednou připomněl židům, že tělesné příbuzenství s Abrahamem jim nezajistí nebe. Stejně praví oné ženě, že *pouhé* tělesné příbuzenství s ním nikomu nedá nárok na věčný život — dokladem jsou jeho nevěřící příbuzní (Jan 7. 5).

O tom nepochybujeme ani my. Ale už jsme o tom slyšeli, že mateřství sv. Panny nesmíme pojímat čistě fyziologicky.³ Na otázku, zda by Bůh mohl někoho vyvolit za matku svému Synu a neozdobit ho svatostí, odpovídají bohoslovci: „Jeho všemohoucnosti by to sice bylo možno („*potentia absoluta*“), ale jeho *moudrost* by tomu bránila („*potentia ordinata*“). Protože Bůh nemůže jednat nemoudře, nutno prostě (*simpli-citer*) říci: „*Není to možno.*“ Uvedená otázka zní bezmála tak nerozumně jako kdybych se ptal, zda mohl Bůh stvořit lidskou přirozenost Kristovu bez posvěcující milosti.

Suarez praví tudíž: „S jinými milostmi netřeba božské mateřství srovnávat. Rozumí se samo sebou, že převyšuje každou jinou důstojnost (výsadu), jež neuzavírá v sobě (forma-

³ I. str. 16. Slovo „rodička“ vyjadřuje čistě fyzický vztah k dítěti, slovo „matka“ ethický, osobní, duchovní vztah. Proto užívá dítě vždy slova „matko“. Že u Marie Panny slovo „Rodička“ má vznešenější význam než u lidské matky, viz Scheebena.

liter) *milost posvěcující*. S touto však sotva lze ji porovnávat, protože každá patří jinému řádu a jaksi navzájem se převyšují." Souhlasíme — dokážeme-li však, že božské mateřství v sobě milost posvěcující uzavírá nebo aspoň (podle Alberta Vel.) dává právní nárok na ni (*potentia ordinata*), pak je náš spor rozhodnut. Neposkvřněná Panna nám (svým božským mateřstvím — tím, že zrodila Spasitele) „občanské právo“ v království Božím zjednala, a sama by ho neměla! Lidstvo by k Bohu přivedla, a sama by ho byla vzdálena! Člověčenstvu bránu rajskou otevřela, a sama do něho přístupu neměla! Nám Krista se vším bohatstvím jeho milostí dala, a sama na těch darech podílu neměla! Syn by odepřel své Matce to, co slibuje a dává svým přátelům — i těm, kteří z nepřátel se jeho přáteli stali! Ta, jež pojata do příbuzenského svazku s trojjediným Bohem (viz dole), byla by vyloučena z účasti na výsadách, na něž mají právo věrní služebníci!

Co znamená být utvrzen v milosti, viz I. kap. 17 B. Byla Maria utvrzena v milosti, protože byla počatá bez poskvrny, či proto, že byla Matkou Boží? Prarodiče přišli také bez poskvrny na svět, a nebyli v milosti utvrzeni! Důstojnost božského mateřství vymáhala, aby u sv. Panny byla vyloučena jakákoli možnost hříchu, t. j. ztráty milosti. Pamatujme přece: kdyby nebyl Bůh člověka povýšil do řádu nadpřirozeného, nebyla by nepřítomnost milosti příčinou jeho nelibosti. Nyní však, kde není milost (*posvěcující*), tam jest hřích a nelibost Boží (I. str. 190). Je tedy myslitelné, aby kdo byl Matkou Nejvyššího a při tom nebyla docela vyloučena možnost věčného zavržení? Jest pochopitelné, že apoštol národů o sobě praví: „... abych nebyl zavržen, zatím co jiným kážím“ (1 Kor 9. 27), ale u Matky Boží jest tato možnost naprosto vyloučena. Svým mateřstvím jest nejbl. Panna spojena se Synem Božím tělesně, pokrevně, jediná ve všech. Čím více musí s ním být spojena i duchovně (svatostí), což jest výsadou milionů jiných? Ale správným není ani pojetí jejího mateřství jako *úřadu*, který jí Bůh propůjčil, ať dočasně ať navždy. K vůli jasnému porozumění a pochopení tohoto důstojenství nerozpakujeme se opakovat věci, o nichž již byla zmínka.

B

Spojení Marie Panny s druhou božskou osobou nazývá sv. Tomáš Aq. a po něm Scheeben velmi hluboce a důmyslně *connubium (matrimonium) divinum* — *zasnoubení* s božskou

osobou. Srovnejme vyvolení Mariino s vyvolením královské snoubenky.

Král volí dívku (obyčejně princeznu — takovou, která si „vznešenost“ už narozením na svět přinesla), aby mu dala syna, dědice trůnu, spoluvládce. Než se stane matkou královského syna, musí být králi zasnoubena. Od něho jest vyvolená (jediná ze všech), jemu jest oddána, jemu patří. Než dojde k tělesnému spojení, musí předcházet *duševní* spojení a sjednocení obou, t. j. přátelský svazek lásky, aby se mohlo o nich říci: „Jedno srdce, jedna duše.“

Snoubenka jest mu odevzdána a od něho přijata k ustavičnému spolužití, k nejvroucnějšímu a všestrannému spojení, jehož jsou dvě osoby schopny — spojení nejpevnější, nejtrvalejší, nerozlučné.

Než se Maria stala Matkou Boží, předcházelo vyvolení. Že k této důstojnosti byla vyvolena již před svým narozením, od věčnosti, vlastně pro ni stvořena, není nám neznámo (I. kap. 1.). Vstoupila do života již jako *vyhlédnutá* a připravená snoubenka věčného Slova, Syna Božího;⁴ ve chvíli, kdy ho v lůně počala, byla mu jaksi „oddána“. Tělesnému spojení s Kristem (jeho početí, jejímu mateřství) předcházelo duchovní spojení s ním (milostí a láskou). Od prvního okamžiku života byla Maria juridicky (právoplatně s právními nároky) snoubenkou Božího Syna.⁵ Už v prvním okamžiku jejího života mohl Otec říci andělům: „Hle, vyvolená matka a snoubenka mého Syna.“ Že neomylně dá jeho Synu lidskou přirozenost, o to se postará Tvůrce sám. Ani s jiné strany není nejmenší obavy, že by byly zmařeny záměry a cíle,

⁴ Odmyslit si dlužno všechny nedokonalosti lidského zasnoubení, na př. že může být oboustranně zrušeno nebo provázáno neplodností a tudíž nedosáhnout cíle atd. Nazýváme-li Marii *snoubenkou* Syna Božího, nesmí toto slovo být pojímáno metaforicky, jako na př. řeholní sestra jest mysticky „zasnoubena“ Kristu, jemuž se navždy zasvětila. U sv. Panny se užívá toho slova ve *vlastním* smyslu, protože není s ním vázána pouze pouhým duchovním přátelstvím, nýbrž pokrevně (tělesně) a tedy nerozlučně a navždy zpřízněna. Při tom slovo „ve vlastním smysle“ oponentujeme metaforickému, nikoli *analogickému* smyslu — všechny naše pojmy, je-li řeč o Bohu, jsou analogické, a též vztah Marie Panny k osobě věčného Slova se dá jen analogicky vyjádřit.

⁵ Ne v tom smysle, že sama ze sebe by to právo měla (sama si zasloužila a pod.), nýbrž jejím vyvolením se jí ho dostalo. Nezavázala si ona Boha, nýbrž Bůh se zavázal sám sobě.

jež sleduje vyvolením sv. Panny, t. j. jistě dojde a dosáhne, co jejím vyvolením zamýšlí.

V Neposkvrněném Početí (tedy v prvním okamžiku života) byla Maria svému nejvyššímu povolání *zasvěcena*. Královská dcera vstupuje do života jako princezna, Maria vstoupila do života jako dcera nebeského Otce a budoucí matka jeho Syna.

Láska, kterou jí Otec od chvíle jejího vyvolení (tedy od věčnosti) a pro její vyvolení (k vůli . . .) miloval, se projevila plností milosti a svatosti, kterou jí obdařil tedy hned na prahu života. Bez poskvrny počatá! Hřích ani ďábel se nesměl dotknout vyvolené Matky věčného Slova; a všechna nadpřirozená krása, kterou její duše dovedla pojmout, jí zdobila.

Bývaly doby, že snoubenka byla přivedena na královský dvůr a tam pro svého budoucího chotě (a pro své povolání) vychována, jak na př. čteme o sv. Alžbětě Durynské. Od dětství tráví léta na Wartburce, hradě falckraběte Ludvíka, s nímž byla později oddána. Marii pro její velké poslání vychovával a připravoval sám Duch sv. (I. kap. 25).

Když jest konečně snoubenka králi oddána a dá mu jako manželka syna, jest vzájemné pouto navždy utuženo. Žádná moc je nemůže rozvázat, dokud zůstanou na živu. Teď jsou nejenom jedno srdce a jedna duše, nýbrž i jedno tělo (podle slov Krista Pána). Opustila navždy rodinu svou a jest přivtělena do rodiny svého snoubence. Pevnější pouto ji spojuje s manželem než s bratry a sestrami. Nadto vstupuje v pokrevenský a příbuzenský svazek s otcem a příbuznými svého snoubence.

Což pochází-li snoubenka z nízkého rodu jako Theodora, manželka císaře Justiniána? Nezáleží na tom. Jakmile se stává jeho manželkou, stává se královnou, první po králi, má právo na všechny počty jako on a jest důstojenstvím v říši nejvyšší po něm — nikoli rodem, nýbrž vyvolením. Dá-li králi syna, vděčí tento za svůj královský rod nikoli matce, nýbrž *otci*. Nicméně vyvolená královna jest jeho pravou matkou a má právo na lásku, úctu a poddanost svého dítěte.⁶ Přečti si, co o tom praví sv. Tomáš Vill. (I. str. 49.)

⁶ Poměr Syna a matky jest u Marie Panny poněkud jiný než u jiných matek, z částí docela opačný. Její Syn existoval (jako Bůh) dříve než ona, byl od narození vznešenější než ona, za své narození (synovství) nevděčí jí, nýbrž ona vděčí jemu za své vyvolení (mateřství), nebyl jí poddán nutně, nýbrž svobodně a dob-

Užijme uvedeného již přirovnání sv. Pavla. Ratolest obecného keře štípena na ušlechtilou olivu . . . ušlechtilejší míza v ní koluje, a plod, jež vydá, nejsou plané trpké bobule, nýbrž ušlechtilé olivky. Maria štípena na božský strom, a plod jejího života jest pravý Bůh, nikoli pouhý člověk. Její Syn nedostal sice božskou přirozenost od ní, nýbrž od Otce, a měl ji už od věčnosti. Nicméně jako ona prostá dívka nahoře uvedená jest skutečně královskou matkou, protože zrodila královského syna, tak Maria jest vpravdě a skutečně Matkou Boží, protože plod jejího života jest Bůh.

Že Neposkvrněná Panna patřila Bohu od prvního okamžiku, dříve než Josefovi ruku podala, že nemohla nikterak patřit lidskému snoubenci, že byl jen strážce jejího panenství, že mu Pán nebe a země svou snoubenku a matku jako nejdražší poklad svěřil, to vše nám jest již známo (I. kap. 26). Toho si byl i Josef dobře vědom od chvíle, kdy ho anděl poučil: „Co v ní zrozeno jest, z Ducha sv. jest.“ (Mt 2. 20) Tělesně bylo mateřství sv. Panny dokonáno ve chvíli, kdy promluvila své památné „Staň se.“ V tu chvíli bylo tělo Mariino tělem Kristovým (*caro Christi caro Mariae*): žijí týmž životem, táž krev koluje v žilách obou. Maria dala život tělesný tomu, od něhož dostala život milosti, a vstoupila tu chvíli v

rovolně, nekonečně vyšší než ona. „Filiatio dignativa, huldvolle Herablassung des Sohnes Gottes zur menschlichen Mutter, gnadenvolle Erhebung der Mutter zur Gemeinschaft mit dem Sohne Gottes“ (Scheeben). Božské mateřství není *gratia gratis data* ani *accidentalis*, nýbrž *gratia substantialis* (involvit *possessionem gratiae increatae quae est ipsum Verbum divinum*) necnon *consecrans et gratum faciens*. Maria se jí stává osobou vyššího nadpřirozeného řádu jako Kristus hypostatickou unií, *ens sacrum et sanctum*, bytost posvátná (Bohu zasvěcená) a svatá — na rozdíl od *gratia consecrans* u kněze, jež nezahrnuje v sobě nutně i *gratiam gratum facientem*. Jako ze jména Kristova (Kristus, Mesiáš, t. j. Pomazaný) odvozujeme všechnu jeho důstojnost a přednost, tak ze jména Milostiplná (jež jest *vlastní jméno* Mariino) vyvodíme svatost a výsady nejbl. Panny. Jest ovšem veliký rozdíl mezi Kristem, jenž byl „pomazán“ svým vlastním božstvím (t. j. má sám v sobě důvod a zdroj svatosti a vznešenosti), zatím co Maria byla milostí naplněna od jiného (od něho, po případě od Ducha sv.). Jako *character sacramentalis*, uzavírající v sobě zvláštní spojení s Kristem a disponující tím k přijetí posvěcující milosti, tak — jenže způsobem neskonale vyšším a dokonalejším — božské mateřství *consistit formaliter in possessione gratiae increatae et includit gratiam sanctificantem* jako *unio hypostatica in homine Christo*. (Scheeben.)

pokrevenský svazek s druhou božskou osobou, jakož i v příbuzenský svazek s celou nejsv. Trojicí. Tu přicházíme *k nejzazší mezi vysokosti*, na niž může být povznesena stvořená osoba. Toto důstojenství jest v jistém smyslu *nekonečné* (Tomáš Aq.), ani Maria Panna nemohla plně pochopit tajemství, které v ní Bůh vykonal (Aug.), tedy ani důstojnost, k níž byla povýšena. *Filius infinitat dignitatem Matris* (Albert Vel.); *quae propria operatione attingit fines divinitatis* (dosáhla až k mezím božství, kard. Kajetán). „*Maxima purae creaturae conferibilis dignitas.*“ Na ní se božská všemohoucnost vyčerpala, praví sv. Bonaventura, jinými sice slovy, ale smyslem stejně.

Tu jsme došli až k *hranicím mezi nestvořenou a nekonečnou velikostí Tvůrce* a stvořenou omezenou velikostí tvorů. Velikost a důstojnost Matky Boží jest vpravdě závratná, dál už jít nemožno.

Král právem praví své vyvolené snoubence, matce svého syna: „Největší, co jsem měl, jsem ti dal“, totiž sebe. Vznešenějšího nic v říši nemá, proto není myslitelné větší povýšení. Otec mohl říci sv. Panně: „Největší, co tvorů mohu dát, jsem dal *tobě*,“ totiž svého jednorozeného božského Syna, aby byl i synem tvým. Není vznešenějšího Syna, nemůže být vznešenější Matky.

*

Název „snoubenka věčného Slova“ (Syna Božího) má pro theologa větší význam než by se na první pohled zdálo. Osvětluje totiž vznešenou důstojnost a postavení sv. Panny jakož i její vztah k Synu Božímu daleko zřetelněji než kterýkoli jiný bohoslovecký termín: a) Jím vyjádřeno zároveň *panenství* Rodičky Boží, s jejím božským mateřstvím spojené. — b) Naznačena jasně *nezávislost* Syna na Matce. — c) Syn nezačal existovat teprve od chvíle, kdy byl v lůně své panenské Matky počat (resp. zrozen), nýbrž již před svým početím — ba *existoval dříve než jeho Rodička*, kterou sám vyvolil z tisíců („*Christus ante Mariam non fuit*“: blud ebionitů). — d) Božské mateřství jest *dar* Matce Boží udělený od Syna, jenž se k ní sklání, do jejího lůna dobrovolně sestupuje, a tím jí pozvedá k své vlastní výši⁷ — u Marie Panny není tudíž

⁷ Podle běžné fráze v Orientě jest zasnoubení vzájemná investice. „Snoubenka jest tělo a roucho snoubence, snoubenec je koruna a hlava snoubenky.“ Rčení „Syn Boží vděčí Marii za svou lidskou přirozenost“ je tedy poetické a nesmíme je stavět na roveň všední pravdě, že „dítě vděčí za svůj život otci a matce“, bez jejichž působení by vůbec neexistovalo jakož ho ani nebylo před nimi.

mateřství důsledek její přirozené působnosti jako u jiných matek, nýbrž veskrze *milost*, naprosto nezasloužená, nezasloužitelná, nejvyšší, jíž se kdy mohlo stvořené osobě od Všemohoucího dostat. — e) Matka Boží jest tedy se Synem nejenom *navždy spojena*, nýbrž (v samozřejmé závislosti na něm) povolána *k účasti na jeho vznešenosti* a důstojenství, jakož i na ostatních dobrech (slávě, poctě atd.), a to v nejvyšší míře, pokud jest stvořené osobě možno — jako královna má za života krále největší možný podíl na jeho důstojnosti, moci a úctě poddaných, více než jeho rodiče nebo následník trůnu. — f) Zmíněný název prozrazuje, že *spojení Mariino se Synem Božím jest nejdokonalejší, věčné*, od něho samého chtěné a způsobené — daleko dokonalejší, trvalejší a *nerozlučnější* než spojení lidské matky s dítětem (u těchto může na př. dojít i k věčnému rozloučení). — g) Toto zasnoubení, jímž Maria „pojata“ do nejuzšího a věčného společenství se Synem Božím, posvěcuje Matku Boží skrz naskrz jako paprsky pronikají veskrze křišťál pojatý (postavený) do slunečního světla. — h) Již vícekrát vyjádřená pravda, že sv. Panna byla *pro Syna Božího* (pro své božské mateřství) *stvořena* a tedy od prvního okamžiku svého života „Matkou Boží předurčena“, plyne též z uvedeného názvu. — i) My se stáváme dětmi Božími „dodatečně“ — jsme adoptováni (pro zásluhy vykupitelské smrti Spasitelovy), ačli poslechneme hlasu volající milosti a řekneme: „Chci“ (být pokřtěn a patřit Kristu). Maria jest dítětem nebeského Otce svým *úřadem* (t. j. jakožto snoubenka jeho Božského Syna), tedy takřka „nutně“ (*potentia ordinata*); i v případě, že by Pán člověka za dítěte nepřijal, byla by jím Maria, a to od okamžiku, kdy byla za Matku Boží vyhlédnuta (tedy od začátku svého života), neodvolatelně pak od chvíle, kdy Syna ve své lůno přijala.⁸ — „Moudrost vystavěla sobě dům“ (Př 9. 1), aby v něm tělesně všechna plnost božství přebývala. Maria stánek od Ducha sv. připravený a ozdobený, do něhož Syn Nejvyššího se snesl a v něm osobně dlel.

C

Při různých příležitostech můžeš slyšet nebo číst řadu titulů, které pověsí na jméno oslavence. Několik řádků jich je, a všechny dohromady plané a duté jako prázdná škatule. Kterýsi vládce minulého století říkával prosebníkům: „Nač ten celý les titulů! Když mi píšete, napište: ‚Vaše královská milosti‘, to dostačí!“ Vybral si titul, který pokládal za největší a jenž v sobě všechny ostatní skutečně zahrnoval.

⁸ Ergo ex altero eoque superiori titulo quam ob gratiam habituallem, quae in Virgine „perpetua“ dici potest (et debet), quia confirmata in gratia. — Tento odstavec podle Scheebena.

Když se modlíme Ave, učí nás církev jednati s Královnou nebes podobně. V této modlitbě, kterou připojujeme k Otčenaši, neoslovujeme ji mnoha slovy. Jako nás Pán učil modlit se k trojjedinému Bohu „Otče náš“, nic víc, tak oslovuje v pozdravení andělském církev svou Paní: „Svatá Maria, Matko Boží.“ Jest to název ze všech nejčestnější, a zahrnuje v sobě všechny ostatní. I v litanii hned po první invokaci, jež ji oslovuje jejím svatým jménem, přichází nejvznešenější titul: „Svatá Boží Rodičko“. V kanonu na nejsvětějším místě, bezprostředně před dokonáním přesvatého tajemství, prosí církev před ostatními světcí za přimluvu „přeslavnou a ustavičnou Pannu, *Rodičku Boha* a Pána našeho Ježíše Krista.“ Zajímavé jest, že právě náš český lid ji tímto názvem nazývá nejraději a nejčastěji: „Rodička Boží, Matka Boží.“ Francouz po latinském způsobu užívá obyčejně oslovení „*Sainte Vierge*“, svatá Panna, Ital po rytířsku „*Ma Donna*“, moje Paní, Španěl místo našeho „Pochválen buď Ježíš Kristus“ se pozdravují „*Ave, Immaculata, Zdravas, Neposkvrněná*“; Němec praví důvěrně (takřka po domácku) „*Unsere liebe Frau*“, naše milá Paní; podobně Angličan „*Our Lady*“, naše Paní, nebo „*The Blessed Virgin*“, bl. Panna; Maďar řekne „*Velká Paní*“, čeština ji oslovuje názvem nejhlubším a zároveň nejčestnějším.

S jakými odznaky moci nebo vznešenosti zobrazuje věřící lid Marii nejčastěji a nejraději? Králi dáváme korunu, papežovi tiaru; světce kněze zobrazujeme s kalichem, symbolem jeho nejsvětějšího úřadu, učitelé církve vložíme do rukou pero, mučedníkům vítěznou palmu — co dáme do rukou Marii? Jest královna andělů, vládkyně nebes a země, klademe jí k nohám zeměkouli a na hlavu diadém — jest Panna panen, položíme jí k nohám nebo do rukou lilii — bez poskvrny počatou zobrazujeme ještě krásněji, jak oblita září,⁹ s obličejem ponořeným docela v Boha a s hadem u nohou má ruce na prsou zkrížené nebo k zemi spuštěné, a paprsky z nich vycházejícími ozařuje naši ubohou a pustou zemi (Murillovy Immakulaty!) — Matka Bolestná na nás hledí s obrazu se srdcem proniknutým mečem — nejčastěji však ji vidíme

⁹ „Žena oděná slunce, měsíc pod nohama jejíma a na hlavě koruna dvanácti hvězd“ (Zj 12. 1) Slunce, již ji odívá, jest symbol *božského mateřství*, jež ostatní milosti (hvězdy v koruně!) převyšuje a zastihuje, jako slunce hvězdy. Tyto (oběžnice) mají své světlo jedině z něho, a výsady nejbl. Panny mají důvod a kořen v jejím mateřství — s ním stojí a padají.

s božským dítkem v náruči, a to jest nejkrásnější a nejhlubší symbolika. Místo jakýchkoli odznaků — Ježíška. On důvod její velikosti a vznešenosti, jakož i naší úcty, vděčnosti a lásky k ní. „Viz, kdo ti Spasitele dal.“ Mnoho jest královen, jediná jest Matka Boží (Pís 6. 7 n). Kdyby přišel Turek nebo člověk nemající o našem náboženství ani ponětí a zahleděl se v našich chrámech na obraz Rodičky Boží a na dítko v jejím náruči nebo na jejím klíně, jak pozdviženou ručkou žehná nebo drží žezlo nebo jest ozdobeno korunou, řekl by bez rozmyšlení: „To jest jistě Matka křesťanského Boha.“ Ty obrazy Madony s Jezulátkem, milé a půvabné jako vánoční svátky, když s božským Dítkem oslavujeme i jeho panenskou Matku, působí neodolatelným kouzlem i na toho, jenž stojí mimo řady jejích ctitelů.¹⁰ Čím to, že s obrazem Madony se shledáme i v rodinách vlažných, na př. v rodině universitního profesora X. nebo Y., jenž nikterak nechce platit za věřícího? —

O Filipovi Macedonském praví jeho pohrobní chvalořečník: „Dostačí o tobě říci to jediné, že jsi měl synem Alexandra.“ O svaté Panně praví Eadmer a Amphilochius, že o ní dostačí říci jediné slovo: „Z nížto se narodil Ježíš, jenž slove Mesiáš“ (Mt 1. 16). Kdybychom o ní nenašli v Písmě nic víc než tento jediný verš, dostačil by, abychom pochopili její

¹⁰ Rozumí se, zobrazuje-li Jezulátko *důstojně*. Zobrazovat je bez šatů jest všeobecně rozšířený, ale naprosto odsouzení hodný zlovyk. Jaký důvod může umělce vésti, aby tak Ježíška maloval? Historický nikoli, protože tak Matka Boží své božské dítko nenosila. Symbolický teprv ne. Pohled na dítě bez šatů vzbuzuje dojem: „Nemluvně, schází mu naprosto pochopení pro slušnost a mravnost.“ Pán měl však užívání rozumu od prvního okamžiku života, již tehdy v něm přebývala všechna plnost moudrosti a božství. Kromě toho: odpustím-li nemluvněti, že se pořádně neobleklo (protože *nemohlo*), neodpustím jeho matce, jde-li s ním takto na veřejnost. Když Marie Teresie předstoupila před uherské stavy v Bratislavě se synáčkem v náruči, byl oblečen či bez šatů? Před dobou renesanční býval Ježíšek častěji zobrazován oděný; jest tedy v nepěkném zvyku pozdějších umělců beze sporu patrný vliv pohanského humanismu. Nadto musím poznat podle nějakého symbolu, že mám před sebou Syna Božího a Spasitele světa, buďto že žehná nebo nám rozvírá náruč, nebo má v ruce žezlo, zeměkouli, hrozen vína (symbol Eucharistie) nebo jablko (rajské ovoce, jehož zkázu přišel napravit), nebo si hraje s beránkem (Beránek Boží!). Má-li však v rukou hračku, třešně a pod., pak v něm nemohu vidět Vykupitele, a každý by mohl o obraze říci: „Jakási matka se svým dítětem.“

velikost a aby jí zajistil úctu všech věků. Ve starém Římě kterýsi vzácný a drahocenný náhrobek kryl kosti ženy, jež pocházela z urozeného rodu, měla vznešené příbuzné, ale na náhrobku bylo lze číst jen dvě slova: „Matka Grakchů.“ Tak si to sama přála. Nehonosila se tím, že byla příbuznou velkých vojevůdců a konsulů, nýbrž jen na tom si zakládala, že byla matkou oněch šlechtitných jinochů, žijících v blahé paměti římské chudiny. Maria, Matka Ježíšova, . . . S oblibou (osmkrát) ji tak evangelisté nazývají, zvláště její duchovní syn (kap. 2 a 19).

Není pochyby. Největší milost, již se svaté Panně od Boha dostalo, jest její božské mateřství. To jest *pramen* všech milostí, *důvod* (příčina) všech ostatních výsad a milostí, *středisko* všech jejích vyznamenání a mimořádných darů,¹¹ nejvyšší důstojenství, jehož se může stvořené osobě dostat. Jinými slovy: důstojnost božského mateřství všechny ostatní milosti a výsady Mariiny v sobě obsahuje a je vymáhá. Buďto je předpokládá (Neposkvrněné Početí, plnost posvěcující milosti, ochrana před žádostivostí) nebo jest jimi provázena (neporušené panenství, Pomocnice Vykupitele) nebo z ní vyplývají (Matka vykoupených, Prostřednice lidstva, vzata na nebe, Královna trojí církve).

Mateřská působnost Marie Panny jest nejvznešenější služba (*ministerium*), jakou může tvor Bohu prokázat a k jaké může Tvůrce stvořenou osobu pozvednout. Maria dává Bohu (Synu Božímu) *cosi*, co on osobně přijme a podrží. Při obětech přijímal a mohl přijmout pouze dobrou vůli obětujícího („Což budu maso tvých obětí požívat?“ Ž 49. 13); tělo, jež mu Maria dala, přijal skutečně.¹² Zaslavil-li kdo Bohu srdce, jest s ním spojen láskou (*intentionaliter*), Maria jest s ním spojena osobně (*per esse, non per operationem tantum sicuti iusti, qui uniuntur Deo per gratiam*).

Vydala kdy země vznešenější plod než vydalo ve svaté noci „neporušené panenství Mariino“ (liturgie)? Po ovoci poznáme strom. Plod mateřství Mariina jest Syn Boží. Že její dítě stojí neskonale vysoko nad ní? To nezmenšuje je-

¹¹ Scheeben hluboce: „Haupt-, Grund-, Zentralvorzug . . . Personalcharakter Mariens“, znamenající pro ni totéž, co *unio hypostatica* pro Krista. „Divine maternité de Marie, la source de ses grâces et de ses grandeurs.“ (Terrien.)

¹² Přesně dogmaticky vyjádřeno: Syn Boží vlastně dal Marii sebe. Terminologie obdobná astronomické; čteme i ve vědeckých spisech: „Slunce opisuje na nebi kruh, vychází, zapadá.“

jí důstojnost, jak myslí protestanté, nýbrž zvyšuje. Klesá vážnost prosté ženy tím, že její syn se stal králem a tudíž ji nad pomyslení převýšil? Rozdíl je ten, že Syn Marie Panny se nestal Synem Božím a Králem všehomíra teprve po narození, nýbrž byl jím od prvního okamžiku, kdy ho počala (přesně vyjádřeno: byl jím od věčnosti, dříve než se do jejího lůna snesl). Maria se nestala tedy Matkou Boží „dodatečně“, jako žena v uvedeném příkladě matkou královou. Měl jsem vlastně říci: „Nemohla se jí dodatečně státi.“ Kdyby lidská přirozenost jejího dítěte nebyla v prvním okamžiku početí spojena s božskou osobou, byla by Maria jen matkou člověka, nikdy ne Matkou Boží.

Vztah sv. Josefa nebo Jana Křtitele nebo kohokoli jiného k Ježíšovi jest čistě *vnější*, řekl bych náhodný. Vztah Marie Panny k němu jest *vnitřní*, jí *podstatný*.¹³ Nejen, že s ním pod jednou střechou žila — toho štěstí se mohlo dostat i jiným — nejen, že o něho pečovala, ho ošetřovala a vychovávala jako Josef, s ním se důvěrně stýkala jako apoštolé: tím, že mu dala tělo, učinila Syna Božího svým dítětem.¹⁴ Božské mateřství a její osobní účast na tajemství vtělení jest důvod, že má nárok na *mimořádnou úctu*. Úcta, kterou prokazujeme Bohu jakožto Tvůrci veškerenstva a našemu poslednímu cíli pro jeho nekonečné dokonalosti (jež má sám od sebe), se nazývá klanění (*cultus latriae*). Jediný projev této nejvyšší úcty jest oběť (a do jisté míry modlitba). Oběť smíme přinášet jedině Bohu, a kdo by ji přinášel tvoru, dopouští se modloslužby. Úcta, kterou prokazujeme svatým pro jejich dokonalosti, jež od Dárce všeho dobra dostali, jest nazývána v theologii *cultus duliae*. Matce Boží se dostává úcty, jež převyšuje úctu kteréhokoli světce, ale nikterak nehraňuje na klanění a nazývá se *cultus hyperduliae*.¹⁵ Při vsí své velikosti stojí Maria nekonečně hluboko

¹³ *Relatio Mariae ut Matris ad Filium est realis, juxta communem sententiam. De relatione Jesu ad Matrem controvertitur. Alii vindicant (ejus humanitati utique) realem, alii affirmant relationem esse rationis.*

¹⁴ Úřad Petrův přešel s něho po jeho smrti na jiného a neprovází ho na věčnost; vznešený úřad Josefův pomínl: *byl* pěstounem Páně, ale v nebi jím není; „největší mezi syny lidskými“ *byl* předchůdcem Spasitelovým, není jím nyní — Maria *jest* a na věky *zůstane* Matkou Syna Božího.

¹⁵ Nejen, že jest první v řadě vyvolených (*cultus protoduliae*, sv. Josef), nýbrž stojí nad nimi... Není nejjasnější mezi hvězdami, nýbrž jako měsíc je převyšuje září, ale jak oběžnice, tak

pod nestvořenou velikostí Tvůrce, a větší jest propast, jež ji dělí od Boha, nežli ta, která ji dělí od svatých.

Končíme toto pojednání slovy svatého Tomáše z Villanovy: „Co chceš slyšet nebo říci o této Panně? Že jest pokorná, čistá, svatá, plná milosti a ctností? Což by Matka Boží mohla být těchto předností prosta? Která vznešenost, která krása, která čistota, jedním slovem, která milost a která ctnost by mohla scházet Matce Boží? Představ si Pannu nejkrásnější, nejčistší, nejpokornější, nejsvětější, nejdokonalější: Matka Boží jest větší než vše, cokoli si můžeš představit. Jen popuť uzdu svým myšlenkám a vytvoř si v mysli obraz Panny nejmoudřejší, nejkrásnější, nejzbožnější, Panny plné sladkosti, Panny oplývající vši milostí, obdařené vši svatostí, obohacené vši ctností, ozdobené všemi přednostmi, Panny, jež jest nade vše milá božské velebností. Neboj se, že jdeš příliš daleko. ‚Tolik pěj, co síly stačí, nad vši chválu jesti větší, všecka chvála chabá jest.‘ Nejblahoslavenější Panna zůstává vždy větší, vznešenější, vyšší než tvé nejsmělejší myšlenky. Jestliže Duch sv. ji sám v Písmě nepopsal, ponechal-li tobě na starosti, aby sis utvořil její obraz, učinil tak proto, abys pochopil, že jí neschází žádná milost, žádná dokonalost, žádná vznešenost, kterou si může duch v bytosti stvořené představit, ano, že převyšuje všechno naše pochopení a všechno pomyšlení. Vše, co chceš vědět o nejbl. Panně, jest obsaženo v těchto krátkých slovech: ‚Z nížto se narodil Ježíš‘¹⁶ . . .‘ (De Nat. B. M. V.)

V osmdesátých letech minulého století vyvábilo překrás-

i luna dostávají světlo od slunka, jež jest původce („dárce“) všeho života, světla a tepla, a tudíž v našem přirovnání symbolem Tvůrce veškerenstva.

¹⁶ Protože lidské synovství druhé božské osoby se zakládá (formaliter) na nadpřirozeném zprostředkování zrození Kristova z Marie, a sice především na panenském početí Syna Božího (způsobeném Duchem Svatým jakožto mimolidským principem) v lůně Marie Panny, nesmíme jeho synovství beze všeho rozšířit i na předky jeho Matky. Není docela přesné nazývat na př. sv Annu „babičkou Krista Pána“. V liturgii jest nazývána výhradně „matkou Rodičky Boží“, taktéž Joachim výhradně „otcem Matky Pána a Spasitele našeho“. Nesprávnou terminologií („babička“ nebo „dědeček“ Syna Božího) jest božská osoba Kristova vřaděna co obyčejný článek v řetěz potomků nějakého lidského praotce a tím snížena na úroveň ostatních synů lidských, zatím co panenské mateřství samu Marii Pannu vyjímá z řady obyčejných matek, stavějíc ji mimo ně a nad ně.

né májové odpoledne do zahrady Propagandy, misijního učeliště v Římě, kde kterého bohoslovce. Tam přicházejí rok co rok jinoši ze všech konců světa, aby po několika letech se zase rozběhli do všech úhlů země, hlásat slova pravdy a nést světlo sv. víry těm, kteří dlí ještě v temnotách nevědomosti a bludu. V době oddechu to vypadá jako v nějakém Babyloně, či spíše jako v Jerusalemě v den seslání Ducha sv. Slyšíš tam řeči všech možných národů, a v hlavní svátek misionářů, o Zjevení Páně, koná se slavnost misijní, při níž v nejrozmanitějších řečech se vysvětluje význam svátečního tajemství, povolání prvotín pohanů z dalekého východu k jesličkám. Ani naše mateřština při tom neschází . . .

Nuže, zmíněného odpoledne vmísil se do zástupu mladých nastávajících bojovníků a apoštolů Kristových starý misionář, aspoň osmdesátiletý. „Pěkně vítáme, P. Vitalis, pojdte mezi nás a povězte nám něco pěkného.“ Stařec byl jaksi zamýšlen, jakoby chtěl den trávit v naprosté sebranosti. Když však mládež naléhala, svěřil se jim, že slaví dnes své velké jubileum. Jaké?

„Má otčina jest daleko odtud, v Syrii u Damašku. Pocházím z židovské rodiny, a žili jsme na samotě, od světa docela odříznuti. Jednou — bylo mi asi patnáct let, přišel k našemu domku shrbený stařec, vandrovník, a prosil za nocleh. Poskytli jsme mu ho s radostí, na východě jest pohostinství věc samozřejmá. Ale druhého dne nemohl náš host povstat s lože. Ošetřovali jsme ho, ale bylo vidět, že to jde se starcem ke konci. Jeho osobnost, stáří, ctihodný zjev, výraz tváře mne upoutal, skoro fascinoval, že jsem dlouhé hodiny ve dne v noci probděl u jeho lože. Málo hodin před smrtí mne zavolal, stísl mi ruku a pravil: ‚Nathane, tys byl ke mně vždy vlídný a posloužil mi jak jsi mohl. Rád bych se ti nějak odvděčil, ale nemám nic, co bych ti dal, leč jenom toto zde, jest to jediné a nejdražší, co mám.‘ Při těch slovech sáhl pod příkrývku a vyňal dřevěný růženec. Mimoděk jsem ucouvl, ale stařec, katolický misionář, mi řekl: ‚Neboj se, ta, kterou růžencem uctíváme, jest největší dcera tvého národa, obracej se k ní v každé bídě a nebezpečí, a ona ti vždy pomůže.‘ Přijal jsem tedy růženec, ale schovával jej pečlivě, z bázně, aby naši na něj nepřišli. Slova umírajícího mi nešla z hlavy. ‚Největší dcera tvého národa‘, proč ji tedy neuctíváme? Brzo mne začala stíhat utrpení všeho druhu, a já, pamětliv rady zesnulého kněze, jsem se vždy k ní utíkal: ‚Ty, která jsi největší dcera mého národa, smiluj se nade

mnou opuštěným! A skutečně, nikdy jsem se nemodlil narmo. Z vděčnosti za to jsem hleděl, abych se seznámil s katolickým náboženstvím, ale zarytý žid prodělával urputné boje se světlem sv. víry. Leč i v této vnitřní tísní jsem vzýval ji: „Dcero Judova, je-li pravda, co o tobě psáno a co umírající misionář o tobě řekl, přispěj mi na pomoc!“ Přispěla i v tomto soužení — jí a tomuto růženci“ — při tom vynal P. Vitalis z kapsy odřeny růženec — „děkuji za své štěstí, za povolání k pravé víře a že mi bylo dáno jako misionáři pracovat o rozšíření království jejího Syna.“

Stařec se odmlčel, mlčeli i jeho mladí posluchači.

„Největší dcera tvého národa — a ty o tom nevíš! Ty jí neznáš!“ Ta výtko zněla z vlídných slov umírajícího kněze. Dcera národa, jenž tak dlouho byl národem vyvoleným, podle zaslíbení z něho vyšlá, v jeho zemi se narodila, v jeho zemi vykonáno i velké tajemství, pro něž ji Bůh od věčnosti předurčil a vyvolil, a jež jest důvod její velikosti.

II. ZAŠTITA VÍRY

Raduj se, Maria Panno, všecky bludy samojediná jsi zmařila po veškeré zemi. (Liturgie.)

Kmen Efraim hrál za doby soudců podezřelou úlohu. Společné akce kmenů Israelských proti nepříteli zůstal obyčejně vzdálen. Po dosaženém vítězství se tvářil uraženým a rozhorlil se, proč prý nebyl povolán k společnému hájení země. Tak po porážce Madianských (8. 1), a zrovna tak po přemožení Ammonitů (12. 1 nn). U Gedeona jim to prošlo, ale Jefte nerozuměl žertům. Když se pak na něho chystali, se zlou se potázali. Vítěz v čele galaadského vojska se na ně obořil, porazil je a rozehnal na vše strany. Prchající Efraimité se hleděli zachránit za Jordánem. Jefte dal obsadit jordánské brody a rozkázal pobít všecky uprchlíky. Ale jak poznat, patří-li kdo k nepříteli či nic? Uniforem tehdy nebylo! Galaadští si pomohli. Každému, kdo chtěl přes řeku, rozkázali, aby vyslovil slovo „šibboleth“ (klas). Efraimovci totiž nedokázali vyslovit „š“, říkali „sibboleth“, a tím se prozradili. Tedy událost podobná jako při sicilských nešporách v Palermu na velikonoční pondělí 1282, kdy byl zabit bez milosti každý, kdo nedovedl vyslovit italské slovo ciceri (čičeri, hrách), a tím prozradil své francouzské příslušenství.

Slyšeli jsme již, jak rozeznali tajní japonští křesťané misionáře katolické od protestantských. Když jim svatý František přinášel světlo svaté víry, neměli tušení, že Evropa stěná velikým rozštěpením všeho křesťanstva, zatím co v jejich vlasti neporušené učení Kristovo zapouštělo slibné kořeny. Protestanté k nim misionářů neposílali. Kde jest třeba neúrodnou půdu svlažit mučednickou krví, tam se jiní věrozvěstí kromě hlasatelů pravého učení Kristova neukáží. Pomíne-li bouře a pronásledování anebo chovají-li se domorodci k misionářům povolně, tam se kromě katolických ukazují hned jiní. Tak to bylo i v Japonsku, když v minulém století se otevřelo cizincům. Úcta mariánská byla japonským křesťanům zkušebním kamenem, na němž rozeznali pravou víru od falsifikátů.¹

¹ P. De Smet T. J. zasel sítě slova Kristova v nedostupných krajích Skalnatého pohoří na západě Ameriky. Když se misionářování stalo pohodlnější, ukázali se i tam protestanté. Rudoší je rozeznali od hlasatelů pravého učení Kristova podle toho, že neměli mši sv. a nezachovávali kněžskou čistotu.

Raduj se Maria Panno, všechny bludy samojediná jsi zmařila po veškeré zemi. Drak, jež viděl sv. Jan ve zjevení stát před ženou, aby pohltil jejího synáčka (Zj 12. 4), neustává ve svém díle. Nemoha zničit jeho, marně se pokoušuje uškodit jí, odešel bojovat proti těm, kteří jsou „ze semene jejího“ (ib 17), t. j. proti vyznavačům jejího Syna. Napřed začal krvavým pronásledováním. Co pořídil, víme. Krev mučedníků byla semenem křesťanů (Turtullián), církve se zmáhala vždy více. Sáhl tedy k jinému prostředku: nasít falešného učení do církve, otrávit čisté slovo Kristovo — tak se mu snad podaří vyhladit víru v Krista a spolu s ní zničit i církve! Jest neuvěřitelné, jaká záplava bludů tehdy vznikla; jak voda nesčetnými trhlinami vnikaly do loďky Petrovy a hrozily ji potopit. Jako armáda nepřátel obléhaly odevšad novozákonní Sion a pokoušely se vniknout dovnitř, a jako zloděj v podobenství se snažily dostat se lstí do ovčince Kristova a dávat jeho ovečky.

Jak rozeznat pastýře od zloděje? Kde jest zkušební kámen, na němž rozeznají pravé zlato svaté víry od falešné slidy bludu a lži? Maria byla onou věží Davidovou, jež stojí před hradbami novozákonního Jerusaléma, chrání město před útokem nepřátel. Maria byla strážkyně křesťanského Sionu, štít a ochrana víry. Proč? Jak? *Protože Matka Boží.*

Rozjímali jsme o této důstojnosti a uvažovali, jaký význam má pro její osobu. Toto důstojenství se nám objeví ve světle ještě jasnějším, když uvážíme, jaký význam má *pro svatou víru*. Že patří *k základním* (fundamentálním) *článkům sv. víry*, jsme slyšeli též. S tímto dogmatem *stojí* a s ním *i padá budova veškerého křesťanstva*. „Není-li Maria Matkou Boží, marná jest víra naše, planá naděje naše“. Překvapuje tě snad tento výrok? Slyš hlas ze staré církve: „Zamítneme-li dogma o Matce Boží, padá tím veškerá naše víra.“² Svatý Řehoř zvaný „theolog“ (Naziánský) prohlašuje: „Kdo nevěří, že sv. Maria jest Boží Rodičkou, jest od Boha docela vzdálen“ (extra Divinitatem est; lze přeložit též: „a Deitate remotissimus“, ep. 101; stejně Jan Damáš, De Nat. B. M. V. or. 1.).

Čím to? Všechny pravdy svaté víry se kupí kolem tajemství vtělení. „Syn Boží se stal člověkem, aby nás v lidském těle vykoupil“: to jest dogma, kol něhož se otáčí celé křes-

² „Ortu ex sacra Virgine repudiato crux tota evanescit.“ Ephesinum.

tanství jako dveře ve veřejích a na němž jest zbudováno jako dům na základech. Čím se lišíme od židovstva? Tím, že věříme v jednoho Boha? I oni v něho věří. Čím od Turků? Čím od deistů a různých moderních přívrženců t. zv. přirozeného náboženství? Ti všichni věří v jakéhosi Boha. Ode všech těchto vyznavačů jediného Boha se lišíme vírou v Boha trojjediného a vírou ve vtělení Syna Božího. Obě tato tajemství činí křesťanství křesťanstvím, druhé pak se opírá o víru v Matku Boží. Čím jest dogma vtělení dogmatu nejsvětější Trojice, tím jest článek víry o Božském mateřství článku o vtělení: jest jeho palladium, uzavírá jej v sobě v celém jeho rozsahu a tím obsahuje jako v jádře veškeré křesťanství. Božské mateřství a vtělení Syna Božího — tato dvě tajemství jsou spolu tak spjata, že jedno bez druhého nemůže být. Zamítneš-li jedno, musíš zavrhnout i druhé, a přestáváš být věřícím křesťanem. V Marii jakožto Matce Boží se sbíhají všechna tajemství svaté víry jako paprsky v ohnisku.³ Maria jakožto Matka Boží jest brána křesťanství, Thermopyly pravosti a neporušenosti jeho nauky. Dokud se držím a vyznávám víru v Matku Boží, stojím na stanovisku křesťanském. Správně pochopené učení víry o Matce Boží mne vede k správnému porozumění nauky o osobě Kristově i o jeho díle (vykoupení).

Prohlašujeme tedy dogma božského mateřství za basi (základ) všeho křesťanstva. Jako dogma Neposkvrněného Početí jest odsouzením moderních racionalistických bludů (I. kap. 22), tak byl termín „Theotokos“, Bohorodička, šibboleth staré církve proti tehdejším bludařům. Proto praví Efrém, že vyznat Marii Matkou Boží znamená osvědčit čistotu a neporušenost pravé katolické víry. Bohočlověk — Bohorodička: tyto dva články jsou dvě stránky jednoho a téhož tajemství, jako severní a jižní pól.

Co plyne z jediného slova „Bohorodička“?

1. Že Kristus, její Syn, jest *pravý člověk*, sic by nemohla být vpravdě zvána jeho *matkou*.⁴ Je-li jeho matka, pak dala svému Synu vše, co každá matka svému dítěti dává, totiž lidskou přirozenost. Nemohla mu přece dát přirozenost božskou. Tu má od Otce, a sice od věčnosti; nemohl ji obdržet v čase a dokonce od tvora. Že Kristus jest pravý člověk, o tom

³ Maria nodus mysteriorum Christi. Le dogme de la maternité divine, cest le livre de la foi. (Terrien.)

⁴ Jan Damašský, De fide orthod. 2. 12.

dnes nepochybuje nikdo. Ale bývali bludaři, kteří to popírali, a jejich nauka byla odsouzena tímto jedním slovem: Bohorodička — Maria Matka Ježíšova.

2. Že její Syn jest *pravý Bůh*, a to jest hlavní, oč jde. Není-li jím, pak se nesmí Maria nikdy nazývat Matkou Boží,⁵ ať se vytáčejí bludaři jak chtějí. Od nejstarších dob ji tak církev nazývá a tím čestným názvem vyznává svou víru v božství Kristovo. Arius, původce největší a nejnebezpečnější sekty, jež hrozila katolictví docela pohltit, tvrdil, že Kristus byl pouhý tvor. Jeho přívrženci se všelijak vykrucovali a zakrývali svůj blud, stavějíce se pravověrnými a hledíce oklamat jak učené tak prosté. Bylo by stačilo jich se otázat: „Věříš, že Maria jest Matka Boží?“ a blud by byl odmaskován.

Zkušebním kamenem pravověrnosti bylo tehdy sice jiné slovo: spolupodstatný.⁶ Ale brzo přišlo slovo „Bohorodička“ jako výraz a osvědčení pravověrnosti (tessera fidei) k platnosti. Nestorius se vytasil se svým bludem: „Kristus z Marie narozený jest jiná osoba, než Syn Boží. Jsou to dvě osoby, mezi nimiž jest přátelský poměr.“ Tento bludař nenapadl přímo svatou Pannu, nýbrž učení víry o Ježíši Kristu. Ale z jeho bludu plynulo, že Maria není Matkou Boží. Nestorius uznával všechny její milosti a výsady: že jest pannou, pannou neposkvrněnou, nejsvětější, že počala z Ducha sv., že jest matka panenská; vše uznával, jen tuto jedinou důstojnost popíral: božské mateřství. Tím ukázal, že nevěří v božství Kristovo a že ho nepokládá za pravého Boha. Odejmi Marii důstojnost Matky Boží, učin z ní obyčejnou ženu, a učinil jsi z Krista pouhého člověka; křesťanství se pak nezbytě rozplyne jako dým. Věříš tolik, co fariseové a nevěřící židovstvo, jež nevidělo v Kristu leč syna tesařova.⁷

⁵ Ib.

⁶ *ὁμοουσιος*; co znamenalo toto slovo pro dogma nejsv. Trojice, znamenalo pro dogma vtělení *Θεοτοκος*.

⁷ Prostým věřícím dostačí k vysvětlení toto přirovnání: Jako Bůh Otec řekl právem o Kristu *člověku*: „Toto jest Syn můj milý...“ (Mt 3. 17 paral., 17. 5 paral., 2 Pt 1. 17), třeba že zplodil jeho božství a ne člověčenství, tak může a musí sloužit Maria Matkou Boží, třebaže zrodila jen jeho člověčenství a ne božství — obojí proto, že Ježíš jest Bůh a člověk v jedné osobě. (Facundus Hermaniensis u Petavia de Inc. l. 5. c. 17. Doporučujeme celou futo klasickou stať každému, kdo se o věc zajímá.) Matka dává dítěti jen tělesnou přirozenost, nikoli duši, a přec ji každý nazve (a nazvat musí) matkou dítěte, nikoli matkou dětského těla.

Co zde řečeno o tomto starém bludaři, platí i dnes. Nemysleme, že učení víry o Matce Boží vykonalo svou úlohu a osvědčilo se církvi prospěšným jen v dobách starověkých. Moderní bludaři i nevěrci, ať to jsou liberální protestanté, racionalisté, deisté, atheisté atd., jsou vůči Spasiteli v jistém smyslu nestoriáni. Uznávají, že Kristus jest velký muž, velký učitel, jedinečný zjev krásy a velikosti duševní, všecko uznávají, jen jedno popírají, totiž že jest Syn Boží. Důsledně musí upříti Marii důstojnost Matky Boží, nazývají ji „matka Ježíšova, Madona, Maria“, nikdy však neřeknou „Matka Boží“.⁸

Sotva by čtenáře zajímalo probírat se křovím ostatních starověkých bludů, které beztak již dávno vzaly za své: monofysité, gnostikové, ebionité atd.⁹ Těch všech stačilo se otázet: „Věříš v Matku Boží?“ a podle toho, jak dopadla odpověď, poznává věřící, koho má před sebou, zda přítele či nepřitele, pravověrného či bludaře. Žid odpoví na naši otázku: „Nikoli“, Mohamedán odpoví: „Nikoli“, staří bludaři stejně jako moderní nám dají tutéž odpověď, a od nevěrce nedostaneme jinou. Dogma božského mateřství bylo a jest dodnes šibboleth. Starověké bludy chtěly rázem vyvrátit křesťanství ze základů, a vrhly se skoro instinktivně na dogma vtělení. Moderní nevěra se pokouší o totéž, a pokud nebojuje proti existenci Boží, bojuje proti Kristu a popírá jeho božství.

Učení o Matce Boží jest jako plamenný meč, jenž v branách církve bránil a brání bludu vstup dovnitř jako cherubín do ráje. Rozdíl mezi dneškem a tehdy je ten, že za starých dob se blud halil do roucha beráncího, dnes se již neskrývá. Tehdy se vydával za pravou křesťanskou nauku a chtěl vniknout do ovčince lstí. Dnes vystupuje blud, lež a nevěra nepokrytě a otevřeně. Ale jak tehdy, tak i dnes se točí všechen boj o víru a proti víře kolem jediné otázky: „Co se vám zdá o Kristu, či jest syn?“ Odpověď, kterou dalo nevěřící židov-

⁸ Což protestanté, kteří si uchovají víru v božství Kristovo? Někteří se vzmužili a smetli vžité předsudky, a ti volají po „Matce“ (Dietlein; viz kap. 39); kteří toho nedokázali, proviňují se nedůsledností, věříce v Krista a tupíce tu, jež nám ho zrodila (I. str. 26).

⁹ Bludy kristologické lze rozdělit ve tři skupiny. Některé napadaly Kristovo božství, některé jeho člověčenství, některé bludně vysvětlovaly spojení jeho lidské a božské přirozenosti v jedné (božské) osobě. Žádný z těch nesčetných bludů, byl-li důsledný, nemohl podržet učení církve o Matce Boží.

stvo Kristu tehdy, dává nevěra i dnes: Davidův — jest pouhý člověk. (Viz kap. 11.)

Kolikrát jsme ve svých úvahách rozmanitými varianty opakovali: „Úcta mariánská vyplývá z křesťanství.“ Nemohli bychom po tom, co v této kapitole řečeno, tuto větu trochu pozměnit a říci: „*Křesťanství se opírá o úctu mariánskou?*“ Maria ochrana svaté víry...¹⁰ Hájí-li církve úctu mariánskou, hájí tím víru v Ježíše Krista a v jeho božství, hájí tím křesťanství. Za úctou mariánskou se tají a v ní jest celé křesťanství skryto. Dokud církve uctívá Matku Boží, dotud jest jista a bezpečna před nákazou bludu a lži. Dokud věřící Matku Boží uctívají, jsou jisti, že nepropadnou zkáze. Kdesi se dívka dala svést a odpadla k nové sektě. Brzo se však vrátila do pravé církve. Co ji přivedlo zpět? Viděla, že tam není Maria Panna uctívána. Kde jest úcta mariánská, tam jest víra ve svých základech netknuta. Podle toho, jak kdo Matku Boží uctívá, poznáme křesťana horlivého či vlažného anebo snad docela Kristu odcizeného. Tak i dnes jest úcta mariánská „šibboleth“, tedy nikoli přívěsek, nikoli věc, v níž jest více dětské poesie než životní důležitosti a dalekosáhlého významu. Nestydím-li se za jméno vyznavače Kristova a hlásím-li se k němu, pak nevidím, proč bych se měl stydět hlásit se za ctitele Matky Boží. Právem knihou víry nazýváme učení o božském mateřství.

Ano, kdo hledá Ježíše, kdo hledá Spasitele, musí ho hledat v *náručí jeho panenské Matky* a z *jejích rukou ho přijmout*, jedním slovem musí k Marii. Kdo hledá Spasitele... Nevolá moderní doba po Spasiteli právě tak jako lidstvo před příchodem Kristovým? Mravní bída a zuboženost dnešní společnosti jest docela stejná jak tehdy, a všechny pokusy o svépomoc selhávají. O tom nepochybovali tehdy, nepochybují dnes; rozdíl je ten, že dnes není lékař a spása daleko, jen kdyby upřímně hledali a k němu chtěli. V jedné věci jest však shoda: Maria přinesla lidstvu Spasitele tenkrát, Maria jediná jim ho může dát dnes. Čím to jest, že sekty moderní zaujmají vesměs nepřátelské stanovisko k úctě mariánské? Jansenisté na př. nenapadli přímo víru v Kristovo božství, ale zajímavě jest, že hned zeslabovali úctu mariánskou. Nezamítali jí sice výslovně, ale odváděli lid alespoň poněkud od Matky, a tím jej odváděli i od toho, jehož chová v náručí. Zamítali pobožnost k Božskému Srdci i úctu eucha-

¹⁰ *Interemptrix haereseon, fidei turris fortissima et firmamentum, orthodoxiae firmamentum etc.* (Germanus.)

ristickou, pod záminkou falešné pokory a uctivosti vzdalovali věřící od svatostánku (t. j. od sv. přijímání), propast mezi nimi a láskyplným Spasitelem vždy rostla, a že nepatří k ovčinci Kristově, poznali konečně i ti, kteří se dali od nich dlouho klamat.

Vyrvat božské dítě z náručí panenské Matky, to byla a jest snaha pekla odjakživa (Zj 12. 4). Církev ví dobře, proč úctu k Matce Boží tak chrání. Krásné jest křesťanství v záři postavy Ježíšovy, neméně krásnou se nám jeví sv. víra v milém světle panenské Matky. Jen pochopit správně její poslání a úřad i místo v díle spasení a v systému pravd sv. víry! Někteří odpůrci Mariini poukazují na to, že všechny naše důvody pro úctu mariánskou mají vztah k Ježíšovi. Ovšem žel! A právě proto jsou tak pevné a nezvratné, a její úcta tak vznešená; proto vše, co se namítá proti úctě Matky Boží, jest zároveň námitkou proti úctě Bohočlověka. Již sv. Bernard tuto pravdu vyjádřil: „Cokoli konáme k její oslavě, padá konec konců na jejího Syna a vrací se k původci její velikosti. Čím výše stojí Ježíš, tím výše i Maria.“

*

Neobyčejně živo a rušno bylo 22. června 431 v Efesu, přístavním městě ležícím na západním pobřeží Malé Asie. Což divu, že bylo živo v obchodním městě? Ale toho dne málo kdo na obchod myslil — nemyslili na práci, nemyslili na oběd, nemyslili na nic — pozornost všech se soustřeďovala na arcibiskupský chrám nejblahoslavenější Rodičky Boží, kde bylo právě shromážděno skoro 200 biskupů — nikoli k nějaké slavnosti, nýbrž ke všeobecnému církevnímu sněmu. Již po třetí se sešel takový sněm, tentokráte do města, známého nám aspoň podle jména. Apoštol národů v tom městě působil přes dva roky, založil tam křesťanskou obec a ustanovil svého učedníka Tímothea jejich biskupem; tam trávil poslední desíletí svého života i sv. Jan, duchovní syn Marie Panny.

Tři roky tomu bylo, co na osiřelý stolec patriarchy cařihradského byl povolán z Antiochie zmíněný již Nestorius, znamenitý kazatel a na pohled horlivý pastýř duší. Nikdo však netušil, že je načichlý bludným učením Theodora z Mopsuestie. Sotva nový arcibiskup do Cařihradu přišel, začal šířit novou, dotud neznámou nauku. Při prvních bohoslužbách, které v katedrále konal, předčítal lidu kázání jeho přítel a sekretář Anastasius. Lid jevil při celé řeči nepokoj — učení

se jim zdálo být nezvyklé — když však na konec Anastasius prohlásil, že Maria není Matkou Boží, nýbrž jen matkou člověka, bouře nevole povstala proti řečníku i proti patriarchovi.

Prostý lid nerozuměl valně jeho výkladům o dvojí osobě v Kristu, o morálním spojení dvou osob atd. Když však Nestorius vyvozoval důsledky ze svého učení — a první důsledek byl, že Maria nesmí být nazývána Bohorodička,¹¹ jak byla od celé církve odjakživa zvána — poznali věřící ihned, že nové učení je blud. Nešlo jim o pouhé jméno „Bohorodička“, nýbrž šlo o důstojnost Marie Panny, kterou církev do té doby vždy a všude hlásala a kterou nový bludař popíral. Celý Cařihrad se rozdělil na dva tábory — pro arcibiskupa a proti němu. Kazatelé veřejně v kostelích mluvili proti němu, odsuzovali a varovali věřící před jeho bludem.

Za dob, kdy věřící sv. víru lépe znali a více se o ni zajímali než dnes, prohlédli okamžitě falešného proroka. Bleskurychle se rozšířila zpráva o něm po Malé Asii, po celém východě, doletěla i přes moře do Egypta, do Alexandrie, k patriarchovi Cyrilovi. Tento arcibiskup byl od Prozřetelnosti Boží vyvolen k témuž úkolu jako jeho veliký předchůdce sv. Atanáš. Jako tento byl nejohnivější a nejučenější protivník Ariánů a největší obhájce pravé víry proti nim, tak tentokráte sv. Cyril se stal nejhorlivějším zastáncem důstojnosti Matky Boží proti Nestoriově. Pokoušel se napřed přesvědčit ho po dobrém a s láskou o jeho bludu.

Když sv. Cyril viděl, že jeho domluvy nejsou nic platné, obrátil se na papeže Celestina I., a po předběžných synodách (t. j. diecesních sněmech) v Římě a v Alexandrii byl v dorozumění s císařem východořímským (řeckým) Theodosiem II. svolán všeobecný sněm do Efesu na svatodušní neděli, 7. června 431. Ale přítel Nestoriov Jan nepřicházel. Čtrnáct dní se na něho čekali, a když se nedočkali, začali sněm bez něho.

Ve chrámě Bohorodičky zahájil sněm sv. Cyril nadšeným kázáním ke cti a oslavě sv. Panny. „Buď zdráva, svatosvatá Trojice, která jsi nás do tohoto chrámu svaté Marie Bohorodičky svolala. Buď zdráva, Bohorodičko Maria, poklade úctyhodný celého okrsku zemského, světlo neuhasitelné, koruno panenství, záštito pravé víry, Matko a Panno. Buď pozdravena, tys v panenském svatém lůně svém pojala toho, jehož

¹¹ Nestorius jí nazýval Christotokos, Kristorodička. Někteří jeho přívrženci ještě drsněji „anthropotokos“, matka pouhého člověka.

svět obsáhnout nemůže . . ." Pak oslovuje Nestoria: „Nevěříš prorokům, apoštolům, andělu Gabrielovi . . následuj tedy alespoň démony s jejich otcem satanem, kteří toho, jenž se narodil z Marie Panny, Synem Božím nazývají (když je vymítal) . . ." ¹²

Dlouho trvalo sezení, dlouho rokovali shromáždění otcové o novém učení. Den už se klonil k západu, slunko zmizelo již ve vlnách Egejského moře, a sezení ještě trvalo. Již skoro celé město se shromáždilo před branou chrámovou, všichni napjati, jak dopadne rozhodnutí sněmu. Jak jinak by mohlo dopadnout, leč že blud bude odsouzen a pravé učení sv. víry obhájeno! Konečně se otevírají dvěře katedrály, biskupové vycházejí, oči věřících za hrobového ticha lpějí na jejich rtech. „Maria Matka Boží“ zvolá jeden z otců na prahu chrámovém. V nepopsatelný jásot propukl veškeren dav, a za neutuchajících ovací a projevů radosti provázejí s pochodněmi v noci biskupy k jejich obydlí.

Tím však celá záležitost nebyla skončena. Nestorius vidí, že proti němu jest veškeren křesťanský svět, ale neuznává chybu a nepoddává se. Patriarcha Jan z Antiochie konečně přišel, a teď nastaly pravověřícím biskupům nevýslovné útrapy. Většina biskupů odsoudila učení Nestoriovo, sáhli tudíž bludaři k obvyklému svému prostředku: ke lži, podvodu a násilí. Císaři do Cařihradu posílali jednu falešnou zprávu za druhou, a neohrožené obhájce pravé víry hleděli přesvědčit pěstí a holí. Proti sněmu, na němž se při 2. a 3. sezení sešlo přes 250 biskupů, slavili nestoriáni svůj „sněm“ se 43 biskupy. Sv. Cyril musil do žaláře. Trpěl od nestoriánů pro sv. ví-

¹² Největší ozdoby církve, mužové vzácné učenosti, byli proti jeho nauce (Vincenc Lerinský atd.). Theodoret, Nestorioví nakloněný, praví: „Nejstarší hlasatelé víry katolické *opírajíce se o apoštolskou tradici* učili, že Matka Páně má být jmenována Bohorodičkou a jako v takovou že se v ní má věřit.“ Věc sama tu byla od začátku: Syn Mariin jmenován Synem Božím, pravým Bohem atd. Slovo „Bohorodička“ se vyskytuje poprvé (pokud vím) u Origena († 254), pak u Dionysia Alexandrijského (Velikého“ † 264), Alexandra, téhož města biskupa, Atanáše, Prokla, u kapadockého „trojlístku“ (Řehoř Naz., Basil — nevím určitě, zda i u Řeh. Nys.) a jejich přítele Efréma. Ti všichni žili, působili a psali před efeským sněmem. Po celé církvi hlásáno, že Maria jest Matka Boží, Draper ve svých Konflikttech vědy s vírou tvrdí, že toto učení vzniklo v Egyptě jako náhrada za bohyně, po nichž se Egypťanům prý stýskalo, a veškerý „učený“ svět žasne nad tímto „triumfem logiky“ rozhánějící nevědomost a tmu.

ru, kterou zastával, totéž co sv. Atanáš od ariánů, nemluvě o spisech a řečech, kde střely protivníků se na něho jen sypaly. Útrapy biskupů byly takové, že konečně vyslali do Cařihradu posla, a ten se musil za žebráka přestrojit, aby bludařům unikl a do císařského města se dostal. Tak zvěděl císař pravdu a po dlouhých průtazích byl Nestorius sesazen; sv. Cyril se vrátil v říjnu do Alexandrie, kde r. 444 vydechl duši.

Nestoriáni se drželi ještě několik staletí na východě — dnes jich tam živoří asi 4000. Jejich blud způsobil rozruch, a pomínil, jako bouřka nebo vichřice, která vyvrátí několik stromů a pomíne, a les zůstane celý. I o tom bludu platí, co o každém jiném: „Nohy těch, kteří pochovali tvého předchůdce, stojí přede dveřmi, aby vynesli i tebe.“ (Sk 5, 9.) Přišli jiní bludaři a způsobili povyk, monofysité, monotheleté — a pomínuli také. Přišlo od té doby na sta bludů, a pomínuly všechny; přišli husité, a pomínuli, přišli protestanté a pomínou, pomíne nová sekta, která o Matce Boží smýšlí a učí jako Nestorius, a církev tu zůstane. A dokud potrvá církev, dotud bude milována, uctívána, oslavována ta, kterou bludaři napadají a která zůstane věčně drahá každému věřícímu srdci.

*

Svátek Zvěstování P. M. stejně jako vánoce a Očišťování jest společný svátek božského Spasitele a jeho panenské Matky. Různá jména, jimiž byl označován, jsou toho dokladem (Zvěstování Krista Pána, Početí Krista Pána, Vtělení Páně, Začátek vykoupení, Zvěstování andělovo Marii Panně). Někteří se domnívají (Bollandisté, Benedikt XIV.), že pochází z dob apoštolských, ale jejich názor je sotva správný. Sv. Augustin († 430) tohoto svátku ještě nezná, nebyl tedy v první polovině pátého století na západě slaven. Ale touže dobou na východě byl již všeobecně rozšířen, tedy před sněmem efeským (konaným r. 431), jak plyne z řečí (kázání) sv. Prokla, patriarchy cařihradského († 446), jež se obecně pokládají za pravé. Protože tam byl slaven jedině 25. března (devět měsíců před vánoce), jest patrné, že byl zaveden teprve tehdy, když svátek Narození Páně zobecněl (viz kap. 50, B).

Na západě se vyskytuje značně později. Nejstarší svědectví o něm podává synoda toledská (Toledo, sídlo španělského primasa) r. 656: „Tento svátek není slaven všude téhož dne; protože (25. březen) padá často do doby svatopostní nebo velikonočního týdne, kdy se svátky neslaví, budiž všude jednota, a sice nechať se světi 18. prosince, a to se stejnou slávou jako vánoce.“ Mozarabská liturgie, chtějíc se přizpůsobit římské a nevzdat se svého prastarého zvyku, na němž lid lpěl, slavila jej dvakrát, v prosinci a

v březnu. Prosincový svátek pak dostal jméno „Očekávání porodu nejbl. Panny“ a byl v pozdějších staletích převzat i od jiných diecésí latinského obřadu, až zrušen r. 1914. Arméni jej slavili 5. ledna, belgické diecése ve středu adventního kvatemburu,¹³ Milán čtvrtou nedělí adventní (ritus ambrosiánský nepřipouští svátků v době svatopostní) a to až do Lva XIII., na jehož rozkaz pojali do svatopostní doby aspoň dva svátky (náš a sv. Josefa). Ve Španělsku, v republice benátské, v některých diecésích italských a místy i jinde byl slaven s oktávou (v římské liturgii jest v době svatopostní nepřipustná), taktéž od dominikánů, servitů, karmelitánů, redemptoristů. Za Pia X. byly tyto výsady namnoze zrušeny. V mozarabském ritu měl překrásné officium (kněžské hodinky), do Pia X. byl svátkem zasvěceným skoro na celém světě. V arménském ritu patří k tak zv. sedmi nepohyblivým svátkům (Nep. Poč., Očišť., Naroz., Obětování P. M., „nalezení rakve P. M.“ 2. července, Jana Křt.).

Zajímavé jest, že na východě (v řecké liturgii) nebyl tento svátek nikdy přenášen na jiný den jako na západě, vyjma dva případy: když padl na Velký pátek nebo Bílou sobotu. Jindy byl v kněžských hodinkách spojen se svátkem, na nějž padl („miscelatur officium“), nevyjímaje ani velikonoční neděli. Ve středověku platil 25. březen za tajemný a svatý. Kardinál Torquemada založil v Římě 1460 bratrstvo ke cti Zvěstování P. M. („Annunziata“), jež rok co rok tohoto dne vybavilo věnem 12 chudých dívek.

¹³ Toho dne se čte ve feriální (adventní) mši sv. evangelium o zvěstování — tak zvaná „zlatá mše svatá“ V klášteřích středověkých toho dne míval sám opat řeč (kázání) k bratrům — sv. Bernard své proslulé čtyři homilie „Super Missus“ (= o evangeliu „Poslán jest anděl Gabriel“). Viz pojednání o svátku Navštívení P. M.

III. SVATÁ POUTNICE

*Vstaň, pospěš, přítelko moje, krásná moje, a
pojď! (Pis. 2. 10.)*

Asi dvě hodiny západně od Jerusalema leží nepatrné městečko, vlastně vesnička, zvaná dnes Svatý Jan na horách. Ale nepředstavuj si to městečko jako naše horské vesničky: malé chatrče roztroušené mezi ubohými kamenitými políčky, na nichž se daří stěží trochu chudého ovsa. Jsme sice v horách, Judské hory to jsou, v nichž leží také Betlem, ale jaký rozdíl mezi pohořím judským, směrem od Jerusalema k Mrtvému moři, a mezi tímto požehnaným koutkem! Tam kamenitá poušť s nejistými cestami, ohrožovanými od lupičů (tam se stal děj, vypravovaný v podobenství o milosrdném Samaritánovi, tam v Quarantánské poušti konal Pán svůj čtyřicetidenní půst), zde však údolíčka od přírody tak štědře obohacená, že patří k nejbohatším celé Palestiny.

V takovém úrodném a krásném údolíčku Beit Džala se rozkládá na úpatí malého pahorku naše městečko. Okolní hory jsou vysoké 500—800 m, tedy asi jako poslední výběžky Karpat kolem svatého Hostýna. Poloha městečka jest překrásná. Z věnce štíhlých cypřišů, fíkovníků, vinic a olivových hájů zvedá své ploché střechy stádečko bílých domků. Okolní vršky jsou pokryty bujnou zelení, s hor se ženou bystřinky, v údolí se spojují v potůček, jehož čisté vlnky spěchají bublavě k západu. Pěkný zelený pás, táhnoucí se do dálky, až zmizí našim očím, ukazuje nám cestu, kudy se vody berou.

Toto městečko jest cílem palestinských poutníků. Sotva který návštěvník Jerusalema opomine navštívit toto milé údolíčko v Judských horách. Čím se stala tato vesnička slavná? To ti hlásají dva chrámy, jejichž štíhlé věže ční vysoko nad střechy nízkých domků. Chrám narození Jana Křtitele a chrám Navštívení Panny Marie. Jsme asi 125 kilometrů od Nazareta, to znamená tři až čtyři dny cesty, jsme ve starobylém Ain Karim, kam před devatenácti staletími spěchala panenská Matka vtěleného Vykupitele, jsme v městečku posvěceném (podle tradice) tajemstvím jejího Navštívení.

Když evangelista pověděl, jakou odpověď dala sv. Panna Gabrielovi, dodává: „I odešel od ní anděl.“ Těmi slovy zakončil prostince zprávu o události, na niž čekal celý svět. Jak dalekosáhlé důsledky Mariino „amen, staň se“ mělo, že svým slovem otevřela Synu Božímu své panenské lůno a

nám náruč nebeského Otce, že se stala v tu chvíli stánkem Nejvyššího, povýšena nad anděly a veškeré tvorstvo, o tom všem evangelista mlčí. Než počala Syna Božího, byla pannou čistou, svatou, neposkvrněnou; teď po jeho početí ještě čistší, světlejší, krásnější, její neporušenost neutrpěla úhony. A zatím co anděl spěchá s odpovědí k tomu, který ho poslal, jest Maria ponořena v extasi, u vytržení. Co zakouší čistá duše po svatém přijímání, když do srdce zavítá svátostný Spasitel, jest matný stín toho, co zakoušela svatá Panna, když do jejího lůna sestoupil Syn Boží. Z jejího srdce vždy prostého vši nezřízené náklonnosti k tvorům a vzdáleného všeho neklidu vášně šlehal plamen lásky k Bohu mocněji než ze srdce kteréhokoli světce. A teď slyší od anděla, že i ona od Boha nade všechny ostatní milována, že jí chce dát svého jednorozeného Syna, že Bůh jí chce nazývat nikoli služebnicí, nýbrž Matkou, a oblažovat takovou láskou, jaká se sluší dítěti vůči matce. Poznává, že jest Bohu milejší a dražší než všichni její velicí předkové, Abraham, Jakub, David, dražší nade všechny anděly a lidi. Co radostí, blaha a štěstí v té jediné myšlence: „Já jsem Matka Boží, Snoubenka Nejvyššího!“ Bez váhání dáváme za pravdu bohoslovcům, kteří tvrdí, že ji v tom okamžiku Pán sílil, aby snesla toto přenesmírné blaho, aby se její duše nevybavila z tělesných pout v extasi lásky, jak se to stalo po letech, když ze světa odcházela. O blahoslavené Imeldě se dočítáme, že vydechla duši po svém prvním sv. přijímání.

Nadto vtělený Syn Boží svou skutečnou tělesnou přítomností způsobil v její duši netušené rozmnožení posvěcující milosti. Když v nás svou svátostnou přítomností rozmnožuje svatost, sudme, jaká záplava milostí naplnila Neposkvrněnou Pannu, když sestoupil do jejího lůna nikoli ve způsobách svátostných a jen na kratičkou dobu, nýbrž na dlouhé měsíce! Tak posvěcena na duši i na těle jako živoucí monstrance dlí ve svém pokojíku v objetí toho, jehož milovala, v nejvyšší extasi, jaké jest člověk v těle smrtelném schopen. Jak dlouho extase trvala? Nevíme. Ale stává-li se, že se duše po svatém přijímání ani odtrhnout nemůže od svátostného Spasitele (sv. Alois), soudíme právem, že sv. Panna, zapomenuvši na pokrm a všechny tělesné potřeby, byla celé hodiny v ní pohřížena.

Konečně skončila své díkůčinění. Povstala od modlitby chvály a díků, již podobné dotud nebesa neviděla. První, nač si pak vzpomněla, byla slova andělova: „Aj, příbuzná tvá,

počala syna." Maria znamená nežádala ani ho nepotřebovala, ale její vnímavá duše viděla v těch slovech pokyn Nejvyššího, aby svou příbuznou navštívila. Dává-li Bůh sám znamení, přeje si, abychom je přijali. Odmítnout je v takovém případě jest projevem pýchy (Is 7. 9.). Proč si Pán přál, aby se odebrala k Alžbětě? Nevěděla, ale poslušná služebnice Páně se neptá po důvodech a spěchá vyhovět přání svého Pána. Církev osvícená Duchem sv. nám ovšem může sdělit, jaké úmysly tou návštěvou Nejvyšší měl:

a) Aby na tři měsíce byla *vzdálena všeho pozorování* lidí, a tím ona i božské dítě uchráněna všeho křivého podezření. Až bude třeba, pak bude její snoubenec ve vhodném okamžiku poučen o tom, co v ní Duch sv. vykonal; zraku ostatních však toto tajemství zůstane prozatím zahaleno.

b) Tím, že se svatá Panna bude sdílet s Alžbětou o její radost, bude se moci nerušeně oddat radosti *své*, a to nebylo tak snadné v Nazaretě, aby nebyla nápadná jak snoubenci, tak jiným.

c) Sotva se Syn Boží vtělil, již hledá někoho, komu by udělil z plnosti svých pokladů. Maria byla první, jejíž duši zaplavil. A po ní? Jeho předchůdce! K němu se dá vtělený Syn Boží od své Matičky donést, aby ho posvětil ještě před narozením, jak před půl rokem jeho otci Gabriel zvěstoval.

d) Sotva že Pán Marii svou Matkou učinil, chce ukázat, *či rukama bude udílet a rozdílet poklady svých zásluh*, milosti časné i věčné, pro tělo i pro duši, a na koho se tedy má lidstvo ve svých potřebách obracet. V tajemství Navštívení jest Neposkvrněná poprvé *Prostřednicí*. Spolu s tím, jehož pod srdcem chová, bude pracovat o naší spáse, spolu s ním jako jeho Pomocnice a společnice nám vydobude spasení; proto jejím rukám svěří rozdělení milostí, jež nám svou vykupitelskou smrtí zaslouží. „Skrze níž nám byl dán původce (a dárce) milostí, skrze ni se nám dostane všech milostí“ (Bernard). To jí bylo dáno spolu s důstojenstvím Matky Boží. První milost pro duši uděluje Pán v tomto tajemství jejím prostřednictvím, a po letech první milost časnou udělí zase na její přímlovu. Ale slova jejího duchovního syna, jimiž zakončí svou zprávu o prvním zázraku Mesiášově: „A uvěřili (pro ten div) v něho učedníci jeho“ (Jan 2, 11) ukazují, že i milosti nám od sv. Panny pro vezdejší život vyprošené budou mít jediným cílem přivádět duše k Ježíšovi.¹

¹ Kromě toho jest nám toto tajemství poučením, že milost neničí v lidské duši čisté projevy přirozenosti, a že ten, kdo povolán

Od chvíle, kdy vtělený Spasitel udělil lidstvu první milost skrze svou Matku, snáší se bez přetržení ustavičný dešť růží na naši chudou, ubohou zemi. Zajíždí si na některé poutní místo mariánské a čti tam, co vypravují votivní tabulky, pokrývající někdy stěny zdola až nahoru (na př. v Lurdech). V Maria Zellu žádal před lety jakýsi muž za svatou zpověď a řekl: „Přišel jsem, abych napsal do jistých novin posměšný článek o zdejších poutích. Tři dny jsem zde, prohlížím a opisuji votivní tabulky, napřed s posměchem, ale pak jsem si řekl: Stále čtu ‚Maria pomohla‘, a já jsem se stal socialistou, abych také pomohl lidu — jenže v záležitostech, v nichž pomáhá Maria, nepomáhal a pomoci nemůže socialismus nikterak.“

Židé věděli, že před Mesiášem přijde předchůdce (Mal. 3. 1). Tušila sv. Panna, že dítě její příbuzné je tím předchůdcem? Těžko říci. Snad — možná, že o tom byla poučena od Alžběty za svého pobytu u ní, ale najisto to poznala po třech měsících, když slyšela chvalozpěv Zachariášův. Její navštívení jest první setkání Vykupitele s předchůdcem. Mariánský evangelista nám líčí milou událost prostě v několika verších: „V oněch dnech povstavši Maria odešla s chvátáním do města Judova, a vešedši do domu Zachariášova pozdravi-

k zvláštnímu spojení s Bohem a do jeho svatých služeb, nemusí (a nemá!) v sobě utlouci všecku přirozenou ušlechtilou lásku, jak některé asketické knihy přehnaně tvrdívají. Sv. Ignác napsal ve stanovách svého řádu, že každý člen má lásku k příbuzným *zušlechtit*, nikoli v sobě utlouci. Do kteréśi řehole (nazveme ji třeba Družinou misionářů) vstoupili dva bratři, a když po čase dostali dopis od matky, která je zrodila a vychovala, odpověděli jí, aby jim už nepsala, teď že mají jinou matku, totiž svou „Družinu“. Tak nejednali svatí ani božský Spasitel (viz kap. 21. 23). I když misionář rodiče opouští a jde za moře, trvá láska k nim nadále, a první dopis z ciziny patří obyčejně jim. Ani v nebi nepominou pouta, jež nás pojila s jinými (ačli jde o přátelství *čisté*), tím méně na zemi. Neměl Pán v apoštolském sboru několik příbuzných? Sv. Panna spěchá k příbuzné, kterou čistou sesterskou láskou milovala a od níž byla milována, spěje k ní, aby se s ní o její radost sdílela a jí svou návštěvou rozmnožila, nehledě k tomu, že šla nabídnout svou pomoc v domácnosti stařeně, jež právě ty dny pomoci potřebovala. Vstupuje-li tedy kdo do řádu, musí si být vědom, že jenom falešná askese by od něho žádala, aby se svých drahých zřekl i *srdcem*. Nadto milost povolání k pravé víře stojí neskonale výš než povolání k životu řeholnímu, a že dražší mu musí být křestní patron než patron řeholní.

la Alžbětu. I stalo se, jak uslyšela Alžběta pozdravení Mariino, zplesalo nemluvnátko v životě jejím a Alžběta naplněna byla Duchem sv. I zvolala hlasem velikým řkouc: „Požehnaná ty mezi ženami a požehnaný plod života tvého. A odkud mi to, že Matka Pána mého přichází ke mně? Neboť aj, jakmile došel hlas pozdravu tvého do uší mých, zplesalo radostí nemluvnátko v životě mém. A blahoslavená, která jsi uvěřila, že se vyplní věci tobě od Pána pověděné.“ (Lk 1, 39—45.)

Svatá Panna opouští tedy po skončení extase Nazaret, z úzkého údolíčka vystupuje na pláň Esdrelonskou a spěchá k jihu do Judska. „S chvátáním“, praví evangelista; jednak radost, jednak horlivost ve službě Boží pohání její kroky. Horlivost . . . Pán si to přeje, neodkládá ani o den. Radost . . . radost dvojnásobná, trojnásobná, radost z vlastního štěstí, ze štěstí příbuzné a ze štěstí všeho lidstva, jemuž se konečně dostane Mesiáše a spásy. Šla s chvátáním, volila tedy podle všeho cestu nejkratší, přímo dolů přes Samařsko kolem Jerusalema do Ain Karim.

Byla sama na cestě? Její snoubenec ji jistě neprovázel, alespoň ne až k cíli její cesty. Výjev u Alžběty se odehrál bez svědků. Kdyby byl Josef přítomen, nemohl by být nepovědom událostí, které se tam staly, a nebylo by třeba, aby ho po měsících anděl poučoval. Matka Boží šla tedy bez průvodce,² ale sama na cestě nebyla. Osamělé cesty byly známka, že jest válka. Tehdy však byl mír po celé zemi. Potkávala tudíž nejednoho chodce, jenž šel touže cestou, buďto do hlavního města nebo z něho. Toho vedla do Jerusalema oběť Zákonem předepsaná, onen měl snad řízení u velerady, snad i nejednu matku potkala, která se ubírala do chrámu k obřadu očišťování nebo se odtamtud vracela, možná že s dítětem v náruči. Zdaž některá jen tušila, že to, co jest nejtajnější touhou každé israelské matky, se dostalo této chudé dívce, o kterou sotva kdo pohledem zavadil? Že ten, který jest očekávání celého Israele, spočívá v lůně té panny, která vlaštovčím letem spěje mimo ně?

² Třebaže jest postavení ženy v Orientě smutné, skoro otrocké, jako u všech národů mimokřesťanských, požívá přec v jistém ohledu nedotknutelnosti. Žádný zločinec by se neodvážil ji přepadnout (snad že by se styděl oloupit bezbrannou). Může tudíž nosit celé své věno s sebou (šňůru stříbrňáků kol krku nebo šperky ve vlasech) a netřeba se jí obávat, že bude obrána o tento nebo dokonce o jiný neskonale vzácnější poklad.

Jako živá monstrance se ubírá Neposkvrněná poli, lučinami a městečky, a nese pod srdcem Knížete pokoje. Krásnější cesta, než náš průvod o Božím těle! Zde nese Spasitele jeho hříšný služebník, tam ho nesla jeho Neposkvrněná Matka. Zde spočívá ve zlaté, ale přece jen mrtvé schráně, tam v živoucím stánku. Zde provázen slabými modlitbami věřících srdcí, tam obléván nejvroucnějšími projevy lásky nejčistšího srdce svaté Panny.

Hvězda moře požehnaná,
krásnější než slunce Panna
přechází již vrchy hor.
Kudy jde a kudy spěje,
všude jenom radost seje,
všude jása zpěvů sbor.

Koldokola reje slaví
nebes kůry, v závod zdraví
přeblaženou poutnici:
nyní Matku přežádoucí,
hned zas Syna chvalou vroucí
zvelebující andílci.

Jako laňka běží po silnicích a pěšinách. Slyš sváteční epistolu: „Hle, on přichází, skáče po horách, přebíhaje pahorky: podoben jest milý můj laňce neb mladému jelenu. Hle, stojí už za zdí naší, nahlížeje ohnem a hledě skrz mřížku. Aj, milý můj mluví ke mně: „Vstaň, pospěš, přítelko moje, holubice moje, krásná moje, a pojd! Zima již minula, déšť přestal a odešel, květy se ukázaly v zemi naší, čas ořezu přišel, hlas hrdličky slyšet jest v zemi naší, fík vyhnal raničky své, kvetoucí vinice vydaly vůni svou: vstaň, přítelko moje, krásná moje, a pojd! Holubičko moje, v rozsedlinách skalních, v trhlinách zdí, ukaž mi tvář svou, ať zní hlas tvůj sluchu mému: neboť hlas tvůj jest sladký a tvář tvoje spanilá.“ (Pís 2. 8—14.)

Spěšně, nikde se nezdržujíc, své myšlenky nerozptylujíc, pohřížena v hluboké rozjímání brala se cestou. Její chvalo zpěv dovoluje nám nahlédnout do její duše a učinit si úsudek, čím se cestou obírala. Boží lásku a milosrdenství, moudrost a nevystihlé cesty jeho Prozřetelnosti, to jí připomínalo vše, co cestou viděla. Její myslí se táhnou postavy Gedeona, Davida, Josefa Egypťského — samé doklady, jak podivu-

hodně vodíval Pán svůj lid a jak rád volíval k velkým věcem nástroje na pohled nepatrné. Tak teď i ji, vyvolenou k tomu, aby dal lidstvu Mesiáše — pomyslení, jež plní její srdce hlubokou vděčností, pokorou, ale především vroucí láskou. Láska stále a stále prochvívá radostí její panenské srdce, láska pohání i její kroky. Něco přes tři dny trvala cesta, ale v těch třech dnech prošla svatá Panna skoro celým jevištěm veškeré historie vyvoleného národa. Každá stezka, ba skoro každý kámen byl památkem nebo pamětníkem některé biblické události, hned radostné, hned truchlivé. Doba soudců, doby královské, doby rozbrojů . . . vůdcové lidu, králové, proroci, zvláště velký prorok thesbitský a jeho žák³ kráčeli nesčetněkrát po místech, kudy se ubírá nyní ona. Proroci, kteří byli nuceni hrozit soudy Božími a svolávat trest s nebe na věrolomný lid, ona však nese v lůně Knížete pokoje.

Rovina Esdrelonská . . . rozléhlá pláň, usmívá se v záři palestinského slunka, porostlá bujnými trávničky, plná anemonek a polních lilií, kvetoucích keřů a košatých stromů, fíkovníků, oliv, javorů a terebintů, s nimiž se střídala obilní pole . . . Zdalí pak si vzpomněla přesvatá poutnice, že tato kvetoucí pláň byla napájena tolikerou lidskou krví? Že místo zpěvu ptactva, který se dnes nese vlažným vzduchem, se tu ozýval třesk a lomoz zbraní, křik válečníků, nárek raněných a umírajících? Že pod těmi květnatými lučinami tu kdesi leží jeden z jejích předků, Josiáš, poslední král podle srdce Hospodinova? Esdrelon, němý svědek urputného nepřátelství, v němž tehdy národové žili, a ona nese toho, o němž předpovídali proroci: „Za jeho dnů nebude válek ani rozbrojů, vlk a beránek pospolu pásti se budou a malé pacholátko je povede . . . zkují národové meče v radlice a oštěpy v kosy, nepozdvihne národ proti národu meče . . .“ (Is 2 a 11; Mich 4). Snad se zahleděla vpravo ke Karmelu a vzpomněla Eliáše a Elisea, snad vlevo k Jordánu, a Jeftova postava z dob soudců vyvstala před jejím duševním zrakem. Cesta vedla podle Jezrahele, místa nejohavnějších zločinců modloslužebného Achaba a jeho svůdkyně, cizinecké královny Jezabely, v po-

³ Eliáš a Eliseus. — Cestu sv. Panny líčí překrásně Grimm v I. díle svého Života Kristova a podle něho Alois Schäfer.

O místě pobytu rodičů Janových není svorné mínění bohoslovců. Někteří soudí, že bydlili v Hebronu, jiní zase, že v městečku Jutta (Jeta) u Hebronu, takže by bylo nutno číst: „In civitatem Juta“ (místo Juda), Lk 1. 39, t. j. „Do městečka Juty.“ Zdá se nám však, že staré Kárem (Ain Karim) jest pravdě nejpodobnější.

zadí zahlédla osudnou, smutně proslulou horu Gelboe, kde zahynul nešťastný Saul, „jehož zavrhl Hospodin, protože on napřed zavrhl Hospodina“ (1 Kr. 15, 23), a již překročila hranice Samařska a vstoupila na území nepřátelské. Svatá poutnice kráčí po nivách, kde synové Jakubovi pásávali stáda, kde za dvacet stříbrných prodán Josef od bratří. Teď obýváno toto území Samaritány, národem zpola pohanským, od židů nenáviděným a židy samy na smrt nenávidícím. Nejen muž, nejedna žena si snad všimli mladistvé dívky, v níž podle kroje poznali členku nenáviděného národa. Snad v duši vyslovili tichou kletbu proti ní a nevěděli, že ona dá světu i jim toho, o němž pravil prorok: „Skrze něho zbytky bratří se navrátí k synům israelským“ (Mich. 5, 3), t. j. spojení budou ti, kteří jsou rozdvojeni; ale Micheáš dodává: „To se stane teprve, až vyvolená porodí.“ Teprve její dítě učiní, aby byl jeden ovčinec a jeden pastýř.

Co vše připomínalo panenské poutnici toto smutné území Městečko Bethulia vyvolalo v mysli vzpomínku na Juditu. Sichem, hlavní a sídelní město odštěpeného království Israelského, kolik smutných vzpomínek! Tam složil lid do rukou Josuových přísahu věrnosti svému Bohu . . . kolikrát tu přísahu zrušil! Vícekrát než bylo zrn písku na cestě, kterou se ubírala. A co ty dva vrchy po stranách? Po levici Ebal, po pravici Garizim, hory, s nichž se rozléhala slova požehnání těm, kteří zachovají úmluvu s Hospodinem, a slova kletby na ty, kteří ji opustí . . . jak se vše do posledního písmene vyplnilo!

Svatá Panna spěje dále, k jihu, míjí starodávné Silo, kde stával stánek Hospodinův, kde Samuel soudil lid, a v mysli se jí vynořila postava jeho matky Anny, jež plesá po jeho narození a děkuje Pánu za dítě překrásným chvalozpěvem. Pak Bethel, kde Abraham postavil oltář a kde Jakub viděl její předobraz, žebř sahající až do nebes . . . místo tak posvěcené a později tak znesvěcené: tam Jeroboam postavil první modlu a svedl celý národ k modloslužbě . . . kolik staletí tam byl Hospodin urážen, až konečně byla míra jeho shovívavosti dovršena a král asyrský, nástroj hněvu Božího, vyvrátil říši Israelskou . . . a Maria nese toho, jenž podle proroka podvrátí všechny modly Egypta.

Přeblažená poutnice se však nikde nezdržuje, překročí judské hranice, a již kynou jí z dále věže Jerusalema, vlastně chrámové cimbuří. Jaké vzpomínky při pohledu na město Boží! Čím byl Jerusalem za dob Davidových a Šalomouno-

vých, a čím je dnes! Jakoby slyšela hlas proroka (Is 60, 1): „Vstaň, osvěť se, Jerusaleme, neboť přišlo světlo tvé a sláva Páně nad tebou vzešla.“ Ale Jerusalelem spal, nevěděl, netušil, že ten, který jest jeho slávou, je tak blízko u jeho samých hradeb. Ona však nevstoupila tentokráte do jeho zdí, minula město Boží, zabočila vpravo, na západ do hor, stoupá po cestičkách více méně osamělých, na levo se odhrnuje jejímu zraku cíp závoje zahalujícího město Davidovo, do něhož jí po devíti měsících císařský edikt povede touže cestou, a před ní se rozevřela usměvavá Beit Džala, a z údolí se vyhoupllo Ain Karim, 8 km západně od Jerusalema. Svatá poutnice jest u cíle cesty. Vykupitel donesen k svému předchůdci. —

Jan Jörgensen, dánský konvertita, napsal knížku o Lurdech, a tam mimo jiné poukazuje na to: „Počet sv. přijímání do roka překročil už dávno jeden milion. Při zázračných uzdraveních ustupuje Maria takřka do pozadí a ponechává první místo Eucharistickému Spasiteli. Při eucharistických průvodech se děje nyní více zázraků než v piscinách před milostnou mariánskou jeskyní. Svatá Panna vábí a táhne do Lurd k adoraci nejsvětější Svátosti.“ Všimněme si našich poutních míst, na př. Hostýna. Bez sv. přijímání by připadala věřícím pouť kusá a neúplná, sv. přijímání pokládají za cíl a ohnisko poutní pobožnosti. Maria byla a jest naše prostřednice u Ježíše, k Janovi Ježíše přinesla, nás k Ježíšovi vede. Jan, první duchovní dítě Marie Panny, začíná nepřehlednou řadu těch, kterým skrze ni se dostalo Ježíše.

Svátek Navštívení Panny Marie slaví církev po oktávě svátku sv. Jana, tedy na konci její návštěvy. Podle evangelisty pobyla u příbuzných tři měsíce, t. j. až do narození a obřezání předchůdce. Sv. Lukáš tím nepřímo naznačuje, *od koho* čerpal zprávy o tom, co bezprostředně potom vypravuje.⁴

⁴ Zda přímo z úst sv. Panny, nelze říci, protože nelze zjistit, byla-li tehdy ještě na zemi. Protože chvalozpěv Zachariášův i Magnifikat obsahují četné hebraismy, stejně jako řeči uvedené v 1. a 2. kapitole (Alžběta, Gabriel, Simeon . . .), jež jsou nápadny v čisté Lukášově řečtině, zdá se, že použil písemných záznamů. Nejbl. Panna byla po nanebevstoupení božského Syna jediný žijící svědek oněch událostí. Nejpřirozenějším se zdá, že apoštolé sami se postarali, aby bylo zaznamenáno, co jim sv. Panna o dětství Spasitelově i o narození Janově sdělila (tak, jak si vše věrně vtiskla v paměť a v srdci svém uchovávala, Lk 2. 19, 51), a tyto záznamy dány pak mariánskému evangelistovi k dispozici.

Milouнкý, ale bohužel zapomínанý svátek Navštívení Panny Marie slavíme v době, kdy sbíráme ze zahrad a lučin první plody. Jan byl prvotinou prostřednictví Bohorodičky. *Maria Prostřednice* (viz kap. 32.). Srovnej tento její úřad s úřadem kněze, jenž jest též prostředník mezi lidmi a Bohem. Též jeho rukama (především ve svatých svátostech) jdou milosti shůry těm, kdož jich potřebují, po případě za ně prosí. Ve sv. přijímání kněz věřícím podává, „přináší“ Ježíše, jako Maria jej přinesla Janovi, a ve sv. zpovědi očišťuje hříšnou duši svým „Já tě rozhřešuji“, jako Matka Spasitele posvětila duši Janovu svým pozdravem „Pokoj tobě“.

Tajemství Navštívení jest (historicky i logicky) doplněk Zvěstování, asi jako svátek Zjevení Páně jest doplněk a reflex vánoc. Co při Zvěstování vykonáno skrytě, to v Navštívení se stává zjevným, ne sice všem, nýbrž jen málo vyvoleným duším. Podobně úřad Prostřednice vyrůstá sám sebou z důstojenství božského mateřství a z úřadu Pomocnice Vykupitelovy (I. kap. 8.). Už jsme při tom slyšeli při úvaze, proč jest sv. Panna útočištěm hříšníků (I. kap. 9). Dát Synu Božímu lidskou přirozenost, aby nás skrze ni vykoupila, anebo jinými slovy zrodit lidstvu Vykupitele a tím nám zprostředkovat největší dar, a pak zůstat vůči nám lhostejná, byl by takový zjev, s jakým se (bohužel) dosti často setkáváme v t. zv. „lepších“ rodinách: matka dá dítěti život, a pak se o ně nestará — jest mu docela cizí, lhostejná, všechnu péči a výchovu (ať jest jakákoli) ponechá jiným. Úřad Prostřednice vyvěrá z úřadu Pomocnice, jest jeho důsledkem, jeho *pokračováním*, řekl bych skoro jeho trvalým uplatňováním. Zase lze pozorovat, jak tajemství sv. víry spolu logicky souvisí, tak krásně a harmonicky, že nás skoro uchvátí.⁵ Matka Boží — tím zároveň pomocnice Vykupitelova na díle spásy — z toho logicky plyne úřad Prostřednice jako bystřinka ze zdroje nebo jako kmen vyrůstá z kořene; a jako se kmen rozvětjuje, tak se prostřednictví sv. Panny projevuje mnohonásobným způsobem: útočiště hříšníků, uzdravení nemocných, těšitelka ztrápených, prosebnice ubohých. Ale jako u stromu má kořen, kmen, větve, listy, květ jediný cíl, totiž vydati *plod*, tak jest cílem a ovocem všeho důsto-

⁵ Znal jsem jistého inteligenta, věřícího katolíka, jenž se nechtěl pustit do hlubšího studia sv. víry, aby prý snad v něm nevznikly pochybnosti. Naopak, důkladné studium svatých pravd nás níktek nezviklá, nýbrž ve víře utvrdí, jak snad sdostatek zřejmo z našich úvah.

jenství a všech úřadů sv. Panny (kromě oslavy Boha) *spása nesmrtelných duší . . . vést duše ke Kristu.*

Již při tajemství Zvěstování mohl každý tušit: Matka Vykupitele nebude cizí a lhostejná vůči těm, pro něž se Mesiáš stal jejím dítětem a jimž ho ona zrodila; poměr mezi vykoupenými a Matkou Vykupitele bude jistě více méně něžný a důvěrný. Z toho, co v ní Bůh vykonal a čím ji učinil, dalo se vyvodit, že bude pomocnicí a přímluvkyní plnou dobroty a lásky k těm, k vůli nimž se Matkou Mesiášovou stala.

Nerač hříšných zamítati,
bez nichž nebyla bys, Máti,
hodna Syna takého.
Nebýt lidstva vykoupení,
nebyl důvod pro vtělení
Spasitele našeho.⁶

Co jsme tam tušili, to se v tajemství Navštívení stalo jistotou. Nejen, že se k ní utíkat můžeme a smíme a že nám bude pomocnou, nýbrž že *Pán sám si tak přeje*, a my utíkající se k ní jednáme jen podle jeho sv. vůle. Skrze Marii přišel Ježíš k nám, skrze Marii jdeme my k němu, a sice proto, že on to tak chce. Kdyby protestanté, pokud ještě věří v Krista, jen chtěli otevřít oči, užasli by nad úzkoprsostí svých zakladatelů a učitelů. Ježíš se bojí, aby úcta jeho milované Matky nebyla na újmu úctě a lásce k němu! Jakoby v nebi byla konkurenční žárlivost a závist!

Dává-li Bůh člověku anděla strážného za ochránce, nejen nic nenamítá, utíkáme-li se k němu s prosbou za pomoc, nýbrž si tak přímo *preje*. Dá-li otec synu vychovatele, ustanoví-li šéf v závodě sekretáře, správce, ředitele, dozorce, pokladníka atd.: nejen že tím dává všem na srozuměnou, na koho se mají obracet, nýbrž jejich ignorování by nesl jako urážku sebe. Nesmím ignorovat církev, její služebníky a prostředky milosti (svátosti) pod záminkou, že si vše „vyjednám s Pánem Bohem přímo“. Kornelia nepoučuje anděl sám, nýbrž posílá ho k Petrovi (Sk 10, 5n.), Šavla sám Pán posílá k Ananiášovi (Sk 9, 6), nás odkazuje na své zástupce. Že potupa jejich anebo potupa svátostí jest potupou toho, jenž je ustanovil, ukázal Bůh nejednou nápadným ztrestáním vínníka.

⁶ Tato strofa, jak patrně, obsahuje sentenci tomistickou (I., str. 36).

Mohl bych též poukázat na fakta, protože z fakt plyne zásada.⁷ Slyší-li Pán naše prosby, jež mu skrze jeho Matku přednášíme, jest to důkazem, že naše jednání schvaluje. P. Conthonay, misionář ve Venezuele (v Jižní Americe) vypravuje, že r. 1893 v oktávě svátku Panny bez poskvrny počaté byl v jakési vesničce blízko hlavního města Caracas přítomen hostině, kterou jeden starý lékař vystrojil chudým. Rok co rok to v oktávě zmíněného svátku dělal — na poděkování Neposkvrněné Panně. Za studií v Montpellier (ve Francii) v letech čtyřicátých onemocněl vážně tuberkulosou. Lékaři prohlásili: „Konec —“ Připravoval se vážně na smrt, na radu milosrdné sestry vykonal však přece novenu ke cti Neposkvrněné, a posledního dne nemohli lékaři svým očím věřit — ortel smrti odvolali a uzdravený žil ještě přes půl století.

První misionáři v Západní Australii v kolonii Nová Norcia měli první žeň (v listopadu 1847). Černoši, kteří se ještě nedávno proháněli jako klokani lesy a pouští, bez šatů, bez kultury, zacházeli obratně srpy — tu vypukl nedaleko požár a dravou rychlostí se blížil polím. To znamená zkázu celé misijní stanice! Všechna snaha oheň lokalizovat byla marna, se sežehnutými vlasy musí zpět a ponechat ovoce takových námah plamenům. Tu běží P. Salvado do kaple, vezme obraz sv. Panny a běží naproti plamenům, a tu chvíli se vítr obrátil.

V Nové Kaledonii vypukl roku 1860 mor. Jakmile přišla první zpráva o něm do misijní stanice, shromáždil P. Lambert věřící do kaple sv. Panny (byl právě předvečer svátku jejího Očišťování), ovládající s pahorku za vesnicí celý kraj, a začal s nimi novenu. S hrůzou čekali, kdy se epidemie ukáže. Minul únor, uplynul březen, nic — jejich ostrov rány ušetřen, jediný z celého souostroví! Jinde vymřely celé rodiny, nákazou byli zachvázeni všichni do jednoho, nebylo, kdo by nemocným podával pokrm . . .

Proč uvádím příklady z krajů za oceánem a ne jiné nám blízké, jichž známe na sta? Tyto události měly za následek obrácení mnoha domorodců, a to jest cíl Mariína prostřednictví: vést ztracené k pastýři duší. Ale nechme již drobných příkladů. Lurdy! Nejedem Tomáš tam putoval ne za pobož-

⁷ Mám na zřeteli uvážena, důsledně *opětovaná* fakta inteligentní bytostí. Z takových se dá neomylně soudit na názory, přesvědčení, zásady, jimiž se osoba řídí, i když je neprojeví slovem. U Boha však stačí *jediný* fakt, abych z něho odvodil zákon. Ale jde-li o prostřednictví Mariíno, máme faktů na tisíce.

ností, nýbrž aby se na vlastní oči přesvědčil . . . Očitý svědek mi vypravoval; rozhlásilo se, že se stalo zázračné uzdravení, a náš pochybovač běžel hned za uzdravenou do kanceláře, aby byl přítomen vyšetřování — a zkoumání skončilo tím, že uzdravení za zázračné uznáno nebylo! Viděl sám, že se zázraky v Lurdech nevyřádějí, nýbrž konstatují.⁸ A přece jich lurdské anály vykazují celé tisíce. Kolik vyslyšených modliteb! Co splněných proseb! To vše k nám volá: Bohu jest milé, když se k jeho Matce jako Prostřednici nám od něho dané utíkáme. Naše důvěra v její mocnou přímluvu a její úřad jako Prostřednice má hlubší kořeny a důvod než pouze její mateřský soucit s naší bídou: tím, že se stala Matkou Vykupitele, stala se zároveň Prostřednicí mezi vykoupenými a jím.

*

Tajemství Navštívení P. M. nebylo dlouho slaveno samostatným svátkem. Jako památka Proměnění Páně byla původně konána druhou neděli postní (viz evangelium toho dne) a teprve později zaveden na západě svátek zvláštní (6. srpna), tak návštěvu u Alžběty si připomínali věřící v pátek adventního kvatemburu, kdy se v evangeliu o ní čte (na východě místy čtvrtou neděli adventní, jak patrno z menologia císaře Basilia IV.; zvláštní svátek tam nemají, pokud vím, dodnes). Tento svátek vznikl tedy v latinské církvi, a sice ve stol. třináctém v diecési Le Mans (r. 1247) a v řádě sv. Františka (sv. Bonaventura r. 1263). Všeobecně se počal šířit za přesmutných dob západního schismatu. Urban VI. a Bonifác IX. jej zavedli r. 1389 a ozdobili jej vigilií a oktávou, čímž se honosily tehdy již dva svátky sv. Panny (Nanebevzetí a Narození), „aby nejl. Panna obveselila církev sklíčenou těžkým rozkolem“. Protipapežové svátek neuznali, teprve sněm Basilejský jej ustanovil pro celou církev 1441.

Není bez zajímavosti, že Navštívení P. M. bylo slaveno v Čechách od r. 1385 jako zasvěcený svátek 1. třídy s oktávou, a sice zaveden od arcibiskupa Jana z Jenštejna („contitularis ecclesiae metropolitanae“), jenž toto tajemství neobyčejně uctíval a složil

⁸ Ke kardinálu Lambertinimu (pozdějšimu papeži Benediktu XIV.) přišel jednou Angličan (protestant) a namítal cosi proti zázrakům. Kardinál mu přinesl ohromný svazek listin, protokolů atd. „Zde jde o jeden zázrak v záležitosti blahořečení toho a toho sluhy Božího. Prostudujte to a pak mi povězte své mínění.“ Angličan se dal s příkladnou trpělivostí do zkoumání, čte všechny ty výslechy pod přísahou konané, vyšetřování, lékařská vysvědčení a dobrozdání atd., a nakonec řekl kardinálovi: „Když je to tak, pak bych ovšem ten zázrak uznal.“ „A beatifikační komise ho neuznala!“

i officium (kněžské hodinky) a sekvenci pro svou arcidiecési. V jiných diecésích slaven 1. nebo 4. dubna, tedy za týden po svátku Zvěstování, v Čechách za měsíc po něm (28. dubna). Při liturgické reformě Pia V. se musily diecése přizpůsobit římskému zvyku (2. července), a zrušena i pěkná officia, jimiž se mnohé diecése honosily (nynější pochází od františkána Ruize, pověřeného Klementem VIII. 1592—1605). V Praze zůstal však zasvěceným svátkem, i když přenesen na 2. červenec, a když za Marie Terezie a Josefa II. řada svátků zrušena, slavil se první neděli v červenci až do r. 1914, kdy jako svátek 2. třídy položen na všední den 2. července. Před reformou Pia X. byl slaven i jinde jako svátek 1. třídy (ale ne jako zasvěcený), na př. v Loretě; nevím, zda si své privilegium dovedli uchránit.

Že byl svátek slaven na různých místech v různé dny, nemůže nás překvapit. Tak bylo i s jinými, na př. se Zasnoubením P. M. Francie jej slavila 22. ledna, olomoucká diecése 18. července, dominikáni 6. února, františkáni 7. února, servité 8. února, Španělsko 26. listopadu, téhož dne (bezprostředně před adventem) Mexiko a všechny země střední a jižní Ameriky. I jeho původ jest zajímavý. V diecési Chartres, kde „všecko dýše Marií“ (I. str. 145), ustanovil jeden kanovník v závěti, aby ve výroční den jeho smrti se konala pobožnost (mše sv.) k sv. Josefu, jež byla tehdy v začátcích, „jelikož prý sv. Panně jest milá úcta, prokázovaná jejímu snoubenci“. Na návrh Gersonův († 1429) spojena s úctou mariánskou, a tak vznikl svátek Zasnoubení P. M. se sv. Josefem. Za Pia V. všechna officia zrušena a zavedeno jednotné, méně vhodné. V témže století (XII.) se svátek rozšířil po celé Francii a Belgii, r. 1680 do Španělska, 1678 do českých a rakouských diecésí, před reformou r. 1912 (kdy byl zrušen) se slavil skoro v celé církvi.

IV. PRVNÍ DUCHOVNÍ DÍTKO MARIINO

Odkud mi to, že Matka Pána mého přichází ke mně? (Lk. 1. 34.)

Pius VII., pozván od Napoleona do Paříže ke korunovaci, po dlouhém uvažování s těžkým srdcem se k cestě odhodlal. Kolik let to bylo, co tam krev věrných Kristových tekla potokem a co revoluce napsala na svůj prapor: „Pryč s Bohem, pryč s pověrou“ (t. j. pryč s katolickým náboženstvím)! A nyní? Jak vypadala cesta náměstka Kristova do země nevěry! Jeho příchod do Francie byl jako jarní vánek. Sotva překročil hranice, kdekoli se objevil a kudykoli šel, všude se probouzelo náboženské vědomí. Na silnicích lid v řadách na kolenou prosil za požehnání, vojáci vzdávali čest, důstojníci i generálové skláněli uctivě hlavu; ani vlažní a lhostejní se neubránili pocitu úcty. I vyznavači cizích náboženství dávali najevo, že si váží ctností, které učinily cestujícího starce hodným stát se otcem všech křesťanských vyznání. Do Lyonu přispěchalo obyvatelstvo z daleka široka, aby ho nadšeně zdravilo a vyprosilo si požehnání. Když pak po dvanácti letech zmatku a násilností se týž papež vracel do Říma (ve svátek Pomocnice křesťanů 1814 vjel do sídelního města — tentokráte ze zajetí, v němž ho Napoleon držel — byla to už jeho čtvrtá cesta přes Alpy), podobala se jeho pout triumfu.

Tři týdny předtím přistál na Elbě ve vyhnanství ten, jenž ho léta žalařoval a jemu hrozil, že církve rozmetá jak hromadu písku. Jak vypadala jeho cesta? Z Paříže to šlo hladce, ale čím dál k jihu, tím hrozivěji se vytvářela situace. Bylo slyšet volání: „Pryč s tyranem, smrt tyranovi, jenž miliony obětí zabil a sám nedovedl v bitvě umřít.“ V Avignoně žádala luza, aby jim byl „Korsikán vydán, by ho roztrhali a hodili do Rhône.“ V Orgonu přišel mu lid vstříc se šibenicí, aby ho oběsili, Napoleon se musil přestrojit za ruského důstojníka a jet napřed — bylo to největší pokoření, jemuž se musil se slzami podrobit, chtěl-li zachránit život.

Dvoji cesta, obojí tak různá. První přinášel požehnání, kdekoli se objevil; druhý spravedlivě pykal za svou nenasytnou ctižádost, jež byla příčinou tolika strastí a běd pro celé národy. A což cesta naší svaté poutnice, smím-li si dovolit přirovnání?

„Kudy jde a kudy spěje,
všude jenom radost seje . . .“

Jsou přerozmanité cesty a přerůzné „návštěvy“. O Attilovi, hunském králi, sděluje historie: „Kde noha jeho koně stanula, tam tráva nerostla.“ Když Gustav Adolf „navštívil“ Německo, rozséval hrůzu a zhoubu na všech stranách. Pamatujeme ještě z dětských let vypravování starých lidí o návštěvách Švédů v naší vlasti, jak to sami slyšali od svých pradědů. Jsou lidé, jejichž návštěvy třeba se bát více než blesku a moru, i ve všedním životě. Pán řekl apoštolům: „Kamkoli vejdete, řcete: ‚Pokoj domu tomuto‘, a budou-li ho hodni, spočine na nich pokoj váš.“ Tím chtěl říci, že jejich návštěva má být požehnáním městečku, kam zavítají, domu, do něhož vkročí, každému, s nímž se setkají. Taková byla návštěva přesvaté nazaretské poutnice.

„*A vstoupila Maria do domu Zachariášova a pozdravila Alžbětu . . .*“ rozumí se, že obvyklým židovským pozdravem: „Pokoj tobě.“ Snadno si představíme panenskou Matku Spasitelovu, jak rozradostněna, se svatým úsměvem na rtech oslovuje překvapenou příbuznou pozdravem prochnutým čistou láskou, pozdravem, jenž nebyl v jejích ústech pouhá fráze a zdvořilostní forma.

Tam, kde dům má Zachariáš,
k předchůdcově matce spěcháš,
ó Maria nejdražší:
příchod tvůj jim pokoj věstí,
blaho, mír a pravé štěstí
návštěva tvá přináší.
Zdráv buď, květe nevadnoucí,
statky věčné, nehynoucí,
tvoje nesou kročeje . . .

Vidíme starou ženu israelského kněze, jak na milý hlas nenadále návštěvy zvedá hlavu, hledí překvapena na mladistvou příchozí, a tu chvíli naráz jest její srdce naplněno nebeskou slastí, duše osvícena Duchem svatým, s očí jí mizí na chvílku ta, která jest její příbuzná podle těla, a Alžběta vidí scénu v Nazaretě, anděla, jeho poselství, Mariino „staň se“. Ona je tedy ta vyvolená žena, ona Matka očekávaného Mesiáše! Co se Alžběta natoužila po dítěti! Konečně je dostala. A nejen to: dovídá se, že její dítě bude předchůdcem

Osvoboditele. Tedy Mesiáš není již daleko. Že však dokonce zavítá pod její střechu, toho se nenadála, a ještě méně toho, kdo jí ho přinese.

„Požehnaná ty mezi ženami . . . buď mi vítána, vyvolená mezi ženami, vyvolená za Matku Páně!“ volá Alžběta, oddávajíc se své nezměrné radosti. „A požehnaný plod života tvého . . .“¹ Pozdrav Alžbětin jest druhý hold vzdaný Marii, tentokráte už jako Matce Boží. Souhlasí částečně se slovy andělovými, církev oba pozdravy spojuje, a když se věřící srdce modlí Ave, nepozoruje ani stopy po spojení, jako by to byl pozdrav jediný a jediný jeho původce. Skutečně, Duch sv. sám jest jeho původcem, on mluvil tam skrze anděla, zde skrze Alžbětu.

„A odkud mi to, že Matka Pána mého přichází ke mně?“ Odkud mi ta čest . . . kdo jsem já, že ke mně přicházíš ty, požehnaná Matka Mesiášova? Po třiceti letech osloví u Jordánu její dítko syna milé příchozí: „Ty přicházíš ke mně?“ (Mt 3. 14; viz Orig. apud Macarium. Fragm.) Matka Pána mého . . . toto aramské rčení znamená „Matka Boží“ (Pán, Adonaj, t. j. Bůh). Alžběta udává hlavní důvod úcty mariánské: Marii Pannu uctíváme, velebíme, blahoslavíme, protože jest Matkou Boží.

„Neboť² aj, jakmile došel hlas pozdravu tvého do uší mých, zplesalo radostí nemluvnátko v životě mém.“ Po prvé prozrazuje vtělené Slovo viditelně svou přítomnost, po prvé rozvíjí mesiánskou působnost, uzdravující a posvěcující. Jest sice neviditelný oku, ale patrný v účincích, a činí slovo své Rodičky nástrojem a cestou své tajuplné vykupitelské milosti, stejně jako slovo jeho služebníka při udílení svátostí (zvláště pokání) jest viditelným znamením neviditelné milosti. Svátá zpověď — svátost pokoje, a tím pokojem, jež rozlévá v duši, se do jisté míry též (alespoň někdy) prozrazuje milost, jež nepřístupná smyslovému vnímání působí

¹ Význam těchto slov jest nám již jasný (I. k. 31). „A požehnaný“, hebraismus, znamená, „protože jest požehnaný“. Viz Is 59. 3, 64. 5: „Rozhněval jsi se, a zhřešili jsme“, t. j. „protože jsme zhřešili.“ „Od Syna sv. Panny . . . pochází vše, co útěchy a milosti panenská matka lidskému pokolení kdy udělila a uděluje.“ (Godefrid, In Nat. B. M. V. II.)

² „Neboť“ — vysvětluje, jak poznala, že Maria jest Matkou Boží, a odůvodňuje své oslovení „Matky Páně“. Otcové praví: „Syn Boží skrze svou Matku posvětil Jana, a tento zase skrze matku svou pozdravuje jak Mesiáše, tak jeho Rodičku.“

skrytě v duši. Pramen jest v obou případech týž: svaté Srdce Vykupitelovo.

„A blahoslavená jsi, žes uvěřila, že se uskuteční (v tobě), co ti bylo pověděno od Pána“ (řecký text: „blahoslavená uvěřivší, že se vyplní, co řečeno bylo od Hospodina“). Alžběta pokračuje ve svém blahopřání. „Šťastná, blažená jsi, blahopřeji ti, že jsi uvěřila tomu, co ti Pán řekl“ a při tom má na mysli manžela, jenž němý dlí snad ve vedlejší místnosti, němý z trestu za svou nevěru. Kdybys nebyla ty uvěřila, oč bys byla připravila sebe i lidstvo! Sebe o milost i důstojství, k němuž tě Bůh vyvolil, a lidstvo o Mesiáše, jemuž bys byla nevěrou své lůno navždy zavřela. Vírou jsi Syna Božího počala (sv. Augustin a jiní sv. Otcové), víra byla poslední, co rozhodlo o tvé důstojnosti a o naší spáse. Nevěra Zachariášova uškodila jen jemu, ale co vše záviselo na víře tvé! Tolik, co kdysi na víře a poslušnosti Adamově, ba ještě víc. Naděje Israele, spása lidstva . . . proto velebí dcera Aronova nikoli její čistotu ani poslušnost ani jinou ctnost, nýbrž její víru, jejíž velikost a význam chápe osvícena Duchem sv. Na víře Abrahamově záviselo vyvolení a omilostnění národa, na víře Mariině vtělení Syna Božího a návrat vyhnanců do ztracené vlasti.

Trojí hold vzdává Alžběta vyvolené Panně: jsi omilostněná nade všecky dcery Eviny . . . nejsem hodna tvé vznešené návštěvy a hostit pod svou střechou Matku Nejvyššího . . . velebena budiž tvá víra, jež umožnila spásu světa. Trojí věc můžeme vyčíst ze slov předchůdcovy matky: tvé ctnosti ti zasloužily Boží lásku . . . Boží láska tě povýšila k nejvyššímu důstojství, jehož se stvořené osobě může dostat . . . tvé důstojství ti pojistí úctu, vděčnost a lásku všeho lidstva i všech věků.

Vděčnost, k níž jsme zavázáni všichni bez výjimky, vděčnost, jíž se nemůže vyhnout, kdokoli má nebo kdy bude mít nebo chce mít účast na statcích mesiášských — a kdo na nich podílu nemá? I nevěra žije z milostí a statků Krista, jehož zavrhuje a v něhož nevěří. Na př. t. zv. moderní humanita. Co na ní pěkného, to vzato z křesťanství. Autor Ben Hura líčí krutosti, jaké v míru i ve válce se tehdy daly, a podotýká: „Dnes je tomu jinak, dnes i zločinec zakouší trochu lidumilnosti, a za to děkujeme tobě, Synu Marie Panny.“ Lidé nevěřící v Krista jsou jako slepci, kteří slunko nevidí a přece se bez něho neobejdou, přece plnou měrou zakoušejí jeho blahodárných účinků. Platí-li to o nevěře, co říci

o věřících? Světlo pravdy, které nám s nebe dáno, bez něhož lidstvo tápalo a dodnes tápe ve tmách, pokud se mu totiž uzavírá, církev se všemi prostředky spásy, svaté svátosti, odpuštění hříchů, spása duše, věčný život: to vše jsou statky mesiášské, a za ty děkujeme Kristu, a po Kristu především Marii, která nám dárce těch statků a pokladů zrodila (skrze níž nám Otec Syna dal). Světci, kteří osvíceni Duchem svatým lépe pronikli tajemství Boží než my, vynikali neobyčejnou úctou k Matce Boží. Zmíňme se jen o několika hvězdách na obloze theologické vědy. Ambrož,³ Efrém, Augustin,⁴ Anselm, Bernard,⁵ Albert Veliký,⁶ Tomáš Aq., Bonaventura, Baronius,⁷ Suarez — všechno doklady, že

³ Muž, jenž nepovolil ani císaři Valentiniánovi, háje vůči němu neohroženě práva církve. Činí úcta mariánská změkčilým? Vzpomeňme Řehoře VII.!

⁴ Nenajde se mnoho těch, kteří všechna jeho díla přečetli. Žasneme, jak mohl on, jsa všestranně jako biskup zaměstnán, napsat tolik, že my nejsme s to ani za celý život vše přečíst. Jeho spisy obsahují netušenou moudrost, a sotva kdo ví, že by u něho našel rozřešení i mnohých *sociálních* problémů, jež dnes zaměstnávají hlavy badatelů.

⁵ Prostý mnich (opat), jenž měl pronikající vliv na osudy tehdejší Evropy. Volán, aby roznítil křesťanstvo ke křížové výpravě, papeži Eugenu III. dává písemné pokyny, jak má zastávat svůj úřad, a nebojí se říci pravdu každému, jak vládcům na trůně, tak mnichům v upadlých klášteřích.

⁶ Víš, že jeho přírodovědecké spisy tvoří 21 foliových svazků? Že za ne jeden objev a vynález vděčí kultura jemu? Že některých jeho vynálezů se dodnes užívá? Zvláště rostlinopis a nerostopis obohatil vzácnými objevy. Světec, jenž jest živoucím dokladem, že víra a věda (pravá!) nejsou nepřítelky, a že velký theolog může být i velkým přírodovědcem.

⁷ O tomto muži, jenž nosil medaili sv. Panny neustále na prsou a na smrtelném loži osvědčoval vroucí lásku k ní († 1607), nutno říci totéž, co o Suarezovi: „Těžko rozhodnouti, co bylo větší, zda jeho učenost či jeho svatost.“ Žák sv. Filipa Nerského, člen jeho oratoria a po odstoupení svého učitele vrchní představený řádu, oblíbený kazatel (zvláště hojně účasti se těšila jeho kázání z dějin církevních, jimiž vyvracel historické námitky proti církvi), zpovědník Klimenta VIII. („Dnes si tě papež zavolá, abys byl jeho zpovědníkem... řekneš mu: P. Filip mi rozkázal, že vám nesmím dát rozřešení, jestliže nepřijmete do církve francouzského krále“ — Jindřicha IV.), kardinál (bránil se této cti, jak mohl), málem by byl zvolen r. 1605 za papeže, kdyby nebylo Španělsko proti němu pro jistý spis podalo veto. V letech 1559

úctu mariánskou nezavrhuje duch osvícený, nýbrž jen nadutý a tudíž omezený.

Jak docela jinak by dopadlo shledání obou žen před málo dny! Svobodná dívka u manželky israelského kněze, dcery Aronovy — a dnes? Dcera Aronova se sklání před Matkou Boží, pojímá její návštěvu jako královskou, neopomene však též oznámit, jak poznala její omilostnění. „Jakmile zazněl hlas pozdravu tvého v uších mých, zplesalo nemluvnátko v životě mém“ — vyplnilo se, co řekl Gabriel jejímu manželu: „Naplněn bude Duchem svatým ještě v lůně matky.“ Není pochyby, že Pán měl tisíce způsobů, aby předchůdce posvětil, ale neskonale závažnější důvody měl, aby k tomu zvolil za prostřednici svou panenskou Matku. Tajemství Navštívení má hlubší význam, než na první pohled tušíme.

Radost, pokoj, požehnání přináší sv. Panna svou návštěvou. „Přinesl-li pouhý její pozdrav tolik požehnání, co způsobil teprve celý její tříměsíční pobyt?“ (Ambrož, In Luc.) Požehnání přináší Maria do každého srdce, kam zavítá. Pra-

až 1574 vydali magdeburští centuriatoři, vedení Matějem Flaciem (chtěl se stát knězem — jeho strýc, františkánský provinciál Baldo Lupetino, ho svedl k odpadu k luterství) osm svazků „církvních dějin“, v nichž z dějin dokazovali oprávněnost Luterova hnutí a špatnost církve. Baronius docela sám, bez jediného spolupracovníka, vyvrátil jejich lži v 12 svazcích svých Annálů („od narození Kristova do r. 1198“). Byla to pro jednoho člověka nadlidská práce, že dosud nad ní žasneme. Skoro čtyřicet let studoval, sbíral, hledal (v archivech neznámé prameny). Každé tvrzení dokládá dokumenty. Jako sršně se na něho protestanté shlukli — ale jak mu dokázat nepravdu? Slavený Isák Casaubon za několik let po jeho smrti se pokusil vyvrátit jeho tvrzení; v potu tváře přišel k r. 34, tedy od vystoupení Kristova několik let! Ani na první svazek Baroniův nestačil! A tento učenec, jenž tolik pro církve vykonal a s nímž nemohou být do dnes hotovy celé zástupy důkladně vzdělaných odpůrců, byl vroucí ctitel sv. Panny. Za zmínku stojí, že podobně se vedlo protestantům v Německu, když katolický kněz a badatel Janssen († 1891) vydal své Dějiny německého národa, několiksvazkové dílo. Kterýsi pastor celé dny studoval a hledal v archivech i knihovnách, aby jen jedno tvrzení vyvrátil — nemožno! Teprve po smrti tohoto velkého katolického učenice psaly protestantské noviny (nepodávající ovšem žádného důkazu pro své tvrzení), že „překrucováním historických fakt a citátů“ učinil „z muže Božího“, t. j. Luthera, ubohého sektáře. Stejně jako u nás, odváží-li se někdo uvést otevřeně zaručená historická fakta, jež vrhají divné světlo na „velikost“ Husovu, Žižkovu nebo jiných.

menem požehnání jest každému úcta mariánská, a první její účinek v duši jest *radost* — svatá, čistá, oblažující radost, která jest zdrojem svatého klidu a míru. Helena Mostová vypravuje v dějinách svého obrácení, že v těžkých vnitřních bojích se rozlil v její duši nebeský klid, když se pomodlila první Ave.

Navštívení je tedy *tajemství radosti*: raduje se a plesá Alžběta, plesá nemluvnátko, plesá Maria. Zvěstování jest jako hluboké tiché jezero vysoko v horách; tak tiše vykonáno v Marii velké tajemství. Při tom otvírá věřícímu zraku bezedné hlubiny božských úradků i Boží moudrosti, a nás skoro zavrať pojmá nad důstojenstvím a úkolem, k němuž prostá dívka vyvolena a povolána. Navštívení jest však jako májový den. Maria, příčina naší radosti . . . Jak jest dnes svět chudý na pravou radost! Při vši honbě za požitky, při vši rafinovanosti, při vyhledávání a okoušení nových a nových požitků není nic tak řídké a vzácné, jak pravá radost. Moderní požívavost se všemi svými rozkošemi jest jako horký vítr na Sahaře, který vše vysušuje, spaluje kdekterý květ čisté radosti, a duši promění v poušť.

Dnes ani dětský věk nezakouší čisté radosti jako kdysi. Dítě, jež má nejspíše právo na nějakou tu krůpěj veselí! Ale viz dnešní zženštilé nebo surové výrostky a klackovská nebo hysterická děvčata! Ti se sešli, ne aby se stali otci a matkami dítek, nýbrž aby sami užívali, a že ti by byli s to opatřit dětem čistou radost? Dítě vyrostlé v prostředí bez víry, v mrazu nevěry, jenž spálí něžné dětské srdce. Je-li nadto přesyceno požitky, otupí jeho vnímavost pro jemné, čisté radosti docela, jako žaludek spálený alkoholem nebo otrávený samými cukrovinkami není schopen přijmout zdravou domácí stravu. Pak nezbyvá leč jen rafinovanými tělesnými požitky vyburcovat ducha z otupělosti — a selže-li na konec i tento prostředek, co potom?

To jest ovoce nevěry: s vírou mizí i pravá trvalá radost, a na tvářích nevidíš již klidného úsměvu, leda rozpustilý smích. Francouzská revoluce, doba „osvícenosti“ (t. j. nevěry), udusila poslední zárodky radosti. Jen čti líčení, jak vypadal život v Paříži v letech 1789—1795! Jako v olověné atmosféře, kde nemožno dýchat. „Nezapomenu nikdy v životě na onu neděli 2. září (1792). Žádný zbožný hlahol pařížských zvonů ji nevítal, jen poplašné zvony teď existovaly. Chrámy prázdné, pusté, ani kněží ani věřících v nich nebylo . . . Těžký klid jako před bouří ležel na městě. Taková

neděle horší než nejhorší pracovní den na božím světě!" Tak mluví hrdina Spillmannova románu „Statně a věrně“.

Z oněch smutných dob se nám zachovala tato jímavá bretoňská elegie: „Kéž bychom ještě někde našli, Pane, tvůj kříž, abychom před ním poklekli a tebe prosili za sílu! Ale tvůj kříž jest všude poražen, a místo něho vztyčen kříž guillotiny. Každý den vidíme tvé služebníky, věrné kněze, sklánět hlavu jako ty na Kalvarii a odpouštět nepřátelům. Ti, kteří mohli uniknout, skrývají se v lesích a slouží mši sv. v noci mezi skalami nebo na moři. Mnozí musili uprchnout z domova a bloudí po oceáně, protože milejší jest jim ječný chléb v cizině než pšeničný s výčitkami svědomí doma. Vládní kněží jsou teď v jejich domech a požívají statky chudých, prodávše napřed Boha za peníze jako Jidáš. Šlechta i sedláci jsou pronásledováni, protože jsou křesťané. Skryj svůj obličej, slunce, při pohledu na zločiny, jež jsou hodny ducha temnoty! Sbohem, Ježíši a Maria! Vaše sochy jsou rozlámány, revolucionáři jimi dláždili silnice. Sbohem, vy křtitelnice, kde jsme kdysi nabyli síly raději snést smrt než se podrobit jhu zla. Sbohem, vy zvony, jež jste nad našimi hlavami zpívaly; neslyšíme již vašeho hlasu, jímž jste nás v neděle a svátky do chrámu volaly... Až se vrátí zase pravá víra do Bretagne a Bůh na své oltáře, pak se zase pozvedne kříž Spasitelův v záři nad celým světem, a u jeho paty pokvetou bělostné lilie z kropené krví Bretonů.“

Jiný očitý svědek napsal za revoluce tyto řádky: „Jak to bývalo krásně v naší milé Bretagni!... Když se večer rozhlaholil zvon, by pozdravil andělským pozdravem požehnanou mezi ženami, ozývaly se na všech stranách pastýřské rohy, a hoši spolu s dívkami vraceli se z pastvy se stády, jejichž zvonky mile zněly večerním soumrakem. Z komínů vystupující kouř je zval k večeři, kde se děti seskupily kolem otce a matky, a všichni trávili spolu blahé chvíle domácího štěstí. Dnes otcové a bratři zůstali na bojišti, umlkly zvony našich oveček, jež nám revolucionáři pobili, prázdné chlévy, prázdné stodoly, prázdné kuchyně, neplápolá oheň na ohništi jako kdysi... všude pusto jako po vymření...“

Myslíš však, že jen na věrné Kristovy doléhal tento nedostatek radosti? Celá doba revoluce byla doba hladu, smutku a hrůzy. V Paříži vidět od časného rána fronty, obléhající krámy a celé hodiny marně čekající na kousek chleba, jež dostávali na lístky jako my v poslední válce. Matky neměly co dát hladovým nemluvnatům... ti, kteří měli vládu

v rukou, oplývali sice vším, jako dnes zotročovatelé ruského lidu, a domlouvali hladovým: „Občan (t. j. vy, nikoli my) se bude s radostí z lásky k svobodě a republice postít.“ „Svobodu“, t. j. anarchii, kde tekly potoky krve, občanům zjednat dovedli, ale o skývu chleba se postarat nedovedli. Nakonec se však vrhli sami na sebe a požírali jeden druhého. Šelma šelmu nepožírá, tygr nechá v džunglích tygra na pokoji, dravci se nevraždí jak se vraždili tito heroldové svobody. Společnost bez Boha — to slovo vysvětlí vše, to jest peklo na zemi začaté. To bylo požehnání, jež si slíbovali od „náboženství filosofie a rozumu“, jež vymýtí všecku „pověru“ a přinese „svobodu, všeobecnou rovnost a bratrství“.

Mnoho-li radosti zakoušejí v bolševickém ráji? Jaký smutek, čteme-li slova jednoho z nich, promluvená v bezesné noci: „Dnes nenajdete šťastného člověka v celém Rusku. Do duše každého Rusa vniká teď strach před čekou jako špičatý kůl do těla. Ale myslíte, že alespoň komunisté jsou klidní? Ani zdání! Ti mají neustálý strach před povstáním a atentáty. Nikoli, žádný člověk v celém Rusku nemůže teď klidně spát. Tam, v Evropě, tam spí lidé jistě docela klidně. Jdou na lože, přejí si dobrou noc a usnou. Není vám nápadné, že si lidé v Rusku už přestali přát dobrou noc? Jak by mohli! Byla by to ďábelská ironie (protože nikdo neví, nebude-li této noci přepaden, zatčen a odveden kamsi, kde o něm ani jeho nejbližší příbuzní nebudou vědět).“ V kterém si pojednání čtu, že k odstřelení stačí vyznat víru v Boha, mít u sebe svatý obraz . . . Bohužel, je to ještě horší! K zastřelení stačí, když se nějakému komisaři zachce — beze všeho vyšetřování zatčen a mučen, zastřelen — alespoň prvních deset let po revoluci (1917—27). Tak se dočítáme na př. v deníku Alji Rachmanové; jakýsi komunista jí řekl, „proč by se prý nesmělo dopřát soudruhu, aby si zastřelil několik buržoů, když se jinak ve straně dobře uplatní.“ Dnes je sice daleko lépe — ale mějme též na zřeteli, že vody protináboženského boje již značně opadly a stále opadávají, a že v praxi komunisté odstoupili (mlčky!) od nejedné marxistické zásady. Mnoho-li radosti najdeme v Německu nebo ve Španělsku?

Neustálé toužení po radosti — a té není tam, kde není Bůh. Jaký div, že mnohý závidí mrtvým, a nežli by takový život v neustálé nejistotě a strachu vedl, raději volí smrt! Jak docela jinak v křesťanství! Ne sice přepych, ne nadbytek a hojnost — to nám náboženství Kristovo neslibuje, ale pravou radost i v chudobě, jak jsme slyšeli právě od bretoň-

ského analisty. Když přijali Keltové víru v Krista, stali se národem neobyčejně ušlechtilým, a k inventáři každého domu patřila harfa a kniha písní. Svatý biskup Gerard přenoval jednou v osamělém selském domku. V noci ho probudil zpěv; posílá služebníka, a ten mu sděluje: „Jedna služebná nemohla být ve dne s prací hotova, musí se dřit ještě v noci, a teď, po dvanácté hodině, ještě mele ručním mlýnkem — úmorná práce — a při tom pěje chvalozpěvy.“ A což onen malomocný, jenž v lesní pustině přivábil milým zpěvem zbloudilého poutníka? Ten užasl, že tato „živá mrtvola“ může tak líbezně zpívat, a dostal odpověď: „Proč bych se neveselil? Už brzo budu vysvobozen z tohoto žaláře . . .“ Opat Deikola se stále usmíval, a na otázku odpověděl: „O Boha mne nemůže nikdo připravit.“ Stejným právem může každý věřící říci: „O lásku Boží a Mariinu mne nikdo nepřipraví.“ A tato dvojí láska jest nevysychající zdroj pravé a čisté radosti.

Návštěva sv. Panny — není každá pouť v pravém duchu vykonaná pravou milostiplnou návštěvou? Rozdíl ten, že nyní konáme cestu my, ale radostí oplývá naše srdce neméně než navštívená příbuzná v judských horách. Zajdeme v mysl na čínské milostné místo Sose u Song-kiangu. Sose, posvátný vrch asi 270 m vysoký, od 10. století pohanské božičtě. Misionáři T. J. koupili r. 1863 jižní svah hory, kde byla nečistá bohyně Kue-jeu uctívána nejpustšími výstřednostmi, a za čtyři roky postavili na vrcholu kapli, zasvěcenou Pomocnici křesťanů. Slyšme popis takové čínské pouti ze vzdálené vesničky.

„Dne 21. května v pět hodin ráno byli všichni věřící celé osady, počtem asi 2500 osob, přítomní nejsv. oběti, načež poutníci (asi 1000) se rozloučili s domácími, vsedli do 150 velkých člunů a vydali se na cestu. Skoro bez ustání bylo slyšet modlitbu . . . K večeru přistáli v městečku s horlivou křesťanskou kolonií (asi 1300 rybářů), byli co nejsrdečněji přivítáni, uvedeni do chudobného kostelíka a tam všichni společně, domácí i poutníci, se modlili růženec a pěli mariánské písně. Ráno po mši sv. o půl páté se pokračovalo v plavbě, večer jsme přistáli u vesničky z velké části pohanské. Když byly ráno (23. května) před nastoupením plavby rozdělovány jednotlivým člunům malé praporky se jmény Ježíš a Maria, stálo mnoho pohanských Číňanů na břehu a žasli nad vzácnou podívanou. Posvátnou horu bylo už vidět . . . Kanály, jimiž jsme pluli, se vinou tak, že hora po-

skytuje vždy jiný a jiný pohled. Po polednách zakotvilo celé „lodstvo“ na úpatí hory, vítáno poutníky, kteří tam již byli, a místními misionáři. K milostné svatyni vedou dvě přímé cesty se schody a krom toho sedmeronásobná serpentina. Poslední část schodiště (30 stupňů) jest zdobena lvy. Vystoupíme nahoru, a zajímavý pohled se rozevře překvapenému zraku. Do nedozírna se táhne rovina, protkaná sítí kanálů a úzkými cestami a takřka posetá nízkými pahorky se stromky — každý zabírá 10 qm; jsou to hroby předků, a ty nesmějí být zrušeny, leč jen při změně dynastie — pochopitelno, že za tři staletí se tyto umělé kužely značně rozmnožily. Kam oko dosáhlo, samá rýžová pole a vesničky skryté ve skupinách stromů.

Dne 24. máje (svátek Pomocnice křesťanů) byla hlavní slavnost. Bylo přítomno 15.000 poutníků (většinou zdaleka) a 5000 pohanů. Pro jednotlivé průvody byla určena hodina křížové cesty — my jsme přišli na řadu až k večeru. Poutníci byli rozděleni na jednotlivá zastavení po 100 osob. Nazítří se řadilo již v pět hodin ráno procesí na úpatí hory: muži se svícemi nebo praporky, několik set dětí (taktéž s praporky v ruce), množství korouhví, asi 300 matek s dětmi v náručí (přišly je zasvětit ochraně Matky Boží). V šest hodin se průvod hnul, v sedm hodin byl v kostele — poslední řady byly teprve v polovině svahu. U hlavního oltáře, zdobeného sochou Neposkvrněné Panny Lurdské, byla pak sloužena mše sv., 3700 poutníků přistoupilo ke stolu Páně. Pak následovalo zasvěcení Božskému Srdci Páně, požehnání, zasvěcení dítek, litanie loretánské. — O půl desáté nebylo již ani jediného člunu u hory . . . vše spěchalo domů. Naši poutníci obětovali celý týden — co to znamená v Číně, kde si hamižný Číňan nedopřeje ani jediného dne v týdnu oddechu a shromazďuje mamon po celý rok dnem i nocí, lze snadno pochopit. Ale z lásky k Marii žádná oběť těžká, a radost i síla načerpaná při návštěvě milostné svatyně na Sose vlije nový život do srdcí zápolících v potu tváře po celý rok o skývu vezdejšího chleba.“

V. KRÁLOVSKÁ PĚVKYNĚ

Velebí duše má Hospodina. (Lk 1. 46.)

A

Kterýsi římský poutník vypravuje: Při procházkách věčným městem přišel na forum, náměstí z pohanských dob, hledí na trosky zmizelé slávy . . . v tom se snesl déšť, a on se uchýlil do blízkého chrámu sv. Kosmy a Damiána, vystavěném na zříceninách pohanského kostela. Tam právě odpolední pobožnost: nešpory. Chrámem se nesou melodie mariánského chvalozpěvu Magnifikat, náš poutník při tom zaleťel v myšlenkách do minulosti a oddal se rozjímání: „Velebí duše má Hospodina . . . aj, od nynějška blahoslaviti mne budou všechna pokolení . . .“ Když sv. Panna tato slova pronesla, zářilo forum v největším lesku. Jedna nádherná stavba vedle druhé, uprostřed náměstí sloup, milník, zvaný střed světa — od něho se totiž měřily vzdálenosti na všechny strany, až k nejzazším mezím světové říše — chrámy závodí v nádheře, vedle nich rostrum, řečniště, s něhož Cicero přednášel své nesmrtelné řeči, nemaje sám jiné touhy leč stát se nesmrtelným. Přes forum se ubírá vítězoslavný César v triumfu, provázen nadšeným voláním vojáků i občanů a vleka v průvodě spoutané vůdce nepřátel, stoupá na Kapitol do chrámu Jupiterova, aby tam pod zlatou střechou položil k nohám nejvyššího boha a vládce světovládného Říma zlatý věnec.

Dnes? Na místě, kde na oltáři Vesty hořel ustavičně posvátný oheň, vyrůstá několik divokých jirín; kde stávala basilika Juliova (soudní síň, kde nesčetní pro jméno Kristovo vyslechli ortel smrti a odkud byli vlečeni přímo na popas šelmám do amfiteatru), vidíš několik poražených a převrácených sloupů. Jako kouř zmizela všechna ta sláva, jen na sežloutlých listech starých klasiků se o ní dočítají, kdož studují latinskou literaturu. Pouze Titův sloup zůstal celý, nezbořený, a na něm obraz sedmiramenného svícnu jerusalemského, aby byl věčným památníkem proroctví Páně: „Nezůstane z něho (chrámu a města) kámen na kameni.“ (Lk. 19. 44.)

A slova Mariina? Jsou opakována den co den. Kristus jest dnes stejně milován jako od těch, kteří tehdy pro něho v cirku krváceli a s jeho jménem na rtech umírali. Ohromná

říše Augustova pominula, „božský“ Augustus, k němuž celý svět hleděl jako k polobohu, pominul s ní. Jeho jméno sice zapomenuto není, ale trvá jako zkamenělina v museu, a kdo pocítí jakou lásku k tomuto monarchovi, když jeho jméno v dějepisné hodině slyší neb vysloví? Žil, byl mocný, pánem velké říše, a pominul — to jest údělem všech jemu podobných, a svět jde lhostejně kolem jeho jména dál. A ta dívka, tehdy neznámá a chudá . . . ? Dívka, jež se odvážila říci: „Aj, blahoslaviti mne budou všechna pokolení?“ Všemocný císař, jenž viděl u svých nohou podrobený celý svět, si netroufal prohlásit proroctví podobného, a ta dívka ano? Jakým právem? Dějiny nám na to odpovídají. Vládcové přicházeli a odcházeli, říše povstávaly a zanikaly, trůny se bortily, koruny padaly, jen jedno království přetrvalo vší zlobu a nepřízeň osudu, odolalo zuřivosti nepřátel, nepodlehlo ničivé působnosti času, jemuž neodolá ani skála žulová — království, o němž předpověděl Daniel: „Ohromná socha (říše Římská) bude poražena kamenem, jenž bez lidských rukou se utrhne s blízké hory, a ten kámen vzroste a naplní veškerou zemi . . .“ (Dn 2. 44.) Království Kristovo, církev Kristova, říše, jež nemá hranic a jež nestárne, a v ní spolu se zakladatelem jest velebena a uctívána ta, která ho zrodila. Ta žije v paměti lidstva dosud, její jméno vyslovováno dodnes, ne však chladně a lhostejně jako jméno Augustovo. Maria milována stále a sice veškerým žářem a entusiasmem, jehož jest lidské srdce schopno. Vzpomínka na ni rozechvěje duši svatým nadšením, oko vzplane nebo se zarusí jako při nejbláží vzpomínce z dětství, a rty šeptají: Ave Maria . . .

Rozjímáme-li o důstojenství, k němuž byla Neposkvrněná povýšena, skoro bychom se tázali: „Byla si vlastně vědoma, k čemu ji Nejvyšší vyvolil? Chápala tu vysokost, k níž byla povýšena?“ Byla si vědoma! Chápala! Dokladem a důkazem jest Magnifikat.

MAGNIFIKAT, velepíseň a oslava největšího tajemství, jež bylo kdy vykonáno „v prostoru a čase“, chvalozpěv naší Královny a jediná její modlitba nám zachovaná — proto nám nade vše milá a drahá, nám daná, abychom jejími slovy Nejvyššího chválili — ranní pozdrav vycházejícímu slunci Spravedlnosti a zároveň večerní sbohem zapadajícímu bledému měsíci církve starozákonní, závěrečný akord na harfě S. Z., poslední píseň ženské duše v Písmě sv., koruna a perla biblické lyriky. Tento chvalozpěv Neposkvrněné Panny jest zrcadlo jejího vnitřního života. Nikde nám není dopřáno na-

hlédnout tak hluboko do jejího srdce. Vše, co cítila v onu chvíli, kdy Slovo věčného Otce tělem se stalo a do jejího panského lůna sestoupilo, veškeru svou bytost, vroucnost, vděčnost, všecken ples a lásku, to vše vložila do této kratičké písně.¹

1. *Velebi duše má Hospodina:
a plesá můj duch v Bohu, mém Spasiteli,*
2. *že shlédl na nepatrnou služebnici svou:
nebo aj, od nynějška mne blahoslavít budou všechna
pokolení,*
3. *neboť veliké věci mi učinil ten, jenžto jest mocný,
a jehožto jméno jest svaté.*
4. *A milosrdenství jeho od pokolení do pokolení —
těm, kteří jeho se bojí.*
5. *Učinil moc ramenem svým:
rozptýlil pyšné v mysli srdce jejich.*
6. *Sesadil mocné s trůnu,
a povýšil ponížené.*
7. *Lačnející naplnil v dobrou,
a bohaté propustil s prázdnou.*
8. *Ujal se Israele, služebníka svého,
na milosrdenství své se rozpomenuv,*
9. *jakož byl mluvil k otcům našim,
Abrahamovi a semeni jeho na věky.*

Umělecká forma, prostinká a skromná, a při tom tak nevýslovně krásná, prozrazuje chápavé duši, že má před sebou dceru královského pěvce. Jistě, v jejích žilách kolovala krev prorockého praotce, jehož žalmy se modlila denně ona a jež dodnes denně pje církev. Chvalozpěv obsahuje tři strofy po třech verších s obvyklým paralelismem, jenž jest význačný v hebrejské poesii („rým myšlenek“), a ve třech strofách trojí motiv, trojí postup myšlenek:

¹ Z chvalozpěvu jest též patrné, jak důkladně byla sv. Panna obeznána s Písmem. Co slovo, to narážka na žalmy nebo proroky. Jen k prvnímu verši se dá najít neméně než 25 paralelních míst. Proto je pomíjíme, omezujíce se jen na dvě: Is 61. 10 („Neskonale se raduji v Pánu a plesá duch můj v Bohu mém . . .“) a Hab 3. 18 („Já pak se veselit budu v Hospodinu, a plesat budu v Bohu, Spasiteli mém“). Magnifikat jest vpravdě nádherná umělecká mosaika zasazená do zlatého podkladu. — Ve Starém Zákoně máme tři ukázky ženské poesie: píseň Mariina (Ex 15) a Debořina (Sd 5) děkují za osvobození národa z rukou nepřátel, píseň Anny (1 Kr 2) za narození syna — Maria za vysvobození všeho lidstva z poroby satanovy a za narození Mesiášovo.

1. strofa (verš 1—3): motiv *mariologický*, *osobní*, *lyrický*. Sv. Panna *oslavuje* božskou dobrotu, *patrnou* v jejím vlastním povýšení.

2. strofa (verš 5—7): motiv *theologický*. Matka Boží *rozjímá* o působení božské všemohoucnosti ve světových dějinách.

3. strofa (verš 4, 8, 9): motiv *soteriologický* (*soteriologie* = nauka o spasení lidstva Ježíšem Kristem), *dík* božské věrnosti, jež splnila zaslíbení daná národu vyvolenému i lidstvu.

Rozjímejme nyní o každém slově chvalozpěvu, jímž byl Bůh oslaven jako žádným jiným zpěvem vytrysklým ze srdce pouhého člověka, co se jich kdy už neslo a ponese k trůnu jeho božské velebnosti. Napřed se zamyslíme nad tím, co zavdalo bezprostřední *podnět* k mariánskému hymnu.

Alžběta velebí Matku Boží; svatá Panna nemůže její chválu odmítnout tak jako nemohla odmítnout pozdrav andělův. Oba dva mluvili osvěcení Duchem svatým. Nelze odmítnout, nelze popřít — Nejpokornější však odpovídá: „*Velebí duše má Hospodina.*“ Jakoby řekla: „Ano, máš pravdu, jsem požehnaná a blahoslavená nade všechny ženy a nade všecko tvorstvo, ale za to děkuji jedině *Bohu*. Milostí Boží jsem, co jsem (1 Kor. 15, 10), jemu jedinému patří za to všecka čest a chvála.“ Neposkvrněná neměla nikterak v úmyslu a neměla práva zjevit své příbuzné tajemství, jež v ní Duch svatý vykonal. Když však vidí, že Alžběty není tajno, nezdrží se, aby nedala volný průchod svým citům, netají a nezapírá blaho a radost své duše, ale velebí za to Pána. Jí následovali velicí mužové křesťanstva. Karel V. před výpravou do Tunisu (šlo o vysvobození mnoha tisíců křesťanských otroků) ukazuje na prapor s obrazem sv. kříže: „To jest náš vůdce, já jsem jen praporečník.“ Slavný pařížský řečník Cochín († 1747) byv jednou vychvalován odvětil: „Podle učení sv. víry není nic, co by mohl člověk sám sobě jako svou zásluhu připsovat.“

Říká se, že dílo umělce samo chválí. Čím dílo krásnější a dokonalejší, tím více oslavuje Mistra. Vzpomeňme na velebáseň Dantovu, na Pietu Michelangelovu, na Madonny Murillovy, na kolínský nebo pražský dóm. Slávu Tvůrce zvěstuje obloha, jak praví žalm 18, kvítek na louce a brouček v trávě, jak praví Job, lidé na zemi a andělé v nebi, jak učí sv. víra; tito však uvědoměle, ne nevědomě jako nerozumná příroda, vědouce, koho chválí a proč ho chválí. Čím vznešenější ten, jenž Bohu chválu vzdává, čím čistší srdce, z něhož chvá-

la vychází, tím chvála větší, Boha důstojnější, Bohu milejší. Nejvyšší chvála, jaké se kdy mohlo Tvůrci dostat, pocházela od vtěleného Syna Božího; oslava vzdávána Otci nejvyšším Srdcem Ježíšovým měla cenu vpravdě nekonečnou. Bylo však kromě Krista vznešenějšího nad Marii? Lze tedy najít chvály vyšší nebo rovné té, jež z jejího srdce se nesla k trůnu Pána nebes i země?

Tímto projevem oslavy Nejvyššího začíná *první strofa* chvalozpěvu. „*Plesá duch můj*,“ raduje se duch můj „v Bohu Spasiteli“.² Tato slova připomínají první verš zpěvu, jímž manželka Elkanova velebila Pána a vzdávala mu díky za „vytouženého“ syna (1 Kr 2, 1 — Samuel = od Boha vytoužený). Zač děkovala a proč plesala ta a proč ona? Čeho se dostalo té, čeho oné? Vzpomeňme radosti druhé manželky Jakobovy, když konečně dostala první dítě, a slyšme slova hymnu malých hodiněk ke cti Neposkvrněné:

Rachel správce nosila lidu egyptského,
Maria však zrodila spásu světa všeho.

Byl-li Samuel „vytoužený“, co říci o Mesiáši, po němž toužila ne jediná žena, nýbrž veškeré lidstvo po celou dobu svého vyhnanství?

„Raduje se duch můj . . .“ Co plní člověka radostí? Vědomí nebo domnění, že se mu dostalo nějakého dobra. Jde-li o dobro pravé, jest jeho radost oprávněná — tím větší, čím cennější jest nabyté dobro. Nad čím se však mnohdy člověk raduje! Malicherná, zdánlivá, falešná dobra, a podle toho vypadají i jeho radosti. Dobra dětinská, z nichž vyroste — smyslná, která se mu zprotiví — jedovatá, jež se promění dříve nebo později v pelyněk — někdy i ďábelská, hodna někoho jiného než člověka. Pravá radost pochází jedině z pravého trvalého dobra, které mne učiní lepším a dokonalejším. Z čeho se raduje svatá Panna? „*Plesá duch můj v Bohu*, v mém Spasiteli, raduje se v Bohu a z Boha.“ Pravá radost jest jen v duši, v níž sídlí Bůh. Kde není víry, tam není radosti. Mám uvádět postavy, jako byl Nietzsche, jenž zemřel polo šílený, nebo Lenau, jenž zemřel v ústavu choromyslných? Cestoval až za oceán, k vodopádům niagarským, aby našel klid duše, a nenašel ho — a přece pramen všeho blaha jest nám tak blízký! Čteš-li spisy mužů a žen bez víry, shledáš, že z nich nevane nebeská radost a mír, nýbrž pek-

² Syrský text: „v mém oživiteli“.

ná rozervanost. Což společnost, z níž Bůh vyhoštěn? Francouzská revoluce udusila všechny zárodky radosti, a dnešní Rusko — lze je nazvat zemí, kde radost vládne? Společnost bez Boha — analogie pekla, jak jsme si již řekli.

Vedle ní duše, jež má Boha. Komu však patřil Bůh tak a kdo ho byl pln tak jako Maria? Nebylo duše Bohu bližší a s ním spojenější, nebylo tudíž ni radosti větší a blaženější nad radost její. Když mluvila s andělem, mluvila s ním jako s vyslancem Nejvyššího. Ta chvíle byla tak přenesmírně vznešená, že se nikterak nehodila, aby Maria vyslovila radost nad svým omilostněním. Gabriel přišel se vzkazem Nejvyššího, tu se slušelo jen, aby poslušně sklonila hlavu před vůlí Páně, ne pak, aby s jeho vyslancem rozmlouvala o tom, co její srdce cítilo. Teprve teď na pozdrav předchůdcovy matky může povědět, co srdce cítí.

„Plesá duch můj v Bohu, mém *Spasiteli*.“ Kristus byl i její Spasitel. A ona čerpala z jeho zásluh, i ona od něho vykoupena, jenže způsobem neskonale dokonalejším, než my, jak jsme slyšeli při rozjímání o Neposkvrněném Početí. Všeho hříchu uchráněna jediné pro zásluhy Kristovy, z ohledu na vykupitelskou smrt toho, jenž se z ní narodí. Maria však na něho má větší právo než my, nejen jako na svého Spasitele, nýbrž i jako na své dítě.³

„*Že shlédl na nepatrnou služebnici svou.*“ Moderně bychom se vyjádřili: „Ráčil milostivě shlédnout na mne, svou poslední služebnici.“ Tím odmítá nejpokornější Panna všechno zdání, že by snad sama svými zásluhami měla právo a nárok na své vyvolení. Nikoli; jest si dobře vědoma, že žádný tvor na nebi ani na zemi nemůže být hoden stát se Matkou jedné božské osoby a tím vstoupit v příbuzenský svazek s nejsv. Trojicí. Ba, co pravím, „zasloužit“: ani pomyslit nebo zatoužit nesmí nikdo po takovém omilostnění. Pokora jest pravda, a Neposkvrněná mluví pravdu, když se nazývá nepatrnou služebnicí Boží, nepatrnou dívkou Páně. A že vyvolena k důstojenství tak závratnému? Protože Nejvyšší ráčil na ni milostivě shlédnout a ji vyvolit. Připravila sice Synu Božímu srdce čisté, stánek neporušený, byla beze vší poskvrny, byla krásná, nejkrásnější, nejmocnější, nejsvětější ze všech dcer Eviných, ale přes to přese všechno platí o ní slovo apoštolovo: „Milostí Boží jsem, co jsem.“

„Maria, tys byla nejpokornější ze všech dcer lidských. Čím blíže kdo vidí Boha, tím více se utvrzuje v pokoře: ale tak hlubokou pokoru, jako ty, nikdo od počátku neměl, a

proto nikdo nebyl tak vysoce jako ty povýšen. Podle pokory odměruje Pán povýšení, tebe však povýšil k důstojnosti Rodičky své; co se tedy může tvé pokoře vyrovnat? Kdyby byla jiná čistší, dokonalejší, světější než ty, byl by ji Pán zvolil a tebe pominul. Našel v tobě čistotu smýšlení a duši Boha milující: proto vyvolil tebe dokonale krásnou. V celém světě nebylo nikoho, kdo by ti mohl být po bok postaven; ty jediná byla jsi čistá a svatá, pokorná a neposkvrněná, moudrá a lásky Boží plná, chrám čistoty, jak přirozeností tak vůlí z krásných nejkrásnější, nikdy žádostivostí hříšnou nezneščená. Z toho, že ses stala Matkou Boží, poznávám a soudím, žes byla jediná dokonale čistá žena na zemi. Pravá krása spočívá v tom, že člověk jest krásný svobodnou vůlí svou. Byť udělil Tvůrce tvorů svému krásu sebe větší, nebude tvor za to veleben, nepřistoupí-li k tomu spolupůsobení svobodné vůle jeho. Tobě dal Bůh tolik krásy, kolik jí lidská přirozenost může pojmout. Pokud se může spravedlivý k Bohu svobodnou vůlí a získanými ctnostmi přiblížit, přiblížila ses mu ty, dokonale svatá. Přivedla jsi duši svou k nejkrajnějším mezím dokonalosti, a pak v tobě Nekonečný svůj příbytek učinil. Že jsi dosáhla důstojností Matky Boží, aby se Bůh v tobě vtělil, nemohla jsi dosíci svou zásluhou aniž mohl kdo tobě zasloužit. Nejvyšší tak učinil, protože viděl, že jsi plná záře svatosti a jediná hodná tohoto velikého tajemství." (Jakub Sarug, Hymnus o sv. Panně.)

Kde pronesla sv. Panna své proroctví? V domku ztraceném v horách, nemajíc svědka krom stařeny, jež co nevidět se odebere na věčnost. Není její neslyšené slovo již předem odsouzeno k zániku, by zmizelo a jako pěna se rozplynulo ve vlnách času, ženoucího se bouřně přes hlavu její i přes hlavy všech, velikých i nízkých? Známe jiná proroctví, vyslovená s daleko větší okázalostí a tropící povyk, a výsledek? Tu vznikne nová sekta a píše s nehorázným bombastem: „My jsme ti vyvolení mužové, na které čeká svět, my mu dáme náboženství, jež spojí všechny národy, od Pamíru až k Alpám . . .“ Ubozí! Dobře, že lidé tak rychle zapomínají; jste aspoň ušetřeni posměchu, jenž by vás neminul při pohledu na ubohé živoření vaší „světové“ církvičky. Jinde císař řekl před celou armádou: „Než spadá listí se stromů, budete doma“, rozumí se, že ověnění slávou . . . A jak to na konec dopadlo!

V Athénách to bylo, r. 416 před Kr. Město Egesta zve Atheňany na Sicilii na pomoc proti městu Syrakusám. Celá

republika byla jak omámena. „Sicilie bude naše . . .“ Hoši ve školách, staří v hospodách a dílnách kreslili do písku plány Sicílie, Itálie, Afriky, všichni blouznili o nadvládě nad těmito všemi zeměmi. Za rok v červenci 415 vypluly lodi z athenského přístavu, pyšně jedna za druhou. Nikdy žádná řecká republika nevypravila tak nádherné a drahocenné, tak mocné a vyzbrojené loďstvo za moře. Trojveslice pěkně pomalované, bojovníci ozdobeni, celé město se sešlo v přístavě . . . naděje Athén se vznášela na vlnách. Za dva roky jest v Syrakusách porada; jakýsi Mikuláš, tamější občan, se ujímá slova a praví: „Dvě stě trojveslic a 60.000 ozbrojenců přišlo z Athén na Sicílii, a nyní ani jediná loď, ani jediný muž se nevrací, aby přinesl svým krajanům zprávu o neštěstí. Občané, mějte úctu před osudem! Mějte soucit s poraženými!“ Jako ranní mlha se rozplynula ta klamná vidina budoucí moci a slávy!

Jak nás naplnilo radostí a hrdostí, když jsme ve školních lavicích čítávali legendární proroctví Libušino pronesené nad kolébkou Prahy: „Vidím město, jehož sláva až ke hvězdám sahá . . .“ Větším právem plní radostí a hrdostí duši věřící proroctví Mariino, která viděla v duchu velikost a slávu svou!

Kdy pronesla sv. Panna své proroctví? Před dvěma tisíci let, ve chvíli, kdy Mesiáše teprve pod srdcem nosila. Dnes? Úcta mariánská jako veletok, jenž teče všemi věky, jehož nepatrné prameny nutno hledat v nepatrném židovském městečku, a jehož mohutné vody rozlévají bez ustání více požehnání než ony řeky, bez nichž by Egypt byl Saharou a střední Čína tibetskou pouští.

K provedení svého největšího díla zvolil Pán „nejnepatrnější služebnici svou.“ Není to po prvé ani naposled, že tak jednal. Bl. Hippolyt Florentský († 1619), syn chudých rodičů, ve 12 letech vyučoval v chrámě Tovaryšstva Ježíšova dítky katechismu. V 16. roce založil společnost, jejímž cílem bylo vyučovat náboženství. Pyšný svět se horšil nad tímto počínáním „nevzdělaného kluka z nejnižšího stavu,“ on však pokračoval, Pán žehnal, jeho společnost se rozmáhala, na pokyn papeže Klimenta VIII. založil církevní kongregaci. Neznámá světice, uctívaná pod jménem „křesťanská otrokyně“ (neb „zajatá“) dne 15. prosince, byla dívkou, jež se dostala do zajetí k Iberům na východě Černého Moře. Její svatost a dar zázraků vznítily u lidu touhu poznat náboženství této otrokyně, a sama královna, uzdravena na její

modlitbu, přiměla manžela, aby přijal křest a svůj národ přivedl ke Kristu. „Zajatá“ je vyučovala, jak dovedla, postavila chrám, a pak teprv se král obrátil na císaře Konstantina Velikého s prosbou a biskupy a kněze.

Skoro po půl světě jsou rozšířeny členky řeholní kongregace „Sester lásky“. Čítají bezmála 10.000 členek, zaměstnávají se vyučováním dítek a ošetřováním nemocných, a mají mimo Evropu domy i v Indii a jižní Americe. Zakladatelka tohoto sdružení jest Bartolomějka Capitaniová, dívka, jež zemřela ve věku 26 let (r. 1833). Když ve svém 17. roce složila s úspěchem učitelkou zkoušku, založila v domě rodičů soukromou dvoutřídní školu pro maličky, po čase otevřela pensionát pro výchovu učitelek. Pán jí žehnal tak, že sotva byla s to přijmout všechny dívky, jež se k ní hrnuly z blízka i z dále. Nebylo jí ještě 20 let, a byla takřka ředitelkou celé řady různých náboženských sdružení celého okolí. Kdekdo, jenž měl s mládeží co dělat, se na ni obracel pro radu. Že při všem našla čas i pro působení charitativní, jest opravdu s podivem. V místní nemocnici byla takřka doma, a ani jediný zarytý hříšník nezemřel bez sv. svátostí.

Tehdy jí přišlo asi po prvé na mysl pokusit se o založení řeholního sdružení. Podařilo se jí získat maličký domek — nevypadal nikterak na to, že by měl nebo mohl být mateřincem velkého řádu. Začátky byly ubohé: ona a starší přítelka, jež musila ihned na čas odejít domů, se zasvěcují službě Boží v den Obětování Panny Marie 1832 — začátky neskonalé nepatrnější než jaké vidíme v kapli sv. Dionysia na Montmartru v Paříži v den Nanebevstoupení Panny Marie 1534, kde hrstka mužů, necelých deset, s Ignácem Loyolským v čele, klečí před oltářem a skládají obvyklé řeholní sliby — začátek řádu Tovaryšstva Ježíšova! Uplynulo osm měsíců po „založení“ družiny a zakladatelka umírá! Že dílo zanikne, zdálo se takřka jistým — a zatím se do nové řehole hlásily dívek celé zástupy. Bartolomějka, mladička, ani neviděla (a nenosila) řeholního roucha své kongregace; opět jeden nepatrný nástroj, jehož užil Pán k vykonání věcí velikých. Kolik podobných obrázků by se dalo najít! Všechna velká díla Boží vykazují nepatrné začátky, nepřekonatelné (na pohled) obtíže, a po letech nedozírné následky. Vzpomeňme Jana Bosca! Díla lidská začínají s velkým rozmachem „na široké bázi“ ve velikých rozměrech, pokračují hravě, a na konec se často ztrácívají jako voda v písku.

Führichův obraz na vedlejší straně („Pokřesťanění Evropy“) jest pěkná ilustrace veršům mariánského chvalo zpěvu. Především k tomu, co právě řečeno. Jaké nástroje volí Bůh k provedení velikých činů? Křesťanství, naprostý převrat ideový i kulturní — převrat všeho smýšlení a nazírání i života národů a celé Evropy — nikoli násilný a vražedný, vedený Bismarckovým heslem „krev a železo“, nýbrž povolný, milý, tichý, podoben působení jarního slunka, jež plaší zimní ztuhlost a probouzí život. Prostí mužové, tedy nástroje v očích světa nepatrné, provedli tuto změnu. Viz mnichy na obrázku. Dějiny nám nezachovaly jména jejich ani jich druhů. Kterak by se historie zajímala o muže, jenž loví z vln pohozené dítě, aby je zachránil pro život časný i věčný, nebo jeho spolubratra, jenž vyučuje maličky a vštěpuje jim s vírou v kříž Kristův i lásku k Bohu a bližnímu? Kdo by zaznamenal v annálech jména synů sv. Benedikta, kteří káceli lesy a zorávali ziskanou půdu, jak na obrázku činí oni čtyři upravo, jeden se sekerou v ruce, dva s pilou a čtvrtý u pluhu?

Jak napjatě poslouchají maličci vpředu slova spásy! Jedno nespouští očí s misionáře, dvě hledí upřeně na kříž v jeho ruce, čtvrté si otírá slzy, dojata láskou Syna Božího, jenž i za ně vzal na sebe utrpení, bolest a smrt — aby je zachránil před věčnou zkázą a přivedl je do nebeského ráje. Ženská postava za nimi — snad mladičká matka jednoho z nich, snad spíše dívka — hledí upřeně na jejich pozorné tvářičky a poslouchá s nimi. Jinocha klečícího před obrazem Matky věčné Moudrosti a hledícího zaníceně vzhůru k ní pokládali bychom za anděla, kdyby brnění, štít a přilba na zemi ležící nás nepřesvědčovala, že máme před sebou válečníka, podobného dvěma starším po jeho levici — kolik bojů ti dva asi už prodělali! Z jejich tvrdých tváří však mizí všecka surovost při pohledu na Matku přemilou s dítětem v náručí — zosobnění to božské dobroty, lásky a milosrdenství. Všecka pokolení ji budou blahoslavit, a úcta k ní zúšlechťuje i tvrdé bojovníky, kteří do té chvíle — poloviční divoši — neznali jiné kratochvíle než boj a lov, zabíjení a zase zabíjení. I matka v levo s nemluvnátkem a se starší dceruškou, připravující chudý stůl sobě i rodině, prozrazuje nebeský klid a mír, jež rozlévá víra Kristova v srdcích všech. Konečně chrám v pravo — pramen živých vod, jenž z něho tryská a po skále dolů se řine, obraz sv. křtu, jehož vlny obmývají hříšné duše a připomínají povolání všech národů do království mesiášského (str. 79. 92n).

B

„*Neboť aj, od nynějška blahoslaviti mne budou všechna pokolení.*“ Tento verš jest protiklad k předešlému. Náš zrak obrácený k nepatrné služebnici Páně obrací ona sama překrásným básnickým obratem k výši, na niž ji povznesla Boží moc a láska. V předešlém verši pověděla, čím jest *sama ze sebe*, v tomto verši praví, co z ní učinil *Bůh*. Dotud nebyla známa ani ve své vlasti, od nynějška budou její jméno znát a oslavovat všecy věky. Předobře jest si vědoma, že byla vyvolena k věcem velikým.

Aj . . . toto slovo v Písmě znamená, že následuje něco neobyčejného, překvapujícího. Jím začínávali proroci předpovědi zvláště veliké, neočekávané, netušené, jím začíná Královna proroků proroctví svoje, jedno z největších v celém Písmě. Magnifikat, chvalo zpěv plný nebeské vznešenosti, v tomto verši vrcholí. Řetězem perel jest Magnifikat, tento verš je perla nejvzácnější. Pln nadzemské síly jest chvalo zpěv Matky Boží, ale tento verš obsahuje takovou sílu a moc, že by byl s to obrátit i nevěrce, kdyby byl upřímným a nezavíral oči před pravdou. Obsahujeť proroctví, které se neomezuje na jednu dobu, nýbrž obepíná všechny věky a veškeren svět, proroctví, jež se denně plní před zrskem naším i před očima nevěřících.

Uvaž jen, *kdo* to proroctví vyslovil. Co velkého vykonala ona neznámá dívka, aby jí to pojistilo věčnou oslavu všech věků? Když se 11. února 1858 ubíralo v jedné pyrenejské vesničce několik dívek pastýřek asi čtrnáctiletých do lesa na dříví, a když jedna z nich zůstala klečet před jeskyní, upoutaná nadzemským viděním, netušil nikdo, že po letech jméno městečka i jméno pastýřky bude znát každé katolické dítě, a že tam ke gaveskému břehu budou spěchat miliony poutníků, až ze zaoceánských krajů. A tušil někdo z obyvatelů Ain Karimu, že sláva mladičké návštěvy Alžbětiny naplní jednou celý svět? Pohanský básník, jenž psal sta veršů v době, kdy Maria pěla svůj kratičkový zpěv, řekl pyšně o sobě: „Mé verše budou čteny, dokud Vestálka bude stoupat na Kapitól . . .“

Ubohý Horáci! Kde jest ona chvíle, kdy poslední Vestálka se ubírala k chrámu Jupiterovu? A tys chtěl svým proroctvím říci, že věčně bude trvat Řím i se svými bohy! Tvé verše přečkaly slávu a trvání tvých bohů i tvé pohanské světové metropole! Kdo však na celém světě opakuje tvé verše

tolikrát a s takovou vroucností, kolikrát věřící duše v zánícení opakuje zpěv Mariin? I Napoleon si jednou nepovolaně zaprorokoval. Při narození synově odpovídá na jednu gratulaci svých poddaných: „Moji potomci budou za vlast vždy v prvních řadách bojovat a vítězit . . .“ Kolik tvých potomků zasedlo na francouzský trůn? Tvůj jediný syn zemřel nedospělý v Schönbruně v pokoji, kde jsi ty před lety podepsal edikt o zabránění církevního státu, a ty, jemuž nestačila celá Evropa od Cadixu k Moskvě, od Skandinávie k Sicílii, trávíš poslední léta zapomenut na osamělé výspě pod rovníkem uprostřed bouřných vln oceánu.

Neposkvrněná předpověděla zároveň triumf svého božského Syna, vítězství kříže a věčné trvání církve. „Blahoslaviti mne budou všechna pokolení“ — ale její slova se vyplní jen tehdy, jestliže víra v jejího Zrozence ovládne svět a bude-li ve jménu jejího Syna poklekat veškeré koleno. Jen od těch bude blahoslavena, kteří budou jméno Ježíšovo vyznávat, v něho věřit a jej milovat. Jsme zase u té myšlenky: její Syn jest jediný důvod jejího povýšení a tudíž i veškeré oslavy a úcty, které se jí kdy dostane. Jedině proto, že zrodila Mesiáše, bude k ní hledět vykoupené a věřící lidstvo s vděčností, úctou a láskou. Kristus jest nazýván sluncem spravedlnosti, Marii nazývají svatí Otcové lunou; zhasne-li slunce, zhasne i měsíc — upadne-li v zapomenutí její Syn, zmizí z paměti lidstva i ona, a přestane-li lidstvo vyznávat jméno Kristovo, přestane velebit i jeho Matku. Jen tam jest Maria uctívána, kde jest vyznáván a milován Kristus.

Praví-li tedy svatá Panna: „Blahoslaviti mne budou všechna pokolení,“ plyne z jejích slov, že království jejího Syna se rozšíří po celém světě a bude trvat po všechna staletí až do konce světa. V jeho církvi, ale jedině v ní, bude blahoslavena i Maria. Neposkvrněná Panna vidí prorockým duchem v každém století tisíce těch, kteří budou v Krista věřit a k němu se hlásit, vidí všechna pokolení shromážděna v ovčinci Kristově, vidí, že ta církev potrvá na věky, a že v ní spolu se zakladatelem bude milována i ona, a sice tak dlouho, jak dlouho bude Kristus milován. Sláva Mariina trvající až do skonání světa jest zárukou, že do konce světa potrvá i církev Kristova a víra v Krista, protože mimo církev Kristovu a bez víry v něho není úcty mariánské. I kdybychom neměli zaslíbení Kristova: „Brány pekelné jí nepřemohou . . . Aj, já jsem s vámi až do skonání světa . . .“, pak bychom musili vyčíst obojí ze slov svaté Panny. Maria

ví, co lidstvu přináší a koho skrze ni Bůh lidstvu dává. Kdo vzpomene dnes na matku Césarovu nebo Augustovu? Nemyslím, že jest mnoho těch, kteří je znají jenom podle jména. Ani pohanský Řím nedbal matek utlačovatelů, jen matka Grakchů, matka, jež vychovala ony dva šlechtné jinochy, kteří chtěli pomoci utlačovanému a zotročenému lidu, zůstala v blahé paměti. Čím blažší pamět jest povinno vykoupené lidstvo uchovat Matce Vykupitelově? Dva tisíce let už sleduje Maria boje a osudy církve, jejíž věčné trvání předpověděla, a co vidí s nebeského trůnu? Neustále vyplnění svého proroctví!

Jak se vyplnilo toto proroctví Královny nebes? Je třeba o tom mluvit? Nejsi ty, nejsem já, není kniha, kterou právě čteš, nejsou všichni věřící živoucím důkazem pravdivosti jejích slov? Nevydávají svědectví jejím slovům tisícové chrámy jí zasvěcené, miliony obrazů ji představující, nesčetné písně jí oslavující? Což mariánská poutní místa roztroušená po celém světě, majové pobožnosti, každá medailka zavěšená na šiji dívky, každý kvítek na jejím oltáři?

Nejsou milionové věřících sdružení pod jejími prapory důkazem pro přátele i nepřátele, pro ty, kteří ji milují i pro ty, kteří ji nemilují, pro věřící i nevěřící, pro všechny lidi dobré vůle, kteří se nebojí pravdy, že byla, jsou a věčně zůstanou pravdivá její slova: „Aj, od nynějška . . .?“ Není každé Ave a každé Salve Regina, které se nese k jejímu trůnu, hlasitým osvědčením: „Pravdu jsi měla, když jsi pravila: Aj, od nynějška . . .?“ Každým krokem se setkáváme s věcí, která hlásá tobě i nepříteli, že se plní den co den slovo Mariino. buď si to obrázek vedle cesty nebo sepjaté ručky dítky šepťajícího „Pod ochranu tvou“ anebo theolog sedící za stolem a píšící chvály mariánské.

Lurdské annály vypravují při roce 1883: „Eleonora De Grey přijela do poutního místa v Pyrenejích s nemocným manželem, mužem bez víry a ještě nepokřtěným. Byl právě předvečer měsíce Královny květů. Celé město ve slavnostním hávu bylo připraveno k započetí nejkrásnější mariánské pobožnosti v roce. Zvláště krypta byla překrásná. Dlouhé guirlandy z květů a zelených listů se vinuly od sloupu a podle oken vzhůru ke střeše. Nebylo římsy, nebylo růžice, která by nebyla ozdobená. Nejvzácnější květiny krášlily svatyni, socha sv. Panny byla v pravém háji růží. Oba manželé se účastnili denně májové pobožnosti. Jednoho dne přijel poutní průvod z Bayonne. Nemocný sledoval jejich

pobožnosti, hleděl na jejich nadšení, poslouchal jejich zpěvy. Poutníci shromáždění v jeskyni zpívali na konec Magnifikat. Chvalozpěv Matky Boží se nesl přes Gave, na lučiny a pastviny za řekou, jeho ozvěna se odrážela od skal Massabiellských a vracela se zpět k jeskyni. Toho dne zůstal nemocný nepohnut v jeskyni. Už se stmívalo, jedna hvězda za druhou vyskakovala na obloze, on však jakoby toho nepozoroval, oči zavřené, jen občas pohleděl na milostnou sochu. Manželka se neodvažovala ho vyrušit... chvalozpěv mariánský ho přivedl na srdce Kristovo!

Neposkvrněná Panna naplněná Duchem svatým přehlíží prorockým duchem všechna pokolení a všechna staletí, stojí na rozhraní staré i nové doby, na konci Zákona Starého a na prahu Zákona Nového, přehlíží celý běh věků až do skonání světa, vidí před sebou celou budoucnost rozevřenou a odhalenou, vidí prorockým duchem, jaký význam bude mít pro všechno lidstvo tajemství v ní vykonané. Přehlíží celý plán Boží od zaslíbení v ráji až do jeho vyplnění, vidí své místo v tomto plánu, v království Božím, církvi Kristově, vidí, jak zraky všech lidí se upírají k tomu, kterého počala a jehož po několika měsících zrodí, a oči těch, kteří kdy budou hledět k němu, budou hledět i k ní, Matce Vykupitele, a jako v lásce ke Kristu budou závodit i ve chvalách jejích.

Katakomy... co obrazů svaté Panny tam zdobí náhrobky a stěny? Namnoze zobrazována spolu s Ježíšem, příčinou její velikosti a slávy, buďto u jesliček nebo jako Královna na trůně s božským dítětem v klíně přijímajíc hold králů z východu. Někdy zobrazována i bez Ježíše, nejčastěji jako orantka, t. j. personifikovaná (zosobněná) modlitba, tedy jako orodovnice, často mezi apoštoly Petrem a Pavlem. Když církev obdržela svobodu a opustila katakomby, nastal s rozmachem křesťanského života i rozmach oslav mariánských. Čti jen kázání, nadšené řeči Ambrožovy, hluboká pojednání Augustinova, úchvatné hymny a vroucí modlitby Efrémovy, obhajobu Jeronýmova, kázání Petra Zlatořečného!

Ale i z dob, kdy se církev v katakombách skrývala, máme překrásná svědectví, s jakou úctou a láskou vzhlížel věřící lid k Matce svého Vykupitele. Možno si přát vroucnějšího osvědčení než jaké uprostřed řevu šelem a pokřiku krvelačné luzy v amfiteatru vyšlo z péra dvou umučených obhájců křesťanství, sv. Justina a Irenea? Když v době mučednické věřící tak smýšleli, mluvili a psali o sv. Panně, co se dá čekat v době, kdy mohl věřící lid svobodněji dý-

chat a kdy nebyla jeho mysl zaměstnána neustálou myšlenkou na mučednickou smrt, jež se mu dříve vznášela neustále nad hlavou? Neuplynulo ani půldruhého století od ediktu milánského (jímž císař Konstantin Veliký udělil církvi Kristově svobodu), a na sněmu efeském prohlášen slavně článek víry o božském mateřství Marie Panny proti bludaři Nestorioví. Pak Otcové přímo závodili ve chvalách mariánských. Stačí vyslovit jména Cyril Alexandrijský, Proklus, Ondřej Krétský, Germán, Sofronius, Ildefons, Josef Hymnograf, ba ani prosaický Jeroným se neubrání poetickému vzletu, když mluví o Královně nebes a hájí její panenství proti Helvidiovi.

Pak středověk, zlatá doba úcty mariánské. Theologové, kazatelé, básníci, umělci, prostý lid i velcí mužové, ba i hlavy korunované (Alfons X., Kastilský král „pěvec sv. Panny“) si pokládali za čest, že mohou přispět k vyplnění jejího proroctví. Před 50 lety napsal Roskoványi katalog knih, pojednávajících o Neposkvrněném Početí a vyplnil jím 13 svazků. Kolik svazků by obsahoval katalog, pojímající všechny spisy mariánské? Orlando di Lasso napsal více než 100 komposicí na Magnifikat. Kdo by spočítal všechny zpěvy a písně mariánské? Spočítej, můžeš-li, všechna Ave, všechny růžence, všechny chvalořeči, všechny knihy, všechny obrazy, všechny chrámy, všechny mše svaté sloužené ke cti sv. Panny, spočítej, můžeš-li, všechny ctitele mariánské!

Kde jsou mužové, kteří ovládali svět? Kde jest Alexander, César, Augustus? Kde jsou ti, kteří svou učeností imponovali? Kde jest Plato? Kde Aristoteles? Kam se poděli ti, kteří svou výmluvností uchvacovali? Kde Demosthenes, Cicero? Všichni pryč. Mluví se o nich? Leda v dějepisné hodině. Vzpomene někdo na ně? Sotva při nějakém sekulárním jubileu. Postaví někomu sochu? Sotvaže na klasické půdě najdeš ještě někde zbytky staré sochy. Jsou milováni? Ani jeden. Snad tu a tam si někoho z nich z dlouhé chvíle obere povídkář za hrdinu svého románu nebo malíř za námět k obrazu, a to jest vše. Nikomu nenapadne je milovat; jen naše Královna jest zaměstnáním všech věků (*negotium saeculorum*, Bernard). Najdi mi v Písmě proroctví tak jasné jako toto, jehož vyplnění můžeš očima vidět a sledovat! Ne najdeš jich mnoho. Simeonovo o Kristu, Isaiášovo a Danielovo a o jeho království, a některá slova božského Spasitele.

Slova svaté Panny mají však hlubší význam nežli jest na první pohled patrné. „Všetchna pokolení...“ těmi slovy

dává svatá Panna na srozuměnou, že Vykupitel, kterého zrodí, bude patřit všem národům. Jeho církev bude katolická, t. j. světová, jeho ovčinec pojme všechny národy. Jak vznešené pojetí! Jak povýšeno nad úzkoprsý názor židovský, kteří si osobovali právo na Mesiáše, a všechny ostatní národy vylučovali z účasti na státcích a milostech mesiášských! My jsme příliš zvyklí na myšlenku, jež tvoří obsah chvalozpěvu nebeské Královny. Chceme-li však pochopit a proniknout veškeru jeho vznešenost, nutno mít na zřeteli, jaké bylo smýšlení tehdejšího židovstva. Proroci, především Isaiáš (k. 2, 60, 65, 66 atd.), pak Daniel (k. 2 atd.) líčili sice překrásnými barvami poeticky, nicméně jasně a srozumitelně katolicitu království Mesiášova, t. j. že říše od Mesiáše založená pojme všechny národy a že i pohané budou povoláni k poznání pravého Boha. Tento vznešený obsah starozákonních proroctví byl před příchodem Kristovým zasypán skoro docela šterkem nedůstojných názorů a nauk rabínských, jak vidno z uchovaných zlomků a zbytků židovské literatury prvního století před Kristem. Podle nich přijde Mesiáš, aby zničil nepřátele židovského národa a zjednal mu všemožné pohodlí na zemi a vládu nad národy; pak i ženy prý budou společné, tedy hotové turecké nebe na zemi. To byl ideál těch lidí, kterým Kristus po letech hlásal: „Blahoslavení chudí, blahoslavení čistého srdce . . . neshromažďujte si poklady na zemi . . . zapři sebe sám.“ Jak zářivě se odráží Magnifikat od tohoto temného pozadí nízkých tužeb a názorů tehdejšího židovstva! Řeč tohoto chvalozpěvu mariánského se pohybuje zase na výši starozákonních proroctví. Jest proniknut stejně vznešenými názory, protože složen z vnuknutí téhož Ducha sv., jenž učil a osvěcoval proroky. Zpěv svaté Panny jest radostná zvěst („evangelium“) ubohým vyhnancům, že přichází již doba mesiášské milosti, objímající stejně bez rozdílu všechny, židy i pohany. Všechna pokolení budou mít podíl na požehnání toho, jehož Maria počala, jenom ti z něho budou vyloučení, kteří ho nebudou hodni.⁴

A my? „Vím, komu jsem uvěřil“ (2 Tim. 1, 12). To si můžeme říci při úvaze o tomto mariánském proroctví. Vím,

⁴ Mimo chodem podotýkám, že překlad „Blahoslavenou mne nazývají budou všichni národové“ není docela přesný. Nehledě k tomu, že mnohé národy nepřišly k poznání pravdy, a že jiné se Kristu odcizily (o těch tedy neplatí „Blahoslaviti mne budou“), předpovídá tento verš nikoli rozšíření úcty mariánské po celé

komu jsem uvěřil — moje víra stojí na základech neochvějných a má důkazy nerozborné. Každá věž, strmící k nebi, každá věžička vyčnívající nad střechy vesnických domů, každé Ave jest mi důkazem. Bylo to r. 1770 ve Vídni. Princezna Marie Antoinetta pobíhala radostně po celém císařském hradě z komnaty do komnaty: „Já budu královnou Francie!“ Málem, že neřekla: „Blahopřát a blahoslavít mne bude celá Evropa.“ Všemohoucí ministr Kounic, muž bez víry, oddával se pocitům jako generál, jenž vyhrál rozhodnou bitvu. On, strůjce toho sňatku, myslil, že vykonal větší dílo než Kolumbus objevením Ameriky, a matka šťastné nevěsty byla plna blahé naděje, že dostane zase ztracené Slezsko. Možná, že tehdy i vyzváněli a zpívali Te Deum. Uplynula léta. Z dobytí Slezska nebylo nic, celá dlouhá sedmi-letá válka skončila tím, že zůstalo při starém, a císařovna se zklamanými nadějemi byla bohatší o zkušenost, že lidské přátelství jest jako nalomená třtina, o niž neradno příliš se opírat. Maria Antoinetta přestala brzo jásat, francouzská koruna se jí stala korunou trnovou, a Kounic dělal r. 1793 dlouhý obličej. „Kdo by se toho byl nadál!“ To byla jediná slova, která ze sebe vypravil při zprávě o popravě nešťastné královny. On, kočí evropské politiky, jak si sebevědomě říkával, měl teď příležitost poznat, že Bůh jest také činitelem, s nímž nutno ještě trochu počítat, že člověk míní a Pán Bůh mění. Místo Te Deum teď bylo na místě Miserere.

Jest tento případ v dějinách osamělý? Kolikrát všeobecný, nadšený ples a jásání se brzy promění v slzy a zklamání! Jen ozvěna radostného chvalozpěvu mariánského neutuchá a nese se od století k století, od pokolení k pokolení. K mariánské výstavě v Římě u příležitosti jubilea prohlášení dogmatu Neposkvrněného Početí r. 1904 byla zaslána kniha obsahující Magnifikat ve 150 jazycích. Autor byl Fr. Maria Kolumban, cisterciácký opat v Lerinsu. První díl reprodukuje staré rukopisy latinské a řecké, druhý díl obsahuje jazyky asijské, třetí evropské, čtvrtý africké, pátý americké, šestý oceánské dialekty. Překrásná výzdoba knihy obsahuje výjevy z života svaté Panny, k textu jsou přidány melodie staré (ambrosiánská, gregoriánská, cisterciácká, kartusián-

zemi, nýbrž její *trvání* po všechny věky. Svatá Panna chce říci, že v každém věku se najdou zástupy těch, kteří budou věřit v Krista a ji blahoslavít. I když mnozí zůstanou Krista vzdáleni, církev přece nezahyne nikdy, a ta bude ve svém lůně mít vždy dost a dost vyznavačů Kristových a ctitelů Mariiných.

ská atd.), jež se rozláhávaly v prostorách středověkých dó-
mů a starověkých basilik, i nové (Palestrina atd.), jimiž osla-
vuje nebeskou Královnu naše století. Orlando di Lasso
(† 1594) komponoval více než stokrátě chvalozpěv sv. Panny.
Jeho syn o něm řekl: „Zdá se, že všechno své hudební umě-
ní a dovednost chtěl vyčerpat v oslavě Marie Panny.“

C

Plaví-li se turista na lodi podle norského pobřeží, má pří-
ležitost co chvíli se obdivovat nějakému překrásnému přírod-
nímu zjevu. K nejúchvatnějším patří beze sporu vodopád
zvaný „sedm sester“. Je to bystřinka, řítící se s výše 800 m
přes holou skalní stěnu do moře a rozdělující se při tom v ně-
kolik vodopádů, jež jako stříbrný závoj pokrývají horskou
stráň. Loď pluje docela volně, všichni cestující stojí na pa-
lubě jako příkování, nemohouce se nasýtit úchvatného pohle-
du, lodní kapela při tom hraje „Bože, chválíme tebe.“ Ko-
lik takových malebných vodopádů vytvořila ruka Tvůrce
po celé zemi! Ale sotva který působí na srdce tak jako vodo-
pád v Magellanově průlivu. S jedné strany Patagonie, s dru-
hé strany Ohňová země — nevidět nic, leč pusté, divoké,
rozeklané skály dole černé vody, samý útes a samé skalisko;
ani jediný ptáček, jehož hlas by oživoval tuto pustinu. Tu
najednou se ukáže oku nádherný šumící vodopád, jehož hu-
čení samojediné oživuje tesknou poušť. Překrásný pohled
na takový vodopád, jenž se žene s hůry dolů, jakoby byl po-
selství s výsosti. Ký div, že duše mimoděk vzpomene slov
žalmu (146): „Velký jest Hospodin Bůh náš a veliká díla
jeho, a moudrosti jeho není počtu.“ Beze sporu veliká jsou
díla Hospodinova, právem vyzývá nás prorok: „Chvalte Hos-
podina díla rukou jeho.“ (Ž. 102, 22.)

Větší však než díla jeho moudrosti v řádě přirozeném jest
dílo jeho lásky v řádě nadpřirozeném. Vtělení Syna Božího
hlásá neskonale mocněji Boží velikost než stvoření milionů
světů. Mesiáš byl vpravdě posel s výšiny, nám od Otce po-
slaný, aby nám přinesl slova pravdy. Jaký div, že při rozjí-
mání o tomto díle Páně pěje svatá Panna své Te Deum,
svůj chvalozpěv na oslavu Nejvyššího! Neposkvrněná však
ihned připojuje důvod, proč ji budou blahoslaviti všechny
věky. „Protože veliké věci, podivuhodné věci mi učinil, mně
prokázal a skrze mne vykonal ten, jenž mocný jest, a jehož

jméno jest svaté."⁵ I nyní po svém povýšení jest si vědoma, že ze sebe není tvor nic. Vůči velikosti Boží mizí nutně velikost každého tvora, byť i převyšoval kůry andělské jako ona. Tato myšlenka se vine celým chvalozpěvem a jest dominanta celé písně. Kupecký příručí Zema přichází do Madridu, vyšine se vlastním přičiněním tak vysoko, že král Filip II. ho jmenuje markýzem. Jaký šlechtický titul si povýšený zvolí? „Ensenada“ (= ze sebe nic), aby osvědčil jak pokoru tak vděčnost vůči dárci všech milostí. Obřady při korunovaci králů (na př. Přemyslovců: vládce obut do lýkových střevíců, posazen na prostý dřevěný stolec) připomínaly jim jejich původ („potomek oráče“). Žel, že se namnoze zvrhly v bezduchou a bezvýznamnou ceremonii.

V ústech sv. Panny jsou slova pokory věrný odlesk jejího nitra. Třebaže povýšena nad anděly, třebaže vidí v budoucnosti nesčetné voje svých ctitelů, jest si vědoma a osvědčuje: „To vše proto, že Bůh mi veliké věci učinil.“

Bůh a zase Bůh — k němu obrací Maria zrak Alžběty, která velebí ji, k němu obrací i oči všech, kteří ji budou oslavovat po příkladě její první chvalořečnice. Tímto veršem vrací omilostněná Panna už předem všechny námítky odpůrců úcty mariánské. V nejrůznějších variacích vyslovuje omilostněná dcera Davidova zásadu, že úcta mariánská není loupeží na úctě povinné Bohu, neodvádí ani od Boha ani od jediného prostředníka a kamene úhelného Ježíše Krista, jak tvrdí falešně protestanté a krátkozrací katolíci, nýbrž k Bohu vede. „Chvalte Hospodina ve svatých jeho“ (Ž. 150 Vulg.) — v kterém světcí ho můžeme více chválit než v jeho Matce? Uctíváme Marii, v ní pak oslavujeme Boha a velebíme dílo Boží milosti a lásky, v ní se klaníme Boží moudrosti a milosrdenství.

⁵ Hebraismus; znamená „jenžto svatý jest“. Tedy Boží všemohoucnost, svatost a milosrdenství (další verš!) vykonalo v Marii veliké dílo vtělení. První a třetí důvod chápeme; ale proč praví sv. Panna, že Boží *svatost* jest tvůrkyně velkého tajemství? Nekonečná svatost Boží vymáhala, aby hřích od prarodičů spáchaný byl dokonale vyvážen. K tomu však bylo třeba, aby sám Syn Boží se vtělil. Myšlenka neskonale hlubší, než kdyby se omilostněná Panna zmínila o spravedlnosti. Ze svatosti Nejvyššího dovede Maria vyčíst i jeho věrnost daným zaslíbům (začínaje rajským), a to opět svědčí o neskonale hlubším pojetí Boha a jeho vznešenosti, než kdyby tuto věrnost vyvozovala z jeho spravedlnosti.

„Veliké věci učinil mi ten, jenž mocný jest, jehož jméno svaté, a jehož milosrdenství trvá od pokolení do pokolení.“ Třemi slovy jmenuje svatá Panna toho, jenž ji omilostnil, tři názvy známé ze St. Zákona a přikládané často zvláště od proroků Nejvyššímu. Kolikrát nazýván Hospodin v Písmě „Mocný“ (t. j. „Nejmocnější)! Kolikrát mluví Isaiáš o „Svatém Israelově“! A co se jeho milosrdenství týče, o tom mluví každá strana, ba v žalmech skoro každý verš. My bychom podle svého způsobu mluvení vyjádřili její slova asi takto: „Velikou milost mi prokázal všemohoucí, nejsvětější, nekonečně milosrdný Bůh.“⁶

U tohoto posledního názvu se svatá Panna pozastavuje. Nepraví prostě „milosrdný Bůh“, nýbrž „ten, jehož milosrdenství trvá od pokolení do pokolení“, t. j. ustavičně, na věky. Zdroj Boží slitovnosti tudíž nevyschne a nevyčerpá se nikdy. Zakoušeli ji na sobě otcové, zakoušíme ji my, a budou ji zakoušet ti, kteří přijdou po nás. Tu již přechází sv. Panna od osobních motivů k všeobecné úvaze (tento verš logicky patří ke třetí strofě): milosrdenství, jež opěvuje, se dostalo nejen jí, nýbrž všichni na něm mají podíl a účast, jen když se ho ukážou hodnými. „Bojícím se jeho“ . . . tedy ne všichni bez rozdílu, nýbrž jen ti budou účastni mesiášských milostí, kteří se bojí Hospodina, t. j. podle hebrejského způsobu mluvení ti, kteří mu ve *svaté bázni* a poddanství *slouží*, jeho co otce poslouchají, ctí a jeho přikázání zachovávají. To jest snadná sice, ale nezbytná a nutná podmínka, chce-li mít kdo podíl na statcích toho, jehož ona pod srdcem chová.

Výkvět panenského lůna — svou drahocennou krví vykoupí její Syn všechny národy, a všechny jazyky ji za to budou oslavovat do skonání světa. Bresciani ve svém „Veronském židu“ popisuje překrásnou slavnost, již ke cti Matky Vykupitelovy pořádali rok co rok alumni Propagandy (misijního ústavu římského) v noci před svátkem Narození nejbl. Panny Marie v dubovém lesíku u opatství di Grotta Ferrata u Al-

⁶ Vtělení a vykoupení prohlašuje sv. Panna za dílo Božího milosrdenství, tedy za milost od nikoho nezaslouženou. Tím označuje i své vlastní omilostnění a povýšení za dar Boží lásky a slitovnosti, jehož si vlastními zásluhami nevydobyła a (de condigno) zasloužit nemohla. Praví-li církev „jehož jsi v lůně nositi zasloužila“ (Regina coeli), chce tím jen říci, že svou svatostí se učinila schopnou, aby k velikému dílu Božímu vyvolena být mohla (zásluha de congruo).

bano. Shromáždili se kolem prastaré milostné kaple, zastíněné korunou košatého stromu, osvětlili celý lesík různobarevnými balonky, jež houpající se na větvích působily pohádkovým dojmem. Při tom nastávající mladí misionáři, kteří co nevidět se rozjedou do všech úhlů světa hlásat víru v Krista a lásku k jeho Matce, pěli chvály Mariiny ve všech jazycích východu i západu: čínsky, indicky, japonsky, persky, arabsky, kurdsky, kopticky, egyptsky, ethiopsky, o evropských řečech nemluvě.

Kardinál Mezzofanti ovládal 40 jazyků. Piu X. byl při jisté příležitosti odevzdán pamětní spis, v němž bylo Ave Maria reprodukováno ve 340 jazycích. Jsou to skutečně všechny, jimiž vyznavači jejího Syna ji pozdravují po celém světě? . .

D

Albigenští bludaři pozvali do Španělska marockého sultána Miramolina, aby zničil poslední zbytky křesťanství na poloostrově a zasadil smrtelnou ránu církvi. Že by se tu jeho výboje nezastavily, že by šlo o bytí celé křesťanské Evropy, to jim v jejich krátkozrakosti nenapadlo nebo v jejich zarputilém záští bylo lhostejno. „Raději Turka než papeže“ volali i v Cařihradě před r. 1453; „raději Turka než katolického krále“ volali protestantští stavové v Praze před r. 1620. Miramolina nebylo třeba dvakrát volat. Na půl milionu fanatických bojovníků se přeplavilo r. 1211 z Afriky do Španěl. Podle svědectví současných historiků jako hustý roj kobylek pokrývali hory i údolí. Prolomili si přístup až k Pyrenejím, jest s Francií a Evropou konec! Sultán vzkázal papeži Innocenci III., že z chrámu sv. Petra učiní chlév. Co zmůže hrstka křesťanských bojovníků proti přesile? Pomoc od evropských mocností slíbená nepřicházela. U Naves de Tolosa došlo v den Královny Karmélské 1212 k rozhodnému boji. Nemohouce se spoléhat ani na své síly ani na cizí pomoc, musili veškeru důvěru skládat jedině v pomoc nebes. Na praporech zářil kříž a obraz sv. Panny, k ní se Kastilský král Alfons VIII. bez ustání utíkal, a na její přímluvu zachráněna křesťanská část Španělska i celá Evropa. Sultánův prapor poslán papeži, jenž jej umístil jako vítěznou trofej ve chrámu sv. Petra. Tímto vítězstvím začíná úpadek Maurů, jenž dovršen dobytím poslední jejich bašty za 280 let potom.

Rozptýlil pyšné v myslí srdce jejich — tato ukázka z dějin jest jeden z mnohých dokladů těchto slov mariánského chvalozpěvu. „Pán Bůh nenechá růst stromy až do nebe“ jest smysl dalších slov sv. Panny.

Ve druhé strofě vysvětluje totiž Neposkvrněná, proč Pán vyvolil právě ji. Od osobních motivů sestupuje nenápadně k všeobecnému zákonu světového mravního řádu a zjevení Božího, píseň lyrická přechází v didaktickou, chvála Boží se stává naším poučením. A nejen nám, nýbrž celému světu hlásá jediný nejvyšší věčný zákon, jenž řídí svět, a tím zákonem není nic jiného, leč působení božské všemohoucnosti v dějinách lidstva. Zpěv svaté Panny stává se úvahou světovou. Docela jinak jedná Všemohoucí nežli svět — právě proto, že jest všemohoucí a má v rukou srdce i osudy všech, jež řídí svou vůlí a vede k svým zamýšleným cílům. Jak jedná svět? Pozemský vládce vyhledává a volí k provedení svých záměrů muže nadané schopností a silou; musí tak jednat, sic dopadne zle. Proč? Protože může dát úřad, ne však schopnosti. V sedmileté válce jmenovala císařovna vůdcem svého švagra, chtějíc mu poskytnout příležitosti k získání vavřínů — ale když byl nešika! Nic nepomohl rod ani příbuzenstvo s císařem. Napoleon jednal jinak. „Jiní dělají ze šlechticů generály, já z generálů šlechtice.“ Chtěl tím říci: „Já vyhledám lidi schopné; nemají-li šlechtický titul, ten jim mohu bez obtíží přidat, ale schopnosti jim dát nemohu.“ To jest zásada rozumná — rozumí se, že pro člověka, který jest odkázán na jiné a sám sobě nestačí.

Právě tím však dokazuje svět svou nedostatečnost a slabost. Kdyby měl sílu a moc, mohl by i skrze slabé provést své plány a dosíci cíle. Protože však sám jest slabý, musí spoléhat na dovednost a sílu těch, které volí za nástroje svých úmyslů. Na schopnost a sílu, ne však na ctnost, bohužel. Máme pověděné doložit příklady? Když byl Ferdinand II. v úzkých, jak dal jemu i jeho hrdému spojenci sebevědomý Valdštýn cítit svou převahu! Jak se dal od něho prosit a jaké podmínky předepsal! Manželka Ludvíka XVI. řekla kdysi: „Doufám, že nás nebe uchrání nezbytností a ponížením přijmout služby tohoto člověka.“ Šlo o prohnaného bezcharakterního Mirabeau. Ale tíseň vzrostla tak, že královská rodina se na něho nakonec obrátit musila. Car Alexander I. volá ke dvoru propuštěného Rostopčina, ve válce o španělské dědictví musili užít pomoci anglického

generála Marlborougha, třebaže znali jeho charakter. A tyto příklady by se daly hromadit bez konce. Všichni zmínění králové si musili dát leccos líbit a musili mnohdy zamhouřit obě oči.

Bůh všemohoucí jedná jinak. On volí k provedení svých záměrů nástroje slabé a v očích světa nepatrné, aby tím patrnější byla jeho moc. On, všemohoucí, může uschopnit i nejslabší k největším úkolům. Bůh hledí jen na ctnost, a vše ostatní doplní svou mocí sám, je-li třeba.

To má na zřeteli Neposkvrněná, když praví: „Učinil moc ramenem svým,“ t. j. opětně osvědčil před celým světem sílu své moci. Tyto tři verše obsahují *filosofii dějin* a jsou zároveň vysvětlením slov: „Podivuhodné je to, co Všemohoucí ve mně vykonal“. Moc ramene Božího slaví trojí triumf nad trojí velmocí světa, nad mocí *ducha*, *politiky* a *peněz*, a to rozvádí královská pěvkyně ve třech verších této strofy.

a) „*Rozptýlil pyšné v myslí srdce jejich*“, zhatil a zmařil záměry pyšných nepřátel. Myslíla sv. Panna na satana a na rajskou předpověď? Či defilovaly před jejím duchem postavy starozákonní? Stavitelé věže babylonské, faraó a jeho výrok: „Kdo jest Hospodin, abych poslechl hlasu jeho? Neznám Hospodina a Israele nepropustím!“ (Ex 5, 2) Pak Goliáš, jenž jejího královského praotce vyzývá s posměchem: „Jen pojď, a dám tvé tělo ještě dnes na pospas dravcům.“ (1 Kr. 17, 44) Sennacherib (4 Král. 35), Nabuchodonosor (Dn 3, 15, 4. 27), Holofernes (Jud. 6, 2 atd.) . . . mužové ozbrojení od hlavy k patě, stojící v čele tisícehlavých armád, posmívající se Hospodinu. Ale pýcha předchází pád (Př 16. 18), a zpurnost těchto lidí to zakusila sama na sobě.

Boj temna proti světlu, odvěký boj zla proti dobru, satana proti Bohu, zaměstnává teď mysl královské pěvkyně. Boj, jehož první projevy musíme hledat na samém počátku stvoření: sotvaže první tvorové rozumem obdařeni vyšli z rukou Všemohoucího, už nastal „boj veliký na nebi“ (Zj 12. 7). Místo co by se dali získat láskou svého Tvůrce — k svému vlastnímu štěstí — vzepřeli se v pýše proti němu, k neštěstí svému i milionů jiných. Od té doby boj neustává. Třebaže si jest kníže temna a zla dobře vědom své malomoci, neustává. Rozhodnuv se jednou proti Bohu, musí proti němu bojovat — jako sršeň zavřený mezi okenními tabulemi stále a stále se namáhá je prorazit, a tisíckrát odražen tisíckrát začíná, až o ně rozbije hlavu nebo sílu. Jak

krásně líčí tento marný a beznadějný zápas zla proti dobru mesiášský žalm 2.! Marno jest jim proti ostnu se zpěčovati (Sk 9. 5), smlouva jejich s peklem neobstojí (Is 28. 18), není pomoci, není rady, není moudrosti proti Bohu (Př 21. 10).

Proč vzpomíná nejbl. Panna toho boje v této chvíli? Protože mu nastává hodina kritická. V ráji strhl nepřítel dobra a světla do svého boje proti Bohu i člověka, a nyní se blíží rozhodný okamžik: porážka zla, vítězství dobra. „Viděl jsem satana padat jako blesk s nebe“ (Lk 10. 18). Požehnaný plod jejího lůna, jež pod srdcem nosí, jest onen vítěz v ráji slíbený (Gn 3. 15). Panství knížete temna bude co nevidět zlomeno, a toto vítězství nad ním, definitivně dokonané v den posledního soudu, bude rozhodnuto teď — *za jejího spolupůsobení.*

Neviděla svatá Panna prorockým duchem i budoucí dějiny? Sultán Mohamed se chlubí: „Brzo bude můj kuň žrát seno v Římě ve chrámě sv. Petra.“ Jeho vojevůdce Kara Mustafa veze celé vozy okovů pro křesťanskou armádu, a jak dopadl u Vídně ve svátek jména Panny Marie 1683! Jak skončil Pombal, nepřítel církve, všemohoucí ministr portugalského krále José I.? Což jeho kolega Bismarck? „My do Kanossy nepůjdem,“ t. j. „Já papeži ruku k smíru nepodám,“ prohlásil v kulturním boji, stoje na vrcholku své moci; po letech byl rád, že papež nabízenou ruku vůbec přijal. Pyšný Titanic nastoupí svou první cestu přes oceán. „Tuto loď ani Pán Bůh nepotopí,“ bylo napsáno na jedné straně lodi. A nebylo třeba ani Pána Boha, stačila praobyčejná ledová kra. Dr. Bühler praví na sjezdu starokatolíků v Luzernu 1. dubna 1873: „Pánové, zvěstuji vám radostnou novinu — za čtrnáct dní bude biskup Lachat vyhnán ze Solothurnu.“ Skutečně, dne 14. téhož měsíce odvedla policie biskupa násilím z jeho residence, a téhož dne nesli Bühlera z jeho bytu na hřbitov. Perský král Sapor II. oblehl r. 350 křesťanské město Nisibis, rodiště Efrémovo. Biskup Jakub vystoupil na věž, hledí na záplavu nepřátel, a prosí Pána za slitování — a co se stalo? Ohromné roje moskytů se posadily na choboty slonů, jejich bodnutí je dráždilo k zuřivosti, že shazovali jezdce a způsobili nepořádek v ležení... komáři přinutili celou armádu, že odtáhla! A zase podotýkám: bez konce by se daly tyto případy množit — vše doklad, jak Duchem sv. osvícená dcera Davidova pronikla a pochopila smysl světových dějin.

b) „*Sesadil mocné s trůnu a povýšil ponížené.*“ My by-

chom vyjádřili slova panenského chvalozpěvu: „Sesazuje krále s trůnu a povyšuje nízké.“ Zase vzpomíná Neposkrvenná na události z minulosti a hledí do dálné budoucnosti. Pomíjíme Baltasara (Dn 5), Antiocha (Epiphana, 2 Mak 9), neuvádíme doklady z moderních dějin až příliš známé. Jak dopadl Napoleon, ví každý školák, ale méně známo asi jest, že při korunovačních slavnostech v prosinci 1804 mu připravilo město Paříž trůn, nad nímž stálo ohnivými literami: „Já jsem, který jsem.“ A on měl tolik smělosti, že se na trůn posadil. Před výpravou do Moskvy ho upozorňoval jeden generál, aby nezapomínal osvědčeného přísloví: „Člověk uvažuje, Pán Bůh rozhoduje.“ „Co? Pán Bůh rozhoduje? Já uvažuji a já také rozhoduji!“ Když pak z oken Krem-lu hleděl na hořící Moskvu, když se s nepořízenou vracel, měl času dost uvažovat, že jest ještě někdo nad ním, jenž řídí světa běh a rozhoduje o osudu vládců. Když ho před tím Pius VII. vyloučil z církve, prohodil: „Myslí si, že pro jeho klatbu budou mým vojákům padat flinty z rukou?“ Na vlastní oči pak viděl, na zpětném tažení z Ruska, jak vyhladovělým vojákům za strašných mrazů padají zbraně z rukou. S troskami půlmilionové armády se vrátil do Paříže, běžel rovnou k papeži, jež držel v zajetí, a s největší uctivostí oslovil toho, o němž dříve říkával: „Ten římský kněz nemá práva mne vyloučit z církve. Jindřich VIII. založil národní církev, založím ji také, jsem daleko mocnější než on!“ Pět let držel tento muž v zajetí papeže, a to na dvou místech, sám pak od nepřátel držen v zajetí taktéž na dvou místech. V zámku Fontainebleau přinutil Pia VII, k odstoupení církevního státu a nabízel mu roční pensi dva miliony franků; v témže zámku musil podepsat abdikační listinu, jíž se zříkal trůnu, a dostal stejnou pensi. Ve vídeňském Schönbrunnu vydal 17. máje 1809 výnos, jímž zabral papežovo území; hned potom ho stihla porážka u Aspern, a v témže pokoji zemřel po 23 letech jeho syn, „římský král“ Napoleon II., a on sám dokonal v den jmenin Pia VII., 5. máje 1821, dostav ještě jako velkou milost od svého bývalého šlechtného zajatce kněze, v době, kdy na něho nikdo ani nevzpomínal.

Jenže „z dějin se učíme, že se z dějin nikdo ničemu nenaučil.“ Přivedly tyto a nespočetné podobné případy mocné tohoto světa k rozumu? „Kéž by pochopili a porozuměli, že ruka Hospodinova to vše učinila!“ (Dt 32. 29, Is 41. 20) Na Nový rok 1847 navštěvuje pařížský arcibiskup krále Ludvíka Filipa, aby mu přednesl obvyklé blahopřání. Při tom do-

šlo mezi ním a liberálním králem k výměně názorů. „Biskupe, známe už nejeden případ, že biskupům spadla mitra s hlavy.“ „Ano, Sire, ale známe též případy, že králům spadla koruna s hlavy.“ Uplynulo málo přes rok, arcibiskup padl na barikádách jako pastýř svého stádce, chtěje zprostředkovat mír a nabízející Pánu svůj život v oběť, aby přestalo krveprolévání (byl to skutečně poslední zavražděný v revoluci), ale král přinucen čtyři měsíce před tím s hanbou zřící se trůnu a uprchnout ze země — tak tak že unikl rozvášněným davům.

„Povyšuje ponížené . . .“ a zase se vynoří v mysli řada postav ze Starého Zákona, všecko nástroje na pohled bezmocné, skrze něž Hospodin vykonal veliká díla své moci. Gedeon vyzván od anděla, aby se postavil v čele lidu, odpovídá: „Já jsem poslední v domě otce svého, a rod můj jest nejmenší ze všech čeledí Manassa“ (Sd 6, 15). Když však přece poslušen slova andělova shromáždil voj přes 30.000 mužů, praví mu Hospodin: „Ne tak, abyste snad veškeren úspěch nepřipisovali silám svým“ a pouze 300 mužů si směl ponechat. „Těmi vás vysvobodím z rukou Madiánských,“ jichž celé tisíce se rozložily táborem proti lidu vyvolenému. O něco později vyděděný a vyhnaný Jefte (Sd 11) se stává zachráncem národa. Samuel byv poslán do Betlema, aby jednoho ze synů Isaiových pomazal za krále (1 Kr. 16), žádá otce Davidova, aby mu předvedl své syny. Učinil tak, ale na toho, jehož Hospodin vyvolil, ani nepomyslel, a na otázku prorokovu odpovídá: „Mám ještě hošíka, jest právě na pastvě,“ ale kdo by na něho myslil? Že dokonce vysvobodí někdy Hospodin svůj lid z tísně skrze ženu, toho by se byli nejméně nadáli, ale vzpomínka na Juditu jest nám poučením, že i takových nástrojů Hospodin užil.

Což dějiny křesťanství? Vykazují jiný obraz? Když nepatrný mnich Hildebrand přišel za jakousi záležitostí do Říma, netušil nikdo, že veliký papež a reformátor církve vstupuje do hradeb svého pozdějšího sídelního města. Záčátkem 13. století žádá jakýsi žebrák za slyšení u Innocence III. Odehnali ho z paláce, a v noci nato viděl papež ve snách, jak ten žebrák zachycuje padající lateránskou basiliku — sv. František z Assisi, vyvolený od Pána, aby zachytil v pádu zchátralou Evropu. Pasačka Joanna z Arcu, dívka 17letá, jež neuměla číst ani psát, žádá za audienci u Karla VII., a hejtman ji odbyl se smíchem řka surově jejímu strýci, aby jí dal pár facek a odvedl domů; a přec tato

panna orleánská zachránila vlast, když byl král i generálové s rozumem hotovi a chystali se opustit vlast. Tato dívka však dokázala ještě víc, co se ani největším generálům nepodařilo. Špatné ženštiny, hry v kostky a karty, klení — to vše nadobro z vojska zmizelo, za její přítomnosti nebyl v celé armádě spáchán snad ani jediný těžký hřích.

Předešlým veršem prohlásila Maria všeobecný zákon, jímž řídí Bůh svět „ve velkém“. V dalším verši sestupuje do podrobností, vyslovuje zásadu, jak jedná Pán s lidmi „v malém“, t. j. s jednotlivci. Tam řízení světa, zde aplikace milostí mesiášských.

c) *„Lačné nakrmil dobrými věcmi a bohaté propustil s prázdnou“*. Vyjádřeme to opět moderní češtinou: „Lačné sytí v dobru a domýšlivé propouští s prázdnou.“ Jakoby chom slyšeli podobenství o fariseovi a publikánovi. Tato myšlenka jest jen obměnou předešlé. Lačné, hladové, t. j. chudé a nuzné, obohacuje a obdaňuje svými dary a milostmi, ačli za ně pokorně prosí jako onen publikán, jenž odešel „ospravedlněn nad onoho.“ Nad koho? Nad farisea. Ten jest věrným obrazem „bohatých“, před nimiž Pán varuje, totiž „bohatých, kteří si myslí, že jim jejich bohatství dostačí“. (Lk 6, 24) Chlubí se svými ctnostmi, vypočítává své zásluhy — hledej v jeho „modlitbě“, zač prosil, nenajdeš nic. Podobného jemu oslovil Pán ve Zjevení: „Praviš: jsem bohat a ničeho nepotřebuji, a nevíš, že jsi bídný, nuzný, chudý a slepý.“ (Zjev. 3, 17). Toho i onoho propustil Pán „s prázdnou“.

Za to však pokorné a prosící obdaňuje svými dary. Ať máš na mysli milosti časné nebo milosti nadpřirozené, smysl slov zůstává týž. Svatá Panna měla na zřeteli obojí. Lačné — kteří jsou si vědomi své nedostatečnosti a bídy, ti jen ať s důvěrou sepnou ruce a budou nasyceni. Ba i ti, kteří jsou ve hříchu, největší to bídě, jaká se dá myslit — spěchají-li k Bohu a u vědomí své hříšnosti v pokorné modlitbě prosí za odpuštění, neodejdou s prázdnou. Nesestoupil právě proto Syn Boží do jejího lůna, aby totiž přinesl hříšným odpuštění a spásu? Pokoru prohlašuje jeho panenská Matka za první podmínku, aby se komu dostalo účasti na statečích mesiášských. Co věroučných pravd skrývá tato kratičká píseň královské pěvkyně! Jakoby napomínala a varovala všechny: „Bůh se pyšným protiví, pokorným však dává milost svou.“ Co řekne Pán po letech, to slyšíme od sv. Panny dnes: „Kdo se povyšuje, bude ponížen; první budou posledními a po-

slední prvními." Pokora je tedy označena jako první podmínka účasti na milostech Vykupitelových.

Mám zas uvádět doklady? Papež posílá do protestantské Anglie misionáře. Všichni vědí, co je čeká; mučednická smrt bude v krátké době údělem celému zástupu těchto mladých, nadějných bojovníků Kristových. Než se odeberou na své působiště, jež co nevidět zkrátí protestantská zášť a nesnášenlivost jejich krví, jdou všichni s bl. Edmundem Kampiánem v čele k sv. Filipu Nerskému, aby si vyprosili požehnání k těžkému boji — všichni, jenom jeden o jeho požehnání nestál, jsa si jist, že se bez něho obejde, a právě ten jediný nevytrval. Společník sv. Tomáše Mora Dr. Wilson bez výhrady pyšně odmítl vládní přísahu, žádanou od Jindřicha VIII., první ze všech putoval do žaláře do Toweru, a byl jediný, jenž podlehl. S jakou pokorou se připravoval Tomáš Morus na smrt pro Krista! Píše z vězení svým drahým: „Pamětliv jsa pádu Petrova modlím se denně k Pánu.“

„Jako pavučinu mate Všemohoucí plány pyšných, mocných, bohatých . . .“ to jest stručný obsah druhé strofy. Jak dovede skromná dívka Nazaretská rozezvučet i pozoun soudů Božích, jde-li o oslavu práv majestátu Nejvyššího! Ale jak nenápadně se vznesl její chvalo zpěv od osobních motivů první strofy k mohutným akordům světové dějinné filosofie, jež plní druhou strofu, tak nenápadně se zase vrací od těchto mocných tónů k jemnějším ve třetí strofě.

E

Třetí strofa obsahuje verš 8. a 9. Myšlenkově sem patří i verš 4., jež jsme již nahoře vysvětlili. Oběma posledními verši vyznívá Magnifikat v pocit *vděčnosti*. „Ujal se Israele, služebníka svého, pamětliv jsa⁷ milosrdenství svého, zaslíbeného Abrahamovi a semeni jeho na věky, jakož byl mluvil k otcům našim.“ Tak nutno upravit hebrejský slovosled, abychom ve své mateřtině rozuměli slovům sv. Panny. Israel, národ vyvolený, přede všemi ostatními omilostněný zaslíbením mesiášským. Z něho podle zaslibu daného Abrahamovi, Jakubovi a Davidovi vzejde spása všeho světa, jemu před ostatními bude Mesiáš poslán, on před ostatními bude mít účast na požehnání mesiášském. Tak po letech bude osvědčovat sám Pán: „Poslán jsem (především) k ztra-

⁷ „Aby ukázal, že jest pamětliv (že nezapomněl) milosrdenství svého, zaslíbeného . . .“ Tak podle řeckého textu.

ceným ovcím domu Israelova" (Mt 15. 24), tak bude mluvit i apoštol pohanů: „Vám mělo být nejprve hlásáno slovo Boží" (Sk 13. 46). Nejbl. Panna byla pravá Israelka, milující svůj lid a svou vlast, nejinak než ji sám Spasitel miloval. On, jenžto láskou objímal veškeren svět, přece zvláštní láskou lnul k svému národu, a jeho apoštol prosí Pána, aby směl podstoupit zavržení v oběť „za své bratry podle těla" (krajany Ř. 9. 3). Ale tato láska k vlasti má své meze a nesmí se zvrhnout v nacionalismus, jaký vládl před tím, než lidstvo Krista poznalo, a jaký vládne dnes, kdy se lidstvo od Krista poznaného odvrátilo. Pán miloval svůj lid, ale vůle Otce mu stála výš nežli láska k vlasti; jeho slzy prolévané nad nevěřícím městem na Květnou neděli jsou toho dokladem: „Kolikráte jsem chtěl shromáždit syny tvé jak slepice pod křídla kuřátka svá, a nechtěl jsi!" (Mt 23. 37). A potom předpověď trestu tomu lidu, jenž „nepoznal času navštívení svého", t. j. zatvrdil se v nevěře vůči tomu, jenž Mesiáše poslal. Nejinak sv. Pavel: „Vězte tedy: protože zamítáte slovo Boží (vám poslané) a za nehodné sebe soudíte věčného života, obracíme se k pohanům, a oni budou (se srdcem věřícím) slyšet toto spasení Boží" (Sk 13. 46, 28. 28).

Jako její božský Syn a jeho apoštol, tak nás učí i sv. Panna pravé lásce k vlasti. Zná dobře omilostnění svého milovaného národa, ale jak daleka jest nacionalismu tehdejších židů a rabínů! Ti čekali národního Mesiáše, a jen takového si přáli. Podle učení rabínů zachovaného v Talmudu sedí Abraham u brány pekelné a hlídá, aby žádný obřezaný žid tam nepřišel — peklo bylo podle nich jen pro pohany. Docela jinak mluví Neposkvrněná! Ve čtvrtém verši, jehož výklad jsme již slyšeli a jenž logicky patří do této strofy, praví: „Milosrdenství Boží všem, kteří se ho bojí", jeho vůli plní a příkázání zachovávají, ať je to žid nebo pohan. Je-li pak její národ před ostatními vyvolen, tím ještě nemá nebe nikterak zajištěné. I on potřebuje Vykupitele, i pro něho se Syn Boží musil vtělit, i jemu jest posláni Spasitele nezaslouženou milostí. Třebaže podle zaslíbení Hospodinova se jemu té milosti dostane nejprve, nebudou z účasti na ní vyloučení ani ostatní, jen když uvěří a vůli Boží budou plnit. Několik kapitol listu k Římanům vysvětluje, co vyjádřila královská pěvkyně málo slovy.

Pamětliv jsa milosrdenství svého... Co jest toto Boží „milosrdenství"? Což jiného, leč milosrdné zaslíbení Vykupitele, dané lidstvu (a sice všemu lidstvu) už v ráji! Podle

židovského zvyku nezmiňuje se sv. Panna o rajske přípo-
vědi, nýbrž o Abrahamovi a Israelovi (Jakubovi), z jejichž
semene Mesiáš vyjde. Na věci tento způsob mluvení nic ne-
mění; proto můžeme poslední verše mariánského chvalozpě-
vu vyjádřit slovy: „Přišla chvíle slíbená v ráji, blíží se ho-
dina vítězství, je tu již okamžik, kdy Osvoboditel sejme se
šíje ujařmených okovy a spoutá jimi toho, jenž jimi lidstvo
zotročil a spoutal.“ Vykupitel, spolu se svou Matkou dílo
věčného milosrdenství... a tato božská slitovnost, dosud
za mraky skrytá, ale po celou noc S. Z. prokmitající hned
slaběji, hned silněji, vzhází teď světu v plném světle. Lid-
stvo však spí — neví o tom... jak poděkuje Pánu za tuto
milost? V kap. 26. se dovíme, že přítomnost Matky Bolest-
né pod křížem měla i ten důvod, aby jménem lidstva děko-
vala a odprošovala... ve svém chvalozpěvu děkuje sv.
Panna Bohu jménem lidstva... v obou případech jest ona
jediná s to tento úkol převzít a jej vyplnit.

Projevem *vděčnosti a díky* jménem všeho lidstva a náro-
da vyvoleného zvláště chvalozpěv nejbl. Panny končí. Díky
Bohu, že na pokorné prosby spravedlivých a na vroucí vo-
láni proroků „konečně Osvoboditele poslal, a sice skrze
mne nepatrnou. Vy pak, jimž se milostí mesiášských dosta-
ne, vy, kteří klidíte ovoce tohoto stromu, jež jste neštípili
ani neزالévali, pamatujte, že Bůh se pyšným protiví a jen
pokorným dává milost svou (1 Pt 5. 5), že prosící (lačné)
nakrmí v dobrou a bohaté propouští s prázdnou.“ Vděčnost
podle sv. Otců jest podmínka a záruka dalších milostí a da-
rů nebes, nevděčnost nás jich činí nehodnými. Když se
šlechta shromáždila v sále císařského vídeňského hradu
15. října 1758, aby blahopřáli Marii Teresii k jmeninám,
přišla zpráva o vítězství u Hochkirchu, a císařovna se oka-
mžitě se všemi odebrala do zámecké kaple. Mys, kolem
něhož Kolumbus dne 14. září 1502 plul a kde byli všichni
zachráněni v bouři před jistou smrtí, pojmenován Gracias
a Dio (Bohu díky). Jak docela jinak jednal tento velký muž
než Volney, spisovatel bez víry, jenž v bouři na moři se
modlí, a po bouři nechce, aby se kdo jen zmínil o této jeho
„chvilkové slabosti“! Kdesi u nás měla prostá venkovská
dívka dar zhotovovat překrásné umělecké práce. Její první
velká práce bylo umělecké antipendium do místního koste-
la na poděkování Pánu Bohu za tento dar.

Studovat, rozjímáním proniknout a pochopit chvalozpěv
sv. Panny. Při povrchním přečtení nenajde v něm duše

mnoho, ba označí jej za krátkou reprodukci písně Samuelovy matky (1 Kr 2. 1 nn) nebo dokonce bude obhajovat nejbl. Pannu (jak se již stalo), proč nesložila zpěv samostatný a podala nám kompilaci z knihy žalmů. Nezáleží zvláštní unkce Bernardových řečí právě v tom, že mluví skoro stále slovy Písma, a že své myšlenky vyjadřuje obraty z Písma vzatými, někdy tak krásně, že ti duši téměř očaruje? Tak i Matka Boží: své myšlenky, svou chválu, svůj dík vyjadřuje slovy Písma, slovy Ducha sv. Celou nauku o milosti lze odvodit z Magnifikatu. Nečekejme ovšem scholastickou metodu — pak bychom neměli píseň ani zpěv, nýbrž prózu, nehledě k tomu, že Neposkvrněná Panna nemínila nám podat traktát o milosti. Ale de facto jest v jejím zpěvu obsaženo, co sv. víra o milosti učí:

1. Bůh jest v rozdílení milostí naprosto *svoboden* — „shlédl na dívku poníženou“, vyvolil za nástroj svého díla poslední z nepatrných, nejsa odkázán na lidské činitele, s nimiž musí počítat a na něž jest vázán svět (nadání, bohatství, moc . . .)

2. Milost Boží jest každému nezbytně *potřebná*; milostí Boží jsem, co jsem (1 Kor 15. 10), bez Boha nic nejsem (1 Kor 13. 2), bez něho z vlastních sil nic nezmohu (Jn 15. 5) — „učinil mi veliké věci, jenž mocný jest“ . . . nikoli mé přičinění ani moje zásluha, nýbrž jeho milost jest pramen a důvod mého povýšení.

3. *Nikdo* není z jeho milosti vyloučen, t. j. všem se dostává milosti potřebné ke spáse — nejbl. Panna děkuje jménem *všeho* lidstva, nejen jménem svého národa: „Milosrdenství jeho *všem*, kteří v bázni Boží žijí — od pokolení do pokolení.“

4. Třebaže nikomu Bůh milosti neodpírá a třebaže jest nezasloužený dar, přece jen žádá, abychom se jí alespoň tak dalece učinili hodní, že jí *neklademe v cestu překážek*. Patrně z verše právě uvedeného („milosrdenství je . . . *bojícím* se jeho“) i z dalších veršů: „povýšil ponížené (pokorné) . . . nasytil lačné . . .“ Pyšná soběstačnost, jež pohrdá pokornou prosbou, činí nás milosti nehodnými: „Rozptýlil pyšné . . . sesadil mocné . . . propustil s prázdnou bohaté“ (viz Zj 3. 17, Lk 18. 10 nn, Mt 19. 30 a Lk 13. 30 atd).

5. Milost Boží jest jediná věc, jež jest hodna, abychom se za ní *pachtili* a vynaložili všechny síly k jejímu získání, jak řekl Pán v podobenství o pokladu a perle (Mt 13), jediná hodná, abychom si jí *vážili* (Lk 10. 20) a z ní se *radovali*:

„Plesá duch můj . . . že shlédl na mne . . . že mi veliké věci učinil.“

Poslední slova René Bazina († 1932) byl mariánský chvalozpěv. Napsal asi čtyřicet románů v duchu katolickém, přispěl mnoho k povznesení katolického života Francie, poslední román „Magnifikat“, dějiny kněžského povolání, psal na smrtelném loži. Když mu dali na srozuměnou, že jest čas začít modlitby umírajících, s napětím posledních sil se modlí píseň Mariinu, a tak vydechl duši . . . Jednou pravil: „Nestyď se za víru. Dvacet století z ní lidstvo žilo, a co dobrého lidstvo vykonalo, opírá se o víru.“

Staletí a staletí už pje církev tento chvalozpěv Mariin, staletími se nese jeho ozvěna, a bude jej zpívat, až poslední kněz dozpívá poslední nešpory před příchodem jejího Syna k soudu. Kdykoli se slavnostně pje,⁸ povstává celé shromáždění na znamení úcty k té, která jej složila, oltář při tom incensován, a hledíme-li na obláčky dýmu nesoucí se k trůnu Všemohoucího, nemáme jiného přání, leč aby se i naše modlitby vznášely k nebi a byly přijaty od Nejvyššího tak milostivě jako kdysi modlitba Mariina.

⁸ „Překrásný zvyk se rozšířil po církvi svaté, že chvalozpěv Mariin jest ode všech v nešporách zpíván, aby tak duše věřících byly neustálou vzpomínkou na vtělení Páně rozníceny k zbožnosti, a častěji uvažující o příkladě Rodičky Boží ve ctnostech se utvrdily. Vhodně se tak děje k večeru (nešpory!), aby mysl naše unavená a rozptýlená denními starostmi se sebrala a nad sebou zamyslí, když se blíží chvíle odpočinku, a co škodlivého na ní denní prací ulpělo, aby zavčas slzami smyla . . .“ (Beda Ven., In Visit. B. M. V.)

VI. PRVNÍ ZKOUŠKA

Uvrz všechnu starost svou na Pána. (Ž. 54.)

Poutníku na svatý Hostýn se nejednou stává, že dole mile svítí slunko, když se vydá na pouť. „Cesta k milostné Paně nám pěkně začíná“, ale jása předčasně. Pod vrchem jest ještě pěkně, ale čím výše stoupá, tím více se mu slunko halí, až zmizí v mracích, a mlha mu pomalu zastírá celý vrch. Konečně jest nahoře, ale vidí sotva několik kroků vpřed, a vyhlídka, na niž se tak těšil, ta tam! Dostal se do mraku, a netuší snad, že dole slunko svítí stejně jako dřív, a kdyby mohl vystoupit o několik set metrů výše, uzřel by slunko zase. Zklamán stojí a pozoruje, jak se mraky valí přes svatou horu, najednou však se roztrhnou, a oku se rozevře nádherný rozhled — na jedné straně do dále na úrodnou Hanou, jejíž roviny konce zrakem nedosáhne, a na druhé straně hřebeny hor, ve dvojím i trojím pásmu za sebou. Obrátí se k severu, tam se na obzoru rýsuje Praděd, možná, že se sněhovou čepičkou, pohlédne k jihozápadu, tam hrad Buchlov zastírá oku další vyhlídku. Což ale, když se v mlze vydá na cestu, a nahoře se z ní dostane! To jest nejpěknější podívaná na sv. Hostýně. Ráno vstaneš a vidíš s vrchu celou Hanou, zasypanou sněhovým mořem, a to pěkně zvlněným, uprostřed léta! Teprve za chvíli se vybavíš z překvapení a poznáváš, že stojíš nad mořem mlhy a nikoli sněhu. Podobné zjevy, ještě úchvatnější, zažije turista v Alpách.

Nevedlo se sv. Josefovi jako našemu poutníku? Snadno pochopíme radost a blaho, jež plnilo jeho duši v den, kdy andělské snoubence podal ruku. Jde-li o doživotní svazek a může-li si snoubenec říci, že ho životem bude provázet a jemu po boku ustavičně stát nebeský serafín, tu chvíli může směle radit k nejbláším okamžikům života. Jak dlouho však trvalo Josefovi toto štěstí? Nevíme, kolik měsíců uplynulo od zasnoubení, když se svatá poutnice vrátila do Nazareta. Evangelista praví, že se u Alžběty zdržela „asi tři měsíce“ (Lk 1. 56), tedy až do devátého měsíce po zvěstování početí Janova (srovnej s Lk 1. 26, tedy 6 + 3 měsíce), to jest až do jeho narození. Tím naznačuje svatopisec nepřímo, od koho měl (on nebo apoštolé) tyto zprávy a od koho zvěděl, co nám vypravuje o událostech v domě Zachariášově.¹

¹ Viz str. 46.

Josef vidí po čtvrt roce zase milou snoubenku. Blíží se již pomalu chvíle, kdy ji jako řádnou manželku uvede do svého domu. Vidá ji snad denně, a tu zpozoruje, čeho se nenadál. Věc, nad kterou se nikdo nepozastavil, protože podle tehdejšího židovského práva a zvyku měli snoubenci vůči sobě táž práva jako manželé — ale zatím co ostatní jsou lhostejní, nemůže zůstat lhostejným ten, jenž podle jejich soudu byl do věci nejlépe zasvěcen, jemuž však stav snoubenky byl nevysvětlitelnou záhadou. Josef byl zmaten. Úžas, nevýslovné rozpaky, nejistota . . . nechce ani svým očím věřit. Že by byla jeho andělská snoubenka chybilá? Nikdy ne! Znal její liliovou čistotu.² Tato možnost je tedy naprosto vyloučena. Jak tedy vysvětlit věc, již nemožno popřít? Hledí na ni, očekává, že promluví, Maria postřehla jeho tázavé, snad prosebné pohledy, neušel jí jeho neklid, pozoruje na jeho tváři, co mučí trapnou nejistotou jeho nitro, tuší jeho vnitřní boj, a mlčí. Jediným slovem mohla rozptýlit jeho pochybnosti, vidí, že na toto její jediné slovo čeká, a nepromluví. To, co v ní Duch sv. vykonal, je tak vznešené a nedotknutelné, že bez výslovného rozkazu Nejvyššího nesmí odhalit závoj s tohoto tajemství ani snoubenci. Jedině Pán má právo poučit o něm, koho a kdy jeho moudrost uzná za dobré.

Nyní chápe, ačli nepochopila již dříve, proč Prozřetelnost vše mile pořádající a vše předvídající vymáhala její zasnoubení, než Syn Boží do jejího lůna sestoupil (I. k. 27.). Na tuto Prozřetelnost spoléhá i nyní: Pán sám zařídí, co bude třeba. „Uvrz všechnu starost svou na Pána, a on tě povede“ (Ž. 54. 23). Na naprostou odevzdanost do vůle a řízení Nejvyššího jsme u sv. Panny zvyklí, ale za těchto okolností dosahuje vpravdě heroismu. Nadto se k ní pojí neskonalá pokora. „Já ona vyvolená, o níž Písma věstila . . .“ Toho slova se od ní Josef nedočká. Petr Corneille jede v dostavníku do Paříže, společnost — několik mužů z jeho rodného města Rouenu, ale neznající ho — činí cestou program pro návštěvu hlavního města. „Především se podíváme na Corneille.“ Mluví o něm, chválí jeho díla, a slavný dramatik se neprozradí ani slovem. O svaté Bernardě Lurdské jest známo, že jsouc vyhledávána, skryla se před každým, kdo k vůli ní do kláštera přišel.

² Má ji vinit z hříchu? Vždyť byl sám svědek její nevinnosti. Má mluvit o vině? Bylť sám ochránce její čistoty. Má myslit na provinění? Sám dosvědčil její panenství. Co dělat? Svěřuje vše Bohu, ježto neměl, co by řekl člověku. (Petr Chrysolog s. 145.)

„Kterak se to stane?“ tázala se Maria anděla. Nyní si klade Josef otázku: „Kterak se to stalo?“ Kdo má otcovské právo na dítě jeho snoubenky? Kdo tedy jediné oprávněn s ní uzavřít sňatek? Stalo se to před zasnoubením? Vyloučeno! Nebyla by mu věc zamlčela, nebyla by mu ruku podala. Po zasnoubení? Teprv ne! To, co vidí, jest v nejeklatantnějším rozporu s její čistotou a svatostí. Že by ji byl podezřívával z proviny, nedá se nikterak srovnat se zprávou evangelistovou. A teď s ní má uzavřít sňatek a přijmout dítě, na něž nemá práva!

Čekali bychom, že se jí otáže sám, když ona mlčí. Ale Josef nepromluvil. Proč? Jeho mlčení jest dokladem, jak hluboká byla jeho úcta k snoubence. V každém jiném případě by byl snoubenec promluvil, jenom on nikoli. Již pouhá otázka toho druhu k snoubence tak liliově čisté by mu byla trapná, a jak chápal, ještě trapnější jí. Uvažuje a přemítá, a nevidí východiska. Ze sňatku nemůže být nic, nemá na dítě práva. Hřích jest taktéž vyloučen. Podle Zákona musila být nevěrná udána a trestána ukamenováním. Jak by mohl co takového srovnat se svým svědomím! Co tedy dělat? Jediná, jež by mohla podat vysvětlení, nechce promluvit. Dobře, má k tomu asi své důvody. On tudíž udělá nejlépe, když jí sdělí, že ji zproštuje daného slova a všech závazků. Možná, že na to čeká! Ale učiní vše potají, nenápadně, aby lidé nic netušící nepoznali, že jde o dítě, jež nepatří jemu. Tím vyhoví všem požadavkům spravedlnosti a bude šetřit i pověsti nevinné. Řecký termín, jež překládáváme: „Nechtěl ji v obecnou známost uvést“ znamená: „Nechtěl, aby se na ni prstem ukazovalo.“ Potají — pak může Maria odejít, kam chce, a ujde pozornosti lidu. Či tušil snad aspoň poněkud, že se tu skrývá neznámé tajemství, na jehož odhalení nemá práva?³

Slova Mt 1. 19 nejlépe jest přeložiti takto: „Protože pak Josef, muž její, byl spravedlivý (podle hebrejského způsobu mluvení „bohabojný“) a nechtěl ji v pohanu uvést, zamýšlel ji tajně propustit.“ Tedy ještě se nerozhodl; patrně, že prodělával značný vnitřní boj. „Když pak o tom přemítal, aj, anděl Páně ukázal se mu ve snách . . .“ Evangelista nejmenuje anděla, ale pravděpodobně to jest Gabriel, anděl vtě-

³ Její mlčení vůči Josefovi za těchto okolností jest dotvrzením toho, co jsme řekli o jejím mlčení před zasnoubením. Nevyjednávala s ním tehdy o zachování ustavičného panenství, nevyjednávala s ním ani teď, když jde o její dobré jméno.

lení. K nejbl. Panně přišel, když bděla, poněvadž mu měla dát souhlas. Josefovi se zjevuje ve snách, protože týž měl jen vyslechnout poučení a nikoli být aktivně činný. Oslovuje ho důvěrně „Josefe“ a zároveň slavnostně „synu Davidův“, a tím již připravuje půdu svému zjevení: jde o zaslíbení daná jeho královskému praotci, a on, jeho potomek, došel cti být strážcem a v jistém smysle i svědkem těchto zaslíbení. „Neboj se (nerozpakuj se) pojmout Marii za manželku (přijmout Marii v manželský svazek . . . přijmout Marii, zasnoubenou manželku svou): neboť co v ní počato jest, z Ducha svatého (počato) jest. Porodíť pak syna a nazveš jméno jeho Ježíš (t. j. Bůh jest *spása*): onť zajisté *spasí* lid svůj od hříchů jejich.“ (Mt 1. 20 n.) Další verše nejsou slova andělova, nýbrž poznámka evangelistova. („Toto pak všecko stalo se, aby se naplnilo, což pověděno bylo od Pána skrze proroka řkoucího: Aj, panna počne . . .“)

Všimněme si, že anděl neřekl: „Porodí tobě syna“, jak pravil Zachariášovi. Jako v rodokmenu Josefově o několik veršů napřed nečteme „Josef pak zplodil . . .“ nýbrž „Jakub pak zplodil Josefa, muže Marie, z nížto se narodil Ježíš, jenž slove Mesiáš“, tak i zde vyloučeno při početí Kristově veškeré lidské otcovství. Slova andělova jsou Josefovi trojnásobným znamením. Především mluví s ním o jeho vnitřních pochybnostech, o nichž se on nikomu nezmínil, a projevuje se tak vyslancem Vševědoucího. Za druhé praví, že jeho snoubenka dá život synáčkovi, a to nebylo možno vědět přirozeným způsobem (viz podobně Lk 1. 36). Bylo to sice znamení, o jehož pravosti se Josef přesvědčí v budoucnosti, ale to na věci nic nemění (viz na př. Ex 3. 12). Za třetí možno vidět znamení i v tom, že totéž jméno dítěte podle rozkazu Nejvyššího bylo zjeveno jemu jako před málo měsíci snoubence. „Nazveš . . .“ tím dává anděl na jevo, že pěstoun Páně bude před zákonem platit za otce dítěte, že bude nad ním vykonávat otcovskou autoritu a tím zastupovat nebeského Otce. V tom, jakož i ve vztahu k Matce Boží, záleží veliká důstojnost tohoto světce.

Slovo andělovo bylo přešťastnému snoubenci nebeskou zvěstí. V jakém jasu svatosti a vznešenosti stála teď před jeho zrakem jeho snoubenka! Měl-li k ní již dříve úctu tak velikou, což teprve teď! Po čem toužilo každé srdce pravého Israelity, to se stalo údělem jeho snoubenky — které milující srdce se nerozplývá blahem a radostí nad štěstím milované bytosti! Štěstí Mariino jest i štěstím jeho. Jeho snou-

benka Matkou Mesiáše, Matkou Vykupitele! Všechn poklad zaslíbení Zákona patří jí!

Ale nečekali bychom nyní tím spíše, že si nebude troufat uvést Marii do svého domu? „Kdo jsem já, abych byl hoden . . . ?“ Jenže Mojžíš za takovou řeč nebyl od Hospodina pochválen (Ex 3 a 4), a Petr byl od Pána taktéž poučen, že jeho vzpírání jest falešná pokora (Jan 13. 8). Pravá pokora jest *poslušná*, a proto se poslušně podrobuje vůli Boží Josef stejně jako před několika měsíci Maria.

Jak vypadalo první setkání svatých snoubenců po andělské zvěsti? Písmo o tom nesděluje ničeho. Snadno však si představíme, s jakou úctou vpravdě posvátnou Josef pohlížel na Matku Boží, samým nebem jeho ochraně svěřenou. Ona pak na jeho klidné tváři poznala, že se mu dostalo poučení s nebes. Od něho též zvěděla, co mu anděl pověděl — zda jí to sdělil hned či později, na tom nesejde. Jisto jest, že sv. Matouš celou událost, již vypravuje 1. 18—21, mohl vědět jen od Matky Boží. Sdělila též sv. Panna Josefovi scénu andělského zvěstování a scénu u Alžběty? Pochybujeme. Jednak pokora, jednak důvody již uvedené jí v tom bránily. Jako Alžbětě nezjevila o nic více, než o čem jí Duch sv. sám poučil, tak ani snoubenci. Budeme vidět, že omilostněná Panna mlčí před pastýři, mlčí před Simeonem, mlčí před králi z východu. Co sama od nich slyšela, „uchovávala v srdci svém“ (Lk 2. 19), sama však teprve po seslání Ducha sv. sdělí podle vůle Boží apoštolům, čeho jim bude třeba vědět o početí a narození Ježíšově.⁴

Evangelista končí slovy: „Procitnuv pak Josef ze sna, učinil, jak mu přikázal anděl a přijal manželku svou.“ (v. 24) Tato slova se vykládají rozmanitě. Někteří soudí, že nyní teprve jí pojal, t. j. slavil sňatek, jiní, že jí přijal do svého domu, a zase jiní, že jí „podržel“ a nepropustil. Zdá se, že pravdě nejpodobnější jest první mínění. Vše, co dosud evan-

⁴ Soudí-li někteří (viz na př. korespondenci Albána Stolze s Peregrinou), že tato událost jest útěchou nevinně podezřivým, nelze s nimi úplně souhlasit, jelikož o křivém podezření sv. Panny nemůže být řeči. V tom však dávám za pravdu, že Neposkvrněná nás učí příkladem, jak si v takovém případě počínat, totiž — nemožno-li se hájit a svou nevinu dokázat — zůstat odevzdán do vůle Nejvyššího a svěřit vše jeho Prozřetelnosti. Tak jednal na př. sv. František Saleský. Odmítnutá špatná ženská, jež se mu nabízela, pomstila se mu tím, že s pomocí mužských stejné mravní ceny jak ona sestavila milostný dopis, v němž k neroze-

gelia o sv. Panně vypravovala, stalo se mezi zasnoubením a sňatkem. — Když si lanckrabě Ludvík na wartburském hradě odváděl od oltáře nevěstu, milovanou a drahou světicí Alžbětu, když baron Chantal vítal pod svou střechou čistou a svatou Joanu, nemohlo jejich srdce oplývat takovým blahem jako srdce Josefovo, protože žádný z nich nemohl ve své družce vidět Matku Boží. Jako drahocennou relikvii, jako monstranci s nejsv. Svátostí přijímá šťastný snoubenec tu, jež chová pod srdcem a přináší do jeho domu Syna Božího, Boha pravého, jehož nebesa nemohou obsáhnout.

Svatbou, jež u židů slavena s velkou okázalostí a ve vesničce jako Nazaret byla světodějnou událostí, stává se nevěsta právoplatnou manželkou. Byl svazek Matky Boží se sv. Josefem pravé a skutečné manželství? Za dřívějších dob se věřící ani bohoslovci touto otázkou valně nezabývali. Jako sv. Josef byla celá staletí ve stínu a jeho úcta v zapomenutí, protože církvi šlo hlavně o to, aby se zdůrazňoval *božský* původ Spasitelův („na zemi měl jen matku, na nebi jen Otce“), tak se i mlčelo o podstatě svazku mezi Marií a Josefem, aby ve světlo co nejjasnější bylo postaveno dogma, že Matka vtěleného Syna Božího byla ustavičnou pannou. Není však pochyby, že svazek pojící oba svaté snoubence byl pravé a skutečné manželství — ovšem nikoli svátostné, jelikož bylo uzavřeno ve Starém Zákoně; když Pán povýšil manželství na svátost, byl jeho pěstoun již na věčnosti.

Nejhlubší pojetí manželství, jaké jsem kde četl, má Scheeben (Dogm. II. § 150 sq). „Při tomto slově nemysleme hned nebo výhradně na tělesné spojení, jež lze najít i jinde. Manželský svazek jest trvalý, vznešený a posvátný poměr dvou osob. Toto duchovní sjednocení jest první podmínka, musí předcházet, a jen tam, kde existuje, je teprve tělesné spojení dovoleno a člověka důstojno, odpovídajíc úmyslům Stvořitele. Jednota manželská jest nejen od Boha povolena, schválena, ctěna, nýbrž přímo *způsobená* (v ráji!). Bůh sice ne-

znání napodoben rukopis světcův a jímž on se uchází o její náklonnost. Tři léta lpělo na světcí křivé podezření, a mnozí diecéšní skutečně pochybovali o jeho ctnosti. „Když toto náš biskup . . .“ Nejedna oběť zpovědního tajemství musila taktéž vše svěřit božské Prozřetelnosti a odevzdaně snášet nucené práce v robotárně nebo žaláři (P. Lurtz v Baltimore 1894, farář Dumoulin v aixské diecési 1889), vyhnanství na Sibiř (farář Kabyłowicz 1854), ba i smrt (kaplan Faulhaber 1758), protože na ně padlo křivé podezření.

určí a nepřivede každému speciálně jeho společníci jako Adamovi. Snoubenci volí jeden druhého svobodně, ale když líbivě vzájemně zvolení a k spoluzítí ochotni se Tvůrci představí, vyřkne on nad jejich svazkem požehnání,⁵ a svazek jest pevný, nedotknutelný, trvalý, věčný . . . Bůh je „oddal“, a žádná lidská moc je nesmí rozloučit. Muž a žena, dvě bytosti v těle jediném, tvoří jediné tělo (Mar 10. 8), a to se stává jediným orgánem svaté tvůrčí moci Boží.⁶ Manželé vstupují do služeb Stvořitelových,⁷ nabízejí se mu dobrovolně k velikému a svatému dílu, totiž, aby jich užil k stvoření bytostí povolanych k svatosti a za členy rodiny Krále všech králů. Bytosti „k obrazu a podobnosti“ Nejvyššího obdařené nesmrtelnou duší, budoucí občané nebeského Jerusalema, povolane k věčnému životu, k věčnému spojení s Bohem, k patření na tvář Trojjediného . . . takovým mají dát podle vůle Boží život! Manželé užívajíce svých práv jednají ve jménu Tvůrce jako jeho zplnomocněnci, a jejich svazek je tudíž náboženskosvatý, zasvěcený službám Stvořitelovým.

Duševní spojení, jež tělesnému předchází a jest jeho podmínka, má v jistém smyslu panenský charakter, v tom totiž, že jest vyloučen kdokoli třetí. Tento duchovní prvek patří k podstatě manželství více než tělesný, ba tato duchovní láska srdcí a spojení duší se může vystupňovat tak, že se vzdá a v sobě absorbuje onen druhý nižší element, totiž skutečné uplatnění práva na spojení fysické, takže svazek jest trvale panenský. Tu pojmají manželé své spojení jako společné zasvěcení Bohu Posvětiteli a vzájemnou pomoc na pouti k nebi. Rozhodnou-li se však svých práv užívat, pak nejen jejich svazek, nýbrž i otcovská a mateřská autorita nad dítětem má náboženskosvatý ráz, a sice takový, že žádná lidská pravomoc se jí nemůže postavit po bok, ani knížecí nevyjímaje; pouze autoritu církve lze jí klást na roveň. Své dítě pak musí rodiče pojmát ne jako svůj majetek,

⁵ „Dvě bytosti podají si ruce, ne k pokloně nebo k tanci, církev nad nimi (podanýma rukama) učiní kříž, a svazek jest nerozvízitelný.“ (Goethe.)

⁶ Podobně kněžský stav volí svěcenec svobodně, církev ho Bohu „představí“ a Duch sv. ho obdaří mocí a plnomocí kněžskou, jakožto zástupce Kristova. Od té doby je kněz živý orgán Ducha sv., skrze něho Duch sv. vzbuzuje, udržuje a rozmnožuje nadpřirozený život milosti dítek Božích.

⁷ Kněz do služeb Posvětitelových.

s nímž možno libovolně zacházet, nýbrž jako dar nebes, ba svatý klenot jejich péči od Tvůrce svěřený a obdařený nesmrtelnou duší, jež koupena a vykoupena nejdražší krví Kristovou jest povolána za společníci andělů. Z toho všeho plyne, jak hrozný a těžký jest hřích proti sv. čistotě: k osobní nízké choutce a naruživosti se svatokrádežně zneužívá orgánů, jichž se smí užít jedině ve službách a jménem Stvořitele,⁸ ježto on si je vyhradil (nejvyšší božský rezervát!) k vznešenému a svatému cíli, totiž jako pomocníků své tvůrčí moci.“ To jest stručně podaný smysl obšírného pojednání zmíněného hlubokého bohoslovce.

Slyšeli jsme zmínku o „duchovním spojení srdcí“, kde k tělesnému ani nedojde. Taková manželství nazýváme svatojosefskými — sv. snoubenci nazaretští byli první, kteří v takovém svazku žili. Sv. Panna byla skutečně manželkou Josefovou, zůstala však nedotčenou pannou. Josef neměl sic úmyslu zůstat panicem, když do manželství vstupoval.⁹ Poučen však od anděla o tajemství vykonaném v jeho snoubence pochopil situaci a podrobil se poslušně vůli Nejvyššího — nedotkl se té, jež byla zasnoubena věčnému Slovu, a zachoval ustavičnou zdrželivost po jejím příkladě. Že za těchto okolností neustálý styk a pobyt s nejčistší Pannou pod jednou střešou ho neustále posvěcoval,¹⁰ jest samozřejmo. Mít neustále na očích vzor neposkvrněné čistoty a nedostižné svatosti, milovat se navzájem nejčistší, nadpřirozenou láskou, jakou se kdy na zemi snoubenci milovali, být provázen vezdejší poutí andělem, jehož pouhý zjev ho naplňoval hlubokou úctou, jakou možno a nutno mít jedině k Matce Boží, vyvolené od trojjediného Boha a posvěcené záplavou milosti Ducha sv.: suď sám, mohlo-li takové společenství zůstat bez vlivu na ctnost a dokonalost přešťastného ochránce jejího panenství.

Za dob, kdy bylo více ideálního smýšlení než dnes a kdy byl i manželský svazek pojmán ideálněji než za naší doby, prolezlé požívavosti jako rakovinou, našlo se dosti těch,

⁸ Podobně jako kdyby kněz pro pobavení nebo ještě k horším účelům zneužíval nejsv. Svátosti, mše sv. nebo své moci udílet sv. svátosti. — Ono „svatokrádežné zneužívání“ se týká i manželů . . . čím více tedy těch, kteří jimi nejsou!

⁹ Ti, kteří tvrdí opak, nemohou nikterak své tvrzení dokázati.

¹⁰ Ne ovšem tak, jak posvěcovalo Marii Pannu spojení s vtěleným Synem Božím. Co platí o božském mateřství, neplatí o žádném jiném společenství neb důstojnosti.

kteří následovali svaté snoubence. Dokud se ještě věřící skrývali v katakombách, objevily se zářící příklady svatojosefských manželství (na př. Cecilie a Valerián, Chrysanthus a Daria, Julián a Basilissa atd.). Za pozdějších dob byly případy ještě hojnější: řecká císařovna sv. Pulcherie († 453), sv. kněžna a vévodkyně Eltruda anglická († 679) s oběma manžely, Elzeard, hrabě flanderský († 1323) s Delfinou, vévoda Petr s blah. Františkou († 1375), Kateřina Švédská († 1381) s Edgardem atd. Ti všichni pojímali svůj svatý svazek tak, jak jsme to právě od hlubokého moderního teologa slyšeli. Jen tak bylo možno, že v jasů čistě duchovní lásky se rozplynul tělesný element jako mlha v žáru slunce. Sv. čistota není nic jiného leč úcta k sobě samému a k vlastnímu tělu, jež podle slov apoštolových (1 Kor. 3. 16, 6. 14) jest chrámem Ducha sv. Čistota manželská zahrnuje v sobě též úctu k tělu druhého — a ta úcta jest možná jen tam, kde se může vzájemně opírat o ctnost a svatost duše.

Věc, na niž snoubenci namnoze úplně zapomínají nebo již zhola nic nedbají, a jež jest nezbytnou podmínkou manželského štěstí: vzájemná *úcta*. Albán Stolz v korespondenci s Kordulou Peregrinou kdesi mluví o „narkotické době“ známosti. Rozvážní laičtí spisovatelé, nevyjímaje protestanty, mluví o ovládnutí citů, o „zachování nadvlády hlavy nad srdcem“. Vhodně by se dalo uvést slovo exerciční knížky sv. Ignáce. „Mnozí si napřed vyberou stav, a pak teprve se rozhodují, že v něm chtějí Bohu sloužit.¹¹ Právě naopak se má jednat: napřed si uvědomit, že mou povinností jest Bohu sloužit, a pak teprve uvažovat, v kterém stavu bych mu mohl nejlépe sloužit nebo kde si přeje, abych mu sloužil.“

Jednají tak mladí lidé? „Můj životní úkol jest sloužit Bohu a spasit duši. Pro kterou cestu k nebi bych se měl rozhodnout? Lze soudit z mé povahy a z ostatních okolností, že jsem povolán k životu rodinnému a že to jest cesta, po níž podle vůle Boží mám do nebe jít a dojít?“ Kdo tak soudí a smýšlí! V nejideálnějším případě pozná, že jest „povolán“ ke stavu manželskému, když v něm vzbudí erotické pocity někdo, s nímž se snad včera náhodou na životní pouti setkal. Ale obyčejně — — Jak dnes pojímají manželství mladí i starší! Co v něm hledají! Co si od něho slibují!

Dočítáme-li se, že v minulosti tehdy neb onehdy pojímal klerus svůj stav řemeslnicky, jen jako svůj chléb, že jejich

¹¹ Mluví o věřících. O lidech lhotejných nebo bez víry nemluvíme v tomto pojednání ani my.

hamížnost hleděla církevní úřady do krajnosti vykořistit, a drahocenné nesmrtelné duše, krví Kristovou vykoupené, jim byly věci docela vedlejší a lhostejnou, působí to na nás trapně. Ti však, kteří se pokrytecky horší nad tímto smutným „středověkým zjevem“, nejsou o nic lepší než ti „řemeslničtí“ kněží. Svátost stavu manželského pojmají stejně nízce a ještě nedůstojněji než oni svatý stav kněžský.

Knězem se nestává nikdo pro své soukromé potěšení nebo zisk, nýbrž aby byl duchovním „otcem“ věřících a jim zprostředkoval nadpřirozený život. Jsou si vědomi manželé, že ani oni nedostávají manželských práv pro své privátní potěšení, nýbrž jedině proto, aby se stali otci (rodiči) dětí? Baronka Hermanová (konvertitka) vypravuje, že by byla ráda zůstala svobodnou. Po vůli rodičů vstoupila v manželství, připravovala se na ně modlitbou, protože je pokládala za stav svatý a nechtěla nic, leč v něm Bohu sloužit. Za thema svatební promluvy si obrali slova Písma: „Já a můj dům chceme Pánu sloužit“ (Jos 24. 15), to bylo i první slovo, jímž jí oslovil manžel, když po skončených obřadech si jí odváděl. Jako Tobiáš se snoubenkou trávila i ona svatební noc na modlitbách. Katoličtí snoubenci se připravují na svůj velký den exercíciemi a čistým životem stejně jako kandidáti kněžského stavu na přijetí svatých svěcení. Obojí stav svatý, obojí veliký a vznešený, obojí ve službách Nejvyššího a posledním cílem obou jest obohatit nebe o nové anděly.

VII. MARIIN ADVENT

Pán blízko jest. (Fil 4. 5.)

Kterýsi cestovatel vypravuje: „Vracel jsem se z Indie domů. Na lodi bylo několik námořníků, kteří už léta nebyli ve vlasti. Čím více jsme se blížili francouzským břehům, tím větší jejich pohnutí, že nebylo možno udržet je při práci . . . tak vzrušení, oko upjaté k pevnině . . . v dáli již vystupují na obzoru věže, pohled na ně je naplnil nevýslovnou radostí. Když konečně vjela loď do přístavu a oni vidí na břehu své drahé, otce, matky, bratry, nedali se udržet a hnali se všichni k nim; ani jediný nezůstal na palubě.“

Touha duše po těch, které miluješ nebo od nichž jsi milován, a po dlouhém očekávání konečně brzké shledání . . . Kdo by se divil tomu, co náš cestovatel vypravuje? Kdo by se divil církvi, když jménem lidstva, jež také dlouho, dlouho na Mesiáše čekalo, v adventních antifonách nedočkavě po něm volá: „Ó Emmanueli, Králi a zákonodárce náš, očekávání národů a Spasiteli jejich, přijď a spasiž nás, Hospodine Bože náš!“

Ale byl tu ještě někdo jiný, jenž s nemenší touhou očekával okamžik, kdy mu bude dopráno pohlédnout ve tvář narozenému Mesiáši, a to byla jeho přesvatá Rodička. Touží-li každá lidská matka po chvíli, kdy jí v náručí spočine dítě, jež pod srdcem nosí, platí to daleko více o panenské Matce Spasitelově, jejíž veškerá láska patřila jedině jemu a jež nadto věděla, čím bude narození jejího synáčka všemu světu. Jestliže touha patriarchů a proroků byla tím větší, čím větší jejich láska k Bohu a jejich soucit s bídou opuštěného lidstva a čím blíže byli vyplnění, suďme sami, s jakou toužebností Mesiáše očekávala Maria. Vědomí, že touha Israele a vlastně celého světa jest jejím dítětem, že zaslíbení patriarchů a celého národa bude patřit a již vlastně patří jí, zaplavovala její duši nevýslovným blahem. Vidět tvář svého Pána a Boha, nebude to naším zaměstnáním a naší rozkoší v blažené věčnosti? Matka Boží měla nyní spatřit ne sice samého trojjediného Boha, ale aspoň vtěleného Syna věčného Otce, a sice první ze všech. Kdo pochopí její svatou toužebnost? Všechna touha spravedlivých S. Z. jako by se soustředila v jejím srdci. Byla to však touha klidná jako každá svatá tužba; nemísil se v ní ani mráček pochybnosti, nekalil ji ani stín obavy nebo nedůvěry. Nebyla to touha nepokojná, pro-

tože nebyla spojena s nejistotou, nebyla nezkrotná jako u proroků (viz na př. Is 64), protože byla nesená nezlomnou jistou nadějí v brzké naplnění, byla to touha svatá.

Jak trávila panenská Matka tento svůj devítiměsíční advent? Byl jí dobou neustálého rozjímání a dobou modlitby. Věnuje-li čistá duše výhradně modlitbě svaté a drahocenné okamžiky, kdy po sv. přijímání hostí v srdci svého Spasitele, činila to tím spíše Panna nejčistší. Její lůno bylo plných devět měsíců živoucí svatostánek, neskonale krásnější, úctyhodnější, posvátnější a Synu Božímu milejší než naše kamenné nebo zlaté na oltářích. Maria byla celou tu dobu jediná adorátorka, jež byla vtělenému Bohu blízká, o něm věděla a jemu se mohla klanět. K svatostánku se blíží věřící křesťan jen na kolenou, ale otevřít jej smí jen ten, jemuž církev svěřila klíče k němu. Každý strážce eucharistického Krista by ti asi pověděl, že se před přijetím svatých svěcení sotva ubránil touze po okamžiku, kdy svátostný Spasitel poprvé spočine v jeho rukou. Což tedy sv. Panna? Nebylo sice nikoho, kdo by poklekl před tímto živoucím svatostánkem; jen andělé obletovali neustále tuto neposkvrněnou schránu vtělené Moudrosti. Ale vědomí, že bude celý život strážkyní největšího pokladu, blažilo již teď naši „společnost ustavičného klanění“, smíme-li tak nazvat svaté snoubence, třeba že Josef stál docela opodál nejsvětějšímu tajemství, jež Duch sv. v jeho snoubence vykonal a jehož dokonání se blížilo.

V žádné svatyni světa to nevypadalo tak nebesky jako v jejím srdci. Co důkazů Boží lásky zakusila sama na sobě od chvíle, kdy promluvila své staň se! Návštěva v judském městečku, pozdrav Alžbětín, posvěcení Janovo, Magnifikat, narození předchůdce, zázraky při jeho obřízce a proroctví Zachariášovo, návrat, poučení Josefa od anděla, a pak ještě několik měsíců klidného očekávání, a ty již spějí ke konci. Ale co že sv. Pannu vidíme ještě v Nazaretě? Nevěděla snad, co Micheáš předpověděl před sedmi staletími, totiž že v městě Davidově se narodí vévoda, jehož východové od počátku (5. 2)? Jistě že věděla. A ona stále doma, ještě teď, když devátý měsíc více než z poloviny uplynul! Jak se vyplní prorokova předpověď? „Pán se postará . . . Pán ví, co učiní.“ Ponechala jeho prozřetelnosti, aby poučila Josefa, ponechává jí i nyní, aby sama našla způsob, jímž by dosáhla svých cílů. Boží moudrost, jež před málo měsíci užila k provedení svých záměrů anděla, užívá teď za nástroj pohanského vladaře.

„Vyšlo nařízení od císaře Augusta . . .“ Císař, sedící v Římě na trůně a ovládající jediným pokynem všechn svět, vydává edikt. „Sčítání lidu . . .“ Milióny poddaných nemají pro něho ceny a významu, leč pokud se z nich dá co nejvíce daní vytlouci ve všech provinciích veleříše. „Bylo to první sčítání lidu, učiněné od syrského vladaře Cyrína,“ praví evangelista.

V Judsku jako ve všech provinciích světové říše byl tehdy nevídaný hon a shon. Augustův legát uveřejnil císařský výnos, jeho agenti otevřeli kanceláře ve všech větších městech, v synagogách se ohlašuje lidu výnos, a židé jako stádo přemožených, jejichž hlavy vítěz počítá, se zvedají a jdou vyhovět rozkazu a vepsat svá jména do římských registrů, jež pak budou uloženy ve státním archivu na Kapitólu. Řím při takových příležitostech šetřil národních zvyků. V Palestině se provádělo sčítání tak, že každý se dal zapsat ve své domovské obci, kam rodem příslušel. Tento způsob veskrze židovský měl jim poněkud osladit nepřijemnou exekuci, citelně jim připomínající ztrátu samostatnosti a poddanství pod cizím vládcem — lid, jenž na základě prorockých předpovědí si zakládal s hrdostí na tom, že všichni národové mu budou sloužit, slouží sám cizinci! Dům Davidův v nejhlubším ponížení, trůn Israelův poražen, a není naděje, že v dohledné době bude zase z rumu pozdvižen. Poslední potomek královského rodu jde spolu s ostatními, aby byl zapsán do seznamu poddaných pohanského vládce!

Jaké pohnutí způsobil výnos v celé zemi, snadno si představit. Někteří klnou, vlastenci svírají pěsti a skřípějí zuby, ženy nařikají, ale není vyhnutí, podrobit se musí všichni. Sklíčenost svírala jistě mnohé srdce. Mužové i ženy se ubírají po silnicích nahoru dolů, každý do svého města. V kolika myslích asi oživily vzpomínky na zaslíbení daná o věčném trůně Davidově, na doby, kdy tento král ovládal všechny okolní národy, kdy Šalomounovi byli sousední králové poplatní! V kolika duších asi vzplála touha po Mesiáši, jenž by je zbavil nedůstojné poroby! Ale kromě „vlasteneckých“ farišeů byla tu vládní strana herodiánů, odrodilců, a ti měli nepokrytou radost z té tajené zlosti a zuřivosti židovských patriotů. Byli tu i saduceové, nevěrci, lhostejní vůči zaslíbením mesiánským, a těm bylo i lhostejno, kdo jim vládne.

Vládcové země mohou někdy jediným slovem uvést v pohnutí milióny poddaných; kolikrát však Bůh užívá jejich rozmarů k provedení a dosažení záměrů *svých*! Kolikrát

jsou nevědomky, ba proti své vůli nástroji jeho úmyslů! Ten, jenž srdce mocnářů řídí jak horské bystriny, dovede použit okolností náhodně nastalých či spíše tak zařídít okolností státního a politického života, aby jeho proroci věrnými shledáni byli (Šir 36. 18) a aby přivodil provedení svých záměrů — docela „nenápadně“. Tak na př. v 16. století dva nejmocnější mocnáři zápasí o prvenství v Evropě. Dopomoci svému rodu k hegemonii (nadvládě) a zničit soupeře — to heslo obou. Rozpoutá se první francouzsko-italská válka (1521 až 1526) a hned potom druhá (1527—29), obrovský zápas mezi habsburským a valoiským domem. Historie vypisuje podrobně krvavé bitvy, zajetí krále Františka I., dobytí Říma, naděje i zklamání císaře Karla V., ale sotva najdeš i v obširném dějepise zmínku o malé epizodě, o vpádu Francouzů do Kastilie, o tom, jak rychle dobyli Pampelony a jak ještě rychleji jí pozbyli a Kastilii i Navarsko spěšně vyklidili. Nejvyšší však sledoval své věčné záměry, a zatím co Francouzi s Němci v Itálii zápasili o to, by jeden druhému vyrval mocenské postavení, připravuje si Pán v raněném důstojníku, obhájci Pampelony, zápasníka, jenž by skrze své duchovní syny vyrval ďáblu nescetné duše stržené v protestantský blud. Po celé Evropě slyšet ozvěnu lomozu zbraní na italské frontě, a Ignác v nepatrném španělském městečku Manrese, v jeskyni se připravuje na své světové povolání, a svět o tom neví zhola nic. Děla na italsko-francouzské frontě umlkla, řinčení zbraní utichlo, historikové se rozepisují široce o tom, co získal Karel a co František „dámským mírem“ v Cambrai (zprostředkovaným Karlovou tetou a Františkovou matkou), a Ignác se svým vojem se chystá k boji — ne k prolévání krve, nýbrž k osvobození svedených z tenat bludu a spárů pekla. Zmíněný mír neměl trvání, oba vládcové nedosáhli celkem nic z toho, po čem bažili a čeho chtěli dosíci tolika oběťmi, za cenu tolika krve a tolika životů — ale nepatrná nepovšimnutá událost na počátku oné války byla podnětem díla, nad jehož velikostí po desítiletích užasl celý svět a jež trvá dodnes.

Tak bylo i při sčítání lidu od Augusta nařízeném. Pán ho užil, aby přivedl do města Davidova Matku Mesiášovu, bydlící na druhém konci Palestiny. Co však, jestliže nepatrná příhoda zmaří plán Nejvyššího? Bouře zastaví nebo rozbije loď s císařským kurýrem, rozvodněný potok ho zadrží, pád koně zaviní zpoždění, a Mesiáš se nenarodí tam, kde podle Písem má spatřit světlo světa! Leč nikoli. Všemohoucí vše-

cko sám jistě vede a řídí, aby dosáhl neomylně svých cílů, a nepovšimnutá událost betlemské noci se stane mezníkem věků.

Panenská Matka přijímá docela jinak než všichni ostatní zvěst o císařském ediktu. V rozkazu pohanského vladaře vidí jednu z podivuhodných nevyzpytatelných cest Boží prozřetelnosti, jichž krátkozraký člověk nepostřehne a nechápe. Klanějíc se Boží moudrosti, odevzdána do jeho nejsvětější vůle a do řízení jeho prozřetelnosti, plna nebeské rozkoše a slasti nese Spasitele do města Davidova, aby se naplnila Písma. Východní liturgie s obvyklou poesíí líčí cestu sv. Panny:

„Betleme, připrav se: rajska brána se již všem otvírá. Raduj se, Efrato, protože strom života vykvete v tvé jeskyni z Panny: její lůno jest vpravdě duchovní ráj, v němž božský květ vypučel: z něho když pojídáme, budeme žít a neumřeme jak Adam, neboť Kristus se nám narodí a pozvedne obraz svůj (člověka), jenž (v ráji) na počátku padl.

Pán jako host do vlastního přichází: přijměme ho, aby hosty v ráji rozkoše nás učinil a tam nás ubytoval zrozený v jeskyni.

Andělé a mocnosti, pojdte (sv. Panně) naproti: kteří jste v Betlemě, připravte jesličky . . .

Betleme, připrav se, edene (ráji), otevři se, celá země Judská se nyní ozdob všemi šperky svými: v jesličkách spočine život, v jeskyni bohatý, jenž přichází obohatit Adamovu chudobu svým neskonalým milosrdenstvím.

Betleme, buď pohotov, připrav, čeho je třeba. Jdi, Josefe, dát se zapsati s Marií: v jesličkách dárce života v plénky zavnutý rozlomí okovy smrti a zjedná nesmrtelnost smrtelným, Kristus Bůh náš.

S Josefem se jde Maria dát do Betlema zapsat. Přiblížil se okamžik, kdy měla porodit, a nebylo místo v útulně: místo nádherného paláce byla Královně připravena jeskyně.

Nastává chvíle, kdy se má vyplnit prorocká předpověď . . .

Pospěšte, věřící . . . vizme Boha, jenž s výsosti do Betlema sestupuje. Místo myrhy mu obětujeme ctnosti, a začněme vánoční veselí s pevnou vírou pějíce: „Sláva na výsostech Bohu“ . . . —

Po devíti měsících prochází sv. Panna opět celou Palestinu, zase míjí památníky Božích soudů, ponořena v hluboké rozjímání. Josef rozumí své snoubence; přesvatý okamžik se blíží, a on chápe, co cítí její duše. Neruší tedy jejího mlčení

a s úctou kráčí podle ní. Co lidí tenkrát cestou potkali! Kolik poutníků je minulo neb předejelo, na soumarech a na vozech — vždyť se cesty lidstvem jen hemžily! „Uprostřed vás je ten, jehož neznáte,“ řekne po třiceti letech Jan zástupům — nenesla se duší sv. Panny podobná myšlenka? „Uprostřed vás je ten, jehož čekáte, po němž voláte, a vy to nevíte!“

Jako před devíti měsíci, tak i tentokrát míjí sv. Panna Jerusalemem, nezabočí však napravo do Judských hor, nýbrž spěje přímo k jihu, k Betlemu. Za necelé dvě hodiny je tam. Doma? Skoro — vždyť jest v městě svého praotce, kam podle židovského práva příslušela. Tedy v domovském městě . . .

Domov . . . Čím to, že vánoční svátky mají zvláštní „rodinný“ ráz, smím-li tak říci? Ani lidé vlažní, ani Kristu cizí se tomu kouzlu neubrání. Každého cosi táhne k jeho drahým, a marně by se tomu pocitu bránil. Kdekdo v ty dny spěchá domů; dítě z ciziny . . . otec z práce . . . bloudí-li toho dne kdo ulicemi bez cíle, sám, poznáš na něm: „Nemá domova . . .“ Neslyšeli jsme právě v uvedených východních zpěvech, že Pán přišel k vyhnancům, aby je uvedl do ztraceného domova? „Otevři, Edene, bránu . . .“ Zpět do ztraceného ráje, zpět k *Otci* . . . kdy nám přijde chvíle, že trvale se vrátíme tam, odkud nás vyhnala Eva a kam skrze Ježíše nás přivedla Maria? Srdce nebeského Otce i rajská brána jest nám zase otevřena — záruku toho dostáváme dnes: Panna nám zrodila toho, jenž nám obojí otevře.

Z otcovských rukou, z Otcova domu
byli jsme kdysi vyhnáni v svět:

kdo by se s radostí nevrátil zpět?

Po trapném vyhnanství navždy zas domů,
nikdy už, nikdy v tu chladnou dál:

k *Otci* se navrátit kdo by se bál?

(Podle Sládkovy básně.)

V předvečer Narození Páně to bylo, r. 1487. K přístavu lisabonskému se blíží volně loď. Z dálky vítá poutníky ohromná věž belemská, strážkyně ústí řeky Tajo. Konečně doma! Ale vůdce výpravy sklíčen. Vyslán, aby obeplul Afriku, dostal se až k jižnímu cípu, a musí zpět. Žalostným pohledem se loučí s pilířem, jež tam postavil, vyryv do něho datum 1486 a své jméno. Ke králi uveden ještě téhož dne,

kdy přijel, líčí mu příhody celé cesty, zvláště u Bouřného mysu. „Nikoli — volá radostně král Joao — nikoli Cabo Tormentoso (Mys Bouřlivý), nýbrž Cabo de boa Esperanza“ (Mys dobré naděje)! Teď nebylo pochyby, že bude brzo dosaženo cíle. Lisabon zahrnoval Bartoloměje Diaze slávou, ale oslavovaný kapitán a vůdce výpravy byl smuten. Teprve za deset let Vasco da Gama obeplul Afriku a vplul do vod Indického oceánu. Zase přišel předvečer Narození Páně — toho dne ke cti narozeného božského dítěte nařídil vůdce sváteční klid. Zakotvili v čarokrásném přístavu na východě Afriky (nazvali jej Port Natal, přístav Narození) a tam slavili milý svátek. Když plul da Gama po třetí do Indie, odvolal ho Pán života a smrti k věčnému odpočinku v předvečer téhož svatého dne (1524) — do pravé vlasti.

U nás kdysi před časem umírala dívka. Klidně, beze strachu očekávala svou poslední hodinu, jak to lze často u čistých bytostí pozorovat. Celou noc před svým skonáním zpívala koledy, a v myšlenkách na jesličky a božské dítě vydechla duši.

Paříž obležená 1870 . . . svatá noc . . . k předním strážím německým se k večeru blíží francouzský voják a mává bílým šátkem. „Co jest?“ Zastaví se a začne jim zpívat v jejich mateřštině: „Tichá noc, svatá noc . . .“ Beze slova poslouchají, dozpívá, odejde — za chvíli se odebral k městu německý voják a zazpíval jim francouzskou koledu. Ani jedna rána nepadla oné noci — vždyť se narodil Kníže pokoje, v jehož království všichni zkoují oštěpy v srpy a meče v radlice (Is 2), kde nebude bojů ani krveprolévání, nýbrž láska a věčný mír.

„Ty, Panno Neposkvrněná, jsi svatyně všeobecného smíření, ty příčina veškerého odpuštění, ty schrána a chrám života a spásy všech: Tys ukázala světu jeho Pána a Boha, o kterém nevěděl. Tys světu viditelným učinila jeho Tvůrce, kterého neviděl. Tys zrodila světu Osvoboditele, kterého potřeboval. Tys dala hříšnému světu Smírce, jehož postrádal. Skrze tebe hříšný svět jest ospravedlněn, skrze tebe svět zavržený jest vykoupen, a vyhnanec zase do vlasti uveden. Plodem života tvého jest svět zajatý spasen, nemocný zhojen, mrtvý vzkříšen . . . Těchto tak velkých statků se nám dostalo požehnaným plodem požehnaného lůna požehnané Marie.

Ale co pravím, že tvých dobrodiní plná jest země? Podsvětí pronikají, nad nebe jsou vyšší . . . Ó Panno milosti plná a přetékající, z nadbytku jejížto náplně zkropeno se zazele-

nalo veškeré tvorstvo! Ó Panno požehnaná a přepožehnaná, jejímž požehnáním jest požehnána veškerá přirozenost: nejen že Tvůrce žehná tvorstvo, nýbrž i tvorstvo žehná svému Tvůrci!

Jako Bůh zplodil toho, v němž všechno žije, tak ty, květe panenství, zplodilas toho, skrze něhož mrtví ožívají. Jako Bůh skrze Syna svého blažené anděly hříchu uchránil, tak ty, ozdobo čistoty, skrze Syna svého ubohé smrtelníky ze hříchu vysvobodíš. Jako Syn Boží jest blaženost spravedlivých, tak Syn tvůj jest smíření provinilých.¹ Není smíření, kromě toho, jež jsi ty, nejčistší Panno, v životě počala; není ospravedlnění, kromě toho, jež jsi ty, Panno Neposkvrněná, v lůně chovala; není spasení, kromě toho, jež jsi ty, Panno, zrodila.

Tys Matka ospravedlnění a ospravedlněných, Rodička smíru a smířených, Matka spásy a spasených. Ó Maria, čím jsme ti povinni, Paní a Matko naše, skrze niž takového bratra máme! Jaký dík, jakou chválu ti můžeme vzdát? Pane, Synu Královny mé — Královno, Matko Pána mého! Nejsem-li já hoden být oblažen láskou vaší, nejste nehodni vy být milováni ode mne. Račte mi udělit (svou lásku) nikoli pro zásluhy mé, nýbrž pro zásluhy vaše, a nechcete-li (mi pro nehodnost mou) udělit, po čem toužím, alespoň neodmítejte, abych já vám prokazoval, co jsem povinen.“ (Anselm, or. 7.)

¹ Těmto slovům se nesmí rozumět v bludném smyslu nestoriánském, jakoby šlo o dva různé syny. Smysl je ten: Syn Boží podle své božské přirozenosti jest blaženost andělů, a též Syn Boží podle své lidské přirozenosti, podle níž jest i synem tvým, zjednal smíření provinilým.

Kterýsi misionář z Jižní Ameriky píše do Evropy, jak se u nich slaví svatá noc: „V deset hodin večer vyšel průvod a bral se městečkem. Občas vyšel ze zástupu jinoch s dívkou a zakleпали na některé dveře, ale všude byli odmítnuti. Průvod přišel do svatyně, dívka vložila do jeslí voskovou sochu Jezulátka, načež začala andělská mše sv. . . . Gloria . . . Ráno po třetí mši sv. jsem se posadil ke stolu, ale než jsem mohl začít snídat, volali mne zase do kostela. Bylo tam několik žen s nemluvňátky ke křtu sv. . . Chtěly, aby se toho dne narodily pro nebe, kdy Syn Boží se narodil pro zemi. Až v poledne jsem zasedl za stůl. Tak vypadaly mé první vánoce za mořem, a mohu říci, že byly šťastné.“

VIII. VE SVATÉ NOCI

Veliké tajemství slitovnosti a lásky: Bůh zjevený v těle.¹

A

Svatá poutnice jest u cíle své cesty — donesla vtěleného Mesiáše do jeho rodiště. Betlem, město Davidovo, prastará kananejská osada, zvaná též Efrata, leží 7 a půl km jižně od Jerusalema, na vojenské silnici spojující Jerusalem s Hebronem. Městečko se rozkládá malebně na horském hřbetu táhnoucím se asi čtvrt hodiny od západu k východu, vlastně na dvou kopcích oddělených od sebe mělkým sedlem a vystupujícími mírně z údolí; jen na některých místech spadají úbočí příkře. Tato situace podmiňuje, že se město nemohlo rozvíjet a že po celá staletí zachovalo svou původní polohu. Poutník vidí obvyklé palestinské nepravidelné terasovitě stoupající řady bílých domků obklopených vinnou révou, zahradami fíkovníků, mandlovníků a oliv. Domky pokrývají sedlo a západní vrch, ježž má příchozí z hlavního města po pravé ruce. Panorama jest tedy amfiteatrální, poloha (777 m) jest vyšší než Jerusalem (vrchol Sionu dosahuje 760 m nad mořem Středozezemním). Městečko dominuje čarovné kotlině, jako kobercem pokryté úrodnými poli a nivami, jejichž ustavičná čerstvá zeleň jest rozkoší četných stád. Za Betlemem se terén zase zdvihá, věnec hor a pahorků zastírá zvědavému zraku horizont; i Jerusalem jest skryt, pouze na východě vidět Mrtvé moře a Moabské horstvo.

Nad jeskyní Narození vystavěl císař Konstantin Veliký basiliku — nejstarší křesťanský dodnes uchovaný chrám. Čtyři řady sloupů po jedenácti monolitech dělí svatyni na pět lodí. Stavba uchvátí poutníka svou prostou velebností. Jeskyně — na svahu západního pahorku, vytesaná ve vápencové skále — byla kdysi od severu (směrem od Jerusalema) přístupná. Dnes jest pod chórem kostela, rozměrů 12×4 m, překlenutá stropem ve výšce 3 m. Již z 2. století máme doklady o úctě, kterou věřící prokazovali místu narození

¹ 1 Tim 3. 16. Vulgata a většina řeckých rukopisů má: „Zjevně veliké jest tajemství slitovnosti, jež se objevilo v těle...“ Někteří řečtí otcové však mají „Bůh objevený v těle“. Který text jest asi původní? Záměna slov či značek $O\S$ (jenž) a $\Theta\S$ (Bůh) byla velmi snadná a tudíž vysvětlitelná. — Tato kapitola i následující z části podle Meschlera.

Spasitelova. Stěny jeskyně jsou pokryty deskami z bílého mramoru, denní světlo sem nevniká, jen 50 lamp neustále hořících osvětluje přítmi. Ve výklenku na jižní straně jest ve skále vydlabané malé koryto, 1 m dlouhé, 30 cm hluboké — nebyly to jesle, v nichž Pán spočíval? Teprve pozdní tradice mluví o jeslích dřevěných.² Nyní jest na východní straně jeskyně místo pokryté bílou mramorovou deskou, uprostřed níž otvorem proniká modrý jaspis. Otvor lemován stříbrnou hvězdí, nad deskou hoří ve dne v noci 15 lamp, a na ní čte poutník slova: „Hic de Virgine Maria Jesus Christus natus est“ — Zde se z Marie Panny narodil Ježíš Kristus. Už byla řeč o tom, s jakými pocity hledí cestovatel na rodné desky velkých mužů (I. str. 300). S jakými dojmy pokleká poutník u této hvězdnice? Které křesťanské srdce se tam ubrání dojetí?

Slunko se podle všeho klonilo k západu, když sv. Panna sestupující se svým snoubencem s Judských hor do bohatého údolí Uadi el Karubey spatřila městečko, rodiště svého královského praotce. Vstupuje tentokrát po prvé v životě do jeho zdi? Pak by se jen zvyšovaly dojmy, jimiž celou cestou její srdce oplývalo. Svatí snoubenci prošli zahradami, jež jako zelený pás lemují Betlem, a stoupají pomalu k vrcholu pahorku mezi řadami domků terasovitě nad sebou se rozkládajícími. Blízkých příbuzných tam sotva měli, sic by nebyli odkázáni na pohostinství cizích. Jejich první cesta vedla do *diversoria*, „hospody“, jak praví náš překlad. Lépe by snad bylo přeložit „útulny“. — Jak vypadal takový orientální hostinec? Čtyřhranný dvůr pro soumary, kolem dokola vyvýšené plateau na způsob našich chodníků v městech, a na něm pod stříškou otevřené cely pro pocestné. V takové „hospodě“ dostal příchozí jenom přístřeší a vody, o ostatní se musil starat sám; aprovisaci měl každý obyčejně s sebou. Hlídač s holí v ruce a se psem po boku vpouštěl pocestné do dvora a vykázal každému místo. Takového hlídače uzřeli ve vratech i svatí snoubenci. Přišli podle všeho trochu pozdě. Jaký div, že do zapadlého Nazaretu přišel kurýr s ediktem později než jinam, a třebaže se snad vypravili ihned, předstihli je jiní betlemští příslušníci. Nával byl takový, že ani v jediné celičce nebylo místa. Hlídač je snad ani do dvora nepustil oznámiv jim prostě, že jest vše obsazeno.

Taková útulna bývala v městě jediná, zvláště bylo-li maličké. Nezbyvalo tedy, leč hledat přístřeší jinde. Zaklepal

² Sv. Jeroným, jenž 35 let v Betlemě poustevničil, stěžuje si, že původní jesle ze země vyrobené byly nahrazeny stříbrnými.

snad sv. Josef na některé dveře, jak si to představují naše vánoční zpěvy? Snad, ale vše marné. Neznámí poutníci nemohou najít místečka v nepatrném městečku, dnes cizinci přeplněném. Pohostinství, v Orientě tak obvyklého, se jim nedostalo. A přece i v tom bylo řízení Boží. Panenské zrození jejího dítěte musilo zůstat utajeno a skryto před lidskými zraky, to však nebylo možno v místnosti přeplněné, kde by svaté tajemství mělo tolik svědků. Proto vede Pán jejich kroky za město, do opuštěné jeskyně, kam té noci lidské oko nevniklo. Dnes odmítá lid svého Spasitele nevěda, nebude odmítat jeho nauku jednou vědomě? Až ne Josef, nýbrž on sám bude stát a klepat (Zj 3. 20), neuzavrou před ním srdce jako dnes dveře svých příbytků?³

³ Willams ve svém „Životě Marie, Matky Ježíšovy“, vykládá věc poněkud jinak. Sv. snoubenci se odebrali do jeskyně, protože nebylo pro ně „vhodného“ místa v hospodě (noclehárně, khanu). Byla prý asi přeplněná, a třebaže každý jiný by byl do dvora vstoupil, byť již nebylo hnutí, neučinil tak Josef, protože pro jeho nejčistší snoubenku by pobyt v takovém prostředí (hádky, křik, snad i rvačky o místo) byl na výsost trapný, nehledě k jejímu stavu. Týž autor se domnívá, že ona noclehárna byla za městem, opíraje se o Jer 41. 17, a že majitel užíval blízkých vápencových jeskyní za skladiště, chlévy a pod., a že při návalu hostů je přenechal chudším, kteří později přišli. Do jedné takové sluje odkázal i svaté snoubence.

O jejich příbuzných, kteří v Betlemě podle jeho mínění jistě byli a Marii i Josefa znali, soudí, že je odmítli, jelikož prý poměr mezi nimi byl napjatý. Dokazuje to z toho, že svatí snoubenci cestovali z Nazaretu sami, nikoli s příbuznými, kteří, pocházejíce z rodu Davidova, musili se též na cestu do Betlema vydat. Orientálec by toho nikdy neučinil, t. j. cestoval by společně v malé karavaně s příbuznými. Tato domněnka se mi nezdá valně pravděpodobná. Pohostinství bylo a jest na východě tak posvátné, že se neodepře ani nepříteli, když za ně žádá. Nadto jest jisto, že za veřejného působení Páně aspoň s některými příbuznými žila sv. rodina ve shodě, tedy ono domnělé „nepřátelství“ se urovnalo. Nikde však není ani zmínky o jiných příbuzných kromě nazaretských. Taktéž nelze dokázat, že příbuzní sv. Panny příslušeli do Betlema. Její „sestra“ Marie Kleofášova snad, ale Kleofáš se syny? Za císaře Domiciána byli sice ještě na živu někteří „příbuzní Páně“ a potomci Davidovi (obviňováni z choutek po trůnu), ale těžko říci, jak dalece byli tito se sv. Pannou spřízněni.

Willams též soudí, že se božské dítě nenarodilo hned první noc po příchodě do města Davidova, nýbrž později, dovolávaje se verše 6.: „I stalo se, když tam (v Betlemě) byli, naplnili se dnové, aby porodila . . .“

Panenská Matka se ubírá mlčky za svým snoubencem. Na východním pahorku rozeznává ve večerním šeru Herodion, palác Herodův, ovládající s vrcholu hrozivě celý kraj. Nádherný palác, nedobytná pevnost, místo rozkoše krále cizince, uchvatitele trůnu Davidova . . . ten tam pije ze zlatých pohárů a odpočívá na purpurovém loži, zatím co potomek pravého zákonitého krále přichází v chudobě a nemá ani, kde by hlavy sklonil.

Svatí snoubenci sestupují tedy zase dolů, jdou po svahu šedého vápencového západního pahorku, a za několik minut jsou mimo domky. Vzpomněla si sv. Panna, že na těchto polích sbírala klasy Ruth, Moabka, její pramáteř? Ruth, cizinka, pohanka, vlídně od Booza přijata, přivtělena do národa vyvoleného, zařaděna v rodokmen, z něhož vyšli králové a Král králů, a když konečně on, největší zaslíbení Israele a domu Davidova do svého města přichází, svojí ho nepřijímají.

Betlemský západní pahorek má jakýsi výstupek, 14 m dlouhý, asi 5 m široký a přes 3 m vysoký. Jdou volně podle této vyvýšeniny, a tu se objeví jejich zraku klenutý vchod; nahlédnou dovnitř a vidí, že přišli k jeskyni. Několik jeslí, vydlabaných to žlabů do měkké vápencové stěny, svědčí, že jeskyně bývá za deště útlukem stádům, která se pasou v okolí města. Nemajíce kam jít vstoupí do ní a zařídí se, jak se dá. Jeskyně jest právě opuštěna, stáda i s pastýři tráví noc pod širým nebem. Nezdá se tedy, že narození Páně se stalo ve studených zimních měsících.⁴

V Orientě není nic zvláštního a řídkého ztrávit noc v nějaké jeskyni. Kolikrát asi božský Spasitel za veřejného působení spolu s apoštoly přenocoval pod širým nebem! Ale za okolností, jež Lukáš ve 2. kapitole líčí, neubrání se věřící duše dojmu. Okamžik, jenž bude střediskem dějin a na nějž čekala staletí, je tu, a evangelista nás vede s vyvolenou pannou a Matkou Osvoboditele do opuštěné jeskyně, a tam, nepozorovaně, tiše, v noci, v největší chudobě, jaká se dá myslet, přijde na naši zemi její Tvůrce a Spasitel! Která matka, byť sebe chudší, musí v rozhodné chvíli hledat přístřeší v chlévě? Která musí své dítě vložit do jeslí, protože nemá

⁴ Někteří zase soudí, že se Pán skutečně v prosinci narodil — nikoli proto, že by proto bylo písemných dokladů nebo zaručené tradice, nýbrž z toho důvodu, že země podzimními dešti napojená vydala hojnost trávy, a stáda sestoupivší s hor do údolí byla na zelených pastvinách dnem i nocí.

kolébku? Když se blíží matce její hodina, vyjde se jí se všech stran vstříc, kdekdo se uskrovní a ustoupí, jen aby se jí zjednalo jakés takés pohodlí; jen vůči vyvolené Matce Krále židovského zůstává okolí netečné. Náš Pán, vůdce a učitel, jenž místo předložené radosti si zvolil kříž (Žid 12. 2), zvolil si místo pohodlí a bohatství chudobu — sobě i své milované Matce.

B

Sledujme svaté snoubence do jeskyně. Malý olejový kahan ozařuje matně temnotu. Unavení cestou se posadí, Josef hledí své mladičké milované neposkvrněné snoubence zjednat pohodlí jak může, a konečně zavládne hluboké ticho v jeskyni i vúkol. Strážce jejího panenství se neodvažuje ani slovem rušit posvátný klid. Slunko již zapadlo pod obzor; církev se toho dne v kněžských hodinkách nevýslovně dojímavě loučí s tím zapadajícím sluncem (Ant. Magn.), jakoby chtěla říci: „Sbohem, slunko, až se zas objevíš na nebeské obloze, uvidíš v jesličkách děťátko, mezi námi již bude Spasitel, a Král věků bude vládnouti nám.“ Plna nedočkavosti a touhy volá: „Zítřa bude vyhlazena nepravost země, zítřejší den nám přinese vysvobození, zítřa uvidíme slávu Páně, zítřa bude Pán s námi.“ Petr Damianský líčí překrásně touhu věřícího srdce: „Pospěšte, rychlé hodiny, a spěšným krokem dokončete svou dráhu, abychom konečně spatřili Syna Božího v jesličkách. Už jen několik hodin, zbytek tohoto dne a sotva polovina noci dělí nás od chvíle, kdy spatří svět božské dítě.“ (In Vig. Nat. D.)

Tiše jako jindy rozprostřela noc po kraji své temné perutě, jako každé noci zasvitla na nebi první hvězda, po ní druhá, třetí, čtvrtá . . . až celý voj se vyrojil na černou bář a mihotal o překot v jasné palestinské noci. Všechen kulturní i nekulturní svět, spjatý pod římským žezlem v jednu říši, unaven denní námahou a lopocením ve službě hřichu, uložil se zemden k odpočinku, aby druhého dne začal svou dřinu nanovo — po kolikáté už? Jen Bůh to ví, a ten svět netušil, že Osvoboditel je tu. Že v Betlemě bylo té noci živo, snadno pochopíme. Vždyť se sešli lidé, kteří se snad už léta neviděli, a ti si měli co povídat. Vyprávěli si asi své strasti, mluvilo se o ediktu, této neomylné známce poroby vyvoleného lidu, snad si někdo i připomněl, že 70 týdnů Danielových se blíží ke konci, že tudíž není již daleko příchod slíbeného

Krista vévody . . . kdo tušil, že několik minut za městem dlí ten, o němž mluví a na něhož čekají?

Tichá noc, svatá noc . . . její kouzlo nevyličí žádný jazyk lidský ani andělský . . . kouzlo, jehož pel není setřen ani po dvaceti staletích, noc jediná mezi všemi, posvěcená jasem panenské Matky a božského dítěte — dítěte, jež jediné jest plodem panenského lůna; noc, jež se proměnila v jasný den, protože v ní vyšlo slunce, jež osvítilo mrákoty ležící nad tápajícím a bloudícím lidstvem.

Tichá noc, svatá noc, všecko spí, spolu bdí přesvatí snoubenci jen . . . a s nimi bděli i andělé, kteří se tísnili kolem jesliček a očekávali svatou chvíli. Na modlitbách bděla Maria, když Syna Božího počala, v modlitbu ji vidíme ponořenou, když ho porodila.

„Když celý svět byl pohřížen v hluboké ticho a noc uběhla polovinu své dráhy, panenství tvoje, Rodičko Boží Panno, vydalo světu Spasitele.“ Tak se modlí ve vánočním introitu církve, a starokřesťanský básník oslovuje panenskou Matku:

„Zdráva buď, přesvatá Panno, jež velkého porodilas Krále,
kterýžto nebe a zemi sám ovládá na věky věkův,
odvěké božství, jež v rukou svých pojímá celičký vesmír,
bez konce stanoví vesmíru řád, a ty v blaženém lůně
spojuješ rozkoše matky s panenství lilíí čistou.

Nežrel kdo podobné před tebou, nebude po tobě rovné,
jediná ze všech jsi žen, jež mohla se líbiti Kristu.

(Sedulius, Carmen Pasch.)

Evangelista jako vždycky líčí docela prostě vykonání velikého tajemství: „Stalo se pak, když tam (v Betlemě) byli, naplnili se dnové, aby porodila. I porodila Syna svého prvorozeného a ovinula jej plénkami a položila do jeslí, poněvadž neměli místa v hospodě. A byli v téže krajině pastýři, ponocující a stráž noční majíce nad stádem svým. A hle, anděl Páně stanul nad nimi, a jasnost Boží obklíčila je, a báli se velmi. I řekl jim anděl: „Nebojte se, neboť aj zvěstuji vám radost velikou, která bude všemu lidu: narodil se vám dnes Spasitel, to jest Kristus (= Mesiáš) Pán, v městě Davidově. A toto bude vám znamením: naleznete dítěte plénkami ovinuté a v jeslích položené.“ A hned nato bylo s andělem množství zástupů nebeských, chválících Boha a říkajících: „Sláva na výsostech Bohu a na zemi pokoj lidem dobré vůle.“

„Roku od stvoření světa, když na počátku stvořil Bůh nebe a zemi, 5199, od potopy světa roku 2957, od narození Abrahamova roku 2015, od Mojžíše a východu Israele z Egypta roku 1510, od pomazání Davida na krále roku 1032, téhodne 65. podle proroctví Danielova, v Olympiadě 164, od založení Říma roku 752, vlády Oktaviána Augusta roku 42, když celý svět úplného míru požíval, šestého věku (tisíciletí) světa Ježíš Kristus, věčný Bůh a Syn věčného Otce, chtěje svět svým příchodem posvětit, z Ducha svatého počat jsa, za devět měsíců od svého početí v Betlemě Judově z Marie Panny se narodil, člověkem učiněn jsa.“

Tak velebně ohlašuje římské martyrologium svátek Narození Páně, slovy plnými unke, že se neubráníme dojetí, když se v předvečer velké slavnosti čtou, byť bychom je slyšeli už po padesáté. Sv. Bernard nezdržel při těch slovech blahé rozechvění, jímž jeho srdce oplývalo, a projevil je v překrásné nadšené řeči, již oslovil své spolubratry v kapitulu, sotva že lektor martyrologium dočetl. Slyšme jeho slova:

„Ježíš Kristus, Syn Boží, narodil se dnes v Betlemě Judově. Zazněl hlas veselí v zemi naší, hlas jásání a spásy ve stanech hříšníků (Ž. 117. 15): plesejte hory, slyšte nebesa a poslechni země (Is 49. 13), žasni a oslavuj veškeré tvorstvo: ale především ty, ó člověče: Ježíš Kristus, Syn Boží, narodil se dnes v Betlemě Judově. Kdo jest tak kamenného srdce, aby duše jeho neroztála při tomto slově? Co sladšího mohlo být zvěstováno? Co radostnějšího pověděno? Ježíš Kristus, Syn Boží, narodil se dnes v Betlemě Judově. Marně se námáhá srdce vyčerpat veškeru sladkost té svaté zvěsti, hledajíc slov a nemohouc nalézt. Taková jest lahoda tohoto nebeského poselství, že okamžitě méně se líbiti počíná, když jediné písmeno změním . . .

Narození jeho kdo vypoví? (Is 53. 8.) Anděl zvěstuje, moc Nejvyššího zastíní, Duch sv. sestoupí, Panna věří, vírou ho počne co Panna, zrodí ho Panna a zůstává pannou: kdo by nežasl? Narozen jest Syn Nejvyššího, Bůh z Boha od věků zrozený, narozen jest jako nemluvňátko: kdož by se v úžasu nedivil? Ježíš Kristus, Syn Boží, narodil se dnes v Betlemě Judově. Vy, kteří v prachu ležíte, vzbudte se a chvalte: ať Pán přichází se spásou, přichází s milostí, přichází se slávou. Vzmužte se ztracení: přichází Ježíš hledat a spasit, co zhy-nulo. Naději čerpejte nemocní: přichází Kristus, aby zkroušené srdcem uzdravil pomazáním milosrdenství svého.

Plesejte, kdokoli velikých tužeb jste plni: sestoupil k vám Syn Boží, aby vás království svého dědici učinil . . . Ježíš jest, jenž nás ospravedlňuje, kdo jest, jenž by odsoudil? Kristus jest, jenž uzdravuje, kdo jest, jenž by zranil? Syn Boží jest, jenž povyšuje, kdo jest, jenž by nás snížil?

Ó Betleme, maličký, nejmenší z městeček judských (Mich 5. 2), nyní zvelebil tebe, jenž jsa veliký v tobě maličkým se stal. Vesel se, Betleme, a po všech tvých ulicích nechať dnes radostné alleluja se pěje (Tob 13. 22). Které město nebude tobě závidět slávu jeskyně a jesliček tvých? Slavné jest jméno tvé po vsi zemi (Ž. 8. 2), a blahoslaví tebe všechna pokolení (Lk 1. 48).

Slavné věci všude vypravují se o tobě, město Boží (Ž. 86. 3), protože Syn člověka narodil se v tobě a sám Nejvyšší založil tebe, a všude se volá, všude se hlásá: Ježíš Kristus, Syn Boží, narodil se dnes v Betlemě Judově."

Narodil se Kristus Pán, veselme se,
z růže kvítek vykvet nám, radujme se . . .

Narodil se Spasitel, narodil se v Betlemě Judově; narodil se před dvěma tisíci lety, a dnes? Po dvaceti staletích? Dnes není možno napsat list, není možno uzavřít právní smlouvu, není možno vytisknout knihu, aniž bychom při tom osvědčili, píšíce datum, že je tomu tolik a tolik let, co mladičká dívka dala světu Osvoboditele, jenž přinesl lidstvu nový věk. Dnes není žádná lidská moc s to, aby vymazala z análů dějin oficielní osvědčení, že se před dvěma tisíci roků narodil v Betlemě Judově Ježíš Kristus z Marie Panny.⁵ Francouzská revoluce se namáhala pomocí guillotiny vyhladit nadobro vzpomínku na narození Kristovo, a její kalendář se udržel v kancelářích 12 let — do širších vrstev nepronikl vůbec. Svobodní zednáři počítají léta od stvoření světa — malicherné a směšné počínání, s nímž se musí omezit na svá tajná sezení, a tak jsou sami sobě důkazem, jak bezmocná jest jejich nenávisť a zášť proti Kristu Králi. Potomci těch, kteří Krista přivedli na kříž, se musí se svým letopočtem omezit na své synagogy, ve veřejném životě však musí počítat se vším kul-

⁵ Tertullián praví kdesi protivníkům křesťanství, že jméno Kristovo „syna Josefova“ najdou v seznamech uložených v státním archivu římském na Kapitólu. Jeho jméno bylo tedy pojato do seznamu při tehdejších sčítání, a svatá rodina musila svým obolem přispět do nenasytné pokladny římského císaře.

turním světem léta od narození toho, jehož nepřijali a v něhož neuvěřili. Před Kristem měl každý národ svou éru, a ty byly proměnlivé jak lidské vrtochy. Dnes jest éra jediná, v Paříži jako v Tokiu a v San Francisku, na Mysu Dobré naděje jako na Sumatře a na Aljašce. Jen několik národů odříznutých od kultury se řídí svým letopočtem, a toho se musí vzdát, jakmile vstoupí ve styk se vzdělanou křesťanskou Evropou, jak jsme toho byli nedávno svědky v Turecku.

Narodil se Kristus Pán . . .

Maličky narodil se nám a Syn dán jest nám, a nazváno bude jméno jeho Podivuhodný, Rádce, Bůh, Silný, Otec budoucího věku, Kníže pokoje (Is 9. 6).

„Spasitel náš se narodil dnes, radujme se . . . Nikdo není vzdálen účasti na tomto veselí, radosti všem společné jediný jest důvod: Pán náš, vítěz nad hříchem a smrtí, nikoho viny prostého nenašel, a proto k vykoupení všech k nám sestoupil. Ať plesá světec, neboť z blízka mu kyne vítězná palma; nechať se raduje hříšník, že se mu nabízí odpuštění; ať jása pohan, neboť jest volán k životu. Syn Boží . . . vzal na sebe lidskou přirozenost, kterou chtěl smířit s Tvůrcem, aby ďábel, původce smrti, byl přemožen tou přirozeností, kterou sám přemohl. Tento boj, jež (Spasitel) pro nás podstoupil, podivuhodným způsobem práva a rovnosti byl veden. Všemohoucí Hospodin se totiž utkává s přezuřivým nepřítelem nikoli ve své velebnosti, nýbrž v naší slabosti (t. j. přemohl jej nikoli svou božskou mocí, nýbrž jako člověk). Takovým způsobem spojil obojí přirozenost (božskou a lidskou), že nižší nebyla strávena vznešeností ani vyšší nebyla zmenšena ponížeností. Velebnost vzala na sebe ponížení, moc se spojila se slabostí, věčnost se přioděla smrtelností. Uznej, ó křesťane, svou důstojnost, a stav se účastným božské přirozenosti, nevracej se nedůstojným životem ke staré nízkosti. Pomni, čí hlavy a čího těla jsi údem. Rozpomeň se, že vyrván z moci temnoty přenesen jsi do světla a království Božího.“ (Lev Vel. De Nat. D. s. I.)

C

Evangelista dodává: „A ovinula ho plénkami a položila do jeslí“ (Lk 2. 7).

Syna porodila čistá Panna,
v jesličky vložila Krista Pána,
jej ovinula a zavinula pleníčkama.

Panensky počala, panensky zrodila, způsobem nepochopitelným lidskému rozumu; jen jednou vykonala Boží moc tento zázrak, nebude se již nikdy opakovat do konce věků, protože už nikdy se božská osoba nestane člověkem.

Větev z rodu Jesse zkvetla,
vydala květ, neodkvetla,
přírody vši žasne řád:
nezvadl květ krásy sličné
prvosenky, která věčné
jaro přišla zvěstovat.

Přírody vši žasne řád . . . Lidský rozum zmaten stojí nad divem všech zázraků . . . Jen tolik víme, že první místo, které zaujal Syn Boží, když opustil panenské lůno, bylo čisté náručí jeho Matičky.⁶ Andělé jí sami vložili božské dítě na lokty, ona pak je ovinula a vložila do jeslí.

Narození kteréhokoli, i nejchudšího dítěte, nemohlo by býti prostěji vylíčeno než narození Mesiáše, Syna Božího. Ale právě v tom spočívá velikost tohoto okamžiku. Stojíme před tajemstvím, při jehož zmínce církev v liturgii pokleká: „Ten, jenž byl roven Bohu, zmařil sebe sám a vzal na sebe podobu služebníka“ (Fil 2. 7). Jenž byl roven Bohu . . . bez jehož vůle se nepohne ani lístek na stromě, jehož ruka vede a řídí světy v nekonečném prostoru, a jsou-li i tam, na oněch vzdálených světech, živoucí tvorové, očekávají i oni z jeho rukou pokrm v čas příhodný stejně jako my, všichni bez výjimky, až k poslední rybce, která snad někde na konci

⁶ „Verisimilius est manus et brachia B. Virginis fuisse primum locum, quem Christus extra uterum occupavit, et quia vix poterat (alias) decenti modo fieri . . . verisimile est angelorum ministerio fuisse susceptum et in manibus Virginis positum. Hoc enim totum Christi dignitatem decebat, et B. Virgini tale gaudium et amoris significatio debebatur.“ (Suarez, Disp. 13, sect. 3, n. 9.)

Mléčné dráhy žije na dně oceánu, rybka, již žádné lidské oko nespatří a již bez jeho svolení nepohlí žádný z netvořů, kteří se tam snad ve vodách prohánějí. A tento Pán a Vládce všehomíra, Bůh a Stvořitel všeho, se snižuje a sestupuje do chudoby a bídy.

Zrozeno jsi v chudobě,
ležíš v prostičkém chlěvě . . .

a při tom obklopen anděly, kteří jsou hotovi na jeho jediný pokyn mu posloužit vším, čehokoli by potřeboval, jako na poušti po letech mu nabídnou své služby. Avšak nikoli, on nechtěl jejich služeb pro sebe — on, jenž přišel, aby sám sloužil a ne aby se jemu sloužilo.

Jak se objevují velcí mužové na jevišti dějin? Obyčejně prostě. Přece však jejich vystoupení mělo nedozírný význam a vliv na veškeré současné lidstvo. Když jáhen Atanáš na nicejském sněmu roku 325 hájil tajemství svatosvaté a nerozdílné Trojice, sotva v něm kdo tušil pozdějšího velkého učitele církevního a nejobávanějšího protivníka ariánských bludařů. Vjezd velkých pánů bývá okázalý, a není na něm celkem nic leč ješitnost a vnější lesk. Vjezd Filipa Sličného a Joany do Brugge, Karla VII. do Remeše . . . jako kometa, jež natropí po světě mnoho hluku, když se s dlouhatánským ohonem na obloze objeví, a pak zmizí jak přišla. Vjezd osvoboditele, na př. Napoleona do Varšavy . . . brzo se ukázalo, že „osvobození“ bylo krátkou illusí.⁷ Jindy zase třeba děkovat spíše jiným činitelům než oslavenci, jako na př. na Balkáně, kde větší zásluhu než „car osvoboditel“ měl asi zkrachovaný turecký stát. Mužové vpravdě velcí se objevují bez povyku; zato však jejich první vystoupení bývá zároveň první odhalení jejich zásad, smýšlení, ducha . . . hned bývá zřejmo, kterou cestou se budou brát. Pius X., do svého zvolení světu neznámý, prohlašuje za své heslo: „Všechno obnovit v Kristu,“ a okamžitě ví celý svět, věřící i nevěřící, na čem jest.

Oč více to vše platí o našem Spasiteli, jehož příchod byl od věčnosti připraven, při němž bylo vše dokonale uváženo

⁷ Když vyjednával s carem Alexandrem I. o ruku jeho sestry Anny (chtěl mít manželku z urozeného rodu — jeho Josefa Bauharnaisová z občanského rodu mu byla teď příliš nízká), prohlásil, že neměl nikdy v úmyslu obnovit Polsko. To znamenalo obětovat svobodu Polska za ruskou princeznu!

a nic se nestalo mimoděk! Chudoba a pokora provázejí jako komonstva našeho Krále, učitele a vůdce, a tím již předem odsuzujeme názory a zásady světa. Skrytý, ponížený, neznámý... nenamáhá se, aby zpráva o jeho příchodu se rozletěla krajem, a tím vypovídá zásadní boj světu, jeho názorům a jeho duchu. „Duch Kristův jest docela jiný a veskrze opačný než duch tohoto světa.“ Volí pro sebe to, čím svět pohrdá, a odsuzuje, co svět cení a čeho si váží. Náš božský učitel začíná brzo svůj učitelský úřad, velmi brzo, již v jeslích. Jeho ústa mlčí, a příklad mluví a káže: káže stáť, v níž se narodil, jesle, v nichž spočíval, plénky, do nichž byl zavínut, chudobná a přečistá Matička, jež se nad jeslemi sklání a jejíž čisté náručí jediné smělo obejmout Syna „Otce, jenž ženy nepoznal“.

„Kristus, náš Král, v chudobě se narodil. To se neshoduje s názory světa; tedy buďto Kristus se klame nebo svět bloudí. Ale jest naprosto vyloučeno, aby Boží moudrost se klamala; bloudí tudíž svět, a docela právem apoštol jeho moudrost nazývá hloupostí. Viz božské dítě; jeho jazyk nemluví, ale vše, co se s ním a kolem něho děje, to vše mluví, volá, káže, ani jeho dětské údy nemlčí: vším tím jsou názory tohoto světa obviněny, vyvráceny, odsouzeny... (Bern. In. Nat. D. 3). Nestrpte, bratří milí aby tak vzácný příklad chudoby, pokory a sebezáporu vám byl nadarmo poskytnut; kazatele netěší, vidí-li, že jeho slova vyzněla naprázdno...“ (In Nat. 1).

Co by čekala asi naše krátkozrakost? Jaká asi bude první lekce vtěleného Syna Božího? Jaká netušená tajemství nám asi odhalí? Jak onen mládenec v evangeliu (Mar 10. 17) — co všechno čekal! Pokyny, jež by nadlidskou moudrostí v úžas uváděly svět, a zatím slyší prostá slova: „Chceš být dokonalý? Odumři světul“ A mládenec odchází zklamán. Neodchází svět zklamán od jeslí Kristových? Malé „neúhledné“ ctnosti, tomu nás narozený Spasitel učí — ctností, jež svět pokládá za slabost! Pán chtěl, aby hned od počátku bylo jasno mezi ním a námi. „Chceš-li být mým učedníkem, pohleď na mne a viz, co od tebe žádám a co je ti dělat.“

„Viz, člověče, čím se pro tebe Bůh stal, a vezmi si k srdci naučení takové pokory. Ty jsa člověkem chtěl jsi se stát Bohem, on jsa Bůh chtěl se stát člověkem, aby našel, co zahynulo. Tak hluboko tě srazila pýcha lidská, že tě nemohla pozdvihnout leč jediné pokora božská.“ (Aug. In Nat. 5.) „Vyjděte, andělské mocnosti, aj král váš, avšak s koru-

nou naší (t. j. s naší přirozeností). Tohoto radostného pohledu jste dosud postrádali. Máte jeho vznešenost, avšak neviděli jste ještě jeho pokoru." (Bern., In Epiph. II.)

Chudoba a pokora, tyto dvě sesterské ctnosti ho očekávaly u jesliček, vítaly ho při narození, budou ho provázet celým životem až na Golgotu, obě dvě budou zdobit i královský diadém jeho Matky. Ale Pán vzal vše na sebe z lásky k nám. Jeho Srdce jest zápalnou obětí jeho nekonečné lásky k vyhnáným synům Eviným, veškerý jeho zjev dýše láskou a něžností, a způsob, jímž nám tuto první lekci dává, jest neskonale něžný a milý. Nikoli tvrdý rozkaz a chladné slovo: „Musíš, nesmíš“, nýbrž příklad, a sice takový, že uchvacuje neodolatelně, protože nám ho dává nikoli asketa, muž osmahlý bojem života, nýbrž něžné robátko v panen-ském náručí. Vše, co na něm vidět, vlévá důvěru a lásku — takovou, jakou mohou vlít jen čistá očka nevinného dítěte. Sv. Bernard při pohledu na ně volá a domlouvá: „Čeho se bojíš, člověče? Co se chvěješ před tváří Páně, protože přichází? (Ž. 95. 13) Přichází nikoli soudit, nýbrž spasit zemi (ib., Jan 12. 47). Dal sis kdysi namluvit od nevěrného služebníka jakéhos, aby krádežně uchvátil a sobě na hlavu vložil královský diadém. Přistižen v krádeži, jak by ses nebál? Jak bys neprchal před tváří Páně? (Ž. 67. 2, Jon 1. 3) Snad již mává (nad tvou hlavou) mečem ohnivým. Nyní ve vyhnanství meškaje v potu tváře své pojídáš chléb svůj, a hle, na zemi slyšen jest hlas, že Vládce přichází. (Mal 3. 1.) Kam se poděješ před tváří jeho? A kam před duchem jeho uprchneš? (Ž. 138. 7.) Neprchej, neboj se, nepřichází s mečem; hledá tě nikoli k potrestání, nýbrž ke spasení. A abys neřekl také teď: „Hlas tvůj uslyšel jsem a skryl jsem se“ (Gn 3. 10): hle, jest nemluvnátkem a beze slova, a je-li hlas jeho komu hrozný, jistě ne tobě. Alespoň z toho poznej, že nepřichází tě zatratit, nýbrž vykoupit. Dva nepřátelé tě ohrožují, hřích a smrt, smrt těla i duše, a aby oba přemohl a od obou tě spasil, k tomu přichází." (Bern. In Nat. D. s. I.)

V Korintě kol r. 68 před K. pojala Labda, dívka z vládnoucího šlechtického rodu, za manžela muže občanského stavu. Příbuzní se rozhodli zprovodit jejího synáčka ze světa, aby se později nezmocnil vlády. Poslali do domu deset katů, a ti se umluvili, že první, jenž dítě dostane, rozbije mu o zem hlavu. Matka nic netušíc jim je podala, dítě se na najatého vraha usmívalo, pohrávalo ručkama, kat se nemohl k činu odhodlat, podal je druhému, ten třetímu...

a desátý je vrátil matce. Dovede-li úsměv dítěta obměkčit srdce surového vraha, co zmůže úsměv syna panenské Matky?

Bylo r. 1223, tři léta před smrtí „chudého“ světce, jenž ve své chudobě byl šťastnější a blaženější než hohenštaufský císař Fridrich II., který ho chtěl oslnit nádherou svého polosaracenského dvora jako Kroesus Solóna. Světec, jenž si zpíval nemaje ni haléře, a při tom mu patřila celá velická krásná příroda, slunko na nebi i zvířátka na zemi, jimž kázal a jež naslouchala jeho slovům, když ho nechtěli poslouchat lidé. Tento milovník chudoby a radosti zavolal si toho roku svého příznivce Jana Velíttu, jenž mu dal ve svém lese u Greccio zalesněnou skálu, by se tam uchýloval do duchovní samoty, a řekl mu: „Letos chci slavit betlemskou noc s tebou. U kláštera v lese najdeš jeskyni. Tam postavíš jesle se senem, oslátka a vůl při tom také musí být, navlas tak, jak to bylo v Betlemě. Chci jednou hodně vážně slavit příchod Páně na zem, a na vlastní oči vidět, jak chudý chtěl být z lásky k nám.“ Velitta mu vyhověl, a o půl noci přišel sv. František provázen bratry celého konventu, každý v ruce svíci, a ze širokého okolí se sešli věřící, aby spolu s ním slavili svatou noc venku pod klenbou dubů v temném lese. Každý měl pochodeň, takže skutečně „noc tmavá se v jasný den proměnila“. Nad jesličkami upravenými za oltář sloužil jeden z bratří půlnoční mši svatou. Po evangeliu se ujal slova František, a plamennými slovy, do nichž vložil všecku vroucnost svého milujícího srdce, mluvil o chudobě, snižení a lásce „betlemského nemluvňátka“. Jinak Spasitele v onom kázání nepojmenoval. Pozdě skončila milá slavnost, a se srdcem rozníceným spěchali věřící do svých domovských kostelíků, aby tam při pastýřské mši svaté pokračovali v rozjímání o lásce, jež dnes se snížila k nám a vzala na sebe chudobu (2 Kor 8. 9), abychom my jeho chudobou zbohatli.⁸

⁸ Ve Francii až do revoluce bývaly ve svaté noci zpívány vánoční koledy k cti panenské Matky za svitu pochodní na zasněžených nivách nebo před jesličkami. Byla to nejmilejší a nejněžnější lidová pobožnost. Nevím však, jak by se líbily čtenářům jesličky u katolických Indiánů (Karibů) v britském Hondurasu. Domorodé ženy si je upraví podle svého vkusu, tedy po indiánsku. Sv. Josef má na př. na prsou mohutný zlatý řetěz k hodinkám a stojí v uniformě nějakého anglického lorda, nejbl. Panna pěkný růženec kolem šíje, zlaté náušnice a blyštící jehlici do vlasů . . . Snad se tomu usmějeme, ale zdaž u nás duchovní správ-

„Dnešní tajemství . . . jest obnova lidské spásy, narození ctností, zkáza nepravostí. Dnes zavítal k nám onen druhý Adam, nikoli obyvatel ráje, nýbrž jeho pán, jež krása zapověděného stromu neoklame, had nepodvede, žena nesvede. Dnes vzešlo v temnotách světlo, nad nímž se radují nebesa nebes, která ho jsou plna, a jež svět nevěda dnes obdržel. Nový sice člověk, ale věčný Pán, nový Kristus, ale Král všech věků; na konci časů narozen z Matky, jenž přede všemi věky jednorozený vychází z Otce . . . Kdokoli se přiblížil k oné hoře (Sinai, když se na ní zjevil Hospodin), byl ztrestán okamžitou smrtí; zde však zemře ten, kdo dnes zrozeného zůstane vzdálen. Tehdy jediný národ byl vychováván k víře, nyní všichni národové jsou voláni k životu. Všem se narodil Kristus, ale jen věřícím přináší spásu . . . Zdají-li se ti nízkými plénky, v něž byl zavínut, obdivuj se plesajícím andělům a množství nebeského vojska; pohrdáš-li jesličkami, v nichž dítko leželo, pozvedni zrak a hled k nové hvězdě hlásající světu narození Páně. V evangeliích najdeš, proč nutno věřit, že Pán Ježíš co člověk se narodil, a proč nemožno pochybovat, že jest pravý Bůh.“ (Max. Taur. De Nat. D. VII.)

Zakončeme svou úvahu zpěvem sv. Efréma ve svaté noci:

Všichni, kdo bdíte, jásejte dnes, protože přišel, jenž nad námi bdí, aby nás naučil bdíti.

Této noci kdo by chtěl spát, když veškerá země jest vzhůru?

Svým hříchem přivedl Adam na svět sen smrti: sestoupil Bdělý, aby nás probudil ze spánku hříchu.

Nebdeme ale jak lichváři, kteří jen na zlato myslí, ani jak zloději, kteří svůj spánek do země zakopou, jichž bdění jen směřuje k tomu, by spícím přinesli vzdechy:

Aniž bdíme jak lakomec, jenž prsty kmitá i v noci, a je muž s více peníze zahnal spánek: psi jeho spí, on samotný bdí, před zloději poklad svůj hlídaje.

Ani nebdeme jako hamižný, jehož spánek hamižnost pohltila; konec se mu již blíží a smrt mu u podušky sedí, a on jest ještě starostliv na dlouhá léta.

Jest rozdíl mezi bděním a bděním: ďábel jedno za druhé prodává, abychom dobrým skutkům usnuli, zlým pak ostražitě bděli.

ci nemají značné obtíže s lidmi, kteří jim znešvařují umělecké oltáře nevkusnými sochami „nových“ svatých, které musí do kostela dostat stůj co stůj a umístí je tak, že chrám vpravdě zohaven?

I Jidáš celou noc bděl, ale jen aby krev nevinnou prodal; zákonníci též, synové temna, celou noc bděli, aby v temnoty zahalili světlo nekonečné.

Vy však co synové světla bděte v této noci jasné, která třeba že barvou jest černá, mocí Boží jest slavná a rozlévá světlo.

Moudrý jedno ze dvou volí: buď klidně spí, neb svatě bdí.

Ve svaté noci Svatý se narodil, aby nás svatými učinil; nic nečistého nepřipustme, co by vigílii (bdění) naši poskvřit mohlo.

Čí jazyk jest s to, aby s dostatek velebil toho, jenž se nám zrodil, jehož spravedliví přáli si uzříti?

Adam ho toužebně čekal, protože on jest cherubů vládce, a jenom on mohl mu otevřít bránu a k stromu ho života přivést.

Abel ho očekával, aby místo beránka, jež obětoval, Beránka Božího spatřiti mohl.

Bezmála tisíc let Methusalem žil, očekávaje Syna, aby mu z něho zkvetl nevadnoucí život.

Henoch přál si ho toužebně vidět, a když ho nemohl spatřiti na zemi, vírou a zásluhami snažil se zbohatnout, aby do nebes odejít mohl a tam touženého uzřel.

Kdo vystihne nevystihlé cesty milosti Boží, jež zadarmo udělila potomkům, čeho velikou prací dosíci nemohli předci?

Jeho uzříti přál sobě Noe, protože moc jeho zakusil: když předobraz (t. j. archa) živočišstvo před smrtí zachoval, jaký as život nám přinese pravda? Když předobraz takou dal spásu (živočišstvu), což teprv asi dá pravda (t. j. Ježíš Kristus, jež archa předobrazovala)?

Že velmi jest vzdáleno zrození Syna, v duchu Abraham poznal: proto na místo něho alespoň den jeho uzříti toužil.

Aby ho viděl Isák, toužebně prosil, protože zakusil na sobě jeho moc spasnou (Gn 22): když tedy předobraz (beránek za Isáka obětovaný) takovou přinesl spásu, což asi jednou přinese pravda?

IX. PRVNÍ ADORATOŘI

Zvěstuji vám radost velikou: narodil se vám dnes Spasitel. (Lk 2. 10 n.)

K nejkrásnějším zjevům tropické květeny patří tak zvaná „královna noci“ a jí podobná „princezna noci“ na Antilách. Květ mající až čtvrt metru v průměru, uvnitř bělostný, navenek zlatožlutý, dýše jemnou vůni, ale ne každému jest dopřáno potěšit se jeho krásou. Tento nádherný květ se totiž otvírá jen v noci, a sice jedinou noc v roce. Co naše lidové bájesloví vypravuje o kapradí, to platí o „královně noci“: kvete jen jednu noc.

Otaž se tyrolského pastýře v alpské salaši, kolik dnů má rok, a řekne ti: „Tři sta šedesát pět dní a *jednu noc*.“ Kterou noc myslí? Věřící lid zná jen jedinou svatou noc.

Svatá noc... její kouzlo nám v minulé úvaze líčili tři světci, ji jsme v myšlenkách trávili se sv. Pannou v betlemské jeskyni. Cele pohřížena v extasi oddává se svému blahu, zapomíná na celý svět i na své okolí, hledí plna nebeské rozkoše v milou tvář božského dítěte, *svého* to dítěte... Mezitím se však stalo nedaleko Betlema cosi, co pro všechny časy ovinulo tuto noc věncem čarovné poesie a zavedlo podnět k nesčítelným pastýřským zpěvům, jež svou srdečnou prostotou a milou naivností okouzlují srdce starých i mladých, při jejichž melodiích kdekdo omládne a v mysli jest přenesen tam, daleko na východ, na betlemské nivy, jakoby zrovna slyšel anděly, viděl pastýře a dlel s panskou matkou a božským dítětem v jeskyni.

Asi 22 minuty na východ od města pod pahorkem se ukazuje „andělské pole“. V sedle mezi oběma vrchy se táhne asi 4 km dlouhé půvabné údolíčko, poněkud zvlněné, pokryté olivami, fíkovníky, obilními poli a krmnými rostlinami, tudíž jak stvořené pro pastvu stád. Tam asi jedenáct staletí před naší událostí blahopřály betlemské ženy Rutě při svatbě... přijde i dnes někdo, aby blahopřál její vyvolené omloušené dceři k radosti a svátku neskonale většímu?

Stáda, jež se tam pásala, byla majetkem chrámu, chefem betlemských pastýřů byla velerada. Ve chrámě bylo třeba tolik obětí, že by Jerusalemem nestačil dodat potřebné množství. Bylo tedy vyhlédnuto místo na blízku hlavního města,

kde by se pohodlně dal pěstovat chov oveček a beránků. Byli tedy určeni všichni k chrámovým obětem; zvláště velikonoční beránci se z nich brali — poutníci je nemohli přivádět s sebou, sic by každá karavana musila přihnát celé stádo. Betlemští beránci byli tedy předobraz Beránka Božího, jenž za tři desetiletí bude za městskými hradbami obětován v oběť pravou a jedinou, jako se dnes za městem narodil.¹

Vánoční koledy si představují betlemské pastýře ve velké chudobě, a v tom se nemýlí. Jsou skutečně nejchudší vrstva obyvatelstva, dnes namnoze hoši věku 12—17 let, kteří si nevydělají víc než skrovnou denní stravu, a nechají pastýřství, jakmile se jim naskytne výnosnější zaměstnání. Hrubé roucho, jež jest jim v noci příkrývkou, široký klobouk a pastýřská dlouhá hůl na konci zahnutá jest jejich veškerý majetek.

Takoví byli beze vší pochyby i pastýři betlemští. Noc, v níž světu vzešlo slunce věčné spásy, byla asi překrásná, což není v Palestině vzácností. Tisíce hvězd mihotalo na nebeské báni, nebo snad úplněk rozléval svůj mystický bledý jas jak po údolíčku a jeho nivách, tak na městečko, jehož bílé domky v pološeru měsíčné záře skýtaly zvláštní, skoro tajuplný pohled. Pastýři sotva je mohli vidět; na své louce byli docela odloučení od světa, jen stáda vedle nich a Bůh nad nimi. Krásná teplá noc — kdo by pomýšlel na útulek? Uložili se k odpočinku podle svých stád pod širým nebem, zahalení ve své burnusy.² Ovce ležely pêle mèle na zemi, jeden pastýř asi bděl nad bezpečností stád i druhů, ne tak z obavy před lupiči jako spíš před dravci, kterých bylo zvláště tehdy v Palestině dost a kteří působili značné škody. Náš strážce byl zvyklý na podívanou, jakou poskytovala jasná orientální noc. Víkol úplné ticho, jen oheň tiše plápolal a občas zapraskal, oheň rozdělaný, aby zaplašoval šakaly a jiné šelmy. Konečně je tu půlnoc — doba, kdy má být vystřídán druhem. Ještě se rozhlíží, zda jest vše v pořádku, a tu zahlédne na západě světlý pruh — hledí tam se zatajeným dechem, vidí zář jako jasný mráček, čím dále tím širší a tím jasnější, zvedá se výš a výš, přichází blíž a blíž, až je tu a zaplaví světelným přívalem celou pláň . . . údolí, pastvi-

¹ Velerada provozovala s chovem beránků živnost, vlastně lichvu ve velkém měřítku. O velikonocích prodávala desetitisícům poutníků beránky za cenu až dvacetinásobnou.

² Podle řeckého textu: „In agro stabulantes“, nedocela přesně přeloženo „vigilantes“ (ponocující).

ny, stromy, jeho i spící druhy . . . všecko jakoby v plame-
nech, jako by hořelo . . . bázeň se ho zmocní, vzbudí druhy,
a hned jest všechno na nohou: psi štěkají, ovce poděšené se
semknou těsně k sobě, pastýři sahají po holích k obraně . . .
oslňující světlo je odevšad obklopuje a oslepuje, v té záři
blednou i hvězdy a docela mizí, mizí i rozdělaný oheň na
pláni, nevidět ani na krok vpřed. Chtějí se dát na útěk, a ne-
mohou. Přestrašení zamhuřují oči před oslňujícím jasem;
tu náhle z něho vystupuje a nad nimi³ se vznáší světlá po-
stava, s tváří nebesky velebnou, plnou lásky a zářící radostí.

„Báli se velice“ — to jest vše, co sděluje evangelista o je-
jich dojmu. Bázeň se zmocní smrtelného srdce vždy při blíz-
kosti Boha a vůči nebeskému zjevení. Tak se vedlo ve S. Z.
Jakubovi (Jn 28. 17), Manuemu (Soud 13. 20), Tobiášovi
(12. 16), nejinak i ženám u hrobu Páně (Lk 24. 5). Ale ve
S. Z. se nikdy anděl nezjevil v jasu světla, to se dnes stává
poprvé — jeho zjev jest pravý kontrast k chudobě toho, ježž
přichází zvěstovat.⁴

„Nebojte se . . .“ tím slovem plaší naráz všechnu bázeň ze
srdce poděšených. „Zvěstuji vám radost velikou . . .“ vroucí
radostí jsou proniknuta slova andělova. Radost zvěstuje, ra-
dost vlévá, a sám jest pln radostí z našeho štěstí. „Narodil
se vám dnes Spasitel . . .“ Tisíceronásobnou ozvěnu našla
tato zvěst v duši prostých věřících Israelitů. Touha, která je
zaměstnávala dnem i nocí, ta dnes vyplněna! Anděl zavadil
a rozezvučel nejtajnější struny jejich srdce, jeho slova vy-
volala v nich nejlíbeznější akordy a zvlnila jejich nitro. Me-
siáš je tu! Naděje a očekávání veškerého Israele! Vzpo-
meňme, jak projevila ve svém chvalo zpěvu tuto radost vě-
řícího israelského srdce nejčistší Panna! Co tedy cítili asi
tito prostí mužové, omilostnění, že Hospodin posílá anděla,
aby jim přinesl radostnou zvěst, a jak ze všeho patrně, jim
nejdříve!

Zamysleme se trochu nad slovy andělovými. „Narodil se
vám, . . .“ naráží na Isaiášovu předpověď: „Maličký naro-
dil se nám . . .“ Nám, výhradně nám, hříšným, opuštěným,
lkajícím synům vyhnaného Adama. Andělé vidí tváří v tvář
božství Páně, „neskonalou krásu“; nám jest nyní dán ve vi-
ditelné podobě, k nám nízkým se snížil, k nám strádajícím

³ Recký text: „Postavil se anděl *nad* nimi“, nikoli „vedle nich“.

⁴ „Andělé se sklonili k pokoře narozeného dítěte, lidé byli po-
vzneseni k nebeskému Božimu důstojenství.“ (Germán, In Dormi-
tionem ss. Deiparae 1.)

sestoupil, k vůli nám se stal dítětem, a andělé se radují s námi z našeho štěstí.

Nám byl daný, nám se zrodil⁵ . . . (Adam a S. Victore).
Nám, nám narodil se . . .

„V městě Davidově . . .“ Nepraví prostě „v Betlemě“, nýbrž mluví slavnostně; zároveň naráží na proroctví Micheášovo a na zaslíbení Davidova. Jaké vzpomínky vyvolalo toto jméno v mysli pastýřů! Právě na těchto nivách pásával David otcova stáda, odtud povolán na trůn, a nyní z ponížení ještě většího bude povolán k věčnému králování jeho poslední potomek! Pastýři nepochybují, naopak, osud jeho praotce jest jim zárukou, že stejnými cestami půjde i on.

„A toto bude vám znamením: Najdete děťátko v plénky zavinuté a v jesle položené.“ Dvojí věc patrna ve slovech andělových. Jednak chudoba božského dítěte posunuta do světla ještě jasnějšího — Mesiáše, Syna královského, Krále, jenž trůn Davidův obnoví a znovuzřídí, jenž bude královat v domě Jakubově bez konce, najdou ve chlévě! Ale tím jest jim dáno zároveň znamení. Čím větší zkoušce jejich víra podrobena, tím pevnější opory se jí dostává. Jak mocného světla s nebes je třeba, aby osvítilo dokonale tu bezednou hlubinu snižení, v níž víra sotva je s to, aby poznala svého Pána a Boha!

Anděl domluvil, jas, jenž ho obklopuje, se stupňuje ještě víc, v té světlé záři se objeví celý zástup nebeských duchů, a nad jesličkami jest intonováno první Gloria. „Množství nebeského vojska“ praví evangelista. Není ojedinělé toto místo, mluvící o nebeských zástupech. U Joba (38. 4—7) plešají všichni andělé Boží při stvoření světa, Isaiáš vidí zástupy andělů (6. 1) a při jejich chvalozpěvu se chvějí veřeje chrámové, Daniel vidí mariady andělů asistujících u trůnu Božího (7. 10), sv. Jan ve Zjevení má takových scén bez počtu, ale nikde nereferuje Písmo tak prostince jako zde.

„Sláva na výsostech Bohu a na zemi pokoj lidem, kterým osvědčuje (dnes Bůh) své zalíbení . . . svou blahovůli.“ To jest přesný smysl a překlad andělských slov. Kolikrát slyšíme tento chvalozpěv při nejsvětější oběti, ale nikdy nerozvučí naše srdce a nenese se k výšinám s takovou vrouc-

⁵ Nobis datus, nobis natus
et nobiscum conversatus,
lux et salus gentium.

ností, jako když jej slyšíme při andělské (půlnoční) mši sv. Tu se nám zdá, jakoby se andělé znova snaželi nad jesličky v našich chrámech a znova intonovali své Gloria, a když celý chrám na to zapěje: „Narodil se Kristus Pán, veselme se . . .“ tu jest nám, jako bychom touto písní spolu s pastýři odpovídali na andělský chvalozpěv — písní, v níž se ozývá ohlas slov andělových: „*Nám, nám, narodil se!*“ Dokud bude církev stát a dokud se ponese k nebi vůně nejsvětější oběti, tak dlouho budou její sluhové u oltáře opětovat tento betlemský zpěv — jak před staletími, tak dnes, tak i po tisíciletích, až k poslednímu Gloria, jež bude na zemi zpíváno a na něž se naváže nikdy nekončící „Sláva Otci i Synu i Duchu svatému“ v nebeské otčině.

Andělé zmizeli, pomalu mizela i zář, která je obklopovala, temno zase zahalilo celou pláň, jenom hvězdy na nebi mihotají. Dokud tu byli andělé, pastýři plní úžasu mlčeli. Nyní se vzpamatují a povzbuzují se navzájem: „Pojďte, odebeřme se do Betlema! . . .“ Jak by bylo vůbec možno po takovém výjevu myslit na spánek? Anděl jim sice nepřikázal do Betlema jít, ba ani jich nevybídl, ale jeho slova byla nepřímým vyzváním, aby šli složit narozenému Mesiáši hold, první hold — Pastýři si byli vědomi, že toto noční zjevení platilo jim; být netečným k nebeské inspiraci znamená jí pohrdat a učinit se ji nehodným.

„Sem, pastýři, pospíchejte, stáda zanechte,
a k jesličkám Ježíšovým se odeberte . . .“

„Vizme tuto věc, kterou nám Hospodin ukázal.“ Evangelista praví: „A přišli chvatně . . .“ Ochotně, ihned, rychle následují nebeského pozvání, radost a touha pohání jejich kroky, jdou mlčky, vzrušení.

Neposkvrněná Panna a její svatý snoubenec hleděli asi s úžasem na tyto neočekávané příchozí, kteří se nenadále v noční temnotě vynořili a jako na povel poklekají k jesličkám. Kdo jsou? Jak sem přišli? Kdo jim zjevil tajemství této svaté noci? Nečekali dlouho na vysvětlení. Evangelista líčí výjev zase podle svého způsobu prostince: „A našli Marii a Josefa a nemluvnátko položené v jeslích, a oznámili (rozhlásili) to, co jim bylo řečeno od anděla.“ Tak přesný překlad. Sotvaže složili Jezulátku hold, vstali a jeden přes druhého vypravuje, co se právě za Betlemem stalo. Rozhlásili — patrně tedy, že nazítrí nemlčeli o tom, co v noci za-

žili. Stávají se tak apoštoly tohoto tajemství, a jejich památka jest nerozlučně spjata se svatou nocí. Brzo budeme slyšet, že i kněžím a zákoníkům v Jerusalemě se dostalo podobného zjevení — jak je přijali oni? Jak mile se odráží víra a ochota pastýřů na temném pozadí nevěry a lhostejnosti vůdců národa!

„Všichni se podivili“ (Lk 2. 18), především přirozeně Neuposkvrněná Panna. Tajemství v ní vykonané zjevil Bůh Alžbětě, pak Josefovi, a nyní jsou pastýři připuštěni k poznání jejího dítěte. Divila se ne snad, že právě oni byli omilostněni — vždyť sama před devíti měsíci prohlásila, že Bůh povyšuje ponížené — nýbrž že k ponížení jejího dítěte se zase řadí tak nebeský lesk. „Sotvaže se Kristus narodil, spojuje vznešené s nízkým, nebeské s pozemským, božské s lidským. Narozen z ženy, ale z takové, kterou mateřství o svatozář panenství nepřipravilo. Ovinut plénkami, a při tom chvalozpěvy andělskými oslavován. Položen v jesle, ale zářící hvězdou jakožto novorozený král jest prozrazen. Obřezán jako každé dítě, které jest synem hněvu, ale při tom dostal jméno, jež jest nade všecko jméno.“ Tak asi mluví sv. Bernard (In Circumc. 1), a mohl ještě dodat: „Pětí sikly vykoupěn, a při tom prohlášen Vykupitelem a slávou Israele a osvícením všech národů.“

Kolikrát už dal Pán Neuposkvrněné Panně znamení, jako by odměnou za její víru! Každé nové znamení jí otvírá nové hlubiny božských úradků a jde ruku v ruce s její pokorou. Alžběta, panenské zrození, pastýři — pokora tam, pokora zde, víra tam, víra i zde, a stále nová a nová zjevení. Panenská Matka však ví, že ta zjevení jí nejsou dána nadarmo. „Uchovávala všecko v srdci svém,“ praví dvakráte sv. Lukáš. Vyslechla pastýře, ale sama jim neřekla ani slova. Mlčela pak i o tom, co jí pastýři zvěštovali, ukládala vše ve svém srdci a činila předmětem neustálého rozjímání, srovnávajíc předpovědi proroků s tím, co zažila, a klanějíc se hlubinám Boží lásky a Božího milosrdenství. Až přijde čas, pak zjeví podle vůle Boží vše, čeho byla svědkem, hlasatelům evangelia, než se rozejdou do světa hlásat jméno jejího Syna všem národům. —

Jest předvečer milého svátku Narození Páně, pozdní hodina večerní. Sychravý deštivý den, jaké v Londýně nejsou vzácností. Padající déšť šlehá zdi a zavřená okna domů, ulice se prázdní víc a víc, jen matné světlo lamp ozařuje temnotu. Dítě asi šestileté, malá Irčanka, spěchá opuštěnými

ulicemi, chvějíc se zimou. Vítr jí žene do tváře ledový déšť, pod záhyby roztrhaných šatečeků skrývá své zboží, několik škatulek sirek. Dnes vydělala sotva několik haléřů, proto ji tvrdá matka zle zřídila a plačící vyhnala zase na ulici. Maličká běží na zdařbůh, sama neví kam. Ještě nikdy neplnila taková úzkost a zoufalost její dětské srdéčko jako toho večera. V životě nepoznala nic než bídu, a ptá se sama sebe, proč je odsouzena k tomu, aby v chladné noci v tom hrozném počasí bloudila ulicemi, zatím co jiné dítky jsou doma v teplé světničce. Byla tak zoufalá, že ani neprosila nikoho z mimojdoucích za pomoc nebo za almužnu, nikomu nenabízela své zboží. Najednou stojí před velkými dveřmi, které se bez ustání otvírají a zavírají, a kdykoli se otevrou, proud světla vnikne do temné noci. Zastaví se, vidí, že tolik lidí tam jde, neodolala, bázně se přimkla k většímu zástupu, jenž tam vcházel, a vklouzla dovnitř. Viděla tam lidi většinou chudé, mezi nimi i děti, a to jí dodalo důvěry a zmužilosti. Sotva vstoupila, začal zpěv. Ještě nikdy neslyšela nic tak pěkného. Nevěděla, že jest v katolickém chrámě před půlnoční mší sv. Zpěv skončil, na kazatelnu vystupuje kněz, obrací se k dítkám, oslovuje je a má k nim kázání. Malá Nora slyší po prvé v životě, že vysoko nad námi jest někdo, kdo o ní ví, jenž ji miluje, ji stvořil, z lásky k ní sestoupil na zem, stal se chudým, stal se dítkem, ležel v jesličkách na seně, a jeho příchod mezi nás že slavíme dnes. Maličká bez dechu poslouchala. Když zpěv znova začal, když obláčky dýmu se nesly k nebi, když při pozdvihování hlavy všech se sklonily, tušila, že se tu děje něco svatého, nevýslovně svatého. Po mši sv. věřící opouštějí chrám, déšť a vítr trvá dál. Nora našla ve své bídné světničce matku už spát, položila se na chladnou zemi, zahalila se v roztrhanou pokrývku, ale v duši byla neskonale šťastná. Teď ví, že jest v nebi někdo, jenž ji miluje.

Druhého dne jí to mocně táhlo zase do chrámu, a pak zas a zas. Její skrovné zboží našlo také větší odbyt u chrámových dveří. Pomalu se seznámila s některými dětmi, a ty ji zavedly do sirotčince Milosrdných sester, kde se účastnila vyučování náboženství. Matka se o ni nestarala celý den. Tak plynul týden za týdnem, pomalu se chystala k první sv. zpovědi, ale najednou jí sestra mezi svými svěřenkami pohřešila. Matka jí totiž prodala do bídného divadla, tam se s ní zle nakládalo, že onemocněla. Nikdy však jí nepřešlo přes rty slovo nářku, z jejich černých očí vždy zářil pokoj

a štěstí. Horečka se vzámáhalá. Nora se smrti nebála, věděla, že se tak aspoň dostane k Ježíškovi, k Matičce, k andělíčkům v nebi.

Zase jsou tu vánoce, všude v rodinách radost, děti obklopují vánoční stromek, a kdo věděl o opuštěném umírajícím dítětku v podkrovní světničce? Milosrdná sestra ze sirotčince obchází toho dne chudé domy ve své čtvrti, aby alespoň dnes zakusili nějakou radost ti, které svět odstrčil. V jednom domku docela nahoře nahlédne otevřenými dveřmi do bídné nevytopené světničky, a vidí svou bývalou žačku ležet na zemi. Jak ji děvčátko shlédlo, vzchopilo se, a teď jí vypravovalo celý svůj život, všecku svou bídu a utrpení. Zatím se matka odkudsi z města vrátila a prosící sestře dovolila, aby si maličkou vzala do sirotčince. Tam byla uložena do teplé postýlky ve světničce sousedící s kaplí, jak jest v klášterích zvykem, aby nemocní mohli sledovat pobožnosti. Mezitím začala půlnoční mše svatá, Nora zase slyšela milé vánoční zpěvy, a když mezi mší sv. sestry a děti přistupovaly k stolu Páně, přinesl i jí kněz svátostného Spasitele — týž, od něhož před rokem po prvé slyšela o Bohu a o Jezulátku. Bylo to její první a poslední svaté přijímání. Maličká se oddala docela svému blahu, nikdo jí nerušil, a když ráno zvony svolávaly věřící na jitřní mši sv., Nora se zdvihla, otevřela oči, nadzemská radost se jí rozlévala po tváři, pak klesla zase do podušek . . . Ježíšek, jenž té noci sestoupil na naši chudou zemi ke spáse a útěše ubohých, vzal k sobě do nebe opuštěné dítětko. Zde dole zakusilo jedinou radost, a to bylo ve svaté noci, noci posvěcené vše objímající láskou narozeného božského dítětko. (Annales du S. Sacrament IV.)

„Zase nám po roce zasvitl den Narození Pána a Spasitele našeho Ježíše Krista, kdy Pravda z (panenské) země vypučela (Ž. 84. 12): jásejme a plesejme v něm. Vše, co nám udělilo snížení tak velké vznešenosti, vírou si osvojují křesťané, ale vzdáleno jest srdce bezbožných. Moudří tohoto světa hledajíce totiž, co v Bohu velikého, a nevěříce, co v něm pokorného, tohoto nedbají a proto ani onoho nedosahují. Kdyby v nich byla pravá moudrost, pochopili by, že Bůh mohl tělo na sebe vzít, ne však v tělo (člověka) se proměnit; pochopili by, že vzal na sebe to, čím nebyl, a zůstal, čím byl, a že jako člověk k nám přišel a od Otce neodešel, nýbrž že trvá nadále, čím jest (totiž Bohem), a nám se objevil tím, co jsme my (totiž člověkem) . . . Dokladem jeho vznešenosti jest panenská Matka, panna jak před početím tak po poro-

du, od muže matkou (praegnans) nalezena, nikoli učiněna. Oni (bezbožní) však raději věří tomu, že tento tak veliký zázrak jest vymyšlen, nikoliv učiněn (fictum — factum), a protože v Kristu, člověku a Bohu, nemohou věřit, co v něm lidského, pohrdají tím; protože pak nemohou pohrdat tím, co v něm božského, nevěří v to. Čím však jim jest opovrženější, tím nám budiž milejší tělo člověka v ponížení Boha, a čím nemožnějším se jim zdá panenské narození, tím více se obdivujeme my jeho božské moci. Nechať plesají muži, nechť plesají i ženy: Kristus, sám muž, se z ženy zrodil, a tak obojí pohlaví poctil... Plesejte, panny: Panna vám zrodila, jemuž bez porušení se můžete zasnoubit, ona, jež ani početím ani zrozením nemohla pozbyt toho, co milujete. Plesejte spravedliví, jest den narození toho, jenž ospravedlňuje; plesejte, slabí a nemocní, jest den narození Spasitele; plesejte zajatí, jest den narození Vykupitele; plesejte svobodní, jest den narození Osvoboditele; plesejte všichni křesťané, jest den narození Kristova.“ (Aug. In Nat. D. s. I.)

*

První krůpěje.

Od svaté chvíle, co panenská Matka vložila božské dítě do jesliček, uplynulo již osm dní, dny nejčistší radosti, kterou se rozplývala její duše. Nával cizinců značně povolil, většina již obstarala, co císařský edikt žádal, a kteří neměli v Betlemě příbuzných, spěchali domů. I Josef obstaral zápis svůj i své snoubenky a jejího dítěte, ale na odchod z místa, jež se jim stalo tak svatým a drahým, nepomýšlel on ani ona. Tím, co rozhlašovali pastýři po městě, byli betlemští upozorněni na svatou společnost dlící za městem, a sotvaže se odchodem cizinců trochu uvolnilo, mohli svatí snoubenci opustit jeskyni a dopřát si slušného obydlí.

Tak se pomalu přiblížil osmý den. Toho dne se musilo božské dítě podrobit jistému obřadu. Dva tisíce let před jeho narozením oslovil Hospodin Abrahama (nikoli po prvé), opakoval dřívější zaslíbení a dodal: „V záruku těchto zaslíbení obřezán bude každý hošík tvého pokolení“ (Gn 17. 10 nn). Tento obřad byl tudíž v očích Israelových čímsi svatým. Byl upomínka smlouvy, kterou uzavřel s Hospodínem jejich praotec jménem svých potomků, byl zárukou božských zaslíbení, připomínal Israelovi jeho přednosti a výsady ja-

kožto národa vyvoleného, ale zároveň jeho povinnosti jakožto národa svatého. Kdo se obřadu podrobil, byl jím přijat do svazu Zákona, t. j. do společenství lidu Božího, a zavazoval se zároveň k plnění všech předpisů Zákona (Gal 5. 3). Israelita jej přijímal jako nemluvně; až dospěje, bude mu připomínat, že jest oddělen od pohanů a povinen žít, jak se sluší na syny svatých (Tob 2. 18).

Ale při tom všem byl ten obřad také neustálou připomínkou kletby, pod níž sténalo jak lidstvo tak i národ vyvolený (Dt 10. 16, 30. 6). Připomínal totiž potřebu Vykupitele, jenž měl zbavit lidstvo kletby, děděné od pokolení na pokolení, přecházející na potomky ipsâ viâ generationis. Tělo bylo sídlem té kletby („caro peccati“ bylo a jest lidské tělo, Ř 6. 6, 8. 3), a David vyjadřuje naši myšlenku ve známém kajícím žalmu slovy: „V nepravostech počat jsem a ve hříchu (hebr., LXX) počala mne matka má“ (50. 7). Hřích, potřeba Vykupitele, zaslíbení Mesiáše — tyto tři věci připomínala Israelitovi obřízka. Byla vyznáním vlastní hříšnosti a kletby od Adama zděděné. Tento ponižující ráz, naznačený i způsobem obřadu, nemohl být docela smazán tím, co měl obřad v sobě posvátného. Úmluva, kterou připomínal, bude dokonána, až Mesiáš přijde. Pak přirozeně i ten obřad pomine — zase známka, že obřízka nese pečeť kletby. V království mesiášském jí nebude, místo obřízky obdrží vykoupení křest, místo nože balsám, místo prolévání krve obmytí, non in inguine, nýbrž na čele⁶ — na znamení, že křesťanskému lidu netřeba se skrývat se znamením svého vyvolení, nýbrž že hrdě před světem může nosit a vyznávat jméno svého Krále. Nikoli porušitelné znamení kletby na těle, nýbrž nezrušitelné znamení omilostnění se mu vtiskuje v duši.

Božský Spasitel se narodil z israelské matky. Tím zrozením se stal synem Abrahamovým a vstoupil pode jho Zákona i pode jho kletby, jež tím Zákonem se stává viditelná. Jako takový se musí podrobit obřízce. Narozením vzal na sebe Syn Boží podobu služebníka, obřezáním podobu hříšníka, anebo jak praví Bernard, v den narození jsme slavili, že vzal na sebe naše vyhnanství, v den obřezání, že vzal na sebe naše okovy. (In Circ. 3.) Hříchu neučinil, ale naše hříchy vzal na sebe, aby za ně dostiučinil a nás zbavil kletby hříchu. Převzetím obřízky se prohlašuje Otcí i nám za Vykupitele, zasvěcuje se svému povolání a poslání, které od

⁶ Ambrosiánská liturgie na Bílou sobotu při svěcení křestní vody.

Otce obdržel, totiž být Spasitelem světa. To připomíná i jméno, jež dostává (Ježíš, „Bůh jest spása“), „kterým nazváno bylo dítě od anděla, prve než se v životě počalo“ (Lk 2, 21).

V den jeho narození jsme plesali nad jeho příchodem, a ze samé radosti jsme si ani dokonale nevšimli, že přišel, aby byl *Vykupitelem*. Zpívali jsme: „Narodil se Vykupitel, strádajících oblažitel“, a přehlédli jsme skorem, že cesta vykoupení bude ztropena krví.

Goliáš obloupen, veselme se,
člověk jest vykoupen — radujme se.

Ano, radujme se, ale nezapomínejme, *jakou cestou* nás vykoupil. Obřízkou začíná svůj mesiášský život, křtem začne své mesiášské působení, obojím nám dává záruku vykoupení, a krůpěje dnes cezené jsou prvotiny jeho nejdražší krve za nás prolité — krve, která smyje s našich duší zmíněnou kletbu.

„Venku na náměstí jsem si bezstarostně hrál, a uvnitř paláce v královské komnatě byl nade mnou vynášen rozsudek smrti. Uslyšel to jednorozený královský syn, odložil diadém, a obléknuv roucho zíněné, bos s hlavou posypanou popelem vyšel ven, lkaje a nařikaje, že byl odsouzen na smrt jeho služebník. Hledím na něho, an kráčí, žasnu nad nevídanou věcí, ptám se po příčině, a slyším. Co učiním? Budu se nadále smát a jeho slzám se vysmívat? (Adhucne ludam et deludam lacrimas ejus?) . . . Uvažuji o tom, jakého léku bylo zapotřebí, a z toho poznávám, jak veliké bylo mé nebezpečí. Nevěděl jsem, zdálo se mi, že jsem zdrav, a aj, poslán jest Syn Panny, Syn Boha nejvyššího, a přikazuje se, aby byl zabit, aby drahocenným balsámem jeho krve byly léčeny mé rány. Uznej, člověče, jak těžké jsou rány, pro něž musil být raněn Boží Syn. Kdyby nebyly k smrti, a to k věčné smrti, nikdy by pro jich zhojení nebyl Syn Boží zemřel . . . Budu-li však svědomitě zachovávat příkazy lékaře, bude mi (úvaha o jeho léku) i podnětem útěchy. Jako poznávám velikost nemoci z toho, že takový lék se na ni vynakládá, tak soudím z téhož, že není nezhojitelná: moudrý lékař by nevynaložil převzácný balsám naplano.“ (Bern., In Nat. D. III.) „Jestliže jiskřička lásky (t. j. člověk) tak velké věci vykonal pro osvobození bližního (totiž světci, kteří se sami zaprodali do otroctví nebo zajetí, aby dopomohli jiným k svobodě), což teprv asi učinila výheň nekonečné lásky pro

osvobození celého pokolení lidského? (Bernardin Sien., De Nat. D.) —

Obřad se konával doma, a sice byl povinností a právem otce. Byla to malá domácí slavnost, k níž byli sezváni příbuzní, jak vidíme na př. při obřezání Jana Křtitele. Dítku dáno při tom jméno od otce. Prvorozený syn obdržel obyčejně jméno dědovo, protože takt a slušnost vymáhala, aby mu otec nedával jméno své.⁷ V našem případě se sám nebeský Otec o jméno postaral. Zdá se nám, jakoby si chtěl Pán své jméno zasloužit prolitím krve, jakoby nechtěl mít na ně právo a dříve je nosit, dokud nevycedí první krůpěje. Čím jeho jméno jest, dogmatický význam jména Kristova, nadšená chvalořeč Bernardova o tomto jménu, v němž klekatí musí všecko koleno na nebi, na zemi i v podsvětí (Fil 2. 10), to vše nenáleží do našich úvah, a končíme slovy téhož světce:

„K čemu jest tobě zapotřebí obřízky, když jsi hříchu ani neučinil ani nezdědil? Že jsi hříchu neučinil, svědčí tvůj útlý věk. Že jsi ho nezdědil, dokazuje ještě jistěji božská přirozenost tvého Otce a neporušenost tvé Matky. Máš Otce od věčnosti, a ten jest pravý Bůh, bez stínu hříchu. Máš Matku, a ta jest panna, a nemohla neporušená zrodit porušitelnost. Obřízka byla lékem hříchu, tys rány neměl a lék jsi přijal. Ten, který hříchu neučinil, s hříšnými počten byl; my hříšní jsme a mezi hříšné se počítat nechceme. Což snad zdravý potřebuje léku a nikoli nemocní?“ (In Circ. I.)

⁷ U příležitosti obřezání Janova čteme sice, že příbuzní ho chtěli pojmenovat po otci, ale to proto, že němý Zachariáš nevykonával obřad sám a nebylo tudíž třeba oněch ohledů, o nichž byla řeč. Tobíáš (1. 9) pravděpodobně neměl již otce na živu.

X. VYKUPITEL VYKUPOVÁN, ČISTOTA OČIŠŤOVÁNA

Přijde do chrámu svého Vládce, jehož vy hledáte, a anděl (posel) úmluvy, po němž vy toužíte. (Mal 3. 1.)

Truchlivé dojmy plní duši, kráčí-li cestovatel po Egyptě, zemi slavné minulosti, ohnisku starověké kultury, kde umění a vědy stály na nedostižné výši, zatím co v Evropě člověk přebýval v jeskyních, dělil se nebo zápolil o ně s medvědem, a z kostí si vyráběl nejnutnější nástroje. Dnes? Kde byly kdysi mocné Theby, tam moře trosek. Nejvelkolepější tvorby egyptského umění, divy egyptské architektury, chrám luxorský a karnacký, do něhož by se svatovítský dóm pohodlně vešel (pokrýval prostranství skoro 1 km²), Ramsesseum, mausoleum, to vše se kupilo kolem Theb. Aleje uměleckých soch, obelisky . . . Co zbylo z té aleje? Kráčíš bezmála 3 km dvěma řadami povalených sloupů, rozbitých zdí, bezhlavých soch, najdeš ještě zbytky bran . . ., to jest vše, co zbylo ze „stobranných“ Theb. Některé obelisky zdobí nyní evropská náměstí, památky v zemi faraonů nalezené a vykopané plní evropská musea, a potomci starého kulturního národa se stali už dávno míčem cizích dobyvatelů, zapomněli řeč a přišli o vzdělanost svých otců, pohybují se kolem památníků svých předků nebo po nich i šlapou, nerozumějíce jich významu a nedovedouce číst, co na nich psáno. Netuší, že šlapou po skalních hrobech skrývajících netušené a namnoze ještě neodkryté zbytky prastaré kultury, z níž pozůstaly jen ruiny . . ., tam, kde mocní vládci vodili v triumfu cizí krále, vládnouce zemím až ku břehům Eufratu! Hermes Trismegistos¹ je oslovuje už před dávnými lety: „Chemi, Chemi, z tvého vědění a tvé slávy nezbude nic leč tvé památníky do kamene vtesané.“

¹ Reckoegyptský zbájený bůh, jemuž připisovali původ mnoha spisů. My pak musíme přisvědčit: trůn egyptských faraonů, na němž seděli za živa, měl méně pevnosti než pyramidy, v nichž odpočívali po smrti. Když po čtyřech tisíciletích vstoupili Evropané do jejich hrobek, našli tam zachovalé nářadí, zrna obilí, malby, v písku stopy, jež tam nechali dělníci, než zapadl do vchodu kámen uzavírající přístup na celá staletí, a trůn pyšných vládců už dávno podvrácen!

Tato země hostila nějakou dobu i naši svatou společnost. Neposkvrněná Panna snad hleděla na obelisk, na nějž se dívá dnes návštěvník Paříže nebo Říma, na pyramidy, pod nimiž Napoleon připomněl svým vojům, že s jejich vrcholů na ně hledí čtyři tisíciletí. Za jejího pobytu byla již říše faraonů v úpadku, třebaže ne jako dnes. Alexandrie se tehdy ještě honosila svou světoznámou knihovnou a ovládala středozemní moře. Naše úvaha nás však vede do země Nilu v dobách, kdy stála na výši rozkvětu, o 16 století dříve, než tam Boží prozřetelnost přivedla nebeskou Královnu s božským dítětem v náručí.

Tehdy seděla na thébském trůně 18. dynastie faraonů, za níž kultura dosahuje nejvyššího rozkvětu a moc i sláva říše největšího rozmachu. Král Thutmosis III. (1515—1461) zvítězil nad syropalestinským vojskem u Megiddo a podrobil si veškeré země až k břehům Eufratu; jeho pravnuk Amenhotep III. jest původce ohromných staveb, na př. luxorského chrámu a kolosů Memmonových. Avšak už jeho předchůdci se proslavili podobnými podniky, především jeho praděd právě zmíněný, jenž jest nám ostatně velmi dobře znám. Ptáš se odkud? Z biblické dějeprawy! On jest totiž biblický farao, jenž začal utlačovat israelský lid a na konec pojal plán docela jej vyhubit. Roboty a nucené otrocké práce, jež musili židé po způsobu válečných zajatců pod knutou nemilosrdných dohlížitelů konat, zjednali faraonovi laciné pracovní síly k provedení rozsáhlých staveb. Synové israelští nejenom hleděli na stavby, jimž jsme se svrchu podívovali, nýbrž i o nich pracovali. Pamatujeme se ještě z biblické dějeprawy na slovo Hospodinovo: „Volání synů israelských vystoupilo před tvář mou“ (Ex 3. 9). Bylo to za vlády syna tohoto utlačovatele, Amenhotepa (Amenofise) II., 1461—1436, kdy Mojžíš vyvedl lid israelský ze země otroctví.

Netřeba opakovat, co známe z biblické dějeprawy. Pyšné slovo faraonovo „Neznám Hospodina a Israele nepropustím“, pak rány, jež dopadaly jedna za druhou na faraona i jeho zemi a jichž ušetřen byl jedině kraj Gessenský (Gosen) v nilské deltě, obývaný židy, a jak konečně poslední rána, smrt všeho prvorozenstva, zlomila faraonův vzdor, beránek velikonoční, jeho krev, jež zachránila židovské prvorozence, nekvašené chleby, noc Božího soudu a východ israelského lidu, to všecko známe.

Sotva však vyšel lid z Egypta, řekl Hospodin Mojžíšovi: „Mně přináleží všecko prvorozené. Od toho dne, kdy jsem

pobil všechno prvorozenstvo v zemi egyptské, posvětil jsem sobě každého prvorozeného v Israeli" (Num 3. 13, 8. 17, Ex 13. 2. 12). Prvorozené syny Israelovy vyhradil si tedy Hospodin k své službě. Když pak k službě chrámové byl vyvolen kmen Levi a ke stavu kněžskému rodina Aronova, ponechal Hospodin prvorozence² jejich otcům, ale musili být vykupováni (Num 3. 12, 8. 16—19).

Máme tedy zase předpis Zákona, jemuž se dítko panenské Matky jakožto prvorozenec israelské rodiny podrobuje, a sice dobrovolně. Výkupná cena obnášela pět chrámových siklů, t. j. asi patnáct předválečných korun (asi 100 Kč, pro chudobné značný obnos), jež otec odevzdal v chrámě třicátého dne (nebo i později) po narození syna. Při tom nebylo třeba brát dítko s sebou aniž se při tom vymáhala přítomnost matky. My však vidíme při obřadu přítomnou i matku, a sice ne třicátého, nýbrž čtyřicátého dne. Co ji tam vedlo? Podle předpisu Zákona (Lev 12) musila se matka osobně podrobit obřadu očišťování čtyřicátého dne po narození hošíka (osmdesátého dne po narození děvčátka), ale ani při tom nebylo třeba brát s sebou dítko. Při narození prvorozence bývaly obě ceremonie, obětování dítko a očišťování rodičky, spojeny a konány téhož dne. Manželé se dostavili do chrámu společně — otec, aby vykoupil syna, matka, aby přinesla za sebe oběť. Vidíme tudíž i svaté snoubence čtyřicátého dne po betlemské noci na cestě do Jerusalema.

Sv. Panna se vydala s Josefem na cestu časně zrána. Ubírají se přes pláň Refaim. Tudy se snad bral před 20 staletími Abraham na horu v zemi zvané Moriah (totožnou s chrámovou horou Moria?), kde z rozkazu Hospodinova měl mu obětovat Isáka, „syna zaslíbení“ (Gn 22. 2), a nyní tudy neсе jeho omilostněná dcera k mystické oběti toho, v němž se uskuteční zaslíbení jemu na Moria tehdy dané: „Požehnání budou v semeni tvém všichni národové země“ (ib. 18). Na těchto lukách se zastavil Jakub a pochoval tu svou milou Rachel, když mu dala posledního syna, na těch lučinách porazil dvakráte David nepřítele lidu Božího, na nich konal přehlídku svých vojáků, než se vrhl na tvrz jebusejskou (pozdější

² Nikoli nejstarší, nýbrž jen prvorozené podle přesného znění Zákona („omne masculinum adaperiens vulvam“). Byla-li prvním dítkem dívka, nebyl vykupován syn, jenž se po ní narodil. Pojal-li muž (na př. vdovec) dvě nebo více žen, musil být vykopen prvorozenec každé manželky, ačli sama nebyla vdovou, která již dítko měla.

Jerusalem). Dnes tu kráčí jeho dcera nesouc v náručí Knižete pokoje, jehož on opěvoval v žalmech a písních. Tudy se ubírával Šalomoun obklopen vši nádherou svého dvora, když se šel podívat na své nádherné zahrady ethamské, a dnes tu provázíme v myšlenkách tu, jejíž krásu opěvoval ve Velepísni, přirovnávaje ji ke květům polním a liliím údolním. Celá pláň byla skutečně plná překrásných malých růží a hyacintů, roztomilých drobných sasanek, rudých jako šarlat, žlutých a modrých kvítků bedrníkových . . ., snad na tu jarní krásu hledíval, když ve své písni psal o kráse vyvolené snoubenky Nejvyššího. Nebe bez nejmenšího mráčku, vzduch vlašný, prosycen vůní květin . . . Silnice pomalu stoupá, brzo dosáhla svatá společnost nejvyššího bodu, a tam se jim rozevřel okouzující pohled: v dáli omezovaly horizont judské hory, na výhodě Mrtvé moře a za ním imposantní valy Moabských hor, a před nimi svaté město, jeho hradby a cimbuří, na hoře Sionu mohutná citadella Davidova od Heroda přestavěná, uprostřed Moria s velkolepou stavbou chrámovou, a vpravo konečně vždy zelená hora Olivetská.

Zastavili se tam svatí snoubenci? Pohlédli snad oba potomci královského rodu k místu, kde jejich otcové sídlili a vládli celému Judsku? Tak málo mezi nimi mužů podle srdce Hospodinova! Oni však byli dokonale šťastní. Měli Boha a více nepotřebovali. Zakrátko dostihli městských hradeb a vstoupili západní (joppenskou, jaffskou) branou do města. Tam se jen hemžilo jerusalemskými kupci a kramáři, příchozími ze všech úhlů světa, žebráky a nečinnými diváky, o kteréžto poslední dvě „živnosti“ není nikde v orientě nouze. Kdo si všiml v tomto lomozu a křiku prodávajících, kupujících a smlouvajících dvou prostých lidí, kteří s dítětem v náručí se hleděli pracně protlačit zástupem! Že to jsou manželé ubírající se do chrámu, poznal každý na první pohled — kdo by si všiml věci, již bylo pozorovat den co den! Že se právě teď plní proroctví Malachiášovo o příchodu Vládce Hospodina a anděla úmluvy (3. 1 nn), kdo to v té směsici vůbec tušil? „Kdo bude moci snést den příchodu jeho? A kdo obstojí, až se ukáže? Neboť on jest jako oheň rozpouštějící . . . a přečistí syny Levišovy jako zlato a stříbro . . .“ Židé očekávali, že Mesiáš se spustí s nebe na cimbuří chrámové a tak se lidu israelskému zjeví (srov. Lk 4. 9). Avšak nikoli — docela prostě vypadá příchod Vládce Hospodina do jeho domu.

Otcové se nejednou zamyslili nad tímto dvojím tajemstvím: Vykupitel jest vykupován, čistota očišťována! Uva-

žovali jsme o tom již při obřízce, a při křtu Páně bychom zas mohli říci: „Neposkvrněný jest obmýván.“ Když se Jan vzpírá vykonat na Spasiteli očistný kající obřad, praví mu Pán: „Jenom nech, neboť se sluší, abychom naplnili veškerou spravedlnost“ (Mt 3, 15), t. j. abych se já, poslušný služebník Boží, podrobil věčnému úradku Otce. Obřízkou zasvěcen svému povolání jakožto Spasitel lidstva; křtem, inaugurací svého mesiášského poslání, nastupuje svou cestu k Vykupitelské oběti a smrti; obětování ve chrámě pojí jako spona oba obřady a zasvěcuje Krista jeho božskému úradu. Veškeré prvorozenstvo, jak řečeno, si Hospodin zasvětil, aby byli jeho služebníky a jeho kněžstvem. Vtělený Syn Boží byl kněz (t. j. prostředník mezi Bohem a lidstvem) od svého početí a narození (*sacerdos natus*, jediný ze synů lidských), na základě a mocí hypostatické unie, t. j. tím, že v sobě spojoval přirozenost božskou a lidskou. Jeho první modlitba v lůně Matky byla modlitba velekněze. „Obětí a zápalů nechtěl jsi, ale tělem jsi mne přioděl . . . Tehdy řekl jsem: Aj, tvůj jsem, jak v záhlaví knihy psáno jest o mně (Ž 39. 8. 9), abych plnil, Bože, vůli tvou“ (Žid 10, 5. 7). Sv. Pavel k tomu dodává: „Touto vůlí posvěcení jsme, obětováním těla Ježíše Krista.“

Nyní se ubírá náš velekněz do svého chrámu, nesen v náručí panenské Matky. Cesta vede do města západní branou — obrátilo božské dítko oči ke Golgotě, podle níž šli? S jakými dojmy hledělo po prvé v životě na tento pahorek, jenž po letech bude jeho obětním oltářem? Co pocítilo při tom pohledu jeho srdce? Beránek Boží, jenž snímá hřích světa (Jan 1. 29) . . . Dnešní obřad jest mystická anticipace krvavé oběti kříže.

Zamysleme se ještě nad tímto tajemstvím. Prvorozenstvo zastupovalo v židovstvu vždycky celek. Prvotiny plodů obětovány Hospodinu jako osvědčení, že mu patří veškerá úroda a že jest mu veškerá obětována; prvorozenci zasvěcení (po případě obětování) Hospodinu znamenají, že veškerý národ jest mu zasvěcen (*gens sacerdotalis*, národ kněžský, Ex 19. 6, srov. 1 Pt 2. 9, Dt 14. 2). Záchrana prvorozenstva před všeobecnou zkázou a smrtí v Egyptě jest předobraz záchrany a vykoupení všeho lidstva ze zkázy a osudu, jemuž propadlo vinou Adamovou, t. j. z věčné smrti a věčného zavržení. V Egyptě zachránila syny jednoho lidu krev beránka, všechno lidstvo bude vykoupeno krví toho, jehož onen beránek předobrazoval. Jako tam se zachránění a vůbec celý lid stali zvláštním způsobem majetkem Hospodinovým

(*ex alio titulo, absque praejudicio tituli creationis*), tak i vykoupení přecházejí zvláštním způsobem v majetnictví Vykupitele. Výkupná cena, složená za prvorozence, byla tedy uznáním tohoto majetnického práva Hospodinova a zároveň uznáním milostivé výsady, že jen z milosti Nejvyššího jsou ze smrti vykoupeni. U božského dítěte má tedy dnešní obřad neskonale hlubší význam než u všech synů Izraelových. Syn Boží opětuje v náručí Matky své sebeobětování, nabízí se Otci v oběť, Otec jeho nabídku přijímá (*acceptat et ratam habet*), a jen z důležitých důvodů jest oběť oddálena. Prozatím jest Vykupitel vykoupen a kněz vrací Matičce její dítě.

„Přijde do chrámu svého vládce, kterého vy hledáte, a anděl (vyslanec) Zákona, po němž toužíte“ (Mal 3. 1). Do chrámu *svého*, praví prorok. Jak do něho přichází! Jest to jeho chrám, a on přichází jako poddaný a Zákonu podrobený, ne jako Pán. Kdyby ho panenská Matka vnesla do velesvatyně, dostal by chrám obsah, jenž mu příslušel a jenž by ho byl důstojný — toho, jehož nebesa a země obsáhnout nemohou. Stal by se vpravdě domem Božím a vyplnila by se slova Aggeášova (2. 10): „Přijde očekávaný všech národů a naplní dům tento slávou . . ., velká bude sláva tohoto domu druhého, větší než prvního.“ Ale panenská Matka nevnesla božské dítě do velesvatyně, ba ani do svatyně, ani do nádvoří Izraelitů s ním nevstoupila. Stojí v nádvoří pohanů, a o příchodu narozeného Spasitele do chrámu můžeme s obměnou užít slov Janových: „Do svého přišel, a svoji ho nepoznali.“ Dnes ovšem bez své viny — kdo z přítomných mohl jen tušit, že dítě v náručí chudé matky jest onen anděl veliké rady, po němž touží? Ale po letech bude výtká apoštolova zavíněna: „Do svého vlastního přišel, a svoji ho nepřijali“ (Jan 1. 11). Když Neposkvrněná Panna před lety snad rozjímalá o proctví Malachiášově, představovala si takto vjezd Krále do domu Božího? Nikoliv v triumfu, nýbrž skoro pokradmu uprostřed jiných prvorozenců, vykupován stejně jak oni.

Obřad vykoupení byl prostý. Otec (s dítětem v náručí, měl-li je s sebou) se ubíral od brány Nikaronovy vlevo, prošel cestou, vinoucí se podle vnitřní terasy chrámové, až přišel k nádvoří kněžskému. Tam přijal z jeho rukou dítě kněz, vykonal nad ním určité modlitby a vrátil je otci. Nyní byla odevzdána výkupná cena. První oficiální veřejné setkání Vykupitele s Izraelem (v řecké liturgii nazýván svátek 2. února „Hypapante Domini“, Setkání Páně), s lidem (Simeon a An-

na) i s kněžstvem Aronovým . . . Dnešní setkání jest pokojné. Jaké bude jeho setkání po letech? Dnes očekáván s toužebností ode dvou spravedlivých, jak bude očekáván od lidu a od kněží, až přijde po prvé v úradě Mesiáše a učitele? On, na jehož příchod připravovali Aggeus, Malachiáš (svrchu uvedení), Isaiáš: „Vstaň, osvěť se, Jerusaleme, poněvadž přišlo světlo tvé a sláva Hospodinova vzešla nad tebou“ (60. 1) . . . Hotový jarmark najde Mesiáš ve svém domě, a jeho první vystoupení bude přiměřeno způsobu, jakým ho očekávali (Jan 2. 15). A další vývoj událostí? Odvrat lidu a zvláště kněžstva od poslaného anděla Zákona se bude stupňovat v nevěru a nenávisť, a ta vyvrcholí u paty kříže, na němž dokoná náš velekněz svou oběť, naznačenou dnešním obřadem v chrámě.

Obětován, protože sám chtěl (Is 53. 7) . . . Celý jeho život byl nepřetržitou obětí. O německém králi Konrádu I., zvoleném r. 911, nám vypravují dějiny, že všech sedm let jeho vlády bylo nepřetržitým bojem a prací za znovuzřízení pokleslé říše. Tomu cíli obětoval vše: mladá léta, lásku, domácí štěstí (aby aspoň některé národy sjednotil, pojal za choť stárnoucí ovdovělou Kunhutu Bavorskou), své síly, čas i svůj život. Když umíral, vzdal se velkomyslně i práv svého domu na nástupnictví (byl po přeslici potomek Karla Velikého), nemyslel na svůj rod, nýbrž na říši a poddané, vyzval knížata, aby nechali svárů a zvolili za krále Jindřicha Saského, jeho úhlavního nepřítele, o němž soudil, že on jediný jest s to, sjednotit všechny německé kmeny (I. str. 386). Že jeho oběť skutečně přinesla jeho vlasti požehnání, o tom mluví dějiny.³

³ Najdeme podobných dokladů v dějinách hojně? Bílá vrána takový zjev! Španělský král Ferdinand VII. zrušil dotud platné právo posloupnosti, aby dopomohl k vládě dceři Isabelle, již při jeho smrti (r. 1833) byly teprve tři roky a o níž nemohl vědět, bude-li schopnou vládkyní či nic (ukázala se naprosto neschopnou). Jeho bratr Karel se nemínil svého nástupnického práva vzdát, a z toho vznikly občanské války a revoluce, zmítající zemi s malými přestávkami skoro do konce století. Ludvík XIV. a válka o španělské dědictví jest jiný doklad. Obětovat sebe, výhody své osoby neb své rodiny obecnému blahu, zřící se slávy a časného prospěchu, aby tím byl zachráněn evropský mír — který vládce to kdy učinil? Ať tisícové rodin přijdou o živitele, jen když on bude stát před světem ve svatozáří vítěze. Tak se děje ve světě ve velkém, nejinak se vede i v malém. V dnešním tajemství nás učí Pán něčemu jinému!

Náš Král a generalissimus? Obětuje se za nás. Nebýt jeho oběti, jak by to bylo s lidstvem dopadlo? *Oběť* — význam života, cena života, obsah života jest vyjádřen tímto jediným slovem. Život, jenž není obětí, není životem. Dítě stojí u hrobu matky a vzpomíná . . . čím byl její život? Nepřetržitou obětí. Jestliže nevykonala nic víc leč že vychovala Kristu kněze,⁴ jenž zachrání několik nesmrtelných duší, jest tím její život bohatě vyvážen. Což teprve matky, jež vychovaly slzami, modlitbami a příkladem Augustina, Basila, Jana Zlatoústého a ostatní nespočetná světla katolické církve? Hledíš na obraz milé „malé svaté“ — čím byl její život leč zápalnou obětí lásky jako zrnko kadidla, jež se na ohni rozplyne v obláček ke cti Nejvyššího? Misionář, milosrdná sestra . . . Neznaboh, nečistý a frivolní Voltaire se neubráníl pocitu úcty hledě na dívky, jež „blahu trpících obětuji krásu bohatství i vábnou budoucnost“ (chtěl říci: rozkoše života; šlo o řád sv. Vincence). I věda má své oběti a váží si jich. Alexander Humboldt sebral v letech 1799—1804 v Americe (hlavně v Jižní) množství materiálu, pak v letech 1808—1827 pracoval v Paříži, kde jedině byly k tomu technické prostředky, o svém cestopisném díle — výkon obrovský, 30 nádherných svazků. Jeho duchovní fond nebyl ještě vyčerpán, za to však materiální: celé jmění vynaložil na své literární dílo, nedokončiv je, a nakonec musil prosit pruskou vládu za podporu pro svou osobu — on, jenž neprosil za peněžní pomoc ani na své cesty ani vydání díla! Což polární výpravy — Franklin, Andrée, Amundsen a jiní, kteří obětovali život ve službách vědy! Věda voj obětavých hrdinů má, a Kristus že by jich neměl?

Ale jsou tu ještě jiní bohové, jimž člověčenstvo obětuje vše, co má, práci, čest, život, ba i nebe. Jakým bohům! Zajevec na sv. Heleně, oběť své ctížádosti — kacír na hranici, oběť své pýchy — Moloch nečistoty má též svůj oltář uprostřed světa, a počet jeho obětí jsou celé legie. Hledíme na mapu Evropy, na velký ostrov na severozápadě, a truchlivé vzpomínky vyvstávají v mysli. „Hekatomba . . .“,⁵ vzpomínáme na krále,⁶ jenž nechtěl rozumět slovům Páně: „Pod te-

⁴ Nepravím „nutila ke stavu, do něhož nebyl povolán“, protože z takových vynucených povolání se rekrutuje největší procento kněží odpadlíků.

⁵ Hekatomba byly u starých Řeků hromadné oběti ke cti božstev.

⁶ Jindřicha VIII.

bou bude žádostivost tvá, a ty vládnouti budeš nad ní" (Gn 4. 7), tělesná náruživost jediného člověka zavinila, že celý národ připraven o víru a o Krista. Než by přinesl oběť on, raději ať pyká všechen lid, třeba celou věčnost. V podobných kalných vodách náruživosti se zrodila i jiná „moderní“ sekta. Ti lidé mluví jako Condé, jemuž po bitvě u Senef (1684) bylo vytýkáno, že životy vojáků přímo plýtvá. A co odpověděl na nářek pro tolik zbytečně zničených životů? „Jediná veselá noc v Paříži to všechno vynahradí.“ Baco Verulamský prohodil: „Egoista by zapálil sousedovi dům, aby si mohl uvařit vejce.“ Louvois, ministr války, se pohádal s Ludvíkem XIV. o jedno okno v Trianoně (nechtěl králi přisvědčit, že je užší než ostatní), a proto upadl v nemilost. Tu řekl přátelům: „Já mu nadrobím takovou válku, že si na mne zase vzpomene a nebude se starat o díru ve zdi.“ Válku, jež stála milióny livrů a statisíce životů, jež přivedla Francii do strašné bídy a zoufalství — aby jeden člověk zase nabyl královské přízně!

Sebeláska, „první neřest, která se probudí v dítěti, poslední, s níž zápolí světec a kterou si bere do hrobu stařec“ . . . pramen všeho zla, jímž hynou národové i jednotlivci, její zhoubné ovoce můžeš sledovat v dějinách, kam se vepsala krví, železem a ohněm, i v dětské jizbě, kde se věc odbyla modřinou nebo křikem. Sebeláska činí tento svět peklem, a není proti ní jiného léku leč čisté nezištné *sebeobětující* lásky. Proto nejvznešenější život, jaký kdy na zemi existoval, se zasloužil vědomě a dobrovolně oběti, sotvaže jeho srdce vydalo první údery, aby nás naučil lásce a odnaučil sebelásce — odsuzuje ji každým svým skutkem i slovem. Dnes ho sledujeme na jeho první cestě do domu Božího, a uslyšíme hned prorocké slovo nad jeho kolébkou. To jest lekce, kterou nám dává obětovaný Spasitel: *život lidský jest oběť* — budiž obětí *dobrovolnou* a *svatou*. Jaké požehnání bude pramenit ustavičně z jeho obětního oltáře, o tom nás poučuje sv. víra. Vše, co máme a čím naše duše žije, čerpáme z krvavé oběti kalvarské — bez ní by bylo jen peklo a věčné zavržení.

Denní obnovování a zpřítomnění oběti kříže, mše sv. . . . Jako pramének ze zdroje přivádí nám milosti ze Srdce Kristova na kříži otevřeném, a chápe-li věřící vznešenost tohoto svatého úkonu, hledí, pokud mu možno, aby začal den přítomností při nekrvavé oběti Nového Zákona, jako Pán začal svůj život ranní obětí chrámovou. Cokoli po celý den konáš,

obětuješ, trpíš, všechno se snaž spojit s obětí Kristovou a položit na patenu vedle svaté hostie, a když jda večer na lože se znamenáš svatým křížem, nechať ti toto znamení spásy připomene večerní oběť kalvarskou, kterou Spasitel svůj svatý život zakončil — jako bys večer pokropil všechny své denní práce a oběti nikoli svěcenou vodou, nýbrž krví Beránka Božího. V odboji katolického Bretońska (Vendée) proti revolucionářům nosil generál Larochejaquelein červený šál kolem krku a červený pás, a neodložil ho přese všechno domlouvání důstojnického sboru. Tím se stal nápadným a tudíž terčem nepřátelských kulek; proto se jeho důstojníci usnesli, že všichni budou nosit červený šátek, a ten se pak stal módou. Barva krve, barva oběti . . . Ponesou i věrní Kristovi jeho královské insignie, purpurovou barvu oběti?

Císařovna Eugenie měla ráda fialku a tím se stala fialová barva módou po celé Francii — bylať to květina císařovna! Lilie jest květina Mariina! Bude též milá a drahá poddaným nebeské Královny? Nelze ji však uchránit bez oběti! A konečně květina Kristova — mučenka.

Když Pán se v oběť přinášel
kdys na oltáři kříže,
květ mučenky kříž ovíjel
a k ranám pjal se blíže.

Tvou duši též, ó poutníče,
nechť strmou stezkou k cíli,
když strast a bol ti sevře hrud',
květ mučenky vždy sílí!

Nebude učedník nad mistra, a kdo chce být Kristův, jemu oddaný, blízký, s ním v lásce spojený, toho nečeká jiný úděl než úděl Kristův, jímž jest odříkání a oběť. Skrze oběť (kříže) se stalo vykoupení skutečností, cestou sebeobětování vešel Kristus do své slávy (Lk 24. 26), a nám jiná cesta k nebi nezbývá. Skrze křest (jímž se stáváme údý Kristovými) se přivlastňuje ovoce obětní smrti Páně jednotlivcům, člověk křtem odumírá hříchu a vstává k novému životu.⁷ Přijmout

⁷ Sv. Perpetua sděluje ve svých aktech: „Duch (sv.) nám dával na srozuměnou, abychom nežádaly od vody (t. j. křtu) nic leč utrpení . . . Tu jsme začaly nemít žádné naděje v tomto věku (zde na světě) a já žádala Ducha sv. za sílu . . .“ Jakmile přijala v žaláři křest a stala se Kristovou, musila odumřít světu.

tuto svátost znamená zasvětit se Bohu a být s ním spojen. To jest smysl, podstata a cíl křesťanské oběti: nikolí nirvana, zničení sebe, nýbrž odumřít „životu smrti“, t. j. životu hříchu a vášně, jež k smrti vede, a dojít podílu na věčném životě v Bohu. Oběť, jež takto proniká naši porušenou (hříchem dědičným) přirozenost do nejskrytějších hlubin, zušlechťujíc ji po všech stranách a v každém ohledu (smysly, fantasií, rozum, vůli) po stránce tělesné i duševní, není ovšem možná „bez krve“ (Žid 12. 4): vzdát se vlastního já a trhat ze srdce nezřízenosti kus po kuse. Příklad nám dal ten, jenž sám bezhříšný takové oběti pro sebe nepotřeboval, spolu s tou, jež — sama neposkvrněná — byla přede všemi ostatními pojata ve společenství jeho oběti.

Jak nyní srovnat se vším, co řečeno, slova čtvrtého tajemství růžencového? „Kterého jsi, Panno, ve chrámě obětovala . . .“ Právě jsme slyšeli, že dítě vykupoval otec! Odpověď není tak těžká. Důvody, jež nutkaly Matku Beránka Božího, aby byla přítomna jeho krvavé oběti na oltáři kříže (kap. 24), vymáhaly podle vůle Otce, aby byla přítomna i jeho obětování ve chrámě, jež bylo předobrazem, inaugurováním, přípravou na vykupitelskou oběť kalvarskou. Syn se nabízí v oběť, Otec ji přijímá, a Matka obětního Beránka musí být přítomna, aby byla o významu tohoto obřadu poučena (viz 11. a 12. kap.) a zasvěcena do toho, jakou účast bude mít na oběti Spasitelově ona. Otec od ní nežádá teď souhlas — ten již dala svou odpovědí na andělskou zvěst . . . svým „staň se“ vzala na sebe nejen důstojnost matky Vykupitele, nýbrž vše, co s ní souvisí, jak podíl na jeho utrpení, tak podíl na jeho oslavě. Proto poučení Simeonovo dáno svaté Panně *před* obětováním dítěte, a poslušná služebnice Páně *obětuje* Otcí předražený květ své panenské čistoty na oltáři svého milujícího srdce. Zevnější obřad obětování vykonal podle Zákona Josef, duší obřadu však bylo obětní smýšlení obou nejsv. Srdcí, Ježíšova i Mariina. Jako se právem mluví o oběti Abrahamově (Gn 22, 1—12), třebaže syna skutečně neobětoval, ale byl ochoten tak podle vůle Boží učinit — teprve v posledním okamžiku mu zadržel anděl ruku: tak nejen možno, nýbrž nutno mluvit o oběti Mariině.⁸

⁸ Willam praví pěkně, že oběť prvorozence Božího učinila konec všemu obětování prvorozenců lidských (jako poslední večeří, první mši sv., pravou obětí Beránka Božího ustalo obětování velikonočních beránků). Syn Marie Panny založil nové kněžství, jež nemělo nic společného s kněžstvem prvorozenců ani s kněžstvem

„... Přesvatá Matka za pět síklů vykupuje syna od kněze... ó kdybys věděl (osloven kněz), koho prodáváš, nedal bys ho za zlato a všechny perly celého světa. Kdybych já byl oním knězem, nebyl bych ti, Panno, asi vrátil takového Syna. Řekl bych: ‚Jdi, Panno přesvatá, vrať se do domu svého, navrať se do vlasti své. Tento Synáček podle Zákona patří Pánu, protože jest prvorozený; takové prvorozence já neprodávám, u něho zákon prodeje nemá místa, a je-li nutno zákon porušit, k vůli *takovému* dítěti jej poruším.‘ Za pět síklů jest vykoupen Vykupitel od sv. Panny, jenž tolikéž ranami vykoupí svět. Za pět síklů jest koupen ten, jenž jest Bůh a člověk. Kdo kdy takový kup uzavřel? Kdo kdy za tak lacino takové bohatství si opatřil? Co vyjednáváš ty, slepá a bídna Synagogo, se zrádcem, abys od něho Vykupitele koupila? Nemůže prodat cizí věc, Kristus patří sv. Panně, ona ho dříve (od tebe) koupila, druhý kup neplatí: ze dvou prodejů první jest před zákonem platný. Dobrý Ježíši, dvojím právem patříš nám: tebe nám Otec daroval, tebe nám Matka koupila, naším jsi, protože darován, naším jsi, protože koupen... Spravedlivý jsi, Pane, dej každému, což jeho jest, sám sebe dej nám, protože nám patříš. Naše jsou zásluhy tvé, naše jsou rány tvé, náš je pláč dítěte v jesličkách, naše jsou námahy božského učitele, naše bolesti umírajícího. Cokoli jsi na světě dělal, cokoli pracoval, cokoli snášel, cokoli zasloužil, plným právem naše jest, protože ty sám jsi náš...“ (Tom. Vill. De Purif.)

levitským. Svatá Panna pak, jež nechtěla mít Syna pro sebe a jež přijala (a zrodila) Ježíše pro nás, nečiní na něho nároků ani teď a obětuje jej Otcí.

„Tohoto přesvatého dne rukama milující (amororissimae) Panny jakožto společné Matky Vykupitele a vykoupených byl darován lidskému pokolení v osobě Simeonově (jakožto zákonitého zástupce celého světa) Ježíš Kristus, a církev přijala svého Boha. Proto jásaje praví prorok jménem všeho lidstva: ‚Přijali jsme, Bože, milosrdenství tvé uprostřed chrámu tvého...‘ (Ž. 47. 10.) Vlastníma rukama vkládajíc nejbl. Panna na lokty Simeonovy Syna, darovala ho lidskému pokolení: ‚Vím, čeho svět potřebuje a proč mi ho (Ježíška) Bůh udělil, totiž ke spáse světa. Dávám vám ho tudíž i já: dávám ho s láskou upřímnou, protože k tomu jsem ho dostala; láskou ochotnou, protože dříve jsem nemohla; láskou úplnou, protože sobě nic neoponechala; láskou mateřskou, protože nikomu nezáviděla; láskou dokonalou, protože víc dáti nemohla. Dávám vám ho, aby vám byl světlem k osvícení, příkladem k následování, odměnou k oslavení. Vím, co dávám a komu dávám...‘ (Bernardin Sien. De Purif.)

XI. „TOTO DÍTKO Z PANNY ZROZENÉ BUDE NEJVĚTŠÍ OTÁZKOU SVĚTA“

*Postaven jest tento za znamení, jemuž bude od-
píráno. (Lk 2, 34.)*

A

Noc ustupuje ponenáhlu prvním zábleskům svítání. S vrcholu jihovýchodní věže se ozve hlas: „Slunko zasvitlo nad Hebronem.“ Tato slova bdícího kněze jsou očekávána každého jitra jako signál pro přípravy k ranní bohoslužbě. Těžká brána zavírající vnější nádvoří se otevře, třikrát se ozvou stříbrné trubky, jejich jasný zvuk se nese přes údolí Tyropaeon do dále a budí celé město spící na svazích pahorků Bezethy, Akry, Ofelu, Sionu. Ve vnitřních nádvořích levitě přicházejí a odcházejí, kněží se shromažďují ve velkém nádherném dlážděném sále, aby tam losem rozdělili mezi sebe funkce celého dne (Lk 1. 9). Nejčestnější byla vložení kadidla na zápalný oltář ve svatyni. Komu se té cti dostalo, byl navždy z losování vyloučen, aby došlo i na jiné; kněží bylo na tisíce, na mnohé se nedostalo vůbec, jiní se té cti dočkali až ve stáří (na př. Zachariáš, Lk ib).

Před obětováním kadidla ve svatyni byla přinesena ranní zápalná oběť (beránek) na oltáři zápalném, stojícím v nádvoří před svatyní. Znova se ozývají trubky a hlásají Jerusalemu, že ranní oběť skončena a že právě vstoupil kněz do svatyně. Lid v nádvoří pokleká, sleduje ho očima až zmizí za oponou, bos, oděn v bělostkvoucí řízu, opásán pestrým cingulem, s hlavou pokrytou. Nerozešli se, dokud se zase neobjeví a nedal shromážděným požehnání (Lk ib).

Tu dobu byli již sv. snoubenci v chrámě, kam jsme je v předešlé úvaze doprovodili. Křivolakými uličkami prošli napříč městem a pak po mostě přes údolí Tyropaeon, jež dělí Sion od hory chrámové, na Moria. Západní branou vstoupili do chrámu, do t. zv. sloupořadí královského, klenuté to kolonády o třech řadách sloupů, lemující nádvoří po celé jižní straně, prošli jím až na konec, vstoupili do nádvoří pohanů a zastavili se u stupňů brány zvané „Krásná“, vedoucí do povýšeného nádvoří israelských žen. Tam vstoupit bylo zakázáno pod trestem smrti všem, kteří byli legálně (zákonitě) nečistí. Bylo asi kolem osmé neb deváté hodiny ranní. Spolu s jinými matkami čeká tu nejčistší Panna, až

na ni přijde řada. Jakmile skončí veřejná ranní oběť, následuje doba vyměřená k obětem soukromým. Pak přijde kněz ke skupině žen, přijme od každé předepsanou oběť a vykoná příslušný obřad.

K porozumění naší úvahy bude třeba popsat poněkud jerusalemský chrám. Nebyl to chrám Šalomounův, nad jehož ssutinami lkal Jeremiáš, ani daleko chudší chrám vystavěný od Zorobabela, posledního vládnoucího Davidovce, po návratu ze zajetí za vlády Dariovy v letech 520—516, nýbrž výstavný chrám Herodův. Je v tom nemalá ironie osudu. Idumejec, zapřísáhlý nepřítel Israelův, pohan, uchvatitel trůnu Davidova, staví¹ dům Hospodinův! Z politických důvodů, aby si naklonil lid, obšťastnil ho tímto danajským darem. V době, kdy sv. Panna přinesla Ježíška do chrámu, nebyla stavba dokončena. Začala asi v roce jejího narození, roku 20. před Kristem, a dokončena byla teprve za sedm let potom, kdy Pán naposled v jeho nádvoří mluvil, totiž r. 37, podle některých dokonce teprve osm let před vyvrácením Jerusalema, což se však nezdá pravděpodobné, leda že by šlo o nějaké drobné opravy. Chrámové plateau bylo kolem dokola lemováno kolonádou po dvou až třech řadách sloupů. Ze sloupořadí se vcházelo do vnějšího nádvoří, zvaného nádvořím „pohanů“, kam měl každý přístup. Po čtrnácti schodech se stoupalo ke Krásné bráně, jež vedla do nádvoří žen, o něco výše položeného, z něhož zase patnáct stupňů vedlo k bráně Nikanorově. Tou se vcházelo do nádvoří Israelitů (mužů), a odtamtud po dalších pěti stupních do nádvoří kněžského. Tam teprve stála svatyně a velesvatyně od ní oponou oddělená. Do nádvoří mužů neměly ženy přístupu, ale ze svého atria viděly otevřenou velikou Nikanorovou branou dobře na ohromný oltář zápalný, stojící venku před svatyní (v kněžském nádvoří).

Bohoslovci uvažují, zda byla nejčistší Panna povinna podrobit se očišťování. Někteří se odvolávají na doslovné znění Zákona (Lev 12. 2: mulier suscepto semine), a tvrdí, že se na ni nevztahovalo. Nejvyšší však nedal na jevo, že by si přál co jiného; Matka Boží pokládala tudíž za samozřejmé, že jest pro ni směrodatný Zákon, zavazující každou israelskou matku. Netušila ovšem, že se jí dostane při té příležitosti nového zjevení. Legálním očišťováním zamýšlí

¹ Správně řečeno: rozšířil a zvelebil chudý chrám Zorobabelův — ale tak, že ze starého sotva co zbylo, takže právem mluvíme o chrámě „Herodově“ jako o novém.

zastřít své panenské mateřství, a Pán použije jejího příchodu do chrámu, aby se sám poprvé ve svém domě zjevil, a lesk, jenž se z něho vůkol rozlije, ozáří i jeho Rodičku.

Neposkvrněná hledí snad otevřenou branou vzhůru k zápalnému oltáři, na němž se právě koná ranní oběť. Uvažovala snad, že ten obětovaný beránek spolu se všemi, co jich tam už bylo obětováno, předobrazuje dítě v jejím náručí? Na její slovo vstoupil Syn Boží v řady svých tvorů, s jejím svolením a v jejím lůně vzal na sebe smrtelné lidské tělo a krev, aby je jednou za hřích světa obětoval. Neposkvrněná ovečka tedy počala a zrodila *obětního* beránka (*aeternum Verbum per eam redactum in statum victimae*), a bude mít podle vůle Otce na jeho oběti činnou účast. Byla si Matka Boží vědoma, co znamená pro jejího Syna obřad, na nějž čeká, a co znamená její přítomnost při něm? Pán se postaral, aby plně pochopila význam dnešního tajemství. V nádvoří uprostřed živého ruchu sotva si kdo všiml chudé matky, na níž nebylo nic nápadného. Koho upoutala andělská krása, rozlévající se po její panenské tváři? Všichni plní světských starostí, každý spěchal za svým cílem, do chrámu a z chrámu, bez zájmu o věci vyšší. Je to bezmála půldruhého roku, co byli vzrušeni mimořádnou událostí. Kněz, konající obřady, prodlel nadobyčej déle ve svatyni a pak dával lidu posušky na srozuměnou, že měl vidění. Ale to vše už dávno vypustili z hlavy, a bezmyšlenkovitý život velkoměsta se bral vyšlapanou cestou dál.

Najednou ze středu zástupu přistoupil ke skupině žen stařec. Nebyl to kněz, jak se omylem myslívá; přišel dnes do chrámu náhodou. Jak ho Písmo líčí, byl to muž bohabojný, řídký zjev, vynikající ze všeobecné otupělosti obecného davu. Jen naděje udržovala při životě tohoto starce, jehož hlava bude co nevidět uložena k otcům. „Očekával útěchu Israelovu a dostalo se mu zaslíbení (bylo mu zjeveno) od Ducha sv., že neumře, dokavad neužří Pomazaného (t. j. Krista, Mesiáše) Páně“ (Lk 2. 25 n). Jakoby on samojediný byl dědicem oné touhy, jež rozněcovala srdce starých patriarchů, a jakoby se v jeho srdci soustředilo veškeré toužení oněch spravedlivých a proroků. Jemu tedy bude dáno uzříti toho, jehož mnozí králové chtěli vidět a neviděli. S jakými pocity se asi večer co večer ukládal na lože! „Snad zítřek mi přinese, co nepřinesl dnešek.“ A když ráno vstával: „Snad tento den . . . a pak se budu moci uložit k věčnému odpočinku.“

Tak i dnes. Duch sv. ho vedl do chrámu, jak praví evangelista. Duch sv. ho poučil vnitřním osvícením, kdo jest ta dívka s dítkem v náruči v zástupu šestinedělek. Přistoupí k ní, vezme na lokty plod jejího panenského života, a praví: „Nyni propouštíš, Pane, služebníka svého podle svého slova v pokoji, neboť spatřily oči mé spasení tvoje, jež jsi připravil před tváří všech národů, světlo k zjevení pohanům a slávu lidu tvého israelského.“ Jako dohořívající svíce ještě jednou zakmitne než zhasne, tak hasnoucí oko posledního patriarchy zazářilo, a s jeho rtů se nese labutí zpěv, večerní modlitba jeho života.

„*Nyni propouštíš . . .*“ Co bych tu déle dělal? Cíl a touha mého života vyplněna, teď mohu klidně odejít do lůna Abrahama a zvěstovat otcům, že spása je tu. V celém Starém Zákoně nenajdeme, že by kdo toužil po smrti, leda z rozmrzelosti jako Jonáš, nebo unaven životem jako Eliáš. Pouze Jakub plesal: „Nyni rád umru, když jsem uzřel tvou tvář“ (Gn 46. 30). Podobně jako on plesá dnes poslední patriarcha.

„*Neboť uzřely oči mé . . .*“ Uzřel jsem toho, jež mnozí proroci a spravedliví chtěli vidět a neviděli (Mt. 13. 17). Dostalo se mi štěstí, po němž marně toužil prorok vtržený až do nebe před trůn Hospodinův (Is 6), dočkal jsem se dne, jež toužil Abraham spatřit (Jan 8. 56).

„*Uzřely oči mé spasení tvoje, jež jsi připravil před tváří všech národů, světlo k osvícení pohanů . . .*“ Tímto slovem nabývá zpěv Simeonův pravé vznešenosti. Nelze v něm nepostřehnout ozvěnu panenského chvalozpěvu. Jako tam Matka Boží, tak zde Simeon děkuje napřed za sebe, pak jménem svého národa, a na konec jménem *všeho lidstva* a pohanstva zvlášť. Jako proroci a jako Magnifikat prohlašuje i on dítko Marie Panny za *Mesiáše světového*. Děje se tak řízením Božím v nádvoří *pohanů*, jako by především jim jeho slova platila. Týž Duch sv. skrze něho mluví, jenž pravil skrze proroka: „I stane se v posledních dnech, že utvrzena bude hora domu Hospodinova na vrchu hor, a vyvýšena bude nad pahorky, i pohnou se k ní všichni národové . . . řkouce: ‚Pojďte a vstupme na horu Hospodinovu, do domu Boha Jakubova, a bude nás vyučovat cestám svým, i budeme chodit po stezkách jeho, neboť ze Siona vyjde zákon a slovo Hospodinovo z Jerusalema‘ . . . V ten den zavrhne člověk modly své stříbrné a zlaté . . .“ (Is 2, 3. 20). Stejně jako Magnifikat se odráží krásně Simeonův zpěv od temného pozadí úzkoprsých názorů současného židovstva o poli-

tickém Mesiáši. Jeho oko Duchem sv. osvěcené hledí do budoucna, vidí, jak světlo víry vzchází východu i západu, krajům a národům, kteří dosud dlí ve stínu smrti, vzdáleným ostrovům i sousedním říším, všichni vstávají k životu. Králové, kteří co nevidět z daleka přijdou poklonit se narozenému Králi židovskému, jsou první vyplnění tohoto prorockého vidění.

Nyní propouštíš . . . Komu jest dopřáno opakovat tato slova? Církev vložila tento krátký zpěv o čtyřech verších do své oficiální večerní modlitby (v kněžských hodinkách), a dává tím na srozuměnou, že každý, kdo celý den svědomitě ve svém povolání vůli Boží plnil, může s tímto povzdechem zavřít oči k spánku.

„Svou povinnost vždy najít ráno
a plnit ji celým dnem,
a večer, když vše dokonáno,
zrak zavřít tichým, klidným snem.“ (Sládek.)

Může kdo slova Simeonova vyslovit na konci životní pouti? Zase jedině ten, kdo celý život plnil vůli Boží. „Otče, dílo jsem dokonal, které jsi mi uložil“ (Jan 17. 4) — tak zní bilance nejsvětějšího života, který kdy na zemi byl. Bl. Marie de Oignies († 1213) před smrtí tři dny zpívala, bez ustání opakovala Magnifikat, nakonec zapěla chvalozpěv „Nyní propouštíš . . .“ a vydechla duši. Může jej kdo vyslat k nebi i jindy? Ignác, Vincenc, Alfons, Don Bosco, když byli u cíle a viděli hotové dílo, k němuž je Bůh povolal. Ale jiní? Jak mnohý zajásal, že dosáhl konečně, o čem celý život pracoval, co bylo jeho tužbou, ideálem, snem — a krátká chvílka vše zvrtila!

Po vymřeni Tudorovců 1547, po případě 1558 (Marii Katolickou) byla jediná legitimní dědička anglické koruny skotská královna Marie Stuartovna. Pro svou věrnost katolické víře byla však nenáviděna, puritánští kazatelé štváli proti ní s kazatelen, a na konec musila prchnout z vlastní země. Kam? K sestřenici Alžbětě, nemanželské dceři posledního Tudorovce (Jindřicha VIII.), jež jí kdysi slibovala přátelství, lásku a ochranu. Ale místo ochránitelky našla věznicelku, která ji dala po devatenáctiletém žalařování zákeřně odpravit. Svědomí jí asi nedalo pokoje, protože za nástupce ustanovila syna zavražděné královny Jakuba, který, byv už co dítě matce odňat a od fanatických protes-

tantů vychován, stejně jak Alžběta katolíky pronásledoval. Teprve jeho vnuk Jakub II. se stal katolíkem a chtěl katolíkům dát svobodu, byl však ze země vyhnán a sesazen. Jeho potomci se pokoušeli dobýt zpět svému rodu ztracenou korunu, ale marně. Karel III. se o to pokusil naposled. Když r. 1745 ve Skotsku zvítězil, přistoupila k němu stařena se slovy: „Nyní propouštíš, Pane, služebníci svou v pokoji.“ Jako dítě viděla Karla II. přistát v Doveru. Její otec obětoval pro královskou rodinu Stuartovců vše a klidil za to pramalý vděk. Ona však zůstala přec věrna vypuzené rodině, posílala jim do vyhnanství své úspory, zamlčujíc při tom jméno, aby nemusili vzpomínat svého nevděku. Nyní prodala poslední, co měla, šperky a diamanty, a přinesla vše vrátivšímu se králi. Karlův podnik se však nezdařil a stařena skonala žalostí. Poražený král se toulal pět měsíců v horách a na ostrovech o žízni a hladu; 30.000 liber bylo vypsáno na jeho hlavu, přes sto osob vědělo o jeho úkrytu a přece ho neprozradil nikdo. Na jeden malý ostrůvek přišlo dva tisíce vojáků, jedna dívka ho zachránila, v ženských šatech unikl, sama za to musila na 12 měsíců do žaláře. Jednou se skrýval mezi sedmi loupežníky v jeskyni po tři měsíce, žádný z nich si nechtěl vydělat mzdu krve, 30.000 liber, zatím co Krista vlastní učedník prodává za 30 stříbrných. Karel však neměl tolik mravní síly, aby dovedl snášet i neštěstí. Vítězit dovedl, kříž nést nedovedl. Unikl sice šťastně na pevninu, ale tam se oddal pití a Venuši. Poslední Stuartovec (jeho bratr Jindřich IX.) byl kardinál a odpočívá v Římě († 1807).

Kdož budují pro sebe nebo pro svět, nemohou ani při pohledu na hotovou stavbu zvolat: „Teď mohu klidně zavřít oči.“ Sulla urovnal římskou republiku (po skončení občanských válek) a jeho „stavba pro věčnost“ se začala hroutit za dva roky. Dioklecián upevnil římské císařství a odstoupil, a sám se ještě dočkal zhroucení svého díla. Kdož však budují pro Krista, mohou položit jen základy a odejít, a jako sv. Martin Tourský uzavřít své životní dílo slovy posledního patriarchy: „Nyní propouštíš . . .“ Vědí, že Boží prozřetelnost se postará, aby nezhybnulo, co začali pro Pána budovat. Ani Simeon netoužil, aby viděl konec — dostačilo mu, že uzřel narozeného Mesiáše, a u vědomí, že žádná moc nezmaří dílo, pro něž se narodil, odchází k otcům s požehnáním nemluvnátka, jež choval v náručí.

B

„Otec pak a matka jeho divili se těm věcem“, praví evangelista. Čemu se divila sv. Panna? Ne tomu, co Simeon řekl — vždyť před málo měsíci mluvila v Ain Karim stejně jako on — nýbrž tomu, že zase jedna bytost omilostněna Božím zjevením, a sice ve chvíli a za okolností, kdy se toho nejméně nadála. „I požehnal jim Simeon“, pokračuje svatopisec. „Jim“, totiž oběma svatým snoubencům. Pak ale má ještě slovo pro Marii samotnou, a sice slovo veliké, patřící k největším prorockým Písma. „Řekl k Marii, Matce jeho . . .“ Josefa pomíjí docela, ten pro něho teď neexistuje, protože nemá a mít nebude účasti ani úkolu v tajemství vykoupení, jež bude dokonáno obětí kříže. Sv. Panna samojediná vyznamenána výsadou být pomocnicí Spasitelovou i v tomto druhém tajemství, tak jako jí byla v prvním. Její jméno bude nerozlučně spojeno s obětí kříže stejně jako jest spojeno s početím a narozením Kristovým.²

V minulé úvaze byla zmínka o Abrahamovi obětujícího syna. Až bude Matka Boží svého Syna obětovat, nepřijde anděl, aby zadržel ruce katů, nebude tu beránka, jenž by byl náhradou za žádanou oběť jejího Zrozence. Byl-li však starý patriarcha za svou poslušnost odměněn zaslíbením, třebaže se Hospodin spokojil jen s jeho dobrou vůlí, jakým požehnáním bude odměněna Matka Beránka Božího, která jej v oběť skutečně přinese? Ale o požehnání a slávě jejího jména teď Simeon nemluví. Podíl a účast na oběti Kristově jest nezbytný doplněk (*pars integralis*) jejího mateřství, a do toho jí nyní Simeon zasvěcuje. Tím jí zároveň vysvětluje, co znamená toto symbolické obětování božského dítěte.

„Aj postaven jest tento ku pádu a ku povstání mnohým

² Zamítáme rozhodně přepjaté tvrzení, že Kristus Pán žádal před utrpením svou Matku za dovolení, aby se za spásu světa obětovat směl, tak jako byla žádána za svolení, by mu otevřela své lůno při jeho příchodu mezi nás. Jedině nebeský Otec měl právo disponovat životem svého Syna. Ale jako Kristus byl poslušen Otce až k smrti kříže, tak poslušná služebnice Páně se podrobuje a přijímá oběť, kterou jí připravila vykupitelská smrt z ní narozeného Beránka Božího. S jeho krvavou obětí spojuje nekrvavou oběť svého srdce, s jeho utrpením sjednocuje své vnitřní utrpení, a alespoň srdcem obětuje za naši spásu Otcí toho, jenž se mu v oběť smíru obětoval na oltáři kříže. Nadto nás na Kalvarii zastupovala a naším jménem ho obětovala. Jen tak smíme pojímat její účast na krvavé oběti kalvarské.

v Israeli, a za znamení, kterémuž bude odpíráno; a tvou vlastní duši pronikne meč, aby se zjevila smýšlení srdcí lidských." Postaven jest . . . , řeckému originálu snad lépe odpovídá překlad „stojí tento . . .“ *Ku povstání . . .*, těmi slovy nepraví nic nového, opakuje jen slovo andělovo „spasí lid svůj od hříchů jejich“. Což to není obsaženo v pojmu Osvooboditele a Vykupitele? Řeč andělovu a všecka dosavadní zjevení Marii učiněná doplňují a nové hledisko přičiňují teprve další slova. „Postaven jest *ku pádu mnohým . . .*“ maně při tom vzpomínáme slov prorokových: „A bude vám posvěcením . . . , oběma domům israelským však kamenem úrazu a balvanem pohoršení, osidlem a zkázou (léčkou) obyvatelům Jerusalema; a přemnozí z nich narazí na něj a padnou a potření budou“ (Is 8, 14. 15). Po letech řekne Pán nevěřícím vůdcům lidu: „Nikdy jste nečetli v Písmě: ‚Kámen, který zavrhli stavitelé, učiněn byl kamenem uhelným?‘ (Ž 117. 22). . . . A kdož by na ten kámen padl, rozrazí se, a na koho padne, potře jej“ (Mt 21, 42. 44).

Písmo obsahuje nejedno proroctví, ale málokteré anebo snad žádné nezachvěje lidským srdcem jako toto. Proroctví o novém Jerusalemě, o věčně trvajícím království Kristově, o povolání pohanů a zavržení židů, o příchodu Spasitele, o době jeho příchodu, o jeho působení, k tomu všecka proroctví ve Zjevení sv. Jana, to vše jest zastíněno předpovědí Simeonovou, již na roveň můžeme klást pouze proroctví sv. Panny v Magnifikatu a předpovědi Kristovy.

Postaven ku pádu . . . Očekávaný Spasitel že bude podnětem, příležitostí a snad příčinou pádu, a sice „mnohým v Israeli“? Jak je to možné?

Nikoli jeho vinou. Pohleď na pole. Zasiješ pšenici, žito . . . tyto rostliny proměňují všechny živiny úrodné půdy v plody, jež sytí tisíce a jsou požehnáním celému kraji. Nasij tam potměchuti, blínu, rulíku, a promění všechny živiny v jed. Dračí strom roste v téže půdě jako kokosová palma, a přec otráví svým dechem každého, kdo se do jeho stínu posadí, zatím co palma jest dobrodiním širým krajům. V lese vidíš vedle sebe muchomůrky a jahody: ty i ony z téže půdy berou tytéž látky.

Kristus přišel, aby obnovil vše. Bude zrušena směnka, kterou podepsal Adam a jíž nás zaprodal ďáblu. Ale osvobození budou zase jako praotec postaveni před volbu: „Chceš Bohu sloužit? Dobrovolně se rozhodni, pro něho nebo proti němu, tentokráte každý za sebe a definitivně.“

A tu mnozí z těch, kteří by rádi všechnu vinu svalili na Adama, ukazují se docela stejnými jako on. Musí se rozhodnout; a oni volí raději sloužit nadále satanu než Tvůrci.

Proč? Protože milují tmu a ve tmách jim je blaze; mohou se oddávat pyše, tělu, žádosti očí. „Ejhle, král váš“, volá nebeský Otec, a oni pohlédnou na Krista, chudého, pokorného, žádajícího čistotu a sebezápor . . . „Nechceme, aby tento kraloval nad námi“ (Lk 19. 14). Ale kdo není s ním, jest proti němu (Mt 12. 30), a my máme na vybranou: buďto ovčinec Kristův nebo jícen satanův, buď stát pod praporem nebeského generalissima nebo vstoupit do řad vojáků, jež organizuje kníže temna k boji proti kříži. Kam tedy? Tam, kde můžeme více očekávat a více doufat! Jenže přemnozí si slibují více ve službách satana; tam možno hovět náruživostem, a to pokládají za nejvyšší dobro a za vrchol štěstí. Kristus jest Slunce, svým příchodem rozžal světu světlo, a většina před světlem prchala a utíkala pryč jako výři a jiní milovníci temnoty. To, co dříve bylo neštětím — žít ve tmách nevědomosti a bludu — se nyní stává *vinou* a hříchem, protože *zaviněné*, dobrovolné, protože jest nikoli neznalost světla, nýbrž jeho pohrdáním.

Kristus se stal mezníkem věků, rozcestím, kde se rozchází všechno lidstvo a dělí se ve dva tábory. Nelze jinak. Kristus nutí každého, aby přiznal barvu a rozhodl se pro něho nebo proti němu. „Nemyslete, že jsem přinesl na zemi pokoj. Nepřinesl jsem pokoj, nýbrž meč. Přišel jsem rozdvojit syna proti otci, dceru proti matce . . .“ (Mt 10. 34 n). Jak se vyplnilo slovo Kristovo! Barbora sřata pro víru od otce, právě tak Dympna Brabantská, dcera irského krále, a jedenáctiletá Kristina. Syra od otce mučena a vydána na smrt jako Vít, Hermenegild, Stratonika, Markéta. Od matky vydání na smrt Prokop, Efysius, Apolonie, bratři Klaudius, Aster a Neo. Lucillianus našel v žaláři čtyři hořiky vydané na smrt od rodičů pro Krista. Od syna vydána Lucie (vdova, 16. září), od bratra sřata Euthalie a vydán Kassián, od strýce Flavius Klemens s manželkou Domitillou, od manželky Apollonius s dcerou, od snoubence druhá Domitilla . . ., těch několik jmen jsem vybral z římského pronásledování. Myslíš, že jinde bylo lépe? V Troyes (ve Francii) dal otec protestant oběsit syna, bratr tam mučil a upálil sestru, Alžběta anglická sestřenici Marii Stuartovnu, v Japonsku dal arimský král odpadlík usmrtit své dva bratry ještě nedospělé. A ještě jednou Řím: Fileas odsouzen od pří-

tele, Apollonius zrazen od služebníka, Tarsicius usmrcen od spolužáků, Kassian od chlapců, jež vyučoval . . . Kdybych chtěl uvádět případy, kde nedošlo k usmrcení, ale rozdvojení nebo týrání, kolik případů bychom našli nikoli v dávné minulosti, nýbrž dnes? Založení nové sekty (tak jako vznik každého bludařství) vneslo rozdvojení a nepřátelství do rodin. Kdesi umřela před časem v nemocnici dívka ze zámožné rodiny na poranění, jež jí způsobil bratr proto, že nechtěla s ostatními odpadnout k protestantství.

Ale dosti těch příkladů. Tažme se po příčině toho zjevu. Proč to vše? Nikoli vinou Kristovou, nýbrž *zlobou lidskou*. Při prvním vystoupení v Jerusalemě řekne Pán Nikodemo- vi: „Proto budou odsouzeni, že světlo přišlo na svět, ale lidé milovali více tmu než světlo, neboť skutky jejich byly zlé. Každý, kdo koná zlé, *nenávidí* světla a nejde k světlu, aby nebyly jeho skutky (zjevný a) trestány“ (Jan 3. 19 n). Půl roku před svým utrpením řekne nevěřícím příbuzným: „Vás svět nemá v nenávisti (protože proti němu nic nepodnikáte, jeho jednání schvalujete, buď zjevně neb aspoň mlčky), mne však svět nenávidí, protože mu vytýkám a svědčím, že jeho skutky jsou zlé“ (Jan 7. 7). Nemáme v těchto slovech důvod, proč s každou sektou, byť měla znamení kletby na čele jako Kain, svět přátelí? O každém bludaři platí slova Páně řečená k jeho příbuzným: schvalují — ale- spoň mlčky — vše, co svět koná, od sektářů byzantských až k Husovi, Lutherovi a dnešním jejich následovníkům, a nadto mu nabízejí pomocnou ruku k boji proti Kristu. Svět v nich poznává lidi své!

Znamení, jemuž bude odpíráno — nikoli proto, že je k tomu vede poznání pravdy a studium,³ jak namlouvají praporečníci nevěry svým žákům, nýbrž protože si líbují v kalu, a Kristus hlásá čistotu, sebezápor, oběť. „Tvrdá jest řeč tato“ (Jan 6. 60) řeknou mnohdy i někteří jeho učedníci a od-

³ „Znamení, jemuž bude odpíráno . . . Všem, co historie (evangelium) vypravuje o Spasiteli, se odpírání. Panenská Matka jest, již se odpírání (ten tak, onen onak) . . . Vstal z mrtvých, a i to jest znamení, jemuž se odpírání, a tak do nekonečna se táhnou námitky a spory.“ (Origen, In Luc. h. 17.) Týž vytýká pohanskému filosofovi Celsovi, že v boji proti křesťanství užívá nečestných prostředků. Chtěje vyvrátit, co evangelium sděluje o panenství Matky Boží, zamlčuje verše, které mu jsou nepohodlné, jako fariseové se hádají o slovíčko atd. (Contra Cels. 34). „Tak si počíná komediant, nikoli vážně píšící člověk“ (ib 37). Ve 3. století stejně jako dnes!

vracejí se od něho (ib 66); což teprve lidé bez víry? Nevěra nemůže nyní zůstat v skrytu. Kristus svým příchodem způsobil třídění duchů, nevěra a nečistota se musí odmaskovat, málo platno skrývat se za zvučné fráse. Ježíš byl a jest zkušební kámen srdcí. To platilo především o Izraeli a jeho vůdcích, hrobech obílených, kteří navenek lhali ctnost a uvnitř byli plni nepravosti, a ta se ukázala, když přišli k světlu, ke Kristu... Fariseové byli první, na nichž se osvědčilo slovo Simeonovo: „Aby se zjevila smýšlení srdcí lidských.“ Platí o všech dobách, tehdy stejně jako dnes a jako v budoucích staletích. Tenkrát se skrývali za falešnou ctnost a odsuzovali Krista jako rušitele Zákona. Dnes se maskují falešnou vědou a prohlašují křesťanství za zpátečnické, za nepřítele každé svobody, svobody badání, svobody svědomí, svobody občanské... tisíce knih o tom psáno a čteno, ale pravý důvod udal Pán sám. „Skutky jejich jsou zlé...“

Vtělený Spasitel přinášel spásu. Nikdo nesměl být (podle vůle Boží) k přijetí pravdy a spásy nucen, ale nikdo neměl být opominut. Všem musila být spása nabídnuta, a pak ponechána každému volnost volby. Ale každý musil též zjevně své rozhodnutí *doznat*: pro nebo proti. To jest důvod, proč musila být „zjevena smýšlení srdcí lidských“ — aby neměli výmluvy, že slova pravdy neslyšeli, a aby neměli omluvy, pakli by je odmítli. Proto nedovolil Bůh, aby lidstvo zůstalo vůči Kristu a jeho nauce lhostejným.

Jako fariseové, tak každý jest postaven před alternativu: „Buď jest Kristus Syn Boží nebo jím není.“ Je-li Syn Boží, pak nutno uvěřit. Není-li jím, pak jeho nauka nemá pro mne většího významu než nějaký filosofický systém, a jeho příkázání a hrozby mohu ignorovat jako Mohamedův korán a turecké peklo. Pak mi může být Kristus stejně lhostejný jako nějaký Sakya Muni (Buddha), Konfutse, Zoroaster, Thales, Zeno... Ale o to právě jde; strhnout Kristu s čela gloriolu božství a zvolat: „Ejhle člověk“ — velký muž, velký filosof, vznešený a čistý charakter, jakého nebylo, co země stojí — ale nic víc než člověk! A tento důkaz dosud neprovedli; nepodařilo se jím a nepodaří nikdy dokázat, že Kristus jest pouhý smrtelný syn Adamův.

C

Proč se tak brání uznat Krista za Boha? Protože pravdu „Kristus jest Syn Boží“ nemohu lhostejně pominout jako na př. matematickou rovnici $2 \times 2 = 4$ nebo historický fakt, že v r. 1453 byl vyvrácen Cařihrad. Evangelia nemohu přečíst jako román a přejít k dennímu pořádku. Je-li opravdu Kristus Syn Boží, pak z toho plynou pro mne důsledky, a sice dalekosáhlé, na výsost důležité, pronikající celý můj mravní život a doléhající s neúprosnými požadavky na mé vášně a choutky.

„Filius hic hominis fit maxima quaestio mundi — *toto ditko z Panny zrozené bude největší otázkou* (záhadou, problémem) *světa.*“ Tak parafrasuje starokřesťanský básník Sedulius (Elegia) slova Simeonova nad kolébkou božského dítěte. Největší otázkou, zaměstnávající všechny věky a všechny duchy, velké i malé.

„Ty kdo jsi? Kým sám sebe činíš?“ (Jan 8, 25. 53) ptají se ho fariseové. „Není tento Mesiáš?“ ptá se žena Samaritánka (Jan 4. 29) a lid v zástupu (7, 26. 41). Fariseové chtějí vědět: „Jsi-li Mesiáš, pověz nám otevřeně“ (10. 24), a když jim pověděl, chtěli ho kamenovat, protože „se činil Bohem“, a proto ho i odsoudili na smrt (Mt 26, 63. 66; Jan 19. 7). Co jim bránilo uznat Krista za Syna Božího? Bedlivé studium? Pán je vybízel, aby „studovali“, t. j. zkoumali a) Písma, jež o něm mluvila, b) jeho vlastní řeči, c) a především jeho skutky, a poznají, je-li poslán od Boha či nic. Zkoumali? A jak! Jenže „bez předsudků“, t. j. podle moderního způsobu mluvení zaslepení vášní a předem rozhodnutí: „Neuvěříme.“ Přečti si, jak zevrubný protokol vedli s uzdraveným slepým žebrákem (Jan 9)! Vyslychají ho, nechtějí věřit, že byl slepý, volají k výslechu rodiče, znova ho vyslychají . . . „Co se ti zdá o tom člověku?“ „Že jest prorok.“ „My víme (odkud?), že ten člověk jest hříšník.“ A když nemohli na jeho trefnou poznámku odpovědět, pomohli si vyhazovem.⁴

⁴ Což teprv s Lazarem! „Kdyby kdo z mrtvých vstal, oni neuvěří“ . . . (Lk 16. 13). Poslal k nim zmrtvýchvstalého . . . „Co máme dělat? neboť tento člověk činí mnoho divů!“ (Jan 11. 47) Uvěřit tedy! Ale kde pak; „odklidit ho“ (ib 53) a zabít i Lazara (12. 10). To byl velký hřích národa židovského: poznané pravdě Boží zatvrzele odpírali. — Při této příležitosti poznamenáváme, že krátce před tím vyslovené podobenství o boháčovi a Lazarovi má své pozadí. V žádném podobenství nejmenuje Pán jednající

Dnes? V potu tváře se namáhají dokázat: „Tento člověk jest obyčejný smrtelník.“ Kdosi jim trefně připomněl: „Kdyby z matematické pravdy $2 \times 2 = 4$ plynuly důsledky pro mravní život, na sta chytrých hlav by se lopotilo celý život dokazováním, že $2 \times 2 = 5$.“ A protože z pravdy „Kristus jest Syn Boží“ plynou velmi závažné důsledky pro mravní život, tisícové si lámou hlavu a vynakládají všechen důvtip a bystrozrak a dřou se dnem i nocí, spojenými silami, byť jinak byli mezi sebou na kordy, aby dokázali světu a především sobě: „Kristus není Bůh“ — raději, než by odpírali náruživostem. Jen když budou smět nadále zůstat otroky svých nezřízených vášní tak, aby žádná obava před budoucím trestem nekalila jejich bezstarostné otročení. Jako pes v bajce: raději zůstat řetězem přivázan k boudě a mít při tom denně připravený plný hrnec odpadků než být svobodný a pracně se honit za ušlechtilou zvěří.

Kristus, největší otázka světa — otázka času a otázka věčnosti, otázka včerejška, dneška i zítřka, otázka stará a věčně nová, otázka jednotlivců i celého lidstva, otázka, jež hýbe dnes celým světem jako hýbala před 20 staletími celým národem na východním pobřeží Středozemního moře a jež bude hýbat lidstvem za tisíc let stejně jako dnes.

„Co se vám zdá o Kristu? Čí jest syn?“ Tuto otázku dal jednou Pán nepřátelům (Mt 22. 42), a ta byla už milionkrát opakována. „Davidův“ odpověděli tehdy židé. „Mariin“ odpovídají dnes; ani tito ani oni nechtějí doznat: „Boží.“ Kdyby jen jaký spolehlivý a nezvratný důkaz měli, že Kristus není Bůh! Co by za něj dali! „Půl království bych za to dal, kdybych neměl nad sebou papeže,“ vzdychá středověký král, jemuž papež hřímá do svědomí, nový Jan novému Herodovi: „Není ti dovoleno . . .“ „Půl života bych za to dal, kdyby zmizel ze světa poslední kněz“, rozumí se, že katolický kněz, osvědčuje nečistý, jehož uspané svědomí burcuje a bičuje pouhý pohled na kněze nebo na kříž. „Všecku

osoby, jen zde činí výjimku. Proč? Protože stejnojmenného skutečně vzkřísí za málo týdnů. Boháč prosí Abrahama, aby „poslal Lazara k jeho bratrům . . .“ a dostává zápornou odpověď. Kristus však poslal vzkříšeného Lazara k jeho krajanům fariseům a veleradě! Boháč praví: „Mám pět bratří . . .“ a sice, jak patrně v podobenství, nevěrců a rozkošníků. Kaifáš, velekněz, nevěrec, měl pět „bratrů“, švagrů, synů Annášových; všichni byli sadduceové, racionalisté mezi židy, nevěřící ve vzkříšení a v nesmrtelnost duše.

svou vědeckou slávu bych za to dal" míní filosof, jenž jest si dobře vědom jako Voltaire, že jeho tvrzení jest fikce, illuse, mlžina . . .

Protože nemají důkazů, nezbývá leč nahradit je zuřivým bojem. V celých dějinách sotva najdeš kde tolik fanatického záští jako tam, kde jsou si dobře vědomi, že nebojují za věc spravedlivou; jakoby fanatismus („nadšení“) mohl a měl nahradit právo! Nikdo nedovede rozeštvat tak paličskými řeči jako ten, jenž shledává pomocníky k boji proti právu a spravedlnosti. Zuřivost, záští, vztek jest vždy projev mravní nízkosti, důkaz vlastní malomoci, známka předem prohrané pře.

Znamení, jemuž bude odpíráno — — Největší otázka světa — — Kdo je tak milován jako Kristus? Láskou čistou, nezištnou, entusiastickou, neomezenou hranicemi, neblednoucí časem ani vzdáleností, neproměnnou, u všech národů a za všech dob! Kdo je tak nenáviděn jako Kristus? Ale od koho nenáviděn? Od Kaifášů, Neronů, Voltairů, Proudhoňů . . . lidí nečistých, plných pýchy a krutosti, mravně zchátralých a nízkých. O kom se tolik mluví a píše jako o Kristu? Kdo jest předmětem tolika diskusí, tolika polemik, tolika bojů jako Kristus? K vůli komu se dělí lidstvo na dva tábory? Ke komu hledí zraky všech, jedněch v lásce a oddanosti, druhých v nenávisti a nepřátelství? On příčina, že tuto chvíli se nejedna hlava sklání nad knihou, že tohoto večera při svitu lampy mnohé péro bude horečně pracovat — pro něho nebo proti němu. On bude thema nesčetných promluv dnešního večera, on příčina, že řečníci budou mluvit a mládež poslouchat — řeči, jež budou jeho zájmy buďto hájit nebo napadat; on příčina, že já tyto řádky psal a že ty je čteš. A tak mu vydávají svědectví všichni, dobří i zlí, přátelé a nepřátelé, svou láskou i svou nenávistí, že on jest největším problémem světa. Jen jedním by mohli Krista umlčet: kdyby o něm mlčeli a jej ignorovali — a to jest nemožné. *Musí* na něho myslit, *musí* o něm mluvit, tak je to předpověděno, tak se *musí* stát, slovo Páně nemůže být zvráceno. Velerada a fariseové — oddechli si, když se konečně Ježíše navždy zbavili? Neoddechli, *musí* na něho myslit, stále, volky nevolky. Hned nazítří časně z rána jest jejich deputace zase u Piláta — k vůli mrtvému Ježíšovi! A od vladaře spěchají s úřední pečeti a stráží ke hrobu — to jim leželo více na srdci než velikonoční slavnosti, jež je jindy zabíraly docela. A příštího dne opět tajná schůze — k vůli

Ježíšovi! A po několika týdnech nebo měsících volají apoštolů před svůj tribunál — k vůli Ježíšovi! Ukládají jim mlčení o tom, o němž sami mluví bez ustání, a zakazují jim vzpomínat toho, na něhož sami myslí napořád!

Napoleon, zajatec na osamělé výspě pod rovníkem uprostřed oceánu, měl tam více času k rozjímání a úvahám než před tím v Paříži. Zamyslel se jednou nad svým osudem a pravil: „Já a mně podobní v dějinách . . . jsme dobývali svět, Kristus dobýval srdce; my při všech úspěších neměli ani jediného přítele, Kristus jich má na tisíce. Já dovedl nadchnout pluky, že pro mne umíraly, ale zvěčnit lásku v srdcích svých vojáků, to jsem nedovedl. My jsme lidé, Kristus jest Bůh. To jest osud velkých lidí: *zapomene se na ně*. Působení velkých mužů, jako byl Konfucius, Zoroaster a jiní, bylo omezeno jen na jejich pozemský život. Kristus na světě si nesliboval nic, vše očekával od smrti, a co čekal, na vlas se vyplnilo . . .“

Zapomene se na ně . . . Zesnul Otec vlasti, zesnula nějaká Dagmar nebo Isabella, dobrodějové svých národů, žehnání ovíjelo jejich rakev i jejich hrob, ale uplynuly doby, a zapomnělo se na ně. Umřel Ludvík XIV., půl století modla svého národa, divý jásot se rozléhal po celé Francii nad rakví muže, jenž zemi vyssával daněmi, k vůli němuž výkvět jinošstva vykrvácel na evropských bojištích — a uplynul sotva jeden lidský věk, odpustili mu vše — a zapomněli. Umřel Ludvík XV., král bídák, po jeho rakví házeli kamením a blátem, a zapomněli. Přišel rok 1792 a Francie křičela: „Ať padne král! Ať žije republika!“ Za deset let volala táž Francie: „Ať padne republika! Ať žije císař!“ Napoleono sláva . . . dvakrát rostla láska lidu k němu rychleji než měsíček po novu, dvakrát klesla spěšněji než barometr před bouřkou. Viz, co řečeno na str. 80. Za 100 dní se vrací z Elby, a pařížské noviny píší 4. března 1814: „Zlověstný Korsikán opustil Elbu.“ Dne 6. psaly: „Napoleon Bonaparte přistál v San Juan.“ Dne 13. se dovídali čtenáři: „Generál Napoleon přibyl do Lyonu.“ Dne 19. četli překvapení: „Císař Napoleon se očekává v Paříži.“ A konečně dne 21. hlásaly slavnostně: „Jeho Veličenstvo zavítalo včera do města a udílí audience v Tuileriích.“ A za rok, po porážce u Waterloo? Jak rychle ten oheň zase ochladl!⁵

⁵ Lafayette mluví v parlamentě: „Zapomněli jste, co jsme pro něho vykonali? Zapomněli jste, že kosti našich synů a bratří jsou svědky naší věrnosti na písku v Africe, na březích Guadalquiviru,

Takové jest lidské srdce. Ticho se rozhostilo nad hroby odešlých, a zapomnělo se na ně. Jejich jména si sdělujeme bez vášnivé lásky, bez žhoucí nenávisti.⁶ Jen Kristus činí výjimku, Kristus stále milován a nenáviděn. Echo jeho slov, jež se rozléhala tři roky po horách Judska i Galileje, nezániklo, slyšet je stále, a s ozvěnou jeho slov i echo lásky a nenávisti, jež ho provázela tehdy. Kříž jest prapor, pod nímž svedeny velké bitvy dobra i zla, pravdy a lži, prapor napařovaný šílenou nenávistí a hájený entusiastickou láskou. Ti, kteří zavrhnou všechna náboženství, v praxi útočí jen na katolickou církev. Hledej v jejich knihách vážné výpady a námitky proti mohamedanismu, buddhismu, protestantismu, židovstvu! Inu, oni vědí: proti mrtvolám se nebojuje, těch netřeba se bát. V zákonodárství se mluví o neutralitě, o interkonfesíonální škole, ale to jsou chiméry — neutrální mohou zůstat jen vůči jiným náboženstvím, proti katolickému však nepřátelství a boj. Poprsí Kalvínovo nebo Mohamedovo je ve škole nerozčíljuje, kříž však na ně působí jak červená barva na podrážděného býka. Rabín u nemocného jim nevdává, katolický kněz je uvede ve stav nepřičetnosti. Židovský advokát, jenž v sobotu opustí přelíčení s poukazem, že musí do synagogy, není předmětem posměchu jako katolík, jenž prohlásí, že jde na mši sv. Žádné pokoření církve se jim nezdá být dost draze zapláceno. Kdyby půl státu mělo vzít za své, budiž, jen když při tom padne také církev.

Proti církvi . . . to jest proti Kristu! „Šavle, proč *mne* pronásleduješ?“ (Skut 9. 4) oslovuje Pán pronásledovatele své církve. Nemohou nic učinit Kristu, snaží se tedy alespoň zničit jeho dílo. Drak nemohl uškodit ženě (Zj. 12. 13 nn), šel tedy bojovat s těmi, kteří jsou „ze semene jejího“.

Tajo a Visly, na ledových polích Moskvy? Za deset let více než tři miliony Francouzů zahynulo pro jediného člověka! . . .“ Laclos: „Mezi mírem a námi stojí jen jediný člověk . . .“ Napoleon nabízí vládě své služby, že prý se pokládá za prvního občana v zemi. Jeho dopis s posměchem čten, Fouché praví: „Jako císař nám pomoci nemůže, na kaprála už je příliš tlustý.“ Davoust mu posílá hrubiánský vzkaz po Flahaultovi, ten mu však odpovídá: „Pane maršálku, nemyslil bych, že někdo, jenž před týdnem ležel před Napoleonem na břiše, by mohl dnes tak mluvit jako vy.“ Uplynulo zase málo let, a mrtvý Napoleon byl opět modlou národa, jak svědčí dodnes jeho náhrobek v Paříži (l'hôtel des Invalides).

⁶ Ledaže by ta nenávist padala na Krista nebo plynula ze zášti proti sv. víře. Tak je tomu u Koniáše a jiných nenáviděných postav v dějinách — v nich jest nenáviděn *Kristus!*

Proti církvi, proti kříži
zuří vztek pekelných bran.

To vše již dávno předpověděno. Veliká jest předpověď, že Kristus založí království, jež pojme všechny národy. Větší jest proroctví, že to království potrvá věčně. Ale předpověď, že království založené od tohoto dítky bude vždy předmětem zuřivých útoků a zběsilé nenávisti a že nikdy nepadne, nikdy nevezme za své, že všechny boje vnější i krise vnitřní přetrvá, že ze všeho vždy vyjde vítězně, to jest proroctví ze všech největší, obsahující takovou sílu a moc, že umlčí každého odpůrce a potře všechnu pýchu nepřátel Kristových. A to bylo předpověděno od prvního okamžiku, ve chvíli, kdy Král Zakladatel ještě spočíval v náručí Matky! To pak, že se každý na vlastní oči může přesvědčit o pravdivosti této předpovědi, jest druhá věc, jež dodává proroctví posledního patriarchy neodolatelné moci a síly. Jen se zeptat dějin, svědka nestranného, spolehlivého, jistého! Dosvědčí každému, že Kristus jest největší otázka světa.

Brzo začala tato otázka zaměstnávat mysl mocných tohoto světa. (Viz Bedu Ctih., In Purif.) Herodes jest první, jenž se leká dítky v kolébce a pokládá je za svého soka. Co může být tak neuvěřitelné? A ještě neuvěřitelnější to, že toto bezbranné slabé dítko nad krvežiznivým vítězí. Jak dopadl první pokus rozbit tento kámen úhelný? „Jsou mrtví ti, kteří hledali bezživotí dítky“ (Mt 2. 20). Kdo na ten kámen padne, rozrazí se . . . slova andělova jsou prorocká, ukazují, jaký osud stihne všechny, kteří půjdou ve stopách Idumejcových. Herodes otvírá a začíná nepřehlednou řadu mocných tohoto světa, kteří volají: „Nechceme, aby tento kraloval nad námi, pojdte, zabijme ho.“ První, ale ne poslední, a jeho osud jest předpověď všem, kteří půjdou za ním. Výsledek prvního pokusu jest ukázka, jak všechny ty boje skončí. „Marné tobě proti ostnu se zpěčovati.“ (Sk 9. 5)

Uplynulo třicet let. Pán zase v Jerusalemě, tentokrát dospělý, jako Mesiáš. První otázka fariseů: „Jakou mocí ty věci činíš?“ (Jan 2. 18.) Obyvatelé Nazareta se táží: „Není tento syn tesařův? Odkud se v něm bere ta moudrost?“ (Mt 13. 55.) Zástupy se táží: „Není tento přece Mesiáš?“ (Jn 7, 26. 41.) „Bylo o něm mnoho řečí v Jerusalemě,“ praví evangelista (ib 12). Tehdy (o slavnosti stánků) nemluvil lid

leč o něm. „Jest prorok.“ „Nikoli, svádí lid“ (ib 12). Na konec i pohan se ho táže: „Ty jsi král židovský? (Jn 18. 33.) Odkud jsi ty?“ (Jan 19. 9.)

Dějiny? Celé svazky bych tím musil vyplnit, kdybych chtěl uvést doklady z minulosti, že Kristus zůstává největší otázkou světa, znamením, jemuž se odpírá, a že každý boj proti němu skončí triumfem kříže. „Zvítězil jsi, Galilejský“ — slovo umírajícího prvního křesťana odpadlíka bojujícího proti Kristu jest poslední slovo všech nepřátel Kristových. Bojovalo proti němu židovstvo, a Titův oblouk na římském foru hlásá všemu světu, kdo v boji nakonec podlehl. Bojovalo pohanstvo s náparem všech sil, a trosky téhož fora jsou dokladem, že ani ohromný kolos světové říše neobstál vůči vítěznému postupu kříže — nezhroutil se sice naráz, ale asi tak jako ledová hora neodolá vlivu milého něžného slunka a pomalu mizí pod jeho hřejícími paprsky. Bojovali bludaři a sekty — ariáni, nejnebezpečnější, nejrozpínavější, nejzuřivější blud, jenž (jak se zdálo) vážně ohrožoval království Kristovo — a dnes? Zmizeli, a nikdo ti nemůže říci, kdy, nikdo neví, kde, nikdo nezná, jak. Bojovalo a bojuje peklo tím, že vysílá své nástroje, vyzbrojené pekelnou mocí, a co pořídí? Kráčíme dějinami, a každým krokem klopýtáme přes hroby nepřátel Kristových. Co čteš na jejich náhrobních kamenech? Luther, Kalvín, Christemoque (František Arouet — Voltaire!) & Cie, a vedle těchto koryfeů veličiny druhého a třetího řádu — a nad těmito hroby se vznáší velebně kříž, jehož zář se rozlévá v šir i dál a hlásá všem, kdož chtějí vidět a rozumět a pochopit, že Kristus vládne, Kristus vítězí, Kristus kraluje.

XII. OBEŤ SYNA A OBEŤ MATKY

Z rukou kněží a levitů oběti přijímal, dnes však sám přináší hrdličky v oběť. (Efrém.)

„Ubi tu Cajus, ibi ego Caja — kde tys František, tam já Františka,“ říkávala v Římě snoubenka snoubenci, vyjadřující tím nerozlučné společenství, jež od okamžiku zasnoubení oba spojuje. I v pohanství si byli vědomi, jak posvátný a nerozlučný jest manželský svazek. Královna Theogena (na Sicilii) neopouští ani na okamžik lože manželovo. „Sňatkem jsem se zavázala sdílet s ním nejen příjemné, nýbrž i nepříjemné.“ Křesťanské manželky si toho byly vědomy ještě víc. Kateřina, dcera polského krále Sigmunda I. (16. stol.), o níž se ucházelo mnoho knížat, podala ruku finskému vévodovi Janu. Když se s ní vracel do své země, byl přepaden od svého bratra, švédského krále Erika, a uvržen do žaláře. Mladistvá manželka dostala na vybranou, buď se odebrat do Stockholmu na Erikův dvůr nebo se vrátit do Krakova k příbuzným. Ukázala mu snubní prsten: „Osud mého manžela jest osudem mým. Byla jsem hotova sdílet se s ním o trůn, teď jsem hotova s ním se sdílet o žalář.“ Čtyři léta s ním byla ve vězení a snášela mnoho trpkostí od surového žalářníka, vydělávajíc rukama chléb sobě i jemu.

Ubi tu Cajus . . . Kdo chce patřit Kristu, tomu toto slovo platí v míře ještě větší. Apoštolům připomněl Pán při poslední večeři: „Není učedník nad mistra . . . jestliže mou řeč zachovávali, i vaši zachovávatí budou; jestliže mé slovo nezachovávali, ani vaše nebudou zachovávat.“ (Jan 15. 20)

Nevím, zda jsi se nepozastavil v předešlé úvaze nad tím, že tam nebylo ani zmínky o sv. Panně. Proč vlastně Simeon toto proroctví praví jí? Další slova nás o tom poučují. „*A tou vlastní duši pronikne meč, aby se zjevila smýšlení srdcí lidských.*“ Ubi tu Cajus . . . Kde tys muž bolesti (Is 53. 3), tam já matka Bolestná. Posypou-li tobě růže na cestu, půjdu i já cestou růžovou. Čeká-li tebe cesta trnitá a křížová, budu se jí brát i já.

Kristus, zkušební kámen srdcí . . . znamená, jemuž se bude odpírat, a tento odpor nemůže zůstat utajen na dně duše, musí se projevit navenek. Tak žádá Bůh i naše spása. Nenávisť proti Kristu, za našich dnů vůči jeho osobě bezmocná, vylévá svůj vztek na jeho díle (církvi) a jeho vyznavačích.

Za jeho pozemského života však provedla své dílo na něm. Tak to Bůh dopustil a chtěl, oni pak to učinili, když se jim Pán do rukou vydal. Projevili na Kristu své „smýšlení“ — kdyby ho dostali dnes do rukou, stejně by s ním naložili, jenže Kristus zmrtvýchvstalý už neumírá (Ř 6. 9) — zmučeného jej dostali na kříž, a při tom duši jeho Matky pronikl meč bolesti.

Znamení, jemuž bude odpíráno . . . nebudou odporovat pouze slovy, jako oposice v parlamentě, nebude to papírová novinářská vojna, při které jest možno sedět pěkně u kamen. Bude to boj na nůž, na život a na smrt, jakého je schopna rozrušená vášeň, které se pokoušíš vzít předmět jejího hříchu — zuřící a nepřičetná jako kanec, jemuž jsi sebral samici. Biskupa rouenského Jana by byli ukamenovali kněží, kterým bral souložnice, sv. Františka Regis chtěl šlechtic zastřelit, když z jeho spárů zachránil svedenou dívku, popřevratoví kněží při jedné schůzi brali židle na zesnulého Dr. Fr. Nováka, když mluvil o závazku slíbené ustavičné čistoty, Jindřich VIII. posílal na popraviště své nejmilejší přátele, když chtěl souložnici a oni řekli: „Nikoli.“ Jak to dopadne s Kristem, až smyslným židům začne kázat: „Kdokoli pohlédne na cizí ženu . . .“, až lakomcům fariseům řekne: „Běda vám, kteří vyžíráte domy vdov a sirotků pod záminkou dlouhého modlení“, až pokrytce nazve hroby obilnými, až místo vlády nad národy prohlásí zásadu: „Kdo chce být první, budiž jako poslední“, místo blahobytu přinese odříkání, místo pýchy bude žádat pokoru a hrozit: „Nebude-li vaše spravedlnost větší než farisejská, nevejdete do království nebeského“ . . . ? Na *takového* Mesiáše se vrhnou se vši zuřivostí, již jest schopna uražená pýcha a rozlícená vášeň. Nejen ho odklidit se světa, nýbrž shladit na něm své infernální záští a žhoucí nenávisť.

Co Maria? Matka Spasitelova bude přirozeně postižena nenávisť, která postihne Krista. Spojena nerozlučně se Synem ve věčných úradcích Božích, s ním spojená v proroctvích, s ním spjata v tajemství vtělení, nebude od něho odloučena ani v tajemstvích bolestného vykoupění, a s ním bude sjednocena jak v úctě tak i v pohrdání věků pozdějších. Milována s Kristem milovaným, nenáviděna s Kristem nenáviděným. Láskou, již bude zahrnován Kristus, bude zasypávána i ona; toho si byla vědoma a tak osvědčila sama ve svém chvalo zpěvu. O tom Simeon zmínky nečiní. Obřad obětování Páně, jehož doprovodem jeho slova byla, připo-

mínal jen druhou část: nenáviděna s nenáviděným, obětována s obětovaným.

Boj proti Kristu . . . Kristus jest pravda, a proti pravdě vždy bojoval a bojovat bude otec lži. Kristus jest život, a proti životu vede zápas původce smrti. Kristus jest cesta vedoucí k spáse a blahu, a proti ní zuřivě zápolí vládce pekla a strůjce všeho zla. Kristus jest světlo, a to světlo zničit všemi možnými prostředky je snaha knížete temna. Zhasnout světlo! Zhasnout slunce na nebi! Ví, že by byla illuse v to doufat, ale pokouší se o to stále a stále. Vidí marnost svého počínání, ale nemůže-li zhasnout nadobro světlo věčné pravdy, zhasíná je aspoň jednotlivcům, t. j. oslepuje je, aby neviděli. Nemůže zničit Krista ani jeho dílo, ale urve mu alespoň nějakou duši, snad i celé národy.

Boj proti světlu, proti pravdě, proti cestě života a spásy. Kristus hlásal chudobu, pokoru a čistotu, a to jest trojí cesta, která satanu bere duše. Proto boj proti nim! Žádost očí, pýcha a nečistota, tři sestry, tři furie, nejdivější pomocnice ďáblů v propagandě pekla, těch se držet a skrze ně jako skrze vyšperkované bajadéry lákat mladé i staré, mocné i poddané do svých osidel. Ti pak, které přiláká, budou jeho ochotnými nástroji v chytání jiných.

Je to zvláštní. Dnes, kdy mamonářský svět zadarmo ani prstem nehne, nabízejí se ochotně knížeti temna pomocníci ku práci zdarma, ba s vlastními těžkými oběťmi, majetku, krve i života. Sledujme na př. boj zednářstva proti církvi! Jejich horečná činnost, houževnatost, vytrvalost, práce do vysílení, obětavost do úmoru, ta by byla hodna lepšího cíle než boje proti svobodě, jímž ucpávají ve službách temna nejen jiným, nýbrž i sobě pramen života a věčného štěstí.

Jak by bylo možno, aby tomu boji byla cizí Matka vítěze Krista! Aby nechal satan nepovšimnutou tu, jež podle zaslíbení rajskeho potřela jeho hlavu, jež tolik duší přivádí na cestu pravdy a k věčnému světlu, vyšlému z jejího lůna! Jak by neplál vztekem proti vítězné Panně! „Úklady budeš strojití patě její . . .“ Tak čteme na první stránce Písma (Gn 3. 15), a na poslední straně nám sděluje duchovní syn této zaslíbené vítězky: „I rozlítíl se drak na ženu (vida, že svými úklady nic nepořídil) a odešel bojovat s těmi, kteří jsou ze semene jejího“ (Zj 12. 17, t. j. vyznavači jejího Syna).

Byla by věru nevysvětlitelná zarytá zášť sektářů a sekt proti Matce Ježíšově, kdybychom si neuvědomili, že každá sekta jest nástrojem v rukou ducha nečistého, nástrojem

zkázy a zla, zatím co Maria jest orgánem Ducha sv., dílo a nástroj milosti. Nepochopitelný by byl boj sektářstva proti všem prostředkům milosti, kdybychom nepomněli, či duch sekty ovládá. Šílená fanatická zuřivost protestantů proti sv. svátostem, proti mši sv., proti klášterům . . . co na tom záleží a komu to vadí, že těší řeholní sestry žít pohromadě v odloučenosti od světa? „Přátelé svobody“ násilím vyhnali sestry z jejich domů a páchali na nich věci, jež byly horším údělem než smrt, ve všech revolucích až k poslední mexické. Husité, protestanté, nevěrci, všecko naplněno tímto fanatismem, předstihujícím daleko saraceny v té věci příslowečné. Při obrazoborectví v Nizozemsku r. 1566 přišla první na řadu milostná socha sv. Panny v Antverpách, jež rok co rok ve svátek jejího Nanebevzetí nesena v průvodě městem a pak po celou oktávu vystavena v katedrále. „To je tvá poslední procházka“, pokřikovali při průvodu toho roku Kalvínci na milostnou sochu. Katolíci se báli útoku, proto ještě téhož dne ji uzamkli do kaple Matky Boží. Hlasatelé svobody svědomí vrazili do chrámu, katolíci stěží se ubránili. Druhého dne tu byla luza zase, zničila milostnou sochu, 72 oltářů, rozbila Ukřižovaného na hlavním oltáři, jen oba lotry nechali — inu, jaká víra, takoví svatí; rovný k rovnému — — —

Proč ta zášť vůči Matce Boží? „My Krista milujeme, jen Marii nenávidíme. Nechceme Krista snižovat, naopak zvýšit ho tím, že zamítáme úctu mariánskou.“ Dějiny vás usvědčují z podvodu neb omylu! Matku jste zavrhli, a o Syna jste přišli. Dnes stěží najdeš protestantského pastora, jenž věří v božství Kristovo. Církev katolická si uchovala Matku a spolu s ní i Syna.

Ta nenávisť protestantů vůči sv. Panně má svůj důvod. Maria jest jejich odsouzením. O Marii (o to, co o ní víra učí) se rozbíjejí všechny protestantské bludy, jež se hlavně soustřeďují proti učení o milosti, ospravedlnění a hříchu. Slyšeli jsme již, jaký význam má mariologie pro ochranu sv. víry, že správné pojetí učení o Matce Boží jest baštou a nedobytnou hradbou sv. víry. Slovo „Bohorodička“ bylo heslem staré církve, protože bylo zkušební kámen, na němž poznali každý kristologický blud. Dnes „Neposkvřněná“ jest podobným zkušebním kamenem proti svodům moderních bludů. (Viz I. kap. 22, II. kap. 2.)

Velikost Mariina, reflexe velikosti Kristovy . . . Oba dva zkušebními kameny srdcí, ovšem že Maria podřaděným

způsobem, ale přece vedle Krista a spolu s Kristem. Je-li Kristus zkušební kámen *nevěry*, nutí-li ji, aby odložila masku, a stává-li se tak znamením, jemuž nevěra odpírá: pak jest Maria zkušební kámen *bludů uvnitř křesťanstva*, kacířství a sekt, a nutí je, aby přiznaly barvu, . . . tak se stává zase ona namnoze znamením odporu pro *sekty*. Kopí a hřeby, jež zranily Krista, pronikly jako meč i její srdce. Tak i každý blud, jenž zasáhne Krista, zasáhne i ji. Chtějí-li srazit Kristu královskou korunu s hlavy a zbavují-li ho glorioly jeho božství, podvracejí tím i trůn nebeské Královny.

Simeon dává tedy najevo, že Maria se bude sdílet o utrpení Kristovo nejen z mateřské lásky k ukřižovanému Synu — každá matka přec spěchá k úmrtnímu lůžku dítěte! — nýbrž že ji pod kříž přivede její úřad a povolání jakožto Pomocnice Vykupitele. V tajemství vykoupení s ním spjata tak těsně, že Simeon svým duchovním zrakem vidí jenom je dva, Matku a Syna, a ti mu splývají v bytost jedinou, s jedním a týmž posláním. —

Slovo Simeonovo jest poslední theofanie (zjevení), kterou nejbl. Panna omilostněna. To, co následovalo (králové z východu, nalezení Ježíška ve chrámě, Kána) mizí skoro docela ve světle těch zjevení, kterých se jí dostalo od chvíle Zvěstování až doposud. Anděl praví: „Kralovat bude na věky.“ K Josefovi praví: „Spasí lid svůj od hříchů jejich.“ Nad Betlemem pějí jeho druzi: „Bohu sláva, lidem pokoj.“ To vše doplňuje patriarcha ve chrámě: „Ano, spasí, bude mnohým k povstání, ale mnohým též ku pádu.“

Již předtím mohla tušit sv. Panna, že jejím údělem bude cesta trnitá. Neznala svůj lid a jeho vůdce? Aby *tito* lidé přijali *takového* Mesiáše, k tomu by bylo třeba víry pevné a pokorné jako jest víra její — má lid a jeho vůdcové takovou víru? Z chudobné matky se narodil, čistotu si zamiloval — nebudou ty věci kamenem úrazu jejich pýše, smyslnosti a světáckému smýšlení? Slova Simeonova jí nepřekvapila, nýbrž jen jasněji osvětlila prorocké předpovědi o muži bolesti (Is k. 53 a 63). Osvícená Duchem sv. si ovšem nepředstavovala Mesiáše jako její krajané. Věděla, že jeho království bude duchovní, ne z tohoto světa. Ve svém přesvědčení byla utvrzena, když zvěděla, že ona, chudobná, neznámá, nepatrná dá život Osvoboditeli. Když pak v Betlemě viděla, v jakém odříkání se Spasitel narodil, ještě jasněji stálo před jejím zrakem vědomí: cesta, po níž on vyvede lid z poroby hříchu, bude cesta odříkání.

Mesiáš bude tedy od svého lidu (jenž jest i lidem jejím) zamítnut (Dn 9. 26: „přestane být jeho lidem, když se ho zřekne“). Jak bolestné pro Matku božského dítěte, pro dceru národa israelského, pro pomocnici Spasitelovu! Trojí láska (k božskému Synu, k vlastnímu národu, ke všemu lidstvu) bude jí pramenem trojí bolesti: bolest z utrpení Kristova, ze zavržení svého lidu, ze zkázy tolika duší, jež přišel vykoupit, pro něž se stal jejím dítětem, a pro něž bude vše nadarmo!

Jak přijala sv. Panna slova omilostněného starce? Neodpovídá nic. Na to jsme u ní již zvyklí. Tentokráte bychom skoro želeli, že nám aspoň jedním slovem nedala nahlédnout do hloubi své čisté duše, abychom podle jejího slova mohli měřit velikost její odevzdanosti do vůle Boží. Ale jako před deseti měsíci osvědčila andělovi, tak opakuje i dnes z hloubi srdce: „Aj služebnice Páně, staniž se mi podle slova tvého.“ Přijímá zvěst, kterou jí Nejvyšší skrze Simeona posílá, jak se sluší na tvora vůči Tvůrci. Přijímá ji tak, jak ji Pán podává, nežádá za bližší vysvětlení, neptá se, nepátrá, tím méně přejde přes její rty slovo odporu nebo povzdychu. Nezakusila bolesti, dokud se nestala matkou; její důstojenství se jí stalo příčinou utrpení, jako Piovi IX. tiara a jako si biskup Brynych povzdychl, že mitra se mu stala korunou trnovou. Nestěžuje si však, jak mnohá činívá: „Kdybych byla věděla, že stav manželský mi přinese tolik trpkostí, nikdy bych nebyla . . .“ Tak se nesluší mluvit Matce Spasitele. „Když mi anděl zvěstoval mé vyvolení k nejvyšší důstojnosti, řekla jsem: ‚Aj já služebnice Páně.‘ To slovo opakuji dnes, když mi ty předpovídáš utrpení a meč.“

Po slovech Simeonových vykonán obojí obřad, k vůli němuž svatí snoubenci do chrámu přišli. O vykoupení Ježíškově jsme již slyšeli. O očišťování matky předpisoval Zákon: „Žena . . . přinese jednoročního beránka v oběť zápalnou (chvály . . . na poděkování za dítěte) a hrdličku nebo holoubátko v oběť za hřích (smírnou za sebe). Nenalezne-li ruka její a nebude-li moci obětovat beránka (t. j. nebude-li chudobná), vezme dvě hrdličky . . .“ (Lev 12. 6 nn.) Beránek stál tehdy asi 4—5 předválečných korun, hrdlička čtvrt až půl koruny. Chudá byla tedy Matka Spasitele! Odevzdala úřadujícímu knězi obě ptáčata¹ a ten vykonal na zápal-

¹ Za dob Kristových se namnoze věc konala tak, že obětující vhodil povinný obnos do některé pokladnice stojící v nádvoří, a z chrámových zvířat bylo vzato k oběti, co bylo nutno. — „Tak

ném oltáři předepsanou oběť.² Sv. Panna mohla obřad sledovat otevřenou branou vedoucí do povýšeného nádvoří (viz str. 155.).

Po skončeném obřadu se vrací do Betlema „uchovávajíc vše v srdci“. Toto tajemství, čtvrté tajemství růžence radostného a zároveň první bolest sedmibolestné Matky Boží, jest článek pojící radostná tajemství vtělení, jež dokonáno, s bolestnými tajemstvími vykoupení, jež se připravuje. I v církevním roce jest svátek Očišťování Panny Marie přechodem z vánoční radosti do smutku doby svatopostní. Simeon jest jednak apoštol, hlásaje všemu Israeli radostnou zvěst, že přišel vytoužený všech národů, jednak prorok, odhaluje Matce Spasitelově budoucnost a předpovídaje bolestnou oběť Beránka Božího.

Oběť jest gloriola, jež oblévá purpurovou září celé toto tajemství. Simeon obrací náš zrak od jesliček ke Golgotě a tím nám připomíná cíl příchodu Syna Božího. Přišel, aby nás vykoupil. A Maria? Jedná tak, aby byla důstojnou matkou Vykupitelovou. Na Matku Spasitele by se neslušelo, aby zůstala oběti opodál. Ve všech ctnostech, jimiž se její duše v tomto tajemství stkví, jest vidět reflex oběti jako slunka v hladině jezera.

Poslušna předpisu Zákona podrobuje se obřadu očišťování — poslušnost však jest *oběť vlastní vůle*. S jak posvátnou úctou respektoval Řek nebo Říman zákony své vlasti! Na smrt odsouzený filosof odmítá nabídku svých žáků a přátel, kteří mu chtějí umožnit útěk z vězení, a poukazuje na zákon. Benátský dóže přinucen od své rady, aby vynesl rozsudek nad vlastním synem, přesvědčen o jeho nevině, praví mu jediné slovo: „Měj v úctě zákon.“ To byly zákony dané od lidí — výše stojí zákon daný Nejvyšším!

Pokorně se staví mezi ostatní ženy, zakrývajíc své panenství a důstojenství — pokora však jest *oběť svého já*. Císař Theodosius navštívil v přestrojení poustevníka na blízku Cařihradu, pobyl u něho, pak se mu dal poznat a ve-

chudičká, že beránka, jenž byl přinášen v oběť za hřích, neměla: tak bohatá, že Beránka, jenž sňal hříchy světa, bez porušení panenství zrodila.“ (Odilo Clun., In Purif. B M V.)

² V Amiensu se konával ve svátek Očišťování Panny Marie průvod. Vybrána čistá, zachovalá dívka, v bílém šatě provázena dvěma „anděly“ nesla voskovou sošku Jezulátka k oltáři sv. Panny, obětovala dvě hrdličky, pak přednesla ve chrámě báseň ke cti Rodičky Boží a provázena ostatními vracela se domů.

lebil jeho ctnosti. Příští noci poustevník vstal a odešel do Egypta, aby nebyl vyhledáván a oslavován — obával se duchovní pýchy. U sv. Panny nebylo toho nebezpečí, a přece skrývá svou vznešenost, aby byla Matkou hodnou toho, jenž jsa roven Bohu zmařil sám sebe.

Chudoba odevzdaně snášená obětuje Tvůrci statky tohoto světa. Řekové dovedli chudobu Aristidovu neb Epaminondovu ctít, ne však ji následovat, právě jako Římané dovedli chudobného Cincinnata, Fabricia neb Fabia velebit, ne však napodobit. Innocenc III. pocházející z bohatého šlechtického rodu zavedl ve svém papežském paláci náčiní dřevěné a skleněné, místo šlechtických jinochů v livrejích mu sloužili u stolu mnichové, a stůl byl (na tehdejší poměry) chudičký — papež chtěl ukázat světu, že první služebník chudého Krista se nechce mít lépe než Pán. Což kdybychom měli mluvit o dobrovolné chudobě těch, kteří z lásky ke Kristu opustili vše a šli za ním — knížecí syn Alois, místodržitel František Borgha, královská princezna bl. Anežka . . . tři z celé armády „chudých pro Krista“!

Zbožnost, s jakou jest sv. Panna přítomna obřadu, jest zápalná *oběť*, při níž v ohni svaté lásky přináší Tvůrci v dar *své srdce*. Jednou přinášel Alexander Veliký bohům oběť; jeho pomocníku při tom padl žhavý uhlík na ruku, ten však sebou ani nepohnul, nekřičel, ba ani uhel nesmetl, aby se neprovinil proti úctě povinné bohoslužebnému úkonu. Křesťanská zbožnost se však neomezuje jen na zevnější uctivost. „V duchu a pravdě“ (Jan 4. 23) sloužíme Nejvyššímu; srdcem, nejen ústy, jak nás učí příklad Kristův a jeho sv. Matky.

Konečně *víra* ve slovo Hospodinovo, jí prorokem zjevené, spolu s *odevzdaností* do jeho nejsvětější vůle a s velkodušným *převzetím* všeho, co na ni sesílá — *trojnásobná zápalná oběť*, v níž tvor sám sebe stravuje a Tvůrci se docela odevzdává.

Tím větší a Bohu milejší jest oběť, čím vzácnější dar, který mu přináším, a čím vznešenější smýšlení, s jakým jej přináším. Obětuji-li mu sám sebe z čisté lásky, pak jsem mu dal to největší, co jsem měl. Neposkvrněná Panna mu obětovala víc: své božské dítě, jako Abraham kdysi svého jediného syna — a spolu s Ježíšem sebe, z lásky a podrobeností pod jeho svatou vůli. Odchází z chrámu . . . kdy se to vše vyplní? Jak se to vyplní? Pán jí toho nezjevil, a Maria mlčí. Nesvírala ji od té chvíle mučivá nejistota? Kolikráte

jest nám milejší smutná zpráva než trapná nejistota. Kolik matek a manželek to zakusilo v poslední válce! Žádná zpráva ani z fronty ani z nemocnice ani ze zajetí, ani od něho ani úřední . . . Nezakoušela podobnou bolest panenská Matka, když při pohledu na klidně spící nebo hrající si dítě se rozpomněla na předpověď Simeonovu? Buď vůle tvá — to bylo její životní heslo. Přes třicet let žila s božským Synem, věděla dobře, že on nejlépe ví, co ho čeká, ale Ježíš mlčel, ani slovem neodhalil to, co bylo tajemstvím jeho Otce, a Maria se neptá a mlčí též.

Psalo se r. 1902. Hodná zbožná dívka hotova se studiem. Teď ještě dostat místo, a bude konec zápolení o vezdejší chléb, uživí sebe i ovdovělou matku . . . těší se na to, že jí nyní bude moci odplatit, co na ni po léta vynakládala. Tu onemocněla na smrt, výdaje jsou ještě větší, k tomu bezesné noci, hořké léky, značné bolesti. Pán snad nechtěl, aby svět pošpinil čistou lilii. Kdo by nereptal? Dívka i matka jsou klidné. „Chtěla jsem vyučovat, Pán Bůh mne poslal samotnou do školy trpělivosti — svatá se mohu stát všude.“ „Bedřiško, nechtěla by ses uzdravit?“ „Nežádám zdraví, nežádám smrt, chci jen, aby se na mně vyplnila vůle Boží; on ví nejlépe, co mi jest k blahu.“ Na jaře příštího roku skonala.

Liturgická oslava tohoto tajemství nasvědčuje rozdílností názvů (Očišťování Panny Marie, Obětování Páně, Příchod Páně do chrámu, Setkání Páně) i rozdílným rázem slavnosti (někde svátkem Spasitelovým, jinde svátkem jeho Matky, namnoze společným svátkem obou) tomu, že nemá jednotný původ. Východní liturgie jej pojímá spíše jako svátek Páně. Silvia Peregrina (sv. Etherie, jihofrancouzská poutnice do Svaté země, snad z konce 4. stol.) nazývá jej „Quadragesima de Epiphania“, čtyřicátý den po Narození Páně; byl v Jerusalemě slaven „s největší radostí, jakoby to byly velikonoce“ dne 14. února (Narození Páně na východě zprvu 6. ledna). V 5. stol. jest doložen pro Alexandrii (od tamějšího biskupa sv. Cyrila) a pro Malou Asii od Theodota Ankyrského. V Cařihradě byl zaveden r. 542, když zuřil mor a zemětřesení, a zároveň od Justiniana I. rozšířen na celou říši. V sídelním městě byl slaven v nejproslulejším mariánském chrámě „v Blachernách“ za účasti samého císaře s velikou slávou a nádherou, a ještě dnes patří k dvanácti „slavnostem“, jež trvají po osm dní. O průvodu s hořícími svícemi („světlo k osvětlení národů“) se Silvia již zmiňuje. Vosková svíce (vosk, dílo „panenských“ včel) jest symbol panensky počatého a zrozeného člověčenství Kristova, světlo jest symbolem jeho božství.

Na západě nelze jeho původ přesně zjistit. Podle sv. Ildefonsa jej zavedl papež Gelasius I. v Římě r. 494 i s průvodem, aby odstranil rozpustilé pohanské slavnosti. Původně to byly očistné obřady (febuare = očišťovati, proto převládal na západě ráz mariánský: Očišťování P. M.) ke cti podsvětného boha Plutona, s nimi později spojovány rozpustilé slavnosti ke cti Luperka (neboli Pana, „luperkalie“), při nichž se obcházelo v noci s hořícími pochodněmi. Proto měl křesťanský svátek z části ráz kající: při průvodě barva fialová. Někteří však soudí, že svátek přešel na západ z orientu ve stol. 6. nebo 7., do Francie a Španělska se dostal ve stol. 8. *Svěcení* svic se dá dokázat teprve ve stol. 11. —

Zde doplňujeme, co bylo opominuto v I. díle při pojednání o *Narození P. M.* Liturgická oslava tohoto tajemství není příliš stará. Reč sv. Prokla († 446) o *Narození P. M.* jest nepravá. Augustin tohoto svátku nezná. Ondřej Květský († 726) jest první zaručený svědek: z jeho dvou řečí jest patrné, že se v 7. stol. slavil na východě všeobecně; císař Manuel Komnenus jej počítá k hlavním slavnostem. Na západě se vyskytuje po prvé v Gelasianu (liturgické knize, vzniklé v 6.—7. stol.), někteří připisují jeho původ papeži Sergiovi I. († 701). Když po smrti Řehoře IX. se nemohli kardinálové sjednotit při volbě nového papeže (pro obtíže působené od štaufovce Fridricha II.), učinili slib, že zavedou oktávu svátku, dopadne-li volba šťastně. Brzo byl zvolen Celestin IV., ten však zemřel po 18 dnech, a jeho nástupce Innocenc IV. splnil slib (1242). Řehoř XI. zavedl vigílii (později zrušena — ambrosiánská liturgie ji má dodnes stejně jako řecká). Koptové slavili svátek buď 26. dubna nebo 1. května nebo 10. září.

Svátek *Jména P. M.* se slaví jen na západě. Po prvé se vyskytuje ve Španělsku, v diecési Cuenca (církevně schválen r. 1513), a sice dne 22. září, tedy 15. dne po *Narození*. Pro celou církev zaveden r. 1684 na památku a na poděkování za vítězství křesťanských vojsk nad půlměsícem u Vídně, v neděli 12. září 1683 (Jan Soběský). Slaven v neděli po *Narození P. M.*, v dědičných zemích rakouských jako svátek 2. třídy s velkou slávou (obdařen odpustky) a byl u lidu v neobyčejné oblibě. Za Pia X. přeložen na 12. září a zařaděn mezi podružné mariánské svátky.

XIII. PRVOTINY POHANŮ

Vstaň, osvět se, Jerusaleme . . . záplava velbloudů tě pokryje, dromedáři z Madianu a Efy: ti všichni ze Sáby přijdou, zlato a kadidlo přinášejíce. (Is 60)

Daleko od země zaslíbené kdesi v Persii nebo v Mesopotamské nížině leží v nočním tichu vesnička. Samé stany, jen uprostřed vidět nízkou kulatou věž ze dřeva lehce stavěnou. Všecko spí, jak lidé tak stáda, pouze na věži bdí muž v bílém rouše s turbanem na hlavě a pestrým pásem kolem boku. Tedy podle všeho hvězdář? Z části; pozoruje zářivé hvězdy, aby z nich vyčetl, co přinese zítřek. Tedy spíše astrolog. Patří ke kastě vyškolených mužů, kteří z hvězd předpovídají budoucnost — pohan s pohanskými názory, že ve hvězdách vepsán osud lidský; každý člověk dostane při narození svou hvězdu . . .

Noc co noc tráví na té věži. Noční nebe v orientě, zvláště v arabské poušti, se stkví nepopsatelnou nádherou. Ne jako vzdálená klenba, na níž se světla neklidně pohybují jako lucerny zavěšené na větru, nýbrž celý voj hvězd září nám vstříc z temných prostor světových na sametově černé báni bez nejmenšího zachvění, a to v takovém množství, že Evropan v tom roji ztěžka objeví svá domácí souhvězdí. Mléčná dráha, u nás sotva viditelná co slabounký průhledný závoj, tvoří tam mocně zářící oblakový prsten, obepínající celou oblohu. Noc co noc září všecka ta nádhera, zřídka kdy mraky zastřená, pročez se dá daleko lépe než u nás zjistit, kdy která hvězda zmizí a opět se objeví.

I tato noc, o níž mluvíme, jest jasná a nádherná. Náš hvězdopřevodce pozoruje světélka na tiché obloze. Co tak hledí k nebi, najednou viz, co to . . . Tam na západě mezi známými světly uzří hvězdu, která jasně přezářuje všechny ostatní, vznášejíc se velebně a majestátně v prostoru. Nechybíme asi příliš, když si tu hvězdu představíme jako kometu, tedy s dlouhou vlečkou, t. zv. ohonem. S neobyčejnou elegancí pluje vesmírem a svou září div že nezastíní celý voj ostatních. Náš astrolog hledí k ní pln úžasu. Co znamená ten zjev? Čí je to hvězda? Oka s ní nespouští, celé hodiny na ni hledí. Nepozoruje, že už pomalu svítá, že hvězda za hvězdou bledne a mizí; jeho hvězda svítí stále a zmizela teprv, když se slunko vyhoupllo z červánků.

Podle všeho byla to asi ona noc, kdy panenská Matka v extasi kladla božské dítě do jesliček a kdy na betlémských nivách slyšeli pastýři andělské gloria. Viděli také jiní tu hvězdu? Těžko říci. Ale jací lidé byli a jsou, pomyslí si asi: „Nás se to netýká, k tomu jsou jiní, aby přemýšleli a vyzkoumali, co znamená, aby případně i zařídili, čeho třeba.“ Tak se i stalo. Náš pozorovatel nebyl jediný hvězdopavec; celá Persie byla plná jeho kolegů. Snad má nablízku důvěrnější přátele, s nimi o věci konferuje a dovídá se: i oni vidí v posledních nocích onu tajemnou zářivou hvězdu.

Maťové (naš překlad: mudrci), hvězdopavci . . . z Daniele a ze starověké literatury víme, že to byl stav jakýchsi učenců, vyškolených v tehdejší moudrosti. Zabývali se magií, hadačstvím, předpovídali budoucnost ze snů, z hvězd i jinak; někdy byli též kněžími, mnohdy i královskými rádci. Z Daniele vidno, že babylonští králové jich měli kolem sebe celý sbor. Netřeba však myslit, že všichni byli nízké úrovně a samí podvodníci. Snad byli mezi nimi i duše toužící po něčem vyšším než co jim mohlo poskytnout jejich náboženství. Krom toho náboženství perské ostatní pohanská značně předčilo. Uctívali jediného dobrého boha (ducha), věřili o něm, že jest v neustálém boji s bohem zlým, že konečně zvítězí a vysvobodí z jeho moci vše, co si podrobil. I morálka starých Peršanů vynikala značnou ušlechtilostí, jak patrně ze zachovaných památek.

Když byli židé odvedeni do zajetí asyrského a zvláště babylonského, rozšířila se mezi těmi národy znalost jejich náboženství, nauka o jediném pravém Bohu a o zaslíbeních Vykupitele, proroctví o něm a očekávání jeho příchodu, jakož i to, že vyjde z národa židovského. Daniel se dostal na královském dvoře za Nabuchodonosora (a po vyvrácení Babylona za jeho nástupce, perského krále Cyra) do bezprostředního styku s těmito magy a sám pro svou moudrost byl u obou králů ve velké oblibě, ano předním jejich rádcem, pokládán za prvního ze všech magů, vyškolen v chaldejské učenosti. Maťové mohli z jeho rozhovoru poznati dost zevrubně jeho náboženství a zároveň touhu všeho lidu israelského po Vykupiteli. Krom toho psal Daniel své proročké knihy z části aramsky (chaldejsky — tato řeč se stala po návratu ze zajetí obcovacím jazykem židů místo vymřelé příbuzné hebrejštiny — ostatně oba jazyky se od sebe valně nelišily, asi jako dva dialekty), takže i jeho psaná proroctví se mohla dostat některým těm učencům do rukou. Z toho,

co Daniel konal, jak šťastně vykládal Nabukadnezarovy sny, jak byl dvakrát od „svého Boha“ zázračně zachráněn v jámě lvové a jeho tři druzi v peci ohnivé, mohli poznat velikost a moc Boha Israelova. Proto je nepřekvapilo, že právě z toho národa vzejde král, jenž bude vládnout celému světu.

Měl-li Daniel mezi magy četné odpůrce a nepřátele, byli snad mezi nimi též někteří jemu přízniví, a kdož ví, zda nepřijali aspoň z části israelské náboženství, totiž Danielova prorocství a víru v příští Mesiášovo. V jemnějších duších víra a touha po Osvoboditeli se tím spíše ujala, že lépe než jiní cítili kletbu, tížící všecko lidstvo, kletbu nevědomosti a hříchu, a jako řecký filosof došli k přesvědčení, že jen učitel a lékař s nebe poslaný může odpomoci té bídě. Přijatou víru ve Vykupitele uchovávali pak jako vzácný klenot, snad jako svaté tajemství ve svých rodinách. Jako drahocenný odkaz přecházela a dědila se naděje v budoucího Mesiáše s otců na syny, s pokolení na pokolení, od století ke století.¹ Už půl tisíciletí zmizelo v moři věčnosti od chvíle, kdy těmto pohanům zasvitly první paprsky pravé víry skrze židovské proroky. Znali snad i prorocství Danielovo o sedmdesáti týdnech? Snad . . . Pak by aspoň přibližně mohli určit i dobu, kdy přijde očekávaný král židovský.²

Evangelista praví, že nebe jim poslalo hvězdu. Věřící pastýře volá Pán skrze anděla, pohany volá způsobem přiměřeným jejich názorům. Hvězda na nebi byla přiměřeným projevem nebeského hlasu, zvěst pocházející z onoho světa, od Boha a Tvůrce vesmíru. Přinášela poselství vznešené, pokojné, spásonosné, nikoli hrůzné jako bouře neb zemětřesení a jiné zjevy, jimiž Hospodin ohlašoval svůj příchod k soudu nebo svou trestající spravedlnost (Sinai! anděl u hrobu Kristova vůči stráži!). Konečně přiměřena tomu, k němuž zvala, jenž jest světlo světa, osvěcující temnoty bludu. (Stel-

¹ Viz I. str. 142 nn. Je-li co takového možno u kulturního národa moderní doby, proč by nebylo spíše možno za dob starých?

² Viz Grimm, Das Leben Jesu, I.

Sv. Jan Zlatoustý pěkně rozvádí myšlenku: „Chceme-li hold magů vysvětlit přirozeným způsobem, zapleteme se v absurdnosti.“ Praví asi toto „Či byl nějaký zákon nebo mrav, aby podobný hold byl skládán všem králům, kteří se na světě narodí? Zdaž neustále obcházel zemi, aby se každému, kdo z chudobného králem se stane, poklonili dříve, než na královský trůn zasedne?“ (In Mat. VI.)

la signum conveniens ratione vocantis — vocatorum — signi — ejus ad quem vocati.)

Náš hvězdopřevodce se tedy radí s kolegy. Jeden přišel na myšlenku: „Není to snad hvězda Mesiáše, o němž před dávnými časy mluvil našim otcům prorok z israelské země?“ Ostatní souhlasí. „Ano, tak je to, to jest jistě hvězda Mesiášova.“ Kdož ví, zda jim nebylo též známo proroctví Balaa-ma, pohana, jenž z osvětlení Božího prorokoval nad israelským ležením (Num 24. 17): „Vidím jej, ale ne nyní, hledím na něho, ale ne z blízka. Hvězda vyjde z Jakuba a ber-la (= král) povstane z Israele.“ Není ovšem pochyby, že k světlu hvězdy se přidružilo i vnitřní osvětlení milosti; jen tak mohli s určitostí říci: „Toto jest znamení velkého krále“ (liturgie). Tedy Mesiáš, Osvoboditel zde — — ten, jenž podle proroctví bude Pán a Král všech národů. I naše země skloní jednou šíji pod jeho žezlem. A my? Dočkáme se toho? Sotva— ale jedno učinit můžeme, totiž složit mu hold, třebaže jest ještě dítkem, a osvědčit tak veřejně víru v něho. Co vyslovil Simeon, to cítili asi i oni: radost a blaho z toho, že jim dopřáno uzříti a kolena sklonit před očekávaním všech národů a touhou dlouhých tisíciletí.

Hvězda byla pro ně voláním milosti. Bůh jen zve, nikdy nenutí. Toto němé vybídnutí, aby se šli poklonit Králi všech králů, bylo pro ně nesmírnou milostí, ale ta milost nevyklučovala jejich přičinění, práci, námahu, oběti, obtíže cesty. Pán nám dává milost bez našich zásluh, žádá však naše spolupůsobení, abychom se alespoň poněkud osvědčili milostí hodnými. Hned bylo živo v jejich vesničkách. Vyhlédnutí cestovní velbloudi, snášeny bedny s aprovisací na několik týdnů, vybrány i dary pro narozeného Krále — tehdejší zvyk žádal, aby poddaný nepředstoupil před vládce s prázdnými rukama — a sice nejdražší, co jejich země vydávala: myrrha, vonné kadidlo, a především zlato, jež bylo skoro obligátní dar pro krále. V ustanovený den se sešli a za několik hodin celá výprava zmizela v písčité poušti. Volným krokem se ubírá karavana k západu; jednotvárná pustina se rozevírá jejich zraku a táhne se do nedozírné dále. Najdou za ní toho, jehož hledají? . . . Krok za krokem se ubírají, velbloudi snad vyšňořeni všelijakými zvonky a jinými stříbrnými ozdůbkami, vějíře z pěkných per na nozdrách, bedny visí po obou stranách, a na hřbetě jezdců. Kolik jich bylo? Jsme zvyklí na číslo tři — vzniklo v tradici bezpochyby podle počtů obětovaných darů. Evangelium nesděluje o tom

nic, a nejstarší obrazy (v katakombách) mají kromě tří i dva nebo čtyři. Že nescházelo něco služebníků, jest samozřejmé.

Jak vypadala cesta? Slunko stoupá na azurové obloze, žhavé paprsky znemožňují další cestu, jak lidem tak soumarům, jimž není možno brodit se rozpáleným pískem. Zastaví se tedy a odpočívají, buď ve stínu palem, je-li nějaká oasa na cestě, nebo složí náklad s velbloudů a postaví stany — věc, ve které se předobře vyznají a s níž byli hotovi v málo minutách. Sotva že zapadne slunce pod obzor, zvedne se celé ležení, stany svinuty a naloženy, a v nočním chládku se berou pomalu na západ. Jak dlouho asi cesta trvala? Nezáleží na tom, ale příliš brzo u cíle nebyli.

Hvězda mezitím zmizela. Nebylo jí však třeba; věděli, kam a kudy jít. Narozeného prince najdou jistě v sídelním městě v královském paláci. Ostatně nebude nutno dlouho hledat, celý národ jest jistě pln veselí nad jeho narozením. Stačí jen říci, proč přišli a koho hledají, a první, jehož potkají, je k němu dovede. Nepocítili v srdci snad trochu závisti vůči národu vyznamenanému slávou a ctí, že z něho vyšel Osvoboditel všeho lidstva a Pán světa? Že narozený Vykupitel bude též jejich králem, rozumělo se samo sebou. Přece by oni, cizinci, nevážili dalekou cestu, aby se poklonili cizímu nacionálnímu králi, po němž jim nic není. Nenapadlo jim na př. nikdy složit hold římskému císaři, jehož světové panství sahalo až k jejich hranicím.

Konečně jsou u Jordánu, překročí východní hranici Judska, a za jeden den cesty vstupují do bran jerusalemských. Ale tam je čeká první zklamání. Místo národního svátku pozorují všední náladu. Vše jde obvyklým chodem, ani stopy po nějakém veselí. V královském paláci bylo asi překvapení, když karavana z daleké ciziny vjížděla do dvora. Služebnictvo se shluklo, hledí na vyzdobené velbloudy, na jejich náklad, na neznámé tváře poutníků . . . Co tu chtějí? Jejich král není tak velký pán, aby přijímal deputace z dalekých krajů! Průvod se zastaví, velbloudi skloní přední kolena, jezdci seskočí a táží se — —

Dojem, jež učinila jejich otázka, a celou událost líčí velebně Matouš (2, 1—12): „Když pak se narodil Ježíš v Betlemě Judově za dnů Heroda krále, aj mudrci od východu přišli do Jerusalema řkouce: „Kdepak je ten narozený Král židovský? Neboť spatřili jsme hvězdu jeho na východě a přišli jsme jemu se poklonit (klaněti, vzdáti mu hold).“ Uslyšev pak to Herodes, poděsil se a veškerý Jerusalem s ním.

I svolav všechna knížata kněžská a učitele lidu (= zákoníky, rabíny), vyptával se jich (vyzvídal od nich), kde se má Mesiáš (podle Písem) narodit. Oni pak řekli jemu: „V Betleme Judově, neboť tak psáno jest skrze proroka (Mich 5. 2): A ty, Betleme, země judská, nikterak nejsi nejmenší mezi knížaty Judskými (text poněkud odchylný, viz I. str. 154): neboť z tebe vyjde vévoda, jenž vládnout bude lidu mému israelskému.“ Tu Herodes povolav k sobě tajně mudrce vyzvěděl přesně čas, kdy se jim hvězda ukázala, a posílaje je do Betlema pravil: „Jděte, bedlivě se vyptávejte na hošíka, a až ho najdete, povězte mi, abych i já přijda poklonil se jemu.“ Oni pak vyslechnuvše krále odešli. A hle, hvězda, kterou spatřili na východě, šla před nimi, až přišedši stanula nad místem, kde dítko bylo. Uzřevše pak hvězdu zaradovali se radostí velikou velmi. I vstoupili do domu, spatřili (řecký text) dítko s Marií Matkou jeho, a padnuvše klaněli se jemu; a otevřevše poklady své obětovali mu dary, zlato, kadidlo a myrrhu. A napomenuti byvše ve snách, aby se nevraceli k Herodovi, jinou cestou se vrátili do své země.“

„Kdepak je ten narozený Král židovský? Spatřili jsme totiž jeho hvězdu na východě a přišli jsme se mu poklonit.“ Jen to řeknou, a vidí, jaký úžas, ba skoro leknutí se zračí ve tváři všech. Rozprchnou se jako na povel, zmateně pádí do paláce, Herodes okamžitě zpraven o příchodu cizinců a o jejich otázce. „Ulekl se Herodes a všecek Jerusalem s ním“ — tak charakterisuje evangelista dojem, jaký vyvolala otázka magů. Bleskurychle se rozletěla zpráva po ulicích města. Co Simeon a Anna před několika měsíci v chrámě řekli, nevzbudilo asi valnou pozornost, právě tak, jako zpráva betlemských pastýřů. Teď však přichází cizí karavana, a ti se neptají, zda se narodil, nýbrž *kde* se narodil, s naprostou určitostí, a hned stejně určitě dodávají: „Viděli jsme totiž jeho hvězdu na východě.“ Kdo může tento „Král“ být, leč Mesiáš, touha všeho lidu? V myslí všech se vybavují všechna proroctví věstící, že s narozením Mesiáše přijde změna a převrat všech poměrů, a rozumí se, že tělesní židé mysleli při tom na politický převrat, tedy na revoluci, a znajíce dobře Heroda věděli, že tak lacino novému králi neustoupí. Kdo neočekával v Mesiáši Vykupitele od kletby hříchu, ten se nutně poděsil. „Král židovský, a sice narozen potají! Nikdo o něm neví! Co se to na nás chystá!“ To nebyli lidé jako Simeon a Anna, kteří ve svaté touze očekávali naději Israele. „Praví potomci svých otců. Oněm připadala

břemenem svoboda od Boha daná a raději chtěli v otroctví sedět u hrnců masa v Egyptě. Tak i tito překypovali pohodlím a leností." (Jan Chrys.) Čím bude jednou tribunál soudícího, kdyžtě pyšné krále děsila kolébka plačícího? (Aug. In Epiph. II.)

„Když Maria porodila, nebesa zplesala a země se radovala, peklo pak pohnuté se zděsilo. Nebe vydalo zářivou hvězdu a voj andělů chválicích a pějících: ‚Sláva na výsostech Bohu.‘ Plesající země poslala pastýře (narozeneho) oslavující, a krále dary mu obětující. Zděšené peklo vydalo bezbožného krále a rozlítlo k hněvu kata, vraždícího nevinné a nemajícího soucitu s nemluvnátkem. Když tudíž Maria porodila, dobří plesali a zlí se děsili, protože se narodil ten, jenž dobrým statky věčné přinášel a zlé trestem zaslouženým postihl.“ (Amedeus, h. 5 de partu V.)

„On nepřišel vyrvat ti pozemské,
jenž přináší království nebeské.“ (Sedulius.)

To však nevěděl ani Jerusalems ani Herodes.

K němu do přijímacího sálu uvedeni magové. Vidí starce asi sedmdesátiletého, tělesně zlomeného, nemocného na dnu, že se musil při chůzi opírat o hůl, ale ukrutnost mu zírala z očí jako tygru. Obětí jeho krvežíznivosti byla i jeho manželka Mariamna se svými dvěma syny, jakož i následník trůnu, syn Antipater, jež dal odpravit pět dní před smrtí. A protože věděl, že nikdo pro něho plakat nebude, vsadil do žaláře čtyřicet občanů z nejvznešenějších rodů a zavázal přísahou poslední manželku, že po jeho smrti je dá popraviti, aby měli jerusalemská smutek aspoň pro jiné, když nebudou lkát pro něho. Seděl snad ve zlatém křesle, oděn královským nachovým pláštěm, kol čela diadém, zlatem vyšíváný. Ptá se magů, odkud a proč přišli, a ti upřímně vše vypravují. Pak kyne, audience skončena, a svolává okamžitě veleradu, nejvyšší soudní a náboženský tribunál židovský, složený z knížat kněžských, zákoníků (laických učitelů a znalců Písma, vesměs fariseů), a starších lidu (laických zástupců národa) a vyzvídá na nich, které město označují prorocké předpovědi za rodiště Mesiášovo. Bez hledání a bez uvažování dávají pohanu Písma neznalému odpověď: „Betlem, podle předpovědi Micheášovy.“ To věděli nejen znalci Písma, nýbrž i prostý muž z lidu (Jan 7. 42). Dají králi odpověď, ale více se o věc nestarají — oni, jimž v první řadě náležejí

ti proroci a svatá Písma, kteří mohou a mají před ostatními těžit z milostí mesiášských. Pohané a židé se navzájem poučují; zákoníci se dovídají od magů, že Mesiáš se už narodil, magové od nich, kde se narodil. (Jan Chrys. in Mt VII.) Ale zatím co pohané ochotně jdou za hlasem milosti, ukáží jim vůdcové židovského lidu cestu a sami jdou po svých; jim nic neschází, o Mesiáše nestojí. Židé . . . z Písma sv., které stále v ústech, nikoli v srdci nosili, sami jsouce nevěřící věřícím pohanům dali (žádanou) odpověď o milosti víry, a jiným pramen života ukázavše sami zahynuli žízni. Stali se jim (magům) jako kameny (milníky) u cesty, které chodcům cestu ukazují a samy nepohnutě na místě stojí . . . (Aug. In Epiph. s. I.)

Touto scénou začíná apologeta mezi evangelisty své ospravedlnění úradku Božího o zavržení Israele a o povolání pohanů. Israel zavržen, ne proto, že jest u Boha v nelásce, nýbrž proto, že nevěří a spásu odmítá. Pohané povoláni, ne že by jim dával Bůh přednost před svým lidem, nýbrž že svou vírou se ukázali schopni a disponování k přijetí milosti. „Proto onen národ (židovský) z království svého byl vyhnán a po celé zemi rozptýlen, aby byl přinucen všude být svědkem oné víry, jejímžto jest nepřitelem. Pozbyvše totiž chrámu, kněžstva, oběti i království, uchovali si něco málo starých obřadů a jméno i rod, aby nezmizeli beze stopy v národech, s nimiž jsou smíšeni . . . podobni Kainovi, spravedlivého bratra pyšnému a závistivému vrahu, jenžto dostal znamení, aby ho nikdo nezabil.“ (Aug. In Epiph. III.)

Jak bylo mezitím příchodím, uvedeným snad do hostinských pokojů? Nezazlíváme pohanům, že si představovali Mesiáše jako pozemského krále, s mocí a velebností, a že ho hledali jako prince ve zlaté kolébce v mramorovém paláci. Vždyť i apoštolé měli o něm příliš pozemské představy. Jak mohli pohané vědět, že království Kristovo není z tohoto světa? K jejich zklamání se družila i obava. Nevycítili, jak nemilé překvapení a jaký rozruch jejich zpráva o narozeném králi způsobila? Snadno se dovtípili, proč. Konečně jsou zase voláni do audienčního sálu, tentokrát bez svědků, a starý hříšník hned kuje potají černé plány. Nedá ovšem nic znát, jenom začíná zevrubný výslech. Byl sice stejně nevěřící jako kněží a zákoníci, ale měl důvody k tomu, aby věci věnoval více zájmu. Vždyť šlo o soupeře! Vášně bystrý zrak, ale zároveň zaslepuje. Podrobně se jich vyptává, kdy se jim hvězda poprvé objevila, aby z toho mohl odhadnout

stáří dítko. Pak je posílá tajně do Betlema, t. j. nedává jim průvodce, jen aby jejich cesta byla pokud možno nenápadná, aby lid nebyl upozorněn a nevěděl příčinu jejich příchodu. „Až najdete, přijďte mi povědět . . .“ Věříš prorocství nebo nevěříš? Věříš-li, pak je zjevno, že se pokoušíš o věc nemožnou, totiž zničit Syna Božího. Nevěříš-li, proč se hošíka strachuješ a o život mu ukládáš? (Jan Chrys. In Mat. VII.) „Abych i já se jemu poklonil . . .“ Mluvíš-li pravdu, proč jednáš potají? Strojíš-li úklady, nemyslíš, že tě magové prohlédnou? A myslíš, že budou mít větší ohled na tebe než na dítko, pro něž vážili tak dalekou cestu, a že ti je prozradí? . . .

„Tento hošík jistojistě umře, neboť kdyby zemřít nechtěl, nebyl by se nikterak narodil. Zemře, ne však, aby nasýtil tvou zuřivost, nýbrž aby dovršil svou slitovnost; na smrt ho přivede vlastní dobrotivost, nikoli cizí zlomyslnost. Zemře, ne abys ty nevěřící kraloval na zemi, nýbrž aby věřícím dal podíl na svém kralování v nebesích. Zemře, ne aby království pozbyl, nýbrž aby spoluvládců nabyt . . . Zemře, ne aby krátký život (sám) ztratil, nýbrž aby věčný (jiným) sdělil. Zemře nikoli jako služebník nepravosti, nýbrž jako Pán velebnosti. Zemře nikoli z nezbytné nutnosti, nýbrž svobodně a dobrovolně.“

Magové se tedy dověděli, kde mají krále židovského hledat. Udán jim směr i poučení, že s velbloudy tam za malou hodinku budou, nejsou tedy již daleko cíle. Vsednou tudíž na soumary, a za chvílku opouštějí palác, kde se jim nedýchalo příliš volně. Herodes po jejich odchodu byl ne právě v růžové náladě. Byl usurpator, a jako každý uchvatitel se bál, že jiný zase připraví o trůn jeho; tak žil v neustálém strachu. Jen aby nenatropili mnoho povyku! Jediné slovo mohlo by být jako jiskra na hořlavinu, a té jest v duši lidu víc než dost. Tedy jen nenápadně vypátrat hledané dítko a pak nenápadně je zprovodit se světa.

Jaké dojmy plnily srdce našich poutníků? Podle všeho smíšené. Nevěra a netečnost, kterou pozorovali v Jerusalemě, naprostá nepovědomost o události, která je přivedla sem až z Persie, úžas a leknutí, jež postřehli při své otázce, to vše na ně působilo trapně; pro jejich víru byla to zkouška nemalá. Co bylo spíš na snadě než říci: „Vraťme se domů!“ Odpověď zákoníků mohla sice poněkud posílit jejich víru; vidí, že jejich prorocství se nemýlí, že příchod krále jest ode dávna předpověděn, a nejen příchod, nýbrž i místo na-

rození. Ale je-li tomu tak, odkud ta netečnost v jeho vlastním národě? Když jim se ukázala na východě jeho hvězda, proč se nedal poznat svému lidu?

Tak uvažují a jdou volně svou cestou — v náladě, v jaké byli oni, nemíváme chuti přidat do kroku. Projdou úzkými uličkami sionskými, a za chvíli vyjdou branou joppenskou z města; jsou na silnici vedoucí z Joppe (Jaffy) do Betlema. Oddechli si asi, když měli jerusalemské hradby za sebou. Vždyť pozorovali, že se nevědomky ocitli ve lví jámě. Co by na tom záleželo Herodovi, kdyby byl pokynul a dal srazit hlavu těmto nepovolaným ctitelům domnělého nápadníka jeho trůnu? Co tak uvažují a volně se berou svou cestou, zvedne jeden maně oči k nebi — a co vidí! Ve dne na nebi hvězda, . . . *jejich* hvězda! Hvězda, kterou viděli před několika týdny nebo měsíci v orientě, teď opět se vznáší na blankytě . . . Tak jasná, že je ji vidět za bílého dne! A tak blízoučko, tak nízko nad nimi! „Bratří . . .“ „Co jest?“ Beze slova ukazuje k obloze. Hvězda narozeného krále! Nemýlili se tedy, jsou na dobré cestě, jejich pouť nebyla nadarmo. „Uzřevše hvězdu, zaradovali se radostí velikou velmi.“ Kdo by evangelistovi rád nepřisvědčil! Rádi věříme, že jim srdce zabušilo. Zbystří krok, a hvězda mile záříc jde před nimi. Nebylo třeba se doptávat, mají teď spolehlivého vůdce.

Proč se jim zprvu hvězda ztratila? Aby byli přinuceni se doptávat a tak se stali v Jerusalemě apoštoly narození Kristova. Zvrhlé kněžstvo Aronovo a pokrytečtí fariseové nebyli hodni, aby je Pán poučil o svém příchodu skrze anděla jako prosté věřící pastýře betlemské, ani vnitřním osvícením Ducha sv. jako Simeona a Annu. Aby však neměli výmluvy, zjevuje se jim nepřímo skrze příchozí cizince; způsob, jak jejich zvěst přijali, dosvědčuje plně jejich nehodnost. Tím vykonali magové své poslání jakožto apoštolové nevěřícího Jerusalema, a nyní v odměnu za jejich víru a vytrvalost jim nebe zase hvězdu posílá. Nadto byla hvězda *utvrzením* jejich víry, a toho utvrzení nezbytně potřebovali. Ať si představovali narozeného krále jakkoli, takovou chudobu jistě nečekali.

Hvězda jde před nimi, snižuje se víc a víc, poutníci vidí už první domky betlemské, jejich nedočkavost se vzmáhá, vjedou do městečka, nespouštějí nebeskou vůdkyni s očí, a ta se konečně zastaví nad nízkým domkem, její paprsky padají přímo na plochou střechu. Jsou u cíle. Ne v paláci, nýbrž v tomto domku je ten, jehož hledají. „A vešedše do

domu, spatřili (řecký text) hošíka s Marií, matkou jeho.“ Andělsky sličná dívka, na jejím klíně nebesky krásné dítě — panenská Matka obrací k přichozím svou svatou tvář, překvapena neočekávanou návštěvou, ale dříve, než je může oslovit, padají cizinci na zem, před jejím dítětem, a klanějí se mu jako svému Králi, Pánu a Bohu.³ Termín řeckého originálu⁴ znamená klanění, jímž Peršané uctívali své krále. Řekové se zpěchovali tuto úctu perským vládcům prokazovat s podotčením, že oni takto uctívají pouze bohy. Magové tedy svou adorací vyznávají Syna panenské Matky za svého krále. V Písmě sv. se však zmíněného termínu užívá nejvíce o klanění povinném Bohu, a že přichozí svou poutou vyznávali božství narozeného dítěte, patrně z obětovaných darů. Zlato, jak již řečeno, byl u starých nejvhodnější dar pro krále (viz Ž. 71. 15). Také myrrha — vzácné aroma — označuje pěkně královskou velebnost. Kromě toho z vůle Boží předpovídá v našem případě pohřeb, tedy smrt božského dítěte. Myrrhou bude jednou jeho mrtvé tělo pomazáno na klíně téže Maticky, na němž dnes jak na trůně sedí. Vůně myrrhy vyjadřuje bohumilý život, jenž tento král židovský na kříži dokoná, aby svou smrtí zachránil lidstvo před hnilobou smrti, jak první tak druhé. Je tedy myrrha symbolem svatého života, který bude za hříchy světa obětován, a vůně jeho oběti denně na oltářích všeho křesťanstva zpřítomňované se bez ustání ponese k nebi. Nejvýznamnější ze všech darů bylo však kadidlo. Pohané ho užívali hlavně k obětem, tedy k úctě božstva. V Izraeli se ho však jinak než k bohoslužbě neužívalo, a proto obětovat někomu kadidlo znamenalo Izraelitovi uznat ho za Boha a jako Bohu mu holdovat. Viz na př. Is 60. 6: „Všichni ze Sáby

³ Divíme se snad, že chudoba božského dítěte nebyla na překážku jejich víře. Pomněme, že dějiny jejich vlastního perského národa vykazují podobný zjev, že totiž nejeden král (Darius, Cyrus) pocházel z nízkého rodu, ať již jde o zaručený historický fakt nebo o pověst. Jestliže právě ti králové, kteří se z chudoby dostali na trůn, se stali zakladateli jejich národní moci a velikosti, proč by se tak nemohlo stát i s králem židovským, vládcem a Mesiášem celého světa? Těchto vzpomínek a motivů mohla též užít božská prozřetelnost k tomu, aby pevně a bez otálení uvěřili tomu, co nebe k nim mluvilo. Vzpomeňme též na přátelské vztahy Cyrovy k národu vyvolenému. Proroci ho nazývají „spravedlivým Hospodínovým“ (Is 41. 2), protože skrze něho se dostalo svobody odvedeným do zajetí Babylonského.

⁴ προσκυνητήν

přijdou, zlato a kadidlo přinášejíce a chválu Hospodinu (Adonai, Bohu) zvěstujícíce."

Skončivše adoraci poutníci vstali, a nyní vypravují jí, jeho Matce, jakým způsobem je milost Boží poučila o narození Krále židovského, proč se na cestu vydali, kde ho nejprve hledali, jak dopadli u Heroda a jak ho konečně našli. Neposkvrněná tušila, že v tom zevrubném vyptávání starého hříšníka nic dobrého nevězí a nahlédla okamžitě, že jeho slova „abych i já se jemu poklonil“ jsou plna lsti, ale mlčela. To byl vždy její způsob, svěřit všechno řízení Boží prozřetelnosti. Neřekla tedy magům ani slova, ani nejmenšího pokynu jim nedala, aby se do Jerusalema nevraceli, vědouc, že Nejvyšší sám bude pečovat o bezpečnost jejího dítěte.

Jak dlouho pobýli naši poutníci v městě Davidově? Kratičce. Byly asi pozdní hodiny odpolední, když přišli. Na noc umístili soumary v hospodě, v níž před měsíci svatí snoubenci marně hledali útulek, služebníky nechali tam, jim pak se asi dostalo milosti a štěstí zakoušet pohostinství svaté Rodiny. Tedy zbytek dne a nastávající noc pod touž střešinou se svatou Pannou a Jezulátkem. Déle se zdržet nemohli — stali by se tím nápadnými, celé okolí by bylo upozorněno na tuto návštěvu z ciziny, a to bylo proti záměrům Nejvyššího.

V noci byli napomenuti všichni, aby se nevraceli k Herodovi. Napomenutí se jim dostalo pravděpodobně skrze anděla. K víře je přivedl Bůh skrze hvězdu, v Jerusalemě je poučil skrze zákoníky, a nyní, když jejich víra překonala vítězně všechny překážky, jedná Hospodin s těmito omloušněnými pohany jako se syny Abrahamovými a mluví k nim skrze anděla. V tom, že byli poučeni s nebes, byla nová útěcha pro ně. Bůh s nimi jednal důvěrněji, ukazuje, že jeho oko nad nimi bdělo a bdí, že jeho prozřetelnost řídila jejich kroky až sem a řídit bude i zpět. Možná dost, že jejich návrat k Herodovi by měl nepřijemné následky i pro ně. Pán chrání tudíž nejen Jezulátko, nýbrž i je. Ráno sdělili nejblahoslavenější Panně, jak byli v noci napomenuti, pověděli asi též, kudy půjdou, ještě jedna poklona božskému dítěti, ještě jeden pohled na jeho neposkvrněnou Matičku, a jak přišli, tak zmizeli. Se srdcem překypujícím blahem a radostí opustili městečko, dali se přímo na východ, k Mrtvému moři, a než zapadlo slunce, byli již za hranicemi Herodova území. Uvidí ještě jednou toho, pro něhož vážili tak

dalekou cestu? Uzří ještě někdy jeho panenskou Matku? Na této zemi jistě už nikdy — až v nebesích, tam spatří oba.

Neposkvrněná Panna zůstala asi dlouho po jejich odchodě pohřzena v rozjímání. Co zažila od chvíle, kdy Krista počala! Alžběta, pastýři, Simeon — trojí zjevení, trojí zázrak, ale vše uvnitř národa vyvoleného. Nyní se zjevil její božský Syn i pohanům. Nevzpomínala na to, co praví některé žalmy (na př. 95. neb 97.) a zvláště Isaiáš o povolání všech národů do království Mesiášova? „Světlo k osvětlení pohanů“, tak nazval Simeon dítě, které mu vložila na lokty. V těchto poutnicích z východu vidí první vyplnění všech těchto prorockých slov. Nenesla se z jejího srdce k nebi modlitba za obrácení těch, kterým světlo víry ještě nezasvitlo? Nebyl tento den betlemský první misijní neděle, kterou svět viděl?

Slovo „magové“ překládá náš lid rád slovem „mudrci“, raději však užívá pojmenování „králové“ — proč? Jestliže přišli nikoli z Persie, nýbrž z Arabie, jest velmi snadno možné, že tito astrologové byli zároveň šejkové, t. j. hlavy kmenů. U národů kočovných tvoří každý rod nebo kmen autonomní celek — kmeny nejsou spojeny společnou autoritou ani státní organizací. Hlava takového kmene (zde nám nezáleží na tom, má-li kmen zřízení patriarchální, či je-li náčelník volen jak u různých malajských a indiánských národů) byl muž, jenž vykonával moc soudní, správní (lze-li tohoto terminu u nomádů užít), mnohdy i kněžskou. Takovým místním vládcům dává Písmo sv. jméno „králové“, jak patrně ze S. Z. (Gn 14, Jos 12 atd.). Není tedy pochybené mluvit o králích z východu, a celá kapitola mohla dostat název: „Králové a naše Královna.“

XIV. KRÁL NEBES A KNÍŽE ZEMĚ

Povstali králové země a knížata sešli se v radu proti Hospodinu a proti Pomazanému jeho. (Ž. 2. 2.)

Ve vorarlberských Alpách u zřícenin hradu Hohenems (Altems) jest studna, nazývaná od lidu Konrádovou studánkou. „Od pradávna ji tak naši otcové nazývali,“ dovídáš se od domácích. Jistěže od pradávna, vždyť jest památkem události více než tisícileté. Když totiž divoké hordy Maďarů vyvrátily říši velkomoravskou, ohrožovaly svými nájezdy Německo. Pálily zámky, loupily kostely, pustošily širé kraje. Klášter sv. Havla byl od nich docela zničen, Kostnice obléhána. Za těchto nebezpečných dob hostil nedostupný hrad Hohenems vzácné uprchlíky. Hraběnka Hatta (Beata) opustila z obavy před zuřivými barbary domovský hrad Altorf, jenž na břehu jezera Bodamského hrdě ovládal úrodné nivy jižního Švábska a jenž ještě za jejího života byl proměněn v klášter. Její manžel Jindřich Welf „se zlatým vozem“ šel pravděpodobně na obranu vlasti. Jen se synáčkem, pozdějším svatým biskupem kostnickým Konrádem, trávila hraběnka delší dobu ve Vorarlberku jako ve vyhnanství, a od toho pobytu pochází jméno oné studánky.¹

Neskonale vznešenější uprchlíci byli nuceni opustit vlast nikoli před zástupy divokých barbarů, nýbrž před zlobou jediného člověka. Hlásá také nějaká studánka neb jiný památník pozdějším věkům místo jejich pobytu v cizině? Nic takového nenajdeme, jen legendy poeticky vyšperkovaly pout sv. Rodiny do ciziny.

¹ Protože jméno Kostnice (Constantia) jest nesmazatelně vepsáno do českých dějin, nebude snad bez zajímavosti vzpomínka, že relikvie tohoto světce odpočívaly v kapli mariánské katedrály, kde byl odsouzen r. 1415 český následovník neblahého anglického bludaře. Při intronisaci Martina V. (kterou skončil smutný západní rozkol) ležely na hlavním oltáři. Později se část dostala do Prahy (neznámo, jak); tato část byla zachráněna před protestantským běsněním v Kostnici a tamtéž vrácena r. 1604. Prastarý rod Welfů, jenž stál vždy věrně při církvi a papeži (proti Štaufovcům — Ghibellinům), vládne dnes (po přeslici) v protestantské Anglii, zatím co poslední mužský potomek Lutherův nedávno složil v Americe katolické vyznání víry. Jakými cestami Pán lidstvo vede! Jediná nevěrnost připraví mnohdy o Boží požehnání celý rod.

Evangelista vypravuje, že po odchodu magů přikázal anděl Josefovi ve snách, aby „s dítkem a jeho matkou“ prchl do Egypta. Bylo to beze vší pochyby hned příští noci po odchodu mudrců, a Josef, jak z evangelní zprávy patrně, ještě téže noci vstal a vydal se na cestu. „Nepravil andělovi: ‚To je mi záhadou . . ., nedávno jsi mi řekl, že spasí svůj lid, nyní však nemůže spasit ani sám sebe, a my musíme prchat do ciziny . . ., to přece odporuje tvým dřívějším slovům.‘ Tak Josef nemluvil, ba ani se neptal, jak dlouho bude vyhnanství trvat, nýbrž poslechl bez odkladu.“ (Jan Chrys.) Vstal, vzbudil snoubenku, několika slovy jí vysvětlil, oč jde, a okamžitě opustili Betlem. Neposkvrněná Panna nebyla nikterak překvapena. Z toho, co jí magové pověděli, s jakým zájmem sledoval Herodes jejich vypravování, jak se jich vyptával, co jim uložil, když je propouštěl, z toho všeho netušila nic dobrého. Ve slovech andělových však vidí nový doklad, že oko nebeského Otce nad celou svatou Rodinou bdí, jak nad dítkem, tak nad ní i jeho pěstounem. Přesvědčena, že žádné neštěstí jich nemůže stihnout, s myslí naprosto klidnou, poslušně a odevzdaná do vůle Nejvyššího, bere do náručí spící dítě a jde za snoubencem tam, kam anděl přikázal.

Věděla panenská Matka, proč zachraňuje nebeský Otec svého božského Syna právě tímto způsobem? Vzpomněla snad, že země na březích Nilu byla nejednomu z jejích předků útočištěm za těžkých dob; ale nemohl Pán tentokrát volit jiný způsob? Perea za Jordánem skýtala dostatečnou ochranu, odchodem do Nazareta mohl Pán taktéž uniknout všem nástrahám, nebo se mohl skrýt někde na blízku. A konečně, což nestačilo pokynout, aby země se rozevřela pod nohama ničemného krále a pohltila jej jako kdysi Dathana s jeho druhy (Num 16. 32)? Nemohl ranit slepotou vyslané vrahy ve chvíli, kdy by vstoupili na práh jejího domku (Gn 19. 11)? Úvahy lidské krátkozrakosti! Sv. Panna se však takovými myšlenkami neobírala. Právem velebí Otcové víru její i sv. Josefa. Rozkaz na pohled záhadný, kdyžtě bylo přece po ruce prostředků dost, a sice čistě přirozených, jimiž bez zázraku mohlo být o bezpečnost božského dítěte postaráno. Cesty Páně jsou nevyzpytatelné a lidský rozum nedostatečný, aby je pochopil. To vědí svatí snoubenci, a proto bez hloubání a uvažování se podrobují poslušně vůli Boží. K poslušnosti se družila odevzdanost a k té zase důvěra v Boží prozřetelnost. Sotva se na cestě zabývali myš-

lenkami, co je v cizině čeká, kde asi najdou přístřeší, jak těžký bude život mimo vlast. Ten, jenž nad nimi bděl doposud, bude nad nimi bdíti i nadále.

Tím však není řečeno, že tato cesta byla pro Neposkvrněnou Pannu beze všeho utrpení. Církev počítá útěk do Egypta za její druhou bolest. Již rozloučení s vlastí, zemí svatou, od Boha samého darovanou, bylo každému israel-skému srdci bolestné. Opustit místo, kde jediný pravý Bůh uctíván a jít mezi pohany! Ještě bolestnější bylo Matce Boží pomyšlení, co asi stihne jednou Israele za jeho nevěru. Lid, jemuž patří zaslíbení a prorocství, nepřijímá svého Vykupitele. Trnová cesta čeká její dítě, Boží trest její národ.

Odchod božského Spasitele ze země lidu vyvoleného mezi nevěřící naznačuje již zdaleka, hned na prahu jeho života, že světlo víry bude od Israele přeneseno k pohanům. Obě tajemství, příchod magů a útěk do Egypta, jsou v těsném vztahu. Adoratoři z dalekého východu jsou prvotiny pohanů, útekem Spasitelovým nastupuje „světlo k osvětlení pohanů“ první cestu mezi ně. Víra pohanů ho hledá v daleké zemi, nevěra Israele ho z vlastní země vyhání. Pán se sice vrátí, ale jen proto, aby byl od nevěry svého lidu na smrt odsouzen, a pak jeho apoštolé ponесou definitivně světlo víry pohanským národům, opustí Palestinu a vyrazí prach ze své obuvi, jak jim Pán přikáže. Toto setkání víry pohanstva s nevěrou židovstva má tedy v sobě cosi prorockého.

Cesta svaté Rodiny směřovala k jihozápadu, snad přes Gazu, město známé z válek Filištinských. Touže cestou utíkal kdysi praotec královské dcery Davidovy před jiným králem, jenž taktéž hledal jeho bezživotí, a musil hledat útočiště u pohanů, svých nepřátel, v cizině. Dnes pravý král israelický, jehož království nebude konce, Tvůrce a Bůh, prchá před ubohým tvorem.

V noci odešli, překročili tedy již prvního dne hranice území Herodova. Dokud šli po Judských horách, posázených hustě duby a keři (svatojanský chléb), ubíhala jim cesta dosti pohodlně. Brzo však zeleň mizí, krajina se stává písčitou. S počátku tu a tam se ukáže ještě nějaká vesnička obklopená olivovými sady nebo palmami, ale i ty jsou stále řidší, a když konečně překročila svatá společnost t. zv. „egyptský potok“, hranici staré říše faraonů, vstoupili na smutnou divokou planinu, která končí teprve u nilských břehů. Je to Malá arabská poušť, která se táhne od Gazy

až ke Kairu a k Suezkému isthmu. Ať pohlédne zrak kamkoli, všude pusté písčité moře, táhnoucí se do nedozírna. Někde tvoří písek větrem navátý jakési nízké náspy či spíše vlny, a ty rozmanitým směrem probíhají touto písčnou hladinou, jejíž hranice mizí za horizontem. Jen v době dešťů se ukáže tu a tam trochu vlhka, aby nezhylnula nadobro nějaká ta palma, jež ojediněle se v tomto moři pne k nebi.

Přes týden trvala cesta touto pouští. Aprovisaci musili mít s sebou. Neposkvrněná Panna snad pohlédla k jihu a jihovýchodu . . . tudy se bral kdysi její praotec Abraham, když v Palestině vypukl hlad, tudy vlečen do otroctví ten, jenž první měl jméno jejího snoubence, prodaný ismaelským kupcům od bratrů za dvacet stříbrných — věrný obraz jejího dítěte, jež po letech bude prodáno od vlastního učedníka. To ovšem sv. Panna vědět nemohla. Řízením Božím se stalo, že Josefova cesta se stala záchranou jeho nehodných bratrů, když v jejich zemi opět vypukl velký hlad, a Jakub s celou sedmdesátičlennou rodinou se po letech ubíral za ním. Uplynula čtyři staletí, a Pán vede touto pouští svůj lid ze země otroctví do země oplývající mlékem a medem; nyní on ze země, kterou svému národu dal, prchá tam, odkud jej vyvedl, a kromě náručí své neposkvrněné Matky nemá místa, kde by hlavy sklonil. Sv. Panna snad vzpomíná, jak na té poušti krmil svůj lid mannou s nebes a napájel vodou ze skály čině zázraky, aby nevděčný národ netrpěl hladu a žízně. Teď však nečiní ani jediného zázraku, aby zmírnil nouzi svou a těch, kteří jsou mu nejbližší. Ten, skrze něhož „ani ptáče nelační“,² z jehož ruky očekává pokrmu každý živočich, i ti, kteří před osamělými chodci plaše utíkají, ten snáší naprostý nedostatek ve všem, a Maria s ním. Třebaže byl Spasitel nemluvnátko, věděl o všem, co se s ním děje. Jeho hlava spočívala na prsou panenské Matky, často usnul v jejím objetí, ale když se probudil a ona se zahleděla do jeho dětských očí, rozuměli si dobře. Vzájemná láska je naplňovala rozkoší, vzpomínka na nezměrnou Boží lásku, Israelem odmítanou, je plnila bolestí.

Cesta nebyla nikterak pohodlná. Křesťanské umění zobrazuje svaté poutníky s oslíkem. Snad . . . V jeslích sv. Panna ovinula božské dítě plénkami, zdalipak měla teď nějaký šat, aby v chladné noci mohla přikrýt toho, jenž odívá každé polní kvítko a údolní lilie? Ale jak to na poušti bývá, slunko brzo vystoupilo, jeho žhavé paprsky činí cestu obtížnou a

² Sedulius ve své abecední básni „A solis ortus cardine“.

skoro nemožnou. Nohy se boří do rozpáleného písku jemného jak mouka, žhavé kameny ztěžují postup. Zvěř pouště se skrývá v úkrytech, a Tvůrce nebes i země zřídka kdy našel osamělou palmu, v jejímž stínu by okřál.

Asi za deset dní překročila svatá společnost první rameno Nilu, a tam se našel jejich zraku pohádkový pohled. V teplé atmosféře pohybuje mírný vánek větvemi citronů, akácií, sykomor, korunami palem, ve větvích stromů poletují hejna holubů, půda se podobá sytě zelenému koberci vytvořenému z polí obilních, kukuřičných, bavlny a cukrové třtiny. Ale ta modloslužba, uprostřed níž měli žít! Hledět na obrazy bohů se zvířecí hlavou, pozorovat, jak se zvířatům vzdává božská pocta (kočkám atd.), vidět ubohý lid ponořený v temnoty pohanství, nic nevědoucí o pravém Bohu: jak bolestné jejímu srdci! Tím více ji povznáší k Bohu pozorování přírody. Překrásný pohled na slunko zapadající za hory Lybijské s jejich temně modrým zbarvením, zatím co na východě řetěz arabských hor hraje duhovými odstíny; osamocené vrcholy jako by hořely, podobajíce se obrovským krvavě červeným růžím. Mírná vůně plní vzduch, všechno raší a kvete, zpěvaví ptáčci se třepetají vzduchem, zatím co pelikáni, jeřábi a jiní velcí vodní ptáci, bílí, růžoví, modří se shromažďují na písčinách Nilu, a jejich monotonní křik slyšet se všech stran. Ovce a kozy po břehu hnány do svých ovčinců, čluny a gondoly se objevují, za chvíli je jich plno a pohybují se po hladině všemi směry, zpěv mládeže provázený tamburinem jest stále mohutnější, v ulicích města se zapalují ohně, hvězdy jak v zrcadle se zračí ve hladině vele-toku.

Tak asi vypadal první večer svaté Rodiny v Egyptě. Zdalipak tenkrát nevzpomněla nejblahosl. Panna při pohledu na rákosí, jímž byly břehy hustě porostlé, na dítko, jež v ošatce tam kdesi na vodách od matky ukrýváno před jiným králem ukrutníkem? Jeho sestra, jež ho hlídala, jest první nositelka jejího jména, Mirjam! Tento hošík zachráněný před úklady vládce byl povolán, aby vysvobodil lid z otroctví, a umíraje řekl souvěrcům: „Proroka ze středu tvého jako jsem já vzbudí tobě Hospodin: jeho budeš poslouchat.“ (Dt 18. 15.) Vezme si Israel k srdci jeho slova? —

Když svatá Rodina překročila ramena Nilu, vstoupila na půdu Gosenu v nilské deltě, vyhrazenou kdysi za pobyt bratřím Josefovým. Stáli tedy na dějišti událostí známých jim s dostatek z Písma. Ale tam se nezdrželi, nýbrž prošli deltu

napříč a ubírali se buď k Heliopoli u Memfidy — dnešní Matarieh, vlast Asenety, manželky Josefovy, místo, kde byl Josef vězněn a pak ze žaláře povolán na dvůr faraonův k slávě a moci, podle tradice místo pobytu sv. Rodiny — nebo k Leontopoli. V obou městech našli dost usedlých krajanů. V Memfidě byla nejstarší národní svatyně egyptská, chrám boha slunce, pyšný památník starého pohanstva, hrdě se pnoucí k nebi a ovládající celou krajinu, středisko modloslužby celé země. A právě na blízku této svatyně, necelou hodinu vzdálený, byl postaven u Heliopole asi 160 let před příchodem svatých poutníků chrám Hospodinův. Že se výstavností a nádherou nemohl rovnat pohanskému sousedu, jest samozřejmo, ale jeho přítomnost věstila již osud toho pohanského bojiště a veškeré modloslužby.

Možná, že se myslí sv. Panny nesla slova Isaiášova (k. 19): „Aj, Pán vstupuje do Egypta na lehkém obláčku, a budou se chvět modly egyptské před tváří jeho . . . V ten den bude stát oltář Hospodinův uprostřed Egypta a bude znamením a svědectvím Hospodinu zástupů v zemi egyptské . . . a poznají egyptští Hospodina onoho dne, a budou ho uctívat oběťmi a dary . . . a požehnání Hospodinovo bude po vši zemi.“ Neposkvrněná přináší své dítě do země, v níž kletba již od tisíciletí měla domovské právo (Cham, Gn 9. 25). jeho příchodem se kletba změnila v požehnání. Egypt chtěl kdysi zničit lid Boží, typického prvorozence Hospodinova, a ten unikl do země zaslíbené. Nyní tato „svatá“ země ukládá o život skutečnému jednorozenému Synu Hospodinovu, a ten hledá útočiště v Egyptě. Neposkvrněná Panna vidí, že Egypt a Israel si vyměnili úlohy, Jerusalem stává se Egyptem, v němž jeho Pán ukřižován (Zj 11. 8). Proto požehnání s lidu vyvoleného přeneseno na pohany, a věčná kletba, jež dotud lpěla na Egyptu, přejde na Israele a bude na něm lpět až do konce světa. Jak tísnivě působily tyto předtuchy na srdce sv. Panny, suď z toho, že Spasitel při této myšlence zaplakal nad nevěřícím městem, když na ně hleděl s vrcholu Olivové hory, pět dní před svou obětní smrtí, provázen jáсотem zástupů.

Jak se to vše vyplnilo, jak stihla kletba nevěřící potomky Abrahama, tohoto patriarchy víry, jak jsou vyloučeni z království Kristova, vidíš na vlastní oči. Jaké ovoce vydalo v Egyptě požehnání, jež tam panenská Matka v náručí přinesla, líčí ve čtvrtém století sv. Jan Chrys.: „Zavítáš-li dnes na egyptskou poušť, najdeš samotou krásnější než sám ráj,

nesčetné anděly v lidské podobě . . . Země, jež byla matkou kouzelníků a hadačů, jež všemožné pověry vymýšlela a jimi kdekoho otrávil, je dnes hrdá na svatý kříž. V celé zemi teď vládne Kristus. Kdo ví, jak to vypadalo ve starém Egyptě, jenž se klaněl kočkám, cibuli atd. a Boha pravého nenáviděl, ten nejlépe pochopí moc kříže Kristova. Ještě dnes tam jsou památky z oněch smutných dob a hlásají jejich poblouzení . . . Dnes však potomci oněch starých modloslužebníků tráví dny i noci chválice Nejvyššího, Obloha se nestkví takovým rojem hvězd jako dnešní Egypt zástupy ctitelů pravého Boha."

Jak vypadal pobyt svaté Rodiny v cizině? Pro první dny se Prozřetelnost postarala. Dary, které magové přinesli božskému dítěti — jak s nimi asi sv. Panna naložila? Kadidlo, jež Israelita obětoval jedině Bohu, hořelo asi brzo na zápalném oltáři heliopolské svatyně. Drahocennou myrhou asi pomazávala údy božského synáčka, jak ještě dnes beduinské matky dítkám činívají, berouce ovšem jiné masti. Zlato, obětované Kristu Králi, odvrátilo nouzi od prahu svaté společnosti. V obou jmenovaných městech našli svatí snoubenci souvěrce; našel nemajetný „vystěhovalec“ také práci? Neztěžovala mu nezaměstnanost péči o svěřené klenoty? Buď jak buď, svatá Rodina byla chudá v Betlemě, chudoba ji provázela do Nazareta, a v Egyptě byla sotva menší. Sv. Panna ji snáší odevzdaně — chudoba nerada a s reptáním snášená přestává být ctností. Láska k Ježíškovi činila jí všecko snesitelným, on jí činil z vyhnanství ráj a lehkou každou oběť i obtíž. Ani Egypt nebyl beze vsí radosti. Když s krajany tam požívala po prvé velikonočního beránka, co vzpomínek a dojmů vyvolaly ty svátky v její duši! (Viz str. 143.) Nepronikl však meč její srdce při pohledu na spící dítě? Koho předobrazuje ten beránek, ležící na stole? Slova Simeonova se začínají brzo plnit. „Postaven jest za znamení, jemuž bude odpíráno . . .“ A zároveň jí předpověděl, že příčinou jejího všeho utrpení bude její vztah ke Kristu, spojení s Kristem, láska ke Kristu, rceme jedním slovem: její božské mateřství. To vše vidí skutečně již v tomto tajemství. Kdyby nebyla Matkou Ježíšovou, nebyla by musila prchat do vyhnanství; kdyby nebyla tak blízká Ježíškovi, nemusila by trpět s ním.

Nebeský Otec měl však ještě jeden důvod, aby poslal svého syna do ciziny, pryč z vlasti — tentýž, jenž ho přiměl poslat jej ve svaté noci z Betlema za město. Svatí snouben-

ci se chtěli v Betlemě trvale usadit, ale podle plánu Nejvyššího musilo být na Ježíše prozatím docela zapomenuto. Betlemští však na něj byli upozorněni tím, co pastýři vypravovali. Příchod cizinců z daleké Persie ty vzpomínky ještě oživil. Proto chtěl nebeský Otec, aby jim s očí nenadále zmizel, a když přišla chvíle návratu, nedopustil, aby se odebral do Betlema, nýbrž aby skryt v zapadlém Nazaretě, neznám a zapomenut, trávil svůj věk až do chvíle, kdy ho Otec povolá.

Není útěk sv. Rodiny také útěchou a povzbuzením věrným Kristovým, když v době pronásledování se musí skrývat anebo utíkat? Kolikrát velká rodina jeho věřících prodělávala podobné chvíle, snad též zlobou jediného nástroje pekla! Vzpomeňme na př. jenom na Anglii za Jindřicha VIII. a za Alžběty! Anebo na francouzskou revoluci! K nepatrnému počtu kněží, jimž se tehdy podařilo uniknout nástrahám revolucionářů, patřil farář Soyer ve Vendée. Celou zimu 1792-93 se skrýval, mši sv. sloužil na břehu řek, v lesích, opuštěných údolích, zbořených a spálených vsích, obklopen dětmi, vdovami, starci, tu a tam bylo vidět mezi přítomnými i mladší muže opřené o zbraň. Na jaře 1793 uvažoval, jak umožnit dětem první sv. přijímání. Odlehlá lučina na břehu potůčku, omývající úpatí Mauverzinských hor, skrytá v kotlině a od každé cesty vzdálená, zdála se nejvhodnější, ana poskytovala bezpečný útulek a chránila jak před slídiči, tak před neočekávaným přepadením. Kotlinu lemují stráně poseté hustým křovím a divokými třešněmi, tvořícími jak přirozenou ochranu, tak pěkný zelený závoj. Uprostřed kotliny stojící dva duby byly určeny za oporu eucharistického stolu — primitivní oltář z několika prken (na něž položen oltářní kámen), od dívek ozdobený věnci z břectanu, růžemi a chrpami. Kříž s beránkem uprostřed, vyrobený z mechu a divokých růží, dovršil výzdobu. Byla překrásná májová noc, vánek sotva hnul jediným lístkem, nebe poprášeno jen lehkými obláčky jako sněhovými vločkami, paprsky měsíce jako by se vplížily větvemi stromů až k oltáři. Hvězdy ještě nepohasly, když vzdálené tlumené hlasy a kroky zvěstovaly příchod věřících. Brzo pokrývaly nepřehledné zástupy okolní vrchy, dlouhé řady se rozestavily po úzkých pěšinkách, zaujaly kdejaké místo, a mizely ve stínu stromů. Děti celého kraje (Chauzeaux) počtem asi 400 až 500 sestoupily na louku a obklopily oltář, zprava hoši, zleva bíle oděné dívky. Kolem nich stály jejich matky,

vdovy, které od smrti manželů, padlých v boji za Krista a právo, nezakusily do dneška ani jediného radostného dne. V nejzazších řadách jinoši a muži dvojnásobnou stráží obsadili vchody do údolíčka, věnčice výšiny a klečice, v jedné ruce zbraň a v druhé růženec. Farář se oblékl v paramenta a za hlubokého ticha promluvil několik slov k maličkým, stojícím v polokruhu před ním. S pohnutím, jemuž se marně bránil, začal svatá tajemství. Děti zpívaly eucharistickou píseň, ozvěna zalesněných strání opakovala jejich milé dětské hlasy, dospělí však mlčí, aby mohutný zpěv je neprozradil revolucionářům. Přišla nejsvětější chvíle, kněz pozdvihuje svatou hostii, vtom se ukázalo slunko nad východními vrcholky a jeho první paprsky padající na sv. hostii pozdravují svého Tvůrce, skrytého pod svátostnými způsoby. Tu se dospělí nezdrželi a nedbajíce nebezpečí vpadli do zpěvu, z několika tisíců hrdel se nesla k nebi chvála třikrát svatého Boha, po vůkolních pahorcích se rozléhá nadšený zpěv, pohnutí a nadšení, jež všechny ovládalo, se nedá popsat. Slunko už stálo hodně vysoko, když se rozcházeli do svých domovů plní štěstí a blaha. Očitý svědek líčí po letech tuto slavnost: „Půl století se již přehnal přes hlavy těch, které shromáždila tehdy ona louka ve Frucheaux, tisíce událostí naplnilo za tu dobu jejich život, nejedna bouře zakymácela jejich loďkou, jejich řady už důkladně prořídly — ti, kteří byli tehdy nejmladší, stojí už na večeru svého života, někteří i zapomněli na Boha a na svaté sliby, jimiž se mu tehdy zavázali, ale mezi těmi, kteří ještě na živu jsou, není ani jednoho, jenž by onoho dne nevzpomínal s hlubokým pohnutím.“ (Quartrebarbe, Dějiny jedné farnosti ve Vendée.)

Měl bych přidat ještě nějaký obrázek z dob pronásledování anglického nebo mexického, jehož jsme sami svědky? Každý ten obrázek by nám ukázal, že právě v těžkých chvílích vzplane láska ke Kristu mocným plamenem, a najdou-li se věřící, kteří se mu v době nebezpečí zpronevěří, najdou se i zástupy takových, kteří k němu přilnou láskou tím větší, čím více se proti němu peklo bouří a jemu o život ukládá jako kdysi idumejský ukrutník.

XV. PRVNÍ RUDÉ KVÍTKY

Hlas v Rama slyšen jest, nařikání a pláč přehořký. (Jer 31. 15.)

Smišené pocity asi se vlnily srdcem Herodovým po odchodu magů. V příliš růžové náladě nebyl, nicméně měl též důvody, aby si mnul ruce. Čirou náhodou zvěděl o neznámém soupeři, čirou náhodou ho dostal do rukou, chytře navlékl léčku. Jak řečeno, nepřidal magům nikoho ze svých. Jeho lidé nevzbuzovali mnoho důvěry, ukrutník věděl, jak jest lid s jeho vládou nespokojen a jak ho nenávidí, nač dělat rozruch? Stačilo by jediné slovo a povstání jest hotové. Však ti cizinci nemají ani tušení, co vězí za maskou jeho líčeného zájmu a vlídnosti. Možná, že je i pohostil, jen aby nevzbudil podezření.

Herodes stál na sklonku života, naplněného ukrutnostmi, poskvrněného krví nesčetných nevinně odpravených. V neřestech vězel až po uši, ode všech byl nenáviděn a všechny nenáviděl, zuřil proti všem a zabíjel i příbuzné, manželky, syny, sestry. Nikomu nedůvěřoval, dnem i nocí se strachoval o život i o uchvácený trůn. Proto dal odpravit manželku Mariamnu, pocházející z posledního domácího vládnoucího rodu, i jejího strýce Hyrkana II., starce nad hrobem. A teď zase pověst o novém nápadníku trůnu. Ale dobře to dopadlo, nebezpečí chytře odvráceno, zítra, nejpozději pozítří jsou tu magové zas, a pak bude nový král o hlavu kratší. Ale přišel druhý den, třetí den, a poutníci nikde. Čekal ještě jeden den? Snad, ale pak si musil chtěj nechtěj doznat, že se dal ošidit. Těšil se, že cizince podvedl, a zatím je podveden sám. Snadno pochopíme, jak asi působilo toto doznání na lotra, který dosud vždycky svou prohnaností vítězil a byl přesvědčen, že se mu chytrostí nikdo nevyrovná. Dosud mu nikdo neunikl, a nyní — — — tak dlouho nemůže hledání v malé vesničce trvat! Možná dost, že k dovršení všeho přišla z Betlema zpráva: před půl týdnem tam zavítala karavana, cizinci, podle všeho zdaleka, zdrželi se jen přes noc a zase odešli, neznámo kam, a co v Betlemě chtěli, nikdo nevěděl. Teď je hoň! Ti jsou už dávno v bezpečí někde na zajordánské poušti. Když se dá chytrý ošidit, ošidí se pořádně, a to cítil teď Herodes. Lehce si představíme, jak asi soptil. Už měl židovského krále v rukou, a teď — — — prohlédli tedy nějak jeho černé záměry!

Zuřivec se dlouho nerozmýšlel. Zavolal velitele svých žoldnéřů (Thrákové, Germáni, Gallové, sebranka ze všech konců světa) a poroučí: „Do Betlema, a tam jakož i v celém okolí pobít všechny hošíky mladší dvou let.“ Mohl sice vyšetřit, do kterého domu cizinci vkročili, ale nač takové okolky! Co mu záleželo na několika dětech! Historie nemyslila, že by stálo za zmínku sdělit pozdějším věkům něco o vraždě nemluvňátek. Copak znamenalo těch několik kapek v celém moři krve, kterou ten ukrutník za čtyři desítiletí své vlády prolil! Jen evangelium vypravuje o vraždě nevinných dětí, o slzách a srdcervoucím pláči matek, zvláště těch, které přišly o první a jediné dítě.

Co tomu všemu řekne lidská krátkozrakost, která ráda řízení Boží Prozřetelnosti kritikuje a Pánu Bohu dává ráda pokyny? Nač to zbytečné prolévání krve a bolest zoufalých matek? Magové vyšli z jerusalemských bran a spatřili hvězdu. Nemohla se jim ukázat o několik hodin dříve a dovést je přímo k tomu, jehož hledali? Anděl jim dává pokyn, aby se na zpáteční cestě nezastavovali u Heroda — nemohl jim ho dát než k němu šli a cestu do města Davidova jim sám ukázat? To všecko jsou otázky lidské omezenosti. Toto tajemství jest jedna z mnohých zkoušek, jedna z mnohých nenadálých ran osudu, kterým jsou lidé a zvláště spravedliví vystaveni po celý život. Ani se nenadějeme, nic netušíme, a už jsme zapleteni do nějaké aféry nebo neštěstí. „Dostal se do toho jako Pilát do kreda,“ praví lidové přísloví. Ptejme se ještě jednou, k čemu to vraždění a ty slzy? Řekl bych těm matkám: „Nevím. Jest to první pronásledování Kristovo, a vy jste do něho zapleteny proti své vůli a mimo své nadání.“ Zapleteni do něho byli i svatí snoubenci. První setkání Kristovo se státní mocí, a sice hned napoprvé nepřátelské, nepřátelství na smrt a na meč. Toto nepřátelství přechází s otců na syny, s pokolení na pokolení, s vlády na vládu, s jednoho státu na druhý. Kdypak žila státní moc s Kristem a jeho církví v opravdovém, upřímném přátelství? Latinské přísloví „Dixit laicus clero: semper tibi inimicus ero“ vyjádřuje tuto zkušenost. Římští císařové, pohané — řečtí císařové, křesťané — středověcí římskoněmečtí císařové, „ochránci stolce sv. Petra“, zvláště Hohenstaufové — novověcí králové a knížata, ať sektáři od církve odpadlí, ať „prvorození synové církve“ (francouzští králové) až k Josefu II., Napoleonovi, Bismarckovi, Viktoru Emanuelu a dnešním diktátorům, ti všichni jsou výmluvným

dokladem této pravdy. Nikdy upřímné přátelství s Kristem, vyjma několik svatých Václavů, Ludvíků nebo Karlů IV.; nanejvýš nějaké diplomatické ozbrojené příměří.

Toto tajemství jest zároveň dokladem, jak si někdy Tvůrce se státy hraje. Egypt, odkud musil kdysi jeho lid uprchnout, stává se nyní útočištěm Mesiášovým. Zase bychom mohli doložit tento fakt řadou dalších dokladů z dějin. Papež Pius VI., stařec 81letý, od katolického Napoleona z Říma odveden do Valencie, kde v zajetí dokonal (r. 1799). Nevěra jákala: „To byl poslední papež.“ Za půl roku zvolený Pius VII. se vrací do svého města pod ochranou rozkošnického Ruska, protestantské Anglie a mohamedánského Turecka. Za Alžběty prchají katoličtí kněží z Anglie na pevninu, za revoluce nacházejí vykázání nebo na životě ohrožování francouzští kněží útulek na Britském ostrově, a od té doby tam vzcházejí utiskovaným katolíkům lepší časy. Hrstka členů zrušeného řádu Tovaryšstva Ježíšova se udrží v pravoslavném Rusku, pod žezlem a ochranou Kateřiny II., ženy bez víry a mravnosti. Sotva byl řád od Pia VII. znovu zřízen a šířil se do ostatní Evropy, vypověděl car všechny jeho příslušníky z říše. Jeden stát je vyžene, druhý jim otevře hranice.

Co vlastně Herodes zavražděným nemluvňátkům učinil? Pomohl jim do nebe. Byli odměněni za to, že cedili za Krista krev, nevědomky sice, přece však byli nevinnými oběťmi Kristovými, a božský Spasitel jich nenechal bez odměny. Více jim prospěla nenávist a zlost ukrutníka, než by jim byla mohla prospět jeho blahosklonnost a přízeň. Vrah ale nepřežil dlouho své oběti. Zemřel podobnou nemocí, hnusnou a bolestnou, jako jiní mužové krve (Antioch Epiphanes, Sula, Bismarck). Za živa hnil, nikdo u něho nemohl vydržet. Peklo v duši, oheň v těle. Dal se odnést do lázni Calirrhoë, odtamtud do Jericha, a konečně zemřel krátce před velikonoce r. 4 před K., jež toho roku padly na 12. duben.

Zatím svatá Rodina dlí v Egyptě, a jako v životě každého, tak i v životě sv. Panny po bouři zas bylo jasno, po dnech zkoušky zakusila opět dny radosti. Podle všeho asi za půl roku po Herodově smrti (nebo o něco později) se opět zjevuje Josefovi, hlavě svaté společnosti, ve snách anděl. „Vstaň, vezmi dítě i matku jeho a vrať se do země israelské, neboť zemřeli, kdož hledali bezživotí dítě.“ Takový byl osud prvního pronásledovatele Kristova, takový bude osud všech, kteří půjdou v jeho stopách. Rudolfa Habsburského

vybízejí k tažení proti papeži do Itálie, prozíravý státník však odpovídá: „Stopy mne odstrašují.“ Naráží na slova bajky, ve které liška se zpěčuje vstoupit do lví jeskyně, vidouc mnohé stopy těch, kdo šli tam, ale žádnou, jež by se byla vrátila. Věc tak očividně dějinami dokázaná, že i nezaboh Fridrich II. pruský byl o ní v hloubi duše přesvědčen. „Papežové byli z Říma 44krát vyhnáni, 44krát se tam zas vrátili, a musili jim ustoupit ti, kteří je odtamtud vyhnali. Papež obdrží svůj trůn zas.“ To jsou jeho slova.¹

Jak přijala sv. Panna andělskou zvěst? Pochopitelně, že se svatou radostí. Návrat do vlasti! Ale jako před rokem osvědčovala v srdci „Aj, služebnice Páně“, když dostali rozkaz k útěku, tak se podrobuje vůli Boží odevzdaně i teď. Nebylo třeba, aby se tak překotně vydali na cestu jako tehdy v noci, ale jest samozřejmo, že neotáleli. Který Israelita by nebyl toužil po vlasti! Josef, Jakubův syn, odnesl tělo zesnulého otce do jeho rodné země (Gn 50), a umíraje sám hleděl k půdě, která ho zrodila (ib). Jako poslední vůli projevuje jediné přání být v té půdě pochován, a synové israelští po čtyřech staletích jeho přání splnili, vzavše jeho kosti s sebou při odchodu do zaslíbené země.

Nyní jiný Josef se chystá na cestu domů. Brzo bylo vše připraveno, a svatá Rodina opouští Afriku. Ježíšek již jest větší, dva až tři roky, už promlouvá první slova, už oslovuje Matičku a pěstouna.

V Betlemě zatím zapomněli na události svaté noci. Tajemné dítě, k němuž byli pastýři od andělů posláni jako k Vykupiteli světa a Mesiášovi národa vyvoleného, stejně záhadně a tajemně zmizelo jak se bylo objevilo, rány v srdcích nešťastných matek se ponenáhlu zacelily, a život plynul obvyklým chodem. Na událost, která zůstane bez patrných následků, zapominají lidé brzo.

Teď však se chystá syn Davidův vrátit se do městečka svého praotce se svěřenými poklady a trvale se usadit na místě, jež bylo jemu i jeho přesvaté snoubence tak milé a drahé, posvěceno tolika a tak velikými tajemstvími. Všimni si jeho neochvějné víry! Ale sotva vkročí na judskou půdu, slyší, že na trůně Herodově sedí Archelaus, syn hodný svého otce. Josef nevěděl tudíž, že nejstarší syn, následník

¹ Týž pravil Voltairovi: „Čím to je, vy páni filosofi, povězte mi . . . namáhejte se, jak chcete, hromadte důkaz na důkaz, papež za několik dní hodí do starého železa, co jste vy s námahou za 20 let vybudovali.“

trůnu, byl od ukrutníka popraven pět dní před smrtí. Při té zprávě pozbyl chuti usadit se v Betlemě, vzdáleného necelé dvě hodiny od sídelního města, tedy skoro na oči člověku, od něhož se právem obával nejhoršího. Za těchto okolností neposkytovala Efrata bezpečný útulek pokladu, jež mu nebe svěřilo.

V takových obavách a nejistotě tráví první noc na domovské půdě. A zase dostává pokyn shůry, zase ve snách, zase skrze anděla. Je to naposled, co mu nebeský Otec tímto způsobem zjevil svou vůli, naposled, co nebe k němu mluví. Snad to byl opět Gabriel, anděl vtělení, skrze něhož mu nebeský Otec posílal své vzkazy. „Do Galileje . . .“ Tam vládl Herodes Antipas, druhý syn ukrutníka, člověk nečistý, jenž po letech na přání cizoložnice odpraví předchůdce Páně, před nímž bude stát jednou i Spasitel, ale při všech jeho nepravostech mu vydává historie svědectví, že krutý nebyl.

Do Galileje . . . tím zároveň určeno místo pobytu. Kam jinam než do městečka, kde Neposkvrněná Syna Božího počala, kde byla Josefovi zasnoubena, kde spolu bydlili před narozením dítěte, kde měli příbuzné? Vyhnuli se tedy Jerusalemu a snad i Judsku, a podle břehu Středozemního moře po obchodní silnici se ubírají přes Gázu, Azot, Askalon, města kdysi filišťinská, každému Israelitovi z historie Samsonovy dobře známá, pak dále přes Saron a rovinou Esdreloňskou do údolíčka, kde na svahu hor jako hnízdečko ve skalní rozsedlině leží Nazaret. V tom tichém městečku si svatí snoubenci oddechli. Zde konec jejich dlouhého putování a cestování po cizině, zde jejich poklad v bezpečí. Ale jaké temné stíny vrhá i tato na pohled nepatrná okolnost na budoucnost! Spasitel lidu vyvoleného hledá úkryt, ve vlastní zemi se musí skrývat! Jak bude později? Slovo Simeona, již odešlého k otcům, nachází další potvrzení i v této události.

Jak byli asi svatí snoubenci přivítáni od příbuzných, kteří je už tak dávno neviděli? Tehdy nebylo zvykem posílat si dopisy jako dnes, leda jen z důvodů opravdu závažných, jaké byly na př. politické nebo diplomatické. Nepozastavovali se tedy nad tím, že od nich nedostávali zpráv. Věděli, že se usadili v Betlemě — zvěděli též o jejich pobytu v Egyptě? Sotva. Nevidím důvodů, proč by jim sv. snoubenci sdělovali věc, jež měla zůstat tajemstvím. Vždyť nevěděli ani o událostech betlemských, o pastýřích, andělich.

příchodu magů. Byl tedy božský Spasitel docela skryt a neznámý i svým nejbližším příbuzným.

Nazaret, městečko, jež platilo židům za nejnepatrnější, jako u nás nějaká Lhota. Tam tedy tráví Pán svá jinošská léta. Až jednou vystoupí, on, syn opovrženého Nazareta, budou potřásat hlavou. „Z Nazareta že by mohlo něco kloudného být?“ (Jan 1. 46.) Žádný prorok odtamtud nepocházel, a v Jerusalemě budou jednou rozumovat: „O Mesiáši víme, že má přijít z Betlema, ale tento pochází z Nazareta“ (Jan 7. 41 n.). Ježíšem Nazaretským se bude jmenovat, Ježíš Nazaretský mu napíše i na kříž, a zapomenou, že Isaiáš předpověděl: „Vyjde . . . letorost z kořene Jesse“ (11. 1). Nazaret znamená pučící květ nebo výhonek, a ten podle proroka vypučí ze shnilého kmene, plný životní síly, a svými větvemi pokryje celou zemi. Zatím co Řím sleduje své světoborné plány, jak si podrobit všechny národy, sleduje i Bůh, potichu síce, ale jistě a neomylně své světodějné záměry, a v tichém galilejském městečku vyrůstá světu neznámý ten, jehož žezlu se jednou celý svět dobrovolně poddá a před nímž se skloní všechny diadémy. —

Lev Veliký (In Epiph. VI.) srovnává krále z východu, tyto prvotiny pohanů, se všemi, kteří kdy povolání k pravé víře přijdou poslušně za hlasem Páně, a dodává: „Zkoumáme-li bedlivě toto přirovnání, poznáme, že ani osoba Herodova v něm neschází; ďábel totiž, jak byl tehdy jeho tajný podněcovatel, tak jest nyní jeho neunavný napodobitel. Mučí ho totiž pohanů k pravé víře povolání a každodenní jeho moci zeslabování, hněte ho, že všude ho všichni opouštějí a pravému Králi na všech místech se klanějí. Chystá léčky, kuje sváry, osnuje vraždy, a užívaje zbytků těch, kteří ještě v jeho tenatech vězí, pomáhá si (v boji proti Kristu) židovskou žárlivostí, úklady strojí bludařů falešnou horlivostí, pohany rozněcuje k zuřivosti. Vidí, že nepřemožitelná jest moc věčného Krále, jehož smrt zmařila sílu smrti jeho: proto vyzbrojil (své lidi) všemi úskoky a dovedností k pronásledování těch, kteří pravému Králi slouží — některé (své pomocníky) zatvrzuje nadutostí znalostí Zákona (židy), jiné štve k zuřivému pronásledování (pohany), jiné převrací výmysly falešné víry (bludaře). Ale zuřivost tohoto Heroda přemáhá a maří ten, jenž i maličké slávou mučednickou korunoval a věrným svým tak nepřemožitelnou lásku vštípil, že se osmělují říci slovy apoštolovými: „Kdo nás odloučí od lásky Kristovy?“ (Ř. 8. 35.)

Soudím, nejmilejší, že tato statečnost byla nutna nejen za oněch dob, kdy králové světa a všechny mocnosti tohoto věku zuřili krvežíznivou bezbožností proti lidu Božímu (kdyžtě pokládali za svou největší slávu, kdyby se jim podařilo ze země odstranit jméno křesťanů, nevědouce, že jejich zuřivou krutostí se církev Boží rozmnožuje — jelikož muky a smrt blažených mučedníků ty rozmnožovaly příkladem a vzorem, kteří se podle mínění oněch (nepřátel) zmenšovali počtem). Pronásledovatelé svým bojem proti naší víře přispěli k tomu, že dnes nic nezdobí královskou důstojnost jako to, že jsou údy Krista, Pána světa, a nehonosí se tak tím, že jsou z královského rodu zrozeni, jak tím, že byli křtem znovuzrozeni. Protože však bouře dřívějších zmatků utichla a jakýsi mír (zdá se) na nás se usmívá, bedlivě jest se varovat oněch nebezpečí, jež pocházejí z klidu tohoto pokoje. Nepřítel totiž, jenž ničeho nesvedl otevřeným bojem, zuří skrytou prohnaností, a kteréž nezkrušil ranami utrpení, snaží se porazit kluzkostí vášně. Vida, že jest mu nyní zakázáno prolévat krev křesťanů, a nemoha dosíci jejich smrti, útočí na jejich mravy. Hřůzu z pronásledování mění v žár lakomství, a ty, jež nezlomil škodou, porušuje žádostivostí. Jeho zloba totiž, nasáklá dlouhým užíváním vlastní ničemnosti, neodložila nenávist, nýbrž jen metodu změnila, aby si mysl věřících jemněji podrobila: a ovoce veškerého tohoto úskoku jest, že se mu prokazuje služba jakýmikoli neřestmi, kdyžtě přestala modloslužba žertvami a zápalý.

Má tedy náš mír, nejmilejší, svá nebezpečí . . . křehkost lidské přirozenosti snadno do hříchů upadá, a protože žádný hřích není bez jakési rozkoše, lehce se dá člověk chytit svůdnou sladkostí. Od tělesných tužeb však se utíkejme k duchovní pomoci . . . a nehovme zatvrzele nepravostem, protože Bůh odkládá pomstu . . .”²

Tak mluví velký papež o úkladech toho, jenž podněcoval k boji Heroda a podněcuje k boji ty, kteří jdou v nepřehledné řadě za tímto prvním pronásledovatelem Kristovým. Jiní lidé, *jiné metody*, ale týž duch, jenž je oživuje

² Sv. Bernard praví svým nedostižným způsobem: „Homines saeculi, negotiis et flagitiis implicati, dum miseriam non sentiunt, non attendunt misericordiam . . . Vos (vero) qui non ignoratis exsilium, audite, quia de calis venit auxilium . . . Ecce, pax non promissa, sed missa: non dilata, sed data; non prophetata, sed praesentata.” (In Epiph. I.)

— a dodejme: týž výsledek. Chtít zhasnout slunce na nebi! Nanejvýš svými pikly dokáží to, že se na čas za mraky skryje a pak září tím mileji a mocněji —

Minulou kapitolu jsme začali vzpomínkou na vznešeného uprchlíka, světce církve Kristovy. Teď mi přichází na mysl vzpomínka na jiného uprchlíka, muže vědy — Jáchima Barranda. Politické zmatky (malá červencová revoluce 1830) ho vypudily z vlasti. Následoval královskou rodinu do vyhnanství a přijel jako vychovatel hraběte Chamborda (vévody Jindřicha Bordeauxského, vnuka vypuzeného krále Karla X.) do Čech. Jeho vědecká sláva jest známa po celém světě. Když začal badat v českém siluru (1833), bylo známo jen 13 druhů trilobitů (předpotopních raků); jeho sbírka obsahuje na 5000 druhů (skoro každý v mnoha exemplářích) — podobné jí na světě není. Co trpělivosti, vytrvalosti a vědeckého bystrozraku toto studium vymáhalo, dovede posoudit jen odborník.

Že tento vědec prvního řádu byl věřící katolík, že byl denně přítomen nejsv. oběti a po mši sv. udílel almužny chudým, jest méně známo, a ještě méně jeho vroucí úcta k nejbl. Panně. Svá vědecká bádání vykonaná v naší vlasti uložil ve 22 kvartových svazcích se 1160 tabulemi, obsahujícími nesčetné obrazy fosilních živočichů. Zajímavá jsou data předmluv a dedikací jeho svazků. Oktáva Narození Panny Marie 1852, 2. únor 1867, Nanebevstoupení Páně 1867, 25. březen 1871, 1. leden 1874, Velikonoce 1877. Svátek Marie Panny Osvoboditelky (1. července) 1879. „V den sv. Václava, patrona české země“ 1877, a poslední svazek 8. prosince 1881 (den požáru okružního divadla ve Vídni). Jeho přítel, věřící katolický profesor na lovaňské universitě, de la Valleé Poussin († 1903), mu píše: „Toto datum Vašeho posledního svazku na mne dělá dojem, jako byste chtěl ukončení vědeckých prací svěřit ochraně Neposkvrněného Početí.“ Odpověděl mu po několika dnech: „Dobře jste tomu porozuměl.“

Žel, že nemáme zpráv o mariánské úctě jiných mužů vědy. Že by tak vyslovení katolíci jako byl Cauchy, „král matematiků“, nebo Pasteur, „největší Francouz 19. století“ neuctívali sv. Pannu, jest vyloučeno. Jenže jejich životopisci o této věci ničeho nesdělují, a sami nezanechali písemných dokladů jak na štěstí učinil Barrande.

Své úvahy o tajemství povolání pohanů zakončíme nádherným hymnem sv. Efréma.

Knížata v daleké Persii vzali radostně dary, a synu panského lůna obětovali zlato, kadidlo a myrrhu.

Vstoupili, a jako nemluvnátko ho našli v domku chudičké Matky: nicméně padnuvše před ním s plesajícím srdcem se mu klaněli a obětovali mu poklady svoje.

Pravila Maria: „Jaká příčina povolala vás z krajiny vaší, abyste k dítěti s poklady svými přišli?“

Odpověděli oni: „Králem jest syn tvůj, a vyšší všeho světa jest království jeho. Tobě jediné se dostalo, že jsi porodila velikého Krále, skrze tebe zvelebena bude chudoba, a synu tvému budou podrobeny všechny koruny a žezla.

Poklady veliké jsou skryty v zrození tvém, a všichni jimi obohaceni budou. Pokladnice králů se vyprazdňují, jeho pokladů však nelze změřit ani vyčerpat.

Nepovolaly ani nepřivedly nás k němu temnoty: ve světle jsme kráčeli, a Králem jest syn tvůj. Zdali se může stát, aby s cesty zbloudilo světlo, jež samo nebe poslalo?

Maličké jest dítě, a nemá královské koruny. Maličký jest, protože sám chtěl, avšak přijde doba, kdy diadémy se před ním skláněti a jemu klaněti se budou.

Komonstva ani vojska nemá syn chudé Matičky: jeho voje však na nebi září, a jeden z nich přišel povolat nás.

Zářivá hvězda se nám zjevila, stkvějíc se daleko nad ostatní hvězdy: anděl v podobě hvězdy přišel, zjevil se nám a zvěstoval, že se narodilo dítě větší a zářivější nade všechny hvězdy.

Všecky diadémy rozváže Syn tvůj a v niveč je uvede, a (vládcové) nebudou mu mocí svou závistí uškodit.

Potoky krve zastaví a oštěpy ze světa odstraní ruce Syna tvého: a meč Jerusalema užasne.

Zákoníci a kněží nikterak nebudou s to, aby svou závistí Synu tvému uškodili: skrze něho jejich kněžství bude zrušeno a pomínou jejich slavnosti.“

Maria: „Pokoj odnese do země své, pokoj ať vládne v území vašem: hlasatelé pravdy buďtež po celém světě.“

Králové: „Pokoj Syna tvého nechať bez pohromy uvede nás do krajiny naší, jako nás přivedl k němu: a až jeho království bude zjeveno světu, nechť navštíví i zemi naši a jí požehnat ráčí.“

Maria: „Nechať se raduje Persie při zprávě vaší, nechť plesá Asyrsko při návratu vašem: a až zjeveno bude království Syna mého, vztyčí svou korouhev i v krajině vaší.“

XVI. MATKA A PANNA

Jenž se počal z Ducha svatého, narodil se z Marie Panny. (Apošt. vyznání víry.)

A

Jedna z nejkrásnějších věcí, které může turista ve Španělsku zažít, jest pohled na kvetoucí oranžový les. Jeden strom jako druhý, hladké štíhlé pně, okrouhlé koruny s tmavozelenými listy, a mezi listy ohnivě purpurově zářící plody a bělostkvoucí květy. Pomoranč má tu vzácnost, že kvete a nese plody zároveň. Pod každým stromem vidět ohnivě rudý koberec — spadalé zralé plody. Vůně jest taková, že skoro omamuje. V malém údolíčku u Malagy rostou pomoranče tak jemné, že by zralé nesly dovozu ani v zemi samé, tím méně přes hranice do ciziny. Nezbyvá, než aby jich užili obyvatelé doma, a i při tom musejí dát pozor, když se jich ruka dotýká.

Ten strom s plody tak lahodnými, s květy tak bělostnými a krásnými, strom, jenž kvete a přináší plody najednou, jest pěkný obraz velké výsady nebeské Královny: Matka a Panna, bílý květ a nachový plod. Maria jediná, kterou zdobí „růže mateřství a lilie panenství čistá“, jediná matka panenská, matka a panna zároveň, Matka neposkvrněná a nejčistší, Panna neporušená a nejsvětější. Kristus, plod jejího panenského lůna, vypučel sice na stromě lidského pokolení, ale vypučel zázračně. On jediný ze synů lidských, „jehož otec ženy nepoznal a jehož matka pannou jest“ (slova sv. Anežky u Ambr. de Virg. I.)

Svatý Augustin ve svých vánočních kázáních neustále velebí a oslavuje panenskou Matku Spasitele, žasne nad velkým zázrakem v ní vykonaným a opakuje bez ustání: „Panna než zrodila, Panna kdýž zrodila, Panna po narození zůstala.“¹ Týchž slov užívá již před ním jeho učitel sv. Ambrož. Od nich je přijala církev, aby tak určitě a jasně, pregnantně a krátce vyjádřila své učení o ustavičném panenství Matky Boží. S malou obměnou můžeme říci: Panna před početím, Panna při početí, Panna po početí Syna Božího, navždy Pannou zůstala.

Panna před početím. Při zprávě o zvěstování andělském

¹ Virgo ante partum, in partu, post partum. Dogmatikové precizněji: Virgo ante conceptum, in conceptu, post conceptum.

dvakrát opakuje evangelista, že Maria byla pannou, jako by mu na tom záleželo (a skutečně mu na tom nesmírně záleželo), aby pověděl všemu světu, že pannou byla ta, k níž byl anděl poslán a s níž o naší spáse vyjednával (I. str. 356 n.). Z odpovědi Marie Panny samotné jest nadto i patrné, že se rozhodla pannou věčně zůstat (I. kap. 23 A). Neméně zřetelně než Lukáš zdůrazňuje panenství Matky Boží Matouš (1. 18 nn.). I od něho se dovídáme, že byla sice zasnoubena, přece však pannou, když syna počala, a že velké tajemství v ní bylo vykonáno dříve, než ji Josef do svého domu uvedl.

Tím přicházíme k druhé části: Maria byla *Pannou při početí* Syna Božího. Oba evangelisté výslovně praví, že počala z Ducha sv. Ve všech vyznáních víry, začínaje nejstarším apoštolským (uvedeným již ve 2. stol.), se opakují s malými obměnami slova: „Jenž byl počat působením Ducha sv. z Marie Panny.“ Co znamenají slova „počat z Ducha sv.“? Trojjediný Bůh, Tvůrce všech věcí, vytvořil kdysi tělo prvního člověka z hlíny. I svému Synu mohl Otec vytvořit tělo buď stejným nebo podobným způsobem, případně z ničeho — on, jenž by mohl učiniti sobě syny Abrahamy z kamení (Lk 3. 8) a jenž na počátku všecky věci z ničeho stvořil. Syn Boží mohl přijít na svět bez lidské matky. Proč vymáhala moudrost Boží, aby vtělený Spasitel měl lidskou matku, viz I. str. 46. Narodil se tedy z matky, jenže jeho rodička musila být matkou panenskou (důvody viz níže). Všemohoucí Bůh sám vytvořil lidskou přirozenost druhé božské osoby v lůně vyvolené Panny způsobem zázračným, nadpřirozeným. Beze všeho stínu žádostivosti, beze všeho porušení, bez všeho toho, co člověka ponižuje, čistě, svatě, tajemně, „nikoli z vůle těla ani z vůle muže“ (Jn 1. 13) byl Syn Boží počat. Stojíme ovšem před zázrakem, ale suď sám, co nutno pokládat za větší div: vytvořit lidské tělo z neživé země či v živoucím organismu? K obojímu jest ovšem zapotřebí Božské všemohoucnosti, a to připomíná anděl omilostněné Panně: „Nebude u Boha nemožná ni žádná věc“ (Lk 1. 37).

Trojediný Bůh vytvořil tedy bezprostředně tělo Syna Božího v panenském lůně. Proč však říkáme, že byl počat *působením Ducha sv.*? Po všem tom, co jsme již ve svých pojednáních o Duchu sv. slyšeli, není odpověď tak těžká. Duch sv. jest osobní (hypostatická) láska nejsv. Trojice, proto se mu přivlastňují (appropriatio!) díla Boží lásky a milosrden-

ství. Vtělení Syna Božího, toto největší dílo Boží lásky, se tudíž přivlastňuje jemu, tak jako stvoření světa, dílo Boží moci, se přivlastňuje Otci (třebaže i toto vykonala celá nejsvětější Trojice).

Panna při zrození Syna . . . Panensky počala, panensky zrodila. Jsou to dvě stránky jednoho a téhož tajemství. Zůstala Pannou, tělesně neporušenou, při narození Ježíšově. Tážeš se, jak se to stalo nebo jak je to možno? Na to ti odpovídá Augustin: „Hledáš-li důvod, nebude zázračné; žádáš-li doklad, nebude jedinečné. Doznejme jen, že Bůh může vykonat, co my nemůžeme pochopit. V takových případech jediný důvod učiněného jest všemohoucnost učinivšího.“² „To není možno,“ volala a volá nevěra všech dob. Člověče, znáš tak dokonale hmotu a její zákony, abys mohl apodikticky prohlásit: „To není možno?“ Co říkáš Roentgenovým paprskům? Snad víš z fyziky, že tyto i jiné „neviditelné paprsky“ nejsou paprsky světelné, nýbrž hmotné. Pronikají-li tedy tyto neb katodové a jiné jim podobné „tvrdé“ paprsky neprůhlednou hmotu, máme doklad, že hmota může pronikat hmotou. Ať mi vysvětlí věda, jak! Že se to děje, můžeme takřka rukama hmatat — *jak* se to děje, neví nikdo. Kdyby byl někdo před sto lety tvrdil, že neprůhledná hmota se může stát průhlednou, a to tím, že jiná hmota ji proniká, byly by se mnohé učené hlavy také smály, jak se nevěra směje našemu tajemství. Nuže opakují: Znáš tak dokonale hmotu? Znáš vlastností oslaveného těla? Kristus prošel při svém zmrtvýchvstání hrobovým ka-

² Ep 137. V ep. 162 k tomu poznamenává: „Ne, že by věc důvodu neměla, nýbrž že jej nechápeme.“ Theodot Ancyrský: „Pohan se směje, když slyší, že Kristus vstoupil k apoštolům zavřenými dveřmi; nevěří, nýbrž žádá vysvětlení. Slyše pak, že Panna po narození dítěte zůstala pannou, pokládá věc za hloupost, protože zázraky jsou pro něho nemožností.“ (In Nat. Dom.) Jako dnešní racionalisté! Nic nového pod sluncem! Sv. Efrém nauku o panenském mateřství překrásně rozbírá a vysvětluje v obšírné řeči „O perle“. Sv. Atanáš (Quaestio 19) vysvětluje, proč přirovnávali tehdy panenské mateřství k perle. Nevěděli, jak v perlorodce vzniká, a soudili: „Za bouře udeří někdy blesk do mořské hladiny. Otevřená perlorodka jej do sebe pojme, uzavře se, a blesk svou září promění její oči v perly.“ Pěkný obraz, ovšem že zbájený. Atanáš dodává: „Jako perla jest původu nebeského a pozemského zároveň, tak Kristus jest původem svým nebeský i pozemský . . . Maria pojala v sebe nebeský chléb, Krista, pravého Boha, jenž jako blesk ozářil (posvětil) její přesvaté tělo . . .“

menem, a téhož dne večer přišel k apoštolům zavřenými dveřmi; v betlemské jaskyni prošel zavřeným lůnem své Matky. V ten okamžik vzal na sebe vlastnosti oslaveného těla, jak to učinil po letech přechodně při svém proměnění (Mar 9). Svátí Otcové (již Cyprián) užívají přirovnání: Jako paprsek sluneční bez porušení projde křišťálem a zbarví jej duhovými barvami, tak Syn Boží prošel lůnem své Matky, a ona byla po jeho narození ještě čistší a krásnější než dříve, stejně neporušená jako před tím. Její panenství bylo božským mateřstvím posvěceno. Z monstrance byl vyňat drahocenný obsah, avšak ta živá monstrance zůstala stejně úctyhodná jako před tím. Nádoba podrží vůni myrhy, jíž byla naplněna (viz Bern. Dom. II. p. Epiph.). Maria podržela vůni všech milostí, které jí Kristus svým pobytem přinesl, zvláště vůni neporušeného panenství.

Mezi tím, co Syn Boží ve svém stánku, v lůně Marie Panny přebýval, kvetla lilie jejího panenství dále . . . neotrhaná, neporušená, neposkvrněná. Jako ve Velebné Svátosti rozlévá proudy milosti v srdci, do něhož sestoupil a v němž pod svátostnými způsoby dlí, tak zaplavoval duši sv. Panny novými a mnohými přívaly milostí. Jenže naše srdce ho chová jen krátkou chvíli, lůno jeho Matky jej hostilo devět měsíců. V našem srdci tolik nedokonalostí, liknavosti a chladu, a to vše jest překážkou, že nemůže rozvíjet cele plnou mírou svou působnost. V duši sv. Panny však žádná nedokonalost. Naše duše jest jako kamenitá půda, kolik krůpějí podrží i po velkém dešti milosti? Neposkvrněná duše Mariina však jako úrodná ornice pojala a podržela kdekterou krůpěj.

Matka a panna — to jest ovšem zázrak nad zázraky, zázrak, vůči němuž utišení bouře na moři, rozmnožení chlebbů, uzdravení slepce od narození mizí a blednou. „Divíš se, že moře bylo rozděleno (Ex 14)? To je maličkost: hle, nekonečný oceán (božství) jest uzavřen v nepatrné tělesné schráně. Divíš se, že hořící keř neshořel (Ex 3. 2.)? To jest mizivé: hle, Panna neporušená zrodila. Divíš se, že hůl Aroнова sama od sebe rozkvetla (Nm 17)? To není nic: hle, Panna královská bez působení muže zrodila Boha a člověka.“ (Tom. Vill. In Nat. D. III.)

Zázrak nad zázraky — avšak tento zázrak byl nutný. Vymáhala jej čest a sláva nejsv. Trojice, vymáhala jej důstojnost a vznešenost Syna Božího, vymáhala jej důstojnost Matky Boží (Suarez). Jindy se už tento zázrak opakovat

nebude, protože se už nikdy Bůh nevtělí a nikdy mu nebude zapotřebí matky. Když jí však mít chtěl, nemohl mít jinou leč panenskou. Jedině on byl počat z Ducha sv. a narozen z Panny; kromě něho nikdo nikdy a nikde.³

„Jestliže bych chválil její panenství, vidím mnoho panen, jež následovaly jejího příkladu. Chválil-li bych její pokoru, najdou se alespoň někteří, kteří po příkladě jejího Syna se stali pokorní srdcem. Kdybych velebil její milosrdenství, najdou se mužové i ženy, kteří se stkvěli touto ctností. Jen jedno jest, v čem nebylo jí podobné aniž kdy bude, že totiž pojila v sobě radosti matky s panenskou slávou . . . Dobré jest křesťanské manželství, krásnější jest svaté panenství, jedinečné však jest panenství spojené s mateřstvím. To jest výsada Mariina, nikomu jinému nebude dána (narážka Is. 48. 11). A což uvážíš-li, čím Matkou se stala? Který jazyk, byť i andělský, dovedl by důstojně oslavit Matku panenskou, Matku ne kohokoli, nýbrž Matku Boží? Dvojí věc neslýchaná, dvojí výsada, dvojí zázrak, ale docela přiměřený, protože ani Panně se neslušelo, by měla jiného Syna leč Boha, ani Bohu se neslušelo, aby měl Matku jinou než pannu.“ (Bern. In Ass. 4.)

„Působením Ducha sv. v panenském lůně jako v ohnisku bylo slito zlato: totiž lidská přirozenost, ode všeho hříchu očištěná, byla spojena s věčným Slovem . . . V tomto ohnisku z tohoto zlata byl vytvořen prsten, do něhož vsazen drahokam a vtisknut obraz nejvyššího Krále. Zlato — tělo Kristovo; drahokam — duše Kristova; obraz Otce — božství Kristovo. Tímto prstenem byla vtisknuta pečeť na úpis, jímž bylo lidstvo ze zajetí vysvobozeno. Jaké cti se dostalo každému z nás tímto prstenem, když i Otec se jeho ozdobou honosí! Hle, jakými a jak velkými dobry nás obdařila

³ Naprosto čistě se stalo narození Kristovo (Suarez). Stulte, ubi sordes in Virgine Matre, ubi non est concubitus cum patre? (Aug.) Pastýři přicházejí a vidí Matku s božským dítětem; nelze myslit, že ji našli „in tantis spurcitiis, multis miseriis involutam.“ (Paschasius Radbertus.) Puto nullas umquam naturales sordes in mundissimo ejus corpore deprehensas esse (nejen při zrození dítěte; Jiří Nikom., In Praes. B. M. V. III.) Jeroným upozorňuje: „Sama bez cizí pomoci ovinula dítě plénkami a vložila do jeslí — důkaz, že zrodila v extasi a radosti, nikoli v slabosti a bolesti.“ „Zrušena jest v Marii kletba Evina, již bylo řečeno: ‚V bolestech syny budeš roditi‘, protože Maria v radosti Pána zrodila. Eva lkala, Maria plesala: Eva slzy, Maria radost v lůně nosila, protože Eva hříšnika, Maria svatého zrodila.“ (Fulb. In Ann.)

panenská Matka našeho Spasitele! Z jejího *rouna* (Ž. 71. 6) jsme odíváni a zdobeni, z plodu její země (ib) jsme syčeni a hojeni, krášlení, korunováni a oslaveni . . ." (Richard a S. Vict. Adnotat. myst. in Psalmos, 71; vysvětluje slova Ž 71. 6 „Sestoupí jako rosa na *rouno* a jako vláha na *zemi kanoucí*.”)

Zdráv buď, trůne Šalomouna,
Panno, rouno Gedeona,
Panno, Matko milosti:
nikdy mraky nezastíní,
stíny noci nezatemní
zář a jas tvé cudnosti.

Vánek mile sadem vanul,
jako rosa tiše skanul
v lůno sadu nebes květ:
kvete sad, jest ale zavřen,
vydá plod, leč neoploďněn,
div ten dosud nezřel svět.

Větev z rodu Jesse zkvetla,
přinesla plod, neodkvetla,
přírody vši žasne řád:
nepovadla krása sličné
prvosenky, která věčné
jaro přišla lidstvu dát.

Pannou po narození Syna Božího navždy zůstala. Vymáhala tak čest nebeského Otce: dal jí svého Syna — po lidsku řečeno „dělí se s ní o svého jednorozeného Syna“. Žádnému člověku smrtelnému se tudíž nemůže dostat cti, aby slul otcem dítěte téže vyvolené a jedině Bohu patřící Panny.⁴ Aby zůstala Pannou, vymáhala čest *Syna Božího*. V jejím lůně prodléval, svou přítomností je posvětil a živoucím svatostánkem učinil sám Bůh. Jak pěkně naznačuje předobraz zavřené brány Ezechielovy (44, 1; I. str. 163), nesměl nikdo jiný obývat tento svatosvatý Boží chrám. Vymáhala tak čest *Ducha sv.* Lůno Marie Panny bylo svatyní neskonale

⁴ Analogie z života: Vždy se pokládalo za nedůstojné, aby manželka krále a matka následníka trůnu pojala po smrti manžela člověka nízkého stavu a aby princ dostal bratry stojící stavem hluboko pod ním.

vznešenější a světější než katolický chrám, byvší posvěceno nikoli sv. křížem, nýbrž pramenem vši svatosti, Posvětiteltem Duchem sv. Svatokrádež by byla znesvětit dům Boží zhotovený z mrtvého kamene. Kdo by se tedy směl dotknout živoucího stánku Božího? Uvážíme-li nad to, že její panenství bylo zázračně při početí a narození Syna Božího zachováno, zázrakem posvěceno,⁵ oslaveno a uctěno, nahlédneme sami nerozum bludařů, kteří věří sice spolu s námi, že Maria zůstala Pannou při narození Syna Božího, ale později v nazaretském domku se panenství vzdala — nehledě k tomu, že její panenství bylo Bohu slibem zasvěceno ještě před početím Syna Božího a že její slib byl od Boha akceptován.

Peklo vycítilo ovšem, jak drahá křesťanskému srdci a jak krásná v koruně nebeské Královny jest tato zdooba, jakým leskem oblévá panenské čelo Neposkvrněné, a proto bylo odjakživa jeho starostí a snahou pokálet blátem liliový věnec zdobící skráně Matky Páně. Bludaři . . . těch peklo vždycky užívalo, aby potupilo Královnu věřících srdcí a vítěznou odpůrkyni satanovu.

Za největší potupu a blasfemii Matky Boží pokládali věřící odjakživa každý pokus bludařů strhnout s její panenské skráně diadém neporušené čistoty. Není bludu, proti němuž by se byli vždy jednomyslně opřeli s takovým rozhořčením jako proti tomuto. Řeč Otců i věřících, jindy klidná, stává se skoro vášnivou, pokusil-li se který bludař vyloupnout z koruny Královny nebes tuto perlu ze všech nejkrásnější. Čtí jen obhajobu sv. Jeronýma (*De perp. virginitate B. M. contra Helvidium*)! Za svatokrádež prohlásil on i jiní jejich počínání. Tím osvědčovali, jak drahá jest věřícímu srdci tato výsada Matky Boží a jak nezbytný v její koruně tento drahokam. Jakoby všechna její krása rázem zmizela, kdyby jí tento šperk scházel.⁶

⁵ *Virginitas deificata, deiformis.* — Připomínáme jen mimochodem, že při scéně nalezení dvanáctiletého Ježíška v chrámě nevidíme nikoho kromě Marie a Josefa, po celou dobu veřejného působení Páně není zmínky o nikom leč o Marii, a konečně pod křížem odevzdává Pán svou Matičku ochraně učedníka, syna Zebedea a Salomy . . . zjevno, že jediný syn ji opouští, a Maria nemá nikoho na světě. Panický Jan podle poslední vůle Kristovy se má ujmout jeho panenské Matky. Z toho již sv. Epifan († 403) dokazoval, že Ježíš byl jejím jediným dítětem.

⁶ Origen († 254): „Takovému šílenství propadli . . .“ (že se odvážili popírat ustavičné panenství Matky Boží). Basil: „Krista

Neměli pravdu? Nevycítili správně, co činí Marii tak krásnou a co oblévá čarovným nebeským nimbem celou její bytost? Ale všimněme si jen, *jací* to byli lidé, kteří brojili proti panenství Rodičky Spasitelovy, od nejstarších bludařů až k nejnovější sektě! Ebion a Cerinthus, kteří vyhlašovali Krista za pouhého člověka; ariáni, kteří popírali jedno-
myslně božství Kristovo, popírali často i panenství Mariino, buď vůbec nebo aspoň post partum (Eunomius, Eudoxius, Bonosus, Apollonius). K nim se druží Jovinián⁷ a Helvidius, jenž popíral panenství Matky Páně po narození Syna Božího.⁸ Svatý Epifan nazývá tyto bludaře Antidikomarianity,⁹ t. j. odpůrce Mariiny — jméno, jež přešlo na jistou sektu v Arabii.

Ve spise proti Helvidiovi vyvrátil Jeroným všechny jeho vývody tak důkladně, že po celý středověk se nevyskytl

milující nesnesou tvrzení, že Matka Boží přestala být pannou při narození Páně" (hom. 25). Ambrož píše biskupům, kteří odsoudili Bonosa: „Právem se zděsila svatost vaše tohoto bludu" (ep. 5). Petavius charakterisuje kteréhosi odpůrce Mariina panenství: „Nevědomost a zlomyslnost." — „Z jejich zástupu (t. j. odpůrců Mariiných) někteří pojali zvláštní nenávisť proti sv. Panně, aby zatemnili její slávu, a zaslepení temnotami závisti nebo bludu tak dalece zašli ve své opovážlivosti, že popřeli panenství nejsvětější Marie po narození Kristově. Odkud se vzala tato bezbožnost? Zdaž jméno (Marie Panny) samo s dostatek nedosvědčuje a tebe, člověče nejničemnější, nepřesvědčuje? Kdo kdy existoval, aby se odvážil vyslovit svaté jméno Maria, a ihned nepřipojil slovo „Panna"? . . . Tak svatá Maria jest nazývána Pannou, a nikdy toto pojmenování nebude změněno. Ó neslýchané šílenství! . . ." (Epifan, Adv. Antidik, haer. 58. vel 78.) Tradiční důkaz pro naše dogma viz u Petavia De Inc. 14. 6, kde uvádí nepřehlednou řadu ukázek z Otců. Vyčerpát všechny jest nemožno — bylo by třeba napsat dílo větší než Passagliův třísvazkový tradiční důkaz Neposkvrněného Početí.

⁷ Popíral panenství M. P. při narození i po narození Kristově. Byl mnich, s počátku vzorného života, pak se oddával nejohavnějším neřestem, takže se mu dostalo od Jeronýma málo čestného názvu „křesťanský Epikur". Podle něho jest sebezápor zbytečný, panenství stejně cenné jako manželství — předchůdce luteránů a racionalistů! Zahynul bídě („inter carnes suinas non tam emisit quam eructavit spiritum", Jeroným).

⁸ Byl žák ariánského biskupa Auxentia, „jako člověk i jako spisovatel nečistý a shnilý". (Petavius, l. c.)

⁹ Epifan bojuje proti těmto odpůrcům úcty mariánské stejně rázně jako proti „bláznivým" Kollyridiánkám, které prokazovaly sv. Panně božskou poctu.

blud popírající panenství Matky Boží. Teprve „reformátoři“ (Beza, novokřtěnci atd.), lidé, kteří hledali čest v tom, že šlapali po věcech každému věřícímu srdci svatých, znova ohřáli staré bludy. Moderní protestanté (od doby t. zv. osvícenské) jsou vesměs Joviniáni, a o nejnovější sektě škoda mluvit. Římská luza volala: „Panem et circenses — najíst se a bavit se!“ Reformátoři a jejich následovníci volali a volají: „Bacchus a Venus — chceme plný žaludek a tělesné rozkoš!“ Takovým lidem jest ovšem učení o panenské matce Spasitelově naprosto proti mysli, „neustálou výčitkou“ a „odpornou“ jest jim pouhá vzpomínka na ni (Md 2. 14 n), proto pryč s ní (viz katechismus nové sekty). „Důkazy,“ jež uvádějí, jsou tak ubohé a zbědované, tak dětinské a hloupé, že škoda o nich mluvit.¹⁰ Ale jim to málo vadí.

Nejvíce jezdí na tom, že jest v evangeliích řeč o bratřích Ježíšových (Mt 12. 47 parall.; 13. 55; Mar 6. 3; tam zmínka i o sestřích Páně; Jn 7. 3 nn). Vykládej jim jak chceš, že v hebrejském jazyce nebylo názvosloví tak vyvinuté jako v moderní evropské řeči, že neměli zvláštních termínů pro pojem „strýc, synovec, bratranec, svak,“ že se o tom mohou přesvědčit, kdyby trochu v Písmě listovali (Gn 13. 8 „jsme bratři“ — byl jeho strýcem! právě tak 29. 15; viz i Gn 24. 60, 49. 8; Job 19. 13, 42. 11), nehledě k nespočítaným místům, ke slovo bratr znamená všeobecně „přítel, známý, člen téhož národa“: Dt 18. 15; 2 Kr 19. 12; 3 Kr 9. 13; 2 Esd 4. 14; 1 Mk 9. 10, 2 Mk 15. 14.; Ž 132. 1; Př 6. 19, 18. 19., 27. 10; Sir 7. 13; Is 19. 2; Jer 31. 34; Mich 7. 2. Uvádíme výhradně místa ze S. Z., níkolí slova Spasitelova, v jehož ústech jest každý bližní našim „bratrem“. Pro náš předmět jsou nejdůležitější ony výroky, jež nám dokazují, že židé slova bratr

¹⁰ „Antequam convenirent“ Mt 1. 18. „Convenire“ significat h. l. „inchoare communem in eadem domo habitationem“. Attamen etiamsi significaret hocce loco copulam conjugalem, quid inde? Confer phrasim: „Antequam ex uxore fratris sui filios exciperet, mortuus est“ (vide Lc 20. 28 sqq.), numquid filios ex ipsa excepit, *postquam* mortuus est? — „Donec peperit filium“ (Mt 1. 25): ergo deinde cognovit eam? Confer iterum phrasim: „Michol caruit liberis donec mortua est“ (vide 2 Rg 6. 23), numquid igitur *post* mortem est prole donata? — „Filius suus *primogenitus*“ (ib); sciendum vero est secundum usitatum modum loquendi Scripturae et *unigenitos* ita appellari (ex. gr. Heb 1. 6). — Ex eo, quod Maria uxor vocatur, nil sequitur. „Non copula, sed consensus facit nuptias.“ Vide Augustinum.

užívali k označení všech stupňů příbuzenských, kromě otce, matky, syna a dcery.¹¹

My však můžeme přímo dokázat, že oni „bratři“ Ježíšovi byli jeho vzdálení bratrance, spřízněni s ním podle kanonického práva ve stupni třetím, podle občanského ve stupni šestém, ne-li ještě vzdálenější. Známe totiž jejich jména: Jakub, Josef, Šimon, Juda (Mt 13. 55). Táž jména měli synové Kleofáše a Marie, sestřenice Panny Marie. Matouš a Marek ji nazývají „matkou *Jakuba* menšího (apoštola) a *Josefovou*“ (Mt 27. 56, Mar 15. 40). Tento Jakub nazýván synem Alfeovým (Mt 10. 3, Mar 3. 18, Lk 6. 15), avšak Hal-faios jest řecká forma aramejského slova Chalpai (Kleofáš). Týž měl ve sboru apoštolském bratra *Judu Tadeáše* (Jud 1, srov. Lk 6. 16, Skut 1. 13). O témže Jakobovi, „příbuzném páně“, zmiňuje se Pavel (Gal 1. 19). O třetím bratru *Šimonovi* jest spor, zda jest totožný s apoštolem Šimonem či nikoli. Podle Hegesippa a Eusebia stal se tento druhý příbuzný Páně („Simeon“) biskupem jerusalemským po mučednické smrti svého bratra, apoštola Jakuba. Protože evangelia při vypočítávání všech apoštolů jmenují vždy bratry pohromadě (Petr a Ondřej, Jakub větší a Jan), a protože tito tři jsou v katalogu apoštolů vždy pospolu uvedeni (Jakub, Juda, Šimon: Mt. Mar; Jakub, Šimon, Juda: Luk; Skut), přikloňuji se k mínění, že Šimon apoštol a Simeon, druhý biskup jerusalemský, jest táž osoba.¹² Jiní příbuzní Páně patřili též k jeho učedníkům nebo alespoň k první obci křesťanské, nebyli však ve sboru apoštolském

¹¹ Výrazy zeť a tchán se vyskytují sice častěji, ale slova bratranec, svak, synovec a pod. bys marně v celém Písmě hledal. I pro ony vztahy příbuzenské, pro něž snad měla hebrejšťina termíny, užívali rádi všeobecného označení „bratr“.

¹² Nazývána sice sestrou Marie Panny (Jn 19. 25), ale není pravděpodobné, že by v téže rodině dvě vlastní sestry měly stejné jméno. Nad to podle tradice byla sv. Panna jediným dítětem svých rodičů. Hegesip, církevní spisovatel 2. století, z jehož spisů se zachovaly pouze zlomky v Eusebiově *Historia Ecclesiastica*, tvrdí, že Kleofáš byl bratr Josefův; pak by jeho manželka byla jen švekrůši Panny Marie a jeho synové pouze legální (nikoli pokrevní) příbuzní Ježíšovi.

¹³ Skut 1. 13 odděluje od sebe bratry Petra a Ondřeje — jistě proto, že Jan obdržev s kříže od Pána drahocenný odkaz, Neposkvrněnou Pannu, stoupl ve vážnosti tak, že ho zde (odchylně od Lk 6) jmenuje svatopisec (spolu s jeho bratrem) hned za hlavou apoštolského sboru, a pak teprve bratra Petrova Ondřeje.

(Skut 1. 14). Jsou to tiž, kteří s počátku v Pána nevěřili (Mar 6. 4, Jan 7. 5) a později se snad obrátili? Či jsou to jiní? Nevíme. Mohli to být manželé dcer Kleofášových, jež Mar 6. 3 nazývá „sestrami“ Ježíšovými.

B

Málokteré dogma bylo od prvopočátku tak jasně hlásáno, tak žárlivě od věřících bráněno a jak zřetelně oka chráněno jak toto. Málokteré má čest, že prodělalo tak zuřivé půtky. Odpůrci stokráte odrazeni stokrát zase podnikli útok. Jací odpůrci! Svrchu jsme měli čest se s nimi seznámit. „Protože nechtějí věřit v to, co jest na Kristu lidského, pohrdají tím; protože nemohou pohrdat tím, co jest v něm božského, nevěří v to.“ (Aug.) Různé pravdy sv. víry nebyly vždy tak jasně poznány jako dnes. Stálo to mnoho přemýšlení, uvažování, studia, badání, modliteb k Duchu sv., než se mnohá záhada dokonale vyjasnila. Měli jsme příležitost to pozorovat při učení o Neposkvrněném Početí (I. kap. 20). Ale dogma o ustavičném panenství Matky Boží bylo vždy jasně hlásáno, pevně věreno, vždy ve vědomí věřícího lidu pevně zakotvené, nikdy nebylo nejmenších pochybností, prostě proto, že jich být nemohlo. Mluva evangelií jest příliš jasná.

Jakou váhu kladla církev od počátku na tento článek víry, patrně z toho, že jej pojala do apoštolského vyznání víry. Jen základní články jsou v něm obsaženy, jen podstata a tresť křesťanské nauky. Kromě Marie Panny žádná lidská osoba není do Kreda pojata. Jen ona, a sice dvě dogmata: božské mateřství a ustavičné panenství.

„Jenž nadpřirozeným působením Ducha sv. byl počat a narozen z Marie Panny, z panenské Matky . . .“ tak vyznává při přijetí křtu sv. každý, jemuž se dostalo štěstí a cti stát se dítkem Božím a členem církve Kristovy. Ptáme-li se, kteří Otcové se zmiňují o tomto učení, musíme odpovědět: všichni. Nenajdeme jediného, u něhož by chyběla zmínka o panenství Matky Boží. Apoštolští Otcové se dotýkají ve svých několika listech jen některých pravd sv. víry, aby je věřícím vysvětlili nebo na paměť uvedli, a hle: o ustavičném panenství Královny nebes najdeš u každého aspoň několik slov. Papež Kliment, mučedník Ignác Antiochenský . . . po nich apologeti: Justin, jak obšírně vysvětluje a nadšeně hájí panenství Mariino (Dial. cum Tryph. 43, 66 — 75;

Apol. 32. 33)! S jakým přesvědčením! Na něm patrně, jak hluboce byla zakotvena v náboženském vědomí tehdejších křesťanů víra v tuto přednost Matky Boží. Tertullián má krátkou zmínku, Irenej pojednává o předmětu dost obšírně. Jako oba předchozí vysvětluje proroctví starozákonního evangelisty: „Aj Panna počne . . .“ Své vývody končí slovy: „Ježíš jest tento Emanuel z Panny narozený, neboť ne z vůle těla ani z vůle muže, nýbrž z vůle Boží Slovo tělem učiněno jest.“ Tito tři stejně jako Laktanc, básník Juvenkus a Origen nazývají Matku Boží prostě slovem *Panna*, svatá Panna. Posledně jmenovaný velký theolog starověku píše celkem klidně beze všeho vzletu; když však pojednává o nejblahoslavenější Panně, mluví s neobyčejnou vroucností, takže nám připomíná pozdější velké chvalořečníky Mariiny.

Jménem jsme uvedli pouze těchto několik Otců a spisovatelů církevních, kteří psali před sněmem nicejským (r. 325), tedy za dob, kdy pronásledovaná církev se skrývala v katakombách. Pozdější neuvádíme, protože (jak řečeno) bychom musili jmenovat všechny. Jen o sv. Ambroži kratičká zmínka — o něm, jenž psal celé knihy o Marii jako ideálu panenské čistoty. V úvodě k jedné praví: „Zatím co příkladem Mariiným jsou všichni rozněcováni k lásce svaté čistoty a sv. panenství, odvážili se někteří sáhnout špinavou rukou na tuto přednost Mariinu.“ Jakoby znal reformatory nebo četl katechismus nové sekty! Dějiny zbožnosti církve, dějiny úcty mariánské jsou nepřetržitý chvalo zpěv jejího panenství, a čestná služba u trůnu Neposkvrněné jest pokládána ode všech ušlechtilých synů a dcer církve Kristovy za největší čest kromě milosti povýšení za dítky Boží.

Zbývá ještě všimnout si důvodů, proč byla Maria ustavičnou Pannou, a sice zázračným zasažením všemohoucnosti Boží. Jak všechny výsady a milosti, má také tato svůj důvod a zdroj v jejím božském mateřství. Jinými slovy: z ohledů na Syna Božího, jenž se chtěl stát jejím synem, musila jeho Matka být pannou. Tedy zase Ježíš jediný důvod jejího významání. Otcové i theologové opakují svorně: „Syn Boží nemohl mít matku jinou leč panenskou, panna nemohla mít syna jiného leč Boha pravého.“ Jiní zasvěcují Pánu svou čistotu, aby jsouce zproštěni všeho, co by je poutalo k světu, byli tím těsněji spojeni s ním. Panenství Mariino mělo vyšší důvody.

Každou osobu, jež jest svým povoláním Bohu blízká, nazývá přesvědčení věřícího lidu osobou *Bohu zasvěcenou*.

V tom následuje lid názvosloví církve, jež nejen osoby, nýbrž i věci určené k službě Boží jmenuje posvátnými (kalich, monstrance, kněžský stav — vše věci, mající zvláštní vztah k eucharistickému Kristu). Nebylo však nikdy nikoho ani mezi anděly ani mezi syny Adamovými, jenž by byl posláním a úřadem Nejvyššímu tak blízký jako Matka Boží. O ní platí v nejplnějším smysle, že byla a jest trojjedinému Bohu zasvěcena, a tudíž svým úřadem osoba veskrze *posvátná*,¹⁴ ze společnosti lidské jaksi vyňata a postavena takřka mimo ni a nad ni. Maria nebyla stvořena leč jedině k účelům nebeským, božským, svatým. V tom má její (od Boha žádané) panenství (resp. slib ustavičné čistoty) nejhlubší kořeny. Mělať tvořit spolu s Duchem sv. jediný princip lidské přirozenosti Syna Božího. Patřila tudíž cele Duchu sv., nedílně, a jako se Syn Boží nemohl o svou Matku dělit s jiným lidským synem, tak se nemohl Duch sv. sdílet o svůj neposkvrněný stánek s nějakou smrtelnou osobou.

Opakujeme jinými slovy totéž, co jsme si již připomněli (I. kap. 26). Nyní ještě rozvedeme, co právě řečeno, následující v tom vývodu hlubokého učitele andělského (Summa th. 3, q. 28). Proč vymáhala Moudrost Boží, aby Maria byla pannou jak před narozením Syna Božího, tak i při něm a po něm?

1. *Z ohledu na nebeského Otce.* Kristus jako Bůh má Otce, jako člověk přirozeným jeho synem zůstává. Smíme-li i my volat k němu „Otče náš“, je to milost nám Krví Spasitelovou zasloužená. My jsme adoptivní (z milosti přijaté) děti nebeského Otce — ani sv. Panna nečiní v té věci výjimku — Ježíš jest jeho jediný (jednorozený) Syn, nikoli z milosti, nýbrž přirozený. Neslušelo se, aby Syn Boží některého tvora nazýval otcem a aby se tvor sdílel s nebeským Otcem o otcovskou důstojnost vůči druhé božské osobě. „Jediného otce má, a to jest Bůh v nebesích; jedinou matku má, a to jest Maria, a ti dva mají jen jednoho společného Syna. Téhož nazývá Maria svým synem, o němž prohlásil nebeský Otec: ‚Toto jest Syn můj milý . . .‘ Právě-li o nás Jan, že jsme zrozeni nikoli z vůle těla, nýbrž z Boha (na křtu sv.), tím spíše bylo nutno, aby tělesné zrození Kristovo se stalo bez přispění pozemského otce . . . nemůže se po druhé narodit z lidského otce, jenž od věků z Otce jest zrozen . . .“ (Anselm.)

2. Poslední slova světcova obsahují další důvod panen-

¹⁴ Scheeben: „Die einzige Gottgeweihteit, . . . Gottesträgerin.“

ského zrození Kristova: *odvěké zrození Syna Božího z Otce jest bez hříchu, bez žádostivosti, bez porušení*. Jan ve všech svých knihách (1, 1. 14; 1 Jn 1, 1; komma 5, 7; Zj 19, 13) nazývá Syna „Slovem“ věčného Otce.¹⁵ Nejkrásnější vysvětlení k tomu podává sv. Augustin: Druhá božská osoba vychází z první tak, jako se myšlenka rodí a povstává v srdci: čistě, bez porušení a žádosti, a zároveň neviditelná — jen já sám o ní vím a ji znám. Jestliže svou myšlenku vyjádřím slovem („přioděna slovem“), stává se „bližnímu viditelnou“.¹⁶ Tak druhá božská osoba, neviditelná v lůně Otce, se přioděla lidským tělem v lůně vyvolené Panny; tím se stala viditelnou a přístupnou lidstvu. Ale i toto *druhé (lidské) zrození se musilo stát svatě a čistě* jako první odvěké (božské), bez vášně a bez porušení té, která ho zrodila. „Stal se nám veskrze podobným, vyjma hřích“ (Žd 4. 15). Nehrozil se sice panenského lůna (Te Deum), ale nemohl dopustit, aby na něho padl stín nedokonalosti neb hříchu. Žádostivost však, třebaže sama v sobě hříchem není, přec ze hříchu pochází a k němu vede, v něm má kořen, a ve skutečnosti zřídka kdy jím není poskvrněna; v každém případě jest však mravně ponižující, jsouc nahnilým ovocem prvního hříchu a největší ranou jím zasazenou. Hřích zavinil žádostivost, žádostivost vede k porušení. Při časném narození Syna Božího, jež z vůle nejvyšší Moudrosti mělo být věrným obrazem jeho věčného zrození, musil být nejen hřích, nýbrž i žádostivost vyloučena, aby neplatila o něm slova Davidova: „V nepravostech počat jsem . . .“ (Ž. 50. 7).

3. Tím přicházíme k třetímu důvodu. Kdokoli pochází od Adama přirozeným způsobem (ratione seminali) z otce a matky, propadá závazku dědičné viny. Neposkvrněná Panna, jakožto přirozená dcera Adamova, nebyla prosta tohoto *závazku* (debitum), byla však uchráněna *viny* pro zásluhy Vykupitele a tudíž vykoupěna jako ostatní lidé, třebaže

¹⁵ „Srdce Ježíšovo, s Bohem Slovem podstatně spojené.“ (Litanie.) — K předešlému odstavci lze jako analogon uvést péči, kterou jest duchovní správce ve svědomí zavázán dbát o čistotu kostela, domu Božího, zvláště pak oltářních rouch. Jedině *ohled na Boha* a úcta k svátostnému Spasiteli vymáhá, aby čistá jak padlý sníh byla roucha, na něž jej kněz při nejsv. oběti klade, a bylo by projevem neskonale neuctivosti a nedostatku živé víry, kdyby se této čistoty nedbalo. Pouze blázniví Táboři se domnívali, že tím větší služba Boží, čím více špíny v kostelích.

¹⁶ t. j. smyslem (sluchem) poznatelnou.

způsobem dokonalejším a vznešenějším (I. str. 192 n). Tomuto závazku dědičného hříchu nesměl propadnout Beránek, jenž sňal „hřích“ světa (hřích Adamův se všemi jeho následky), sic by byl Vykupitel lidstva sám potřeboval vykupitele. Tím, že byl počat nadpřirozeným způsobem z panny, byl *mimo všechn dosah prvotné viny*. Znázornit si tuto věc můžeme analogií: děti po otci dědičně zatížené . . . zrodí-li matka po jeho smrti dítě z jiného manžela, není toto zatížené. (Každé přirovnání kulhá!) Maria počala Syna působením Ducha sv., nikoli působením „dědičného zatížení“ syna hříšného Adama.

4. Cílem vtělení Syna Božího bylo znovuzrození lidstva, nikoli z vůle těla, nýbrž z Boha — „z vody a Ducha sv.“; proto se slušelo, aby narození Kristovo „z Ducha sv. a Marie Panny“ bylo *obrazem našeho duchovního znovuzrození*, při němž člověk nemá účasti a jež nemůže být způsobeno vůlí člověka, nýbrž jen vůlí Boží a působením Ducha sv. (v křestních vlnách). Jako oživil Duch sv. lůno Marie Panny, tak oživuje křestní pramen, aby vydal nové stvoření a zrodil nás k vyššímu životu.

5. Tohoto nového života se mělo lidstvu dostat skrze Ježíše a Marii. Ti měli být (duchovními) prarodiči nového lidstva, kdežto Adam s Evou nás zrodili k smrti. Skrze Marii se měla lidská přirozenost zasnoubit se Synem Božím. Proto „*Snoubenka věčného Slova*“ nemohla mít snoubence jiného, jenž by byl přirozeným otcem Kristovým — nanejvýš snoubence legálního — a naprostá čistota a svatost musila zdobit snoubenku toho, jenž jest čistota a svatost sama. Neporušenost byla vzájemným poutem v tomto zasnoubení, jemuž podobného nebe ni země neviděla před tím a neuvidí nikdy potom.

6. Jako tělo prvního Adama bylo stvořeno z panenské země rajské, nezkropené potem, slzou ni krví a nestiženou kletbou, tak se slušelo, by tělo *druhého Adama* bylo vytvořeno *v lůně panenském*, nezkrušeném kletbou Evinou („V bolestech dítěti roditi budeš“), v lůně neposkvrněném tělesnou žádostí ani hříchem. Hřích a porušení jest brána, kterou vcházíme na svět — tou branou nevstoupil na svět ten, jehož nikdo nesměl vinit z hříchu. (Brána Ezechielova, I. str. 163.) Jen na panenských prsou chtěl spočívat, jen panenské náručí ho smělo objímat.¹⁷

¹⁷ Analogický tomuto jest důvod, pro nějž žádá církev ustavičnou čistotu od služebníků oltáře. Není sice nezbytně nutno, ale

7. Mesiáš přišel, aby *zhojil rány zasazené přirozenosti lidské* Adamovým hříchem. Mezi nimi stojí v popředí tělesná žádostivost (a porušení) — na kom měl tyto rány prvotné viny zhojit spíše než na své Matce? Komu spíše měl chránit panenskou neporušenost, ne-li své Rodičce? On, čistota panen, jenž přišel vyzvat tisíce ušlechtilých duší k lásce čistoty a panenství, nemohl připravit o neporušenost svou Matku.¹⁸ Aureola, jež zdobí zástupy jiných, nesměla scházet jí. Dárce neporušenosti nemohl vzejít z porušeného kořene, a učitelka čistoty musila se jí sama první stkvít. Na své Matce dal světu nejkrásnější vzor neposkvrněné čistoty. Učinil-li tu a tam zázrak, aby svaté mučednice zachránil před porušením (Lucie, Anežka atd.), zachránil zázrakem neskonale větším neporušenost své Matky. V ní dán lidstvu veskrze dokonalý obraz zhojené a obnovené přirozenosti lidské. Početí a narození Syna Božího přineslo radost nebi a zemi — a tato radost nesměla být zkalena ani stínem smutku, lkajícího nad ztracenou perlou, nejvzácnější ozdobou dívčí duše.

nanejvýš slušno a přiměřeno (*conveniens*), aby svátostného Spasitele se dotýkaly ruce panické, jako kdysi jen v panenském náručí chtěl spočívat.

¹⁸ *Christus salvat, non violat.* (Ans. h. 9.) Jak může být porušení cudnosti tam, kde božství uzavírá společenství se sprátelem vždy sobě neporušeností? (Kristus se z Panny narodil), aby obnovil narozením přirozenost, kterou učinil stvořením, protože přirozenost stvořená k tomu, aby rodila k životu, rodila k smrti; hříchem prvního člověka utrhla smrtelnou ránu a počala být původem smrti, ježto měla být zdrojem života. (Petr Chrys. s. 143.) To jest milost, jež dala nebi slávu, zemi Boha, konec neřestem a počátek životu (ib.). „Maria . . ., pro jejíž svatost jsou mé hříchy smyty, pro jejíž neporušenost se mi neporušenosti dostalo, pro jejíž panenství si Pán mou duši zamiloval; plodem jejího života jsem z věčné smrti vyrván a z vyhnanství bídy do blažené vlasti zase uveden.“ (Ans. or. 52.) — I zde poskytuje analogii kněžský stav. Jest řada důvodů, proč církev nepřipustí k sv. svěcením leč ty, kteří se zaváží dobrovolným slibem ustavičné čistoty, a zde nebudeme všechny důvody rozbírat. Ale nevidí-li lid na knězi, že denní slavení sv. oběti a denní sv. přijímání jest skutečně lékem rány, o níž je řeč (tělesné žádostivosti) a že ji dovede skutečně zhojit, na kom to má vidět? Nezhojí-li denní styk se svátostným Spasitelem tuto ránu, co ji má neb může zhojit a kde hledat lék?

C

„Zázrakem jest Matička tvá, dílnou zázraků její lůno. Sestoupil jsi do něho co Pán, a jako služebník jsi z něho vyšel . . . Celého světa řád zvrátilo lůno přesvaté Matky tvé: bohatýs přišel, chudý jsi vyšel; zavítals vznešený, odešels snižený; pln světla jsi sestoupil, zahalen tělem jsi z něho vystoupil . . .“ (Efrém, s. 8. in Nat.)

Na tato slova syrského chvalořečníka panenské Matky navazujeme krátkou úvahu poněkud mysticky zabarvenou, ne však bez dogmatického podkladu. Svatý Bernard praví kdesi: „ Z plnosti Mariiny všichni obdrželi: zajatý vykoupení, hříšník odpuštění, spravedlivý milost, andělé radost, *celá Trojice slávu*, takže není nikoho, kdo by nečerpal z její plnosti.“ (De XII praerog.) Trojice slávu . . . rozumí se, že jen vnější oslavu, protože vnitřní blaženost všech tří osob svatosvaté a převelebné Trojice není schopna vzrůstu ani zmenšení. Krom toho přesně vzato této vnější oslavy se dostalo trojjedinému Bohu skrze vtělenou druhou božskou osobu, nikoli přímo skrze Marii. Svou činnou účastí na tajemství vtělení (tedy svým božským mateřstvím) však spolupůsobila svatá Panna k této oslavě. Proto mohl o ní říci clairvauxský opat, že skrze ni se dostalo nejsv. Trojici slávy, již dotud neměla.

Čeho se tedy jednotlivým božským osobám od Marie dostalo?¹⁹ K lidské přirozenosti vtěleného Syna Božího vstoupily jednotlivé božské osoby ve zvláštní, pro ně nanejvýš čestný vztah. První osoba jest v pravém slova smyslu otcem druhé božské osoby, ale ta jest mu veskrze rovná. Syn není menší Otce, pročez mu není poddán. „Já a Otec jedno jsme“ (Jan 10. 30). Otec v něm vidí věrný a sobě zcela rovný obraz²⁰ svých nekonečných dokonalostí, asi jako my v zrcadle svou celou a úplnou podobu,²¹ oba se navzájem milují v Duchu Svatém nekonečnou láskou, avšak v Trojici není „dříve nebo později, více nebo méně“ (Symb. Ath.), tam naprostá rovnost, stejná velikost.

Maria dala Synu lidskou přirozenost. „Bůh sestoupil do jejího lůna a stal se člověkem, Pán se stal služebníkem.“

¹⁹ Ještě jednou, abychom předešli chybnému pojetí našich slov, opakujeme, že smysl naší otázky jest: „Jakou slávu si trojjediný Bůh skrze Marii (skrze tajemství vtělení v ní vykonané) pořídil?“

²⁰ Imaginem consubstantialem. hypostaticam.

²¹ Omne simile claudicat!

Tím se stal *jakožto člověk* Otci podroben a může mu ve své lidské přirozenosti vzdávat úctu, již mu dříve prokazovat nemohl. Otci se tím dostalo oslavy, jaké dotud neměl a jaké se mu nemohlo dostat od žádného tvora, nevyjímaje ani Marii Pannu, oslavy vpravdě nekonečné. Jako člověk může Syn Boží říci: „Otec větší mne jest“ (Jan 14. 28). Navštíví-li král krále, nemá autority jeden nad druhým pražádné — oba jsou suveréni. Předstoupí-li však před něho v uniformě jeho důstojníka, stává se mu (ovšem jen „na oko“) podřízeným, protože se tím vřaduje jako člen do jeho armády. Syn vzal na sebe v Marii člověčenství, aby teď mohl Otci sloužit, být ho poslušen, jemu se obětovat, jediným slovem: jej *oslat*. Tento hold nekonečné ceny a pro Otce vpravdě čestný Otec přijímá, zatím co oslava všeho ostatního tvorstva jest v jeho očích nicotná a v jistém smysle bezcenná (viz na př. Ž. 49, Is 40, Mal 1). Mariiným „staň se“ nabývá Otec nad Synem autority, již dříve neměl. Říše nebeského Otce vzrostla teď o nového člena, a o jakého! Otec vidí v řadách svých tvorů a služebníků novou bytost, oděnou důstojenstvím a vznešeností nekonečnou.

Za to se dostalo Marii od Otce přednosti, již nesdílí s nikým na světě. Jakoby se s ní chtěl sdílet o své otcovství nad synem, učinil ji jeho matkou, takže jeden a týž jest Syn jeho a Syn její (Anselm) — ovšem způsobem nekonečně rozdílným, jak to u tvora jinak nelze.²² Nadto ji učinil i Matkou vykoupených. Skrže ní Syn jemu rovný se mu stal (co člověk) poddán: za to ji přidružil svému Synu za pomocníci díla vykupitelského, aby všechno spasené lidstvo v ní vidělo a ctílo svou Matku a bylo jí jako Královně poddáno.

Syn Boží . . . co dostal od sv. Panny on? Syn jest obraz a odlesk Boha Otce. Všecky dokonalosti Otcovy se v něm zračí dokonale jako v zrcadle, s tím rozdílem, že obraz jest originálu docela roven. Nejen, že se v něm nekonečná velikost Otce zrcadlí: Syn jí *má* a sice plně, bez nejmenší újmy. Tím, že se stal synem Marie Panny a v jejím lůně se přioděl lidskou přirozeností, stal se tento obraz a odlesk Otce *viditelným* lidskému zraku. On, jenžto učil dříve lidstvo skrže proroky, může nyní k němu mluvit sám a učit je nejen slovem, nýbrž i příkladem.

²² „Eminentiam sibi soli propriam (quia notio hypostatica), sc. paternitatis relationem, quodam sensu cum Virgine (eaeque sola) est partitus.”

Dříve byli jen jeho vyslanci prostředníky mezi člověčenstvím a trojjediným Bohem; přijav z lidské matky lidskou přirozenost stává se *prostředníkem* mezi Otcem a lidmi *on* (mediator natus). Toto centrální postavení vtěleného Syna Božího jest analogické (nikoli stejné!) jeho centrálnímu místu v nejsv. Trojici — mezi Otcem a Duchem sv. U ostatních (proroků S. Z., kněží S. i N. Z.) úřad prostředníků smrti pomíjí. Kristus zůstává *věčně* prostředníkem, a sice všeobecným — skrze něho velebnost Boží „chválí andělé“ stejně jako lidé (slova mešní preface), skrze něho mu „díky vzdávají“ a prosby přednášejí — že tento úřad jest pro vtěleného Syna Božího, Krále všeho tvorstva, nanejvýš čestný, není nejmenší pochyby.

Avšak ještě v jiném ohledu vzrostla jeho sláva. Syn Boží, Slovo Otce, má totiž i ve své lidské přirozenosti právo na takovou oslavu ode všech tvorů (andělů i lidí), na jakou má právo Bůh. Jeho člověčenství je spojeno s božstvím v jedné osobě, proto jsme povinni Kristu i jako člověku se klanět. „Syn člověka“ jest pán a hlava všeho tvorstva, nevyjímaje ani andělské legie. „Otče, oslav mne slávou, kterou jsem měl u tebe dříve, než svět byl učiněn“ (Jan 17. 5). Tuto oslavu mohl pro sebe žádat jen jako člověk — jako Bůh jí měl od vděčnosti a nemohl jí postrádat.

Neviditelný obraz Otcův stal se skrze Marii viditelný, a za to ji obdařil tím, že ona se stala „zrcadlem spravedlnosti“, zrcadlem Boží dokonalosti — ovšem jen nedokonale, jak vůbec u tvora možno, a nadto z pouhé milosti (nikoli z přirozenosti, což jest jedině výhradou Syna). Za to pak, že mu dala lidskou přirozenost, v níž může přijímat ode všech tvorů poctu klanění, v níž jest králem tvorstva a v níž bude jednou soudit všechno lidstvo, dal jí takovou moc nad svým Srdcem, že jí neodepře, začkoli by ho žádala, a svěřil jí poklady všech milostí, jež jako člověk svou vykupitelskou smrtí zasloužil: aby oči všech k ní byly upřeny a abychom jejím prostřednictvím vše doufali.

Duch sv., třetí božská osoba . . . jím a v něm vnitřní proces v nejsv. Trojici dokonán. Vychází z obou osob, sám však božskou přirozenost jiné osobě nesdílí. Tím, že se Syn vtělil, dána Duchu sv. možnost, aby se mu dostalo navenek toho, co nemá uvnitř v nejsv. Trojici, totiž, aby byl plodný i on. Jemu přenecháno velké dílo vtělení, on vytvořil v lůně sv. Panny lidskou přirozenost Syna Božího (nikoli božskou — tu má od Otce!). Tím učiněn začátek a dán základ k ob-

nově a znovuzřízení nadpřirozeného řádu, k založení či lépe obnovení království Božího.

Poněvadž pak jest Duch sv. „Posvětitel“ dárce posvěcující milosti (kterou do duší vlévá) a svou přítomností v ospravedlněných duších jest příčina vši stvořené svatosti, jest on původce našeho přijetí za dítky Boží. Jakoby se chtěly všechny osoby rozdělit o moc, kterou nejsv. Trojice má: Otec si ponechal péči o řád přirozený (stvoření, zachování, spravování viditelného světa), Duchu sv. předána starost o řád nadpřirozený. Duch sv. jej vybudoval tím, že vytvořil své tři největší díla: Neposkvrněnou Pannu, v níž se Syn Boží vtělil — lidskou přirozenost Kristovu — církev, mystické tělo Kristovo. Jako jest Otec neustále činný v řádě přirozeném, dává děšť spravedlivým i nespravedlivým (Mt. 5. 45), otvíraje ruku svou a plně všechno živočišstvo požehnáním (Ž. 144. 16), tak Duch sv. v nadpřirozeném, v království milosti. Jest stále „plodný“ a tvůrčí, tvoří nové členy nebeské vlasti a dává vždy nové dítky nebeskému Otci. Jako na vyvolenou Matku Kristovu snáší se na křestní pramen, činí lůno církve plodným a jí matkou mnohých dítek: Duch svatý, Oživovatel, uděluje nám nadpřirozený život na křtu sv., udržuje v nás tento život milosti (hlavně svátostmi živých), ztracený nám vrací (ve sv. zpovědi), skrze církev nás učí atd. Duch sv. jest tedy původce a zachovatel díla neskonale většího, krásnějšího a podivuhodnějšího než jest celý vesmír a přirozený řád. Otec řekl na počátku: „Množte se a naplňte zemi“ (Gn 1. 28). Duch sv. praví: „Naplňte *nebe*“. Toto podivuhodné působení Ducha sv. v nadpřirozeném řádě (v církvi Kristově) potrvá až do skonání světa. Otec Stvořitel, Duch sv. Obnovitel, Oživitel, Posvětitel, Učitel . . .

María Duchu sv. otevřela panenské lůno, by v něm vytvořil své největší dílo, a skrze vtěleného Syna Božího založil království milosti a pravdy. Za to ji učinil Královnou tohoto království, Matkou božské milosti a Matku milosrdenství, a obdařil ji onou neskonalou sladkostí, o níž byla už řeč (I. str. 64). Skrze ni přivádí nesčetné ku Kristu a k životu, vlévá jim do srdce lásku k ní, a svým řízením dbá, aby úcta mariánská nevymizela nikdy z církve, jejímž učitelem sám jest.

To jest, co Maria dala jednotlivým osobám převelebné Trojice. *Dala* — v tom smysle, jako když řekneme, že svatí věrozvěsti naši dali Bohu statisíce duší — tím, že je obrá-

---

tili. Vlastně bychom měli říci, že je Bůh obrátil skrze ně. Tvor nemůže Tvůrci dát nic, ani své zásluhy. „Tím, že korunuješ jejich zásluhy, korunuješ vlastně dary své.“ (Aug.) Nicméně můžeme užívat svrchu naznačeného způsobu mluvení. Jedna ze tří osob svatosvaté a nerozdílné Trojice vystoupila z lůna Otce na venek, a toto vystoupení zprostředkováno skrze vyvolenou Pannu, ona se stává ohniskem, jímž věčné úradky Nejvyššího procházejí — ohnisko, v němž se soustřeďují, sbíhají a na všechny strany rozšiřují paprsky Boží moci, moudrosti a lásky.

XVII. PANNA NAD PANNAMI — KRÁSNA MEZI VŠEMI...

Svaté a neposkvrněné panenství, nevím, kterými chvalami bych tebe vyvyšoval. (Liturgie.)

Uprostřed Tichého Oceánu se zvedá z vln ostrov Havai, cíl turistů, toužících po přírodních krásách. Málo kde byla příroda tak štědrá jako tam. Málo který návštěvník ostrova opomine podívat se na údolíčko Manoa, „pozemský ráj“, podle cestovatelů snad nejkrásnější na světě. Vroubeno strmými horami, s nichž se ženou dolů milé bublající bystřinky, na stráních se pasou stáda a dole vegetace přímo hýří. Vítr zanáší do údolíčka pasátní deště, jež mírní tropické vedro. Vstupme do údolí! Drobný déšť před námi, slunko za námi, a na strmé stěně dvojnásobná překrásná duha. Domorodci si o ní vypravují pověst: Sličná princezna Manoa, neustále obtěžována nápadníkem, prosila bohy za ochranu a byla proměněna v duhu. Každému, jenž do údolíčka přijde, jest blízka a nepřístupná zároveň; vznáší se nad ním — chce-li ji polapit, uniká mu, ale při tom mu nikdy nezmizí s očí, vždy stejně milá, líbezná a krásná.

Není tento pohanský mythus oněch divochů překrásný obraz té, již platí naše pojednání? Maria, vzor a ideál nejčistšího, nedotčeného a neposkvrněného panenství, Královna panen, Panna nad pannami, krásná mezi všemi... V ní krása a půvab panenské čistoty dosáhly nejvyššího stupně a předstihly anděly, v jejích šlépějích kráčejí mladistvé duše, mající pochopení pro to, co jest krásné, vznešené, nebeské, andělské, božské... Ideál Mariin se nad nimi vznáší, je zve, na pohled tak blízký, ve skutečnosti nedostupný a nedostižný. Jenom jít za ním a jemu se poněkud přiblížit můžeme.¹

Dokonalost Mariina panenství záleží v trojí přednosti: byla Pannou tělem, srdcem, smyslem (Virgo carne, mente, sensu). *Tělem*... Tělesná neporušenost a čistota se předpokládá, kdykoli jest o panenství řeč. To jest první a nezbytný požadavek. Ztrátou tělesné neporušenosti pozby-

¹ Matematik snad neodmítne trochu prosaické přirovnání: jako se hyperbola (křivka) svým assymptotám (přímá čára) vždy přibližuje, nikdy jí však nedostihne, tak se mohou synové Evini k sv. Panně jen blížit, nikdy jí však nedostihnou.

vá dívka lilie panenství a přestává být navždy pannou, ať se to stane dovoleně (v manželství) anebo hříchem. Může sice dosíci odpuštění, může pokáním mnohonásobně napravit a odčinit vinu, může se jí v nebi dostat vysokého místa mezi anděly, ale nikdy už nebude pannou. Zahrada církve sv. vykazuje velké kajícnice, jimž se dostalo i cti oltáře, ale neuctíváme a nemůžeme jich uctívat jako panny. Veliká světice jest Marie Egyptská, Markéta Kortonská a mnohé jim podobné; nicméně při mši sv. a v kněžských hodinkách mají jiné žalmy a jiné modlitby než sv. panny. Může se sice stát, že dívka jest připravena o tělesnou neporušenost a zůstane pannou. Když soudce hrozil svaté Lucii věcí, které se mučednice bály víc než ohně a zubů šelem, odpověděla mu světice: „Provedeš-li násilí proti mé vůli, zůstanu před Bohem pannou, a mezi nimi bude v nebeské slávě mé místo.“ To jest však jediný možný případ, kdy ztráta tělesné neporušenosti nepřipravuje o panenství, pokud jest pojmáno jako *ctnost*.

Nemysli však, že musí dojít k nejohavnějšímu, aby jinoch pozbyl práva být nazýván panícem a dívka pannou. Prvním dokonáním dobrovolným těžkým hříšným skutkem proti ctnosti andělské, ať sám nebo se spoluvinníkem, ztrácíš panenství. Podle slov sv. Pavla jest tělo křesťana chrámem Ducha sv.; kdo chrám znesvětil, dopouští se svatokrádeže a Bůh ho rozdrtil (1 Kor 3. 17). V jaké úctě chováme chrám nebo monstranci! Tělo křesťana jest v jistém smysle posvátnější! Při svatém přijímání se stává živoucí schránkou Velebné Svátosti, jest příbytkem duše posvěcené milostí, a podle vůle Boží oslaveno ve věčné slávě bude mít podíl na blaženosti duše. Proto jest křesťan povinen chovat vlastní tělo v úctě a čistotě (I. kap. 15.).

Tělesná neporušenost Matky Boží byla taková, že Bůh sám ji chránil *zázrakem*. Ale nejenom při narození Syna Božího — před každou i nejmenší úhonou bylo její tělo chráněno, před vším, co by jen poněkud zkalilo jeho čistotu, krásu i lesk, a čemu se nevyhne ani nejčistší dívka, ani světice. Nekonečná svatost a velebnost Syna Božího toho vymáhala. Tělo, které zvolil on za stánek, nesmělo sténat pod tíhou kletby vyslovené nad Evou: „V bolestech rodit budeš dívky.“ Tělo svaté Panny bylo prosto i těch následků, jež onu kletbu provázejí (viz kap. 16, pozn. 3).

Panna *srdcem*... Tělesná neporušenost sama sebou ctností není (právě tak jako na př. tělesná краса). Co ji

činí ctností a záslužnou, jest *láska k svaté čistotě*. Každá ctnost má sídlo v srdci, tedy i ctnost andělská. Tělesnou neporušeností se stkvěly na př. i Vestálky v pohanském Římě. Vynucená čistota . . . Co nízkosti v tom slově! Nucená čistota — žádná čistota. Platí stejně o Vestálkách, o těchto dívkách, jež se vzpíraly vzít na sebe „nesnesitelné a strašné jho“ trvalé zdrženlivosti a jež musil pontifex (velekněz) násilím vybrat (obyčejně z nejchudších rodin) a přinutit k úřadu strážkyň posvátného ohně,² jako o vojácích v kasárnách. Svatý Jeroným píše kolem r. 400 o některých křesťanských dívkách, že mají čistotu Vestálek, nikoli Mariinu. Chce tím říci: nedopustí, aby byly zneuctěny, ale jak to vypadá v srdci! Jaké myšlenky, žádosti, touhy! Tělesná neporušenost (panenství) jest dar, který dává Bůh do vínku každému. Dar — nikoli ctnost. Ctností se stává, když si jí vážíme a chráníme, když se varujeme všeho, co by ji poskvřnilo a ponížilo, když za ni případně i bojujeme. I když chce dívka sloužit Pánu Bohu ve stavu manželském, má povinnost chránit panenskou čistotu až do chvíle, kdy podá snoubenci před oltářem ruku. Jinoch a dívka, o nichž se může říci „panic (panna) tělem, panic duchem“, ti teprve mají ctnost a zásluhu čistoty. Jedině toto *vnitřní smýšlení jest duší této ctnosti*, činí ji Bohu milou a záslužnou, dodává jí ceny a zjednává nám odměnu v nebesích. Čistota těla jest drahokam, ale nebroušený. Čistota ducha jest drahokam broušený, tudíž krásný a drahocenný, a jen takový může být zasazen do koruny věčné slávy.³

Je-li jinoch nebo dívka odhodlána uchovat si panenství po celý život, pak dosahuje tato ctnost nejdokonalejšího způsobu, jaký jest u smrtelných synů a dcer Adamových možný. Mluvit o tom, jak se stkvěla Matka Boží čistotou ducha, t. j. o její lásce k této ctnosti, není již třeba po všem tom, co jsme rozjímali o jejím slibu čistoty (I. kap. 26).

V roce, kdy bylo prohlášeno dogma Neposkvrněného Početí, konala se kdesi na Rýně překrásná slavnost. Do nového

² Potřeboval jich šest na 30 let — za deset let dvě! Co dívky v upadlém Římě považovaly za neštěstí, pokládá dívka křesťanská za čest — majíc na očích obraz sv. Panny panen!

³ Dívko, jak šťastná bys byla, kdybys uchovala i v mysli a chránila skutkem, co máš v těle! Co platno chránit pouze neporušenost těla, a svatyni srdce poskvřnit hříšným myšlením? (Petr Dam. In Nat. B. M. V.)

farního chrámu ve Flinthern byly přeneseny za ohromné účasti lidu tělesné pozůstatky jakéhosi zesnulého a pochovány v mariánské kapli právě před oltářem Královny panen. Byl to kníže? Či snad nějaká princezna? To ni ono. Šlo o obyčejnou selskou dívku. Vysvětlení ti podává náhrobní nápis: „Zde odpočívají tělesné pozůstatky Anežky Pfeiferové, koruny panen flinthernských, která byla zavražděna v boji za nevinnost 16. dubna 1754 a zde pochována 17. dubna 1854.“ Dívka nesla velikonoční vejce do sousední vesničky, cestou ji zadržel jakýsi pasák. Dívka se bránila. „Já tě zabiji!“ „Raději umřít než ztratit nevinnost!“ Vykrvácela na třináct bodných ran, které jí zasadil; v nerovném zápase opakovala neustále nejsvětější jména.⁴ Byly doby, kdy se stkvěly dívky i vdané ženy neskonale větší jemností než dnes. Na Pyrenejském poloostrově stála kdysi na hranici paní (v Seville), odsouzená na smrt z nenávisti a ze msty od Kastilského krále Petra Ukrutného († 1369). Byla docela bez viny, matka dona Juana Alfonso de Guzman. Služebníci byli přítomni její smrti. Hranice zapálena, tu se zvedl vítr a bylo nebezpečí, že jí odhrne šaty; odsouzená měla ruce přivázány k sloupu. Tu vyskočila k ní do ohně její služebná Isabella Davallos, přidržela jí šat a dokonala v plamenech spolu s ní. — „Pověz mi, s kým obcuješ,“ byt jen v myšlenkách — mládež sycená mlátem či spíše blátem dnešní literatury, a naopak mladá jinošská nebo dívčí duše nespouštějící zraku se své hvězdy, obírající se v mysli svým přečistým ideálem — jak by to i ono mohlo zůstat bez vlivu!

Každá doba mívá nějakou nemoc, „svou“ nemoc. Někdy se vzmuže tak, že se stane epidemií, a ta nabývá povážlivých rozměrů. Pak ale vniká i do řad věřících, i tam nakazí kdekoho. Pohanský humanismus 15. století — i někteří mužové v purpuru vdýchali do sebe tyto jedovaté bacily, jichž

⁴ Pachatel byl pak v Mohuči ztrestán smrtí. V „barbarském“ středověku by byl stejný trest stihl každého vinníka, v „lidumilném“ novověku se zachází se zločinci tohoto druhu až příliš jemně, a tím jest jim vydána na pospas kdejaká dívčí nevinnost. — Berghoff, duchovní správce věznice, líčí své zkušenosti v onom smutném domě. a bolestně volá: „Vy vrahové duši, kteří nečistotu vychvalujete a oslavujete, mluvíte o zdravé smyslnosti a volné lásce: vašich obětí je legie (Mar 5. 9), vaše cesta jde přes rozšlapané ráje . . . vy jste agenti ďáblůvi, rozbíjíte zákon Boží, a ovoce? Miliony rozdupaných nevinností, zlomeného rodinného štěstí, zmařených existencí . . .“

byl vzduch plný, a nikomu to nepřipadalo podivným. Epidemie dnešní doby — neplatí jí daň nejeden z těch, kteří pro Krista pracují? Nikoli ze zlé vůle, naopak, s úmyslem prospět tím Kristu a jeho svaté věci! Jsme otráveni morovými bacily, a nevíme o tom! Mládeži se radí známost — předčasná, bezúčelná, že prý tak se povaha vykristalísuje! Augustin, jenž byl ve věci zkušený, mluví jinak: „Povaha se zocelí nikoli tím, že nárůživostí povoluje, nýbrž tím, že ji přemáhá.“ Nepřemohu vašeň tím, že jí dělám koncese, nýbrž tím, že jí odporuji. Modernisté myslili, že získají Kristu celý svět, když učiní světu víře odcizenému co možná nejvíce koncesí ve věcech víry — a koho získali? Dnes chtějí někteří „zachránit“ mládež tím, že dělají co největší ústupky v jisté věci. Za hranicemi jsem tento směr pozoroval, jedna kniha přišla proto na index. Rozumná opatření církve ohledně této věci jsou starobylá, ne však zastaralá, jak sám Foerster doznává. Sv. František Saleský uvádí přirovnání: Písek a voda jsou samy o sobě čisté: dej je však k sobě, a máš bláto. Střelný prach . . . celá léta ve skladišti leží, ale přiblížíš-li se jen jednou s ohněm, stačí jediná jiskra . . . „Zapírej sám sebe den co den“ (Lk 9, 23).

Schiller líčí kdesi ve své Messinské nevěstě sen knížete: vidí dva vavříny, mezi nimi lilie, jež se náhle promění v plamen a stráví všechno vůkol — zahrávání s erotickými city, jež na pohled tak milé a něžné jako ten kvítek a jež nepřemáhané zničí vše!

Tentýž autor v básni „Zastřený obraz v Sais“ líčí jinocha, jenž na cestách po Egyptě přijde do svatyně ve jmenovaném městě, a vidí tam zastřený obraz. Nikdo se neosměluje jej odhalit. „Co je skryto za tou oponou?“ „Pravda.“ „Tak? A tato tenká záclona mne od té pravdy dělí?“ „Ano, tato záclona a zákon (zápověď) Boží.“ Nedá mu pokoje, o půlnoci vnikne do chrámu a odhalí závoj — ráno ho najdou na zemi, umírá a praví: „Běda, kdo hledá cestu k věděni *skrze hřích*.“ Hříšná zvědavost! Protestant Förster mluví o „vykristalísování“ povahy docela jako Augustin a praví: „Odvrátit myšlenky od oné věci . . . a upřít mysl k obrazu Neuposkvrněné!“ Portugalský princ Jindřich „Námořník“, jehož jméno tak nerozlučně spjato s velkými objevy zámořskými 15. stol., charakter tak pevný a energický, žil v panictví. „Žádné slovo hněvu nevyšlo z jeho úst, ani kapka vína přes jeho rty, a žádná žena se nemohla pochlubit, že se jí dvořil.“ Podobně mluvil velký Tilly, když umíral —

ctitel a sodál mariánský! Nikoli dělat koncese duchu doby, nýbrž tím usilovněji vést mládež k Marii, čím více ohrožována světem andělská ctnost.

Panna *smyslem* (sensu) . . . Nesčetné zástupy paniců a panen obklopují trůn Beránka (Zj. 14. 1, 4). Po příkladě sv. Panny uchovávali srdce v čistotě, bojovali a zvítězili. Ale právě v tom posledním slově spočívá veliký rozdíl mezi čistotou Marie Panny a čistotou světců. Tito musili svádět *boje* (mnohdy urputné) s pokušením a tělesnou žádostivostí, s nepřítelem stejně mocným jako dotěrným, stejně obtížným jak drzým. Mnohdy si musili krvavě vybojovat korunu svatého panenství a do krve bránit lilii čistoty.⁵ Čti jen životopis sv. Benedikta, sv. Františka Serafínského, sv. Josefa Kupertinského, sv. Anděly Folignéské a nesčetných jiných.

Co soudit o světcích, kteří bojů nezakoušeli, jsme slyšeli (I. str. 233). Tamtéž jsme uvažovali, jak nade všechny tyto omilostněné duše vyniká Neposkvrněná Panna. U ní byla naprosto vyloučena jakákoli možnost. Nejen že nikdy nejmenšího hnutí smyslnosti nepocítila, nýbrž vůbec zakusiti nemohla. Pochopíme přece, že v této věci panenská Matka Syna Božího nemohla stát níže než Mechtilda, Gertruda nebo Terezie. Maria však byla nadto prosta dědičného hříchu, a tím uchráněna i jeho smutného následku, tělesné žádostivosti (I. kap. 17). I světci přinášeli na svět duši dědičným hříchem zraněnou. Rána žádostivosti v nich byla zvláštní milostí Boží nanejvýš zhojena, vášeň v jejich srdci někdy jako v odměnu za vytrvalost a pevnost v dlouhých bojích spoutána, Maria však, jsouc dědičného hříchu prosta, nebyla jeho ranami zasažena. V jejím srdci vášeň v zárodku udušena, z kořene vytrhána. Suď sám, co jest dokonalejší: mnozí v dlouhých a těžkých bojích slavně vítězí nad tímto domácím nepřítelem, jež v sobě nosíme; někteří ho měli sice doma, ale svázaného, takže se nemohl hnout; jediná Maria ho byla docela prosta, k ní vůbec přístupu neměl.

To jest čistota jedinečná, výsada, již se nedostalo a nedostane žádnému světci, ani předchůdci ani pěstounu Pá-

⁵ „Panna čistá, panna jedinečná, panna jediná. Ostatním panám dosti na tom, že zvítězily, dostačí, že nepodlehly. Maria však byla veskrze pannou: tělem, duchem, pohledem, myslí, citem, řečí, skutkem, smyslem . . .“ (Tom. Vill., De Ann. II.) Podobně Richard a S. V., De Emm. 31.

ně,⁶ protože žádný nebyl prost dědičného hříchu, žádný nebyl vyvolen za stánek Ducha sv. a za Matku Boží. O kterém si z nich praví církev: „Učinil jsi ho málo menším andělů“ (Ž. 8. 6). Maria předčila anděly; k její čistotě se nedá žádná přirovnat, v jejím světle bledne a mizí čistota největších světců. Byla skutečně jako andělé, kteří těla nemají, a proto tělesných obtíží zakusit nemohla. Tak to vymáhala čest vtěleného Syna Božího. Jeho Matka musila být v pravdě andělskou, prosta všeho, co pokořuje, byť to hřích nebyl.

K tomu se druzí další výsada, kterou marně hledáme u největších světců. Andělsky čistá Anežka si stěžuje, že její smrtelné tělo jest milováno očima, kterými milována být nechce. Svatá Růžena Limanská a jiné světice zakusily, že tělesná krása jim byla obtíž, vábiv nepovolané, a proto se jí hleděly zbavit. Letopisy mučednické (*Acta martyrum*) vypravují o nejedné dívce, obžalované a postavené před soudce ze msty od nápadníka, jenž se zahleděl do její krásy, vzplanul hříšnou náklonností a byl od křesťanské panny odmítnut. Marii se dostalo, co žádnému světci. Byla krásná, nebesky krásná, nebylo však třeba, aby se zbavila krásy jako jmenovaná svatá Růžena nebo Anděla Merici, neb aby prosila Pána, by sám jí krásy zbavil, jako sv. Lidvína, ani aby prchla z domu nebo se skrývala jako sv. Růžena Panormská. Nestalo se jí, co čteme o sv. Tomáši Aquinském nebo Františku Saleském, kteří byli sváděni. Peč svaté čistoty rozléval po její bytosti takové kouzlo, že se mu nikdo neubráníl. *Nikdo na ni nemohl pohlédnout hříšným očima. Cosi andělského, nadzemského, nebeského dýchalo z její tváře, že pohled na ni nemohl vzbudit, leč myšlenky svaté.* Její zjev naplnil láskou k čistotě každého, kdo na ni popatřil, a duše každého tajemnou mocí nese na vzhůru k nebeským výšinám. Co na tom divného, uváží-

⁶ Netvrdíme, že tito zakoušeli osten těla, jak o sobě doznává apoštol národů (2 Kor 12. 7), nýbrž že u nich nebyl *fomes exstinctus* — nanejvýš *ligatus*, a to jest pravděpodobné; zvláště o strážci panenství Rodičky Boží tak lze právem soudit. Svým nejmilejším duchovním dítkám dala sv. Panna podíl na své výsadě tak dalece, že nezakusili ostnu pokušení. Jan Berchmans na př. ovědčuje P. Ceparimu: „Ani ve dne ani ve spánku jsem nezakusil myšlenku nebo představu nebo hnutí proti sv. čistotě.“ Před smrtí píše: „Circa castitatem nihil sensi beneficio Virginis.“ Bellarmin o tom praví: „To jest privilegium Mariino, jež ona udělila svému milému duchovnímu dítku.“

me-li, že i pohled na její obraz ve chvíli pokušení plaší a zahání okamžitě každou nízkou myšlenku a představu! Prchá-li při pohledu na její obraz pokušení jako výr před denním světlem, co působil v duši asi pohled na ni samotnou!

Tak mluví svorně všichni Otcové, kteří se tohoto předmětu dotýkají. „Taková byla její milost . . . že nejen v sobě milost panenství uchovala, nýbrž i ty, s nimiž se stýkala, láskou k neporušenosti nadchla“ (*integritatis insigne conferret; Ambr., De instit. virg.*) „Taková byla čistota sv. Panny, že nikdo na ni nemohl hříšně pohlédnout. Vnitřní čistota vyzařující z tváře uhasila svou mocí i nejmenší jiskru žádostivosti v každém, kdo na ni pohlédl. Cosi andělského, ba božského zářilo z její tváře.“ Což divu? O světících se dovídáme, že „v jejich stárnoucím obličejí cosi andělského se jevilo: tím spíše jest nám věřit o podobné Bohu Marii, že . . .“ (*Dion. Karth., De praeconio M. I. 40.*)

„Přesvatá, čistá a neposkvrněná Panna, již nad ostatní se dostalo té výsady, že čistými činila ty, kdož na ni pohlédli: z jejího panenství panny pučely (*Zach. 9. 17*). Zvláštní věc a milost podivuhodná: třebaže byla nade vše přirovnání krásná a přesličná, oči těch, kdož na ni hleděli, nejen neurážela, nýbrž krásou a cudností svou je povznášela a posvěcovala (*honestabat sanctificabatque*). Taková byla Mariina čistota, takové její panenství.“ (*Tom. Vill. De Ann. II.*)

„I vstoupil Ježíš do kteréhosi hrazeného městečka (*Lk 10. 38 — Bethanie*). Nikoli nevhodně se Maria tomuto městečku přirovnává, jelikož panenství myslí i těla ji jako zeď odevšad tak ohradila, že nikdy k ní hříšná žádostivost žádného přístupu neměla, aniž kdy smysly její byly nějakým svůdným pokušením porušeny. Nemůže-li však panenskou čistotu přemoci hříšná žádost, pokouší ji pýcha, a proto jest v téže Panně věž pokory, která od hradeb panenství vši pýchu vzdaluje. Protože pak rozkoš (nečistá) svádí pokoru, když pýcha nic nezmůže, je tu věž panenství, by vzdálila veškerou nečistotu. Tak toto dvojí . . . navzájem se chrání, aby v přepokorné Panně nebyla nikdy pyšná čistota ani poskvrněná pokora.“ (*Ans., hom. IX.*)

XVIII. VE TVÝCH ŠLÉPĚJÍCH....

Za tebou poběžíme po vůni ctnosti tvých. (Viz Pis 1. 3.)

A

Na severním okraji Akropole, hradu, jenž strměl nad hlavním městem řecké Attiky, stála ohromná socha Athény, bohyně moudrosti a čistoty, ochránkyně města a republiky. Mistrovské dílo Fidiovo ze zlata a slonoviny, na hlavě přilbu, v levici štít, v pravici sošku bohyně vítězství (Nike). Stála tu jako bojovná vítězná panna, hledíc k východu, ovládajíc postavou a pohledem zemi i moře. Když vystupovalo ráno slunko z vln Egejského moře, padl první paprsek na přilbu a tvář panenské bohyně; ji též pozdravovalo i posledním zákrmitem světla, než zapadl den v Salaminských vodách. Řecká báje o ní vypravovala, že byla miláčkem nejvyššího boha, prosta všech nedokonalostí a neřestí tělesného života, jimž propadali bez výjimky všichni Homérovi bohové.

Athene Parthenos — Athéna panna, nejpěknější výplod řeckého bájesloví, nejušlechtilejší výtvar helenského umění. Řecká mythologie, jež měla oltář i pro boha zlodějů a bohyni nečistoty, zírала s úctou vzhůru k postavě, jež stála vysoko nad prachem země, blíže k nebi, jediný čistý obraz v jejich ohavném náboženství i v zástupu jejich nečistých bohů. Chápali tento ideál? Prakticky jistě ne. Hleděli k ní sice s obdivem, sloužili však a obklopovali oltáře jiné bohy. Afrodité (táž, co římská Venuše) přinášeli v oběť, co má dívka nejdražšího a nejkrásnějšího. Mezitím stojí nad Akropolí socha Athény panny, nechávajíc hluboko pod sebou všechnu špínu attického velkoměsta a hledíc k východu, jakoby odtamtud očekávala uskutečnění těch ideálů, jež měly v pohanských dobách jen obdivovatele, ne však následovníky. Ale tolik můžeme ze sochy vyčíst: i pohané chápali, že k tomu, aby kdo zůstal čistý, je třeba síly, velké mravní síly. Proto ji zobrazili jako bojovnici: přilba, štít . . . čistotu nutno si vybojovat. Že to vítězství jest řídké, věděli také; proto jí dali do rukou *maličkou* sochu bohyně vítězství — —

Staletí uplynula od doby, co Fidias postavil na Akropolí své veledílo. Na východě, kam jeho socha hleděla, v zemi, o které nevěděl a od níž jen Egejské moře Helladu dělilo,

připravil Nejvyšší uskutečnění toho, co bylo pro něho jen pěkným snem. Tam vytvořil Tvůrce Pannu, která by byla živoucím ideálem nepokálené čistoty, Pannu vítěznou, jež rozdrtila hlavu starému hadu, držícímu nečistotou ve svých spárech veškeré lidstvo, a jež by dokázala, co dokázat nemohla ona vybájená bohyně: nadchnout tisíce a miliony k lásce a praktikování ctnosti andělské.

Cílem našich úvah, jak stále a stále připomínáme, jest ukázat, že úcta mariánská jest zdroj životní síly, jak pro obrození hynoucího pokolení Bohu cizího, tak pro udržení Kristova (nadpřirozeného) života v duších věřících. Nikoli plané horování, nikoli jalová, byť i krásná poesie, nikoli vedlejší ozdoba svaté víry nebo jeden z mnohých drahokamů zářících v diadému církve Kristovy. I nečistý Goethe se zmohl ve Faustovi na milou básničku ke cti nejčistší Panny (Markétčina modlitba k Bolestné Matce), a právě tak frivolní Heine a jiní. Jaký div, že mariánská poesie má půvab i pro protestanta nebo nevěrce? Úcta mariánská jest však daleko víc — jest lékem (jedině účinným) modernímu, mravní hnilobě propadlému světu, jest i životní otázkou věřícího lidu.

V ní má věřící ochranu proti nákaze bludu a epidemii mravní zkaženosti, z ní může a má čerpat nový život všechno lidstvo, přivedené nevěrou a nečistotou na okraj hrobu jako kdysi Babylon a klasický Řím. Tato věc, kterou jsme jasně ukázali a dokázali již nejednou, nejeví se nikde v tak jasném světle a není osvědčena tak nezvratně jako při předmětu, o němž právě jednáme: Maria — svatá Panna panen, ideál čistoty. Tělesná žádostivost, největší rána zasazená dědičným hříchem . . . Smrtí pohrozil Bůh člověku, jestliže zhřeší. Zárodek smrti, který Adamova vina vložila do lidské přirozenosti, není nikde tak patrný jako zde. Smrt jest roztržení svazku, jenž pojí duši a tělo; tělesná žádostivost jest natržení tohoto svazku (I. str. 232). Je to zvláštní: právě v úkonu, kterým člověk tělesný život jinému sděluje, se skrývá osten smrti; právě zde má smrt svou temnou skrýš.¹ Připomíná snad člověku, že dává synům smrtelný život, a že je tedy rodí spíše k smrti než k životu?

¹ „Proč v tomto životě nežijeme bez porušení, ne-li proto, že lidská přirozenost bez porušení není zasévána? Porušenosti propadlý kořen počíná klíčit již v hodinu početí. Ale v nejbl. Panně byl (tento kořen) vyřazen; víme pak, když jest vyřazen kořen, že spolu s ním i (špatný) plod hyne.“ (Rich. a S. Vict., De Emman. 1. 12.)

(Bern., Super Missus.) Rozpor ducha a těla se nikde tak hrůzně nejeví jako zde. Že v této věci opravdu vězí zárodek smrti, o tom nás přesvědčují dějiny. Kdekoli člověk této náruživosti nezřízeně hověl, tam nastala hniloba nejen mravní, nýbrž i tělesná, jak jednotlivců, tak i celých národů. I pohané dobře věděli: nechceš-li zahynout, braň se, drž tělesnost na uzdě, křof ji, přemáhej ji seč síly stačí.

Avšak člověk k smrti odsouzený, její zárodek (od rodičů obdrženy) s sebou na svět přinášející a sám na sebe odkázaný byl jako nahnílý strom. Hniloba v kmenu pokračuje víc a víc, nezhojí se stářím, nepomine dobou, naopak vzmáhá se, a na konec se zhroutí i staletý velikán. Taková byla situace lidstva před příchodem Spasitelovým. Šlo neodvratně smrti vstříc. Jak mu pomoci? Paragrafy? Císař Augustus jest nejlepším dokladem. Zná dobře lék, jenž lidstvo může před záhubou zachránit, vydává tedy zákony na ochranu manželské čistoty, a zákonodárce sám se podle nich neřídí. Vidí (podle slov současného básníka), co jest dobré, správné a slušné, a sám vědomě koná, co jest nesprávné a zlé. Podobá se člověku, jenž volá, aby s břehu tonoucímu hodili lano, ale sám se ho nechápe a dobrovolně tone v bahnité tůni — proto, že je mu v močále blaze. Jenže stejně blaze jest v něm i těm, kterým chce z něho pomoci a které z něho vyháňí. „Zachraňte národ —“ „Já chci užívat a hovět choutkám, na jednom jedinci nesejde — budou-li všichni ostatní pamatovat na národ a z lásky k národu se přemáhat, bude jeho budoucnost zabezpečena.“ Ale tak volá i druhý, třetí, všichni — tenkrát stejně jako ve XX. století. Jiní se činí advokáty neřestí, předstihující své starověké kolegy o sto procent, a aby obhájili sebe, obhajují a přímo oslavují nepravost. Staří alespoň doznali upřímně: „Ohavnost je, co tropíme, chybujeme, ale nemůžeme si pomoci.“ Dnešní (Nietzsche & Cie) prohlašují: „Správně jednáme my, nečistí; proti mravnosti hřeší ten, kdo se přemáhá.“ Poturčenec horší Turka . . . do větší zkázy upadá, kdo se od světla (poznání pravdy) odvrací, než ten, kdo toho světla (Krista) nepoznal.

— Pěkná analogie v přírodě jest úhoř. Dlouhou dobu bylo jeho rozmnožování vědě záhadou. Šest let asi pobude ve sladkých vodách, pak nastoupí (samečci i samičky) cestu do Sargassového moře (východně od Antill), tam v hlubinách v rozsáhlých „lesech“ mořských řas klade vajíčka a hyne — žádná stará ryba se nevrátí. Začátek života mladých jest pro staré smrt.

Ti pak, kteří uznávají: „Musíme z močálu, sic národ zahyne,“ mlčky při tom dispensují sebe. Žádá-li láska k vlasti obět, tu přenechají jiným. Tak dnes, tak roku 1618, tak ve starém Římě. O lásce k vlastní duši vůbec nemluví, a o lásce k ctnosti teprve ne — mluv o ctnosti lidem, kteří znásilňují pojmy a prohlašují ctnost za neřest a ohavnost za ctnost, aby ve svých zvrácených „zásadách“ a „názorech“ o mravnosti mohli od bahna obmýt své „čisté ruce“ a říci: „Nevinen jsem já jakékoli nečistoty — čistý jsem já, nedotýkej se mého života a mého jednání.“

Staří tedy, jak řečeno, cestu k záchraně sebe i národa ze zkázy a z mravní hniloby viděli, ale nešli po ní. Scházela milost, scházela *vzor*. Toho vzoru se dostalo lidstvu teprve v Neposkvrněné. Nešlo o to, aby lidstvo poznalo a uznalo zkázu tělesného hříchu a nutnost i význam čistoty — toho si rozumní byli vědomi již před příchodem Spasitelovým. Na tom záleželo, aby si zvláště mladé duše ctnost andělskou *zamilovaly*, a to bylo nemožno bez živoucího vzoru. Mrtvá literatura mravoučné knihy to nespraví!² Živoucí ideál — kdo jím byl a jest, o tom netřeba se šířit. „V celých zástupech půjdou *radostně* panny v jejich šlápějích“ (viz Ž. 44) — praví prorok o vyvolené Matce Knížete nebe a země.

Jako vonná růže krásná přišlas na svět, Maria,
bys nám jako hvězda spasná cestou k nebi svítila.
Vypros nám, o drahá Máti, vypros milost, Maria,
aby krása podobná ti v srdcích našich zářila.
Zdob nám srdce liljí bílou, aby tebe, Maria,
s okrasou ti zvláště milou ústa naše slavila . . .

O císařovně Marii Terezii se vypravuje, že měla dar každého nadchnout pro své zájmy. Jak dovede nadchnout nebeská Královna vnímavé a nezkažené duše pro zájmy své,

² Rousseau píše „Emila“ a vyzývá v něm matky, aby samy vychovávaly své děti a nesvěřovaly je cizím; sám však všech svých pět dětí posílal jedno za druhým do nalezince. O Starém Zákoně praví Aug.: „Zákon hrozil, ale nepomáhal; přikazoval, ale neuzdravoval; neduh ukazoval, ale neodstraňoval.“ Světec opakuje totéž, co apoštol národů obšírně rozvádí v listě k Řím. v prvních kapitolách. Platí-li to o psaném slově Božím (S. Z.), čím více o slovech lidí, kteří svými mravoučnými předpisy chtějí nahradit křesťanství a dát jimi lidstvu něco dokonalejšího a lepšího než živý příklad Kristův!

totiž k lásce Kristově a k lásce k ctnosti andělské, o tom svědčí minulost i přítomnost.

Nepodceňujeme namnoze sílu a vliv živého vzoru? Při výchově nedospělých dětí ovšem nikoli — tam jest nám důležitost i význam tohoto „názorného vyučování“ samozřejmá. Kdo by nevěděl, jakou moc má na ně docela všední příklad, ať dobrý ať špatný, doma neb mimo dům! Jenom na nedospělé děti? Stačí jedině prázdniny, a osmnáctiletý student se vrací do ústavu tak změněný, že ho vychovatelé nepoznají; pobude několik týdnů u příbuzných, a rodiče nad ním lomí rukama.

Chceme však dospělé prohlásit za povznesené nad jakýkoli vliv příkladu, jak dobrého tak špatného? Pak bychom špatně znali lidské srdce a skutečný život! Na kterém úskalí ztroskotalo štěstí mnohého domu? Otec rodiny se dostal do špatné společnosti — více poznamenávat netřeba. Připojme nějaký obrázek z dějin. Když francouzský král Filip August zapudil manželku Ingeborgu a pojal Anežku Meránskou, byli hotovi mnozí „velcí páni“ následovat jeho příkladu. Jaký vliv měl na dvořany i na celý národ příklad Ludvíka XIV., jeho nástupce „krále bidáka“ a hospodaření královských milostnic na versailleském dvoře, je s dostatek známo. Jakou změnu v tomto prohnilém prostředí způsobil příklad jedině čisté ženy (paní Maintenonové)! Jaký vliv měl na celou armádu čistý zjev Panny Orleánské! S podobným zjevem se setkáváme v posledních bojích křesťanských Španělů proti Maurům. Královna Isabella obětovala všechny své skvosty a spolu s vojínou snášela všechny útrapy. Pohled na tuto čistou hrdinnou bytost vléval takové nadšení do srdcí všech, že celý tábor poskytoval stejnou podívanou jako tři čtvrtě století před tím francouzské voje za vedení Joanny z Arcu.

Staří křesťané obraceli pohany nikoli pěknými slovy, nýbrž svatým životem. Nezanedbáváme dnes tento jedině účinný prostředek k obrácení jinověrců? O plukovníku Paqueronovi říkali protestanté: „Kdyby všichni katolíci byli jako on, patřili bychom už zítra k nim.“ Stolberg tvrdil, že ho přivedl do církve Kristovy příklad westfálských katolíků. Naopak kterýsi indiánský pohlavár řekl jednomu protestantskému misionáři, jenž se snažil ho obrátit: „Křesťan mnoho pít, křesťan lidi bít, křesťan pravdu nemluvit.“ Pohanští Guanchové, obývající Kanárské („Šťastné“) ostrovy, objevené Bethencourtem (r. 1402), přijali Evropany přá-

telsky. Tito je věrolomně zradili: pozvali je na loď k hostině, pozajímali a vrhli do okovů, aby je prodali do otroctví. Misionáři, kteří se brzo po tom pokoušeli hlásat domorodcům Krista, nenalezli u nich důvěry. „Zač stojí náboženství, jehož vyznavači jsou takoví zrádci!“ Dějiny objevení Ameriky jsou plny podobných obrázků, jež zůstanou na věky skvrnou evropského jména, a podmanitelé Austrálie byli o značné procento horší.

Přesmutný jest obraz z čínských misí. P. Ricci T. J. († 1610) zjednal si svými astronomickými vědomostmi přátelství a přízeň císaře, takže dovolil jeho spolubratřím hlásat sv. víru v celé říši. Mnoho učenců a úředníků v Pekingu bylo získáno Kristu, několik princů a jedna princezna veřejně se hlásili ke křesťanství. Lid prosil za věrozvěsty, chtěje poznat náboženství zdobící srdce jejich mandarinů čistotou a vlídností, na jakou nebyli dosud zvyklí. Přední hodnostáři říše byli přijati do řádu T. J. Mandarin Yang, jeden z nejslavnějších učenců celé Číny, byl sloupem svaté víry, tři křesťané byli členy císařské akademie, v Pekingu byl dokonce zřízen řádový noviciát. Na konec byla pokřtěna i císařovna (obdržela jméno Helena) a jeden její syn (na jméno Konstantin). Zdálo se, že půl Číny bude hravě přivedeno do ovčince Kristova. Slibná práce se rozevírala na vinici Páně. Do říše středu pak přicházeli i jiní misionáři, ale místo co by pracovali o záchraně nesmrtelných duší, těžce nesli, že nejsou tak oblíbeni. Nevzali si k srdci slova Pavlova („Jen když jest Kristus hlásán, ať ode mne ať od jiných“), začali se s jesuity hašteřit, a výsledek byl ten, že se národ i císař odvrátil od těch i od oněch. „Místo co byste nám přinášeli lásku, hádáte se sami mezi sebou.“ Tak zmařeno skoro docela dílo, jež tak slibně začalo.

V revoluci francouzské řekl jeden voják svému vzornému důstojníkovi: „Kdyby bylo mnoho takových jako vy, nebylo by mnoho takových jako já.“ Taková jest moc příkladu. Jestliže španělský zákon ukládal rytířům, aby se při stole předčítaly velké skutky předků, činil tak z přesvědčení, že vznešené příklady rozněcují víc než vznešená slova. Slavný Ozanam přišel do Paříže v době, kdy jeho víra prodělávala těžkou krizi. S duší pochybnostmi zmítanou vstoupil do kostela, vidí tam v koutě na kolenou jakéhos muže se modlit růženec. Pohlédne blíž — Ampère! Jeho ideál, genius vědy! Klekl za ním a modlil se též. „Ampèrův růženec vykonal ve mně větší dílo než všechny knihy a všechna kázání.“

Ale dost již těchto a podobných obrázků. Plnýma rukama je můžeme sbírat, jak v historii tak ve všedním životě, ve velkém i malém. Má-li příklad na lidské srdce takový vliv, což teprve ideál, jež se snažím napodobit seč síly stačí! Taková už jest lidská přirozenost (nebo chceš-li lidská slabost): musí mít vzor, v němž by byl uskutečněn, zrealisován, ve skutek uveden ideál svatého života. Víme sice, čeho se máme varovat, co konat, které ctnosti mají křesťana zdobit. My však chceme nejen slyšet, co k dokonalosti patří, nýbrž žádáme ji i vidět. Nedovedeme jít sami strmou cestou svatosti podle návodu, jež nám svatá víra dává; jest třeba, aby někdo šel před námi, a my za ním v jeho šlépějích.

Již o tom byla řeč (I. kap. 17), a nerozpakujeme se opakovat, o čem jsme již tam uvažovali. Vzpomeňme na př., jak chápala Hellas nutnost takových příkladů, zvláště pro mládež. Nikoli (aspoň ne výhradně) mrtvou literou mravoučných Platonových spisů (na př. o statečnosti), nýbrž na ideálních postavách Homérovy Iliady vzdělávali a vychovávali jinochy. Od oněch hrdinů se měli učit (a učili se, dokud nenastal mravní i politický úpadek klasického Řecka) mužnosti, lásce k vlasti a vůbec národním helénským ctnostem, zatoužit po slávě a nesmrtelnosti a pokusit se o velké činy. Jenže ty ideály byly zbájené, plané, pro jediný národ — proto pomínuly spolu s jejich bohy a bohyněmi jak zimní sníh pod paprsky jarního slunka.

Přece však nezůstaly tyto vzory mužnosti bez vlivu na řeckou mládež. Kde však byl vzor, jenž by je byl nadchl k lásce pro *ctnost andělskou*? Nejen jinochy, nýbrž i dívky? Tyto ovšem neznamenalý tehdy nic, stejně jako dnes tam, kam nevniklo světlo sv. víry. Avšak ideál čistoty nemohla tehdejší doba dát ani jinochu ani dívce, ani mládeži ani dospělým. Na něj musilo lidstvo čekat dlouhá tisíciletí. Těš však hladového, že za rok bude úroda! Lidstvo dlouhým čekáním zahynulo duševním hladem téměř docela. Ctnost andělská zhynula vysílením — Šťastná doba mesiášská! Šťastní my, kteří jsme se jí dočkali! Nikoli mrtvá litera, nikoli zákony, nýbrž Maria vzkřísila zhynulou ctnost — přivedla ji k životu vzorem nedotčené a neporušené čistoty, jež byla v ní ztělesněna a jež svou krásou okouznila i uchvátila tisíce srdcí.

Čistota manželská — Promluvíme o tom v kapitole 20. Příroda, jež nám jako v obraze ztělesňuje ohavnost vášně i krásu ctnosti, jak v květinách (skromnost ve fialce, vzne-

šenost v palmě atd.) tak v němé tváři (hrdost v orlu, mar-
nivost v pávu atd.), podává nám též pěkné ilustrace před-
mětu, o němž jednáme. Rozmilý pohled jest na příklad na
papouška vlnitého v kleci. I když mu tam dají druhou sa-
mičku, hledí si jen své, přináší jí potravu, když sedí na vej-
cích, a jiného nedbá. I ve velkém hejně lze párky poznat,
poněvadž jsou vždy pohromadě. Sameček jde za lovcem,
jenž nese zastřelenou samičku, až do jeho domu, i do města,
a nehne se od mrtvé družky. Někteří papoušci se ujímají
opuštěných („osiřelých“) mláďat i cizích druhů, jimž staří
zahynuli, a věnují se jim, seč síly stačí.

Nám však jde především o čistotu panenskou. Nečistota,
hřích těla . . . jak odporná Bohu, jenž jest pouhý duch!³ Není
neřesti, jež by v člověku tak utloukala, co jest v jeho při-
rozenosti duchového a andělského, a kterou by se v člověku
více uplatňovala tělesná (tedy zvířecí) stránka jeho při-
rozenosti. Teď tomu ovšem dali „vědecký“ podklad: „doká-
zali“ totiž, že člověk se vyvinul ze zvířete. Podle toho mo-
derní člověk žije. Staří pohané čistotu sice nepraktikovali, ale
respektovali. Moderní pohané? . . . S takovými mluv o kráse
Neposkvrněné Panny! Jakobys se slepým mluvil o nádheře
alpských hor nebo s negramotným francouzsky o filosofii.
Člověk utlouká v sobě, co v něm andělského, koedukace to
podporuje, rozlukové zákony tomu napomáhají, literatura to
žene do krajností.

Moderní literatura . . . srdce krvácí každému, kdo má
s mládeží co dělat a pozoruje tuto zkázu. Augustin si stěžuje,
že musili do sebe ve škole „tento jed lít“, a nebylo jediného
rozumného hlasu, jenž by se ozval proti tomu. Arthofer (I.
256) vyzval jednou vězně, aby napsali svůj úsudek o knize.
O četbě nečisté psali: „Nevím, zda Gutenberg vynalezl tisk
z vnuknutí Božího či ďábelského . . .“ (chce říci: ďábel se cho-
pil tohoto vynálezu ke zkáze milionů duší). „Já bych sem ne-
byl přišel, nebýt špatného tisku. Goethovo Utrpení mladého
Werthera . . .“ Kniha prohlašovaná za perlu novověké litera-
tury! Goethe vzal své poslední lásce, čisté Oldřišce Lewetzo-
wové, svou knihu z rukou. „To není pro tebe.“ Jiný vězeň:
„Lidé, kteří se denně živí zdechlinami . . .“ Kdesi dívka v ža-
láři: „Fantasie, nešťastná fantasie . . .“ Poesii pokládali kdy-
si za kvítek nebes. Ducha zemdleného prachem země má osvě-
žit a povznášet do andělských sfér.

³ „Maxime opponitur naturae spiritus puri.“ (Pesch, Dogm.)

Odporně působí pokrytectví jistého druhu. „Vylíčil jsem neřest, aby tím krásněji vynikla ctnost.“ Shod' někoho do bahnité půdy, aby si tím více vážil křišťálové studánky! Zavři ho do nečistého brlohu, aby tím více dovedl cenit čistý vzduch! Zabij ho, aby tím více poznal cenu života a zdraví! „Tato kniha není psána pro nečisté, nýbrž pro milovníky umění . . .“ Namíchej někomu jedu a řekni mu: „To není pro sebevrahy, nýbrž pro milovníky sladkostí!“ Jiná odporná fráze: „zdravá smyslnost“ — tak zdravá, že na ni zahynuly celé národy a že dnes musí hledat zákrok u lékaře. Jeden z těch lidí napsal upřímně: „Mně se protiví toto pokrytectví; otevřeně pravím, že budu psát o . . .“ Dnes (bohužel či bohudík?) nemusí autoři zakrývat pokryteckým pláštěm svůj pravý úmysl. Ctnost andělská jest odbytá věc, zastaralý zjev, teď jest „zdravá smyslnost“ dovolená, prospěšná, nutná . . . Přemáhat se jest nemorální, hovět vášni jest požadavek mravnosti (Nietzsche), nač tedy skrývat a nepřiznat barvu?

Spojenci temna . . . Heslo satana: „*Smrt!* Zničit lidstvo tělesně i duševně!“ Přinesl na svět smrt, jest průbojník smrti, a nejplatnější spojenecké služby mu v tom prokazují sesterské neřesti *nevěra* a *nečistota*. Připravil hrob Evropě i lidstvu! Heslo Tvůrce: „*Život!*“ Člověku život na počátku dal (satan ho o něj připravil), člověčenstvu chce život zachovat. Proto volá: „*Nesesmilniš!*“ Ale neskonale mocněji než chladné příkázání chrání před zkázou vzor neporušené čistoty.

Obrazy z přírody. Lilie, leknín . . . Rajka, nádherný ptáček žijící v Australii a Nové Guinei . . . Na peří nesnese skvrny, koupá se aspoň dvakrát denně. Má větší starost o čistotu než o pokrm. Aby chránila vzácná péra před prachem, zřídka kdy sletí až k zemi — jen s větve na větev poletuje. Hmyzu se netkne, pouze štavou květin jest živa. Zvláště chvostňák vyniká nádherou barev: péra nachová, smaragdová, zlatá . . . v kouři neb na žhavých slunečních paprscích (byť tam jen krátce pobyl) pozbývá vši krásy, barvy vyblednou, místo zlaté vidíš špinavě bílou. Její vejce prý dosud nikdo neviděl. Třebaže domorodcům slibována za ně velká odměna, nemohli je badatelům přinést, ježto ptáče hnízí na vrcholcích nejvyšších stromů, kam se nedostane sebe lepší lezec. Nebylo možno je chovat v kleci, vydržely sotva tři dny a hynuly. Když Lesson po prvé živou rajku viděl, nemohl se odhodlat po ní střílet. Pohybovala se

tak lehce a půvabně, že jen očima ji sledoval, jsa její krásou unesen.

Ptáče, chránící se vši poskvrny, ani se netknoucí toho, co se zdá být nízké . . . Co jest vlastně sv. čistota? Úcta k sobě samému, k vlastnímu tělu. Křesťanství (jež prý člověka „snižuje a zahazuje“) jest jediné, jež nás k této úctě vede. Vystupovalo kdysi proti bludařům (Gnostikům, Manichejcům), kteří tvrdili, že tělo nepochází od Boha „dobrého“, nýbrž jest stvořeno od boha zlého (i Dokéti byli nakaženi tímto duchem, učíce, že Pán vzal na sebe tělo zdánlivé, jakoby bylo Boha nedůstojné vzít na sebe skutečné lidské tělo), zamítá dnes učení těch, kteří je prohlašují za tělo zvířecí a člověka za „poslední stupeň vývoje, nejvyšší druh v třídě ssavců“ ve stupnici živočišstva. Při takovém pojmání není ovšem úcty k vlastnímu tělu, zneužívá se ho k nejnižším ohavnostem. Sv. Pavel píše (Ř. 1. 21 nn), že Bůh ztrestal staré pohany za jejich pýchu tím, že své tělo ohavně poskvrňovali. Co říci o moderních pohanech?

Jinak smýšlí a mluví církev. Tělo křesťana při křtu pomazané sv. křížmem a tedy posvěcené jako chrám („Nevíte, že údy vaše jsou chrámem Ducha sv.“ 1 Kor 6. 19, viz 3. 16 n, 2 Kor 6. 16), příbytek duše stvořené k obrazu Božímu, sycené nejsv. Tělem Páně, předurčené k slavnému vzkříšení, jest nadevše úctyhodné, protože je Syn Boží na se vzal. Tělo nejčistší Panny měl sám Tvůrce v takové úctě (z ohledu na jejího zrozence), že je zázrakem chránil vši úhony (str. 215). Zrak upřený k nejčistší Panně učí nás mít v uctivosti své tělo a chránit je vši poskvrny.

B

Proč tak zdůrazňujeme nezbytnost vzoru, jde-li o ctnost andělskou?

Lidská přirozenost hříchem porušená není jako vodíkový balonek, jež sám sebou se nese vzhůru. Naopak, tělesnost člověka sama sobě zůstavená padá vlastní tíhou k zemi. Už Šalomoun to poznal. „Tělo, jež propadá porušení, táhne duši do prachu.“ (Srov. Mđ 9. 15.) Čím více bojů andělská ctnost vyžaduje, tím nezbytnější příklad a ideál, a sice takový, jenž by všechn boj a práci učinil *snadnou a milou*. Že tento ideál musí být čistě lidský, jest samozřejmo. Porušeným synům hříšného Adama se zdá být nad lidské síly požadavek: „Svatí buďte, jako já svatý jsem, praví Hospo-

din." (Lev 11. 44 n, 19. 2, 20. 7. 26, 21. 8.) Aby se mládež dopracovala k sférám andělským, musí mít vzor, o němž platí: „Ejhle kost z tvých kostí, člověk jako ty, dítko téhož praotce, tedy v pravém slova smyslu tvůj bratr (po případě sestra).“

Písmo, které celkem nemnoho o Marii sděluje, mluví o její nejkrásnější zdobě dost obšírně a velmi jasně. Odmysli si tuto ctnost, a Maria přestává být tím, čím jest. Vyloupni z jejího diadému tento drahokam, a koruna Královny nebes nepozbývá všeho lesku; rázem mizí kouzelný nimbus, oblévající veškerou její bytost, a Maria pozbývá všeho, co vábí vyhnané syny Eviny vzhůru. „Dokud Král dlel ve stánku svém, nard můj vydával vůni líbeznou.“ (Pís. 1. 11.) Tak zní první antifona mariánských nešpor. Jsou to první slova, jež se modlí kněží celého světa o jejich slavnostech v hodinkách, první pozdrav svaté Panně, nebo chceš-li, první slovo, jímž oslovuje nebes Královna nás na úsvitě svých svátků. „Dokud dlel Král ve stánku svém,“ t. j. Syn v lůně Otcově, okouzlovala ctnost a krása vyvolené Panny celý svět, poutala na sebe zrak andělů i oči Syna Božího. Mezi Otcí byl spor, která ctnost činila Marii nejkrásnější a Bohu se na ní nejvíce líbila. Čistota není největší všech ctností; božské ctnosti vynikají nad ni, a jejich královnou jest láska (1 Kor. 13. 13). Ale odezíráme-li od božských ctností, pomí-neme-li ctnost nábožnosti, jež se k nim bezprostředně řadí, jest jisto, že mezi ostatními ctnostmi jest nejkrásnější (tře-baže ne největší) ctnost andělská. Co řekl a co napsal při pohledu na nevinnou nezkaženou dívku Heine, člověk frivolní a bez víry! Marat, člověk žijící jak zvíře, neubráníl se dojmu, když do jeho pokoje vstoupila čistá Charlotta Cordayová. „Milá jest (čistota) Bohu i lidem“ (viz Md 4. 1). Ctností andělskou se musila stkvít vyvolená Matka Boží, a to nikoli ctností všední, průměrnou, nýbrž nadzemskou, již nebylo rovno, jež by mohla závodit s anděly, jež učinila Marii nejčistší ze všech pannen, co jich kdy na zemi bylo a bude.

Zdrávas, lilje libovonná,
 jejíž krása nevýslovná
 Krista s nebe svábila . . .
 Andělů teď záříš voji,
 hvězdo jasná, hvězdo spasná,
 sviť nám v mracích na nebi,

bychom jati krásou tvojí
spěli vzhůru, nebes kůrů
zpěv kde tebe velebí . . .

Úloha se změnila. Kdysi kvetla lilie v zemském údolí a svábila Syna Božího s nebe do vyhnanství. Teď přesazena do rajské zahrady vábí syny lidské z vyhnanství do nebeské vlasti. Již v prvních začátcích církve spěly zástupy paniců a panen za Kristem v jejich šlépějích. Svátí sourozenci bethanští patřili k prvním, o miláčku Páně nemluvě. Pavel sám o sobě totéž svědčí (1 Kor 7. 7). Ti všichni měli na očích vzor svatého panenství v Matce svého Spasitele.

Pozdější doby? O pannách mučednicích lze napsat celé folianty. Z tisíců jeden obrázek. Potamiéna, otrokyně, v Egyptě, sváděná od svého pána k hříchu . . . Ubohé pohanské dívky, jež byly bezmocným předmětem náruživosti svých pánů! Avšak křesťanská dívka byla vyzbrojena milostí shůry, a jako ony japonské dívky, jež chtěl císař Taykosama uvést do svého harému (kolem r. 1600), i Potamiéna ukázala svůdci: zabít křesťanskou pannu lze, svěsti ji nelze. Vydal ji tedy jako křesťanku soudci, ale slíbil mu velké peníze, podaří-li se mu ji získat jeho záměrem. Vše marné. Mučena, ale zůstala pevná. Konečně měla být uprostřed cirku zbavena šatu a šfata. Volila raději krutou smrt (být poněnáhu spouštěna do kotle vařící smůly), jen když zůstala oděná. Takovou sílu dovedl vlít pohled na panenskou Matku Boží.

Kukačka medozvěstka, ptáče žijící v jižní Africe, podle tvrzení domorodců zve a vede lovce k medu voláním, pohybem křídel a jak dovede — k úlu včel, jež objevila. Je to báje? Je to skutečnost? Nevím. Ale tolik vím, že úcta k nejčistší Panně vede duši k nadzemským výšinám, k nebeské sladkosti (pro niž ovšem nečistý nemá smyslu ni pochopení). Nejen já — každý, kdo měl s dušemi co dělat, ti poví, co mu hlásá denní zkušenost. Duše čisté se vyznačují bez výjimky neobyčejnou úctou a láskou k Neposkvrněné Panně — pro ně jest Maria ochranný štít.⁴ Jde-li o pomoc duši, jež za-

⁴ Nemluvím o nepravé úctě mariánské. Čteme-li o ukrutníku Ludvíku XI., že konal pěšky nesčetné pouti na milostná místa mariánská a dotoval mnohé svatyně Mariiny, k ní se modlil, jí zasvěcoval sebe i města, nebo o Františku I., že velmi uctíval sv. Pannu a při tom nezachovával manželskou věrnost a spojoval se s protestanty proti Karlu V., čímž nevýslovně poškodil víru

bředla v hřích a marně se snaží z něho se vyplést, nelze najít mocnější posily pro její slabost nad úctu mariánskou — těm jest Maria záchrannou kotvou a učiní jim vítězství nejen možné, nýbrž i snadné. P. Esch ve zmíněném již díle uvádí doznání studenta. „Celý můj vnitřní život ovládá Maria. Když se modlím růženec, lpí moje oči na obraze Nejčistší. Již za dětských let to tak bývalo. Později jsem se poněkud spustil, ale při vší bídě obraz Mariin se neustále vznášel před mým zrakem. Kdykoli jsem se dopustil hříchu, hluboký zármutek se zmocnil mého srdce, ale přesto přese vše jsem se nemohl od hříchu odtrhnout. Konečně přišly exercicie. Co potom následovalo, je vám známo. Utíkal jsem se se zdvojnásobenou důvěrou a vroucností k Marii, ta se stala úplně mým ideálem, jí jsem slíbil, že čistotu znovu nabytou uchovám. Těžké boje neustávaly, ale v pokušení denně hledím k Marii a denně vítězím.“ Pojď se mnou k této Panně, abys bez ní neběžel k pecku. (Ildefons, *De virg. perp.* 4.)

Lilie čistoty neroste u každé cesty jako bodlák, neroste sama jako tráva, nýbrž musí být pěstována, a to stojí práci, sebezápor, oběť. Ctnost chválit dovede i lotr, ale nadchnout se pro ni, přičinit se o ni, to nedovede, protože nechce — schází mu milost, protože za ni neprosí, a schází mu i mravní síla, protože ji necvičí. Není čistoty, protože není mravních ideálů, a naše doba, jež si svého času nadutě říkala „doba železná“, jest doba tvarohová. „Bůh vypěstil lilii panenství v údolí pokory.“ (Fulbertus Carn., *In Nat. B. M. V.*) Pokolení, jež v pyšné nevěře nebo zaryté nenávisti se vzpírá proti Tvůrci a volá: „Nechceme, aby tento kraloval nad námi“ (Lk 19. 14) dosahuje vrcholu pýchy a proto v zasloužený trest ponecháno od Boha na pospas vlastním neřestem jako pohané za Krista a před ním (Ř. 1. 24 nn). Nečistota, tato ponižující neřest, jde ruku v ruce s pýchou a pyšnou nevěrou. Čistota, ať panenská ať kající, není bez pokory

i církve: to jest úcta falešná a tudíž bezcenná, jako vše, co jest falešné. Nejbl. Panna jest sice útočiště hříšníků. Ale tato věc se nesmí pojímat tak, že člověk oddaný hříchu a hovící náruživostem má spásu zajištěnou, jen když „uctívá“ Matku Boží. Nemá-li upřímnou snahu vybřednout z nepravosti a slibuje-li si záchranu od své „úcty“ mariánské, dopouští se spíše hříchu, spoléhaje opovážlivě na milosrdenství Boží. Jaká „úcta“ k nejčistší Panně, nepřináší-li pražádného ovoce? Co platno uctívat Marii, když jí nenásledujeme? (Viz Bonav., *In Ann. s. V.*)

možná; jen u nohou Kristových ji najde čistý jako Marie Bethanská, tam ji nalezne i kající jako žena hříšnice. Kristus pak nás odkazuje na svou panenskou Matku. „Ji následuj, dcero milá.“ (Ambr.)

Jaká bude v málo desítiletích budoucnost národa i lidstva? Podle toho, jakou mládež jí vychováme a odevzdáme! Mládež však nemůže bez lásky být. Buďto jí dáš ideální, která ji povede ke hvězdám, nebo nízkou, smyslnou, jež ji zavede do močálu. Buďto Neposkvrněná nebo Venuše — Před tuto volbu jest postaven každý jinoch a dívka v kritických letech dospívajícího mládí. Kritická léta . . . léta, na nichž závisí namnoze jejich životní i věčné štěstí i budoucnost národa. Každý postaven jak Adam mezi strom života a smrti a má volit . . .

Vzpomínám Bartoloměje Diaze, vůdce portugalského loďstva. Dostal se až k jižnímu cípu Afriky, k mysu Dobré Naděje. Podaří se mu jej obeplout? Bouře (a odpor plavců) ho odehnala, pro něho byl mysem Bouřlivým. To bylo r. 1486. Po jedenácti letech se pokouší jeho krajan Vasco da Gama, zda by s lepším úspěchem onen mys Bouřný neobeplul. Camoens líčí ve svém nesmrtelném eposu Lusovci básnický jeho cestu. Jest klidná jasná noc, kýl lodi tichounce brázdí hladinu, Jižní kříž září čarokrásně na nebi. Vasco stojí na přídi lodi, hledě zamyšleně před sebe do vln. Tu se vynoří bezprostředně před ním z hloubi oceánu hrůzná postava. „Kdo jsi?“ „Já jsem Adamastor, zlý duch bouří, chráníci tato moře.“ Zastoupí smělému plavci cestu — hrozné dunění plní vzduch, vlny se zdouvají, hrozí, že pohltnou loď v hlubinách, stěžně se chvějí, Vasco však se nechvěje, jeho srdce jest pevné. Velký cíl má před očima a toho musí dosáhnout stůj co stůj: získat Kristu neznámé země, k nimž pluje. Misionáři jsou na lodi, drahocenný poklad vezou s sebou, svého Spasitele ve Velebné Svátosti — loď nemůže a nesmí zahynout! Kapitán zvedá v modlitbě ruce k nebi, k andělům strážným, kteří ho dosud cestou provázeli, a pustí se v urputný boj s mořem, jež Adamastor divě rozlítíl. Celou noc trvá tento nerovný zápas, ale plavci nepovolují, občas jen pohlédnou vzhůru k nebi, k Jižnímu kříži, jenž neustále svítí mezi mraky. Konečně se objeví na východě jitřenka, vlny se uklidní, a zakrátko se vznáší loď Vascova na klidných vlnách Indického oceánu. Mys Dobré Naděje obeplut.

Pěkný obraz mladistvé duše, probíjející se úskalími a bouřemi kritických let!

„Zuří moře, vichry vyjí,
 loď se stále cíle míjí,
 tolik zla jí vyšlo vstříc!
 Siréna tu láká slastí,
 duše chví se nad propastí
 doufajíc i zoufajíc . . .“

Tak líčí liturgický básník středověký (Adam a S. Victore) situaci plavce na moři života. Kde hledat a najít ochrannou kotvu? Kde pomoc a sílu?

„Do hlubin hned loď se chýlí,
 hned jde vzhůru, vlny šílí,
 jak má plavec řídit loď?
 V této zkáze nedohledné
 k hvězdě mořské zrak svůj zvedne:
 ty nás, Panno, vysvobod!“

Co zde praví básník ve verších, vyjadřuje velký ctitel mariánský prózou: „Kdokoli seznáváš, že v přívalech tohoto života uprostřed větrů a bouří spíše semo tamo se potácíš nežli že po pevné zemi kráčíš, zraku s této hvězdy zářící nespouštěj, nechceš-li v bouřích utonout. Povstanou-li vichry pokušení, narazíš-li na skaliska bídy a soužení, k hvězdě se dívej, Marii vzývej . . .“⁵ Katalonský (španělský) básník Verdaguer parafrasuje tato slova sv. Bernarda (Super Missus II.):

„Poutníče milý, k nebeské vlasti
 který jdeš cestou bolů a strastí,
 nechceš-li zbloudit, vůdkyni mívej,
 k hvězdě se dívej, Marii vzývej!“

V trní proč hledáš nadarmo květy?
 Jeden květ září nade vše světy,
 hvězda to mořská, s ní v duchu bývej,
 k hvězdě se dívej, Marii vzývej!“

⁵ Apoštolský delegát Zaleski pozoroval v Colombo na Ceyloně indické křesťanské jinochy při hrách. Jakmile se ukázala na nebi první hvězda, nastalo na ráz ticho a všichni zpívali hymnus „Zdravas, hvězdo mořská“. Jejich zpěv se mísil do šumění oceánu a nesl se k trůnu té, která nám zrodila spásu.

Lodička tvoje tone-li taky
 v života bouři, ty neumdlívej!
 Maria hvězdou jest mezi mraky:
 k hvězdě se dívej, Marii vzývej!"
 (Podle překladu Sig. Boušky.)

Co bych připojil já k výrokům těchto velikých mužů? Nic, leda to, co jsem řekl v nadpise: mladá duše má na vybranou: buďto má pevnou vůli obeplout šťastně mys Dobré naděje, a to dokáže jen tehdy, svítí-li jí na cestu naše mořská hvězda; nebo utone, její loďka se rozbije o úskalí mysu Bouřlivého — když nehledí k přesvaté Panně, když s tisíci a tisíci jiných se oddá požívačnosti, rozkošnictví, tělesnosti...⁶ Chceš-li se udržet nad touto propastí nízkosti, dokážeš to jen tehdy, máš-li vznešený ideál, jež chováš v hloubi srdce jako zřítelnici oka, jehož následuješ, jehož pomocí se tvá duše vznáší k hvězdám, výšinám... jedním slovem: miluješ-li a uctíváš-li nejsvětější Pannu. Ne-li, pak nezbytně propadáš nízkosti, dříve nebo později stáváš se otrokem náruživosti a tělesné vášně. Stojíš tedy před volbou: buďto být služebníkem Neposkvrněné, nebo otrokem Venuše, bohyně nečistoty. Není vyhnutí... nepomohou protesty ani osvědčování, když ti každodenní zkušenost hlásá, volá a hřmí: buďto Immaculata nebo Venus, buď budeš stát ve službách Neposkvrněné nebo ve službách tělesné náruživosti.

Ctihodná panna de Almeida jako děvčátko spadla jednou s balkonu do lví klece. Lev jako očarován před ní stál a nehnul se. Zděšení diváci se konečně vzpamatovali a dívku vytáhli. Pohlédnou na ni, děvčátko mělo kolem krku růženec. Proti pekelnému „řvoucímu lvu, jenž obchází, hledaje, koho by pohltit" (I Pt 5. 8), a proti jeho nejmocnějšímu spojenci, tělesné vášni, vyzbroj se úctou k nejčistší Panně! Znamý nám příklad nechť doplní naše vývody. V kterépivnici ve Freiburce se chlubí jakýsi zhýralec: „Není jediného stavu, v němž bych byl neuchvátil nějakou kořist. Ale jeden druh děvčat je nedobytný, a to jsou ty, které pěstují

⁶ Tragika v životě Diazově: po 14 letech účastní se nové výpravy do Indie, tentokrát ne jako vůdce, nýbrž jako pouhý kapitán v loďstvu Cabralově, a zahyne i s lodí v bouřných vlnách naproti mysu, jež obeplout mu nebylo přáno ani tentokrát. NB. R. 1486 jej vlastně obeplul, byl to však spíše „náběh": do Indického oceánu se nedostal, musil se okamžitě vrátit — obraz duše, jež slibně začíná, avšak nevytrvá.

vroucně úctu mariánskou. Věřte zkušenému! Takové pevnosti jsou nedobytné, a kdokoli je obléhá, musí nakonec s hanbou odtáhnout.“ (Stalo se r. 1847, jak vypravuje Kist; jmenuje dotyčného: baron G . . . stein.) Pozbyla dnes úcta k sv. Panně své kouzelné moci? Nikterak, ale mládež pozbývá pravé úcty k Neposkvrněné — mládež odcizovaná Kristu! Nehledí k Marii, nenásleduje jí, nespěje k ní —

Polští králové putovali za starých dob k milostné Panně do Čenstochova. Saští králové, kteří se dostali na polský trůn r. 1697, tento zvyk zrušili, a od té doby sláva Polska vůčihledě klesala (Jan Soběský † 1696). Co si podobného se dovídáme z francouzských dějin. Na západním pobřeží Francie v pevnosti St. Michael jest jeskyně, někdejší chrám bohů, nyní zasvěcená nejbl. Panně, hvězdě mořské. K této milostné svatyni vykonala pouť dětská křížová výprava německá, než se odebrala do Svaté země.⁷ Veškerá výzdoba pochází z moře. Zdi jsou z oblázků, jež mořské vlny z hlubin vyhodily na břeh, stěny a klenba jsou ozdobeny koráli a mušlemi, kolem dokola jsou zavěšena lana z lodí, jež přímluvou nebeské Ochránkyně byly zachráněny v bouřích. Tam až do revoluce putovali námořníci poděkovat po šťastné plavbě, tam putovali i králové. V jednom rukopise, uchovaném v tamním klášteře, jest předpověď: „Běda králi, který opomine tuto pouť — bude trestán až do třetího kolena.“ Nečistý Ludvík XV. byl první, jenž tam neputoval, a co následovalo po jeho smrti, jest předobře známo. Obraz duše, jež zapomíná nebo neví o Neposkvrněné, a stává se obětí divých vášní, jsouc jimi rozsápána jako Francie onou revolucí.⁸

⁷ Byl to podnik nerozumný, nebyl nic jiného leč pokoušení Boha, čekaje od něho zázraky. Podotýkáme však, že tyto děti (hošiči), prodané do saracenského otroctví nebo ocitnuvše se v zajetí, skoro do posledního zůstaly věrny svaté víře a nedaly se svěst k odpadu.

⁸ R. 1853 vrací se z Ameriky jakási žena do vlasti. Dcera, kterou před rokem za moře doprovodila, místo štěstí našla v novém domově smrt; co by tam nyní matka sama dělala! Bylo to v únoru. Neproniknutelná mhlá pokrývala moře, nadto se rozpoutala i bouře, zakrátko nevěděli, kde jsou, a kapitán musil ponechat lodi a větru naprostou volnost. Na tvářích všech bylo lze číst napřed bázeň, pak zoufalost jak u cestujících, tak u námořníků. Mrtvé ticho, všechny ovládala jediná myšlenka, totiž na blízký hrob v chladných vlnách. Jedině tato žena jest klidná a modlí se s důvěrou k sv. Panně. Náhle pronikne mlhou sluneční paprsek,

Ve své šesté řeči o Neposkvrněném Početí nejbl. Panny praví ct. Dionysius Karth.: „Jest přirozené, že lidé touží po kráse, mají rádi, co jest krásné, jsou mocně vábeni krásou. Protože po Bohu není krásy, jež by se vyrovnala kráse nejsvětější Panny, právem si máme její krásu upřímně zamilovat, zvláště, když i zdroj vši krásy, její Bůh a Král, po její kráse zatoužil...“ Pak mluví o její kráse přirozené i nadpřirozené, vrozené a získané (zásluhami a ctnostmi).

V trní proč hledáš nadarmo květy?
Jeden květ září nade vše světy...

Na této pozemské poušti marně hledáš krásu pravou, krásu dokonalou a úplnou, krásu, jež by byla hodna tvé lásky, být královnou tvého srdce. *Jeden květ září nade vše světy...* Keltové ve svých triádách (zpěvné průpovědi) praví: „Tři věci mají krátké trvání: úžas, planá sláva, *krása mláďdí...*“ (t. j. tělesná krása synů lidských).

Svatý Edmund Canterburyský se ubírá na studie do Paříže. Nezbloudí v tomto nebezpečném moři velkoměstského života? Dal zhotovit dva zlaté prsteny, na každý vryl andělské Ave Maria, před milostným obrazem Neposkvrněné Panny jí zasvěcuje celý život, zavazuje se slibem ustavičné čistoty, načež jeden prsten navlékl milostné soše na prst a druhý sám ustavičně nosil. Překrásný projev srdce, jež volí Neposkvrněnou za svou Královnou. Stala se mu skutečně hvězdou, vedoucí k výšinám.

osvítí skálu, na niž se loď hnala, a zase nastává tma. Jen o deset minut později a loď by se byla ztroskotala. Celých osm dnů trvala tato beznadějná situace; po přestálých úzkostech všichni ti osvícení Francouzi, Angličané a Američané onemocněli, jenom naše žena se svou pevnou vírou zůstala klidná a zdravá a ošetřovala ostatní. (Philothea 1854, 13.)

Tys ta hvězda, jež proráží mraky...

která včas varuje mladou duši před úskalím, na které loďku jejího života ženou víchry vášní a bouře pokušení.

XIX. NA POUTI

Zaradoval jsem se, když se mi řeklo: „Do domu Hospodinova půjdeme.“ (Ž 121. 1)

A

Ostrov Ceylon, perla Indického oceánu, slyšel poprvé slova spásy v 16. stol., a zdálo se, že brzo na celém ostrově bude vlát prapor Kristův. Když se však protestantští Holanďané stali pány Ceylonu, bezohledně se vrhli na vyznavače Kristovy, a jako ve všech jejich državách, nastaly i tam katolíkům zlé časy. Třebaže v mírové smlouvě s Portugalci roku 1656 výslovně slíbili a zaručili katolíkům svobodu vyznání, zrušili věrolomně dané slovo („vůči katolíkům netřeba dostát slovu“), vyhnali misionáře, zničili katolické školy, přinutili domorodce k odpadu, katolické děti musily do kalvínských škol. Roku 1658 pod trestem smrti zakázáno skrývat katolické kněze.

Vesnička Mantai chovala obraz sv. Panny, jenž požíval velké úcty, a jakmile začalo pronásledování, skryli jej ctitelé mariánští v pralese, aby byl zachráněn před zneuctěním — vždyť protestanté byli v tom ohledu světoznámi, zvláště kalvínci. Nikdo neměl tušení, kam se palladium ceylonských katolíků podělo. Teprve před sto lety byl obraz náhodou objeven na blízku rybníka na místě zvaném Madhu, věřící křesťan jej umístil v hliněné chyšce k tomu účelu postavené, a katolíci pomalu začali putovat k Madonně — obraz byl pokládán za milostný. Za třicet let byla v pralese místo chaloupky svatyně, známá daleko široko a slavná podivuhodnými vyslyšeními. Přístavbami a přestavbami konečně vznikl nynější velký chrám.

Tedy poutní místo mariánské uprostřed tropického pralesa, bydliště slonů, pardálů, medvědů . . . Nejbližší město jest „Město devadesáti králů“, sídlo starých králů singalských, vzdálené od pralesa 70 mil. Celý rok nikdo neruší tichý klid hvozdů. Teprve v červenci spěchají tisícové poutníků se všech stran ostrova k milostné Panně, dravci načas ustoupí do hloubi lesů, a uprostřed pralesa vznikne jako vyčarováno město s poštou, nemocnicí, kupci, úředníky. Nejživější třída londýnská se nedá přirovnat k silnici 7 mil dlouhé, jež vede od nádraží ke kostelu. Po obou jejích stranách vidět stany tábořících poutníků, široké oživené aleje,

křížovou cestu, sedm kaplí ke cti sedmi bolestí Matky Boží atd. Vstoupíš do svatyně, na hlavním oltáři se stkví ve zlatém šatě milostná Madonna Madhuská, korunována roku 1925. Pius XI. věnoval jí vzácný růženec, dílo vpravdě umělecké, na zlatém řetízku; místo 150 perel jest 150 hlaviček andílků, každá jiná. Ve zpovědnicích bývá 30 až 40 kněží zaměstnáno od rána do noci, a jako na Sv. Hostýně podávají po chrámě sv. přijímání čtyři kněží až do samého poledne. Ale v tropickém horku letních měsíců nelze ve svatyni vydržet; opouštíš ji, abys v některé blízké nádrži se osvěžil studenou sprchou nebo koupelí. Teprve večer, když žhavé slunce zmizí ve vlnách Arabského moře a bleďá luna rozlévá světlo po hvozdech, sejdou se poutníci před kostelem, kde vykácen les, a jsou přítomni kázání. Kázání v noci uprostřed pralesa! Kázání o Marii, jejích ctnostech, její kráse, její mateřské lásce — zdaž tuší ti bílí, žlutí, hnědí i černí poutníci, že daleko na západ tutéž chvíli obléhají věřící v neznámé jim poutní mariánské svatyni na vrcholu zalesněného pahorku zpovědnice, že dlouho do noci se nesou k hvězdné obloze prostíneké milé písňe ke cti nebeské Královny? Místem vzdáleni, láskou k Marii spojeni — —

Mnozí poutníci tam zůstanou celý týden. Za rok jich přijde až 100.000, v rok korunovace jich bylo 150.000. Když pomine poutní období, složí stany a vracejí se domů, za poutníky jdou i kupci, úředníci, kněží, vše zase ztichne, mariánská svatyně osamotní, a pardálové, sloni i indiští medvědi ze svých úkrytů si troufají opět blíže k místu, odkud načas ustoupili zbožnosti věřících a milujících srdcí.

Na toto poutní místo vzpomínám na začátku úvahy, jejímž předmětem jest též pouť naší svaté nazaretské společnosti. Jak již řečeno, bylo napomenutí dané andělem Josefovi ve snách poslední zjevení a poslední zřejmé zasažení prozřetelnosti do života svaté rodiny. Od té chvíle nebesa umlkají. Život svatých snoubenců se bral obvyklou cestou jako život kterékoli rodiny téhož stavu. Ani na Matce Boží ani na jejím božském dítěti neviděl nikdo nic nápadného. Ježíšek pomalu dospíval; „prospíval věkem, moudrostí, milostí u Boha i u lidí“ (Lk 2. 52). Ale nikdo v něm netušil víc než obyčejné dítě chudých řemeslnických rodičů, které nad ostatní dítky svého věku vynikalo tím, že bylo zdárné, způsobné, poslušné, neobyčejně moudré a rozumné.

Pán skrýval poklady své božské moudrosti, nedopustil, aby zazářil nebo alespoň na chvílku probleskl závojem je-

ho člověčenství lesk jeho božství. Jako ostatní dítky se učil mluvit, a když se už dorozumíval slovy se svými rodiči, neučinil nikdy ani nejmenší zmínku o své mesiášském poslání. Ani své Maticce slova nesdělil, naopak od ní přijímal poučení. Ona ho učila spínat ručky, vypravovala mu, jak podivuhodně vychovával a řídil Bůh svůj vyvolený národ, učila ho modlitbě žalmů . . . Pán nechtěl svou Neposkvrněnou Matku připravit o zásluhy pevné víry — víry takové, že nás plní úžasem.

Tak plynuly dny, týdny, měsíce, léta . . . Asi deset let již zmizelo v moři věčnosti od doby, co se svatá společnost vrátila z Egypta. Tu nám odhaluje evangelista roušku, jež úplně zahaluje třicet let skrytého života Páně. „Když dosáhl Ježíš dvanácti let . . .“ (Lk 2. 42) Událost na pohled bezvýznamná, ne však prosta tajemství, sic by se nebyla do evangelia dostala. Nelze myslit, že inspirovaný svatopisec by vypravoval událost rázu čistě privátního, nalezení ztraceného dítky. Tedy tajemství, a na nás jest, najít a pochopit jeho význam. Tato událost jest nová theofanie (zjevení božství Kristova). Platí především Neposkvrněné Panně. Je to po prvé a naposled, co božský Spasitel za svého skrytého života zjevuje své božství a svou mesiášskou důstojnost, tím že zjevuje svou božskou moudrost. Je to jeho první osobní theofanie. Dotud mu vydávali svědectví jiní: Gabriel, Alžběta, andělé, pastýři, Simeon, Anna, magové. Dnes po prvé vydává sobě svědectví on. Stalo se to v Jerusalemě, ve chrámě, tedy na místě, jež Otec a proroci předpověděli za místo jeho veřejného vystoupení a působení.

„I chodívali rodičové jeho každoročně do Jerusalema na svátky velikonoční“ (Lk 2. 41). Tato na pohled nepatrná poznámka nám zase dovoluje nahlédnout do duše sv. Panny. K předepsaným třem ročním poutím byli zavázáni jen mužové. Ženy se mohly připojit, ale nebyly povinny. Zbožné ženy, pokud se mohly od nedospělých dítek vzdálit, přidaly se aspoň občas k poutníkům. Neposkvrněná Panna tak činila „každoročně“, a tím nám evangelista obohacuje její svatý obraz o nový rys. Nikdy si nedala ujít příležitost, aby navštívila dům Hospodinův, místo svaté, kde byl věřící duši Israelitově Bůh neskonale blíže než kdekoli jinde. Čím byla synagoga vůči svatyni Boha israelského? Katolíci žijící v diaspoře (rozptýlení) mezi jinověrci se scházejí též neděle co neděle v domě některého ze svých k společné pobožnosti. Ale může jim nahradit mši sv.? Naskytne-li se při-

ležitost účastnit se svatých tajemství, nelitují cesty ani námah. P. Diessel C. SS. R. vypravuje o svém pobytu na dánském ostrově Strömö; našel tam osm věřících. Dva rybáři 70letí využili jeho přítomnosti a šli denně na jeho mši sv. z osady dvě hodiny vzdálené; cesta vedla přes skály, místy musili lézt po čtyřech. (Tito mužové osvědčovali, že denně, byť byli sebe unavenější, nikdy nezapomněli večer ke cti sv. Panny se pomodlit růženec, a jen tak dokázali zůstat věrní sv. víře v protestantském moři.) Misionáři afričtí vypravují o stejné horlivosti obrácených černochů. Na mši sv. přijít ze vzdálenosti 200 km, k velikonoční sv. zpovědi vážit cestu 500 km a tolikéž zpět, nejsou případy ojedinělé. Podobně nejbl. Panna — nedbá námah a obtíží cesty, a putuje dobrovolně o každých velikonocích (a snad i jindy, o letnicích a slavnostích stánků) na místo, kde její duše roznicená ohněm nadzemské zbožnosti byla Bohu blíž.

Člověk, jehož přirozenost není čistě duchová, nýbrž složená z duše a těla, nemůže zapřít tělesnou stránku své přirozenosti. Symboly, obřady, obrazy, zpěv, posvátnost místa, vše, co působí na smysly, může povznést jeho duši k Bohu. Ani Matka Boží, prostá vši nezřízenosti, nepřístupná nepokoji vášni a nerozptylovaná hlukem světa, neodmítá těchto prostředků. Kdo by pochyboval, že přítomnost na místě, k němuž se spojilo tolik svatých vzpomínek z dějin vyvoleného národa, roznítla mocněji vždy planoucí žár její vroucí lásky k Bohu? Místo, kde po celé tisíciletí Hospodin uctíván, oběť za obětí přinášena, až by všechny byly nahrazeny jedinou nekrvavou čistou obětí (Mal 1. 12)? Zajdi si na Sv. Hostýn a zakusíš sám na sobě, co právě řečeno, a poznáš zkušeností, jak nesmyslný byl blud Táborů a příbuzných jim bludařů, a jak velké poblouzení „katolického“ josefinismu, jenž bral věřícímu lidu tuto mocnou vzpruhu náboženského života a čistou radost duší Boha milujících.

Nuže, k jedné takové jerusalemské pouti se pojí událost vypravovaná Lk 2. 42—50. „Když dosáhl Ježíš dvanáctého roku . . .“ Pán volí věk, kdy nejsa ještě vyňat z pravomoci rodičů pomalu jí odrůstá. Podle israelského práva stává se „synem Zákona“, tedy plnoletý a právním postavením roven dospělým. Tento rok jest tedy přechod z dětství do jinosti (v orientě dospívá mládež o pět až šest let dříve než u nás; dívky se vdávají ve čtrnácti letech). Snad přichází Pán tentokráte po prvé do chrámu; jistoty nemáme,

ale bylo by případnější, kdyby svým prvním vkročením do prostor chrámových projevil zář své božské velebnosti. Vzpomeňme jen, co světla rozšířila na budoucí život jeho i církve tajemství provázející chvíli, kdy byl po prvé od své Matičky do chrámu přinesen!

Krom toho volí tento věk, aby ukázal, že vědomí mesiášské měl již od počátku, že se nevyvinulo teprve časem a že jako pravý Syn Boží byl již od svého vtělení pln božské moudrosti. Nikoli výchova anebo jiná příčina, nýbrž osobní (hypostatické) spojení s druhou osobou nejsvětější Trojice bylo příčinou jeho mesiášského sebevědomí. Všechny poklady moudrosti a vědomosti, všechna plnost božství v něm přebývala již od počátku, třebaže podle vůle Otce ji skrýval. K své první osobní theofanii volí Pán velikonoce. Jaký význam má tento hlavní a centrální svátek v dějinách národa vyvoleného i v životě Kristově, jak úzce jest spjat a veskrze proniknut ideou Mesiáše, Osvoboditele, o tom netřeba se šířit.

Provázejme nyní svatou Rodinu na pouti. Druhý týden měsíce nisanu bylo vždy vidět radostné pohnutí v celé zemi. Řemeslník odkládá nástroj, organisují se karavany, soumaři nesou aprovisaci na jeden až dva týdny. Za zpěvu stupňových žalmů „Zaradoval jsem se, když se mi řeklo, do domu Hospodinova půjdeme“ (Ž. 121) se vydávali pomalu na cestu, až i poslední karavana zmizela domácím s očí. Muži šli obyčejně pěšky. Ženy na oslicích, oblečené v růžovou tuniku a modrý plášť, zahalené dlouhým bílým závojem. (Leroy.) Neposkvrněnou Pannu jsme již dvakráte touto cestou provázeli; po prvé samotnou, po druhé se snoubencem, dnes i s božským Synem.

Po úzké stezce, jež ve stínu a vůni stromů povlovně se vine do údolí a ústí do Esdrelonské roviny, přišli poutníci na tuto širokou pláň, oživovanou Cisonem a jeho hojnými přítoky. Palestinský břez se rovná našemu máji. Pláň byla tudíž v nejkrásnějším rozkvětu: zelené květnaté louky střídající se s tmavými poli dodávají jí vzhledu ohromné šachovnice, a krásu této uchvacující podívané zvyšoval daleký rozhled, jenž se překvapenému oku rozevřel. V pravo Karmel, v levo Tábor, pak pohoří Gelboe s Endorem a Sunemem, kde Eliseus vkřísil a zarmoucené matce vrátil mrtvého hošíka . . . Pán snad hledí k Malému Hermonu, kde městečko Naim . . . uvažoval snad, jaká událost oslaví po letech jeho příchod do toho městečka? Prvního dne večer

mohli již být u pramenů En-Gannimských, a tam pod stany ve stínu košatých stromů trávil první noc.

Cesta vede pak přes Samařsko. Údolí plná granátových jabloní, oliv, vinic, terebintů . . . míjejí hlavní město Samař a jsou brzy u Sichemu, na místě, kde dostal Abraham od Hospodina zaslíbení mesiášské, kde pochován Josef egyptský. Snad vede cesta v bezprostřední blízkosti studnice Jakubovy, kde náš mladičkový svatý poutník po letech unaven, na zpáteční cestě z Jerusalema do Galileje, se posadí a bude se Samaritánkou rozmlouvat o Mesiáši, Pak Silo, Bethel, místo posvěcené od Mesiášových praotců. — Tam Abraham postavil oltář, tam Jakub olejem pomazal kámen, když prchal před úklady bratrovými do Haran a měl v noci vidění. „Vpravdě místo toto svaté jest a já toho nevěděl, vpravdě není tu nic jiného leč dům Boží a brána nebes“ (Gn 28. 16 n). Nebyla nyní domem Božím a branou nebes celá země, když v ní přebýval Boží Syn? Nevzpomněl si božský Spasitel, že toto místo tak posvátné bylo později znesvěceno modlami, jež tam postavil Jeroboam, od Hospodina učiněný králem israelským a Hospodinu se zpronevěřivší? Nevyvstaly v mysli božského poutníka obrazy podobné, jenže daleko truchlivější a zkázonosnější z budoucího království jeho církve? Z Bethelu bylo již možno uzřít špice Jerusalemských cimbuří. Noc se již snášela na širý kraj, když svatá společnost dosáhla pěkného melancholického údolíčka Bééroth, u jehož křišťálových studnic a stinného houští trávil poslední noc před svatým městem. Tam stávala palma s pramenem, kde pod dubem soudila prorokyně Debora lid Hospodinův. Zahleděl-li se odtamtud Pán k Jerichu a jeho poušti, zahlédl na samém jejím kraji městečko Efrém — tam jej po letech vypudí úklady velerady, jež učiní jeho pobyt v Judsku nejistý.

Svatá nedočkavost nedala poutníkům dlouho spát. Časně z rána je vše na nohou, poutníci i soumaři, brzo vystoupili z údolí, co nevidět dosáhli vrcholu hory Skopus, a odtamtud pozdravili s nadšením a jásáním město Boží a chrám, jenž hrdě strměl k nebi nad cedronským údolím. Nejpozději třináctého nisanu večer byli svatí poutníci v Jerusalemě. Druhý den věnován přípravě na večeri velikonočního beránka. V každém domě měli služební od samého rána plné ruce práce. Odpoledne otec rodiny přinesl do chrámu beránka, který tam v nádvoří zabít, jeho krev zachycena do zlaté misky a od kněze vylita na oltář za zpěvu žalmů (ma-

lý Hallel) a za jasného hlasu stříbrných trubek. Večer ležel na stole napjatý na dvou tyčkách z granátového dřeva, jedna na podél a druhá napříč, na této byly ropjaty přední nohy. Jaký dojem vzbudil v božském Srdci mladistvého poutníka pohled na beránka? Vždyť má podobu kříže! A koho předobrazuje? Po dvaceti letech ukáže prstem poslední prorok na něho: „Ejhle, Beránek Boží . . .“ Neuplyne ani čtvrt století, kdy on v témže Jerusalemě zasedne naposled k večeři beránka . . . Čím ta poslední večeře bude! Co při ní svým věrným odevzdá! A pak, druhý den na to, za hradbami města rozpjat na oltáři kříže . . . Kdyby to tak věděla dopodrobna jeho Neposkvrněná Rodička, která dnes tak klidně sedí u velikonočního stolu a pozoruje své dítě, které také docela klidně koná všechno, co Zákon i zvyk při této večeři předpisoval! Kdyby tak věděla, jaké velikonoce připraví po dvou desetiletích láska nebeského Otce jí, Matce obětního Beránka! Dnes nemá o tom tušení kromě toho, co jí omilostněný stařec před dvanácti lety zde v Jerusalemě ve chrámě pověděl. Tehdy přinesla do svatyně božské dítě v náručí — nevzpomněla si dnes živě na onu scénu a na slova Simeonova? Pán však ví, že je třeba aspoň poněkud ji na budoucnost připravit; nebeský Otec určil právě tyto svátky, aby jí božský Spasitel připomněl rozloučení, které ji čeká.

Nebudu líčit podrobně velkonoční obřady v chrámě a dojem, který asi na božské Srdce Spasitelovo učinily. Nazítří 15. nisanu musili všichni mužové do chrámu a tam být přítomni mimořádné sváteční oběti. Téhož dne večer, u přítomnosti všeho lidu, byl sečen první snopek ječmene (nebyl-li v okolí Jerusalema uzralý, byl dodán z kotliny jerišské u Jordánu), 16. nisanu byla zrna vymlácena a slavnostně obětovaná jako prvotiny letošní sklizně. Tou obětí zahájena žeň. Teď se směli poutníci již rozcházet, třebaže všech sedm dní bylo slaveno jako sobota, tedy svátečně. Kterí byli z daleka, nespěchali příliš domů. Užít pobytu ve svatém městě, oddechnouti si po cestě — svatí snoubenci se vydali na zpáteční cestu spolu s mnoha jinými snad až po skončení sváteční oktávy. Osmého dne ráno byli ještě naposled přítomni bohoslužbám a po polednách asi vyrazili.

B

V Jerusalemě ztratila Neposkvrněná Panna Ježíška snadno s očí. V chrámě byla obě pohlaví oddělena, mimořádným obětem byli přítomni jen mužové; nadto byl už Ježíš samostatný, dosáhnuv právě plnoletosti, nehledě k tomu, že v jižních krajinách i děti (zvláště hoši) mají více samostatnosti a volnosti než u nás. Není tedy divu, že Ježíš zmizel rodičům s očí a že se po něm nesháněli. Sv. Panna snad ho po celou dobu pobytu v Jerusalemě viděla teprve večer, když se všichni sešli k společnému noclehu. Kde a kdy se jejich karavana sejde, bylo již určeno, taktéž, kde bude první zastávka. To všecko Ježíš věděl, nebylo tedy třeba o něj se starat. Když se vydali na cestu a Ježíše neviděli, nepřipouštěli si tudíž prázdných obav. Snad šel již napřed s jinou četou, kde se náhodou shledal se známými. V takovém zmatku, jenž tehdy v Jerusalemě panoval, by to bylo přirozené a pochopitelné.

Svatí snoubenci ušli s karavanou beze všech starostí první úsek cesty až do Bééroth. To byla první stabilní každoroční zastávka, tam se sešli na nocleh všichni poutníci, kteří se minulých dnů od sebe odloučili, odtamtud půjdou nazítří všichni společně dál. Některé čety už tam byly; sv. Panna a Josef hledají Ježíše mezi nimi, ale toho nikde. Čekají na opožděné poutníky, kteří stále ve větších nebo menších zástupech přicházejí, hledají mezi nimi, ptají se, ale vše marné. Vyptávají se příbuzných, kteří s nimi na pouť šli a teď se vracejí, vyptávají se známých, nikdo však nemůže říci, kde Ježíš jest a co se s ním stalo.

Zůstal tedy podle všeho v Jerusalemě. Vrátili se svatí snoubenci ihned do města? Sotva; dlouho do noci se po něm asi sháněli, a pak nezbylo leč čekat do rána. Smutná noc pro mateřské srdce přesvaté Panny! Ne že by jí snad svírala bázeň, aby nepotkala její dítko nějaká nehoda nebo neštěstí. Vždyť věděla, že jest Syn Boží a že nebeský Otec bdí nad svým jednorozeným Synem. Vyloučeno tudíž naprosto, že by se mu bylo něco zlého přihodilo. Ale nejistota ji mučila. Opustil ji — proč? Přišla snad už doba, aby se věnoval svému mesiášskému povolání? To není možné. Či snad se chce v samotě připravovat na svůj úřad, jako syn její příbuzné, jenž od útlého věku vyrůstal na jordánské poušti? Je-li to vůle nebeského Otce, nebude poslušná služebnice Páně ničeho namítat. Ale proč jí to Ježíš nesdělil?

Jistojistě by jí to byl pověděl, tudíž i tato možnost jest vyloučena. Proč ji tedy opustil? Proč se od ní odloučil bez nejmenší zmínky, bez jediného slova rozloučení, zúmyslně, vědomě a dobrovolně? Že to udělal zúmyslně, bylo patrné. Není přece nerozumné dítě, a o náhodě nebo nehodě nemůže být u něho řeči.

K této mučivé nejistotě se družila tísnivá opuštěnost. Odloučena od toho, jenž byl její radost a její štěstí! Kdyby byl řekl: „Hlas Otce mne volá . . .“ Ale takového nepravil nic, proto jeho vzdálení znamenalo v pravém smysle opuštění svých rodičů, bez jediného slova. Nadto přec jistě věděl, když beze slova Matku opustil, ať za účelem jakýmkoli, že jí tím způsobí bolest a její srdce naplní úzkostí. Věděl přece, že ho bude hledat; musí ho hledat jako matka, to jest přec povinnost její odpovědnosti, jako matka má povinnost bdít nad pokladem jí svěřeným. Nemohla se tedy jen tak beze všeho vrátit do Nazareta a o něho se nestarat. Dítě, které jí nebeský Otec svěřil, její pravomoci ještě neodrostlo. Vinu si nedávala a dávat nemohla; ale bylo-li jednou ztraceno, měla povinnost je hledat, dokud ho nenajde. To vše Ježíš věděl, a přece se od ní beze slova vzdálil.

V této mučivé bolesti, nejistotě a opuštěnosti probděla celou noc. Sotva se rozednilo, činí poslední pokusy najít zmizelého, ale i ty byly nadarmo. Poutníci se zatím hotoví k další cestě, dávají do pořádku soumary, čilý ruch vládne od rána po celém táboře. Všichni hledí, aby vyšli co nejdříve a co možná největší kus urazili. Kdopak si v tom ruchu všiml nebo dbal zarmoucené matky, jež hledá ztracené dítě! V krátkce vyrazila jedna karavana, za ní druhá, třetí, tábor se brzy vyprázdnil, snad ještě nějaký opožděný spěchal za ostatními, a zůstali tu jen rodiče hledající dítě. Poslední naděje, že najdou Ježíše někde v zástupu, zmizela, a nezbývalo, leč se vrátit do Jerusalema.

Jak ubíhala Neposkvrněné Panně cesta? Pochopitelně, že pomalu, jako každé sklíčené duši. Mlčky s krvácejícím srdcem ubírá se po boku svého snoubence cestou, kudy včera se vracela již domů ve společnosti rozradostněných poutníků. Bylo snad poledne nebo odpoledne, když oba stánu v branách Jerusalema. Odebrali se bezpochyby k rodině, u které pobývali za své návštěvy ve svatém městě, a ptají se po Ježíšovi — ačli nepřebývali v některém improvizovaném staně, jaké o svátcích pokrývaly celé úbočí

Olivetské hory a celé okolí města, kde se našlo jaké volné místo. Po božském Synu však ani stopy. Nastala druhá noc, stejně mučivá jako první. Třetí den . . . Hledali ještě Ježíše po městě? Spíše se zdá, že spěchali hned z rána do chrámu. Kde jinde by ho mohli najít po bezvýsledném hledání a doptávání? „Našli jej sedícího uprostřed učitelů poslouchajícího a dotazujícího se jich“ (Lk 2. 46). Evangelista nám líčí scénu vpravdě israelskou.

V chrámové kolonádě směli učitelé Zákona, jak jerusalemská tak cizí, přednášet a vykládat své učení. Oddělení od sebe, každý na své stoličce, obklopen žáky sedícími u jeho nohou na zemi disputoval o různých otázkách Zákona nebo tradice. Poslouchat mohl každý „syn Zákona“, t. j. každý, jenž dosáhl aspoň 12 let. Každý měl právo se tázat neb předkládat námitky. Zvláště za dob Kristových nebylo o sporné otázky nouze. Byly tu dvě rabínské školy, Hillelova a Šammaiova, byly tu dvě sekty, farisejská a saducejská, myslí všech byly rozčileny stávajícími politickými poměry atd. Rabíni sami říkali žákům: „Kdo se ptá a odpovídá, ten z přednášky něco má; kdo sedí a mlčí, nemá z ní nic.“ Ježíš se vmísil mezi posluchače (patřil tedy k nejmladším) — zda již prvního dne, zda teprv druhého, kdož ví? Dá otázku, dostane odpověď. Dá druhou, dostane odpověď zas, učitel ho již nespouští s oka. Dá třetí, čtvrtou . . . teď se ho učitel ptá sám. Má nového žáka a sice nadějného! Z toho bude v budoucnosti světlo Zákona! Několik otázek dvanáctiletého Spasitele stačilo, aby na sebe upoutal pozornost všech, zvláště učitelů. Předmětem rozpravy byl podle všeho Mesiáš, mesiášská prorocství, doba jeho příchodu. Jeho otázky a pak i odpovědi, které jim dával, naplnily všechny úžasem. „Byli skoro bez sebe,“ čteme v řeckém textu. Zjev neznámého hošíka, v němž podle nářečí poznali Galilejce, je okouzloval. Necháпали, odkud se bere v nedospělém jinochu, ještě skoro dítěti, moudrost, před kterou mizí všechna jejich učenost. Za takových okolností pochopíme slova evangelistova: „Seděl uprostřed nich.“ Snad první učitel, jehož se Ježíš dotazoval, užaslý nad jeho odpovědmi, svolal ostatní, ti obklopili neznámého „žáka“ — ze zvědavosti a „učitelského“ zájmu, a scéna nabyla docela jiné tvářnosti. Nikoli sedící učitel obklopený žáky, kteří v přítomnosti rabína směli sedět jen na zemi, nýbrž na stolci učitelském sedící dvanáctiletý Spasitel, kolem něho tísňící se zástup stojících učitelů, a nikdo si netroufá říci: „Proč tak

činíš? Co si dovoluješ?" Neslýcháno, aby žák se posadil na stolec, na němž sedět měl právo pouze rabbi.¹

Což divu, že druhého dne, sotva se rozednilo, každý se v chrámovém nádvoří ohlédal po hochu, jenž je včera naplnil úžasem. A skutečně brzo tu byl, a zase obklopen zástupem učitelů Zákona (zákoníků), ještě větším než včera. Přišli se podívat a slyšet podivuhodného hošíka, o němž jim jejich kolegové vyprávějí. Pán mluví zase, a sice s takovou nebeskou unkcí, s tak andělskou vlídností, tak mile, že si ho zamiloval kde kdo. Nevídaný zázrak moudrosti, rozumnosti, vlídnosti, a při tom se nedala nikterak utajit velebnost a vznešenost, která všem vlévala úctu. První setkání Spasitelovo s učiteli Zákona . . . Proč nebude druhé setkání s nimi, po dvaceti letech, podobné? Proč netečnost, odpor, nenávisť? Po letech to půjde doopravdy, Pán bude žádat bezpodmínečnou víru, bude učit: „Zapři sebe sám,“ a tu přestane všechna sympatie, přese všechny divy a zázraky, o něž se bude jeho požadavek bezpodmínečné víry opírat. Jako za našich dnů — jsou lidé, kteří čtou slovo Kristovo se zájmem a nadšením, jenom kdyby nežádal: „Zapři sebe sám.“

Dnes však byla situace úplně jiná. Každý se cítil k němu přitážen jako k magnetu. Žádná žárlivost, žádné nezřízené hnutí v srdci zákoníků, každý hleděl s úžasem a rozkoší na milý zjev. Učitelé, zvyklí, aby se lid tísnil kolem nich, tlačí se teď sami se všech stran kolem dvanáctiletého hošíka, až se zase posadí na učitelském stolci. Mesiáš zasedl na

¹ Leroy opíraje se o mně neznámý starý pramen líčí scénu poněkud jinak: „V místnostech chrámových, jež obklopovaly svatyni, byly tři velké sály veřejnosti přístupné, kde učitelé (rabíni) vyučovali shromážděný lid. Značný zástup obklopoval jejich stolce — vždyť poznat Zákon bylo každému Israelitovi věci cennou a důležitou.“ Poutníci, kteří zřídka kdy z daleka do Jerusalema přišli, měli jen o svátcích vzácnou příležitost slyšet slavné učitele. „Rabíni dávali otázky a námitky; kdo ze zástupu se ve věci nejlépe vyznal nebo jevil nejméně bážlivosti, odpovídal, rabín jeho výrok opakoval, opravil nebo rozbíral a schválil. Nejraději se tázali nejmladších. Pak dostal každý přítomný volnost slova, moha se tázat učitele, nač chtěl. Ježíš vstoupil do jednoho sálu. Posluchači buď stáli nebo seděli na zemi . . . Pán asi chvíli poslouchal, pak dal otázku . . . Sám byv otázan upoutal odpovědí kdekoho, kouzlo jeho bytosti působilo neodolatelně, takže ani bělovlasí rabíni se mu neubránili a pozvali ho, aby se posadil mezi ně . . .“

stolci Mojžíšově, zákoníci ničeho nenamítají, ba ani si neuvědomují, co se děje, jsouce docela zaujati rozhovorem s ním.

Jeho slova, která budou jednou rozněcovat zástupy, slova, o kterých řekne: „Slova má jsou pravda a život,“ ta slova vykonávají dnes své kouzlo na posluchače. Nepřišla snad na přetřes otázka, které jest největší přikázání Zákona? Někteří na to odpovídají: „Očišťování,“ jiní zase myslí na obřizku nebo svěcení soboty aneb dokonce na odříkání jistých modliteb. Nedal Pán již teď odpověď, kterou od něho uslyšíme po letech? Necítili všichni, jak neskonale převyšuje slovo tohoto „mládenečka“ jejich zkostnatělé názory? Jestliže Pán uvedl slovo Oseášovo (6. 6): „Milosrdenství chci a ne obětí“ a ukazoval při tom, oč výše stojí láska a čisté srdce než všechna krev býků a kozelců, kterou kněží denně skrápějí zápalný oltář, a uvedl-li k tomu slova žalmu 49. vyjadřující tutéž pravdu, co mohli na to odpovědět? Anebo přišla snad řeč na proroky? Jak úzkoprse je vykládali zákoníci, a jak je vykládal Spasitel! Isaiášovo proroctví o všeobecném království Mesiášově, Malachiášovo o ustavičné oběti, jež bude Hospodinu přinášena na každém místě, od východu slunce až na západ, Danielovo o příchodu Mesiáše . . . Neupozornil je Pán, že těch sedmdesát ročních týdnů už bezmála vypršelo a že se tedy Mesiáš objeví co nevidět? Zdaž neslyšeli něco o mudrcích z východu, kteří přišli do Jerusalema a ptali se po narozeném Králi židovském? Celé město o tom zvědělo; asi deset let je tomu. Na ty otázky nedovedl ovšem odpovědět nikdo, a tak aniž si toho kdo všiml, vyměnili si úlohy: Dvanáctiletý Ježíš se stává učitelem, zákoníci posluchači. „Seděl uprostřed nich, uče a dotazuje se jich.“

V této situaci jej našli rodiče. Nezvyklá scéna naplnila panenskou Matku úžasem. Nadála se, že ho najde při nějaké pobožnosti, snad při oběti nebo modlitbách, a nachází ho mezi učiteli Zákona, a sice uprostřed nich sedět, jich se dotazovat, je poučovat. „Užasli nad tím,“ praví evangelista o jeho rodičích. Řecký text bychom doslova přeložili: „Byli úžasem jako bez sebe.“ Tolik bylo jasno: *jemu* se po nich nestýskalo. Neztratil se jim, nýbrž je opustil! Oni ho hledají, a on tu klidně sedí, a při jejich příchodu zůstává na svém místě! Úcta k rodičům je typická vlastnost orientu, podle ní poznáš východana ještě dnes. I dospělý syn vstane, když otec vejde, a neposadí se, dokud nepokyne. A ještě jedna

věc, nad kterou svatá Panna žasla. Nikoli nad jeho moudrostí — věděla přece, kdo její dítě jest — nýbrž žasla nad tím, že on, který dosud mlčel vůči ní, své Matce, dnes svou moudrost projevuje, a kde a jak! Proč, to ovšem nevěděla.

„Synu, proč jsi nám tak učinil?“ Synu . . . slovo mateřské autority, kterou panenská Matka nad Ježíšem vykonávala, a která dosahuje nejvyššího potvrzení a posvěcení hned potom výrokem evangelia: „A byl jim poddán.“ Slova sv. Panny nejsou napomenutí ani výtka, nevolá ho k zodpovídání, neptá se ho na pohnutky jeho jednání. Že důvod nějaký měl, věděla dobře, bylť přece Syn Boží. V jejích slovech není tvrdosti, právě tak, jako ve slovech žalmu: „Bože můj, Bože můj, proč jsi mne opustil?“ (Ž 21. 2.) Její slovo jest zvolání lásky a projev bolesti. Že nevyzvídá důvody jednání Kristova, jež jest jí nepochopitelné a nevysvětlitelné, patrně z toho, že mluví dál: „Hle, otec tvůj a já s bolestí hledali jsme tebe.“ Něžnost jejího mateřského srdce se tu zcela prozrazuje, nemohouc utajit pohnutí.

Slova sv. Panny jsou jasný paprsek, jenž osvětluje něžnost vzájemného poměru mezi Marií a Ježíšem. Pán nebyl nikterak povinen podrobit se autoritě své Matky, kterou neskonale převyšoval svou božskou důstojností. Podrobil se jí však dobrovolně, a kdyby nám evangelista nepověděl, že byl rodičům poddán, vyčetli bychom to z těchto slov Neposkvrněné Panny. Když se nerozpakuje takto ho oslovit, před zástupem učitelů, jest zjevno, že Ježíš její mateřskou autoritu uznává a že se v nazaretském domku choval vůči ní s největší něžností, jíž jest dětské srdce schopno.

„Což jest, že jste mne hledali? Nevěděli jste, že v tom, co jest Otce mého, musím býti?“ Jsou to první slova božského Spasitele, jež nám evangelia zaznamenávají, a již z těchto několik slov dýše božská velebnost. Hodí se dokonale k situaci, v níž jsou pronesena. Když na andělskou zvěst odpovídá svatá Panna otázkou, dávají její slova podnět k dalšímu zjevení. Tak i teď její otázka zavdala podnět, že Kristus se poprvé osobně prohlašuje za Syna Božího.

„Nevěděli jste . . .“ Nejsou to slova výtky ani pokárání, ale taktéž ne slova omluvy nebo odprošení, nýbrž slova vysvětlení, jež dává své Neposkvrněné Matce, nikoli jako její Syn, nýbrž jako *Syn nebeského Otce*, tedy s jakousi velebností. To musí mít na zřeteli ten, komu se zdá, že ta slova by se neslušela na dítě vůči matce. Kristus Pán v té

chvíli nejedná jako dítě Marie Panny, nýbrž jako Mesiáš. Viz pozdější scény Jan 2. 4, Mt 12. 46, Jan 19. 25. Ve všech těchto případech nejedná jako dítě poddané rodičům, nýbrž jako vyslanec Nejvyššího ve službách Otce, a proto úcta dítěte k pozemské Matce musí ustoupit velebnosti Pomazaného Páně a vyslance Božího. Všimněme si, že i Gabriel jakožto delegát Nejvyššího mluví k Neposkvrněné Panně s jakousi velebností, a proto není nikterak nemístné, když se zobrazuje, an před klečící Pannou stojí.

„V tom, co jest Otce mého, musím býti.“ Tato slova se nevztahují na prostory chrámové. To by byl příliš mělký smysl slov Páně: „Nevěděli jste, že musím být v kostele.“ Rád bych věděl proč, když už bylo po pouti. Slovo Páně má vznešenější obsah. „Co jest Otce mého,“ znamená *vůli nebeského Otce a poslání*, které mu Otec dal. Dala by se tedy jeho slova opsati takto: „Proč jste mne hledali a sobě působili bolest? Vždyť je to docela jasné a mohli jste na to přijít sami. Jestliže jsem vás opustil, stalo se to jedině proto, abych vyhověl vůli nebeského Otce a vyplnil nějaké vyšší poslání toho, v jehož službách jsem a jehož vůli se musím vždy a ve všem řídit. Ohled na nebeského Otce, jenž mi vytkl přesně dráhu, kterou se mám brát, mne přinutil, že jsem nedbal a dbát nesměl ohledu na vás. Kdyby mne tu nebyla zdržela vůle Otcova, nebyl bych se od vás odloučil. V tom jest pro vás vysvětlení celé události.“ První slovo Páně: „V tom, co jest Otce mého, musím býti.“ Jeho poslední slovo: „Otče, v ruce tvé poroučím ducha svého.“

„A neporozuměli slovům, jež k nim promluvil.“ Tato slova jakož i celý děj mohli evangelisté zvědět jen od sv. Panny. Sama se tedy přiznala, že neporozuměla tenkrátě slovům svého božského Syna. Věděla sice, kdo jest Otec, o němž se zmiňuje; ale řeč božského Spasitele byla poněkud temná, a nadto nevysvětlila plně důvod jeho jednání, neosvětlila nejistotu, skličující její duši, nezodpověděla všechny otázky, které se jí na mysl vtíraly. Proč tato disputace s učitelem Zákona? Proč právě teď? Proč právě tak? Svatá Panna jest si však vědoma, že Ježíš odpovídá jako Syn Boží, proto se ho dále netáže a nežádá za vysvětlení nejasné odpovědi. Tušila, že ve slovech Ježíšových jest tajemství, proto „uchovávala všechny ty věci v srdci svém“ (Lk 2. 51), stejně jako události betlemské. Přijímá jeho slova tak, jak jí je podává. Že nedošlo nikterak k nedorozumění, plyne ze závěrečných slov evangelistových: „Sestoupil s nimi do

Nazareta a byl jim poddán." Ale nade vše byl poddán svému nebeskému Otci. Je to poslední zjevení, jehož se svatě Panně před vystoupením Kristovým dostává.

C

Ptáme-li se my na význam a na důvod tohoto tajemství, není odpověď tak těžká:

1. Že Pán chtěl *osvědčit své mesiášské svědomí*, jsme již slyšeli. První Mesiášovo sebeosvědčení . . . Nikoli obrátit nebo přesvědčit učitele Zákona; u nich nedosáhl dvanáctiletý hošík leč úžas a obdiv, a to nemohlo být účelem tohoto tajemství. Taktéž nemínil je připravovat na své veřejné vystoupení — vždyť se za Mesiáše tentokráte neprohlásil. Jakási předehra jeho veřejné působnosti tu sice jest — Kristus sedící na stolci Mojžíšově naznačuje, že učitelstvo starozákonní co nevidět ustoupí novému učiteli, poslanému s nebes. Starý Zákon odstupuje, nový se pomalu objevuje na obzoru. Ale vše to nebylo poučením pro zákoníky, nýbrž pro nás, pro generace budoucí, jak přátel tak nepřátel, a pro tyto zvláště. Nenamáhají se dokázat v potu tváře, že Kristus jest obyčejný člověk? Že jest učitel poslaný všemu lidstvu — toto „domnění“ se v něm prý zrodilo a „vyvinulo“ teprve průběhem let jako u jiných zakladatelů a reformátorů různých náboženství. Tu mají odpověď! Dvanáctiletý Ježíš již předem vyvrací všechny tyto a podobné námitky.

2. *Poučení jeho panenské Matce*, a to bylo hlavním cílem tohoto tajemství. Dosud se Ježíš nikdy nezmínil o svém poslání a nezmínil se o něm až do doby svého vystoupení. Dnes přechodně připomíná a poučuje svou Neposkvrněnou Matku, že nepotrvá navždy poměr, ve kterém dosud spolu žili. Přejde chvíle, kdy vůle nebeského Otce ho bude docela požadovat pro sebe, a od srdce i z náručí Matky ho povolá jinam. Dnes stojí Mesiáš po prvé pod vlivem vyšší vůle, a ta vůle ho nutila nedbat přirozených svazků, jež ho vázaly k rodičům, především k Matce. Třeba že jejich vzájemná láska byla veskrze svatá a dokonalá, nesměl na ni mít Ježíš ohled. Po letech přijde chvíle, že se bude musit rozloučit s Matičkou docela a navždy. Není tu pro život rodinný, Otec mu dal vyšší poslání; proto i jeho slova mají nádech, jakoby jimi chtěl setřít vše, co ho poutá k rodině. Sv. Panna praví: „*Otec tvůj a já,*“ Pán odpovídá: „*V tom, co jest Otce mého . . .*“ mám jiného Otce, než o kterém mluvíš ty . . .

V této chvíli neznám svého pozemského „otce“, nýbrž jen vůli svého nebeského Otce. Nepřetíná těmi slovy všechna pouta, jež ho vízí k oběma nejdražším bytostem?

Po prvé připravuje Pán svou Neposkvrněnou Matku na rozloučení. Prozatím ho Otec ještě ponechá Matce, ale po dvaceti letech ji opustí nadobro. Toto odloučení nebude Marii tak snadné; bude ji stát obět, a sice obět vlastního srdce — to vše proto, že jest Matka *Vykupitele*. Obětního Beránka nezrodila pro sebe, nýbrž nám, a proto se ho bude musit jednou vzdát. Kdy? „O tom dnu a hodině nikdo neví, ani andělé nebeští, jedině Otec“ (Mt 24. 36); on sám od věčnosti určil chvíli, kdy se to stane. Pak nebude přijímat Ježíš poučení nebo rady od ní. Jediná norma jeho mesiášského působení bude vůle Otce, a ta se může jevit způsobem všem ostatním nepochopitelným. To jest hluboký význam chrámové scény: bude-li se panenské Matce někdy zdát nevysvětlitelným jednání jejího božského Syna, nechť pamatuje, že Ježíš má pro své počínání vyšší důvody.

Dnešní událost jest pravý opak skrytého života Páně, života pokory a poslušnosti. Doposud Matce a pěstounovi poddán zazářil dnes v lesku svého vykupitelského poslání, v němž nepodléhá pozemským rodičům a v němž nemůže nikterak mít ohled na jejich přání, byť byla sebe oprávněnější. Naopak, Maria sama musí podříditi vůli svou rozhodnutí nebeského Otce, třeba jí při tom srdce krvácelo. Jak přijímá sv. Panna toto poučení? Plně ho nepochopila, jak vidno z verše 50., ale pokud mu porozuměla, opakuje své životní heslo: „Aj, služebnice Páně.“ Nepřineslo jí toto tajemství trochu více světla k pochopení, že povolání jejího Syna bude pro ní nekrvavé martyrium? Ztrátu božského dítěte počítá církev za třetí meč v srdci Bolestné Matky, jeho nalezení vplétá jako pátou růži do radostného růžence.²

3. Ještě jedno naučení plyne z tohoto tajemství, a sice *pro nás*. Stojí zcela ve znamení *oběti*: obět pro Marii, obět

² Ještě jeden moment uvádějí mariánští spisovatelé, rázu spíše ascetického: Neposkvrněná Panna, jež nikdy hříchem Boha nepozbyla, poznala při ztrátě božského Syna, jak bídně je duši bez Boha, duši, jež se o něho hříchem připravila. Tím přirozeně vzrostla její slitovnost k ubohým hříšníkům. Kazatel může této myšlenky užít; jisto však jest, že *tehdy* na to sv. Panna nemyslela. Lépe by bylo říci: „Rozpomeň se nyní v nebeské slávě, co jsi zakoušela při ztrátě Ježíšově, a měj slitování s těmi, kteří ho jsou hříchem vzdáleni.“

pro Ježíše, a sice oběť, která jest příkladem a poučením rodičům a dítkám v otázce povolání.

Dcera faraonova odevzdává Mojžíše jeho vlastní matce a praví jí: „Vychovej toto dítko pro mne!“ (Ex 2. 9.) Když hošík dospěl, přivedla ho matka skutečně na královský dvůr a odevzdala jej jeho ochránkyni. „Vychovej toto dítko *pro mne!*“ praví Tvůrce každému otci a každé matce, když jim svěruje dítko. Jsou si křesťanští rodiče vědomi tohoto nezadatelného a naprostého práva, které má Bůh nad svým tvorem? V první řadě patří dítě *Bohu*, a teprve na druhém místě rodičům.³ Nejvyšší má právo určit dítěti povolání a stav, podle své nesvětější vůle a prozřetelnosti. „Vychovej toto dítko pro mne! . . .“ I Matce Boží platila tato slova, a ostatní rodiče že by byli z tohoto všeobecného pravidla vyňati? Jsou si vůbec vědomi, že to jest nejenom jejich svatá povinnost, nýbrž i neskonalá *čest*, že mohou a smějí vychovat své dítky pro Krále všech králů a ne pro tento bídný svět? Jak málo rodičů pojímá doopravdy a vážně svou povinnost, jde-li o volbu stavu jejich dítek! Syn a zvláště dcera se chystá k nejrozhodnějšimu kroku, od něhož závisí jejich budoucnost a jejich štěstí časné i věčné — jsou jim rodiče v tu chvíli strážnými anděly, anebo spíše někdy svůdci? Mají na zřeteli blaho dítěte anebo své sobecké nezřízené zájmy (bohatého ženicha, byť byl nevěrec

³ Stát nemá na dítě (syna) přednějších práv než *Bůh a rodiče*. Co dělali staří pohané ve Spartě a moderní nevěrci v bolševickém Rusku, jest proti všem přirozeným právům rodičů. Je-li ve státě uzákoněna všeobecná návštěva školy, vykonává stát tuto školní výchovu *jménem rodičů* (spěje na pomoc chudým, kteří nemohou dětem opatřit vychovatele). Proto jest zvrácením všeho práva a bezprávím volajícím do nebe, mlčí-li stát k tomu nebo podporuje-li dokonce a v ochranu bere lidi, kteří vychovávají mládež *proti* úmyslům rodičů, t. j. katolické děti připravují o víru, v níž je rodiče chtějí mít vychovány. Výkřik rozhořčení se nesl před lety Evropou, když jisté státy užívaly školy, aby děti byly připraveny o svou národnost — stejného barbarství se dopouštějí státy, které dovolují škole ničit v dětských srdcích víru, v níž se zrodily. Tak se dalo v Anglii za pronásledování církve (Alžběta, Jakub I.), že katolické děti vyrvány rodičům a dány na výchovu fanatickým protestantům. Kdesi řekl státní zaměstnanec: „Já si budu děti vychovávat, jak chci“ — *své* děti si vychovávej, jak chceš; ale děti, které ti jsou svěřeny od rodičů, jsi povinen vychovávat, jak chtějí rodiče! „Temný“ středověk chápal lépe „práva člověka“ než osvícený novověk!

atd.)? Kdyby dbali blaha dítěte, ptali by se především po vůli Boží, protože on to s jejich dítětem myslí nejlépe.

Tato úvaha nemá cílem zvát někoho k volbě řeholního povolání. O té věci jsem pojednal jinde a varoval jsem tam před každým nerozvážným krokem.⁴ Nicméně jest jisto, že mnohá duše jest volána od Pána do jeho svatých služeb. Koho při tom ďábel nejčastěji užívá za nástroj, aby povolání zmařil? Rodičů! A sice nikoli nevěřících, nýbrž namnoze takových, které vidáme snad denně v kostele. Jestliže však Pán někoho do své služby volá a ty mu to překazíš, jest pochybné, najde-li štěstí ve stavu, do něhož nepatří. Přesadíš-li květinu do jiné půdy, jest vždycky nejisto, zda se tam ujme a bude-li tam prospívat. Kolikráte již přenesl člověk některé druhy živočišné do krajů, kam nepatřily. Domorodé rostliny byly s to vyhovět nárokům jistého počtu domorodé zvířeny. Rozmnožováním nově přibylých druhů se stalo, že květena dotyčných krajů byla zničena nadobro. Když byl přivezen první párek králíků do Austrálie, každý se mazlil s roztomilými zvířátky, a na zabítí jednoho byla ohromná pokuta. Dnes jsou vypisovány ještě větší ceny na prostředky k jejich vyhubení. Na kterémisi ostrově Atlantského oceánu zavedené kozy zdivočely, rozmnožily se a zničily tamnější santalové lesy. Jamesu Cookovi, Kolumbovi 18. století, vytykají dodnes, že na australském pobřeží vysadil několik vepřů, kteří se v málo generacích stali metlou osadníků.

Nevím, je-li známo, že Robespierre po skončení středoškolských studií chtěl vstoupit do řádu sv. Františka. Kdo ho od jeho úmyslu odvrátil? Příbuzní! Jim má Francie co děkovat za tohoto kata, jenž poslal pod guillotinu tisíce a tisíce obětí — muž, jenž mohl být svým krajanům pozhánáním. Sličná a duchaplná sestra Condéova, vévodkyně de Longueville, dcera Jindřicha II., chtěla ve 13 letech vstoupit do kláštera. Otec jí to nedovolil. Když byla po prvé uvedena do společnosti, způsobila sensaci svou andělskou skromností, čistotou a krásou. Tato dívka, jež mohla ve své osobě dát církvi světici, byla později příčinou občanské války, jež drásala Francii a zpusťovala celé kraje. Roku 1642 se vdala, v manželství šťastná nebyla, stala se duší Frondy, protivládní občanské strany, počínala si jak amazonka neb dobrodruh, konečně se postavila v čelo odboje v jižní Francii. Generál Dumouriez, smutně známý z revoluce, filolog

⁴ Ve šlépějích Neposkvrněné, str. 953 nn.

a archeolog Justus Lipsius († 1606), Diderot — všichni se chtěli stát členy Tovaryšstva Ježíšova. Prvního otec odvrátil tím, že mu dal do ruky spisy Voltairovy a Baylovy, čímž ho připravil o víru, druhému to otec zakázal a ten potom odpadl k luteránství, pak ke kalvínství, pak se zase vrátil do církve. Třetímu též otec zamezil vstup do řádu, a po letech ho proklínal, zkaženého, největšího neznaboha vedle Voltaira! Astronom Lalande taktéž pomýšlel na vstoupení do jmenovaného řádu. Po letech, bez víry, napsal slova: „Ještě dnes hledím zpět pln touhy k době, jež mne přinutila k mému neštěstí zřici se povolání, k němuž mne vedla nevinnost, čistota vůle, láska k vědě.“

Ale nač bráti příklady z dějin. U nás každý klášter by ti mohl vypravovat celé kroniky o zničených povoláních. Nejsmutnější případ, který jsem zažil. Dívka, hodná, nadaná, čistá, ze zámožnější rodiny, chce zůstat v klášteře, kde byla vychována a kde byla všem ostatním vzorem. Nesvědomitá matka zmařila její touhu, dívka s pláčem se loučí s místem, kde denně přistupovala v milé kapli ke stolu Páně. Aby jí matka vyhnala z hlavy všechny myšlenky na klášter, vodila ji ze zábav do zábav, do „lepších“ i pochybnějších společností. Po letech se dovídám, že tato kdysi andělská dívka navázala známost s jakýmsi darebákem, doktorem, pak z hrůzy před hanbou se otrávila a odešla na věčnost nesmířena s Pánem Bohem. Podobný případ v kterémsi koleji našeho řádu. „Raději ho dám ďáblu než bych mu dovolil vstoupit do kláštera,“ řekl nesvědomitý otec, a zkazil hoča podobně jako tato matka dceru. Po několika letech s ním přišel do koleje: „Velebný pane, vás měl vždycky rád, mohl byste mu snad trochu domluvit?“ Začala dlouhá litanie o ničemnostech, které kluk tropí. „Co tomu říkáš?“ táže se kněz hoča či spíše jinocha. Ten ukázal s opovržením prstem na otce. „On ví, co mi tenkrát udělal, v den mého prvního přijímání.“ Obrátil se k otci zády a odešel.

Ct. Lancicius, kněz našeho řádu, vypravuje o jednom velmi zámožném, nadaném a zbožném jinochu, jež otec odvrátil od řeholního života. Opustil Řím, kde studoval na našem vyšším ústavě a přišel brzo na scestí. Jednou v noci se vrací z pitky, tu ho přepadl soupeř (šlo o jakousi ženskou) a probodl ho právě před branou kláštera, do něhož chtěl kdysi vstoupit. „Ach — zpovědníka —“ byla poslední slova umírajícího. P. Doss T. J. vypravuje o otci, jenž v dopise

zakazuje nezdárnému synu překročit práh otcovského domu. Před lety mu zakázal překročit práh kláštera! Byl to někdejší mariánský sodál, plný nadšení a lásky k Bohu!

Co podobných případů vykazuje má vlastní zkušenost! Znal jsem několik rodičů, kteří prohlásili (někdy otec, někdy matka): „Raději na márách než v klášteře.“ Jednomu do roka zemřely obě děti, dcera i syn; v druhém případě dívka, kterou rodiče vzali z klášterní školy a posílali do smíšené, jde jednou ráno do školy, bere ve třídě za kliku a padne mrtva k zemi. Ve třetím případě sedí dcera s matkou v zimě večer u stolu, najednou nevysvětlitelným způsobem vybuchne petrolejová lampa, na ní chytanou šaty, a do týdne ji matka provází k hrobu. Renata Selingová vypravuje o sobě, že otec prohlásil: „Raději do Dunaje s ní.“ Přišla na scestí, a jednou po smutně probité noci, rozervána v duši, stojí ve Vídni na břehu Dunaje, a hlavou jí kmitne ďábelsky škodolibá myšlenka: „Teď bude mít otec, co chtěl.“ Znam asi tři případy, že vehnali dceru do sňatku, aby jí zamezili vstup do kláštera. V jednom případě ji muž tak ztýral, že musila utéci k rodičům, a otec se z toho utrápil. V druhém případě ženich na rychlo sehnáný tvrdil, že má ohromné peníze, jedinou jejich dceru si odvezl domů (to snesli a nenaríkali, že je opouští!), za čtrnáct dní se jim vrátila; mužíček utekl a její celé veliké věno vzal s sebou. Rodiče pak měli zlomenou mladičkou dívku neustále na očích, jako neustálou výčitku své nesvědomitosti. Třetí případ, dcera jedináček, muž za dva měsíce utekl s jinou, ona pak u rodičů chřadla. Její matka se přiznala: „Srdce mi to může utrhnout, když potkám milosrdnou sestru a vzpomenu si, jak mohlo být mé dítě šťastné.“ V Belgii před málo lety odsouzena mladá dívka pro vraždu na deset let. Chtěla se též stát sestrou, otec zednář jí přinášel špatné knihy a manželce se chlubíval: „Teď jsem jí dal něco ke čtení, po čem jí přejde nadobro chuť po klášteře.“ Přešla, ztratila víru a s ní čistotu, a kam to dopracovala!

Buď vůle tvá . . . tak mají odpovídat rodiče slovům Páně: „Vychovej toto dítě pro mne!“ Mojžíšově matce nebylo asi tak snadno vzdát se navždy milého syna, a přece přinesla tu oběť s radostí. Proč? Protože věděla, že jen tak mu lze zachránit život. Raději oběť než dítě o život připravit. Toho nechť jsou pamětliví i křesťanští rodiče. Raději oběť, raději ať krvácí srdce mně, než bych dítě připravila o věčný život a o věčné štěstí. Kolik zavrženců proklíná a bude

věčně proklínat rodiče, že při volbě stavu jim byli svůdci. Tu zavržení kněží, které nerozumné matky do svatého stavu nutily proti vůli Boží i proti vůli jejich, tam zavržené manželky, které rodiče vehnali do sňatku s nevěrci, surovci, marnotratníky, protože hleděli jenom na peníze a na sebe, nikoli na dobro dcery. Konečně kolik zavrženců, jež rodiče odvrátili od služby Boží, do níž je Pán volal. Jak bude jednou otci nebo matce při vědomí: „Mou vinou jest mé dítě zavrženo!“ V dnešním tajemství se nám dostává poučení, jak si máme při volbě stavu počínat. Život Neposkvrněné Panny jest nejenom k tomu, abychom se jejím ctnostem divili, nýbrž abychom je následovali. Božský Spasitel jest pak poučením pro dívky. Otec Alberta Velikého vynaložil vše, aby jej odvrátil od služby Boží, a když to nešlo, užil k tomu jeho bratrance a nejmilejšího přítele Theodoricha. „Tvá matka jest k vůli tobě na smrt nemocna.“ Albert ho zavedl k obrazu Ukřižovaného: „Ačkoli Ježíš věděl, že při pohledu na něho pronikne meč duši jeho přesvaté Matky, přece nesestoupil s kříže. Ani já neopustím kříž řeholního života, i kdybych věděl, že tím matku ztratím.“ Výsledek byl, že Theodorich následoval jeho příkladu, a tato pevnost a vytrvalost v povolání obohatila církev o velkého světce a učitele církevního.

V červenci 1850 přišla do francouzského města Agenu dáma, oblečená ve smutek. Ve tváři se zračila žalost a melancholie taková, že vzbudila všeobecnou pozornost. Hned druhého dne šla do karmelitánského chrámu. Jakmile se rozezvučely varhany, byla neobyčejně vzrušena, a marně se namáhala potlačit slzy. Po skončené pobožnosti jde k představenému a přeje si mluvit s varhaníkem. Za chvíli stojí před ní mladý urostlý muž v hrubém řeholním šatě. Paní div neomdlela, když ho spatřila, pak se mu vrhla kolem šíje . . . Byl to Cohen, světový virtuos ve hře na varhany, kdysi modla a idól vznešené Paříže, muž, který svým uměním sklízel vavříny po celé západní Evropě. Byl rodem žid, milost Boží se ho dotkla jednou při májové pobožnosti, přijal sv. křest, zanechal pak umělecké dráhy a vstoupil do agenského Karmelu. Kdo ona dáma byla, k tomu netřeba výkladu. Několik dnů v Agenu pobyla, denně spolu dlouho rozmlouvali, vynaložila všecku něžnost, aby novice pohnula k návratu, ale marně. Nemysleme však, že jemu bylo snadné hledět na slzy matčiny, avšak vůle Boží mu byla nade všecko. Koncem července opustila místo, jež poklá-

dala za hrob toho, co nejmilejšího ve světě měla. Za devět měsíců přijal Cohen svatá svěcení. Jeho dvacetileté působení bylo neobyčejně požehnané; obrátil na víru mnoho protestantů a židů, a není pochyby, že toto požehnání s nebes si zasloužil obětí — oběť pak jest jediný spolehlivý důkaz pravé lásky k Nejvyššímu.

Dvě poslední bělostné růže radostného růžence jsou zkropeny krví. Obě poslední tajemství . . . jejich dějištěm není ani městečko narození ani místo andělského zvěstování, nýbrž Jerusalemský chrám, místo vyhrazené k obětem — a obě tajemství mluví o oběti. Při obětování Ježíška jest sv. Panna o oběti poučena a na ni připravena, při jeho ztrátě již ji zakouší. Sv. Ignác v exerciciích věnuje tomuto tajemství zvláštní místo; patří k nejdůležitějším rozjímáním cesty osvětlené. Exerçant jest hned potom postaven před volbu: „Chceš se docela obětovat Kristu a pro Krista?“ Na tuto volbu jest připraven úvahou o oběti Ježíšově a Mariině. „Následuj mne . . .“

XX. ZEMSKÝ RÁJ TO NA POHLED...

Byl jim poddán a prospíval moudrostí, věkem a milostí u Boha i u lidí. (Lk 2. 52.)

A

Španělský básník Lope de Vega líčí kdesi své domácí štěstí a pozemský ráj, který mu z jeho domku udělala manželka Donna Juana de Guardia a synáček Carlos. Sotva že ráno vstane, manželka ho s úsměvem pozdraví, hošík mu spěchá v náručí, a on jest šťasten při pohledu na jejich milé tváře. Tak slunně začíná každý den. Pak se věnuje psaní s veškerým západem, ale přijde-li si pro něho Carlos do pokoje, nemůže odporovat a musí jít s ním. Posadí se pak za stůl vedle dobrých bytostí. Práví sám: „Bez stkvělého zástupu služebnictva, bez stkvělé tabule s křišťalovými tácky a zlatými mísami, bez vybraných pokrmů byli jsme na výsost šťastni a docela spokojeni s tím, co nám naše chudoba udílela, a netoužili jsme ani nepotřebovali nic více.“

Když toto líčení španělského dramatika čteme, nevystane nám v mysli mimoděk obraz jiné rodiny, která žila také daleko od nás, nikoli na západě, nýbrž na východě před dávnými staletími? Zemský ráj to na pohled... „Sestoupil s nimi do Nazareta a byl jim poddán... a prospíval moudrostí, věkem a milostí u Boha i u lidí.“ Těmito slovy končí evangelista svou zprávu o ztrátě a nalezení božského dítěte, jimi uzavírá kapitolu o dětství Spasitelově. Dva stručné verše, nic víc, ale ty stačí, abychom si učinili dokonalou představu o celých třech desetiletích skrytého života Páně. Třicet let nevýslovného blaha a štěstí, nezkaleného ani jediným mráčkem, leč bychom snad myslili na smrt sv. Josefa. Zemský ráj to na pohled...

Kdybych měl popsát, jak vypadalo zařízení nazaretského domku, musil bych opakovat slova Vegova: bez stkvělého služebnictva, šťastni a spokojeni s tím, co jim jejich chudoba skýtala. Jako o tom velkém španělském básníku víme, že mohl být bohatý, kdyby byl chtěl, tak i o sv. Rodině: Mohla žít v nadbytku a přepychu, kdyby byl nebeský Otec chtěl. Chudoba jest příznačnou vlastností palestinského obyvatelstva ještě dnes, zvláště když ji srovnáme s našimi poměry. Kdyby takový obyčejný palestinský sedlák (fellah)

vstoupil do naší nejchudší světničky a viděl v ní lůžko s polštáři, stůl, židle, obrazy na stěnách, řekl by: „To jest hotový palác.“ Dům, který si takový fellah postavil sám ze sušených cihel, vykazuje jednu nebo dvě místnosti se zařízením co nejnútnejším. Na zemi rohožka, která jest celé rodině stolem i lůžkem, kromě toho nějaká mísa, džbán, ruční mlýn — to jest vše. Za dob, kdy Pán na zemi dlel, bývalo trochu lépe než později pod tureckým jařmem, ale ne mnoho.

Jak si máme představit domek svaté Rodiny, bylo řečeno I. 349. Docela samy žily tři svaté osoby v nevelké chyšce. Matrace určené ke spánku snad neležely na zemi, nýbrž na nevysokých dřevěných lůžkách. Soudíme tak z toho, že sv. Josef byl tesař — tak alespoň se překládává řecký termín — a mohl tedy oběma drahým bytostem v tom ohledu zjednat větší pohodlí.

V Palestině vychází slunce v letě kolem páté, v zimě kolem sedmé hodiny. Rozdíl mezi zimními a letními dny není tudíž tak velký jako u nás. Se slunkem vstává i rodina. Pro zvyky židovského národa jest příznačné, že modlitbu nekonala celá rodina společně, nýbrž jen mužové, t. j. otec a synové od 12. roku, kdy se stali „syny Zákona“, byli povinni modlit se společně ráno a večer hlasitě slova Dt 6. 4—9, jež byla Israelitovi nejsvětější modlitbou, jakýmsi vyznáním víry: „Slyš, Israeli, Hospodin Bůh náš, Hospodin jeden jest. Milovati budeš Hospodina Boha svého z celého srdce svého a ze vsí duše své a ze vsí síly své. Slova tato, která ti dnes dávám, budou v srdci tvém . . .“¹ K tomu se řadila ještě další část z kapitoly 11 (13—21) a odstavec Num 15. 37—41. Ženy nebyly sice vyloučeny z náboženského života, ale k úředním Zákonem nebo zvykem předepsaným a ustáleným pobožnostem a bohoslužbám (též pouťím) byli zavázáni jen muži. Totéž platí o večeri velikonočního beránka. Připojila se sv. Panna k Josefovi (a Ježíšovi), když ráno a večer přikázané verše Písma recitovali? Zůstala opodál a konala svou modlitbu soukromě? Jako je jisto, že těchto několik veršů nebyla jediná denní modlitba Ježíšova, tak jest i jisto, že rozjímáním jak o pravdách a zaslíbeních Zákona tak o prožitých tajemstvích plnila sv. Panna všechen volný čas.

¹ Proto zákoník, tázající se Pána po největším přikázání Zákona. na otázku božského Spasitele odpovídá bez váhání (Lk 10. 25 nn) — citoval slova Písma známá jemu z každodenní modlitby.

Po ranní modlitbě se ubírá Josef k práci. Pracoval v dílně, jež bývala mimo obytný dům? Pracoval na dvoře, jak bylo při jeho řemesle přirozeno a v Palestině zvykem? Snídání nebylo ve zvyku; jen dvakrát denně zasedli ke stolu (v sobotu třikrát), po prvé asi kolem 10. hodiny požili něco ovoce a chleba, po druhé po skončené denní práci. Povinností sv. Panny bylo obstarat, čeho třeba pro celý den. V konservativním orientě zůstává život a zvyklosti i krok po celá staletí týž. Podle dnešního způsobu života lze tedy soudit, jak to asi bylo tehdy.

První věc byla přinést vodu. Na východě nemá každý dům svou studnu; v celé vesničce bývala jediná, a v Nazaretě jich nemají více ani dnes. K té studni dodnes uchované konala sv. Panna den co den ráno procházku s hliněným džbánem, s Ježíškem za ruku. U studny se sešly ženy z celé vesnice; že si tam sdílné a hovorné východanky pověděly všechny vesnické novinky, jest samozřejmo. Jak si při tom počínala Matka Boží? Jistě že neodpuzovala zachmuřelou, urážející, pyšnou zamlklostí jako nadutí fariseové, kteří si prostého lidu nevšímali. Že však nejsvětější Panna nevedla řeči zbytečné, zvědavé, utrhačné, netřeba podotýkat. Pohovořila s nimi, navázila vody, a s Ježíškem se vracela domů. Cesta sem a tam trvala něco přes půl hodiny.

Druhá věc a povinnost matky rodiny jest rozdělat oheň. V Palestině jest nouze o dříví, pomáhají si tudíž, jak mohou. Tato věc jest nám poučením, že ani nejnižší práce nás v očích Božích nesnižuje. Jedině hřích je pro člověka pokorující.

Třetí věc jest namlet mouky, kolik jí pro den třeba. I tuto práci, těžkou a namáhavou, musí každá žena obstarat sama. Ruční mlýn patřící k výzbroji každé domácnosti sestává ze dvou okrouhlých kamenů; spodní jest pevný, vrchním se otáčí a tak se drtí obilí. Svatá Rodina měla jen tři členy, byla tedy méně četná než jiné židovské rodiny, ale přes to pro Matku Boží práce dost, zvláště jednotvárné mletí. K tomuto zaměstnání se často scházívaly dvě sousedky, aby jím rychleji ubíhal čas. Sv. Panna měla u sebe Ježíška, ten často přihlížel k její práci jak dítky činívají, a s ním hovořovala pravděpodobně o Bohu a o nebeských věcech. Když dorostl a Josef si ho bral k práci, zůstávala sama a oddávala se při práci rozjímání, uvažujíc o tajemstvích dětství Kristova. „Uchovávala všechny ty věci v srdci svém,“ slyšeli jsme dvakrát od evangelisty. Ze zešroto-

vané mouky (pouze pro velikonoční chléb byl předpis „z nejčistší mouky“) pšeničné nebo ječné se napeklo chle-bů tolik, co pro den nutno. Způsob přípravy byl takový, že se nedaly dlouho uchovat. Jen v pátek musilo být pama-továno i na sobotu. Chleby kutalé, 20—25 cm v průměru, silné asi jako prst (proto se chléb „lámal“), byly pečeny v hliněné nebo kamenné peci, stojící na dvoře. Bylo-li třeba připravit na rychlo, byly pečeny ve žhavém popelu (t. zv. podpopelný chléb).

Tak asi vypadala denní práce Matky Boží. Stůl se sotva lišil od dnešního palestinského způsobu. Ovoce, fíky, datle, ořechy, granátová jablka, k tomu chléb, obvyčně tři kusy pro jednoho, mléko, sýr, tu a tam maso čistých živočichů, především ryb. Před stolem Josef jako hlava rodiny dary požehnal, pak se posadili. První místo zaujímal otec, druhé matka, pak děti podle stáří. Mísa byla společná, pokrm bral každý do rukou. Když za deštivých dnů zimních ne-mohli trávit večer a noc na střeše, zůstali ve světnici. Malá hliněná lampa, naplněná olejem a postavena na jakýsi sto-jan, osvětlovala místnost. I to bylo starostí matky rodiny: postarat se o olej, naplnit lampu, udržovat v pořádku knot.

Jak asi vypadaly ty svaté chvíle, jež trávili pospolu po denní práci? Sdíleli si své myšlenky a city, a Ježíš se ho-voru účastnil, pokud bylo přiměřeno jeho věku; ne aby poučoval rodiče, třebaže byl vtělená, věčná moudrost, ný-brž aby se jich dotazoval. Rozmluvy svatých osob v naza-retském domku . . . komu by jen na mysl přišlo, že to byly rozmluvy nedůstojné a nelaskavé? Svatá byla rodina, svaté jejich hovory, svaté i vzájemné obcování. Apoštol národů dává ve svých listech často pokyny rodičům, manželům, dětem, služebným. „Láskou vzájemnou sobě naklonění, u-ctivostí se navzájem předcházějící“ (Ř 12. 10). Neslyšeli jsme slova sv. Panny: „Otec tvůj a já“ . . .? Věděla přece, že ona jediná jest Ježíškovou Matkou! „Ženy buďtež pod-dány mužům . . . mužové milujte manželky své . . . dívky poslouvejte rodiče své . . . rodičové nepopouzejte k hněvu dítek . . . pokoj Boží nechať vládne v srdcích vašich, nadto všecko mějte lásku, kteráž jest poutem dokonalosti.“ (Kol 3.) Jako by Pavel líčil svatou Rodinu nazaretskou!

Jako věřícím křesťanům jest každá neděle a svátek mi-lou oasou a chvílí oddechu na celoroční pouti a práci v po-tu tváře, tak byl každému Israelitovi milý sobotní den. V předvečer ohlašovaly trubky (v Jerusalemě s hory chrá-

mové), že ještě půl hodiny, a pak začne sobotní klid. Hospodyně již v pátek připravila „lepší stůl“ pro svatý den (v sobotu bylo připravování pokrmů zakázáno), nyní rozsvítila „sobotní lampu“ (srovnej u nás zvyk některých krajů rozsvěcovat v pátek před obrazem Ukřižovaného olejovou lampu), rolník spěchal domů s pole, řemeslník odložil nástroj a uklízel dílnu. Ve svátečních šatech (prádlo se v sobotu měnilo) se ubírají nazítří do synagogy. (Willam.)

Ježíš s Josefem mezi muži, Maria mezi ženami . . . Bohoslužba začala modlitbou, načež se četlo Písmo svaté. — Co cítilo a zakoušelo srdce Matky Vykupitele, když slyšela prorocké předpovědi o Mesiášovi? Nepohlédla maně k svému božskému Synu? Což, když přišla na něho řada, aby předčítal? Nestalo se, že snad právě on četl místa, jež mluvila o něm? „On pak raněn jest pro přestoupení naše, potřen jest pro nepravosti naše . . . hříchy mnohých sám nesl a za přestupníky se modlil . . .“ (Is 53). Jak bylo v takovou chvíli sv. Panně? Jak jemu? Až po letech jako Mesiáš zavítá do tohoto městečka a v této synagoze bude číst místo z téhož proroka a prohlásí: „Dnes se vyplnilo Písmo toto . . .“ (Lk 4. 16 nn), jak přijmou jeho slovo ti, kteří ho dnes jako jinocha rádi poslouchají, an milým hlasem čte předepsanou perikopu? Pán to vše věděl, jeho Matce to však bylo skryto. Dnes ovšem Ježíš neučil, nežádal víru — po přečtení se ujal slova někdo jiný a kázal, jeho hodina ještě nepřišla. Když se však po takové pobožnosti sv. Rodina vrátila domů, co se dalo v Srdci Kristově a jeho Matičky? Snad na sebe pohlédli, mlčky — ale Ježíš mlčí, a sv. Panna se neptá. Klidně zasedají ke stolu . . .

Zbývá ještě promluvit o mateřských povinnostech nejbl. Panny. Své dítě přijala z rukou Tvůrce jako poklad a prokazovala mu všechny služby, které matka dítěti prokazovat smí anebo musí. „Na tvých prsou tiše dlíval . . .“ Všechny ty služby mu prokazovala s tím větší rozkoší, čím více si byla vědoma, *komu* je prokazuje. Ona jediná ze všech matek, jež směla své dítě zbožňovat a jako Boha milovat. To si nesmí dovolit žádná matka, a činí-li to, dopouští se hříchu. Proto k lásce, radosti a něžnosti, jaké bylo schopno jen srdce panenské Matky, družila se i úcta, jaká se slušela vůči Synu Božímu. Cokoli pro něho konala, bylo službou Boží v pravém smysle, i když jen lůžko Ježíškovi připravovala anebo na večer stůl chystala. Každá matka sice může dobrým úmyslem posvětit své práce, takže je koná

ke cti a slávě Boží. Maria však sloužila Bohu přímo. Ten život trval přes 30 let. Jeden den jako druhý, jednotvárný . . . Řekneme, že se svatá Panna nudila? Radostí jí bylo obcovat s tím, jenž jest rozkoší andělů. Kde jest láska, tam plynou dny nejen tiše, nýbrž i radostně. Tak svatě pojímala Matka Boží své povolání a svou mateřskou důstojnost. A to schází dnešní generaci docela. Mluvím-li o důstojnosti křesťanského otce nebo křesťanské matky, vzpomenu při tom vždy na důstojnost kněžskou. Dvě poslední svátosti . . . kněz — ne-li jindy, aspoň ve svaté zpovědi ho nazveš otcem. Vychovává duše pro nebe, a jen tehdy bude svědomitě plnit svůj úřad, dokud jej bude svatě pojímat a dokud si bude vědom: „Já zastupuji věřícím na zemi Boha, беру do rukou Velebnou Svátost jako Maria Jezulátko, kladu Syna Božího ve způsobách svátostných na oltář jako ona do jeslí, nesu jej věřícím jak ona k Alžbětě.“ Přestane-li kněz svůj stav pojímat svatě, je hotov. Pak dojde k výjevům, jakých jsme byli svědky na veřejných schůzích v zimních měsících 1918—1919. Jako on, mají svůj stav svatě pojímat i rodiče. Ale jak mohou svatě pojímat své povolání ti, kteří se na svatbu nepřipravovali modlitbou, nýbrž hříchem?

Nahlédněme do křesťanských rodin. Tomáš Morus, nedávno za svatého prohlášený, kráčel ve stopách svaté Rodiny. Lehkovážný Erasmus, poloviční luterán, ve svých dopisech mluví pln nadšení o životě v jeho domě. Tři vdané vlastní dcery, jedna nevlastní, jedna příbuzná, také vdaná, jeden syn, řada vnuků. Erasmus píše: „Zdá se, že u Mora jest druhá republika Platonova. Ale to přirovnání nestačí. Spíše bych nazval jeho dům školou křesťanských ctností a křesťanského ducha. V celém domě není nikoho, kdo by zahálel. Každý jest zaměstnán, buď prací ruční nebo učním aneb vědou, třebaže první a hlavní společná snaha všech směřuje ke zbožnosti. Není tu hádek, nepadne nikdy neslušné slovo, a tento duch udržuje Morus ne přísností, nýbrž laskavostí a mírností. Každý plní svou povinnost, ale veselosti a žertů neschází. Ten dům jest místo štěstí. Nikdo tam nemůže pobýt, aby neodešel lepší; každá skvrna jest daleko od té rodiny.“ To vše ovšem nespadlo s nebe. Morus měl děti takové, jak si je vychoval. Sám lnul k otci láskou vpravdě dětinnou. Jako nejvyšší kancléř dal v každé společnosti přednost otci, i když se on z ohledu na vysokou hodnost synovu zpěchoval — byltě první osobou po

králi. Po společných večerních modlitbách, nebyl-li přítomen kněz, dával jeho otec a po jeho smrti Morus sám každému z přítomných požehnání. Jeho dům tvořil vpravdě kolonii, a všichni se snášeli v lásce. Tu máme, co rodinám namnoze schází. Nedostatek lásky činí z rodiny peklo. Kde láska, tam Bůh, tam nebe.

Naše krátkozrakost by se snad divila, proč božský Spasitel trávil skoro celý život v lůně rodiny. Samuel, sotvaže dovedl capat, byl od matky přiveden do chrámu a tam vyrostl. Eliáš, u něhož neznáme otce ani matky, podle všeho vyrostl na poušti stejně jako předchůdce Páně. I v křesťanství máme případy mužů i žen, kteří v dětství opustili rodiče a v samotě dospívali, na př. první poustevník Pavel nebo princezna sv. Růžena Panormská. Nebylo by Krista Pána důstojnějším, kdyby byl dospěl v chrámě nebo někde na poušti, on, jemuž by andělé byli sloužili, a pak se náhle objevil svému národu? Tak by jim připadal jako prorok s nebe, a židé by se nepohoršovali nad jeho původem. „Není tento syn tesařův?“ (Mt 13. 55). Tak by soudila lidská krátkozrakost. Ale nikoli. Ježíš chtěl dospěti v lůně rodiny, chtěl, aby každý znal jeho pěstouna a jeho Matku. Skoro celý život trávil v rodině. Co ho k tomu pohnulo? Aby posvětil život rodinný a dal všemu lidstvu příklad rodinných ctností.

B

Sociální význam skrytého života Páně je tak dalekosáhlý, že nemožno v této knize jej dokonale vyčerpát. Stačí poukázat na to, že velký sociální papež Lev XIII. velmi důrazně doporučoval úctu k svaté Rodině jakožto jediný účinný lék, jenž může uzdravit prohnílý život rodinný a tím i celou zchátralou moderní společnost. Na zemi to nikdy nevypadalo jako v ráji. Dnes však hyperkulturní velkoměsta evropská i americká jsou věrný obraz starého Pětiměstí (Sodomy a ostatních měst). Rozumí se, že ruku v ruce s nečistotou jde nevěra; odpady se množí denně, z nevěry pak se rodí další blahodárné ovoce. Blíženská láska a charita, které jest dnes tolik třeba, jen tu a tam. „Růže ctností z víry vykvétá . . .“ kde není víry, tam není lásky, tam požívá jeden druhého, ať surově ať „zdvořile“. Bezohlednost a vykořisťování u kapitalistů, komunismus u tříd nemajetných, a jaké požehnání z obojího vykvetete, ukazuje sovětský ráj.

Diana z Poitiers, 48letá milenka Františka I., upoutala a ovládala po jeho smrti 28letého krále Jindřicha II., a to po celý jeho život. Plných 12 let „držela nebe zavřené, takže ani kapka spravedlnosti na Francii neskanula; měla klíče k pokladům a někdy za jedinou noc zmařila dlouholetou práci ministrů“, stěžuje si trpce historik. Obraz tělesné vášně... zavírá nebe, takže ani krůpěj milosti neskane do duše, a nerozumní myslí, že jim otvírá poklady... za hodinu zmaří práci dlouholeté výchovy... Ale mládeži jsme již věnovali dosti. Kníže temna podniká však ještě druhé válečné tažení: na rodinu. Lidstvo hyne... zdá se, že zahyne neodvratně... ačli mu nepřispěje někdo na pomoc.

Jak zachránit lidstvo? Kde hledat lék? Kde a jak začít? Především *reformovat rodinu*. To jest první krok a první podmínka, tím se musí začít, sice stavíme na písku. Po převratě bylo lze slyšet a číst skoro každý den: „Musíme zavést manželskou rozlukou, tím rodina ozdraví.“ Ale jak to ozdravení rodiny vypadá, to víme a vidíme všichni. Tu dítě, dcera, která nesmí pozdravit vlastní matku ani na ní promluvit, když ji potká; jen na exerciciích, kde se obě náhodou sešly, prožijí spolu několik šťastných hodin. Tam otec přichází potají do kláštera, aby aspoň občas spatřil své dítě, které je tam na výchově, zatím co matka dítěte s jiným... onde si žena sáhne na život, protože muž jí nechal děti i bídu a spěchal jinam. V Berlíně se dostavili k soudu manželé k rozlukovému jednání. Už delší dobu nežijí spolu. Žena s dětmi čeká na chodbě, na druhém konci se ukáže muž, klučina ho shlédne, vyvine se matce z náručí. „Tatínku, tatínku,“ běží k němu; „maminko, pojd' sem, podívej se, tatínek je tady.“ Ale raději skončit a zavřít knihu svých vzpomínek i sbírku příkladů. Však víš, že jsem nevybral nejsmutnější. Kolik jich znáš ty sám, daleko truchlivějších! Chtěli uzdravit nemocnou rodinu a zavolali k ní felčara, který ji dorazil. Felčar, moderní zákonodárství, které opravuje nejvyššího Zákonodárce, věčnou Pravdu a Moudrost.

Před dávnými lety lékař přišel, lékař, který něčemu rozuměl. Ujal se především rodiny a uzdravil rozvrácenou rodinu, ne však tím, že otevřel dokořán dveře náruživosti. „Co říkáš rozluce?“ táží se fariseové. Rabínské školy v Jerusalemě se totiž v této věci rozcházely. Jedna tvrdila, že rozlučka není dovolena bez důležitého důvodu; druhá učila, že stačí každá maličkost. Fariseové chtějí vědět, ke které jejich

škole se Pán přidá, a slyší od něho: „Za žádných okolností a ze žádného důvodu není rozlučka dovolena.“ Takové odpovědi se nenadáli. Myslili snad, že od Pána uslyší slovo, které bude jejich nezřízeným vášním po chuti asi jako v některých státech jsou dělány zákony tak, aby se mohl každý ženy snadno zbavit.² Rodina se neuzdraví tím, když se všem naruživostem povolí uzda a když se každému vášnivci umožní, aby mohl lehce setřást se sebe svaté povinnosti, jež na sebe vzal. Zamezit neřesti přístup ke krbu rodinnému, dát vášni uzdu, to jest jediný lék! A to učinil Kristus svými slovy.

Před jeho příchodem to nevypadalo o nic lépe než dnes. Nadarmo psal Tacitus svou Germanii a ukazoval na zdravém životě germánských národů, jak musí zchátralý Řím být živ, chce-li se zachránit. Nadarmo vydával Augustus zákony a slíboval řádným manželům občanské výhody, sám nejsa lepší. Rodina hnila a hnila, tato vnitřní hniloba jako rakovina rozežírala národ, a ten spěl neodvratně k záhubě. Nebylo to sic všude takové jako v Římě. Ale oč lépe to vypadalo jinde? Jeden národ dává rodičům neomezenou moc nad dětmi. Narozené dítě položeno otci k nohám — když je pozvedl, dal tím na jevo, že je přijímá; nechal-li je ležet, bylo pohozeno, a pak bylo štěstí, zahynulo-li hladem nebo stalo-li se kořistí dravců. Obyčejně je sbírali jistí lidé k svým účelům. Otrokáři... žebráci, kteří je mrzčili a

² V Rusku se namlouvá lidu, že bolševickým převratem byl „osvobozen“. Ve skutečnosti existuje v nešťastné zemi jen jediná „svoboda“, vlastně nevázanost, a sice ve věcech pohlavních. O současné bolševické literatuře, propagující „volnou lásku“ způsobem nejcyntičtjším, nemluví. Zmiňuji se jen o rozlukách, k nimž stačí vůle jednoho z manželů, bez ohledu na druhého a beze všeho udání důvodů — těch vlastně není třeba a úřad se na ně neptá. Muž nebo žena prostě ohlásí: „Jdu pryč od ženy (muže).“ Jaké ovoce taková týdenní a měsíční „manželství“ přináší, jest na bíledni. Nemluvě o jistých nemocech a o ženách vydaných i s dětmi na pospas bídě a hladu, jsou tu (zvláště v městech) celé zástupy opuštěných dětí, o něž se nikdo nestará (stát nejméně); hoši si hledají živobytí krádeží a lupem, dívky (třeba jedenáctileté) ještě horším způsobem. Při tom má každý komunista stále v ústech frázi: „Pomáhej mi budovat stát“ — a zatím mu všichni spojenými silami kopou hrob. Teprve v poslední době se poměry mění, vody protináboženského běsnění opadávají, a tím stát mohutní. Viz Alja Rachmanowa, Továrna nového člověka, a druhý díl jejího deníku.

používali k žebrotě . . . ; magové, kteří z jejich krve připravovali kouzelný nápoj . . . majitelé cirků, aby měli materiál pro gladiatorské zápasy . . . majitelé špatných domů. Ubohé dívky! Filosof Seneka, jenž platí za lidumila, píše: „Je docela v pořádku, jsou-li zločinci trestáni smrtí, právě tak, jako vzteklí psi a slabé děti.“ Zachoval se nám jakýsi dopis, kde muž z vojny píše ženě: „Narodil-li se hošík, vychovej ho; bude-li to děvče, utrať je.“³ Stát zase bral matce dítě z náručí, a jestliže je neutratil, vychoval si z něho ve svých kasárnách válečníka podle své chuti. U židů bděl sám Hospodin v Zákoně nad rodinou; nicméně i u nich to bylo pokleslé dost a dost.

Nebeského léku a všemohoucího lékaře bylo třeba, aby uzdravil tento všeobecný mor. Uzdravil jej, a sice příkladem té rodiny, v jejímž lůně se narodil a vyrostl. Svatí snoubenci, nedostižný příklad křesťanských manželů . . . Byl-li kdy na světě snoubenec, jenž Pánu Bohu děkoval za svou snoubenku, pak to byl sv. Josef. Z vědomí, že ho provází životem bytost andělská, plyne úcta. Vzájemná úcta

³ Děsíš se snad těchto smutných obrazů? Moderní doba má nejméně práva hodit kamenem po tomto barbarském starověku pohanském právě tak jako po Číně, kde se takové zjevy vyskytují dosud. Zachází se s dětmi v osvětlené kulturní Evropě lépe? Armáda dětí, jež odsouzeny na smrt, než mohly přijmout svatý křest a tak zbaveny nejen života, nýbrž i nebeské blaženosti. Krkavčí matky . . . , jenže tomuto ptáku se děje křivda; ten se o svá mláďata stará a za ně i život nasadí! Čejka se vrhá na ochranu mladých s udatností přímo šílenou na lišku nebo psa, a mnohdy v nerovném boji zahyne. Kanibalští Namňamové vženou slony do husté trávy a ji zapálí. Plameny je svírají se všech stran, nemožno uniknout, a tu staří obstoupí mláďata, pokrývají je trávou, postříkují vodou z chobotů . . . V klecích zoologických zahrad bylo nejménou pozorováno, že staří (ptáci nebo ssavci) zahynuli „žalem“, když ztratili mladé. Kvočny a její starostlivosti o kuřátka použil sám Spasitel za symbol své lásky k nesmrtelným duším.

Jako není dnes úcty ke klíčicímu životu, tak ani k hasnoucemu životu. V hyperpokrokových státech už se věc provádí — kdy přijde k nám? Lékaři bez víry a svědomí tam se souhlasem příbuzných přetrhnou život nemocnému (jistými léky se věc provádí velice hladce), a důvody jsou tytéž, jako když jde o dívky: není místa, ošetřování obtížné, nákladné . . . rceme jedním slovem: chceme nerušeně pohodlně žít, a nemocný jest pro nás obětí právě tak jako další dítě.

musí kráčet s láskou ruku v ruce a jest nezbytně nutná podmínka manželského štěstí. S jakou úctou zíral Josef k své snoubence, jsme slyšeli v kapitole 6. Proč se nemohl odhodlat k té prosté otázce: „Pověz mi, co se stalo?“ Jen jeho hluboká úcta k sv. Panně nám vysvětluje tuto záhadu.

Druhá povinnost manželů vůči sobě, povinnost *lásky*. Co se dnes označuje tímto jménem v románech i mimo ně! Lásky je ctnost, a ctnost se opírá o vnitřní hodnotu; zůstává-li na povrchu a hledí-li jen na zevnějšek, není to láska, nýbrž vášeň. Pravé lásky stále přibývá, zatím co vášeň vyprchá. Mizejí vnější půvaby a s nimi mizí i vášeň. Pravá láska jest obětavá, vášeň je sobecká. Láska má na zřeteli blaho a štěstí druhého, vášeň vidí jen sebe a hledí druhého vykořistit. V Krakově se slavila před málo lety s nevídanou nádherou svatba. Novomanželé ze vzácných rodin, kardinál je oddával, několik biskupů a množství prelátů bylo při tom, a vzácných hostů bezpočtu. Za dva měsíce potom byla rozluka. Ty dva že pojila pravá láska? Ve svaté Rodině se jeden za druhého obětoval; vzpomeňme jen útěku do Egypta!

Kde pravá láska, tam obětavost, a kde obětavost, tam není nebezpečí, že jeden nebo druhý poruší věrolomně přísahu vzájemné *věrnosti*. Josef si byl vědom svého úkolu. Sám nebeský Otec ho učinil strážcem dvou největších pokladů, které kdy svěřil naší zemi, ochráncem dvou bytostí, jež byly nebi nejdražší. Jako kapitán na lodi nebo voják na strážní vytrvá, dokud není odvolán nebo až padne, tak Josef. Věděl, že nesmí opustit stanoviště, dokud ho Nejvyšší neodvolá. Povolání, zodpovědnost, důstojnost křesťanských rodičů, kteří jsou dětem zástupci Božími na zemi . . . Když se tak pojímá stav manželský, není třeba mluvit o věcech, které podle apoštola nemají být mezi věřícími ani jmenovány. Josefa a Marii spojil Bůh a pojila láska. Jak to vypadá tam, kde je spojila hříšná vášeň?

Konečně podle vůle a zákona Božího jest manželka povinna manželu *poslušností*. Ani Matka Boží nebyla z toho zákona vyňata. Jak neskonale vysoko stála nad Josefem! Ona, Královna andělů, vznešenější všech tvorů! Ale jako božské dítě, Syn pravého Boha, byl poddán své Matce a pěstounovi, tak Maria podle vůle Boží Josefovi. Dobře jsme si všimli, že od chvíle, co ji Josef uvedl jako manželku do svého domu, posílalo nebe své instrukce skrze anděla jedině jemu, hlavě svaté Rodiny, a nikdy Neposkvrněné Panně. Světice i v tomto ohledu kráčely ve šlépějích sv.

Panny. Sv. Františka římská byla jednou od manžela volána, když četla v modlitební knížce; poslechla okamžitě, a když se vrátila, našla zbytek napsaný zlatými literami.

Zemský ráj na pohled . . . Kterýsi malíř ztělesnil na plátně takový křesťanský ráj. Dal svému obrazu jméno nedělní domácí pobožnost. Otec sedí za stolem a čte z knihy — snad z postily aneb životy svatých. U jeho nohou stojí hošík, matka s maličkým v klíně sedí naproti, vzadu stojí dospělá dceruška, mezi oběma stařenka, spjaté ruce opírá o berličky, všichni upřeně hledí na otce a pozorně poslouchají. V obličejích se jim zračí svatý klid, skoro zanícení, zvláště ve vyhublé tváři stařenky, jako by se těšila, že brzo na vlastní oči uzří, o čem teď slyší. V pozadí stojí božský Spasitel, neviděn, žehnaje. „Kde jsou dva nebo tři ve jménu mém, tam jsem já uprostřed nich“ (Mt 18. 20).

Zdrojem neustálého sebeoposvěcování byl Matce Boží život v nazaretském domku. Zrovna tak, jako mnohým světícím život rodinný. Myslíš snad, že ty světice (Anežka Durynská, Joanna de Chantal, Matylda, Adleta, Taigi, Markéta Skotská atd.) byly z jiného těsta než my? Že konaly věci mimořádné, snad zázraky, anebo že byly celý den v kostele a zanedbávaly povinnosti rodinné? Tím by se nebyly svatými staly. Ty svaté matky a manželky měly práce tytéž jako každá žena jejich stavu, a dosáhly svatosti tím, že je konaly svědomitě z lásky k Bohu.

Matka jest strážným andělem rodiny, a tím jest řečeno vše. Strážný anděl neopouští ani na chvíli svého svěřence. Biskup Keppler lituje dvou druhů dětí: a) jejichž matka jest celý den v továrně, takže ji děti sotva večer uvidí; b) jejichž máti patří mezi emancipované ženy, a pro samé schůzky a koncerty, spolky, kluby a besedy nemá kdy rodině se věnovat. Dnešní děvčata — samá zábava, kino, tanec, schůzky; doma jest hostem — ba i spolkový život má jisté stíny: těžiště života jakoby se s rodinou přesunovalo tam. Když pak dívka vstoupí v manželství, připadá jí tichý život u domácího krbu nevýslovně nudným, a vše ji táhne tam, co bylo jejím živlem za svobodna: zábavy, kino, schůzky — rozumí se, že „střídat“. Jiné matky (jsou daleko řidší, ale jsou) zase pod záminkou „apoštolování“ věnují se cizím a zanedbávají své — pochybení tím nebezpečnější, čím „šlechtetnější“ (na pohled) záminkou přioděné. Zakladatelka kvietismu Guyonová byla od nerozumných zpovědníků utvrzena v mínění, že jest povolána, aby učila lidstvo vyšší

dokonalosti, místo co by se starala o své nezvedené kluky, kteří se potulovali po Paříži. Pro Marii byl pobyt doma pramenem blaha; tam hledala všechno své štěstí. Už po několikáté uvádím slovo evangelistovo: „Uchovávala všechny ty věci v srdci svém.“ To slovo nám ukazuje, k čemu její srdce lnulo a čím se zaměstnávalo. Nikoli mimo dům, nýbrž jedině božskému dítěti patřilo docela a úplně; předmětem jejích myšlenek tak jako její péče a radosti bylo Jezulátko.

C

Sv. Ignác nás vede v exerciciích do školy božského Srdce Páně. Ve velkých měsíčních exerciciích rozjímáme plně tři týdny o životě Kristově od jesliček až k nanebevstoupení. Tyto tři týdny mají a mohou dostačit, aby náš život byl docela utvářen podle vzoru a života Kristova. Apoštolé byli ve škole Spasitelově trochu déle, skoro tři léta, a za ta léta je Pán vychoval ve sloupy církve; bylo jen třeba, aby přišel Duch sv. dokonat a utvrdit dílo Kristovo. Neposkvrněná Panna trávila se Spasitelem tři desetiletí. My pracně rozjímáme a studujeme život Kristův, a při tom musíme neustále prosit za osvětlení, abychom jej správně poznali. Maria jej měla stále na očích, denně ho vídala, slychala, každý jeho pohyb sledovala, jí dostačilo pouze jej pozorovat. Co získala její duše neustálým stykem se Srdcem, v němž jsou všechny poklady moudrosti a vědomosti, v němž přebývá všechna plnost božství, jež jest hlubinou všech ctností!

Ježíš posvěcoval svou Matku neustále. Jeho devítiměsíční přítomnost v panenském lůně byla jí zdrojem posvěcování, její svatost rostla den ze dne jako svatost duše, jež přijímá často Ježíše v Eucharistii. Co milostí čerpal ze společenství se svátostným Spasitelem sv. Paschal, Alfons Lig. nebo náš sv. Václav, když celé hodiny klečivali před svatostánkem nebo konali díkučinění po svatém přijímání! Sv. Tomáš Aq. doznává o sobě, že svou moudrost čerpal ne tak z knih, jako ze styku s eucharistickým Spasitelem; před svatostánkem nabyl své nebeské moudrosti řeholní bratr sv. Paschal, jenž neuměl ani psát.

Vnitřní život Rodičky Boží . . . pokusme se do něho vniknout. Její život v Nazaretě byl *životem práce a životem modlitby*; můžeme též připojit, že byl *životem pokory a poslušnosti*. Nám zbývá jen promluvit o jejím životě rozjíma-

vém. Božský Spasitel jí byl zdrojem posvěcení a zároveň jejím učitelem. Nikoli slovy — vychovávat se dal od ní on sám, aby byl příkladem všem dítkám — nýbrž životem. Co světla jí přinášela k poznání nekonečné Boží moudrosti, lásky a milosrdenství tajemství dětství Páně! Byla to tajemství Kristova i tajemství její; na každém měla podíl, prožívala je spolu s Ježíšem, gloriolou svého lesku oblévají i ji, a tolik světla jí přinesla, že dostačila úplně, aby jí byla oporou a základem nejpevnější víry po celý její život. Její život v Nazaretě byl *životem víry*, a její víra žila z toho, co kdysi slyšela a zažila.

Božský Spasitel ji nechtěl připravit o zásluhy její víry. Proto ani slova o svém poslání (kromě scény ve dvanáctém roce), žádný zázrak, žádné zjevení. Po třicet let Maria věřila . . . Věří, že po jejím boku žije Syn Boží, že její chudý domek jest posvátnější než jerusalemský chrám a než bude kdy která svatyně v království jejího Syna. Sedí s ním za stolem, on tu a tam Matce poslouží, Maria přijímá jeho služby jako matka od dítěte, ale nikdy se ho ani slovem neotáže na tajemství, která jsou v něm skryta, ani slovem nežádá, aby jí odhalil závoj s budoucností, která leží před jeho zrakem jak otevřená kniha, tím méně se osměluje ptát se ho po jeho důstojnosti mesiášské. Sama se také ani slovem nezmiňuje o tom, co předcházelo jeho narození, co se stalo v Ain Karim anebo v Betlemě; věděla, že ho není tajno, co se dalo, když jako nemluvnátko spočíval v jeslích anebo na jejích loktech. Čeká, nevyzvídá, kdy přijde hodina a ujme se duší, které po něm volají a lačnejší po slovech spásy. Její snoubenec začal dorůstajícího jinocha učit svému řemeslu — je toto příprava na jeho vykupitelský úřad? Po letech bude právě tato okolnost pohoršením pro obyvatele Nazareta. Přes třicet let žila Maria vírou a z víry, její víra byla vpravdě heroická. Královna vyznavačů . . .

Bere-li kněz do rukou Velebnou Svátost a pokleká před tím, jehož v rukou má, může si říci: „Vím, komu jsem uvěřil.“ Čím větší vírou jest jeho srdce proniknuto, s tím větší úctou bere do rukou Sanctissimum. Ale nikdy žádný kněz (ani světci jako Josef Kupertinský) nebral do rukou nejsvětější Svátost s takovou úctou, jako Maria Ježíška, a proto nikdy žádný nebyl tak posvěcován stykem s eucharistickým Ježíšem jako Maria v Nazaretě. Po letech napíše o něm evangelista: „Vycházela z něho moc a uzdravoval všechny“ (Lk 6. 19). Žena se dotkla jenom jeho roucha (Mt

9. 20) a zakusila působení jeho božské moci. Marii bylo do-
 přáno víc než jen jeho roucha se dotknout. Tím více posvě-
 cení se jí dostalo, čím větší její víra. Nestačí ovšem mrtvý
 styk. Ježíš svou přítomností omilostnil celé městečko, a co
 milostí z toho těžili? Asi tolik, co mnohý kostelník, jenž
 jest v kostele od rána do večera, stále u svátostného Spa-
 sitele, a nikdo není Pánu cizejší a jeho vzdálenější než on.
 Maria těžila z přítomnosti Syna Božího, s nímž dlela pod
 jednou střechou. „Učiň srdce naše podle Srdce svého . . .“
 Když byla Maria stále a stále s Ježíšem, což divu, že její
 srdce bylo jeho božskému Srdci den ze dne podobnější a že
 jeho ctností a dokonalostí se v její duši vždy více zrcadlily!

Co poučení a povzbuzení pro nás! Kněz — jako sv. Panna
 tráví celý život v bezprostředním styku se Spasitelem; v
 Nazaretě zahaloval své božství, v Eucharistii i své člově-
 čenství, ale jako tam, tak ani zde neodhaluje závoj, jenž ho
 zastírá našemu zraku — *víra* však zří ji (jeho tvář) odhale-
 nou — — Celý život trávit uprostřed nebeských tajemství,
 býti obklopen rajskou atmosférou, milost věřícím zjedná-
 vat, ba přímo dávat (ve svatých svátostech) a ji nevidět,
 denně obětovat, přijímat a věřícím přinášet Božího Berán-
 ka a nikdy za svátostnou záclonu nenahlédnout, ani jednu
 ho neuzříti, a to až do jeho poslední návštěvy před odcho-
 dem ze slzavého údolí: není to život podobný skrytému
 životu sv. Panny? Pochybovač jako Lessing se diví, jak mů-
 že katolický kněz o tom všem být přesvědčen a prohodí:
 „Kdo může o sobě věřit tomu, co katolický kněz, jest nej-
 šťastnější člověk na světě.“ Asi jako nejbl. Panna! Kněz žije
 vírou a z víry — vyprchá-li z jeho srdce živá víra, mizí
 zdroj, odkud čerpá veškerou životní sílu, a k odpadu nemá
 daleko.

Totéž platí značnou mírou i o věřících. Život z víry . . .
 slovo „nevěřící katolický křesťan“ jest kontradikce, jako
 kdybych řekl zhasnuté světlo, mrtvý život, roztržená dvo-
 jice. Buďto je dvojice, a pak je pohromadě; nebo je roz-
 tržená, a pak už není dvojice. Buďto je zhasnuto, a pak již
 není světlo, a naopak. Nevěřící protestant je možný, ne-
 věřící katolický křesťan (t. j. v Krista nevěřící vyznavač
 Kristův) jest nemožnost. Pomáháme si tím, že řekneme:
 „Katolík podle jména.“ Věřící křesťan, jenž denně přistupu-
 je ke stolu Páně, a Pán nikdy žádným zázrakem neutvrzuje
 jeho víru, nebeský jas nikdy neoblévá svatou hostii; někdy
 neopatrností padne na zem, a žádný z andělů, kteří nevi-

děni se tísní kol oltáře, ji nezvedne. Ale jako sv. Panna, tak i on *cítí* a zakouší sám na sobě účinky přítomnosti Páně; neustálé posvěcování duše, nebeský klid srdce, síla v bojích, svatá andělská radost, to vše jsou známky, že Pán blízko jest. Ale závoj se své tváře nám odhalí, až překročíme práh věčnosti — na zemi nikdy ne. A jako Neposkvrněná Panna měla oporu své víry v tom, co zažila v Betlemě, tak oporou naší víry jsou proroctví, jež se denně naplňují před našima očima. „Kristus, znamení, jemuž bude odpíráno . . . budete v nenávisti u všech pro jméno mé . . . brány pekelné jí nepřemohou . . .“ Slovo Kristovo nám dostačí, aby bez ustání utvrzovalo naši víru.

Neposkvrněná Panna *zastupovala* tehdy veškeré lidstvo. Jako při vtělení dala souhlas naším jménem, tak v Nazaretě prokazovala Spasiteli služby jménem všeho lidstva; uslyšíme, že i na Golgotě ho obětovala nebeskému Otci jménem všech nás. V Nazaretě žije Mesiáš uprostřed svých, a svoji o něm nevědí. Jen Maria svou vírou mu skládá hold jménem těch, pro něž na svět přišel. A zase poučení pro nás. Vykupitel světa na naší zemi přebývá, a lidstvo o něm neví. Jen věřící mysl jeho věrných ho poznává a ví, kde ho hledat. Úcta k božskému Srdci Páně, jejíž specifickou známkou jest odprošování, napodobuje život sv. Panny v nazaretském domku. Spěcháme k svatostánku, navštěvujeme eucharistického přítele, svou lásku mu dáváme v náhradu za netečnost těch, kteří ho celý boží rok ani nevzpomenou.

S životem víry šel ruku v ruce *život modlitby*. U toho netřeba se zdržovat. Magnifikat nám ukázal, jak dokonale byla obeznámena s Písmem, a tajemství dětství Kristova se všim, co jí při tom bylo zjeveno, jí poskytovala látky k neustálému rozjímání. Věděla, jak si Mesiáše představují její krajané. Jak docela jinak jedná a smýšlí Bůh než lidé! Jak podivuhodné jsou cesty Páně! Zdaž si sv. Panna nebyla vědoma, nač má jako Matka Spasitele ve svých modlitbách pamatovat? Nemodlila se již tehdy za obrácení hříšníků, jak nás vyzvala v Lurdech? Nevyprošovala od nebeského Otce požehnání pro působení svého božského Syna? Neprosila za spásu nesmrtelných duší?

K životu víry se pojí a z něho plyne *život lásky*. Syn Boží jest jejím dítětem. „Jakou slast zakoušela tvá duše, ó nejčistší holuběnko, ó nejkrásnější Panno, když jsi hleděla panskýma přečistýma očima na své překrásné dítě, jehož hlavinka na tvých prsou spočívala! Jsem jist, že bylo více

šípů lásky, kterými obšťastnil tvou přeblaženou duši, než krůpějí virginei lactis, jimiž jsi ho osvěžovala! Jak velice zavázal se tobě Bůh, jenž není nikomu k ničemu zavázán!" (Dion. Carth. De dignitate et laudibus B. M. V. l. 1. a. 23.) Byla si vědoma nekonečné lásky, kterou jest milována, jak od Otce, jenž jí Syna dal, tak od dítěte, které zrodila. Když jako nemluvnátko spočíval v jejím náručí, beze slova, ale kdykoli se zahleděla do jeho očí, četla v nich neskonalou lásku jeho božského srdce, lásku, která platila a patřila jí. Co při tom zakoušelo její mateřské srdce? Byla přece matkou, a jako matka své dítě milovala, s tím rozdílem, že byla matkou panenskou a o svou mateřskou lásku se s jiným nedělila, že její láska byla veskrze nadpřirozená, prostá vši nedokonalosti, a že žádný mráček tu lásku nikdy nezkalil. Jakou radost působí rodičům dítě zdárné a dobře vychované! Diagoras Rhodský vydechl duši v objetí svých synů, když oba zvítězili téhož dne v Olympijských hrách (u starých Řeků vrchol pozemského štěstí!), když jim na hlavu položen vavřínový věnec a lid na ně házel květy, provolává jim slávu a blahopřeje otci. Právě tak vydechl v náručí syna vítěze Chilon, když jej objal ověčeného vavřínem. Pravím, co zakoušela panenská Matka, kdykoli pohlédla na Jezulátko? Když si směla vůči němu dovolit, co každá matka vůči dítěti? Která matka však může říci, že jí dítě nikdy nezarmoutilo a že jest docela bez chyby?

Sv. Panna vidí, jak jest jí na slovo poslušen a jak pokorně se jí podrobuje, on Syn Boží, jak je hotov vyhovět každému jejímu přání, on, jenž řídí hvězdy na nebi, její Tvůrce a Pán! Vidí, že to vše koná svobodně, z lásky k ní. Vidí, jak jest krásný, milý, láskyhodný. Vidí, jak jeho vnitřní krása se projevuje na venek, a čím více se jevila, tím mocněji se vzdmáhal plamen lásky, kterým hořelo její panenské srdce.

Život pokory a skrytosti . . . Kdo hledí na svatou Rodinu očima tohoto světa, řekne si: „Co na tom zvláštního? Žena z lidu, vzala si muže z lidu, co jí zbývá, leč trávit doma celý den? Ta si nemůže dovolit ukazovat se na veřejnosti jako ty, k nimž byl osud štědrější.“ Budiž, ale jestliže taková žena okolnostmi přinucená, aby žila v skrytosti, přijímá svůj úděl z rukou Božích poslušně, odevzdaně, spokojeně, pak činí z nutnosti ctnost a zásluhu. Tak tomu bylo u sv. Panny. Hledíš-li na ní očima světa, řekneš „žena z lidu“. Hleď na ni očima víry, a zviš: „Matka Boží.“ Nebeský Otec bděl zvláštním způsobem nad svatou Rodinou, vyměřil vše

dopodrobna, místo, zaměstnání . . . Bylo tedy sv. Panně nad slunce jasnější: Nejvyšší chce, aby žila ve skrytosti a chudobě, spolu s jeho jednorozeným Synem. Připodobňuje se tedy svému božskému Synu a následuje ho. Í zde jest Ježíš její učitel a vzor, a Maria přijímá z rukou Otce svůj úděl nejen ochotně, nýbrž radostně. Nechce se mít lépe než její Syn, ani jinak než si Otec přeje. To jest ctnost, a sice veliká ctnost.

Život odříkání, život chudoby, život poslušnosti, život sebeobětování. Poslušna Boha jako nejvyššího Pána, poslušna snoubence z ohledu na Boha a pro Boha. Při tom všem nebylo nic nápadného v jejím zevnějšku, jednání, vystupování a v celém životě. Žasneme, jak je možno, že třicet let žili v Nazaretě vzory takové svatosti a dokonalosti, a že nazaretští na nich nic nápadného neobjevili, že nepozorovali svatost a ctnosti Syna Božího ani jeho Neposkvrněné Matky (I. str. 12.).

Tak vypadal život sv. Panny, tak *její štěstí*. Že jest možno být v rodině neskonale šťasten, i když jí nad hlavou zuří bouře, jest dokladem nešťastný král Ludvík XVI. Jeho domácnost byla vzorem křesťanské rodiny. Láska a obětavost, jež pojila všechny členy, nepřestala ani když byli všichni uvězněni v Templu. Tam nebyli obklopeni služebnictvem, nepohybovali se na kobercích, a přece byli šťastní, dokud je nechali pospolu. Zatím co v Paříži zuří rozběsněné vášně a ulice se plní mrtvolami při zářijovém vraždění (1792), hledí nebe na idylu ve čtyřech zdech bídného vězení. Jediný služebník si vyprosil, že smí krále do žaláře provázet. „Nikdy nezapomenu na ty blahé chvíle . . .“ Dopoledne vyučoval král děti, odpoledne jim byla dovolena vycházka do zahrady, nechyběly ani hry a žerty, večer u stolu dával sedmiletému Ludvíkovi a osmileté Magdaleně hádanky. Když všichni usnuli, četl dlouho do noci Následování Krista. Něco přes šest neděl trvala ta radost, pak byl od svých oddělen a jen tu a tam se s nimi mohl stýkat. Konečně bylo oddělení úplné. Postaven před revoluční tribunál, a při návratu domů mu bylo řečeno: buď zůstanou děti u něho, ale nebudou smět k matce, nebo zůstanou u královny, ale pak je neužije on. „Jaká to volba pro mne!“ Z lásky k manželce se však zřekl i poslední radosti. „Proč jenom jest nutno opustit bytosti, které tolik milujeme!“ Když byl Karel Schwarzenberg guvernérem v Miláně (za dob, kdy Lombardsko patřilo Rakousku), byl pro politický pře-

čin jakýsi muž odsouzen na rok do vězení. Touha po rodině ho zžírala, a lékař prohlásil, že se konce roku nedožije. Guvernér: „Co dělat?“ „Vrátit ho jeho drahým.“ Na Silvestra přišel k němu do vězení adjutant místodržitelův, aby si prý vyprosil nějakou milost. „Mým největším přáním by bylo, přát své rodině šťastný Nový rok.“ Za dvě hodiny tu adjutant byl, žádost byla splněna. Když pak šel guvernérovi poděkovat, prominul mu veškeren trest, a muž byl radostí všecek bez sebe.

Matka Vykupitele nebyla ušetřena ani křížů v rodině. I jí důstojnost mateřská přinesla oběti i odříkání, a můžeme říci, že zakusila vše, co manželka a matka zakusit může. I ona musila trpět k vůli dítěti — vzpomeňme na Egypt — i její život bylo životem odříkání, i ona stála nad hrobem, do něhož vložili jejího snoubence, a na konec se musí rozloučit i se Synem, když ho Otec volal. Jen jednu bolest nezakusila a zakusit nemohla: bolest z nešťastného manželství a nad nezdárným dítětem.

D

Nebylo šťastnějšího manželství nad to, v něž vstoupila mladičká dcera hraběte Frémiota, Jana Františka. Volbu snoubence ponechala otci, a ten, věřící katolický křesťan a svědomitý otec, jemuž nešlo ani o peníze ani o slávu nebo tituly, nýbrž jedině o štěstí dítěte, vyhledal jí snoubence veskrze katolického, hodného, bezúhonného, barona de Chantal. S ním byla nevýslovně šťastna. Již několik let jim uplynulo v klidu a míru, svornosti a lásce, a zdálo se, že slunko štěstí na jejich manželském nebi nikdy nezapadne. Zdálo se . . . ale najdi mi na zemi růži bez trnů! Jednoho dne jí přinášejí manžela mrtvého. Na honě jeden z pozvaných hostů nešťastnou náhodou zasáhl jeho.

Tato světice měla podle vůle Boží zakusit, co tak mnohá světice a manželka zakusila a zakouší: jak je těžké, když rodina ztratí živitele, a jak trpký jest úděl vdovy. Zakusila to sv. Brigita, Isabella portugalská, Hedvika, Ludmila, Alžběta Durynská. Když tato světice uzřela na manželově šatu kříž, klesla v bezvědomí. Věděla, co to znamená. Její Ludvík se přihlásil za účastníka křížové výpravy. Vrátí se ještě někdy z dalekého východu, kde tisícové zahynuli? Provází ho, jak daleko může, až je konečně skoro násilím od sebe odloučili, a po málo měsících jí přináší posel prsten

a poslední pozdrav manželův. Ani za moře se nedostal, zemřel nákazou v jižní Itálii.

Ztráta manžela — bolest a kříž, který zakusila i Neposkvrněná Panna. Nikdy neozařovalo slunko šťastnější domek než byla nazaretská chyška. Kdyby bylo lidstvo zůstalo v ráji, nemohlo by zakoušet většího pokoje, nemohlo by mít více vzájemné lásky, nežilo by ve větší svornosti než svatá Rodina. Roztopčín, první ministr cara Pavla I. a Alexandra I., upadl v nemilost a uchýlil se z politického života do zátíší zámku Woronovo. Sám tvrdí, že pobyt tam byla nejšťastnější léta jeho života. Jen jediný mráček zkalil nebe jeho domácího míru. Ve svaté Rodině ani jediný mráček za celou dobu nezastínil slunko jejich blaha! Chudoba nekallila jejich spokojenost, aby přišli k poznání všichni nerozumní manželé, kteří nařikají jen na chudobu jako na hlavního nebo jediného vinníka vši rozháranosti, jakoby ona měla na svědomí všechny hříchy a všechnu nespokojenost v rodině a ne spíše hřích z mládí a ještě jiné věci.

Avšak i do nazaretského pozemského ráje zabloudila bolest — Neposkvrněnou Pannu stihla rána, která tolik slz vynutila z očí nejedné těžce zkoušené manželky. Přišla chvíle, že i ona stála u smrtelného lože svého snoubence a doprovodila jej ke hrobu. Matka Boží ovdověla. Kdy se to stalo? Rozhodně před veřejným vystoupením božského Spasitele. Poslední zmínku o Josefovi činí evangelium u příležitosti ztráty dvanáctiletého Ježíše. Tam se s ním loučíme. Na začátku působení božského Spasitele v Káně vidíme jen jeho Matičku; jen ona sama ho pak provází do Kafarnaum. Tu a tam jest v evangeliu řeč o příbuzných Krista Pána, nikdy však není jmenován Josef. Slovo Nazaretských (Mar 6. 3): „Není-li tento syn Mariin?“ nasvědčuje témuž; nikdy nebyl syn jmenován po matce, dokud byl otec živ. Když stál Pán na výši svého mesiášského působení a svatá Panna spolu s příbuznými ho vyhledala v Kafarnau, opětně o pěstounovi ani zmínky. Celá ona akce bez Josefa jest podle východních mravů nemyslitelná, kdyby byl ještě na živu. Pod křížem konečně stojí Bolestná Matka sama, a umírající Spasitel ji odevzdává a svěruje péči svého učedníka. Jan pak poznamenává: „A od té chvíle ji přijal učedník k sobě.“ (Jan 19. 26.) Kdyby byl Josef ještě živ, porušil by tím božský Spasitel i Jan jeho svaté právo, totiž pečovat o tu, jež byla jeho snoubenkou.

Není tedy jen domněnkou, nýbrž docela jisto, že pěstoun

Páně se odebral k otcům dříve, než Ježíš veřejně vystoupil. Kolik let mu asi bylo? V jižních krajích vstupují záhy ve sňatek. Stěží mu bylo přes dvacet let, když mu byla sv. Panna zasnoubena. Kristu Pánu bylo málo přes 30 let, když opustil skrytý život. Kdyby se toho byl Josef dožil, bylo by mu 50 let. Zemřel tedy dříve než „spatřil Abrahama“. Jelikož z poznámky Mt 3. 55, Mar 6. 3 lze soudit, že byl u nazaretských ještě v dobré paměti, nebyl by snad odvážný úsudek, že zemřel mezi 40—50 rokem svého věku, tedy v době, kdy Pán už byl dospělý a tudíž schopen převzít jeho dílnu i starat se o svou Neposkvrněnou Matku. Mladičké vdově nebylo snad ani 40 let.⁴

Když Josef z dopuštění Božího onemocněl, jak můžeme soudit, ošetřovaly ho bytosti jemu nejdražší. Je to štěstí, jež bychom mu mohli skoro závidět, a Josef si toho byl vědom. Neprobděla Matka Boží u jeho lože nejednu noc, sama nebo střídavě s Ježíškem? Byla jeho nemoc krátká a nenadálá, jak se často v Palestině stává, či se protáhla na týdny a měsíce? Nevíme, ale křesťanské matky a manželky mají v nejbl. Panně příklad a vzor, když i jim nastane tato těžká povinnost lásky. Jsou to trapné chvíle a je třeba mnoho sebezáporu, aby skrývaly slzy, které se do očí derou. Jde-li o živitele rodiny, jest bolest dvojnásobná; nejen zármutek, nejen truchlivost pro brzké rozloučení, nýbrž i starost o budoucnost. Nejbl. Panna podle svého způsobu zůstává ve všem odevzdána do vůle Boží. Že se modlila za jeho uzdravení, o tom nepochybujeme. Vidí, že její prosba vyslyšena není, ale jest si vědoma, že Nejvyšší má k tomu své důvody. „Buď vůle tvá, ať, služebnice Páně.“ V náručí Syna Božího a Neposkvrněné Panny vydechl Josef duši. Každé

⁴ Tvrzení apokryfního evangelia Jakubova, jež přešlo i do spisů některých Otců (na př. Epifania), že Josef byl stařec (a vdovec), když slavil sňatek se sv. Pannou, rozhodně spolu s Jeronýmem zamítáme. Ona legenda vznikla jednak ze snahy vysvětlit slova „bratří Ježíšovi“ (prý synové Josefovi z prvního manželství), jednak ze snahy i nevěřícím (židům a pohanům) dokázat panenství Mariino. Nehledě k tomu, že by příbuzní nevyvolili dívce čtrnáctileté (jež podle jejich domnění si založí rodinu) za snoubence starce, bylo třeba, aby ochráncem (na útěku do Egypta) a živitelem sv. Rodiny byl muž v plné síle. Tato legenda přešla i do byzantského umění, jež pěstouna Páně zobrazovalo jako starce. Na západě vždy ovládalo správné mínění Jeronýmovo, že Josef byl paníc, a umění jej tu zobrazovalo vždy jako muže mladého.

křesťanské dítě ví, proč je tento světec patronem šťastné smrti.

Postavme se v myšlenkách podle Neposkvrněné Panny ke hrobu Josefovu. Stojí tu se srdcem zarmouceným, ale ne v beznadějnosti. „Nebudme jako ostatní (pohané), kteří naděje nemají“ bude psát po letech vyvolená nádoba jejího Syna křesťanům Soluňským (4. 12). S naprostou odevzdaností do vůle Boží přihlíží, jak hrobový kámen uzavřel hrob. Vyronila snad i nějakou slzu nad bezduchou schránkou snoubence? Kristus zaplakal po letech nad hrobem svého mladičkého přítele v Bethanii. Nebylo tedy na újmu jeho svatosti a dokonalosti, zaslzel-li i nad hrobem svého pěstouna, a totéž platí o Neposkvrněné Panně. Nebyly to však slzy zoufalé.

Když se Matka a Syn vrátili od pohřbu, jak jim asi bylo? Jako nám v podobné chvíli. Měli přece srdce čistě lidské jako my, srdce, v němž sídlila láska a jež také cítilo bolest. Někdo jim scházel . . . možná, že trvalo dost dlouho, než si zvykli. Jak asi trávili první velikonoce po jeho smrti? Po prvé jdou do Jerusalema bez něho . . . Nepocítovali zvláště v prvních dobách po jeho smrti, co znamená ztráta živitele? Netížila je chudoba trochu více než dříve? Anebo snad jeho nemoc způsobila větší vydání? Jak mnohdy při tom domácí smýšlivají a soudívají, není neznámo. Zažil jsem však sám případy, že syn nebo dcera nemocné matce nebo otci zjednají zvláštní ošetření, když třeba; nenaříkají, že se nemoc protahuje, dají jim vše, co si přejí nebo čím by jim způsobili radost, a když konečně je opustí, těžce nesou rozloučení a neřeknou nikdy, že se jim ulevilo. Co však soudit o praxi, o níž byla řeč na str. 291, pozn. 3. Neznám žádnou zvrácenost moderní doby, proti níž by se nenašlo léku v životě sv. Panny. Zůstávám věren tomu, co jsem v úvodě řekl: krok za krokem ukazovat, jakou životností se vyznačuje úcta mariánská a jaký význam má pro praktický život.

Nemůžeme však říci, že v nazaretském domku bylo zcela pusto. Vzájemná láska obou pozůstalých byla jim útěchou v opuštěnosti a balsámem na rány. Život v nazaretském domku se změnil potud, že od nynějška byl hlavou rodiny Ježíš. Po smrti otcově zastupoval rodinu i matku na venek nejstarší syn, ačli byl plnoletý, a tž rozhodoval i o záležitostech v rodině samé. Willam l. c. míní, že příbuzným se zdál život sv. Rodiny v jistém smyslu „podivným“ (srov. na př. Mar 3. 21). Pojímáme-li věc čistě po lidsku, bylo by

nutno souhlasit. Tak na př. každý Israelita, sotvaže dospěl, založil si rodinu, Ježíš žije docela sám s Matičkou — nápadné to rozhodně bylo. Ale pochybuji, že by byl Pán dopustil, aby se kdo na něho obrátil s nediskrétní otázkou. Když vyslaní pochopové byli velebností jeho zjevu zdrženi, že si netroufali na něho vložit ruce (Jan 7. 44), soudíme právem, že ten, jenž má v moci srdce i mysl lidí, nedopustil nikdy, aby někdo nedůstojnou otázkou obtěžoval jeho neb jeho panenskou Matku. Nám ještě jen zbývá uvažovat o důvodech, proč nebeský Otec k sobě Josefa tak časně povolal.

První důvod byl *ohled na mesiášské působení Kristovo*. Kdyby byl zůstal na živu, bylo by to závadou činnosti božského Spasitele. Vždyť ani jeho Matka ho nesměla provázet. Jen jednou za celou dobu veřejného života Kristova se s ním setkává (Mt 12. 46), a i tu naznačil božský Spasitel, že nemůže přerušit své kázání a věnovat se Matce, poněvadž podle vůle Otce má důležitější povinnost. Když tedy Matka Mesiášova musila ustoupit do pozadí, čím spíše jeho pěstoun? Vědomí, že Mesiáš bude mít nebeský původ, bylo v lidu israelském hluboce zakořeněno, jak na základě proctví, tak z neustálé tradice. Nám jest sice známo, že Pán byl počat působením Ducha sv. Tehdy nepřišla ještě doba, aby toto tajemství bylo zjeveno všem bez rozdílu, ale alespoň zákonitý otec Spasitelův musil ustoupit s jeviště, aby Pán mohl s tím větším důrazem mluvit o svém pravém Otcí, který ho poslal a jehož jménem učí.

Druhý důvod, proč sv. Panna tak záhy ovdověla, byl, aby byla *útěchou všem sklíčeným matkám*. Těšitelka ztrápených — už ve Starém Zákoně jí Maria byla (I. str. 155), čím více tedy v Zákoně Novém! Těšitelka ztrápených, nejen slovem, nýbrž i příkladem, jako Matka Bolestná. Dánského krále Kristiána IV. patnáct let provázela životem jeho manželka Kristina; ani ve válce ho neopustila. Tento člověk se pak zamiloval do dvorní dámy, manželku obvinil z nevěry a z úmyslu zbavit ho jedem života. Šlechtic Corfiz Ulfield jí hájil před parlamentem s takovou odvahou a úspěchem, že jí musili prohlásit za nevinnou, ačkoli by se byli rádi králi zavděčili. Co mohl dělat? Poslal jí na její zámek a doma si dělal, co chtěl. Když r. 1648 zemřel, pravila: „Nemyslila jsem, že smrt muže, který mne napřed zbožňoval a pak zapudil, mne bude stát tolik slzí.“ Za deset let potom zemřela i ona, oplakávaná od chudých co jejich dobrodějka.

Svou nejmilejší dceru Eleonoru dala Corfizovi, obhájci své manželské čistoty, a ta ho milovala celým srdcem. Stal se prvním mužem v říši, brzo se však jeho hvězda zakalila. Fridrich III. ho zajal i s manželkou, prý jakožto „tajného přítele Švédska“, r. 1660. Vězení bylo tak kruté, že jeho hrdost byla nadobro zlomena a pokorně odprošoval krále, třebaže byl nevinný. Jediný statek ze všech mu ponechali, on však prchl z vlasti, na pevnině bloudil od města k městu a zemřel na plavbě po Rýně r. 1664. Synové ho tajně pohřbili pod jedním stromem. Jeho dům v Kodani byl stržen, na rozvalinách postaven sloup s nápisem: „Zrádci Corfizovi k věčné potupě a hanbě.“ Tak skončil muž, jenž vládl celému Dánsku a byl koruně tak blízek. Manželka Eleonora ještě za jeho života se odebrala do Anglie ke králi Karlu II. vymáhat peníze, které mu za dob štěstí půjčila. Slíbil jí sice, ale zůstalo při slovech. Když Dánsko žádalo za její vydání, podepsal dokonce zatykač a jenom tajně ji varoval, aby prchla. Byla však ještě na jeho území v Doveru zatčena, přivedena do Kodaně, zbavena šperků i všeho, co měla, a v hrubém pytli vsazena do vězení. Tam trávila královská princezna 32 léta. Sliby i hrozbami ji nutili, aby vypovídala proti svému manželovi, ale nepřiměli ji k tomu ani po jeho smrti. V neštěstí zůstala zbožná, odevzdaná do vůle Boží, pevná v hájení manžela, jenž byl stejně nevinný jak ona. Svobody se jí dostalo teprve za Kristiána V., zemřela za 34 léta po smrti manželově.

Ačkoli vším neštěstím v rodině jsou obyčejně vinní manželé sami, stává se přece někdy z dopuštění Božího, že bez jejich viny rozbije nenadálá a nezaviněná bouře jejich štěstí. Poslední obrázek jest nám toho dokladem. Co dělat v takové chvíli? Co jiného můžeme dělat leč spínat ruce k Těšitelce ztrápených a sílit se pohledem na Matku Bolestnou, které její mateřská důstojnost nesypala na cestu jen samé růže.

XXI. SBOHEM!

Hlas volajícího na poušti: „Připravujte cesty Páně.“ (Lk 3. 4.)

„Léta patnáctého panování císaře Tiberia, když Pontský Pilát spravoval Judsko a Herodes (Antipas, syn ukrutníkův, vrah předchůdcův) byl tetrarchou v Galilei, Filip pak, bratr jeho (jemuž odvedl manželku), tetrarchou v Iturei a v krajině Trachonitské, a Lysaniáš tetrarchou v Abylině, za knížeťat kněžských Annáše (sesazeného) a Kaifáše (jeho zetě, právě úřadujícího), stalo se slovo Páně k Janovi, synu Zachariášovu, na poušti . . .“ Tak neobyčejně slavnostním tónem začíná evangelista (Lk 3. 1nn) svou zprávu o vystoupení předchůdce Páně.

Palestina, daná kdysi vyvolenému národu jako zaslíbený Abrahamovi a Jakubovi, stala se jeho hříchem a vinou kořistí cizinců. Jako kus šatu jí roztrhali, každý pro sebe uchvátil díl — tolik vládců jest v zemi, kterou kdysi pod jediným žezlem spojil Mesiášův praotec! Nejsmutněji v řadě uvedených jmen působí na rozjímavého ducha jména obou velekněží. Annáš i Kaifáš s celou rozvětvenou rodinou byli saduceové, racionalisté tehdejšího židovstva, sluhové oltáře a svatyně jsou tedy nevěrci! Svůj úřad si kupovali od římské vlády za velké peníze, aby ještě větší sumy z něho vytloukali.

Všechno nám hlásá, že nouze jest nejvyšší a že už jest svrchovaný čas, aby přišel ten, jenž podle proroků (Mich 5. 3) rozptýlené syny Israelovy zase shromáždí a rozdvojené spojí v jedno. Věděl někdo, že očekávaný dlí mezi nimi? Jehož patriárcha Jakub nazval žádostí oahrbků věčných (Gn 49. 26, „touha veškerého tvorstva“), dlí v skrytosti a žije prostinkým životem, nikomu nejsa nápadný — ani těm, kteří ho vídali den co den. Zachariáš, Alžběta, Simeon, Anna — ti všichni už byli dávno na věčnosti, za nimi i Josef se odebral k otcům do předpekli. Neposkvrněná Panna, jediný svědek tajemství dětství Kristova, bydlí sama s božským Synem v nazaretském domku.

Ani teď, když po smrti svého pěstouna s Matičkou osaměl a když se jeho chvíle blížila, nezmínil se jí ani slovem o svém poslání; ani z části neodhalil závoj s nedaleké bu-

doucnosti. Dílem svých rukou pracoval o výživě své i své Neposkvrněné Matky. Tak ubíhal den za dnem, týden za týdnem, rok za rokem. Neposkvrněná Panna se neptá a nepředbíhá. V pokoře se klaní úradkům nevyzpytatelné Prozřetelnosti Boží a rozjímá o tajemstvích, na nichž měla účast. Ví dobře, že dříve nebo později přijde chvíle, která její srdce naplňuje tesknými obavami. Zrodila Beránka, jenž přišel shladit hříchy světa — obětního Beránka, jehož krví bude smířen Otcův hněv. Mezitím v Jerusalemě na zápalném oltáři přinášena oběť za obětí, zabíjen beránek za beránkem, sta a tisíce těch předobrazných beránků zkropilo svou krví oltář, a kněží kolem oltáře se modlí: „Pošli, Pane, toho, jehož pošláš chceš, Beránka, vládce země, od Skály pouště ku bráně dcery sionské . . .“ (Is 16. 1) Tak se modlí kněží, jejichž povinností bylo lid na Mesiáše připravovat a Hospodina za Osvoboditele prosit. Ale nebe neodpovídá na jejich volání. Hluboké ticho rozloženo vůkol, jenom ty prosby v chrámě se denně ozývají, denně stoupají k trůnu Nejvyššího, a Beránek, vládce země, nepřichází. Jeden velekněz se střídá za druhým, pokolení přichází za pokolením, století miji za stoletím, a stále ticho. Už přes půl tisíciletí se neukázal prorok, jenom ty modlitby v chrámě a kropení oltáře krví beránků nebere konce.

Náhle mocný výkřik přeruší toto hrobové ticho. U dolního toku Jordánu, nedaleko jeho ústí do Mrtvého moře, objevuje se muž asi třicetiletý, oděný rouchem kajícím, a volá: „Připravujte cesty Páně, přímé čiňte stezky jeho . . .“ (Lc 3. 4) Uprostřed vás je ten, o němž vy nevíte“ (Jn 1. 26). Jako prorok stojí před lidem, a na otázku fariseů odpovídá: „Já jsem hlas volajícího na poušti“ (Lk 1b). Od úst k ústům, od městečka k městečku po celém Judsku se nese tato zvěst, a jako na křídlech letí novina: „Mesiáš, Mesiáš . . .“ Celé zástupy se hrnou k tomu podivuhodnému proroku, z Jerusalema i z celého Judska. Byla to slavnostní chvíle. a co tehdy cítila srdce věřícího Israele, zakoušíme poněkud i my, když poslední neděli před příchodem božského dítěte mezi nás nasloucháme skoro s tlukoucím srdcem této zprávě Lukášově. „Léta patnáctého . . . stalo se slovo Páně k Janovi . . .“

Pán blízko jest . . . Pohnutí a vzrušení se zmocnilo celé země. Jako elektrická jiskra probíhá tato nenadálá zvěst všemi vrstvami lidu, překročí i hranice Judska, vnikne do Galilee, i odtamtud se hrnou zástupové k Jordánu. Zvěst

se dostane konečně i za věnec hor, které dělí Nazaret od ostatního světa: „U Jordánu vystoupil prorok a hlásá, že Mesiáš je tu!“

Co pocítila při této zprávě sv. Panna? Cosi jako zármutek, bolest, bodnutí proniklo její mateřské srdce. Chvilé rozloučení je tu! Její srdce krvácelo, když se loučila se snoubencem, a teď nové loučení, ještě těžší a bolestnější. Tentokráte ne na tři dny jako před dvaceti lety ve chrámě, nýbrž na vždy. Na této zemi už nebude s božským Synem vést život jako doposud. Štěstí nazaretského ráje končí —

Prorok u Jordánu . . . Toho proroka ona dobře zná, ona jediná z celého Israele. Před lety po jeho narození ho vzala ona do svých panenských rukou, ona byla přítomna (pravděpodobně) jeho obřízce a viděla, jak se při tom rozvázal jazyk jeho němého otce, ona slyšela i jeho proroctví: „A ty, dítě, prorokem Nejvyššího slouti budeš: půjdeš zajisté před tváří Páně připravit cesty jeho . . .“ (Lk 1. 76.) Ještě před jeho narozením byla svědkem, jak na její pozdrav byl posvěcen v lůně mateřském. Od té doby předchůdce svého božského Syna nespátřila. Teprve teď, více než po třiceti letech, o něm slyší, když o něm mluví celá země.

Vtělený Syn Boží nebyl sv. Panně dán, aby výhradně ona se těšila z jeho společenství, nýbrž aby všechno lidstvo čerpalo vody života ze studnice Spasitelovy (Is 12. 3). Otec jí ho na čas svěřil; teď ho vymáhá pro sebe, a to svým právem, které na něho má jako pravý a skutečný otec, jako nejvyšší a svrchovaný Pán. Jeho nejvyšší a nejsvětější vůli se podrobuje božský Spasitel, a spolu s ním i jeho Rodička. Nicméně bolestnému pocitu se ubránit nemůže. Mělaf přece srdce lidské, srdce schopné touhy i zármutku, nehledě k tomu, že věděla, jakou cestou se bude Pán brát. „Postaven jest tento za znamení, kterému bude odpíráno“ (Lk 2. 34). Tedy protivenství, pronásledování, nepřátelství . . . Nebláhá předtucha chmurné budoucnosti svírá její mateřské srdce. Nejen, že jí božský Syn opouští, nýbrž jde k oběti!

Jakýma očima asi pozorovala ty dny svého božského Syna! Bylo to pravděpodobně v první polovině února r. 27. Už několik dní vidí, jak dává všechno do pořádku, jak hledí dokonat nedokončenou práci, jakoby se chystal dát tesařské dílně sbohem. A chystal se. Jednoho dne se stalo, co čekala. Nepřikročil k obvyklé práci, nýbrž přistoupil k ní, připomněl jí, k čemu vlastně na svět přišel a proč se jejím synem stal. Teď přišla jeho hodina. Zpráva o vystoupení

Janově byla mu pokynem od Otce, aby nastoupil své poslání. Nedává nikomu sbohem kromě ní, a to se vší vroucností, jaké jest milující dítě schopno při loučení s milovanou matkou, ale zároveň důstojně, jak se sluší, když Otec volá. To vše můžeme právem soudit; jak dalece svou Matku do svého úřadu zasvětil, nevíme.¹

Co Neposkvrněná Panna? Byla by málo hodnou Matkou obětího Beránka a Vykupitele světa, kdyby co namítala anebo nemístnými prosbami zdržovala a ztrpčovala odchod božskému Synu. Byla mu podobná v ostatních ctnostech, chce a musí mu být podobná i v odevzdanosti do vůle Otce, s jeho obětí spojí i svou, aby obou byla jedna a táž oběť. Poslušná služebnice Páně, hotova a ochotna vždy ke všemu, co od ní Pán žádal, nejen když jí posílá anděla, nýbrž i když na ni sesílá kříž, nejen když ji zve k Alžbětě, kde její srdce plesá, nýbrž i když ji volá na Kalvarii, kde jí srdce bude krvácet. Poslušně, jak se slušelo na Matku Mesiášovu, se podrobuje vůli nebeského Otce, a snad s mateřským požehnáním, posledním, které mu dala, ho propouští; neprolévajíc slz dává mu sbohem a provází ho modlitbou na cestě, kterou mu vykkl Otec.

Bylo-li rozloučení bolestné pro Spasitele, bylo ještě bolestnější sv. Panně. On bude alespoň obklopen maličkým zástupem několika milujících srdcí, ona však zůstane samotná, opuštěná v Nazaretě. Pán bude mít kolem sebe

¹ Willam soudí, že Pán sdělil panenské Matce pouze svůj odchod k Janovi, nic víc. Odvolává se jednak na scénu chrámovou, jednak na to, že se neslušelo, aby s některým člověkem mluvil o svém poslání dříve, než ho Otec v jeho úřad (při křtu) uvede. Druhý důvod se nezdá rozhodující — vždyť o jeho mesiášském poslání byla sv. Panna poučena již od anděla a Simeona. První důvod není též naprosto jistý; ono třídní odloučení se stalo za situace zcela jiné a mělo jiný účel než toto loučení; tam byla poučena po shledání s Ježíšem — kdy bude poučena teď? Nadto prosba sv. Panny v Káně předpokládá, že určitě věděla: její Syn začal již svou mesiášskou působnost.

Willamovo dílo (Život Marie, Matky Ježíšovy) patří beze sporu k nejzajímavějším a nejlepším. Vyšlo, když tato kniha byla již napsána. Tu a tam, zvláště pod čarou, na ně odkazujeme. Upozorňujeme, že líčení palestinského života, vnitřní zařízení domu atd. (zvl. v kap. 20) není vzato z něho, nýbrž užito studií P. Leopolda Foncka T. J., uveřejněných v řádové revui *María Laach*. P. Fonck taktéž trávil delší čas v Palestině, a jeho zprávy souhlasí namnoze skoro úplně s tím, co vypravuje Willam.

alespoň několik těch, kteří budou mít porozumění pro jeho poslání, sv. Panna bude v Nazaretě vidět, že ani jeho příbuzní nemají víru v něho. Ježíš jde, aby pracoval o slávě Otce, o spáse duší, o založení království Božího na zemi. Jeho Matka ho bude moci provázet jen modlitbou, jedině tak bude mít účast na jeho díle. Ženám bude dopřáno Mesiáše provázet, Matka však musí zůstat opodál. To vše z téhož důvodu, proč byl Josef se světa odvolán. Mesiáš musí stát před lidem docela prost jakýchkoli příbuzenských svazků pozemských, jen jako Syn nebeského Otce.

„Jest nutno, aby všichni křesťané plavící se po bouřných vlnách tohoto věku hleděli k této mořské hvězdě, jež jest Bohu nejbliže jako polárka pólu, a majíce na očích její příklad zařídili podle ní svůj život. Bude-li tak činit, nebude zmítán vichrem marné slávy, nerozbije se o úskalí protivenství, nepohlí ho bezedná propast (vír) rozkoší (náruživostí), nýbrž doplňuje šťastně přístavu věčného pokoje . . . Zjevně jest, že Marii žádná ctnost nescházela. V myšlení a srdci projevovaly nevýslovný soulad, z něhož se těšila sama Boží Moudrost, jež ji stvořila a v ní přebývala. Zářily i na venek v řeči a jednání . . .“ (Fulbert de Chartres, De Nat. B. M. V. IV.)

XXII. PRVNÍ ZÁZRAK.

*Maria se stala světu studnicí všeho dobra.
(Efrém.)*

A

Necelé dvě hodiny od Nazareta na silnici vedoucí k městu Tiberias na břehu Genezaretského jezera vstoupí poutník do nepatrné vesničky Kefr Kenna, biblické Kány Galilejské. Vesnička, jejíž jméno uchováno všem věkům a jež zná každé křesťanské dítě, protože vyznamenána prvním zázrakem božského Spasitele a tím se jí dostalo v dějinách zjevení významu jedinečného. Její jméno spojeno nadto na vždy se vzpomínkou na panenskou Matku Vykupitelovu a Prostřednici milostí, čímž vepsáno na vždy v paměť věřícího lidu.

Jako přemnohá palestinská městečka (na př. Nazaret, Betlem) leží i Kána na svahu pahorku. Bílé domky stoupají terasovitě asi do poloviny zeleného svahu. Každá skupina domů tvoří jakýsi celek pro sebe, jsouc oddělena od ostatních polnostmi a jakoby zarámována stromy a živými kaktusovými ploty. Každá chaloupka jest ukryta před žhavými paprsky slunečními ve stínu granátových jabloní. Asi čtvrt kilometru na západ od vesničky v jakési dutině překrásného usměvavého údolíčka jest studánka, obklopená fíkovníky, olivami a jabloněmi. Jejich stín chrání studánce čerstvou vodu, začez ona napájí jejich kořeny. Jiné studny v okolí není — odtamtud vzata tudíž i voda k zázraku, o němž evangelista vypravuje.

Asi sedm až osm týdnů uplynulo od chvíle, co se panenská Matka rozloučila s božským Synem. Při křtu ho uvedl Otec v jeho úřad, od Jana dostal první učedníky, a jim se prozatím výhradně věnuje. Nepřišla ještě hodina, kdy se měl zjevit všemu lidu a veřejně vystoupit. K vůli nim opouští Judsko a ubírá se do Galileje, do Kafarnaum, domovské obce několika z nich. Slunko už několik týdnů mile hřející probouzí na nivách i polích, na horách i v údolích ze zimního spánku zástupy květin. Fialové a bílé kosatce, žlutý a bílý šafrán, ohnivé a bělostné sasanky rozprostírají všude nácherné koberce podle cest. Nazaret a Kafarnaum s milými okolními pahorky a údolíčky nejsou nikterak pozadu za nádherou jiných palestinských krajů.

Chtěl snad Pán do Nazareta? Zastavit se ještě jednou a naposled u své panenské Matky? Zdá se, poněvadž Kána jest trochu stranou, nikoli na přímé cestě z Judska do Kafarnaum. Chtěl Pán Kánou jen projít anebo se tam mínil zastavit? Nathanael (Bartoloměj), jeden z jeho prvních učedníků, odtamtud pocházel, a není vyloučeno, že ho zval do svého domu. Mimo vše nadání, čirou „náhodou“ (na pohled) se Ježíš sešel v městečku se svou Matičkou.

Naši poutníci najdou celou vesničku v parádě. Dva domky jsou vespolek spojeny podloubím, vyrobeným z uměle propletených ratolestí a listů; věnce a girlandy z květů, listí a plodů lemují celé podloubí. Na první pohled poznává svatá společnost: svatba. Ony vyšnořené domy patří snoubencům. Ve více jako Kána byla svatba světovou událostí. Vše bylo na nohou, oba domy plné hostí. Pozván byl kdekdo, především celé rozsáhlé příbuzenstvo, pak ale i kdekterý známý z městečka. Společenský takt a všeobecný zvyk žádal, aby pozvaní podle možnosti k slavnosti přispěli, někdy penězi, častěji potravinami, ponejvíce olejem nebo vínem. Vína bylo zvláště zapotřebí; proto ponejvíce mužové je volili za svaatební dar.

„A Matka Ježíšova byla tam“ (Jan 2. 1). Nezdá se, že sv. Panna byla pozvána jenom k slavnosti. Okolnost, že byla do všeho zasvěcena, nasvědčuje tomu, že šlo o rodinu známou, snad zpřízněnou, a že Neposkvrněná Panna byla v Káně již několik dní před svatbou. Ženy (zvláště starší) z příbuzenstva byly zaměstnány především v kuchyni, aby k hostině několik dní trvající bylo všecko včas připraveno. Z toho jest pochopitelné, že sv. Panna věděla, jak to se zásobami stojí a čeho se nedostává.

Po události dvanáctiletého Ježíše ve chrámě neslyšíme o ní od evangelistů ani slova. Skrytý život Páně byl i skrytým životem jejím. Plných dvacet let pochováno v nejhlubším mlčení. Nyní, od chvíle, co se s ní Pán rozloučil, žila v Nazaretě sama. S jakými myšlenkami asi provázelo její mateřské srdce Vykupitele k Jordánu! Za ním se nesly všechny její tužby a starosti . . . Nehleděla teskně v budoucnost? Neznala svůj národ? Židé a zvláště vůdcové lidu myslí jen na mamon; a jejich jediná starost jest dobře se na zemi mít. Takového Mesiáše, jakého ona světu zrodila, naprosto nečekají a o takového nikterak nestojí. Dopomoci jim k bohatství a vládě — ale chudý Mesiáš, který slovem i příkladem bude hlásat odříkání a pokání? Nevěděla svatá Panna, jak

trnitou cestu vytkli proroci Mesiášovi v Písmech? Nepamatovala se na slova Simeonova?

Neposkvrněná Panna však chápe též mravní bídu lidstva, jak Israele tak všeho světa. Ví, s jakou toužebností lepší duše očekávají Osvoboditele, jak nezbytně potřebuje lidstvo Učitele s nebes a Vykupitele. Nechce stavět své štěstí nad štěstí a dobro všech. Ví, co na sebe vzala ve chvíli, kdy promluvila: „Aj služebnice Páně!“ Jest tedy hotova obětovat sebe a štěstí svého srdce z lásky k ubohému lidstvu, jak tehdy, tak nyní, když se její božský Syn podle vůle Otce ujímá svého poslání, pro něž na svět přišel.

Jak začalo toto vystoupení Kristovo, jež promění tvářnost země? Hlas volajícího na poušti už hřímá několik měsíců. Lid v zástupech se k němu hrne, víra v mnohých srdcích spící se probouzí, znova zkvétají staré naděje v Osvoboditele. Zdá se, že doba jest zralá a lid připraven, Mesiáš se může objevit. Nyní teprve smí být odhrnut závoj, jenž přes třicet let zakrýval lidskému zraku jeho pravou bytnost.

Kde a jak zazáří po prvé lesk jeho božství a jeho slávy? Nikoli bez Marie! Svatá Panna byla při tom, když začal svou pozemskou pouť, jest nyní i při tom, když začíná svůj vykupitelský úřad. Tehdy bez svědků (vyjma pastýře, kteří brzo zapomněli, a krále z východu, na něž se rychle zapomnělo), dnes však před tváří všech. Nepatrná vesnička galilejská, vyznamenaná prvním zázrakem Mesiášovým, jest v jistém smyslu protějšek k městečku v horách judských, vyznamenanému prvním zázrakem milosti. Účast Marie Panny na prvním zázraku viditelném jest doplnění její účasti na onom omilostnění, jehož se před lety dostalo předchůdci Páně v domě Alžbětině. Oboji tato událost nám předvádí svatou Pannu jako Prostřednici milostí, jak v řádě přirozeném tak v nadpřirozeném.

Svatební hostina se konávala v domě snoubence, po případě jeho rodičů. Nestačil-li pro mnoho hostí, konávala se v „hostinci“, t. j. ve veřejné útulně pro počestné, jakou jsme poznali již v Betlemě. Největší sál byl polootevřená síň, vedoucí na dvůr nebo na silnici. Pro svatbu byl velmi pěkně ozdoben a jakousi stěnou provisorní rozdělen na dvě části, pro muže a ženy, ale tak, aby bylo vidět a slyšet všecko s obou stran.

Svatební veselí začínávalo večer. Z domu snoubence se ubíral průvod k domu nevěsty. V čele hudba, pak mužové, kteří rozhazovali ořechy mezi lid, ověččené děti, a na ko-

nec snoubenec se svými „přáteli“ (Mt 9. 15, t. j. mládenci). Když došli k domu snoubenky, vyšla tato zahalená závojem se svými družkami („panny“ v podobenství Mt 25) co nejkrásněji ozdobená a ověšena všemi šperky, které měla. V tu chvíli množství lidu se přidalo k průvodu, a s pochodněmi v rukou za zvuku hudby se všichni vracejí k domu ženicha. Tam teprve jest mu nevěsta odevzdána, svatební smlouva podepsána, snoubenci dostanou požehnání, majíce na hlavě květinový věnec, a pak začíná svatební veselí. U bohaté svatby trvalo sedm až osm dní, u chudších dva až tři dny. Nepředstavujme si však toto veselí jako rozpustilou zábavu, při níž se celý týden jedlo a pilo. Stůl se neprohýbal pod vybranými pochoutkami. Maso čistých (legálních) živočichů, zelenina a ovoce, to bylo vše. První noc byla trochu slavnostnější; v ostatní dny po obvyklém stole se odebrali hosté na střechu nebo před dům, a tam sedíce na rohožkách nenuceně se bavili — podle východního zvyku muži a ženy zvlášť. Na hostině měli účast jen mužové, nevěsta nikdy. Panny a ženy, jak řečeno, v sále od mužů oddělené spolu s ní zpívaly a provozovaly svatební tance. Jiné hry a ostatní veselí se konalo ve dvoře. Při nich se však jinoch dívky nedotkl. Co se této věci týče, dbá se na východě daleko větší mírou slušnosti a jemnosti. Na to jsou od mládí zvyklí, opilce tam nevidět ani při svatbě.

Naši snoubenci byli podle všeho chudá (snad řemeslnická) rodina. V takových domech se připravují zásoby k svatbě dlouhou dobu, zvláště víno. Stojí tu ve džbánech — „to jest víno k svatbě, toho se nesmí nikdo dotknout.“ K bohaté svatbě měl přístup každý — ne sice ke stolu, ale to jim nevadilo. Každý se uvelebil, kde a jak mohl, třeba na dvoře na zemi, a služebníci roznášeli pokrmy a nápoje. Při chudé svatbě bývali hosté odpočítání. Božský Spasitel přišel asi v poslední chvíli nebo snad již mezi svatebním veselím, z nenadání a neočekávaně. K vůli Matce musili snoubenci pozvat i jeho. Vidouce pak, že jest provázen hloučkem učedníků, byli nuceni ze zdvořilosti a taktu pozvat i je, zvláště když Nathanael jim byl znám; tedy o šest hostů víc než počítali. Tím si vysvětlíme nedostatek vína; ten se však ukázal snad až ke konci. Připomínám, že na východě jest víno nejen nápojem, nýbrž takřka pokrmem, a kromě toho při stole vždy míseno s vodou. Poznámka, jež by se zdála být zbytečná, jest však nutná z ohledu na lidi, kteří se neostýchají

cynickými poznámkami znesvětit událost svatou každému věřícímu srdci.

Radost sv. Panny z neočekávaného shledání s božským Synem snadno chápeme. Za stůl se posadit s ním mezi muže jí nedovoluje židovský mrav, nehledě k tomu, že byla pověřena péčí o dům, kdyžtě nevěsta má jiné starosti. Situace je tedy podobná jako před lety v Ain Karim; i tam se starala o celý dům, když její stará příbuzná očekávala radostnou událost. Nedostatek vína zpozorovala tudíž sv. Panna snad nejdříve. Cizí bída se dotýká žalostně jejího srdce, cítí ji víc než by pocítovala bídu svou.

Trpkost chudoby, která ani v tak čestný den není ušetřena zahanbení, skličuje její srdce. Nejradošnější den v životě mladých snoubenců bude tak zakalen. Co dělat? Kdyby byli zámožní, mohli by si pomoci sami. Opravdová nouze a rozpaky, které je čekají přede všemi hosty, pohnulo Matku Boží k prosbě. Vstoupí do sálu, kde jsou mužové, přistoupí k božskému Synu a praví mu potichu: „Nemají vína.“ *Potichu*, sic by už bylo před hosty prozrazeno, co mělo být utajeno. Neseděl tentokráte při této první hostině miláček Páně vedle něho tak jako po třech letech při hostině poslední? Nebyl on ze všech jediný, jenž slyšel prosbu Matčinu a odpověď Synovu tak jako při poslední večeři slyšel jediný slova, která vyměnil Pán s nešťastným apoštolem?

Jak přišla sv. Panna na myšlenku, aby Ježíše poprosila, a co zamýšlela svou prosbou? Jistě ne, aby pomohl přirozeným způsobem. Vždyť i on byl chudý, nemaje, kde by hlavy sklonil. Její prosba může mít tudíž jediný smysl, aby Pán pomohl svou božskou mocí. Ale sv. Panna neviděla dosud jediného zázraku, jež by její Božský Syn byl vykonal! Ba za plných třicet let se ani jednou neodvážila podobné prosby, když šlo o ni a o potřeby sv. Rodiny. Josef byl nemocen, svatá snoubenka ho ošetřuje, jest plna obav o jeho život, ale neopovazuje se prosit Ježíše za zázrak. Josef umírá, jí srdce krvácí, ale podrobuje se vůli Otce. Tím méně si dovolila dovolávat se božské moci Kristovy, aby odpomohl její tísní a chudobě.

Dnes jest však situace jiná. Před několika týdny se s ní rozloučil, a sv. Panna ví: Otec ho volá k dílu, pro které na svět sestoupil. Tím přestává poměr, ve kterém dosud žili — ona jako matka, on jako poslušný syn. Teď ho volá Otec, a Ježíš musí jít za jeho hlasem, řídit se jedině jeho vůlí, věnovat se výhradně svému poslání. Tak jí na to připravil při

známé scéně ve chrámě před dvaceti lety. Nejbl. Panna se vzdává poslušně nejsladšího práva, práva matky na syna, a spolu s ním se podrobuje nejsvětější vůli Otce. Dnes už vidí božského Syna obklopeného malým hloučkem učedníků; začal již tedy svůj úřad, začíná uplatňovat svou božskou moc. Teď se objeví světu v záři své božské velebnosti — ne jako syn Mariin, nýbrž jako Syn Boží.

Ve slovech sv. Panny se zračí nejen soucit s bídou bližních, nýbrž především a neskonale více *víra* v božskou moc jejího Syna. Víra, nad kterou jsme již tolikráte žasli (při zvěstování, v Betlemě, na útěku do Egypta, při scéně chrámové), vzbuzuje v nás za těchto okolností úžas snad ještě větší. S vírou se snoubí nevýslovná *něžnost a důvěra*. Jest vyslyšením jista stejně jako jest si vědoma, že teď jest jí Syn vzat, a tato pokorná důvěra spolu s vírou uspíšila hodinu, kterou Otec původně „k prvnímu zjevení jeho slávy“ ustanovil. Že se nedovolává své mateřské pravomoci, jest patrné z jejích slov. Neoslovuje ho „synu“ jako před lety v chrámě, neapeluje na jeho synovskou poslušnost, dovolává se jen jeho slitovnosti. Chápe tedy docela dobře nové postavení svého Syna.

K tomu se druží i *skromnost*, s jakou svou prosbu přednáší, a naprostá odevzdanost do jeho vůle. Po letech mu vzkáží bethanské sestry: „Ten, jehož miluješ, jest nemocen“ (Jan 11. 3), a Pán rozumí, co znamená tento vzkaz milujících sesterských srdcí plný důvěry a pokory. Tak i sv. Panna. Neprosí přímo, předkládá pouze trapnou situaci snoubenců a ponechává jeho dobrotivosti docela na vůli, jak rozhodne, chce-li vůbec pomoci a jak jim chce přispět. Stojí tedy před ním nikoli jako matka, nýbrž jako prosebnice. Dříve než ho kdokoli jiný bude prosit, dříve než ho budou vzývat učedníci za uzdravení tchyně Petrovy nebo setník za uzdravení služebníka a královský úředník za syna, prosí ho Maria. První prosebnice . . . Pán nechtěl, aby kdo jiný předešel jeho Matku. Ona stojí v čele všech, kteří se kdy budou dovolávat jeho moci i milosrdenství, a její prosba jest podepřena vědomím, jakou láskou ji miluje ten, jehož pod srdcem nosila.

Všemocná prosebnice neoslovuje Ježíše „synu“ z udaných důvodů. Z týchž důvodů jí Pán neodpovídá „matko“, nýbrž „ženo“. V našem jazyce nemožno nikdy takto oslovit matku. V hebrejštině (aramštině) toto oslovení nebylo docela nezvyklé. Dítě ještě nedospělé tak sice matku neoslo-

vovalo, ale král na příklad tak mohl matku oslovit aniž jí tím urazil. Užil-li cizí tohoto oslovení, znamenalo tolik, co naše slovo „paní“.

„Co mně a tobě, ženo? . . .“ Z těchto slov vytloukají nepřátelé kapitál proti úctě mariánské, a přece tato slova znamenají jediné to, co právě pověděno a co řekl Pán kdysi ve chrámě. „Nevěděli jste, že v tom, co jest Otce mého, musím býti? (Lk 2. 49) Nepochopili jste, když jsem vás opustil, že se tak stalo jediné, protože tak žádala vůle Otce?“ Ani tam ji neoslovil „matko“. Podobný smysl má toto slovo Páně. „Co mně a tobě . . .“¹ Jde-li o vyplnění této tvé prosby, buď pamětliva, že zde přestal náš vzájemný poměr, jaký byl v nazaretském domku; jsem teď ve vyšších službách, a na Otcí závisí, zda ti vyhovět smím či nesmím.

„Odmítá její prosbu, kárá Marii.“ Tak o překot mluví protestanté. Proč by ji káral? Protože soucit s bídou bližního ji pohnul k prosbě? Nebyl Pán sám často hnut soucitem (Naim, Lazar, hladové zástupy . . .)? Či proto, že ho vůbec prosila? Protestant Dietlein odpovídá: „Nevybízeli Ježíš nás všechny, abychom prosili? Proste a bude vám dáno . . .“ Či jen s matkou činil výjimku a prohlásil ji za nehodnou a neschopnou? Jen ona, matka, si nesmí dovolit, co je dovoleno každému služebníku?“ Nekáral, neodmítal; vždyť její prosbu vyslyšel! Že sv. Panna nevyčítala z jeho slov odmítnutí, patrně z toho, že napomíná služebníky bezprostředně potom, aby vyplnili jakýkoli jeho rozkaz.

Proč řekl tedy Pán: „Co mně a tobě?“ Vysvětlení podává sám dalšími slovy: „*Ještě nepřišla hodina má.*“ Od dob Augustinových se nesčetní pokoušeli o výklad této odpovědi Spasitelovy. Sotva které slovo Písma sv. má tolik rozmanitých výkladů jako toto. Nebudeme všechny uvádět. Nejpřirozenější je tento: Jeho „hodina“, o níž jest řeč, znamená chvíli, kdy podle věčných úradků Otce měl po prvé zjevit svou božskou moc. I tato „hodina“ byla ustanovena od Otce. Kdy měla asi přijít? V Jerusalemě! Předpovědi pro-

¹ Toto slovo nemá smysl urážející, nýbrž *odmítající*; v Písmě S. Z. se s ním setkáváme dosti často (Jud 11. 12, 2 Kr 16. 10, 3 Kr 17. 18, 4 Kr 3. 13, 2 Par 35. 21), v N. Z. kromě našeho místa jen jednou (Lk 8. 28). V našem případě neodmítá Pán *prosbu* Matčinu, nýbrž její autoritu, t. j. zdání, že by nyní musil nebo měl nebo chtěl jí být poddán jako v Nazaretě. „Teď jest situace změněná, změnil se docela poměr, jenž doposud byl mezi námi . . .“

rocké mluvily o vystoupení Mesiášově v chrámě a připravovaly na ně lid. Na místě, jež Hospodin posvěcoval svou přítomností, měl se též Mesiáš svému lidu zjevit. Skutečně se Pán hned po svatbě ubírá z Kány přes Kafarnaum do Jerusalema k svátkům velkonočním, a tam teprv začal konat zázraky (Jan 2. 23). Velikonoce, hlavní svátek židovský, kdy obětován velikonoční beránek — dva důvody měl tedy Beránek Boží, aby své božství zjevil po prvé v jerusalemském chrámě, a sice právě o velikonocích. Tak to ustanovil Otec. Nikoli v zapadlé vesničce v Galilei, ne v sále svatebčanů . . .

Přece však Pán koná první zázrak v Káně. Proč? Z ohledu na prosbu panenské Matky. Ona svou prosbou uspíšila „jeho hodinu“, t. j. chvíli, kdy měl zjevit svou božskou moc. A co vůle nebeského Otce? Od věčnosti předvídal prosbu Neposkvrněné Panny, proto od věčnosti ustanovil: „V případě, že poprosí svého božského Syna, zjeví Pán po prvé svou slávu v Káně.“ Tak je to s vyslyšením každé modlitby. Chceme-li pochopit, jaký vztah má k věčným úradkům Božím, je to vyjádřeno hořejší větou. Na př. „Ezechiáš umře toho a toho roku; bude-li však prosit, přidám mu patnáct let“ (Is 38). Anebo učedníci emauzští. „Nenabídnou-li mi pohostinství, půjdu dál. Nabídnou-li, dám se jim poznat.“ Vyslyšení prosby Mariiny jest pro Ježíše nejkrásnější zakončení skrytého života — jakoby tu poděkoval Matce za všechnu lásku a vůbec za vše, co mu prokázala.

Svatá Panna se po odpovědi Ježíšově odebrala k služebníkům (při chudších svatbách bývali to mužové z příbuzenstva, a jejich povinností bylo roznášet pokrmy a nalévat víno), pravděpodobně mimo sál, a praví jim: „*Cokoli vám řekne, učíňte.*“ Zastupujíc tyto dny hospodyně má právo jim tento pokyn (po případě rozkaz) dát. U těchto slov se protestantská exegese příliš nezdržuje. Důvod jest pochopitelný. Jsouť zřejmým důkazem, že sv. Panna ve slovech božského Syna neviděla ani odmítnutí své prosby ani pokárání; naopak byla si vyslyšením jista. Ale proč ten zvláštní rozkaz? „*Cokoli vám řekne . . .*“ Dotvrzuje tím jen to, co jsme svrchu pověděli. Maria Panna očekává od Syna pomoc záračnou. Neví sice, co Pán učiní, ale předvídá, že to, co služebníkům uloží, po případě, co od nich bude žádat, jim bude připadat podivným. Proto svým pokynem je připravuje: „*Uděláte vše, cokoli vám přikáže.*“ Jest to poslední slovo svaté Panny v evangeliu zaznamenané. Její první slovo, pé-

če o panenskou čistotu („Kterak se to stane . . .“), její poslední slovo takřka odkaz pro nás, podobné slovu nebeského Otce: „Jeho poslouchejte“ (Lk 9. 35).

„*Stálo pak tam² šest kamenných džbánů. Každý obsahoval dvě až tři míry.*“ Jedna attická míra (metretes) se rovnala 39½ až 40½ litru. Byly to tedy konve obsahující 80 až 120 litrů. Patrně, že nikoli ruční přenosné konve — kdopak by uvlékł tak velkou kamennou nádobu, jejíž tekutý obsah sám by vážil 120 kilogramů! „Podle očišťování židovského“, vysvětluje evangelista. Byla-li svatba v domě ženicha, byly tyto nádoby vypůjčeny, snad ze zmíněné již „hospody“. Protože studna byla vzdálena, musilo být doma neustále dost vody v zásobě, nejen k přípravě pokrmů, nýbrž i k zákonitému očišťování. Tato věc, v níž byli fariseové až do směšnosti přemrštěni, zabíhala do nemožností. Mišna (sbírka rabínských předpisů) obsahuje dvanáct traktátů se 126 kapitolami a 1001 předpisů o očišťování. Umývání nádob jest věnováno třicet kapitol, umývání rukou čtyři kapitoly. Při tom bylo také ustanoveno, má-li nádoba být hliněná, dřevěná či kamenná atd.

Pozorujme, s jakým klidem a jistotou, jak velebně a důstojně přikročuje Pán k vykonání zázraku. Beze vši okázalosti, ale tak, aby bylo jasno a nepochybně patrné, co koná. „Naplňte štoudve vodou!“ Podle všeho napřed vylili zbývající; nežli nanosili ze studny dostatečné množství, uplynula hezká chvílka. Poslechli sice, třebaže nechápali, co s vodou. „Teď nalijte a neste správci svatby!“ Diví se ještě víc, ale poslechnou, pamětlivi slov sv. Panny. Co správce řekne, až mu přinesou v poháru místo vína vody? Takový žert by se jim mohl zle vyplatit. Kdo byl tento správce (architriklinos)? Obyčejně jeden ze ženichových „přátel“, cosi podobného jako někde na venkově družba. Při žádné svatbě nesměl scházet. Zatím co snoubenec seděl u stolu, měl správce starost o stůl, aby vše bylo připraveno, nic nescházelo, aby pokrmy i nápoje byly včas doneseny, a vše musil napřed ochutnat. Obcházel tedy bez ustání, pozoroval a bděl nade vším.

Co se s konvemi dalo, o tom neměl tušení. Věděl jen, že víno dochází. Teď mu přinášejí služebníci pohár, ochutná — toto víno je lepší než dřívější! To provedl snoubenec pěkný kousek! Nic mu neřekne a nechá nejlepší víno na konec. Zavolá ho a jako nějaký hospodský s odbornou znalostí vína

² Buď ve dvoře někde ve chládku nebo někde v domě blízko sálu.

a pití mu dává pokyn: „Každý dá napřed lepší víno . . . tys to udělal zrovna na ruby.“ Jeho slova zní ve svaté scéně hodně prosaicky a profánně, také trochu naivně — asi tak, jako kdyby u nás někdo poučoval hospodyni, že napřed přijde na stůl polévka a pak teprve maso.

V řeči správcově vězí zároveň otázka: „Odkud to víno?“ Ale snoubenec žasne ještě víc než on. Odkud . . . Nemá ani zdání, kdo jest dárce. Jan praví: „Služebníci, kteří vážili vodu, věděli“ — chce říci: „Služebníci, kteří vyplnili rozkaz Páně, byli očití a věrohodní svědci zázraku. Ti mohli povědět a ovšem brzo pověděli, odkud se víno vzalo.“

„Takto učinil Ježíš začátek divů a zjevil slávu svou a uvěřili v něho učedníci jeho.“ Pro Ježíše jest tento „začátek divů“ nejkrásnějším zakončením jeho skrytého života. Pohnut přímluvou panenské Matky zjevuje zde „svou slávu“, t. j. svou božskou moc. Význam tohoto divu charakterisuje evangelista slovy: „*Uvěřili v něho učedníci jeho.*“ Ani slova o tom, jaké překvapení, úžas a rozruch u přítomných tento zázrak způsobil.³ Jemu šlo o cosi důležitějšího, totiž povědět nám, jaký byl první a hlavní účinek tohoto divu. V první řadě byl určen jim, jeho cílem bylo utvrdit a posílit hned v začátcích víru malého hloučku.

Víra učedníků se dosud opírala o slovo a autoritu předchůdce Páně, který je k Spasiteli odeslal, posílena byla slovem Ježíšovým, jež řekl Nathanelovi (Jan 1. 49). Dnes teprve věří v Ježíše pro něho samého na základě zázraku, jež učinil. Víra, kterou jednou dokoná seslaný Utěšitel, byla dnes na vždy upevněna a utvrzena tak, že neochvějně obstála ve všech zkouškách. Toho bylo též třeba. Za málo dnů se vydají s Mistrem do Jerusalema na velikonoční svátky. Co tam uvidí a uslyší od vůdců lidu, nebude nikterak uzpůsobeno, aby jejich víru utvrdilo. Mesiáš při svém vystoupení u lidu víry nenajde, a vůdcové zaujmou zřejmě odmítavé postavení proti němu. Nebude to dost těžká zkouška pro neutvrzená srdce, která se znají s Ježíšem sotva několik týdnů? Nepodlehnu? Nepodlehnu! A to pro tento zázrak, jehož byli svědky. Kána byla v jistém smyslu příprava na vystoupení Páně v hlavním městě židovském a preventivní ochrana víře učedníků.

³ Ze se zvěst okamžitě roznesla po celém domě a po celé vesničce, že naráz se stal Ježíš střediskem vši pozornosti — nikdo nedbal snoubenců, vše se tísnilo kolem nového Eliáše (3 Kr 17. 14). Vždyť už celá staletí nebylo divotvorce v Israeli!

A k tomu všemu zavedla podnět prosba sv. Panny. Nebýt jí, nebyl by Pán tento zázrak vykonal; prohlásil přece sám, že jeho hodina tu ještě není. Utvrzení víry malého hloučku učedníků bylo tedy ovocem prosby Mariiny. Že v Jerusalemě neodstoupili od Krista, že nedbali vůdců lidu, těch vůdců, jejichž autorita byla tak veliká a za nimiž lid slepě šel do nevěry a záhuby až ke dvoraně Pilátově, kde poštván volal: „Ukřižuj!“ — to jest nejkrásnější ovoce přímluvné modlitby Marie Panny a víry, s níž prosila Ježíše o pomoc.

Snad nikdo rozumný nenadhodí otázku, jak by to bylo dopadlo, kdyby nebyla sv. Panna zázrak vyprosila. Pán měl prostředků a milostí dost, aby učedníky připravil (po případě sílil) ve zkoušce, která, jak věděl, je čekala. Ale cesta, kterou skutečně zvolil, byla přímluvná modlitba a prostřednictví sv. Panny. Prostřednice spásy bude podle vůle Boží Prostřednicí všech milostí.

Otcové poukazují nikoli bez důvodu na to, že Pán svůj první zázrak učinil při svatbě: a) Svou božskou přítomností potvrdil a posvětil manželství jako zřízení božské. Praví-li sv. Pavel, že manželství jest velké tajemství znázorňující spojení Krista s církví (Ef 5. 32), zdá se nám skoro, jakoby prorockým duchem viděl jednak bludaře starověké, kteří manželství prohlašovali za hřích, jednak moderní nevěrce, kteří poměr muže a ženy pojmají tak nízce a špinavě, že by se za to styděli i staří pohané. — b) Svou božskou přítomností ukázal Pán, že i světské radosti a svátky mohou být a mají být posvěceny náboženstvím, t. j. vzpomínkou na Boha. Nejsou samy sebou hříchem, jen když při nich není urážen Bůh, jsou-li důstojné a zachová-li se ve všem míra a slušnost. — c) Pán proměnil vodu ve víno při hostině. Skrze své služebníky bude denně až do skonání světa při svátostné hostině na nesčetných obětních stolech proměňovat víno ve svou krev k nasycení a osvěžení našich duší. Tělo a krev, kterou při této hostině věřící přijímají, vzal na sebe z Marie Panny. Vcházíme při tom v nejužší spojení se vtěleným Spasitelem, kteréžto spojení bude jednou dokonáno při věčné hostině v nebeském Sioně. Tam pomínou svátostné způsoby, kterými nám nyní zahaluje „tvář ve Svátosti“, tam se vyplní prosba modlitby:

„Dej, bych uzřel tebe s tváří odkrytou
a bych věčně blažen vida slávu tvou.“ (Tom. Aq.)

B

Maria Prostřednice — už při Navštívení o tom byla řeč (str. 40, 47 n), a bude tomu věnována ještě zvláštní kapitola. Nyní jen několik slov o nevyslyšené modlitbě. „Ještě nepřišla moje hodina“ . . . Kolikráte se nám zdá, že na naše prosby odpovídá Pán odmítavě jako tehdy své Matce, ba že ho v tom někdy následuje i ona. Zda jest nevyslyšená modlitba beze všeho užitku, vysvětlil jsem jinde (Ve šlépějích N., 14 nn).

Nevyslyšená modlitba — kdy vlastně můžeme s určitostí říci, že nebe naše prosby nevyslyšelo? Často lze slyšet: „Ani Kristus Pán v Getsemanské zahradě nebyl vyslyšen —“ Je to doslova pravda? Otec sice neodňal od něho kalich hořkosti, ale zbavil jeho duši vší úzkosti (vyjma chvíli bolestného zvolání na kříži), naplnil ji svatým klidem a pevností, a tato nebeská útěcha ho neopustila po celou dobu jeho svatého utrpení. Nebyl tedy vyslyšen? Tu prosí někdo Pána, aby ho zbavil pokušení; není ho sice zbaven, ale dostane se mu síly k vítěznému zdolání („Milost moje ti dostačí,“ pravil Pán k jednomu takovému prosebníku, 2 Kor 12. 19); nebyl vyslyšen? Monika trvá celou noc ve chrámě na modlitbách, prosí a zapřísahá Pána, aby zmařil odchod jejího syna — ráno jde do přístavu, loď už je pryč! Augustín ji obelhal, odjezd byl určen na dřívější hodinu, než jí udal — a zoufalá matka na břehu netušila, že právě touto lodí vede Bůh jejího syna k Ambrožovi, kde najde víru, a ji k dosažení toho, zač dlouhá leta se modlila a slzela.

Tyrolský povídkář Reimmichel vypravuje o dvou manželích, jimž všechny děti zemřely, a jediné, jež zůstalo na živu, bylo němé. Vykonalí tedy pouť k Marii Panně Herbergské, aby mu vyprosili uzdravení. Bylo docela jasno, když vyšli, ale brzo začalo sněžit, a když se vraceli, byla cesta tak obtížná, že se stěží drali vpřed zavátými alpskými pěšinkami. Přišli konečně k „ledovému prknu“, nejnebezpečnějšímu úseku cesty. Hrozivá propast pod nimi, a tam to hučelo, až přecházel sluch. Jdou opatrně, krok za krokem, náhle manželka dostala závrať, noha jí sklouzla, a než se muž nadál, zmizela v propasti — jen volání „Maria“ ještě zaslechl. Zoufalství se ho zmocnilo, málem by byl skočil za ní. „Konám pouť k Matce Boží, a tak jsem dopadl . . . vrátím se k dítěti bez maminky . . .“ Když se poněkud uklidnil, uvažoval, jak se dostat k mrtvole. Propast naprosto nepří-

stupná! S ohromnou námahou a nebezpečím ji obešel, aby s protější strany pohleděl dolů — a když na druhou stranu přišel, vidí sedět ve sněhu postavu — jeho žena! Jak se řítíla dolů, narazila na skalní výstupek, odrazila se, přeletěla propast a padla na čerstvě napadaný sníh. Odnosla to jen omráčením a několika pohmožděninami. Za tmy přišli domů, a tam druhé překvapení: hošík blábolí! Služebná vypravuje: „V jedenáct hodin se začal na celém těle chvět, všecek bledý hleděl k ledovci (Spitzjoch), jakoby se dusil, a tu vyrazil ze sebe první neartikulované zvuky.“ Byla to hodina neštěstí — úkaz jasnovidectví, a leknutím dostal řeč!

Někdy teprve po letech poznáme, co nám přinesla nevyšlyšená modlitba. V letech šedesátých minulého století se objevily ve Vestfálsku černé neštovice. V kteréosi osadě dívka, osmnáctiletá, sličná jak růžový květ, známá svou vroucí úctou a láskou k Neposkvrněné Panně, prosí ji, aby ji nemocí uchránila — a právě ona onemocněla, snad jediná z celé osady. Uzdravila se sice, ale když pohlédla do zrcadla — Byla zdrcena. Vždyť ji obletovaly zástupy ctitelů, a ona tak ráda naslouchala jejich laškovným hovorům! Kdo si jí teď všimne? Stalo se přirozeně, co tušila. Nikdo se o ní nezajímal. Po letech teprve pochopila, že se octla na nakloněné rovině a že její lehkomyšlnost a marnivost ji mohla přivést do zkázy; teď teprve chápala lásku Matky Boží — lásku vpravdě mateřskou, jež se projevila právě tím, že jí nevyšlyšela.

Že nesmíme zmalomyslnět, když nebe na naše prosby okamžitě neodpovídá, že jest třeba vytrvale se modlit, jest dokladem tento rozmarný případ ze středoafričké misie, sdělený od P. Hartmanna T. J. Šlo o neť mocného pohlavára, zuřivého nepřítele křesťanů, jenž nedovolil křtít ani umírající dítky. Otec tohoto děvčátka (její jméno Usikaulapi) přišel náhodou do misijní stanice, a tam se mu líbilo tak, že čtyřletou dcerušku svěřil výchově sester. Byl to projev velké důvěry, neboť „královská“ dcera má „cenu 15—20 volů“, jak nezapomněl misionářům připomenout. Dívka měla skutečně cosi elegantního ve svém zjevu a počínání, takže jí říkali „kněžna“. Milý zjev sv. Anežky římské jí okouznil, a prosila o křest. To však nešlo bez dovolení otce, a ten máje strach z pohlavára nedovolil. Dívka však prohlašuje: „Nedám pokoje a neustanu se k Marii Panně modlit, dokud si od ní milost sv. křtu nevyprosím.“ Po čase přišel otec zase. Dívka prosí . . . „Nikolí, až budeš větší.“ Misijní sestra

se přimlouvá a mluví po africku: „Já byla pokřtěna, když jsem byla velká jako zajíc, ona však už je jako koza.“ „Nikoliv, až bude velká jako jednoroční jalovička.“ Uplynulo zase hodně přes rok, dívka se modlí stále. Otec ji zase navštívil — celou hodinu ho prosila, až ho uprosila, a v neděli nato přijala svátost, po níž tak toužila, a sice veřejně, v kostele — ona první! Dosavad všichni obrácení byli křtěni potají, aby nebyli napadáni posměchem. Příklad této dívky je naučil nebýt Nikodémy, a byl jim zároveň povzbuzením k důvěře v mocnou přímluvu Matky Spasitelovy.

Jenom vytrvat a nemalomyslnět. *Vytrvalé* modlitby jest třeba. — Alja Rachmanová v druhém díle svého deníku sděluje vypravování jakési dívky: „Bylo to ještě za carské vlády. Otec mou matku ubil, začož byl uvězněn. Přesto jsem ho měla ráda a snažila jsem se mu pomáhat. Bylo mi třináct let. Hledala jsem zaměstnání . . . jako služebná nebo jako pradlena. Třebaže jsem byla tak mladičká, chápala jsem již význam sv. čistoty a učinila jsem předsevzetí, že zůstanu vždy čistá, jak mne k tomu zesnulá matka vedla. Pojíkala jsem panenství jako květinu a nechápala jsem, že mužští mohou bezcitně a lhostejně tento kvítek utrhnout, pošlapat, zahodit. Vy jste měla rodiče a domov, žila jste v prostředí, kde si nikdo netroufal na vás drzýma očima pohlédnout. Ale já, dcera trestance, bez prostředků a docela opuštěná v cizím městě — u mně bylo docela jinak. Avšak *denně* jsem *uzývala za ochranu Matku Boží*, den co den jsem spínala ruce k ní, aby chránila třináctiletou dívku, která si sama pomoci nemůže. S jakými muži jsem se setkala! Nevinost, bezmocnost, bytost opuštěná, ochrany potřebná, to na ně působí jako víno. Mé první místo, v „lepší“ rodině. Napřed se ke mně „otcovsky“ choval, pak začal svádět. Udeřila jsem ho v tvář a šla jsem.“ (Dívka poznamenává: „Mezi mužem a ženou může být jen eros, nikdy ne duchovní přátelství, třebaže předstírají všelicos a snaží se věc všemožnými frázemi zastřít.“) „Vystřídala jsem potom ještě pět míst, všude to stejně začalo a stejně skončilo. Jak je možno, že nemá nikdo soucitu s opuštěným bezmocným dítětem? Při tom sami měli dcery, jež chránili jak poklad. Rozhodla jsem se tedy jít do továrny“ (doufala, že u „proletářů“ najde chudobná soucit a ohled), „tam to bylo ještě horší. Dělnice, jež pozbyly panenství (a těch byla většina), mne nenáviděly, když viděly, že si chci uchovat, co samy ztratily. Dělalý vše, aby

mne urážely, byly nápomocné dělníkům, kteří se pokoušeli o mou zkázu . . .“

Pravoslavná dívka — vytrvalou modlitbou ke Královně panen dokázala zůstat čistá. Katolická dívka má nadto ještě jiný pramen síly (denní sv. přijímání), jež ona neměla (tam není zvykem často přijímat sv. svátosti). — Přece však jí denní modlitba k Panně nejčistší chránila, že loďka uprostřed vlnobití neutonula. Prosit, a sice s důvěrou, pokorou, s odevzdaností, jak nás v tomto tajemství svým příkladem učí nebeská Prosebnice. Pro kterou situaci našeho pozemského putování nenajdeme příkladu ve škole ctností Mariiných? Jen pro jedinou: jde-li o boje s pokušením — v té věci nám nemůže být vzorem ta, jež pokušení nepoznala a nezažila. V tomto tajemství nás učí příkladem, o čem poučí po několika měsících její Syn své učedníky slovem, až se ho zeptají: „Nauč nás, jak se máme modlit.“

Úvahu o všemocné prosebnici končíme pěknou legendou o klášterním zvonu v Inisfare. Na příkré výšině, strmící k nebi na břehu hlubokého jezera, stojí rozpadlý klášter, a vedle něho kostelík s věží. O zvonu na vížce se v kraji vypravuje: Kdo ve svaté noci na něj zvoní ke cti panenské Rodičky božského dítěte, jest vyslyšen, začkoli by žádal. Několik hodin odtamtud ležela kdysi v bídné chatě na loži žena na smrt nemocná. Neučiní-li Bůh zázraku, umře co nevidět. Její dceruška slyšela o tajemném zvonu v Inisfare. „Svatá noc je tu, půjdu tam.“ Nemocná matka právě spí, tedy hbitě na cestu! Mrazivý vítr jí šlehá do tváře, ale dívka toho nedbá a spěchá přes kamení, sníh a led. V lese ve tmách slyší vytí vlka, utíká, dravec jí v patách. „Maria pomoz!“ Tu v cestě jáma, dívka ji přeskočí a jest zachráněna. Už stojí na břehu jezera, do půlnoci není daleko. Unese ji led? Není kdy na dlouhé uvažování a zkoumání. „Maria pomoz!“ Pustí se přes led a dostane se šťastně na druhý břeh. Teď vzhůru do strmé výše! Konečně jest u cíle, rozeznává bílé kostelní zdi a věž, vstoupí do ní, sahá v tmě po provaze, provazu tu není! Zvon vysoko nad ní, děvčátko dole, bezradné — co dělat? Klesne na kolena: „Maria pomoz!“ Tu se najednou zvon rozezvučí sám, zvoní a zvoní, jeho hlas se nese do širého kraje krásně a líbezně, oslavuje přesvatou hodinu, kdy panenská Matka zrodila světu spasení. Děvčátko spěchá domů, najde matku zdravou, obě šťastné zasednou ke stolu, aby slavily spolu svatou noc a svou radost spojily s radostí nejšťastnější Matky, co jich kdy na naší smutné zemi bylo.

XXIII. VZDÁLENA SYNA

Blahoslavený život, který tě nosil! (Lk 11. 27.)

A

V řeholních ústavách, jež vychovávají dorost pro zámořské misie, konává se rok co rok slavnost, obyčejně v červnu nebo v červenci, tedy na konci školního roku; avšak místo děkovné mše sv. ke cti nejsv. Trojice bývá prosebná ke cti Ducha sv. Na konci roku prosit? Ano, a kdo jest slavnosti přítomen, neubrání se hlubokému dojetí. V chóru (presbytáři) jsou totiž shromážděni novosvětcenci. Hotovi s dlouholetým studiem a přípravou, teď po přijetí svatých svěcení a po obětování první mše sv. jsou konečně u cíle svých tužeb . . . ano, a dodejme ihned: jsou zároveň na začátku svých prací, těžkých prací, vážných starostí . . . právě teď jim nastávají skutečné oběti. Dokončili studia, a chystají se na cestu za moře. Po mši sv. jest loučení — napřed se spolubratry, taktéž v chóru shromážděnými, a pak s příbuznými, kteří naplňují lavice v kostele a přišli jim dát poslední sbohem.

Má-li mladý misionář ještě rodiče, jistě nescházejí. Jaké pocity asi naplňují tu chvíli srdce otce a zvláště matky, pochopí každá matka, ba každý z nás. „Vychovej syna pro mne,“ tak řekl nebeský Otec, když už v kolébce jej vyvolil k povolání plnému obětí, byť vznešenému a čestnému. Tehdy to matka sotva tušila. Byla-li však věřící, věděla, komu to dítě patří a kdo má na ně větší právo než sama ona, jeho rodiitelka. Pán Bůh volá syna do svých služeb, věřící matka se podrobuje, ale přes to přese všechno cítí stejně a snad ještě víc nežli syn, že každá oběť je těžká a bolestná, a zvláště tato. Kdy se zase uvidí? Na této zemi již sotva. Spojení jedině v Bohu . . . syn občas snad pošle ze svého působiště za oceánem zprávu, líčí tam své oběti, starosti, únavnou práci na tvrdé nezorané kamenité půdě tisícileté pohanské nevědomosti, někdy i své radosti a štěstí, podaří-li se mu nějakou duši získat pro Krista, a bývá jich často víc, nežli sám čekal. A co matka? Starosti syna jsou starosti její, radosti a úspěchy synovy plní blahem i ji, a nemůže-li mu pomoci jinak, svolává alespoň modlitbou jeho pracem požehnání s nebes. Což však, stane-li se to, co oné

italské matce, jež před lety procházela sály misijní výstavy ve Vatikáně, a na jednom obraze, představujícím mučednickou smrt několika věrozvěstů, poznává i svého syna? Být matkou mučedníka — Jaká čest, jaká milost, jaké významání v království Kristově! Že však před obrazem nejásala ani rukama v radosti netleskala, netřeba snad podotýkat; a že spolu s ní cítili a byli hluboce dojati všichni, kteří byli onomu výjevu přítomni, jest na snadě.

V 21. kapitole jsme se vmyslili do nazaretského domku a v duchu byli přítomni loučení božského Spasitele s panskou Matkou. I on podle vůle Otce nastupuje svou misijní činnost, stává se misionářem v pravém slova smysle. U Jordánu přijetím křtu osvědčuje, že bere na sebe úkol být Beránkem Božím, jenž sejme hříchy světa, Otec ho do jeho úřadu uvádí („Toto jest Syn můj milý . . .“ Mt 3.17), a po čtyřicetidenním postě, svých to stavovských exerciciích, ubírá se přes Janovo působiště do Galilee. Od Křtitele dostává několik učedníků, a s nimi snad zamýšlí ještě jednou a naposled navštívit svou Neposkvrněnou Matku. Nenašel ji však v Nazaretě, nýbrž v Káně, a po prvním zázraku vykonaném na její přimluvu odchází s ní i s příbuznými a s učedníky do Kafarnaum. To jest poslední zmínka o sv. Panně na samém počátku veřejné působnosti božského Misionáře. Miláček Páně, duchovní syn Marie Panny, nečiní pak o ní zmínky, až teprve na konci působnosti Spasitelovy, při jeho obětní smrti.

Za to však synoptikové (ostatní tři evangelisté) činí o sv. Panně zmínku a sice dvakrát za celou dobu veřejného působení Páně. Jednou Syna sama navštěvuje, po druhé jí vzpomíná jakási žena ze zástupu. Jak vypadal její život po celou dobu misijní (mesiášské) působnosti Kristovy? Z poznámky Janovy, že z Kány odešla s ním do Kafarnaum, nelze vyvozovat, že toto městečko bylo její stále bydliště. Buď provázela Ježíše na návštěvu do domovského města několika jeho nových učedníků nebo zamýšlela připojit se tam k poutníkům ubírajícím se právě na velikonoce do Jerusalema; jest však jisto, že nebydlila trvale v městě, jež učinil božský Spasitel východiskem a střediskem své působnosti. Z dalšího to bude ještě více patrné. Kromě toho u příležitosti vystoupení Páně v Nazaretě (Lk 4. 20nn paral.) jest patrné, že tam a nikoli v Kafarnaum znají dobře jeho rodinné vztahy, jeho příbuzné, jeho rodiče, a pohlíží na něho jako na svého krajana jim dobře zná-

mého. „Zdaž neznáme a zdaž nebydlí u nás jeho matka, jeho bratři a sestry (příbuzní)?“ Pán sám při té příležitosti si povzdechl: „Nikdo není prorokem ve své vlasti“ (Lk 4. 24). Tato událost se stala v zimních měsících, pravděpodobně v prosinci, tedy asi za devět měsíců po setkání s Neposkvrněnou Pannou v Káně. Byla přítomna oné scéně v synagoze? Pak to bylo po prvé a naposled, co slyšela božského Syna kázat. Jak asi působilo na její mateřské srdce to, co po kázání následovalo! Celý Nazaret se na Mesiáše obořil, vlekou ho za město, chtějíce ho svrhnout do propasti — jaký to opak toho, co zažila v Káně! Tam „uvěřili v něho učedníci jeho“, a zde se nevěra pokouší o bohovraždu.

Neměla tato událost i celá pozdější působnost Spasitelova vliv na utváření poměru Nazaretských k sv. Panně, s níž doposud žili v nejkrásnějším míru? Nemusila k vůli božskému Synu vyslechnout někdy trpkou poznámku? Netvrdili o něm někteří jeho známí, že není normální? (Mar 3. 21.) Někteří exegeté soudí, že aspoň po této bouřlivé události opustila sv. Panna Nazaret. Spíše však se zdá, že Neposkvrněná Panna po celou dobu veřejného působení Páně žila v nazaretském ústraní; jen jednou vidíme, že své městečko opouští. Jakmile nastoupil její Syn své mesiášské působení, byl pro ni takřka ztracen. Všecky svazky pokrevenské takřka roztrženy, Mesiáš stál výhradně ve službách nebeského Otce. Vidíme sice dva nebo tři příbuzné (bratrance) ve sboru apoštolském, nepatřili však k těm, které zvláště vyznamenával. I nejněžnější pouto, jež ho pojilo k milované Matce, Pán přetrhl, a zbavil ji ne sice své lásky, nýbrž své tělesné přítomnosti. Matka obětního Beránka stává se sama takto obětí. Jest si toho vědoma a přináší dobrovolně tuto oběť, kterou Otec od ní žádal. Vzdává se svého jediného a nejvyššího pozemského blaha, a spojuje tak oběť svou s obětí Syna. Oba od sebe odloučení, Maria ve skrytu, Ježíš ve veřejném životě, oba se podrobují vůli Otce, a sv. Panna se sklání v posvátné úctě před nebeským posláním Vykupitelovým. Nikdy se k němu nepřiblíží po celou dobu, co plnil své mesiášské povolání. Tento rys osvětluje nejenom velikost a vznešenost poslání Kristova, nýbrž i duševní velikost jeho Matky, jejíž víra poznává a chápe toto božské tajemství.

Epifan, Bernard, Bernardin Sienský a jiní, jakož i někteří exegeté se domnívají, že nejbl. Panna provázela božského Syna na jeho cestách jako pokorná učednice božského Uči-

tele. Tento názor jest rozhodně nesprávný. Božský Spasitel stojí před svým národem povznesen nad rodinu, příbuzenstvo a vlast, nacionální to slabost Israele, hleděl své posluchače této slabosti a úzkoprsosti odnaučit. „Otce máme Abrahama,“ volají židé k předchůdci Páně (Mt 3. 9), a Jan je musí poučit, že Bůh si může z kamení vzdělat syny Abrahamovy (ib.). K božskému Spasiteli při slavnosti stánků s pyšnou honosivostí praví též: „Otec náš jest Abraham“ (Jan 8. 39), a Pán jim odpovídá „Vaším otcem je ďábel; jste-li synové Abrahamovi, čiňte i jeho skutky“ (ib.). Nepopírá, že jsou tělesné synové velkého patriarchy („Vím, že jste synové Abrahamovi“ ib 37), ale jen tělem, nikoli duchem („Toto Abraham nečinil“ ib 40, jakoby řekl: „Jste zvrhlí synové Abrahamovi“). V podobenství Lk 15. 25nn zdůrazňuje a napomíná, aby se nepokládali za prvorozené v domě Božím. Nepopírá sice, že jsou k tomu povoláni, ale ukazuje, že se toho povolání stali svou nevěrou nehodnými a proto že je hříšníci i pohané předejdou do království Božího. „Mnozí od východu i od západu budou stolovat s Abrahamem, zatím co synové království budou vyloučení“ (Mt 8. 12).

Dvakrát krom toho musil Pán zdůraznit, že ani mateřský svazek (tím méně pokrevenský nebo příbuzenský) nepojišťuje nikomu přístup do nebeského království (Lk 8. 19; 11. 28), nýbrž jedině víra v něho. Víra jest jediné duchovní pouto, které nás s Kristem spojuje, a jen k tomuto duchovnímu svazku s Ježíšem si smíme blahopřát, žádnému jinému (Lk 10. 20: „Ne z toho se radujte, že se vám démoni poddávají, nýbrž z toho, že vaše jména jsou zapsána v nebesích“). Tutéž myšlenku opakuje Pán, kdykoli vznikly mezi apoštoly spory o přednost (Mt 18. 1 nn; 20. 20 nn; Lk 22. 25 nn).

Byla by tedy za těchto okolností přítomnost sv. Panny na prospěch mesiášské působnosti Kristově? Matka po jeho boku by byla špatná ilustrace slovům: „Kdo se nezrekne všeho, kdo miluje matku více nežli mne, nemůže být mým učedníkem“ (Lk 14. 26, Mt 10. 37). Přítomnost jeho Matky by byla beze vší pochyby utvrzovala posluchače v jejich mylných názorech. Kolikrát ve chvílích nadšení by se jim vydral povzdech jak oné ženě (Lk 11. 27): „Blažená matka . . .“ ta má v jeho království přední místo zajištěné již proto, že ho zrodila. Pánu by pak nezbývalo leč bez ustání vyvracet tyto a podobné názory posluchačů, kteří by měli neustále na očích provázející jej matku; tu bychom

si sotva mohli představit jinak leč sedící buď po jeho boku nebo jistě hodně blízko. Proč odevzdal božský Spasitel přímát Petrovi, pominuv své „bratry“ v apoštolském sboru? To jest sice tajemství nevyzpytatelných úradků Božích (Mt 20. 20 nn), ale jeden z důvodů byl též ten, aby předešel náзору, že v těchto věcech rozhoduje příbuzenský svazek. Nikoli tělo a krev, nýbrž jediné pevná víra tu padá na váhu (Mt 16. 17). Bylo tedy již z důvodů pedagogických záhodno, aby nebeský Mistr hlásal své učení jsa zcela odloučen jak od svých příbuzných, tak zvláště od Matky. Jako Melchisedech nebo Eliáš: bez otce, bez matky (apator, amator, sr. Žid 7. 3) . . . Že si tak Mesiáše i židé představovali, viz Jan 7. 27. Čím častěji mluví Pán o „Otcí“, tím úzkostlivěji se vyhýbá vši zmínce o svém pozemském původu.

Který důvod by vlastně přiměl božského Spasitele, aby se dal na svých apoštolských cestách od Matky provázet? Zastánci toho názoru uvádějí, že by jí nebylo k necti poslouchat božského Mistra. Nepopíráme, ale pokud jí bylo třeba, byla již do určitých tajemství zasvěcena, budoucích tajemství jí Pán nezjevil, poněvadž vysvětlení všeho bylo vyhraženo Duchu sv. Léku od nebeského Lékaře Neposkvrněná nepotřebovala, a co se pokory týče, sotva by se jevila větší pokora v tom, kdyby kráčela po boku božského Syna při triumfálním vjezdu do Jerusalema, nežli když zůstala vzdálená všech těch nadšených projevů, při nichž by nezbytně i na ní padala svatozář vycházející z osoby Kristovy. Tak Matka Ježíšova docela v zapomenutí, zcela neznámá zástupům a snad i většině učedníků, žije prostým životem ženy z lidu v zapadlém městečku. Tu a tam zalétly i do Nazaretu zprávy o činnosti Vykupitelově (Mar 3. 21, 31). Mocné hnutí, které jeho vystoupení vyvolalo v Galileji, nepřátelství vůdčích kruhů v Jerusalemě, víra a oddanost jedněch, nevěra a zarputilost druhých, jak to vše asi působilo na srdce Matky Spasitelovy! Nevyvolaly tyto zprávy v její mysli vzpomínky na to, co zažila v Betlemě? Úklady krvežiznivého krále, lhostejnost většiny národa, útěk do Egypta . . . slovo Simeonovo („Tvou duši pronikne meč“) se blíží svému vyplnění.

Pravděpodobnost, že sv. Panna božského Syna neprovázela, přechází skoro v jistotu, uvážíme-li, jak si evangelisté v této otázce počínají. Především o takovém doprovázení všichni mlčí. Mariánský evangelista (Lk 8. 2 n) jmenuje že-

ny, které Pána provázejí, ale o panenské Matce nemá ani slova, třebaže ji výslovně jmenuje ve Skutcích apoštolských (1. 14), a sice ji jedinou, že s učedníky a s ženami očekávala příchod Ducha svatého. Nezmiňuje se sice o ní, že stála pod křížem (kap. 23), ale tam nejmenuje nikoho z přítomných, ani muže ani ženy. Kromě toho všichni synoptikové (Matouš, Marek, Lukáš) mluví o setkání svaté Panny s božským Synem jako o něčem mimořádném. Byla to opravdu návštěva. Panenská Matka přišla za Ježíšem. Z toho při nejmenším plyne alespoň tolik, že ho neprovázela neustále. Nebyla-li však s ním na cestách před touto událostí, jaký lze uvést důvod, že ho provázela po ní? Zvláště pomníme-li, s jakými slovy Pán její návštěvu přijal? K této návštěvě, jakožto jedinému setkání Matky s božským Synem, přecházíme v dalším odstavci.

B

Slyšme napřed *zprávu evangelii*. „Když ještě mluvil k zástupům, přišla matka jeho a bratři, a nemohli se k němu dostat pro zástup. Stojíce tedy venku poslali k němu, volajíce ho. I řekl mu kdosi: ‚Hle, matka tvá a bratři tvoji stojí venku přejíce si s tebou mluvit.‘ A odpověděv tomu, jenž mu to oznamoval, pravil: ‚Kdo jest matka má a bratři moji?‘ A rozhlédnuv se vůkol po těch, kteří tu seděli, řekl: ‚Hle, matka má a bratři moji. Kdokoli by plnil vůli Otce mého, jenž jest v nebesích, ten jest bratr můj a sestra má a matka má. . . .“ (Mt 12. 46 nn, Mar 3. 31 nn, Lk 8. 19 nn.)

Je to jediná událost ze života sv. Panny, kterou nám sdělují všichni evangelisté (kromě Jana). Z toho patrno, že jí přikládali význam nemalý. Protestanté by ovšem nebyli protestanty, kdyby se této scéně nechytli a nevytloukali z ní kapitál proti úctě mariánské. Nepopíráme, že na první pohled překvapí výrok božského Učitele každého, jako nepopíratelně překvapil i tehdy zástup sedící kolem něho, a ne na posledním místě i ty, kteří nám celý ten děj zaznamenali. Ale nepřekvapí více méně i odpověď daná Matce Boží v Káně? Alespoň toho, kdo ji po prvé slyší nebo čte! Důkladné uvážení všech okolností nás poučilo už tam, že ve slovech Páně není nic kárného ani ponižujícího pro jeho panenskou Matku, a nadto nám podalo klíč a vysvětlení k pochopení všech podobných výroků.

Především jde o to, kam tuto scénu *umístit*. Ze souvislosti patrně, že Pán mluvil k zástupům v nějakém domě; dům však byl zcela naplněn, takže sv. Panna a příbuzní, nemožouce dovnitř, musili zůstat venku a jenom mu vzkázali, že jsou tu a že si s ním přejí mluvit. Bylo to v synagoze? Těžko říci; jistě však to nebylo při sobotním shromáždění. Důvodem jest okolnost, že příbuzní (jak lze podle vypravování soudit) přicházejí z daleka, a v sobotu nebyly dlouhé cesty dovoleny.

V *kterém městečku* se to stalo? Nejlépe bude držet se Lukáše, jenž zachovává přesně časový pořad. Pak by se tato událost stala v době, kdy Pán začal vyučovat lid v podobenstvích, a to bylo u Genezaretského jezera (Mt 13. 1). Dějiště této scény jest tedy beze vší pochyby některé městečko na blízku jezera, možná dost, že Kafarnaum, jak se namnoze soudí.¹

Tím bychom s velmi značnou pravděpodobností určili také čas, kdy se stala. Matouš (k. 12) a Marek (k. 3.) sice vřadili tuto scénu na konec řeči, kterou odsoudil Pán nevěru a z ní plynoucí zaslepenost i zatvrzelost svých nepřátel. Lukáš má při téže příležitosti (ne sice na konci, nýbrž uprostřed řeči) scénu nápadně podobnou (Lk 11.27 n, viz následující odstavec). Logicky se tedy naše událost velmi dobře na konec této řeči hodí, protože se v ní stejně jako Lk 11. 27 s neobyčejnou váhou zdůrazňuje zásada: „Jedině víra jest tajemné duchovní pouto, jež spojuje s Kristem, nikoli svazky příbuzenské.“ Ale právě tento důvod, že se událost *logicky* na konec 12. kapitoly Matoušovy hodí, nasvědčuje tomu, že *časově tam nepatří*, protože Matouš sestavoval výjevy života Kristova logicky a nikoli časově. Ale ani u Lukáše nenásleduje tato událost bezprostředně po předchozím vypravování (o rozsévači), protože toto podobenství spolu s jinými mluvil Pán k zástupům na břehu shromážděným s ložky, nikoli v domě. Když se pak zástupy rozešly, zůstal sám s učedníky a podobenství jim vysvětloval. Můžeme tedy říci, že se stala krátkou dobu po tom. Bylo to tedy někdy na podzim r. 28, tudíž právě uprostřed veřejného působení božského Spasitele. Pán se již zřejmě odvrací od vůdců lidu, kteří se nevěrou o milost připravili, a věnuje se výhradně výchově apoštolů. Na temném pozadí nevěry, která od Mesiáše odlučuje a o nárok na jeho království připra-

¹ Pak bychom měli další důvod pro své tvrzení, že sv. Panna žila v Nazaretě.

vuje, rýsuje se tato scéna zvlášť význačně a jest sama sebou výmluvným kázáním všem věrným Kristovým. Proto jí evangelisté přikládají takový význam.

Největší obtíž jest objevit *pohnutky*, jež přivedly příbuzné ke Kristu. Někteří ztotožňují tyto „bratry“ (Mar 3. 31) s těmi, jež týž evangelista deset veršů před tím nazývá „jeho“. („Svoji“ se dali na cestu, aby se ho zmocnili a přivedli zpět do Nazareta, říkajíce, že „není svůj“.) Kdo jsou tito „jeho“? Jsou to známí? Či jsou to příbuzní? Snad ti, o kterých se dovídáme u Jana 7. 3 nn, že v něho nevěřili? Pak by se věc vysvětlila jednoduše. Nevěřící příbuzní žasnou nad tím, že tento tesař, jenž třicet let žil klidně mezi nimi, najednou opustil dílnu, a nemaje škol učinil se samozvaným učitelem, obchází jako potulný rabbi městečka a vesničky. Že tím vyvolal zášť a nepřátelství zákonitých učitelů, bylo jim pochopitelné. Chtěli ho tedy zachránit před úklady a přivést zase „k rozumu“, t. j. vrátit ho jeho povolání v dílně, která se pro něho lépe hodí.²

Tomuto výkladu (jehož se protestanté samozřejmě oběma rukama chápou), jest na závadu okolnost, že mezi Mar 3, 21 a 31 jest vloženo vypravování, a to nasvědčuje, že jde

² O významu příbuzenství v orientě viz Willam l. c. 293 nn, 386, 391 nn. Celé rozvětvené příbuzenstvo tvořilo (a dodnes tvoří) jako za dob patriarchálních celek, „stát ve státě“, věrný svým rodovým tradicím asi jako u nás šlechtické rody. Podle tehdejšího mravu měli nejen povinnost, nýbrž i právo bdít nad každým jednotlivým členem, zvláště nad „nezvedenými“ členy a volat je k pořádku, jelikož hanba některým zaviněná padala na celé příbuzenstvo a byla skvrnou nesmazatelnou. Leč naopak zase slavným mužem bylo v očích lidu vysoce pozvednuto a proslaveno celé příbuzenstvo („klan“). Tím si vysvětlíme „starost“ příbuzných o Ježíše i stanovisko, jež vůči jeho působení zaujímají — podle toho, jak dalece v něho věřili. Poznámka Jan 7. 3 jest toho dokladem: „ukaz se světu, proslav se“ — ať trochu té slávy padne i na nás! Že postavení sv. Panny bylo dosti těžké, jest pochopitelné — ona s hlubokým pochopením mesiášského poslání Kristova, příbuzní toho pochopení docela prosti, chtějí Ježíše odvrátit od jeho činnosti — jak tu byla možná harmonie mezi sv. Pannou a jimi? Příbuzní však *musili* podle tehdejších mravů nějaké stanovisko k vystoupení a činnosti Ježíšově zaujmout — buď je schválit nebo proti němu vystoupit, jestliže s ním nesouhlasili. Nebylo možno říci: „Nám do toho nic není.“ Jestliže podnik Ježíšův zle dopadne, padá odpovědnost i na ně — a že nedopadne dobře, jest už předem jisto. Co pořídí s fariseji, s nimiž ani „velcí páni“ nic nesvedli?

o dvě události docela různé, t. j. že nelze spojovat verš 21 s 31. Nadto na prvním místě praví, že to byli jacísi „jeho“, snad známí, na druhém místě, že to byli „bratří“, tedy příbuzní. Taktéž nelze dokázat, že tito bratří jsou totožní s těmi, o nichž čteme u Jana 7. 5. Jak bychom vysvětlili přítomnost Mariinu ve společnosti nevěřících příbuzných!

Kdokoli o této věci mluví, začínaje Tertullianem, Chrysostomem a Theofylaktem až k Maldonatovi, mají nemalé obtíže, aby motivovali správně tento výstup. Že Neposkvrněnou Pannu nevedla k Synovi pohnutka nedůstojná, plyne nejen ze všeho, co o ní evangelia vypravují, nýbrž i z odpovědi božského Spasitele. Třebaže odpověď, jak řečeno, nás na první pohled překvapí, přece v ní není ani stopy nevole nebo rozhořčení. Když byl jednou od kohosi uprostřed řeči přerušen: „Mistře, rci mému bratru, ať se se mnou rozdělí o dědictví“ (Lk 12. 13), dal mu docela jinou odpověď než dnes. Po uvážení všeho bude nejlépe doznat: „Nevíme.“ Neodhalíme nikdy pohnutky, jež přiměly Neposkvrněnou Pannu k návštěvě božského Syna právě uprostřed jeho mesiášské činnosti. Ani mariánský evangelista se o těchto motivech nezmiňuje, protože jsou v celé události docela vedlejší. Vůdčí myšlenka scény jest tato: nikoli tělesné, nýbrž duchovní příbuzenství pojí nás s Kristem. Jádrem scény jsou tedy slova božského Spasitele, a sv. Panna jest ode všech výslovně jmenována, aby se ukázalo, že ani tělesné mateřství nezajišťuje nebe, není-li spojeno s vírou v Krista. Po uvážení všeho snad nechybíme, představíme-li si věc docela prostě: Příbuzní chtějíce pohovořit s Ježíšem požádali jeho Neposkvrněnou Matku za doprovod. Svatá Panna neodmítla, protože ve věci nebylo nic hříšného a protože bylo těžko odepřít prosbu tak samozřejmou.

Nemohouce dovnitř, vzkazují mu, že jsou tu a že by s ním rádi mluvili. Z vypravování nelze vyčíst, že ho žádají za okamžitý rozhovor. „Až budeš mít kdy, vyjdi k nám ven.“ Pán odpovídá poslu otázkou: „Kdo jest matka má a bratr můj?“ Po vzkazu příbuzných taková otázka nezbytně překvapuje, vzbuzuje pozornost přítomných a činí je napjaté na odpověď, kterou nebeský Učitel sám dá. Odmlčel se na chvíli — tato přestávka napjala jejich pozornost ještě více; naznačil tím, že to, co teď poví, bude důležité a významné. Rozhlédne se na posluchače jej obklopující, slova Božího žádostivé, vztáhne nad ně ruku, jakoby očima i rukama osvědčoval něžnost své lásky k nim, a praví: „Ten, kdo plní

vůli Otce mého, jest moje matka a bratr a sestra.“ Odpověď platí nikoli příbuzným, nýbrž poslu a přítomným zástupům. Jejich pozornost byla vzkazem bratří (slovy posla) odvrácena od Mesiášova kázání k jinému předmětu. Jaké myšlenky asi byly v jejich mysli vyvolány? Božský Spasitel zase neočekávaně obrací jejich mysl zpět k svému kázání, jim tedy musí platit jeho odpověď. Nevěděl, jak přeceňují tělesné příbuzenství? Nesnažil se vymýtit z jejich srdcí nesprávné představy o pozemském Mesiáši? Právě v poslední době se ukázalo, jak houževnatě lid na těchto lichých představách lpí. Tu přišla tato scéna jak na zavolanou.

Těmito slovy zdůrazňuje božský Spasitel suveréní práva nebeského Otce, jimž musí ustoupit všechny lidské ohledy, nevyjímaje ani ze všech lidských nejoprávněnějšího, totiž ohledu na matku. Čím blíže jest kdo Otci, tím bližší jest i Kristu. „Kolik žen asi blahoslavilo onu Pannu a její lůno a přály si být na jejím místě! Nuže, nic nebrání, Kristus širokou nám otvírá cestu . . .“ (Jan Chrys. In Mat.), t. j. umožňuje nám, abychom byli „jeho matkou a bratřimi a sestrami“, totiž spojení s ním nejněžnějšími pouty lásky. Čeho k tomu třeba? Plnit vůli Otce!

Že i s tohoto hlediska byla pokorná služebnice Páně Kristu nejbližší, kdo by o tom pochyboval? Kdo plnil vůli Otce svědomitěji než ona? Avšak to nebeský Učitel zástupům nepřipomínal aniž jim stavěl svou Rodičku za vzor ctností. Svou odpovědí chtěl přece, jak ze souvislosti zřejmo, pozornost přítomných od Matky odvrátit, nikoli k ní obracet. Upozornit je a vstípnit jim do mysli, že existuje vyšší, nadpřirozené, duchovní příbuzenství než tělesné, jež měli stále na mysli.

Jak přijala sv. Panna slova božského Syna? Že jí odpověď Kristovu vyřídili, nelze pochybovat, a Matka Boží v ní vidí jen obměnu jeho odpovědi ve chrámě a v Káně. „Co mně a tobě? . . . V tom, co jest Otce mého, musím býti.“ Že není vůle Otce, aby provázela Mesiáše na jeho cestách, sdělil jí beze vší pochyby na počátku svého působení. Kdyby jí však byl sdělil, že podle přání nebeského Otce ho nesmí již nikdy spatřit, nebyla by se opovážila přikázání Nejvyššího přestoupit. To jí však zakázáno nebylo, a proto povolila nátlaku svého mateřského, láskou rozníceného srdce, a použila příležitosti po dlouhé době zase spatřit svého milovaného Syna. Ohled na zástup přiměl Pána k odpovědi, kterou jsme

slyšeli.³ Vyšel po skončeném kázání ven, promluvil s Matkou a příbuznými? Nevíme. Někteří tvrdí rozhodně, že panenská Matka se musila vrátit, nespátřivši svého Ježíše; správnější však asi jest mínění těch, kteří tvrdí opak. Kdyby nám Jan při události v Káně byl zaznamenal jenom odpověď Kristovu: „Co mně a tobě, ženo? Ještě nepřišla moje hodina“, soudil by snad každý, že tato slova znamenají odmítnutí prosby Matčiny. Tak i zde. Zástupy o pravém příbuzenství poučil, a když dokončil svou řeč, nevidíme důvodu, proč by odepřel své Matce to, čeho se dostalo hříšníkům, publikánům, pohanům (setník v Kafarnaum, žena Kananejská), ba i fariseům, když ho prosili a ke stolu zvali. Neposkvrněná Panna se pak vrací pochopitelně do Nazareta a tam tráví další dny v neviditelném vnitřním martyriu, vzdána božského Syna.

C

Ještě jednu zmínku o sv. Panně za veřejného působení Páně v evangeliích najdeme, a sice u mariánského evangelisty. Tentokrát opravdu jen zmínku. Bylo to v třetím roce působení Spasitelova, asi za rok po vypravované události, čtyři měsíce před jeho vykupitelskou smrtí. Nevěra a nenávisť vůči Kristu dosahuje vrcholu. Nepřátelství, jehož semena fariseové zaseli, klíčí již i v srdcích lidu. Jedenáctá kapitola sv. Lukáše činí na nás dojem dusného dne s oblohou pokrytou černými mraky, jakoby před bouří bylo. Pán učinil před lidem zázrak, prst Boží zde byl samozřejmý, dnes však nejenom fariseové, nýbrž i někteří z lidu praví: „Ve jménu Beelzebuba, knížete démonů, vymýtá zlé duchy.“ Jiní pak oduševnění touže nevěrou žádají znamení s nebe. Na obojí Pán navazuje, a ve své řeči (vv. 14—26, Mt 12. 31—37) staví nevěře zrcadlo, aby v něm viděla svou pravou odmaskovanou tvář a svou ohavnou podobu. Hřích fariseů a lidu označen jako hřích proti Duchu svatému. Zřejmě poznané pravdě Boží odpírati, to jest naprostá překáž-

³ Jiná jest otázka, jak přijali odpověď Kristovu příbuzní. I když nepatřili k oněm „nevěřícím bratřím“, byli přece v hloubi duše přesvědčeni, že na ně člen jejich „bratrstva“ musí mít jakýsi ohled, vlastně značný ohled. Pán jich však nedbá a učí dál, ba ve své odpovědi příbuzenské svazky zamítá. Že byli jeho odpovědi dotčeni, jest pochopitelné při uvážení toho, co příbuzenstvo v Izraeli znamenalo (str. 333).

ka odpuštění a spásy. Řeč Páně má tentokráte tak rychlý spád, že jako rány kladiva na kovadlinu dopadá důkaz na důkaz; božský Spasitel tehdy ve svatém rozhorlení mluvil s neobyčejnou živostí, jak lze z evangelia snadno vyčíst.

Když došel vrcholu své argumentace a dokončil svůj ortel nad nevěrou, vyvolalo jeho slovo ve skrytě jednoho srdce účinky zcela opačné než v duších zarytých fariseů. Ze zástupu se ozval hlas: „Blahoslavený život, který tebe nosil, a prsa, kterých jsi požíval.“ Tyto dva verše (27n) jsou v pravdě oasa celé kapitoly. Jako nevěra fariseů, tak víra této ženy navazuje na Mesiášův zázrak (v. 14), byla však řečí Kristovou ještě více utvrzena a roznícena. Kde zarytý vzdor prohlašuje zázrak za dílo knížete temna, vidí duše přístupná pravdě zjevení Ducha sv.

„Pozdvihnuvši hlasu kterási žena ze zástupu . . .“ Každé slovo má důraz. „Pozdvihnuvši“, mluví nahlas, přede všemi, holduje Pánu a vyznává víru nejen před lidem, nýbrž co hlavního, před vůdci lidu, fariseji, nepřáteli Kristovými. Blahoslavení Krista jest za těchto okolností hlasitým odsouzením farisejské nevěry i svedeného lidu, a jest zároveň jakési dostiučinění potupenému Spasiteli. „Kterási žena ze zástupu.“ Jde tedy o prostou ženu z lidu. Srovnejme ji s Nikodémem (Jan 3)! I on v srdci odsuzoval nevěru svých kolegů, ale netroufal si veřejně vyznat svou víru v Krista. Až o slavnosti stánků se vzchopil k nesmělému protestu proti nim (Jan 7. 50 n), jeho hodina však přišla teprve, když Pán dokončil (Jan 19. 39). Tato žena však, statečnější než mužové, jak často bývá, odsuzuje (třebaže nepřímo) nevěru veřejně.

Vyznává svou víru tím, že Krista blahoslaví, ne však přímo, nýbrž tím, že velebí jeho požehnanou Matku. Poetickému způsobu vyjadřování výchoďanů jest běžné chválit nebo tupit otce nebo matku toho, jemuž naše chvála nebo hanba platí. Hojné doklady máme v samém Písmě, jak v žalmech, tak v didaktických knihách, a cestovatelé po orientě slyší taková rčení denně bez počtu. V naší scéně jest však dvojnásob pochopitelné, proč žena místo Krista blahoslaví jeho Rodičku. Jest to tak krásně psychologické a odpovídá to tak přirozeně mentalitě israelské ženy, jež sama byla pravděpodobně matkou, že se nám takřka zdá, jakobychom celý výjev spolu prožívali. Rci sám, jaké pocity zakouší věřící matka při primici novosvěcence, připravuje-li se i její syn na svatá svěcení! A nebo chceš-li užít všednějšího pří-

kladu, jaké přání se asi ozve v srdci matky, která vede své dítě poprvé do školy a jest brzo potom přítomna nějaké školní akademii, kde ten neb onen z nadějných žáčků sklízí vavříny? Komu by tedy bylo divno, že při řeči Kristové zaletěly myšlenky naší ženy k neznámé přeblažené matce tohoto vyslance nebes, že si živě představila blaho matky, která takového syna pod srdcem chovala, a že se jí vydralo ze srdce zvolání: „Blahoslavený život, který tebe nosil.“

Nelze tvrdit, že tato žena měla plnou víru ve vtělení Syna Božího. Toto tajemství ještě zástupům zjeveno nebylo; proto nemožno též tvrdit, že chápala plně důstojnost neznámé matky tohoto proroka jakožto Matky Boží. Přece však můžeme tuto ženu v jistém smysle nazvat prototypem (pravzorem) všech pravých ctitelů sv. Panny. Všechna velikost a vznešenost Bohorodičky pochází od Krista — z toho totiž, že Krista počala a zrodila. Tato žena však jedině proto Matku Páně blahoslaví, že zrodila Krista. Jejimi slovy vyjádřen tudíž pěkně důvod naší úcty mariánské.

Zvolání této neznámé jest obratem ve scéně. Od řeči Spasitelovy kárající přísně zarputilost a zlobu nevěry jest pozornost posluchačů obrácena jinam, k požehnané Matce Spasitelově. Kdo z přítomných měl trochu víry v Krista, opakoval bezděky slova ženy. Neprovozela mnohá přítomná matka tato slova tajeným povzdechem: „Ó bych byla já na jejím místě . . . bych se mohla zvat tvou matkou . . .“? Už jsme zase u toho. Mylné názory, jakoby mateřství samo o sobě dostačilo k zajištění nebe. Tak mohla tato slova dobře míněná zeslabit dojem předešlých slov Páně o nutnosti víry. Aby tato nezbytnost víry a duchovního příbuzenství nebyla ani dost málo zastřena ve svém nedotknutelném významu (jako naprostá podmínka věčné blaženosti) a aby předešel mínění, že tělesné příbuzenství s ním znamená více než víra, přerušuje Pán na chvíli svůj diskurs proti farišeům a nevěře, poopravuje, doplňuje a jaksi na pravou míru uvádí výrok oné ženy. Nepřímo tím ukazuje zástupům, že nemají proč závidět jeho Matce; i oni mohou být účastni jejího štěstí, totiž spojení s Kristem.

„Ovšemže blahoslavení, kteří slyší slovo Boží a zachovávají je.“ Ovšemže . . . Řecký termín znamená potvrzení, stupňování, někdy i poopravení, nikdy však popírání. Nepopírá tedy Pán to, co pravila žena. Jeho slova neznamenají: „Co tě napadá, nikterak není blažený život, který mne nosil, nýbrž jedině ti, kteří . . .“ Odpověď Páně přesně pře-

ložená by zněla takto: „Ovšemže, máš pravdu, ale především jsou blahoslaveni ti, kteří . . .“ Opsat a rozvést bychom mohli tento výrok takto: „Nebylo by správné, kdybys blahoslavila mou Matku jedině proto, že její lůno mě zrodilo. Ti, kteří povolání k pravé víře slovo Boží s vírou přijímají a je zachovávají, jsou hodni být prohlášeni za blahoslavené. A toto poslední není výhradním privilegiem mé Matky, nýbrž může se té milosti dostat všem lidem dobré vůle.“ Tím zase obrací Pán pozornost od své matky k tomu, co v další řeči mínil rozvádět.

Že protestanté této scény zneužívají k potupě Matky Boží, jest pochopitelné. Maldonat však praví trefně Kalvínovi a jeho násilnému výkladu řeckého textu, že by zasloužil od gramatiků bití, především od svého učitele Erasma. — Naopak zase jest přehnané tvrzení, že božský Spasitel těmi slovy stavěl svou Matku za vzor pevné víry. Odkud mohli zástupové o ctnostech jeho neznámé Matky co vědět? Jak se hodí tento smysl do souvislosti? Jako vždy, tak i zde odvrací Pán pozornost lidu od pozemských svazků, jež ho s ní na zemi pojily, a obrací mysl všech vzhůru, k nebi, k Otci. — Konečně třetí názor, že Pán v této scéně (stejně jako v předešlé, Lk 8. 19 nn) svou tělesnou Matku zapírá, jest nesmyslný. Že se s ním vytasili kdysi dokéti, tvrdící, že Kristus měl tělo zdánlivé, vytvořené z hvězdné látky, jest pochopitelné. Že se ho chytli i někteří protestanté, jest doklad jejich zaslepeného záští proti Marii. Její božské mateřství jest největší milost, jíž se mohlo stvořené osobě dostat („Nalezla jsi *milost* u Boha: aj počneš a porodíš Syna . . .“ Lk 1), a církve v jemném pochopení slov oné neznámé, panenské lůno Mariino blahoslavíci, užívá jich v liturgii bezmála po celý rok ve votivní mši sv. ke cti nejblahoslavenější Panny a den co den na samém konci kněžských hodin, velebíc Matku svého Spasitele bez ustání prostým a dojímacím holdem oné ženy ze zástupu.

„Velikou vírou vyniká tato žena, zatím co zákoníci a fariseové Pána pokoušejí a tupí . . . že odsuzuje i pomluvy přítomných vůdců lidu i věrolomnost budoucích bludařů . . . Pozdvihněme hlas spolu s církví, jejímž obrazem tato žena byla, pozdvihněme i mysl ze středu zástupů a rceme Spasiteli: ‚Blahoslavený život, který tebe nosil, a prsa, jichž jsi požíval.‘ Vpravdě blažená Matka, kteráž, jak kdosi praví (Sedulius), zrodila Rodička Krále, jenž ovládá nebe a zemi po věky . . . Blažená, že v čase učiněná služebnicí tajem-

ství vtělení věčného Slova, ale daleko blaženější, že na věky zakotvená v jeho lásce." (Ctih. Beda, In Luc. 11.) Peulové, islamský kmen v Senegambii (přistěhoval se tam z horního poříčí Nilu), pokládají za největší urážku, mluví-li kdo před někým bez úcty o jeho matce. Věc jest docela přirozená a pochopitelná. „Neměj radost z potupy otce svého: není ti ke cti jeho pohana. Hanbou jest synu otec beze cti." (Sir 3. 12 n.) Nepochopitelno, jak může kdo soudit, že se zavděčí Kristu, bude-li tupit život, jenž ho nosil. Je v tom cosi podobného smutné předpovědi Páně: „Přijde doba, že každý, kdo vás zabije, bude se domnívat, že tím slouží Bohu" (Jn 16. 2). Když ariáni (bludaři tvrdící, že druhá božská osoba jest tvor a tedy nikoli Otcí rovna) zaplavovali celou říši východořímskou a dostali na svou stranu i cařihradské císaře, stalo se jednou, že před jedním vládcem se sešli zástupci katolíků i ariánů, aby jednali o víře. Císař sedí se synem na trůně. Kterýsi mnich zdvořile pozdravil císaře, pak se obrátil na prince a choval se k němu velmi neuctivě. Mocnář rozhorlen kázal ho ihned vyvést ze sálu. Tu se na něho obrátil mnich se slovy: „Neseš těžce, že jsem se neuctivě choval k tvému synu, a myslíš, že se nebeskému Otcí zavděčíš, když ty jeho Syna tupíš!" Tato slova otevřela císaři oči — kéž by otevřela oči i těm, kteří pohrdají Matkou pod záminkou, aby ctili Syna!

XXIV. NA CESTĚ BOLESTNÉ

Ó vy zdi sionské, prolévejte jako potok slzy dnem a noci, nedejte si odpočinku aniž ustává zřítelnice oka vašeho. (Pláč 2. 18.)

iž přes tři roky žije sv. Panna u příbuzných v Nazaretě docela opuštěná, skutečně jako vdova. Po celou tu dobu spatřila božského Syna jen jednou (Lk 8. 19). Neviděla ho, tím více však o něm slyšela. Do svého domovského městečka nezavítal po své první návštěvě (Lk 4. 16 nn) už nikdy. V Galileji se za ním zástupy valí, s nadšením ho přijímají, ale vůdcové lidu ho nenávidí, prohlašují za buřiče, strojí mu úklady, nepřátelství se neustále rozmáhá a nabývá povážlivé podoby — zvláště v Jerusalemě se vytvářela situace hroživě. To vše Matka Boží zvéděla jednak od poutníků, jednak od lidí, kteří jako naši podomní obchodníci se potulovali se zbožím ode vsi ke vsi. Slyšela o výstupech ve chrámě, nebylo jí neznámo, že se mu odcizila na konec i Galilea, že ji už před půl rokem nadobro opustil, a z Judska přicházely smutné zprávy. Poslední z nich zněla, že na něho uvalena velká exkomunikace (cherem), t. j. vyloučení z církve, a ta byla vyhlášena ve všech synagogách jerusalemských, možná, že i po celém Judsku. Jak by to zůstalo tajno panenkové Matce! Na konec vydán na něho i zatykač (Jan 11. 57). „Znamení, kterému bude odpíráno.“ Zvéděla též o tom, že poslední dobou stále mluví o své smrti? Apoštolé jeho slovům nerozuměli (Lk 9. 45; 18. 34), Petr mu chtěl „tyto pesimistické myšlenky vymluvit“ (Mt 16. 22) a dostalo se mu za to od Pána přísné důtky. Maria však dobře chápala a rozuměla — ona jediná. Dlouhá léta s tesknou nejistotou očekávala, kdy se vyplní předpověď jí daná od posledního patriarchy, když dítko ve chrámě obětovala — chvíle oběti je tu! Beránek jest již k oběti připraven! Slova Kristova, předpovídající utrpení a smrt, vrhala nové světlo k porozumění „žalmů a proroků“ (Lk 24. 44), mluvících o trpícím Mesiášovi. Horečné napětí nepřátel osnujících jeho záhubu, a naprostý klid, s nímž se Ježíš ubírá na smrt — jaký to kontrast! (Viz Jer 17. 14 nn, 18. 18 nn). Matka obětního Beránka jest pohotově provázet ho na cestě, kterou ho povede Otec a jejímž cílem jest spasení ztraceného lidstva.

Tak vypadala situace, když začínal čtvrtý rok veřejné

činnosti Páně. Nisan, svatý měsíc, je tu . . . za čtrnáct dní, až bude měsíc v úplňku, budou velikonoce . . . S jakými pocity nastoupila tentokráte Neposkvrněná Panna pouť na svátky? Starost o božského Syna, nad jehož hlavou se stahují černé mraky, vede její kroky do svatého města. Vidíme tudíž Matku Boží o posledních velikonocích pozemského života Kristova v Jerusalemě. Byla snad svědkem ovací, které mu lid připravil na Květnou neděli? Těžko říci. Ale zatím co apoštolé byli plni radosti, plnila její duši vážná předtucha. Promluvil s ní její božský Syn ty dny v soukromí několik slov? Poučil ji, že mu zbývá ještě poslední cesta, aby dokonal poslání, pro které se z ní narodil? Všecko otázky, na něž odpovědět nemožno.

Za šest dní po nadšených ovacích Květné neděle jest týmiž uličkami židovského města veden Král israelský a syn Davidův, nikoli v triumfu, nýbrž jako zločinec na popravu. Velký Pátek, přesvatý den, kdy Boží láska a lidská zloba překonala sama sebe.¹ Kde slavila den před tím Matka Páně večeri beránka? Možná, že s příbuznými, s kterými přišla do Jerusalema a s kterými ji vidíme pod křížem, u některé známé rodiny. Tyto dny trávila v Jerusalemě, nikoli v Bethanii. Jednak nemáme nejmenšího dokladu, že by se byla se svatými sourozenci před smrtí Kristovou seznámila, jednak ve sváteční den by nemohla konat tak dalekou cestu, nemluvě o tom, že nikoho z bethanské rodiny nevidíme ani na Golgotě ani v neděli ráno u hrobu.

Jak prožila sv. Panna velkopáteční noc? Možná, že ještě v noci (snad od Jana) zvěděla, co se stalo — nazítří o tom vědělo celé město. Byla přítomna soudnímu jednání před palácem Pilátovým? Na východě není zvykem, aby takovým veřejným jednáním byly ženy přítomny. Těžko tedy říci, zda byla se zbožnými ženami v ústraní svědkem všech těch bolestných scén, či zda očekávala doma v trapném napětí a nejistotě každou novou zprávu. Bylo to cosi podobného jako když královská rodina v Templu prožívala mučivé hodiny v osudný den 21. ledna 1791. Věděli, že toho dne bude veden král na smrt. Srdcervoucí scény v žaláři nehnuly lhostejnými revolucionáři; rodině nebylo dovoleno

¹ „Toto jest plod, jenž vypučel z panenského lůna a na stromě kříže (dnes) došel zralosti v poledním záru věčného slunce, totiž Kristovy lásky . . .“ (Bonav. *Lignum vitae*, Prooem.) „Který jazyk vypoví, či rozum pochopí tíhu opuštěnosti tvé Panno blažená?“ (ib 21.)

ani s otcem se rozloučit nebo jediné slovo s ním promluvit. Královna a šlechtná Ludvíkova sestra nebyly s to, aby potěšily osmiletou dcerušku a sedmiletého synáčka, kterým řev luzy vnikající okny do žaláře hlásal, že už nemají otce.

Slyšela též sv. Panna volání luzy? „Ne toho, nýbrž Barabáše nám daruj.“ „A co s králem židovským?“ „Na šibenici s ním, ukřižuj!“ Buď jak buď, shledáváme se s Matkou Ježíšovou na cestě křížové. Čtvrté zastavení nám připomíná přebolestné setkání Spasitelovo s Bolestnou Rodičkou. Když byl veden Tomáš Morus na smrt, dcera Markéta se prodrala halapartníky k němu a nemohla se od něho odtrhnout; rozloučili se, a opět se k němu vrací, zase se mu vrhá na šíji. Sv. Panna nemohla se prodrati vojáky a zástupem luzy až k božskému Synu. Jen jejich zrak se setkal . . . Neklesl snad Pán při pohledu na ni pod břemenem kříže? „Jaké to setkání Ježíše s Marií . . .“ praví prostá svato-postní píseň. Před několika desetiletími se zřítíl v Alpách do propasti jeden vůdce turistů. Za dva dny teprve se podařilo vynést jeho mrtvolu strašně zohavenou. Matka přistoupí k nosítkám, pohlédne na něho, a klesá v bezvědomí k zemi. Maria zůstává pevná, neklesá, kráčí za trpícím Spasitelem.²

Matko, ty jsi provázela Pána,
když se za nás na Golgotu bral;
tvé duše se dotkla každá rána,
kterou utrpěl, když umíral . . .

Bolestná Matka znala sice proroctví Isaiášovo (kap. 53) o muži bolesti, ale co byla předpověď vůči skutečnosti! I lkání žalmu 21, složeného od jejího praotce, zůstává daleko za skutečností. „Od paty nohou až k temenu hlavy není na něm místa zdravého, samá rána a samá modřina“ (Is 1. 6). Při pohledu na zmučeného Krista slzely soucitné ženy v osmém zastavení, při pohledu na něho se zachvěl i tvrdý Říman. Pilát přec leccos vídal (v cirku při gladiatorských zápasech nebo při torturách zločinců), byl na leccos zvyklý, a přece pohledu na zbičovaného, trním korunovaného a poplvaného Krista se zděsil. „Ejhle člověk“ — jediné slovo, které ze sebe vypravil.

² Co se vypravuje o „mdlobách Panny Marie“, jest nezaručená báchorková legenda. Na východě byla dosti rozšířena a zavdala i podnět k tomu, že se ukazovalo místo, kde se to prý stalo.

Jak asi zachvěl pohled na Krista milujícím srdcem panské Matky! Co síly potřebovala, aby se nezhroutil! „Komu přirovnám a komu připodobním tebe, dcero jerusalemská! Komu tě rovnou učiním a jak tě potěším, panno dcero sionská? Veliká jako moře jest žalost tvá!“ (Pláč 2. 13). Jeho bolesti tělesné i jeho bolesti duševní jako meč pronikaly jejím srdcem... potupy, urážky, proklínání toho, jenž přinášel lásku a jen lásku. „Ó vy všichni, kteří jdete cestou, pozorujte a vizte, zda jest bolest jako bolest má“ (ib. 1, 12). Přicházíme ve svých úvahách ke *čtvrté bolesti Marie Panny*.

Jak bolestný byl pohled na Ježíše, tak bolestná byla i cesta za ním. Smutná cesta, když matka provází dítě odcházející do ciziny, a za vesničkou mu naposled tiskne ruku. Smutnější, neskonale smutnější cesta, když za války provází na nádraží syna. Kolik mateřských srdcí tuto bolest zakusilo před lety! Přesmutná cesta, když doprovází matka ke hrobu svého jedináčka, jak ona vdova naimská. Ta měla však alespoň útěchu, že syn skončil v jejím náručí, a byla provázena zástupem, jenž měl s ní soucit. Ale Matka Bolestná? Provází Božského Syna na popravu, a na jakou popravu! Nevinně odsouzen, obklopen zástupem krvelačných nepřátel, zasypáván výsměchem na cestě k nejkruťší smrti. Před málo lety byl kdosi ve Spojených státech odsouzen na smrt, nevím pro jaký zločin. Docela zkažený ten člověk asi nebyl, a neměl-li pražádnou dobrou vlastnost, zbyla mu alespoň láska k matce, již psával každý týden. Chtěl ji ušetřit bolesti plynoucí z vědomí, kde a jak její syn skončil. Co mu ještě zbývalo života, psal v žalářích dnem i nocí dopisy; pokud vím, bylo jich přes pět tisíc — tolik, aby vystačily pro všechna léta, co bude matka pravděpodobně na živu — a odevzdal je svému příteli s prosbou, aby týden co týden, jak on to dělával, jeden dopis odeslal matce, bydlicí daleko od něho.

Božský Spasitel nešetřil svou Matku bolesti, kterou jí připravil tento Velký pátek. Ubírá se za ním cestou křížovou — jaká cesta! Každý krok nová bolest a nová žalost. Šimon — vzpírá se vzít na sebe břímě Spasitelovo a ulehčit tomu, jenž za něho šel na smrt. Nepatřil sice mezi nepřátele Kristovy, a jeho neochota a odpor jest vysvětlitelný. Sdílet se s Pánem o potupu kříže, k tomu uschoptil apoštolů teprve Duch svatý. Bylo to asi tak, jako kdyby dnes měl někdo za odsouzencem nést šibenici; ani vojáci neměli

chuti klesajícímu pomoci. Pochopitelno tedy, že Šimon nepožímal svůj skutek jako službu lásky, nýbrž jako potupu.

Bolestné Panně připomněla tato scéna, jak docela jest její Syn opuštěn. Ani jediný z jeho přátel, ani jediný z těch, které ještě před třemi dny ve chrámě uzdravil, tu není, aby mu dobrovolně ulehčil břímě. „Opustili mne všichni známí moji... (Job 19. 14); očekával jsem, kdo by spolu se mnou žalostnil, a nebylo nikoho; kdo by mne potěšil, a nenalezl jsem (Ž 68. 21); bítí budou pastýře, a rozprchnou se ovce stáda“ (Zach 13. 7). A měl-li přece někdo v zástupu trochu lásky ke Kristu, neměl tolik statečnosti, aby se sám nabídl a tak se veřejně prohlásil za jeho učedníka. Jen ženy, které kráčely s ním, by byly asi hotovy sdílet se s Ježíšem o potupu kříže; jejich síly však nestačily, aby unesly takový trám.

Tím přicházíme k osmému zastavení. Bývalo zvykem, že soucitné ženy provázely zločince na popravu, aby jim zmírnily poněkud poslední chvíle. Opojně víno s myrhou, které tyto ženy Pánu na Golgotě podávaly, mělo za účel jej omámit, aby necítil tolik bolesti. Tyto dcery nevěřícího města jsou jediný smírný obraz na bolestné cestě. Pro jejich soucit je pokládá Pán za hodny oslovení. Jediné jeho slovo na křížové cestě platilo jim, ale v tom slově ohlášen i trest nevěřícímu městu, a ta kletba se vznáší i nad hlavami jejich a jejich synů, jestliže se včas neobráť. Před pěti dny zaslzel Pán sám lítostí nad osudem, jenž čeká Jerusalema; vražedníka proroků. Sv. Panna byla Israelka celou duší, milovala svůj národ i svou vlast! Neproniklo ohlášení soudu nad městem Božím jako nový meč její srdce?

Taková byla cesta Matky Bolestné za Ježíšem na Kalvarii. Kdo by nevzpomněl matky Melitonovy? Nejmladší ze čtyřiceti mučedníků arménských... jeho druzi dobojovali vítězně svůj zápas pro Krista; on ještě dýchal, když naházeli těla ostatních na vůz. Jeho matka jej vezme do náručí, nese ho za ostatními, povzbuzuje ho, a když i on vydechl duši, položí ho k ostatním vítězům a vrací se domů s modlitbou na rtech. Co vedlo onu matku k synovi? Nejen soucit a láska, nýbrž především vědomí, že syn musí podstoupit boj, těžký boj o duši, o nebe, o korunu, a ona pokládá za mateřskou povinnost být mu na blízku a nápomocná v těžké chvíli. Kristus Pán ovšem pomoci nepotřeboval, útěchu pak a povzbuzení mu směl dát jedině Otec, a učinil tak v Getsemanské zahradě. Jedna podoba mezi oběma matkami však

jest: i sv. Panna provází Pána ne pouze jako matka dítě ze soucitu a lásky, nýbrž jako Matka *Spasitele*. Její Ježíš jde na smrt nejenom jako nevinně odsouzený — takových vždycky bylo a jest mnoho, a to by nečinilo jeho cestu v očích věřících svatou. Ježíš se ubírá na smrt jako Spasitel lidského pokolení, jak v poslední době několikrát apoštolům s důrazem připomínal, a Maria Panna provází Beránka Božího k obětnímu oltáři, ke kříži, aby asistovala jeho oběti.

Vzpomeňme cesty Adamovy z ráje do vyhnanství! Provázen spoluvinnicí odchází z vlasti do země, která mu ponese trní a hloží. Je to cesta všeho lidstva, jež v praotci opouštělo rajskou otčinu. Bolestnější byla cesta druhého Adama, cesta, po které nás vrací do vlasti zpět. První svévolně opustil strom života, druhý jej nese na ramenou, a až jej zkropí drahocennou vláhou své nejdražší krve, vydá ten strom životodárné plody, jež přivedou zhynulé lidstvo k životu. I tento druhý Adam jest provázen na své cestě pomocnicí, společnicí, tou, jež spolu s ním pracovala o naší spáse a o našem návratu, jako společnice prvního praotce pracovala s ním o naší záhubě a vyhnanství. Dvojí cesta, obojí smutná, ale jak rozdílná ve svých účincích a následcích! První byla cesta smrti, druhá jest cesta života; ona pryč z vlasti a od Boha, tato zpět k Bohu a štěstí; onu provázíme trpkými vzpomínkami, této žehnají miliony vykoupených. Toho si byla Matka Spasitelova vědoma, a proto nezůstává vzdálena výjevů, drásajících její mateřské srdce, a provází Syna na jeho svaté cestě.

„Kdyžtě všemohoucí Bůh nás mohl vykoupit pouhým pokynem, proč se mu zalíbilo vykoupit nás způsobem tak námáhavým a tak pokorným, aby totiž pro nás tělo naše na sebe ze ženy vzal, se narodil, lidské křehkosti snášel, ba i zemřel? Z tří důvodů: předně protože tak neskonalou lásku, kterou k nám měl, lépe ukázal, kdyžtě nás vykoupil ne skrže jiného, nýbrž skrže sebe; za druhé, že nám tak lépe ukázal příklad pokory, jehož jest nám následovat, an k vůli nám zmařil sebe; za třetí, že tak přinesl naší bídě vhodnější lék, kdyžtě pokolení lidské skrže ženu zavržené spasil skrže ženu, a jako tělo hřešilo, tak aby tělo očistu přineslo. Jako ďábel skrže hada svedl ženu a skrže ženu muže, tak Bůh skrže anděla poučil ženu a skrže ženu spasil lidstvo . . . Pozdrav, ježž Pán po andělu posílá sv. Panně a skrže ní celému pokolení lidskému, jest znamení míru, projev lásky, zvěst spásy . . .“ (Radulphus Ardens, In Annunt. II.)

Kdesi umíralo dítě. Otec odešel od jeho lože a zůstal tak dlouho mimo dům, až dítě dokonalo. Nechtěl a neměl síly hledět na jeho bolesti; matka však musila u lůžka vytrvat do poslední chvíle. Jistěže velké statečnosti vymáhá hledět na bolesti milované bytosti a nemít možnosti jí pomoci. Matka Bolestná vytrvala u Ježíše do konce, pevná, nezlo-mená. Snáší důstojně utrpení a bolest, jest nám vzorem statečnosti a síly v utrpení. „Trpěj a nenaříkej,“ říkali už staří pohané, a nepochybujeme, že to mnozí dokázali. Ale jaké pohnutky je sílily? Křesťana drží v utrpení vzpomínka na cestu a kříž Kristův, a tato vzpomínka dokáže něco nesko-nale vyššího a vznešenějšího, co nedokázala stoická filoso-fie.

Perikles, athénský „diktátor“ o vlast tak zasloužilý, muž, jenž nikomu neublížil a jehož by byli spoluobčané na rukou nosili, zakusil také na konci života neštěstí a bolest. Na začátku peloponneské války (r. 431 před K.), jež pro Athény tak smutně dopadla, vypukl v městě mor. Perikles vidí umírat syna Xantippa, sestru, nejmilejší příbuzné, nejdražší přátele, a občané se začínají od něho odvracet. Ve všem utrpení zůstává pevný, nepozbývá velikosti ducha, na hro-bech svých drahých nepláče. „Snášejte neštěstí bez známky bolu; co bozi sesílají, musíme nést s nutností, a co přichází od nepřátel, tomu musíme odpírat s mužností. Že jsme teď předmětem nenávisti (má na zřeteli nepřátelskou Spartu), jest úděl, který stihl všechny ty, kdož vládli; že jsme vysta-vení závisti pro to, co jest nejvyšší (myslí hegemonii, vrch-ní vládu v Řecku), jest nám ke cti a bude nám k věčné pa-měti.“ Nakonec mu zemřel i jeho milovaný syn Paralos, a tu se neubráníl slzám, když zesnulému kladl na hlavu věnec. Jeho neštěstí učinilo hluboký dojem na lid, všecka antipatie se proměnila v sympatii, Perikles však zůstal nezlo-men.

Mnohé poučení obsahuje pro nás tato událost. Jde o po-hana, a proto se nám může zdát ctností vše, co mluvil a jak jednal. Souhlasili bychom však se všemi jeho slovy a jeho počínáním, kdybychom měli před sebou křesťana? Věřící neřekne, že neštěstí nutno nést bez vší známky bolesti jako nezbytnou nutnost tvrdého osudu. Věřící hledí na Krista a jeho Bolestnou Matku jako na vzor. Že utrpení jest zkušební kámen ctnosti, chápali i pohané, a proto dovedli mít úctu k muži, jenž zůstal pevný i v těžkém utrpení. Pohané však neměli Ježíše ani Marii.

Zkušební kámen ctnosti — v kříži se ukáže, je-li ctnost

pravá a vyzkoušená, či falešná, zdánlivá, neutvrzená. Nikde se nemůže krása a velikost charakteru projevit tak jako v ohni zkoušky. Jako falešné zlato se rozplyne v žíravině, tak nepravá ctnost v trpkých vodách utrpení. Jsou lidé, kteří nejenom že nedovedou žádný těžší kříž nést, nýbrž i při nejmenším dopuštění okamžitě pochybují o Bohu, jako rozmazené děcko řekne rodičům: „Když mi to nedáš, nebudu tě mít rád.“ Třtina se klátí v bouři, slabý charakter podléhá ve zkouškách. Bolestná Matka jest jako dýmant, jenž právě v temnotě fosforeskuje. I v utrpení krásná, ba její mravní síla a velikost se jeví v těžkých chvílích velkopátečnických ještě více nežli kdy jindy.

Roger II., sicílský král, podnikavý a udatný, byl docela zlomen při smrti své manželky. Uzavřel se do paláce, neukázal se nikdy svým poddaným, takže ani nevěděli, je-li jejich vládce živ či mrtev. Celý den chodil po pokoji nedbale oblečen nebo seděl v křesle, docela lhostejný vůči všemu, nestaraje se o vládu ani o svůj národ († 1154). Čteme-li tuto zprávu, řekneme si: „To není mužné ani křesťanské.“ Docela jinak si počínala Jindřiška, manželka anglického krále Karla I. Byla v Paříži, když jí došla zpráva, že od revolucionářů na popud Cromwellův popraven, stála chvíli jako socha, pak zvolala: „Nenaříkám, protožeš tak, Pane, ty chtěl.“ Nosila pak jen vdovský oděv a z Louvru, kde jí vše tísnilo, se odebrala do karmélské samoty hledat klidu a útěchy. Láska k dětem jí zase vedla ven — jednou navštívila v klášteře sester Navštívení P. M. manželku posledního Montmorency — obě dvě ovdověly širočinou kata. Dočkala se ještě toho, že její syn Karel byl povolán na anglický trůn (1659). Nebyla však přítomna jeho slavnému vjezdu do sídelního města, nebyla svědkem jáсотu, jímž byl vítán. Teprve po roce se odebrala za ním. Král jí šel naproti až do Doweru, lid jí vítal s radostí. Ale vzpomínka na to, co se stalo, jí byla tak bolestná, že jí bylo stále vidět s uplakanýma očima. Nicméně byla pevná v utrpení a její snahou bylo zachránit duše dítek — přivést je do ovčince Kristova.³

³ Tato královna, dcera Jindřicha IV., byla obětí smíšeného manželství, jež zosnovala politika kardinála Richelieu. Jakub I. (syn Marie Stuartovny, matce odňatý a protestantsky vychovaný, tchán zimního krále), jenž v pronásledování katolíků byl o mnoho mírnější než Alžběta, zaručil se písemně před sňatkem svého syna, že katolíkům se dostane svobody, princezna (Jindřiška) že bude mít na všech zámcích, kde se bude zdržovat, katolic-

Jako tato, snášeli utrpení mužně všichni věrní Kristovi, velcí i malí. Kristina de Pisan vypravuje o francouzském králi Karlu V., jakou ránou byla pro něho smrt manželky, ale nezoufal, nýbrž pamatoval na ni modlitbami a obětováním mše sv. P. Wickel T. J. vypravuje o starých, chudobných rodičích, kteří všech pět synů ve válce ztratili. Jejich duchovní správce je navštívil, aby je potěšil, a našel je oba na kolenou před stolkem, na němž byly fotografie padlých synů — modlili se bolestný růženec. V téže válce diktuje vojín v nemocnici milosrdné sestře dopis pro matku: „Až budeš ty řádky číst, budu už na věčnosti, ale neplač, pomni na Marii pod křížem.“ Před lety dívka, mariánská sodálka, zaměstnaná kdesi v kanceláři, doprovodila milovanou sestru a pak i bratra ke hrobu. Matka na smrt nemocná, otec o místo přišel, a ona, slabá, přepracovaná, ale nezlomená, má vydržovat celou rodinu svými nepatrnými příjmy! Není však malomyslná. „Stoupám na Kalvarii, za ruku mne vede Maria. Ta, jež pod křížem pevně stála, nedopustí, aby její dítě v utrpení kleslo. Do jejích mateřských rukou a do božského Srdce Páně vkládám častokráte za den své starosti a bídy.“ (Fahne M. 1922.) To znamená kráčet cestou křížovou po boku Matky Bolestné!

kou kapli a pro bohoslužbu biskupa s 29 kněžími (v Anglii se nesměl tehdy ani jeden ukázat!), výchova dětí a volba jejích učitelů až do 13. roku že bude záviset zcela na jejím přání. Tak sliboval r. 1624. Příštího roku zemřel, a král Karel vítal svou manželku: „Nepadla jste do rukou nepřátel a cizinců . . . budu vždy vaším nejvěrnějším služebníkem.“ Vskutku ji miloval celým srdcem a před smrtí jí vzkázal, že ani v myšlenkách jí neporušil věrnost — na tehdejších dvorech vzácnost ojedinělá! Na rukou by ji byl nosil — vyjma jednu věc: slíbenou volnost náboženství. Uplynul sotva rok od sňatku, a král naráz ze země vypověděl všechny členy jejího průvodu (i čestné dámy), že jim nemohla dáti ani sbohem, jen z okna jim kynula na pozdrav. Marně prosila krále na kolenou. — Děti ovšem vychovány protestantsky. Již zamýšlela vrátit se k matce. Teprv po dlouhém jednání s Paříží (schylovalo se již k válce!) jí bylo povoleno katolické komonstvo. Děti však vychovány v protestantství; teprve po smrti manželově aspoň některé se jí podařilo (ve Francii) obrátit na pravou víru.

XXV. NA GOLGOTĚ

*Stála pak pod křížem Ježíšovým Matka jeho.
(Jan 19. 25.)*

Když vypuklo Diokleciánovo pronásledování, uprchl Kal-liopus, jinoch, pocházející ze vzácné rodiny v maloasijském městě Perge (v Pamfylii) do Cilicie, aby unikl katům. Ale řízením Boží prozřetelnosti právě tam jim padl do rukou a postaven před soud. Jinocha, jenž se ve vlasti muk strachoval, sílila milost Boží tak, že snášel největší bolesti s myslí klidnou a neohroženou, a na konec byl ukřižován hlavou dolů. Plných 24 hodin pněl v krutých mukách než vydechl duši. Jeho matka Theoklie zvěděla ihned, že se úřadové syna zmocnili. Dala okamžitě svobodu 250 otrokům, veškerým majetkem podělila chudé a spěchala za synem. Našla jej v žaláři tak zmučeného, že ani vstát nemohl. „Včas jsi přišla, abys byla svědkem mého utrpení pro Krista.“ Stála pak vedle jeho kříže, modlila se s ním, plakala s ním, trpěla s ním, na konec ho objala a oba zemřeli spolu, on utrpením tělesným, ona utrpením vnitřním (7. dubna r. 304). „Mne šťastné, že jsem matkou mučedníka.“

Matka, která si byla vědoma, co znamená smrt jejího syna. Byla vpravdě bojem o nebe a o duši, a nevytrvá-li, ztrácí obé. Obojí mu chtěl nepřítel vyrvat. Proto spěchala k němu, aby ho posilovala, kdyby bylo třeba; ale třebas věděla, že s kříže se odebere přímo do náručí Kristova a že ho čeká tím větší koruna, čím těžší byl zápas, bylo mateřskému srdci neskonale bolestné hledět na syna v mukách. Srdce jí krvácelo, trpěla s ním, dotrpěla s ním, vydechla duši s ním.

Maria pod křížem — *pátá* nachová růže ve věnci Bolestné Matky . . . Věděla, co znamená obětní smrt Kristova, a v jistém smysle má pravdu naše píseň:

Když tvůj Ježíš zvolal „Dokonáno“,
s Golgoty lid prchal zděšený;
ty však *zplesala jsi*, drahá Matko,
že jsou lidské duše spaseny.¹

¹ Podle našeho názoru jen v tomto smysle možno říci, že sv. Panna „svolila“, lépe „souhlasila“ s vykupitelskou smrtí božského Syna, tak jako uvedené matky mučedníků souhlasily s jejich

Věděla, že pro nás a pro naše spasení sestoupil s nebes, věděla, že jeho obět otevře lidstvu nebeskou bránu, věděla, že na tento okamžik dlouhá tisíciletí čekalo zaprodané lidstvo, že po něm toužili andělé, aby jejich budoucí spoluobčané byli vykoupeni, že po něm toužil i Kristus. To vše věděla, a přece trpěla nevýslovně (viz Alb. Vel. Sup. Mis. q. 148—150).

Jediný apoštol, o němž víme, že provázel Pána až na Golgotu, jediný, jenž stál pod křížem vedle Matky Bolestné a byl očitý svědek jejího utrpení, jediný, jenž by nám mohl nejspíše povědět, co trpěla a jak trpěla, shrnul veškeré moře jejích bolestí v jediném krátkém slově: „Stála pak pod křížem Ježíšovým Matka jeho“ (Jan 19. 25), jako by chtěl říci: „Dostačí ti, když ti povím, že stála vedle kříže svého Božského Syna.“ Timante maluje obraz Agamemnona, truchlíciho nad ztrátou dcery Ifigenie, kterou mu tvrdí bozi odňali. Jak ztělesnit na plátně žal, jenž rozrýval tvář nešťastného otce? Uvažuje, a pak zobrazí krále s hlavou zahalenou, jako by chtěl říci: „Žádný štětec nevyjádří zármutek a bolest, jež tak těžce dolehla na vůdce achajského lidu.“ A náš evangelista svým krátkým slovem mluví podobně: „Žádný jazyk nevypraví, žádné péro nevyličí, co trpěla pod křížem Matka Spasitele.“

mučednickou smrtí. Věděly, že bolestná smrt jest jim nezbytnou cestou k věčnému blahu, zatím co útek před smrtí (t. j. odpad) by byl pro ně neštěstím. Matka Spasitelova jest si vědoma stejně jako on (Mt 26. 54), že jeho přehořká smrt jest nezbytná, aby „lidské duše byly spaseny“, nebe otevřeno, ztracený ráj navrácen. „Otče, nelze-li jinak, staň se vůle tvá“ (ib 42), modlí se Pán v zahradě a opakuje jeho Rodička pod křížem. Nahlížíme-li nerozumnost Petrova „vymlouvání“ (Mt 16. 22) i jeho skutku (Jan 18. 10), jímž chtěl zachránit Mistra, rozpráší útočníky — a tak vlastně zmařit dílo, pro které Syn Boží na svět přišel, chápeme tím více *víru* sv. Panny, jež beze slova odporu sleduje vše, co její zrozenec na sebe bere a podstupuje pro spásu lidstva. Utrpení lze snášet odevzdaně jen tehdy, jsme-li si vědomi, že má nějaký vyšší cíl. V tom záleží hrůza a beznadějnost muk zavrženců, že trpí, aby trpěli, a že ničeho svým utrpením nedosáhnou. Věřící křesťan dovede snášet bolesti i radostně; jest si vědom, že jimi odčínuje spáchané poklesky, získává zásluhy atd. Čím více mohu utrpením dosíci, tím ochotněji je snáším. Co zjednal svým utrpením Spasitel? Sobě i lidstvu? Čím více si toho byla sv. Panna vědoma, tím ochotněji se podrobovala vůli Otce — vědělať, že její utrpení na Golgotě plynoucí z utrpení Kristova a s ním spojené jest k oslavě Boha a k věčnému dobru člověčenstva.

Stála Matka bolu plná,
vedle kříže uszlzená,
kde pněl v mukách její Syn:
duši bolem rozechvěnou,
žalem hořkým naplněnou
zranil meč až do hlubin.

Proč tak neskonale trpí? Nebylo lásky, jako byla její láska k Synu, a nebylo utrpení, jako bylo utrpení jejího Syna.

Nebylo lásky podobné lásce její. Láska spojuje s milovanou bytostí; její radost se stává radostí naší, a její bolest naší žalostí. Čím větší láska, tím větší tato vzájemná oba- polná účast na blahu i zármutku druhého. Není to vidět v rodině, kde se všichni milují? Která láska se však vyro- vнала lásce Mariině? Která matka tak své dítě milovala nebo milovat směla? Královna mučedníků . . .

„Její duši pronikl meč, nikoli hmotný, nýbrž meč bolesti, jímž byla bolestněji zraněna než ocelí. Čím neskonaleji totiž milovala, tím nesmírněji trpěla, a jako nebylo lásky rovné lásce její, tak nebylo ani bolesti podobné mukám jejím. V mučednicích velikost lásky mírnila bolest utrpení, ale bl. Panna, čím více milovala, tím více trpěla a tím těžší bylo její mučednictví . . .“ (Richard a S. Vict. In Cant. 26.) Ta- to myšlenka jest ještě krásněji rozvedena v knize o chvá- lách nejbl. Marie Panny (suppos. Albert Vel., III. 12), a to asi takto: „Desátá výsada Mariina jest, že byla duší mu- čednice. Její Syn chtěl, aby vši krásou svatých se stkvěla jeho Matka, ano aby veškerou krásu svatých předčila: a jako jest nazývána Pannou panen, tak aby se jí dostalo i ná- zvu Mučednice mučedníků. Všecky mučedníky převýšila, protože oni trpěli tělem, Maria duší. Mučedníci trpěli pro víru v Krista, Maria pro lásku k němu; jako však láska větší jest než víra, tak Mariino martyrium bylo větší než utrpení mučedníků. Tito, čím více Krista milovali, tím méně bolest cítili, Maria však čím milovala něžněji, tím byla zraněna hlouběji. Nebylo takového syna, nebylo takové matky, ne- bylo takové lásky jako mezi Marií a Ježíšem, nebylo tak bolestné smrti, nebylo tak velkého utrpení. Mučedníkům byl pohled na Krista posilou a útěchou, Marii byl pohled na něho mukou převelkou.“ Proto (podle Otců) nezemřela smrtí mučednickou, jelikož si své martyrium na Golgotě vytrpěla. „Byla více než mučedníci, protože dvojnásobné martyrium snášela, jsouc přítomna smrti svého Syna . . .

Jest jako růže štípená v Jerichu (Sir 24. 18). Jericho znamená „měsíc“. Růže v Jerichu — martyrium duše v těle panském. Zatím co slunce spravedlnosti se proměnilo v temnoty smrti tělesnou, proměnila se tato luna v purpur růžový mučednictvím duševním . . .“

Agar odchází od umírajícího Ismaele: „Nemohu hledět na to, jak mé dítě umírá hladem a žízni“ (Gn 21. 16). Kdesi otec nesl k lékaři dítě; sotva začalo křičet, utekl. „Viděl jsem na vojně lidi s polámanými údy a snesl jsem ten pohled, a zde jsem se nemohl dívat, jak lékař vytahuje ulomenou špičku jehly.“ Proč? Tam vojáci mu byli cizí, zde ho mučila otcovská láska. Pohled na utrpení milované bytosti působí někdy větší muka duševní, než kdybychom tu bolest zakoušeli sami na svém těle. Proč dal Nabuchodonozor pobít syny Sedekiášovy před jeho očima? Jestliže jsi ty stál u lože, na němž v bolestech umírala bytost tobě drahá, jak ti bylo?

Láska však mučila Matku Bolestnou ještě jiným způsobem, a stupňovala její utrpení na míru nejvyšší. Nejen že viděla trpět bytost milovanou . . . hřichy, jež na Golgotě místo andělských zpěvů obklopovaly Syna Božího, byly by samy stačily, aby rozdrásaly srdce sv. Panny bolestí nesmírnou. Jak působí na duši Boha milující jediná urážka Nejvyššího, patrně na onom negru v Seville, o němž byla řeč v I. díle. Na začátku tohoto století byl vyloupen v Plzni chrám a při tom ohavně zneuctěna Velebná Svátost. Při smírné pobožnosti byl chrám plný, přišli i lidé ve víře vlažní a lhostejní, a snad jediné oko nezůstalo suché. Nikoli vzletné kázání o lásce Vykupitelově, nýbrž neslýchaná urážka a potupa toho, jenž nás miloval, rozdmýchala hasnoucí oheň jejich doutnajících lásky. Po stržení mariánské sochy v prvních dnech naší národní samostatnosti přicházeli k sv. zpovědi lidé, kteří už dlouhá léta svaté svátosti nepřijali. Působí-li tak jediná urážka Nejvyššího i na duše zvlažnělé — což teprve na duši milující! Sv. Alfons Liguori hodil všechny peníze svému protivníku, jenž z nevole nad prohrou zaklel. Co Matka Bolestná na Golgotě? Co viděla, co slyšela? Co spolu zakoušela? Urážku těžce nese i ten, jenž pochybil, její Syn však byl nevinný. Urážka jest těžká, i když pochází od cizího, Ježíš však ji snášel od těch, které miloval. Potupa je bolestná, i když se jí dopustí představený vůči podřízenému, Ježíš však, náš Tvůrce, byl tupen od svých tvorů. „Kdo by řekl bratru svému „blázne“, hoden bude pekelné-

ho ohně“ — čeho byli hodni ti, kteří stáli nebo seděli vedle kříže a uráželi nikoli bližního, sobě rovného, nýbrž metali rouhání v tvář Synu Božímu a pravému Bohu?

Nebylo utrpení tak velkého jako bylo Ježíšovo. Čím šťastnější bytost tobě milá, tím větší tvá radost; čím více trpí, tím více trpíš ty pro ni a s ní ty v duši, co ona na těle.

Ó, jak smutná, zkormoucená
byla Panna vyvolená,
Matka Syna Božího.
Kterak lkala, žalostnila
svatá Matka, kdyžtě zřela
Syna v mukách pnícího!

Pro zločiny lidu svého
vidí Krista zmučeného
snášet bolest, hanu, žal.
Vidí sladkou radost svoji,
kterak v těžkém smrti boji
ducha Otcí odevzdal.

Tělo bičováním rozedrané, trny, tvrdé a ostré jak hřebíky do hlavy vražené, ruce, nohy probodené, celé tělo krví polité, údy napjaté, rány, které se na vzduchu zapalovaly a každá pálí jako oheň, a Bolestná Matka stojí pod křížem — může jen trpět s božským Synem, ale není jí dopřáno to, co každé matce u úmrtního lože dítěte.

„Žízním“, volá umíraje,
Matka nesmí k dítěti . . .

Každá matka může svlažit alespoň krůpějí vody rty dítěte rozpálené horečkou, každá matka může urovnat umírajícímu dítěti podušku pod hlavou, jaké lůžko a jakou podušku upravil lid svému Mesiáši?² Duše starokřesťanského básní-

² „Viděla, že výkupná cena světa je za cenu nicotnou prodána, že síla svatých umdlévá ve smrtelném zápase, že ten, jenž rukou svou ovládá nebesa, okovy je spoután, a světlo světa viděla zahalené temnotou . . . učedníci, kteří krátce před tím slíbovali, že jsou hotovi za něho umřít, nechali ho samotného se samotnou Matkou . . . Bolestné jest matce, slyší-li, že její syn hroznou smrtí zemřel: ale nejmučivější je pro ni, vidí-li sama bolestně zraněného umírat . . . Velkou útěchou jest matce, když jest přítomna smrti

ka při pohledu na bolesti Spasitelovy volá roztouženě a oslovuje svatý kříž:

„Prohni větve, strome svatý,
povol svalům napjatým,
tělo Krále nadzemského
něžně drž a k sobě viň,
zmírni trochu tuhost svoji
z úcty k údům přesvatým.“
(Venantius Fortunatus.)

K bolestem tělesným se druží bolesti duševní. „*Otče, odpusť jim . . .*“ Matka Bolestná chápe při těchto slovech povrženou a pošlapanou lásku Srdce Páně, lásku k nesmrtelným duším, i k těm, za něž nadarmo se modlí a umírá.

Kolik duší zlobou pekla zmírání denně v hříších svých, pro které kdys darmo tekla drahá krev z ran Kristových . . .

A zatím, co Pán se za nepřátele modlí, dělí se čtyři vojáci pod křížem surově o jeho roucho, jako by ho už mezi živými nebylo — o roucho, jež její ruce zhotovily! K tomu posměch jednoho lotra. I ten nešťastný, jenž co nevidět bude stát před věčným Soudcem, i ten v poslední chvíli místo slov lítosti má na rtech slova rouhání — jako by i tento člověk prohlašoval Ježíše za horšího sebe!

„*Ženo, hle, syn tvůj . . .*“ Testament Kristův. O roucha se právě rozdělili, co ještě Ježíšovi na zemi zbývalo? Dvě věci jemu nejdražší: jeho Matka a jeho církev. Komu svěří matku? Svému panickému miláčkovi. „*Hle, matka tvá!*“ Komu svěří církev? Mateřské ochraně Mariině: „*Hle, syn tvůj!*“ Toto slovo Kristovo, jediné ze všech sedmi na kříži pronesených, jež platilo této zemi, obsahuje dvojí věc. Předně *prohlašuje Marii Pannu za matku věřících.*³ Teď smířen

synově a může mu nějak pomoci; bl. Panna však nemohla Synovi pomoci nikterak. Slyšela ho, že žízní, a nemohla mu krůpěj nápoje podat, viděla jeho tělo zkrváčené, a nemohla krev setřít; pozorovala, jak hlavu sklání, a nemohla mu ji rukou podepřít, zírала, jak duši vydechl, a nemohla ho do svého náručí přivínout . . .“ (Bern. Sien., De glor. nom. M.)

³ Jen prohlašuje! Duchovní matkou vykoupených se *stála* v okamžiku, kdy božského Syna počala. Zevrubně bude o věci pojednáno v kapitole o duchovním mateřství sv. Panny.

Otcův hněv, teď jsme přijati na milost a za dítky nebeského Otce, teď odevzdává božský Spasitel vykoupené duše mateřské ochraně své Rodičky; ale za jakých okolností se stává Maria naší Matkou! Svě božské dítko zrodila kdysi v radosti a nebeské rozkoši, za naši Matku však prohlášena v nevýslovné bolesti a hořkosti. Pěkně to vyjadřují prosté verše:

Slziček Panenky Marie jako když červánků naseje;
každé to kvítečko červené zdá se být do krve ztopené.
To Boží Matička přemilá bolestné slzičky ronila,
když zřela na kříži bolestném Synáčka v úpění žalostném.
Všude, kam skanula slzička, vyrostla rudá ta kytička;
slzičky Panenky Marie, kdo mi z nich kytičku uvije?
Vezmu ji, na oltář položím, nad bolem Matky se zamyslím;
vzpomenu: „Matičko přemilá, také mnes tenkrát zrodila.“
Řeknu si růžovým nad květem: „I já jsem Marjíným dítě-
tem!“

(P. Fr. Žák T. J.)

Leč toto slovo Ježíšovo připomíná sv. Panně též odloučení. Je to poslední projev lásky pozemského života Kristova k ní. Její snoubenec dávno mrtev, Pán nechce ji nechat opuštěnou, odevzdává ji tedy Janovi. Poslední pouto, jež ho víže k zemi, přetrhává, aby jeho oběť byla úplná. Bylo to ovšem obětí i pro Bolestnou Matku. „Vpravdě tvou duši, blahoslavená Matko, pronikl meč. Když vydechl ducha tvůj Ježíš, kruté kopí, jež otevřelo jeho bok, nezasáhlo duši jeho, ale proniklo duši tvou. Jeho duše v těle již nebyla, tvá se však od něho nemohla odloučit. Tvou duši tedy pronikla moc bolesti, abychom tě vpravdě nazývali více než mučednicí, kdyžtě v tobě jakoukoli tělesnou bolest převýšila bolest duševní, plynoucí ze soucitu se Spasitelem. Či nebylo tobě nad meč bolestnější slovo pronikající duši až do hlubin: „Ženo, hle syn tvůj“? Jaká to záměna! Jana místo Ježíše dostáváš, služebníka místo Pána, učedníka místo Učitele, syna Zebedeova místo Syna Božího, pouhého člověka místo Boha pravého! Jak by tvou jemnou duši nebylo toto slovo jak ostří proniklo, kdyžtě pouhá vzpomínka na ně i naše tvrdé srdce zraňuje? . . . Ale snad namítneš: „Což nedoufala, že vstane zmrtevých?“ Nade vši pochybnost. A při tom přec žalostnila nad jeho ukřižováním? Jistěže, a neskonale. Odkud ti tato moudrost, že se více dívíš soucitu Mariinu

než utrpení Ježíšovu? On trpěl z lásky, nad níž větší nikdo neměl; ona trpěla pro něho a s ním — také z lásky, nad níž oné (Ježíšově) žádné podobnější nebylo." (Bern. De XII praer.) Podobně Eadmer (De excel. V. M. 5): „Ženo, hle syn tvůj . . . místo Boha věčného a nezměnitelného pouhého porušitelného člověka za syna dostala . . . Vpravdě pronikl duši tvou meč bolesti, jenž ti byl trpčejší nad jakoukoli bolest tělesnou. Cokoli krutosti zakoušeli na těle mučedníci, bylo lehké u přirovnání tvého utrpení. Jsem jist, že bys nebyla vydržela nikterak muky tak bolestné, kdyby tě sám Duch života, Duch veškeré útěchy, nebyl sílil, nebyl těšil, nebyl poučoval, že to není smrt stravující, nýbrž vítězící . . .“⁴ Matka Spasitelova přijímá i tuto oběť odevzdaně a poslušně, a opakuje své „Staň se.“

⁴ Docela jinak pojímá toto tajemství sv. Bonaventura; ne, že by odporoval jmenovaným, ale všímá si jiné stránky a pojímá je s jiného hlediska. Táž událost může být příčinou žalosti i radosti, na př. rodičům odchod syna do misí. Světec přirovnává Krista rozpjatého na kříži k harfě s napjatými strunami — sedm strun, sedm slov Páně (Vitis mystica IX.): „Třetí struna naší harfy jest třetí slovo: ‚Ženo, hle syn tvůj . . . hle, matka tvá.‘ Slovo sladké a milé, slovo podivuhodné, obsahující v sobě velkou synovskou lásku (oddanost). Nečteme, že dobrý a přelaskavý Ježíš, zvláště když dospěl, s nejdražší Matkou svou důvěrně obcoval a nad jiné laskavě jí oslovoval. Ale jaká v něm byla vroucnost lásky k Matce, dal najevo krátkými slovy, chystaje se tělesně ji opustit . . . Bolest jeho ran zvyšoval její mateřský soucit, když ji viděl se srdcem tak zraněným, mužně s vynaložením všech sil na blízku sobě stát . . . Jest živa a umírá s ním, snášejíc bolest těžší než smrt . . . ‚Hle, syn tvůj.‘ Jakoby řekl: ‚Odcházím od tebe já, tvůj Syn, proč ti dávám za syna přítele nade všechny milovaného, jehož přítomnost ti bude útěchou, zatím co já budu tebe vzdálen.‘ Jak štědrý jsi, předobry Ježíši . . . jak štědře jsi rozdal vše, co máš! Svým katům jsi dal modlitbu, lotru ráj, Matce syna, učedníku Matku, mrtvým život, rukám Otcovým ducha svého, celému světu jsi ukázal divy své moci, za vykoupění služebníka veškerou krev svou z mnohých a širokých zdrojů pramenící!“

Jaké ctí se Janovi pod křížem dostalo, mluví jiní Otcové:

„Petrovi svěřil Pán klíče církve, Janovi odevzdal v ochranu Marii. Obojí matka. Maria však Matka Kristova, církev matka křesťanského lidu. Z Marie vyšel podle těla narozen, církev ze svého boku vytvořil jsa již mrtev. Z Marie se chtěl narodit, pro církev ráčil umřít . . .“ (Petr Dam., De s. Joanne s. I. Viz též Guericus In As. III.)

„Ženo, hle syn tvůj . . . Těmi slovy jí vybavil vzpomínky na milé chvíle společného obcování a zároveň připomněl, že už s ní ne-

„*Dokonáno jest . . .*“ Tak řekl a vydechl duši v náruči a objetí kříže. Srdce, které v jejím lůně začalo bít, a sice láskou k nám, zastavilo se na oltáři kříže, taktéž z lásky k nám. První modlitba, kterou vyslalo v jejím lůně k Otci, bylo obětování sebe za spásu lidstva. Otci platí i jeho poslední vzdech: „*V ruce tvé, Otče, poroučím ducha svého.*“ Vydechl, a pod křížem hledí na jeho bezduché tělo ta, jež mu kdysi život dala.

„Ó bolesti, ó žalosti, srdce tvého čistého,
jenom naše nepravosti vbodly meč ten do něho.“

Ano, naše viny přivedly Ježíše na kříž a zavinily jeho smrt, naše hříchy zranily Srdce Matky Sedmiboletné.

Jen my jsme zavinili tvoje žaly,
a slz, jež oči tvoje prolévaly,
jen my jsme byli příčinou. (Coloma.)

Obraz Matky Boletné stejně jako svatý kříž hlásá, jakou cenu má naše nesmrtelná duše, pro kterou Syn Boží neváhal podstoupit smrt, a jak hrozný jest hřích, za nějž musila být taková výkupná cena zaplácena. Ježíš bezduchý na kříži, Maria sklíčená a zraněná neskonanou bolestí pod křížem, obojí volá k nám: „Tak Bůh miloval svět!“ Nám pak platí slovo knihy Sirachovy (7.29): „Bolestí matky své nezapomínej, nýbrž pamatuj (Tob 4. 4), jaké bolesti trpěla pro tebe.“ Další slova Sirachova („bez ní neměl bys života“) můžeme pozměnit: „Bez tebe by se nám nebylo dostalo *nadpřirozeného života.*“

V liturgii mluví církev o nekrvavém mučednictví sv. Panny („Přešťastná duše Marie Panny, která získala beze smrti pod křížem Páně palmu mučednictví“). Opakuje slova Otců,

bude nikterak jako dříve v těle pospolu. ‚Hle, syn tvůj‘ . . . víte ze zkušenosti, jak bolestně se dotknou pozůstalých takovéto odkazy umírajících, jak hluboce srdcem zachvějí . . . ‚Hle, syn tvůj . . . zastupuj nyní mé místo stýkajíc se s ním a s jeho druhy. V něm ti též ostatní učedníky svěřují. Buď jim matkou jako synům, jako bych já sám byl přítomen, a oni naopak ti budou prokazovat synovskou oddanost a patřičnou úctu jako Matce Pána svého, skrze niž jsem já k nim přišel, a jako k té, jež bude Prostřednicí mezi nimi a mnou.‘ ‚Hle, matka tvá‘ . . . Ó neskonalá čest učedníka, ó dědictví bohatší nade vše poklady světa! Jaké milosti se milovanému evangelistovi dostalo! . . . (Jiří Nikodeméd., In illud „Stabat . . .“; je to nejstarší řeč o Boletné Matce Boží, kterou jsem našel, odezíráme-li od Efrémovy básně Threni B. M. V.)

jež jsme již slyšeli a jež možno ještě doplnit: všichni apoštolé zemřeli smrtí mučednickou kromě Jana — tento si vytrpěl své mučednictví pod křížem stejně jako ženy, které vedle kříže stály (Marie Magdalská, Marie Kleofášova, Saloma, matka miláčka Páně).

Čemu více se divit na Bolestné Matce? Její síle či odevzanosti do vůle Nejvyššího? Obojí jest obsaženo ve slově Janově: „Stála pak pod křížem Ježíšovým Matka jeho.“ Pro nás, hříšné . . . „Trůn milosti, Panna Maria, trůn milosrdenství, kříž Kristův. Protože jsme ubozí, potřebujeme milosrdenství; poněvadž jsme hříšní, potřebujeme milosti. Dnes stojí vedle sebe trůn milosti a trůn milosrdenství, Maria Panna a kříž Kristův.“ (Bonav., In Fer. VI. Parasc. s. 1.)

Křesťanská poesie mluví sice o utrpení Páně v nejkrásnějších básnických obratech. Čteme-li takové verše, mějme na paměti, že jsou jen projevem lásky a vděčnosti vykoupené duše, ne však, že by utrpení Kristovo nebo Mariino oplývalo rozkoší. Tak na př. ve své básni Luisa Henselová, jejíž začátek ve volném zpracování zní takto:

„Královský princ jest, jež miluji,
na jehož srdce se přivínu;
hlavu mu překrásně ovíjí
diadém ohnivých rubínů.

Bělostným rouchem jest přioděn,
s ramenou splývá plášť nachový,
růže dvě z rukou mu vykvetly,
nohama spočívá v růžoví . . .“

Sv. Bonaventura mluví podobně; láskou zanícená duše tohoto světce sotva nalézá slov k oslavě zmučeného Krále (str. 364). Slyšme ještě jeden hlas z doby živé víry a vroucí lásky. Opat Adamus Perseniae vysvětluje verš Is 11. 1 „Květ z kořene Jesse vystoupí“ a praví: „Taková byla vůně tohoto květu, když byl rozetřen a vydechl (na kříži), že jeho vůně mrtví se probudili k životu, a sám vydechnuv v rukou židů lotru vdechl vyznání, setníkovi víru . . . ó květu vonného, jehož vůně křísí mrtvé, jehož krása blaží anděly! Všude vonný, všude krásný: krásný na ratolesti, z níž vypučel (Maria), krásný v zahradě zamčené (lůno M. P.), z níž se narodil, v zahradě, kde byl zrazen, krásný v zahradě, kde byl pohřben, krásný na stromu kříže, kde byl rozestřen, krásný v zahradě rajske, kde sytí svaté anděly.“

XXVI. DOLOROSA

Ó vy všichni, kteří jdete cestou, pozorujte a vizte, zda jest bolest jako bolest má. (Pláč Jer. 1. 12.)

A

Bylo to roku 587 nebo 586 před naší érou. Po třicetíměsíčním obléhání dobyl Nabuchodonosor Jerusalema; v červenci učiněn průlom do města, v srpnu dán rozkaz, aby město bylo spáleno. Shořel chrám Hospodinův a všechny obytné domy, zbořeny hradby, zničeny domy vůkol Jerusalema, lid odveden do zajetí, pokud nepadl mečem a nezhylnul hladu; co mohli Chaldejští pobrat, pobrali a odvezli; všechno nářadí chrámové, zlaté, stříbrné, měděné, vše putovalo do Baby-lona. Jen něco chudého lidu bylo ponecháno na venkově k obdělávání vinic a polí. Jerusalem, město svaté, město Boží, radost a chlouba národa vyvoleného, město, kde sám Hospodin přebýval v oblaku nad archou úmluvy uprostřed velesvatyně, město, které se hrdě nazývalo královnou národů, leží v troskách, a z chrámu nezbylo kamene na kameni.

Nad těmi zříceninami vidět muže. Den co den nad nimi stojí, pláče a kvílí. Jeremiáš, jediný z celého Jerusalema, jemuž dáno na vybranou: buď do Baby-lona s ostatními nebo zůstat. Prorok volí druhé, zůstává ve své opuštěné, zpus-tošené vlasti, a oplakává osud národa i města Božího. Je-remiáš, pravý Israelita, jenž celou duší miloval svou vlast, svůj lid, město Boží i dům Hospodinův . . . Vzpomíná, kdy jako chlapec putoval do Jerusalema, jak ho snad otec vo-díval za ruku, ukazoval nádhernou stavbu chrámovou, jež zdaleka kynula poutníkům na pozdrav a poučoval ho o slav-né minulosti, o záslibech Hospodinových jeho vyvolenému lidu daných . . . vzpomíná snad, jak hledíval v dětském vě-ku s hory Olivetské na město i chrám, jehož zdi a cimbuří se leskly v záři slunečních paprsků, na oběti, jejichž dým denně stoupal k nebi, aby usmiřoval hněv Hospodinův ane-bo vyprosil příchod Osvoboditele ode dávna slíbeného, na zpěvy, které se rozléhaly nádvořím a svolávaly Mesiáše. Všechna ta sláva teď v troskách u jeho nohou. Hledí na ně snad zase s Olivetské hory, a oplakává osud nešťastného města. Pláč Jeremiášův . . . V celém Písmě nenajdeš elegie (žalozpěvu), jež by mluvila k srdci dojímavěji než tato.

„Ach, kterak osamělo město plné života! Stala se jako vdova královna národů“ (Pl 1. 1).

Jeremiáš nad troskami Jerusalema — obraz Matky Bolestné, která má na Golgotě v klíně bezduché tělo Ježíšovo. I ona vzpomíná. Její lůno bylo oltářem, na nějž sestoupil před lety Syn Boží, aby se stal člověkem. Její klín byl trůn, na němž jako král přijímal hold a dary od adorátorů z východu. Teď zase spočívá na jejím klíně, ale jak jí vrátil svět jejího Ježíše!

Známe dva obrazy, na nichž se zobrazuje sv. Panna jako matka s dítětem: Betlem a Kalvarii, Madonnu a Pietu. Ale jaký rozdíl! Tam božské dítě hledí na svou Matičku pohledem plným lásky a něžnosti, zde jeho oči zhasnuty. Tam vine ručky kolem její šíje, zde ruce bezvládné, hřeby proniknuté. Kdysi ji plnil pohled na Ježíše nevýslovným blahem, dnes ji naplňuje neskonalou bolestí. Vplétáme šestou růží do koruny Matky Bolestné.

Dokonáno jest . . . Přestalo bít Srdce, které nás na výsost milovalo, pro nás žilo, pro nás bilo. Země se chvěje, skály se trhají, hroby se otvírají, lid se bije v prsa, setník pohan dosvědčuje: „Jistě Syn Boží byl tento“ (Mt 27. 54). Toto vyznání bylo prvním krokem k jeho obrácení. Přejde chvíle, kdy on, jenž dnes proléval krev Beránka Božího, bude za něho cedit krev svou (podle tradice sv. Longin). Pouze farijská srdce zůstala zatvrzelá. Jimi a kněžími nehnula země chvějící se v základech ani roztržená opona chrámová. Nepřístupni jakémukoli dojmu zůstanou zatvrzelí, byť se celý svět hroutil v trosky. Nejinak nekající lotr. Umírat po boku Kristově, mít v poslední hodině po pravici Ježíše, po levici Marii, a sestoupit z jejich středu přímo do společnosti ďábla a jeho andělů, od Spasitele a Matky milosrdenství rovnou mezi zavržence, jaké pomyšlení! Obraz nekajícího hříšníka, mysterium iniquitatis, tajemství lidské zloby. Jaký žal pro nejčistší Srdce Matky božské milosti! Nadto ještě Matka Spasitelova ví, že není první ani poslední. Tak stála plna žalu podle kříže, a pohled na bezduchou schránu božského Syna jí působí novou bolest.

K tomu se družilo teskné očekávání. Co se stane s tělem jejího božského Syna? Podle zákona nesměla být těla popravených od příbuzných pochována. Jak zemřeli, tak byli pohřbeni — potupně naházeni do společné jámy. S jakou pečlivostí dbal právě Israelita o tělo svých drahých zesnulých! Matka Bolestná nemůže prokázat výkvětu svého pa-

nenského lůna ani tuto službu. Jak to vše dopadne? Věc se musila rozhodnout brzo. Slunko, které po třetí hodině se zase vybavilo z temnot, šlo k západu, a než se ukáže na nebi první hvězda, musí být po pohřbu, tedy před ½ 7. hodinou. Večerem začínal totiž následující den, a tentokráte to byla dokonce „veliká sobota“, velký den sváteční.

Ukřižování samo nepřivádělo rychlou smrt. Dva až tři dny pňeli odsouzenci na dřevě potupy. Že božský Spasitel vydechl duši po třech až čtyřech hodinách, bylo podle všeho hlavně následkem strašného bičování, jímž musil odčinit hříchy páchané proti sv. čistotě (nemluvě o neskonálních mukách vnitřních, jež jistě též uspišily smrt Kristovu). Tělo tak nelidsky rozedrané, taková ztráta krve, tolik bolestí, to vše způsobilo, že vydržel na kříži jen několik hodin. U židů odsouzenci nesměli zůstat na kříži do zítřejšího svátku (přičilo se to Zákonu); proto bylo nutno jejich smrt urychlit, a to se dalo obyčejně přeražením údů, aby vykřváceli. Na žádost velerady dal k tomu Pilát rozkaz, a vojáci (buďto ti, kteří na Kalvarii byli, pod každým křížem čtyři, kteří „svého“ odsouzence ukřižovali, anebo jiní, zvlášt k tomu určení) bez odkladu vykonali, co poručeno. Božského Spasitele se však nedotkli, „aby se vyplnilo Písmo řkoucí: „Kosti v něm nezlámete“ (Jan 19. 36). Viděli, že Pán už duši vydechl, nebylo tedy třeba jeho smrt urychlovat. Ale jeden z nich, podle tradice Longin, „otevřel kopím bok jeho“ (ib 34).

Proč tak učinil? Buď aby se přesvědčil a zároveň dosvědčil všem přítomným, že Pán je skutečně mrtev, anebo aby pro všechny případy přivodil smrt. Ať tak či onak, jeho skutek byl zneuctění bezduché schrány Kristovy, byl smělostí, zvlášt chtěl-li učinit konec životu Kristovu. Podle tradice vniklo kopí zdola bokem až k srdci. „A ihned vytekla krev a voda“ (ib). Miláček Páně, očitý svědek, uvádí tuto věc jako podivuhodnou, a Otcové ji prohlašují za zázrak a tajemství (sacramentum, mysterium). Krev se sráží teprve čtyři hodiny po smrti. V čem záleží tajemství této události? Otcové opakují a rozvádějí myšlénku: Jako z boku Adamova byla vytvořena Eva, tak z boku Kristova vytvořena církev. Krev znamená Velebnou Svátost, voda znamená křest, obojí tedy svaté svátosti. Tím ukázáno, že teprve teď, smrti Kristovou, se nám otevřely průduchy nebes. Teď teprve odemčen zdroj a pramen milostí, jenž od nynějška bude svlažovat vyprahlou zemi a učiní ji schopnou vydávat kvě-

ty a plody. Zvláště překrásně Augustin (In Joan. 120), Chrysostom (Ad neoph.), Bonaventura (Lignum vitae 30; na konec praví: „Povstaň tedy, duše, přítelko Kristova, a jako holubice v hnízdečku spočiň v otevřeném Srdci Kristově.“) Totéž znamenalo roztržení opony chrámové: vstup do nebe všemu lidstvu otevřen.

Byly asi čtyři hodiny, když se to stalo, a rádi věříme Bernardovi, že hrot kopí, jenž nemohl zasáhnout duši Kristovu, zranil do hlubin srdce sv. Panny. Ještě dvě hodiny času. Jaký pohřeb asi čeká jejího božského Syna? Isaiáš sice předpověděl: „Hrob jeho bude slavný“ (53. 9, Vulg.), ale zdaž si Matka Bolestná v této chvíli žalu a sklíčenosti na toto proroctví vzpomněla? V nejistotě míjí minuta za minutou, a tu spatří na cestě od brány městské dva muže přicházet přímo ke Golgotě. Jeden nese plátna, druhý (jak můžeme soudit) provázen služebníky, kteří nesou jakousi velkou nádobu . . . Na první pohled poznává sv. Panna: přicházejí pohřbít některého odsouzence. Vyžádali si k tomu podle všeho dovolení od vladaře — jinak by to nešlo. Pohřbít jednoho z těch tří — kterého? Na to nebylo třeba odpovědi. To mohl být jen *jediný* z nich, ten, jenž s nepravými počten jest (Is 53. 12), sám však nepravosti neučinil (ib 9). Jistě některý z učedníků si dodal odvahy a zašel k Pilátovi. Kterýpak asi? Za deset minut byli tu. Nebyla Matka Bolestná překvapena, když je spatřila? Dva vážení členové velerady! Josef pocházející z Ramathaim, muž vznešený, ctnostný a bohatý, jak svědčí synoptikové, a s ním Nikodém, vážený učitel Zákona. Oba podle zprávy evangelistovy „učedníci Ježíšovi, ale tajní ze strachu před židy“ (Jan 19. 38). Josef přináší plátna, Nikodém sto liber (asi 50 kg) myrrhy a aloe.

Nevzpomněla si sv. Panna na podobnou scénu v Betlemě? Neočekávaná návštěva z východu, a jeden z nich také přinášel myrrhu jako dar novorozenému králi židovskému. Co onen dar předobrazoval, to se stalo dnes. Ale s jakými pocity vítala panenská Matka příchozí tehdy a s jakými dnes? Hvězda přiváděla první učedníky z pohanů tehdy, soucit přivádí tajné učedníky ke kříži dnes, obojí provázeno začáteční vírou, dnes nadto neobyčejnou neohrožeností. Dva členové nejvyššího náboženského a soudního tribunálu židovského přicházejí, aby osobně vypravili čestný pohřeb ukřižovanému (podle našich pojmů oběšenci), kterého velerada odsoudila jako rušitele Zákona Mojžíšova! To znamenalo prohlásit se za jedno s Ježíšem, označit skutek vele-

radý jako justiční vraždu, veřejně přede vším lidem její počinání odsoudit, uvalit na sebe hněv svých kolegů a poštvat je na sebe. To může skončit smutně — ztrátou úřadů a hodností, ba i vyloučením ze synagogy. To vše věděli, ale nedbali toho. První ovoce vykupitelské smrti Kristovy! K tomu bylo třeba statečnosti veliké. Když se Havlíček vrátil z Brixenu, vyhýbal se mu kdekdo, i Palacký, aby se snad sami nezapletli v podobné vyšetřování a aby přátelství se „zrádcem“ na ně neuvalilo podezření, že jsou také spiklenčí proti vládě.

Příchod těchto dvou učedníků byl první útěchou, kterou srdce sv. Panny zakusilo po smrti božského Syna. Od chvíle, kdy bylo srdce Ježíšovo probodnuto, se ho směly jen čisté ruce dotknout. Napřed tělo sňato s kříže. Jan byl snad oběma nápomocen; vytaženy hřeby, šly z ruky do ruky, až vloženy do přesvatých rukou Bolestné Matky. Ženy asi obklopovaly sv. Pannu, na jejímž klíně rozprostřeno plátno. Tělo Páně s největší úctou sňato, a Matka Boží přijímá se stromu kříže plod svého panenského lůna, plod života, jenž oživí a vzkřísí otrávené lidstvo. Tak vzala kdysi Eva s rajského stromu plod, jenž nás všecky otrávil — ona ve hříšné rozkoši, sv. Panna v nevýslovné hořkosti. Sleduje všechny stopy, jež zanechalo na těle Kristově jeho bolestné utrpení. Snímá korunu trnovou — nebylo to tak snadné vytáhnout všecky trny, tak hluboko zaražené do svatého čela Vykupitelova; snad se její svaté prsty při tom i zranily. Krvavým písmem vepsáno do jeho těla všecko jeho utrpení, . . . naše nepravosti je do něho vepsaly. Žádné oči nečetly tak jasně jako oči Matčiny. Teď vidí z blízka, jak nakládali suroví vojáci s jejím milovaným Ježíšem. Co všecko četla na jeho zmučeném těle? Slyšme serafínského učitele (Bonaventuru) — jeho slova obsahují alespoň z části, co cítila tehdy nebeská Matka naše a Matka Kristova:

„Závodí spolu láska a utrpení: láska, aby více hořela, bolest, aby nachem více zářila . . . Jako růže chladem noci zavřená docela se otvírá, když hřející slunko na obloze stoupá, a rozvírajíc své ohnivé lístky zjevuje svůj milý purpur: tak rozkošný květ nebes, nejdražší Ježíš, po dlouhý čas (od hříchu prvního člověka) jako by nočním mrazem byl uzavřen, nevydávaje hříšným plnost milosti. Konečně, když přišla plnost času, zanícen paprsky horoucí lásky docela se otevřel, a žár lásky naší růže v nachu prolité krve zazářil. Viz, kterak tímto růžovým květem zkvetl celý Ježíš! Viz

celé tělo: kde bys růžového květu nenašel? Pohleď na pravou ruku i na levou, na jednu nohu i na druhou, zdaž někde tam snad chybí kvítek růžový? Podívej se i na otevřený bok a viz, že ani tam růže nechybí. Ó nejmilejší ze všech, Pane a Spasiteli, dobrý Ježíši, jak ti mohu vzdát hodné díky za to, že jsi od počátku svého života až k přehořké smrti své tolik krve za mne vycedil a oheň nejvyšší lásky své mi projevil! Jak nesčetnými lístky se rozvíjí a jest ozdobena tvá růže! Kdo by všechny spočítal? Sečti krůpěje krve vycezené z nejsladšího srdce a těla nejmilovanějšího Ježíše, a máš spočítané lístky této tajemné růže jeho utrpení a jeho lásky." (Tajemná réva, k. 23.)

„Povznes se duše má na křídlech víry a naděje, a zalet do zahrady lásky, do Srdce Ježíšova, vejdi do tohoto ráje lásky. „Čti mne — praví Spasitel — knihu popsanou uvnitř i zevně (Zj 5. 1), a rozuměj. Sbírej mé květy, abys mohla vejít do onoho ráje, před jehož branou stojí cherubín s plameným mečem: jeho plameny uhasí jediná krůpěj krve, kopím prolitá.“ Vejdi tedy, duše, do tohoto ráje všech rájů krásnějšího, abys jednou do ráje nebeského vejít mohla. S květů na květ poletuj, hned k pravé, hned k levé ruce . . . Jak blažená, když doprostřed růží našeho kvetoucího přesvatého ráje, to jest do ran Kristových, připuštěna, starostí světských docela zbavena a všeho útoku pokušení chráněna budeš, abys poznala, jak sladký jest Ježíš. A konečně vstup do velesvatyně, do přesvatého Srdce Ježíšova, branou, kterou ti v jeho boku kopí otevřelo: tam beze vší pochyby jest ukryt poklad nevýslovné lásky. On sám čeká na tebe s rukama rozpjatýma, sklání k tobě hlavu plnou květů růžových, které pod korunou trnovou vypučely, a volá k tobě: „Hle, jak jsem se tobě připodobnil, pro tebe se dal zranit a zmučit, abych mohl vložit na ramena tebe, ovečko moje zbloudilá, a zavésti tě na rajské lučiny, které jsi opustila. Oplať mi lásku mou a dej se pohnout soucitem nad ranami mými, vtiskni si obraz můj do srdce, abys ve všech myšlenkách svého srdce, ve všech skutcích svých rukou mně podobnou se stala. Učinil jsem tě podobnou obrazu svého božství, když jsem tě stvořil, a nyní jsem se sám stal podoben obrazu tvého člověčenství, abych tě vykoupil. Nepodržela jsi v sobě obraz mého božství, jenž ti byl vtisknut při stvoření: podrž v sobě alespoň obraz člověčenství, který byl vtisknut mně pro tvé vykoupení. Nechápeš-li, jaké milostí jsem ti dal, když jsem tě stvořil, pochop alespoň hlubiny

mého ponížení, jež jsem pro tebe vzal na sebe, abych tě vykoupil. Nemilovala jsi Boha neviditelného, proto jsem se ti člověkem viditelným stal, abys mne viděla a mne milovala. Dal jsem ti sebe, dej mně ty tebe' . . ." (Kap. 24.)

„Poněvadž jsme jednou vešli do Srdce Páně, nejsladšího Ježíše, a protože dobře jest nám v něm býti, neodtrhněme se tak hned od něho. Jak blaze, jak mile jest duši věřící přebývat v Srdci tomto! Drahocenný poklad, převzácná perla jest Srdce, které jsme našli ve zbodeném těle tvém, nejdobrotivější Ježíši! Kdo by tuto perlu odhodil? Všechny tužby, všechny myšlenky své dám a vyměním za perlu tuto a opatřím si ji, skládaje všechnu starost svou do Srdce dobrého Ježíše. V tomto stánku, v této svatyni chválit a oslavovat budu jméno Páně. Nalezl jsem Srdce Krále a Pána svého, Srdce bratra a přítele svého, Srdce mého nejlaskavějšího Ježíše. Směle řeknu: ‚Srdce jeho jest i srdcem mým; jestliže, či lépe, protože jest Kristus má hlava, jak by nepatřilo mně všechno to, co mé hlavě patří? Blaze mi tedy: hle, já s Ježíšem mám srdce jedině.‘ Připust' prosby mé do stánku slitovností své, uzavři mne celého do Srdce svého. Ty, jenž samojediný můžeš čistým učinit toho, jenž v nepravostech počat a ve hříších zrozen jest, ó nade všechnu krásu nejkrásnější Ježíši, obmyj mne od nepravosti mé, očišť mne od hříchů mých, abych k tobě nejčistšímu mohl přistoupit a v Srdci tvém přebývat po všechny dny života svého. Proto bylo tvé Srdce zbodeno, aby nám byl přístup do něho otevřen: proto bylo zraněno, bychom zcela jsouce zbaveni všeho, co by nás mohlo skličovat, v něm směli přebývat; proto též bylo zraněno, aby viditelná rána tvá neviditelnou výheň nekonalé lásky tvé světu hlásala. Jak lépe jsi mohl žár svaté lásky své projevit, ne-li tím, že jsi nejen tělo své zmučiti dal, nýbrž i Srdce své kopím otevřít dovolil! Kdož by Srdce tak milující nemiloval? Komu by nebylo drahým Srdce tak zraněné? Dokud v těle jsme, milujme, co síly máme, drahého Zmučeného našeho, jemuž bezbožní ruce i nohy zbodali, bok i Srdce prokláli, a prosme ho, aby srdce tvrdá a nekající zbodl a navždy připoutal k sobě pouty nekonečné lásky své.“ (Kap. 3.)

B

Tato večerní scéna kalvarská stala se útočištěm všem trpícím. Po dva tisíce let už hledají a nalézají duše zraněné a sklíčené útěchu u paty kříže, u nohou Matky Bolestné. Utrpení jest údělem všech vyhnaných synů Evinyých, a ve chvíli, kdy srdce krvácí, každý bez výjimky zakusí a pozná, jak nutný jest balzám útěchy. Jeden pozdější ministr naší republiky, muž ve víře tak lhostejný, za války v žaláři byl připraven na nejhorší. Navštívil ho tam katolický kněz, a on sám později doznal: „Ve vězení jsem zakusil, jakou sílu dovede vlít náboženství.“ Ať tě stihne utrpení jakékoli, co ti pomohou matematické formule? Co stoická filosofie? Pohanský starověk nechal člověka trpět beznadějně, a jediné slovo, jež pro něj měl, bylo fatum, tvrdý nevyhnutelný osud. Vzpomeňme jen na Niobu a její tupé zoufalé utrpení, když jí bohové vzali všechny děti! Podle mythu byla proměněna v kámen — co ten obraz znamená, každý chápe.

Kterýsi umělec klasického Řecka, pohan, ztělesnil její žal — vášnivý výbuch bolesti, pýcha i v neštěstí nepodajná, zuřivý bezmocný vzdor vůči bohům (osudu). Cítil někdo soucit s nešťastnou? Snad, ale jistě nikdo v utrpení nespěchal k ní, aby se silil pohledem na ni. Jak docela jinak Dolorosa — Matka Bolestná! Její naprostá odevzdanost do svaté vůle toho, jenž ví, co činí a proč dopouští, jest jí silou a útěchou. K němu jako k dobrotivému Otci hledí, k Otci, jenž odvážil ve své lásce kříž na ni vložený, a proto nepodléhá. — Jak docela jiné jest toto nadpřirozené pojetí bolesti než myšlenka na osud, jemuž nemožno uniknout a jenž se stává bezohledným utlačovatelem, pronásledovatelem, tyranem slabého bezmocného člověka! Dolorosa není bezcitná, ale též ne malomyslná a zoufalá; plná pevnosti, ne však vzdoru; vytrvává do konce, neklesá, nedá se přemoci žalostí, nýbrž sílena milostí Boží překonává bolest.

Jak dlouhá kapitola by se dala připojit sem! Sociální význam úcty mariánské — jak mnoho jsme o tom mluvili k mládeži, šlo-li o ideál nebo o pomoc v bojích, rodičům a manželům, když byla řeč o posvěcení rodiny — teď přicházejí na řadu trpící, miláčci zraněného Srdce Kristova. Utrpení, úděl vyhnanců — člověk odsouzen, aby trpěl. Jest jen jediný čtenář těchto řádků, jenž v srdci odporuje? Kdo by měl odvahu prohlásit: „Já nevím, co jest bolest, já nezakusil nikdy bolesti, já necítím a nic si nedělám z bolesti!“ Vlast-

ní svědomí by mu zahřmělo do duše: „Ty lžeš.“ Byli sice lidé, kteří tak mluvili (stoikové), ale jen pýcha jim vkládala na rty taková slova. Kdož ví, zda v noci, když osaměli a když vše spalo, nezkrápěli na lůžku polštář slzami, jež před lidmi z pýchy zadržovali ve dne! Nikoli, víme to všichni: člověk trpí, to jest jeho úděl v slzavém údolí. Perský král Darius truchlí nad smrtí nejmilejší manželky, a filosof Demokrit se mu nabízí: „Vzkřísím ji, ale potřebuji k tomu pomocníky. Přiveď mi tři osoby, jež nikdy nezakusily bolest.“ Král na jeho vyzvání přistoupil a dal je ve své ohromné říši hledat — dopadl stejně jak onen král v povídce o košili spokojeného člověka.

V některých krajích vídat v zahradě mučenku. Tento kvítek tam patří k ozdobě zahrad tak jako kříž k ozdobě křesťanských příbytků. Španělé, kteří jej z Peru přivezli do Evropy, učinili jej symbolem utrpení Páně, a nyní jeho jméno ve všech jazycích připomíná, čím věřícímu srdci byl a jest (trojlaločné listy — kopí; úponky — biče; tyčinky — kladi-va; trojklanný pestík — tři hřeby; pakorunka — koruna trnová). Kdyby šlo o to, který květ si má dát do erbu veškeré potomstvo Adamovo, navrhl bych mučenku, a poukázal bych ještě na dvě věci: kalich, jenž podpírá korunu, jest zelený — barva naděje: naděje nás v utrpení drží a sílí; koruna má lístky modré — barva nebe, které bude jednou naší odměnou.

Problém utrpení — někteří novopohanští filosofové mu jdou prostě z cesty, jiní doznávají zakrytě, že si s ním nevědí rady, třetí skupina o něm učeně mluví, ale když setřeš vědecký nátěr, poznáš: to jest řeč tureckého fatalisty, jehož jediná odpověď zní: „Kismet — osud, jemuž nemožno se vyhnout.“ Čtvrtá skupina se v utrpení přímo rouhá Bohu, jehož jindy snad popírá (Goethe, Sandová a jiní). Čteme-li dokonce u jednoho, jak doporučí co lék proti bolesti koncertu a umění, usměje se každý, kdo jen poněkud život zná. Když nás v těžké chvíli nechá na holičkách svět se vším, co má, všecka věda a filosofie, pak teprve vidíme: všecko je mrtvé pozlátko, jen náboženství je plno životní síly, jen nebeský lékař je s to uzdravit a *zachránit* zoufalou duši. Proč jest v katolických krajích nejmenší procento sebevražd? Císař Vilém si všiml při návštěvě jednoho ústavu pro choromyslné v Pruském Slezsku, že katolíků je tam poměrně daleko méně než protestantů — čím to? Primář, protestant, jen nerad vůči protestantskému vládci doznal pravdu. Ano,

v těžké chvíli jest nám věřícím katolíkům Matka Bolestná tak blízká, že nám u ní jest skutečně tak jako v dětských letech v náručí rodné matky. Útěcha, zmužilost, život kane z jejího obrazu do duše, jež už hynula jako travina na australské poušti sežehnutá žhavým větrem a nemající vláhy.

Jest třeba nemění mravní síly k tomu, aby člověk snášel mužně rány „osudu“ jako k tomu, aby podstoupil boj proti nepříteli spásy (v pokušení). Pyšní stoikové, jejichž řeč jsme slyšeli, nepřímě doznávali sami, že někdy té síly nemají: jest prý dovoleno vzít do ruky sebevražednou zbraň, když nelze utrpení klidně nést. Nepopírám, že i pohané dovedli mužně nést utrpení; i dnes to dovede mnohý mimo církev. Ale kolik jich najdeme! Před lety jsem jednou klečel v kostele časně z rána, docela sám. V onom zvlažnělém okresu velkoměsta nebylo zvykem ve všední den jít na mši sv., mnohem méně k sv. svátostem. Tu mne vyruší z pobožnosti hlas — prostá žena docela potichu vstoupila do chrámu, šla až do předu a prosí za sv. zpověď. Řekla mi potom proč. — Den před tím už se chystala k nejhorsšímu; v poslední chvíli se vzpamatovala, a časně z rána spěchala k trpícímu Spasiteli a k jeho bolestné Rodičce, aby u nich hledala a našla útěchu.

Kolik zoufalých zachránila Matka Sedmibolestná! Kolika dítkám zachránila matku! Kolika rodinám otce! Kolika duším nebe! Odkud tato tajemná moc její bytosti? Moc, jež působí měrou neztenčenou již devatenáct staletí! Že to jest illuse? Autosuggesce? Nuže, dejte vy svým lidem podobný prostředek, jenž by lépe působil než vaše neúčinné léky! Nebo mi najděte něco podobného v jiných náboženstvích! Staří měli sice zbájené vzory některých ctností (str. 248), jež *dočasně* působily. Ale pro utrpení neměli ani léku ani *účinného* vzoru, jenž by tajemnou mocí sílil *každého* trpícího, buď si on kdokoli. Srovnejme jen, jak nesli svůj úděl ubozí otroci v Římě, a jak jej nesli černí otroci v Americe obrácení od sv. Petra Klavera! O tom by zase byla dlouhá kapitola. Proč nemůže mužně trpící hrdina starověký být trpícímu lidstvu zdrojem útěchy a síly? Protože jeho utrpení nebylo posvěceno nadpřirozenou funkcí, nebylo svaté, nebylo *božské* jako utrpení Kristovo.

Že tuto sílu vlévá v duši i trpící Spasitel a jeho kříž? To není na závadu našim vývodům. Kdybych o některé přednosti sv. Panny prohlásil, že ji má jen ona a nikoli i její božský Syn (vyjma ctnost víry, kterou Kristus mít nemohl), byly

by mé vývody podezřelé. Nejvyšším lékařem všech neduhů jest přirozeně Kristus. Své Matce však sdělil tolik, že v závislosti na něm působí stejně všeobecně jako on, na všechny bez rozdílu, ať jako vzor ctností nebo těšitelka v žalosti.

Na kalifornských skalách roste tajnosnubná rostlina, flor de Panna, kalifornská „kamenitá květina“. Za sucha se hnědé větvičky a houževnaté lístky svinou v kouli — žádný cestovatel by netušil, že ty suché tvrdé hroudy, přes něž klopytá, jsou živoucí rostliny. Když však přijde dešť nebo víchr zanese „hroudu“ do louže, rozevře v 10—30 minutách větvičky, zazelená se . . . pokusy se zjistilo, že ve vodě „oživly“ exempláře, jež 20 let ležely suché v kabinetě nebo sbírce. Jí podobná jest květina vzkříšení (*Anastatica hierochuntina*), „falešná růže jerišská“, rostoucí na břehu Mrtvého moře a na egyptské poušti. Křížáci ji znali a přinesli do Evropy jako symbol zmrtvýchvstání. Vypravovali, že rozkvete jen ve vánoční noci — a měli pravdu potud, že v Palestině v provincii začíná doba dešťů. I tato květina se zazelená v několika minutách, rozevře větvičky, vyhazuje semena.

Květina vzkříšení — může nám leccos připomínat. Ve svých úvahách přirovnáváme dogmata (články víry) k živoucímu stromu — mnohý inteligent by snad vlastním očím nevěřil, čta náš výrok. Nám skoro v krev přešel náhled, že dogma znamená cosi mrtvého, ztrnulého, nehybného, má s životem společného tolik co zkamenělina. A přece je to náhled docela mylný. Dogma jest život — záleží však na tobě, dovedeš-li ten život z něho vyvodit. Dej neznalému hudby koncertní violinu, kterou virtuos okouznil tisíce lidí, a nevytloučí z ní ani jediného lahodného zvuku. Pravdy sv. víry jsou jako hudební nástroj nebo kniha: mnozí nedovedou na něj hrát nebo ji číst. Již sv. Augustin užívá tohoto přirovnání („kniha v rukou analfabety“). Tak pravdy a tajemství sv. víry. Jsou-li v našich rukou na pohled beze všeho života, je to vina naše, nikoli jejich. Ale o jednom tajemství možno říci, že jeho životní sílu zná a chápe věřící lid předobře, a to jest tajemství utrpení Páně. Dokud nesešle Pán kříž, žijí lhostejně. Utrpení skoro instinktivně obrací zrak k trpícímu Spasiteli a jeho Bolestné Matce — každý chápe, proč — a duše bolestí takřka vysušená jest vzkříšena, když ji pokropí drahocenná vláha krve Kristovy nebo slz Mariiných.

Což utrpení bez Boha? Madame Rolandová (manželka ministra, odsouzená na smrt za francouzské revoluce) doznává sama na sebe, že při smrti matky byla blízká zoufal-

ství, čtrnáct dní se potácela mezi životem a smrtí a byla by se žalem zalkla — byla to duše bez víry. Helena Mostová mluví o sobě podobně: „V oněch nocích jsem zakusila muky vpravdě pekelné, protože jsem trpěla bez Boha.“ Křesťan věřící nejen že jest dalek podobné rozervanosti, nýbrž chrání se i malichernosti, jaké se dočítáme na př. v životě bl. Jindřicha Suso, velkého mystika středověkého. Jednou se srdcem žalostí krvácejícím jde kolem domu a slyší nářek. Nahlédne dovnitř, a vidí ženu lomit rukama a zoufale naříkat. „Půjdu potěšit ubohou v jejím žalu“ — vejde dovnitř a dovídá se, že příčinou jejího zoufalého hořekování jest ztracená jehla. Beze slova odchází —

Bl. Ludvík Grignon praví kdesi asi toto: „Každý musí trpět. Pohled na Golgotu — tři kříže tam vidíš. Na jednom trpí nevinnost, na druhém kající, na třetím zavrženec. *Jeden* z těch tří křížů si musíš vyvolit. Prostřední nemůžeš, levý nechceš, nezbývá leč pravý: trpět jako kající — v pokání za spáchané hříchy. I zavrženec musí trpět, ne-*skonale* trpět, ale trpí proti své vůli, trpí nerad, trpí *bez zásluhy*.“

Jak snáší utrpení věřící křesťan? Klug vypravuje o staré ženě, kterou viděl v Lurdech. U čtvrtého zastavení křížové cesty zavěsila růženec na ruce božského Spasitele, jež on vztahuje k Bolestné Matce. Věc ovšem nepřispívala k ozdobě sousoší, a když žena poodešla, sňal růženec a položil jej k nohám Kristovým. Ona si toho však přece všimla, a když se s ním opět setkala, vypravovala mu: „Jsem Elsasanka; můj jediný syn musil narukovat k alžírské armádě, byl raněn a padl do rukou mohamedánům. Tu zprávu jsem před rokem dostala. Co se s ním stalo? Nevrátil se již . . . snad ho umučili k smrti, snad mu byla smrt těžká . . . Stále jsem měla na očích své umírající dítě . . . již jsem myslila, že klesnu. Přišla jsem proto sem, k milostné Panně, vyprosit si sílu, a zde u čtvrtého zastavení, u Bolestné Matky, jsem dala Kristu na ruce růženec, který jsem se tolikrát za mrtvého syna modlila, a prosila jsem sv. Pannu . . .“ Klug šel, zvedl růženec se země a vložil jej zase na ruku Kristovu. Když odpoledne zase konal křížovou cestu, hleděl už jinýma očima na ty růžence zavěšené na Spasitelově kříži. Kolik set a tisíců žen a matek tu snad již klečelo! Kolik trpících potkává Pán na své cestě bolestné, kteří ho chtějí provázet spolu s Marií, a každý nachází posilu a útěchu v pohledu na ni, na Matku sedmiboletnou!

Učit se od Matky Bolestné, jak máme trpět, jak nést bolest a kříž. Julie Meinekeová píše Albánu Stolzovi: „Joanna Františka Chantalová byla jistě velkým miláčkem Nejvyššího, když jí odňal vše, na čem její srdce lpělo.“ Kdesi dívka, studentka před maturou. Jak by ne! Život se jí otvírá, a ona je tak ráda na světě. — Tu se musí podrobit operaci mozkového nádoru — po operaci oslepla, a lékař nakonec prohlásil: „Není pomoci.“ Vím, že je těžko říci osmnáctileté dívce, jež každou žilkou lpí na svém mladém životě: „Chystej se na cestu, odkud není návratu.“ Co ona? Těšila se na máj, vždyť tak milovala nejčistší Pannu — Královna májová jí přichystala jiné nadělení, ale dívka nezoufá; přijímá klidně sv. svátosti a připravuje se k odchodu tam, kam ji Maria chce vzít, kde jest ustavičný nekončící máj. —

V dětských a studentských letech jsem chodíval skoro denně do jistého chrámu. Obraz nanebevzaté Panny na hlavním oltáři, jakási milostná soška na vedlejším oltáři, a vzadu, ve dvou kaplích, vpravo a vlevo, ještě dvě sochy: panenské Matky s dítkem v náručí a Bolestné Matky se Synem v klíně. Nikdy jsem nešel do předu ani k milostné sošce. Madonna s dítkem — to bylo „moje“ zátiší. Ale jedna věc mi byla divná: skoro vždycky jsem tam byl sám, ledaže nějaké dítě tam též zabloudilo. Dospělí šli vždycky naproti, do kaple Matky Sedmiboletné, a tam se modlívali (obyčejně růženec). Já klečel sám, jim klekátko nestačilo, že někteří musili pokleknout na zem. Proč chodili raději tam? Dnes už tomu ovšem rozumím, a ty tomu rozumíš také. — Francouzský státník Herriot, muž bez víry, vypravoval kterémusi vídeňskému žurnalistovi r. 1925: „Ve Vídni jsem v dómu jednou stál za sloupem ve stínu nepozorován, pozoroval jsem v tmavém zákoutí obraz Mariin, a před ním modlící se ženy, smutné, opuštěné . . . Dlouho jsem hleděl na ty matky a manželky vysílené bojem o život, hledající útěchu u Matky Ježíšovy. Tam jsem prožil v myšlenkách opět celou válku. Kdykoli si vzpomenu na Vídeň, vždy se mi vynoří v mysli ona scéna v dómě.“

Guatemozin, královský princ mexický a po smrti předposledního císaře azteckého Montezumy vládce říše, byl od Španělů spolu s druhem položen na rozžhavený rošt, aby na něm vymámili poklady, jež prý před dobytím hlavního města vrhl do jezera (1521). Společník si mu stěžuje na nesnesitelnou bolest a Guatemozin odpovídá: „Myslíš, že já mám ustláno na růžích?“ Odpověď vpravdě hrdinná; ale jak do-

cela se slyší z úst božského Trpitele slovo, jež podle legendy s kříže v kterém si kostele řekl nevinně pronásledovanému: „A co já jsem učinil, že tolik bezpráví snáším?“

V poslední válce psal raněný syn matce (v trevírské diecési): „Prožili jsme několik horkých dnů. Mnoho mých mladých druhů se musilo rozloučit s životem. Musím vám sdělit, že Pán Bůh, bez jehož vůle ani vlas s hlavy nepadne, také mne zkoušel . . . Vzpomeň, co Matka Boží trpěla pro Syna, když pro nás na kříži umíral; tolik jako on jsem já netrpěl, jen o levou ruku jsem přišel. I mne mohla trefit smrtelná kulka, ale Bůh chtěl, abych se vrátil k vám domů.“ Lope de Vega, chloub a ozdoba španělské dramatické poesie (str. 282.), stojí nad hrobem svého miláčka, sedmiletého Carlosa, a píše: „Tento sladký plod svého života přináším tobě, věčný Otče, před tvůj oltář, prose za tvé požehnání . . . Miloval jsem tě od doby, kdy jsi otevřel mé oko světlu svého poznání. Pak přišel Carlos, a stal se mi takřka mrakem, jenž mi bránil hledět k tvému nebeskému slunci. Proto vánek Boží pomoci hnal loďku mého života mořem slz do přístavu věčné spásy. Dobře jsi učinil, že jsi mi vzal toho, jenž mi bránil tebe docela milovat, a že jsem ti musil přinést v obět tohoto něžného beránka.“ Jak docela jinak oplakává současný mohamedánský básník Firdusi smrt svého syna! „Tys odešel, a mne tu zanechal. Já měl jít a tys měl zůstat! Proč mne tu necháváš? Rychlým krokem jsi odešel a vzal jsi s sebou pokoj svého otce. S krvácejícím srdcem zůstávám opuštěn ve svém neštěstí.“ Tam křesťan, zde muž, jenž nemá na očích vzor trpícího Spasitele a jeho Bolestné Matky. A ještě jedno poučení, a sice veliké a nutné, možno čerpat ze slov španělského básníka. Slyšel jsi, jak mluví k Bohu nad hrobem syna . . ., jak si mnohdy počíná věřící jinoch nebo dívka, ba někdy i dospělý, žádá-li Bůh, aby se vzdal předmětu svého hříchu, aby zanechal blízké příležitosti ke hříchu, bere-li mu Pán osobu nebo věc, která jest mu osidlem? Matka Bolestná se musila vzdát svého božského Syna, kterého právem milovala, láskou čistou a svatou, a vzdala se ho, protože tak Otec žádal a naše spása vymáhala. A zde učedník Kristův, jenž se nechce za nic na světě vzdát člověka, jenž ani za to nestojí, aby ho miloval, a k němuž ho táhne hříšná náklonnost.

Stojíme-li však přece někdy nad rozbitým štěstím a zmařenými nadějemi? Přichází i takové chvíle, a pak není žádného koutku na světě, kde bychom našli pravou útěchu

a posilu, kromě paty kříže na Golgotě. Malesherbes jest s rodinou v žaláři (1794), a když je vidí plakat, povzbuzuje je: „Mlčme, neplačme, pomněme, jak tnpěl náš král.“ Měl na mysli trpělivost a odevzdanost Ludvíka XVI., jehož on sám před soudem hájil a jehož příklad mu utkvěl nesmazatelně v paměti. Nebude věřící křesťan vzpomínat ve chvílích utrpení svého Krále, jenž místo žezla nesl kříž, a své Královny, která ho provázela až ke hrobu?

Portugalskému králi Janu (Joao) II. onemocněl těžce dvořan. Lékař mu přinesl lék, ale tak hořký, že nemocný jen okusil a vrátil — Král před ním vypil půl poháru a pak mu jej podal: „Ty druhou polovinu.“ Kdo by při tom nevzpomněl slov Pavlových! Kristus nesl napřed kříž sám — a my nyní pojďme za ním „pohanu jeho nesouce“. Nebude nám těžký, když hledíme na „vůdce a dokonatele víry“, jenž místo předložené sobě radosti svobodně si zvolil kříž — z lásky k nám. My za Kristem a za Marií — toto společenství nám učiní lehkým každé utrpení. Královna Henrietta (Jindřiška, str. 348) děkovala denně Pánu za dvě věci: že ji povolal k pravé víře a že na ni seslal kříž. Každý sice nemá tolik hrdinnosti co ona. Může se však snažit, aby měl aspoň tolik odevzdanosti, co na př. Tomáš Morus, jenž píše z vězení manželce: „Došla mne zpráva, že naše stodoly shořely se vším obilím . . . Jdí se všemi domácími do chrámu, děkujte Pánu za to, co nám dal, co nám vzal a co nám ponechal; chce-li nám ponechat ještě méně, staň se jeho svatá vůle.“

Kříž a Matka Bolestná, zdroj útěchy. Viděl jsem kde-si obraz: u cesty soška Bolestné Matky ve výklenku (na způsob Božích muk), u jejích nohou žena s dvěma dítkami, snad vdova. Koš, který nesla, postavila na cestu, nemluvnátko chová v klíně, starší hošík opřel hlavu též o její klín, a ona opřela znavenou hlavu o sloup . . ., zdá se, že na chvíli usíná i ona . . . u Matky Bolestné pozapomíná na chvíli na všecku bídu.

XXVII. V BOŽÍM HROBĚ

Kam odešel miláček tvůj, ó nejkrásnější mezi ženami, kam se odebral miláček tvůj, abychom ho hledali s tebou? (Pís 5. 17.)

A

Jak dlouho hleděla Bolestná Matka na zmučené tělo svého jedináčka? Dlouho nebylo možná. Večer se kvapně blížil, bylo nutno připravit tělesnou schránku Spasitelovu k pohřbu. Nějakou chvíli ponechali Neposkvrněnou Pannu jejímu rozjímání; ženy snad klečely u jejích nohou, mužové asi ustoupili, hleděli na Matku a Syna a neodvažovali se vyrušit ji z jejího tichého žalu. „Tak Bůh miloval svět, že Syna svého jediného neušetřil . . .“ (Jan 3. 16). O této nekonečné lásce Boží asi uvažovala sv. Panna nad bezduchou schránkou Ježíšovou. Konečně však musila ustat, musili ji vyrušit, třebaže s těžkým srdcem; možná, že Josef a Nikodém pokynuli Janovi, a ten se přiblížil k Matce svého Mistra a k duchovní Matce své a šetrně jí připomněl, že jest třeba tělo balsamovat. Dovolila-li někdy velerada milostivě příbuzným, aby směli odsouzence pochovat (za peníze se dostalo všecko), musili k tomu vzít stará opotřebovaná plátna. Josef však dostal dovolení od Piláta, nemusil tedy dbát velerady a jejích předpisů, a pochoval Krista nikoli jako odsouzence, nýbrž jako světce, proroka, krále. Lněné, snad indické plátno, jaké nosívali kněží a zámožní lidé . . . Nikodém přinesl nejvzácnější masti, a sice v takovém množství, jaké bylo lze na rychle sehnat. Napojili jimi plátna, umyté tělo pomazali myrrhou, napřed zavínuli hlavu zvláštní rouškou a pak celé tělo. To vše se dalo na klíně sv. Panny. Nikdy žádná matka nemohla hledět na bezduchou schránku svého zrozence jak ona — oběť smíru za hříchy světa v jejím lůně! Nechybělo mnoho do šesté hodiny, když tělo Páně bylo zavínuto.

Teď je pochovat . . . Kam? Josef Arimatejský měl v Jerusalemě zahradu právě naproti Golgotě, jen co by silnicí přešel, tedy ne více než padesát kroků od kříže. V zahradě si již dávno po způsobu zámožných mužů pořídil hrobku, a sice takovou, jakou si Israelita jen mohl přát: ve stínu palm a oliv, obklopena tajemným tichem, vytesána ve skále. Předsíň, z ní se vešlo dveřmi do hrobové jeskyně (komory), a tam v pravo ve stěně byl vydlabán výklenek pro tělo. Dve-

ře se mohly snadno zavřít, ale předsíň zůstala otevřená. Tento vchod musil být zatarasen ohromným kvádrem k tomu účelu otesaným, aby tělo bylo dokonale chráněno před dravci; těch jest v Palestině dodnes dost, a v noci obyčejně vyhledávají mrtvoly. Tuto nádhernou svou rodinnou hrobku přepouští Josef božskému Spasiteli. Jedná s popraveným Kristem jako s bytostí sobě nejdražší. Cizího, byť sebe vznešenějšího a milejšího, by nebyl nikdy Israelita ve svém hrobě pochoval. Josef nedbá, že pro sebe už nenajde podobné hrobky. Jeho šlechetný čin byl vyznáním víry ve Vykupitele. Že Pán vstane, na to zapomněl docela on i ostatní (krom sv. Panny); jejich víra usnula, ale láska zůstala a byla ještě více roznícena pohledem na umučeného Ježíše. Netušil ovšem, že k tomu hrobu v jeho zahradě budou putovat milionové poutníků ze všech úhlů světa, že tato hrobka se stane dostaveníčkem všech národů tak dlouho, jak dlouho bude existovat církev. Netušil, že za šťastného se bude pokládat každý, komu bude dopřáno tam pokleknout, a že jeho jméno zůstane na vždy v paměti věrných Kristových nerozlučně spojeno s historií utrpení Páně.

K této hrobce neseno tělo Spasitelovo. Sedmý meč v srdci Matky Bolestné . . . Maličký průvod: Neposkvrněná Panna, tři mužové, tři ženy . . . Jak docela jinak vypadal tento průvod nežli onen, jenž před málo hodinami provázal Pána z dvorany Pilátovy ke Kalvarii! Tam sta diváků a zvědavců, většinou nepřátel Kristových, a jen málo srdcí soucitných, jejichž památce jest zasvěceno šesté a osmé zastavení. S jakou úctou se ubíral tento maličký průvod! Muži nesou tělo Kristovo, ženy jdou za nimi. V temné předsíni a zvláště v komoře si musili svítit pochodněmi. Do komory se vešli sotva muži. Ženy zůstaly venku a hleděly dveřmi dovnitř (Lk 23), kam a jak položili tělo Páně. Jen sv. Panna vstoupila asi dovnitř. Tělo Kristovo vloženo do výklenku, mužové odstoupili, Matka Bolestná se ještě jednou přiblížila, ještě jeden pohled, poslední pohled, pak opouští hrob, dveře zavřeny, mužové přivlekli ohromnou kamennou desku, zatarasili vchod do jeskyně, a malá svatá společnost se ubírá mlčky do Jerusalema, Jan se svou nebeskou Matkou, kterou mu před málo hodinami jeho Mistr a Pán odkázal a odevzdal. Slunce již zapadalo, na nebi se ukázala první hvězda, s hory chrámové se nese přes Sion zvuk stříbrných trubek — začíná sobota, sváteční den — všechny práce musí ustát.

Tak skončil pro Marii Velký pátek. Co hrobů se již za-

vřelo od smrti Abelovy! Skoro každý nechal po sobě uslzené oči a zraněná srdce, ale žádný tak jako tento. Nejsvětější srdce pro zesnulého krvácelo, nejčistší srdce na něho vzpomínalo, srdce nejdražší Bohu i nám pro něho truchlilo. Věřícího sílí nad hrobem naděje v budoucí shledání; sílí, ale nezhojí bolest docela. Lije balsám do srdce, ale nevysuší slzy úplně. Tak i sv. Panna: věřila, že vstane z mrtvých, ale tato víra neodňala jejímu utrpení všecku hořkost a její opuštěnosti veškerý osten.

Sobota . . . Jakýsi klid se rozhostil po Jerusalemě; ne však radostné, nýbrž stísněné, trapné ticho, asi jako po bitvě, když vřava utichla a boj ustal, a my stojíme nad bojištěm posetým mrtvolami. Především nepřátelé . . . Dosáhli, co chtěli, ale co ta roztržená opona chrámová, co ty otevřené hroby, co znamení, jež včera na Golgotě zažili? Rádi by se oddali radosti z dosaženého vítězství, a nejde to; teskná starost, neblahá předtucha, nevysvětlitelná bázeň jim svírá srdce, jakoby neměli nadobro vyhráno. Potom přátelé . . . Apoštolé pohromadě, trapné ticho, teskné mlčení. Petr vzpomíná, co učinil, ostatní uvažují, co při poslední večeři slibovali a jak dostáli danému slovu, a nadto ještě mezera mezi nimi — kdepak je dvanáctý? Konečně poutníci — těm po prožitých dojmech také nebylo nikterak do smíchu.

Smutná sobota, smutné svátky . . . Zdaž toho dne sv. Panna jen pomyslíla na odpočinek anebo na to, aby tělo posílila pokrmem? První Bílá sobota, kterou svět zná, den truchlivosti, sklíčenosti a postu, pro Marii den nevýslovné žalosti a smutku. To jest jeden z důvodů, proč každá sobota jí zasvěcena. Kromě toho jest Matka Boží patronka šťastné smrti. Stála u smrtelného lože, na němž umíral její božský Syn, aby nám jeho smrt zjedнала život. Proto se jí dostalo vlády nad smrtelným ložem každého vykoupeného, proto jest Matkou umírajících, a jako tělo Kristovo po smrti spočinulo na jejím klíně, tak duše jejích dítek po odchodu ze smrtelného těla spěchají do jejího objetí.

B

Jde ještě o dogmatické zdůvodnění Mariiny přítomnosti pod křížem. Nebylo nutno, ale nanejvýš přiměřeno, aby Matka obětního Beránka byla jeho oběti přítomna, protože měla na ní činný podíl. Jakási analogie (ač velmi nedokonalá) jest přítomnost matky při první mši sv. synově nebo ředitele

alumnátu při svatých svěceních, na jichž přijetí své svěřence po leta připravoval, nebo přítomnost starosty při otevření školy, o jejíž zbudování se u úřadů ze všech sil zasazoval, na kterou ze svých prostředků snad i přispěl a kterou může pokládat za své životní dílo.

Podíl na oběti Kristově měla sv. Panna trojím způsobem: a) Především obětní *dar* (jenž jest podstatná část každé oběti) připravila pro oběť kříže ona. Svým souhlasem při *zvěstování* andělském propůjčila Duchu sv. své panenské lůno (své tělo), aby z něho vytvořil obětní žertvu, tělo Beránka Božího, jež bude jednou za nás obětováno na oltáři kříže, a pak pod svátostnými způsoby na oltářích našich chrámů den co den až do skonání světa. — b) Plod svého panenského života formálně *věnovala* Otci při obětování božského dítěte v chrámě. Onen obřad byl skutečně obřadem obětním, slova Simeonova ji poučila o jeho významu, sv. Panna *přinesla* svého božského Syna k této oběti. Srovnáme-li tuto oběť s obětí Abrahamovou, jenž přinesl Hospodinu na jeho rozkaz jednorozeného syna (Gn 22), objevíme jakousi podobu, ale i rozdíly: Isák nebyl obětován za lid, jeho oběť nebyla dokonalá a tedy spasitelná, Bůh se spokojil u Abrahama s dobrou vůlí. Sv. Panně bylo *prozatím* dítěte vráceno, ale přišla doba, že Nejvyšší její oběť skutečně vymáhal. „Pro nás lidi a pro naše spasení“ (Kredo) Beránka Božího počala a zrodila — lze říci: *zrodila ho pro Kalvarii*, pro kříž. To byla velká a vznešená úloha Matky Spasitele, to její povolání, to úřad, pro nějž byla stvořena. To jest první důvod, jenž ji vedl na Golgotu. Protestanté přirozeně nevidí v přítomnosti sv. Panny pod křížem víc než poslední sbohem matky „synovi, jemuž se duchem odcizila . . . k jehož úmrtímu loži ji vedlo mateřské srdce, jehož láska a soucit v takové chvíli ožije, syn jí dává sbohem, a tak končí bolestná tragédie smírně.“

Druhý důvod, jenž vedl sv. Pannu na Kalvarii, byl ten, že *zastupovala všechny vykoupené*, tedy celé lidstvo. Stejně před lety v Nazaretě vyjednávala s andělem jako zástupkyně veškerého člověčenstva, *jménem* celého lidského pokolení. Vraťme se k onomu starostovi; klade-li se základní kámen nebo odevzdává-li se zbudovaná škola „svému účelu“, t. j. osadě, pro jejíž občany (případně děti) byla postavena, jest nanejvýš přiměřeno, aby tu starosta byl přítomen a školu převzal jménem obce jako její delegát nebo zástupce. Podobně jest přiměřeno, aby předseda spolku jakožto jeho

zástupce převzal jménem celého sdružení z rukou světitele prapor. Maria Panna jakožto nejvznešenější člen vykoupeného lidstva *přijímá* poklad zásluh, zjednaných obětní smrtí Kristovou jejím duchovním dítkám. Skrze Marii *vešlo* lidstvo *ve spojení s Kristem*, a to v Nazaretě počítím z Ducha sv., tak jako rodina vchází ve spojení s králem skrze sestru, kterou si král zasnoubil. Skrze Marii *trvá* lidstvo ve spojení s Kristem, skrze Marii se dostalo vykoupeným i *podílu* na zásluhách Kristových. Ratolesti jsou spojeny a souvisí s kořenem skrze kmen, a jest přirozeno, že skrze něj čerpají z kořene i život . . . životodárná míza proudí do nich jedině jím. Podobně skrze Marii s Kristem souvisíme (jsme spojeni, zpřízněni), a zároveň čerpáme skrze ni život z jeho Srdce — zásluhy Kristovy jsou tak zprostředkovány „organicky“, živoucím způsobem. Spojena s Vykupitelem tělesně a pokrevně v početí a zrození, spojena s ním smýšlením (afektivně) pod křížem, totiž vírou, podrobeností pod vůli Otce, odevzdaností, jeví Matka Bolestná totéž obětní smýšlení jako Spasitel — a toto smýšlení jest *duší* každé oběti, jako dar možno nazvat tělem oběti.

Tak se stává sv. Panna druhotnou *spoluzáslužnou* příčinou spásy (Scheeben; *meritum de congruo*). To znamená: co nám Kristus zjednal na kříži svou zásluhou, to nám může Maria zjednat svou prosbou, a sice proto, že měla takovou účast na jeho oběti.

Nechť nám spásu přinesou
bolestné slzy Matky tvé,
ježto by smýti stačily
celého světa zločiny. (Liturgie.)

Tím nepřidala sv. Panna novou moc a sílu zásluhám Kristovým, aniž je jakým způsobem doplnila. Analogii v liturgiích skýtá asistence jáhna při mši sv. Liturgicky jest jáhen zástupce lidu a jako takový přináší na oltář obětní dary, chléb a víno. Proměna v tělo a krev Páně, tedy *úkon obětní*, jest vyhrazen pouze obětujícímu knězi. Jáhen jest však zároveň posvěcený pomocník kněze, a jako takový po dokonání oběti rozděljuje nebo pomáhá rozdilet obětované tělo Páně (podáváje věřícím sv. přijímání). Tato druhá funkce má důvod v první. Proto jest Maria rozdatelka milostí (odezíraje od důvodů, jež uvedeme v kapitole Maria Prostřednice, jež jsou rozhodující a hlavní). — Co právě řečeno, možno

nazvat třetím důvodem: *Prostřednice* milostí byla přítomna úkonu, jímž zaslouženy všechny milosti, které budou jejím rukám svěřeny a jež bude ona z vůle Boží zprostředkovávat vykoupnému lidstvu.

Čtvrtý důvod, jenž vedl sv. Pannu pod kříž: její přítomnost na Golgotě byla Vykupiteli *odprošením* a dostiučiněním (*reparatio*) za urážky, jichž se mu tam dostalo. Dokonalou náhradou za urážky a bolesti, jež Kristus pro nás vytrpěl, mu nemohl a nemůže dát nikdo — musil by mu být roven a vytrpět pro něho to, co on za nás, nebo mu získat to, co on nám — všecko věci nemožné. Ale do jisté míry a v jistém smyslu možno mluvit o dostiučinění Ježíšovi zjednaném. Kdyby byl na př. Šimon ochotně a radostně nesl kříž Kristův, byl by tento pomocník Spasitelův učinil, co v jeho moci bylo, a sdíleje se s ním o břímě a pohanu kříže, hláse se veřejně za učedníka potupeného Ježíše, byl by mu tím skutkem dal do jisté míry jaksi náhradu za urážky mu činěné.

Jaksi . . . Nejdokonalejší dostiučinění a odprošení, jakého byl kdo schopen, mohla dát Vykupiteli jediné sv. Panna, Matka Boží, Neposkvrněná, bez stínu viny a hříchu, se srdcem hořícím nejmocnější a nejčišší láskou. Nejvznešenější (po Ježíšovi) bytost, jež z rukou Tvůrce vyšla a nad níž není vznešenější mezi lidmi na zemi ani mezi anděly v nebi, stála pod křížem Spasitelovým, a svou účastí na jeho bolestech mu byla náhradou a odčiněním (ovšem inadekvátním, neúplným) všeho, co Pán od svých tvorů zakoušel. S jejím dostiučiněním spojujeme i my své kající skutky, jež mají týž cíl, totiž napravit a být Pánu odprošením za urážky jemu činěné. Všechn sebezápor, od pátečního postu a adorační hodiny až k úplnému celoživotnímu zasvěcení v řeholi nebo utrpení a smrti mučedníků, od trpělivě snášené nemoci a jiných křížů až k heroické lásce nepřátel, to vše, spojeno s obětní smrtí Páně, mu má a může být náhradou.

Tys na kříži, můj Ježíši,
mne objal láskou nejvyšší;
tys snášel muky, hanu zlou,
a umřel smrtí bolestnou.

Tys pro mne cedil drahou krev,
jenž zasloužil jsem trest a hněv,
a to vše pro mne hříšného,
tvé lásky málo hodného.

I já chci trpět pro tebe,
ne abych přišel do nebe,
jen bych ti mohl osvědčit,
že chci tvou lásku oplatit.

Za lásku tobě lásku dát,
tě čistou láskou milovat,
se obětovat za tebe,
a nežádat nic pro sebe.

(Modlitba sv. Frant. Xav.)

Konečně *pátý* důvod, ačli není již obsažen v druhém. Vyjádříme jej slovy Alberta Vel. (Sup. Missus q. 148; suppos. de Laud B. M. V. III. 12): „V Marii jediné stála tehdy církev. Aby podíl na utrpení Kristově (*compassio*) byl dokonalý, je třeba dvou věcí: víra v Ukřižovaného a soustrastná trpící láska k němu. Fariseové neměli to ni ono, andělé měli první, apoštolé a ženy druhé, Maria Panna jediná obojí . . .“ Jest svorné tvrzení Otců, že ona jediná uchovala pevnou víru v oněch hodinách, kdy víra všech se zatměla. Ona jediná věří pevně, že její Syn jest Mesiáš a Vykupitel lidstva, že scéna na Golgotě neznamena vítězství nepřátel nad nenáviděným rabbi a konec životního díla Kristova, nýbrž *cíl a dokonání* jeho poslání, totiž spasení lidstva. Pán chtěl, aby aspoň jeden člen vykoupeného lidstva byl jeho obětní smrti přítomen s pravým pochopením toho, co on na oltáři kříže konal, a to byla jeho svatá Matka — i tímto způsobem zastupovala lidstvo — asi jako onen starosta při otevření školy děkuje státu jménem dětí, jež jsou snad přítomny, ale nechápu dokonale dobrodiní, jehož se jim dostává.

Ten, jenž v hodinách smrtelné úzkosti v zahradě žádá učedníky, aby s ním bděli, jenž přijal od Otce anděla útěchy, vidí pod křížem alespoň jednu bytost, jež s plným porozuměním jeho oběti stojí mu na blízku a s vděčností hledí na jeho svaté rány. Má tedy pravdu, kdo tvrdí, že pohled na trpící Matku byl Spasiteli zvýšením jeho bolesti, i ten, jenž soudí, že její přítomnost mu byla útěchou. Maria ví dobře: Ježíš svou smrtí přemůže smrt — starý had „ho zraní na patě, a on mu rozdrť hlavu“ (Gn 3. 15, viz I. 84 n). Co učinila Marie Bethanská na Květnou neděli s alabastrovou nádobou „k pohřbu Kristově“, stalo se na Golgotě: satan zamýšlel zničit Krista, ale rozlomil jen jeho tělesnou schránu — schránu, jež skrývala poklad milostí, a tento poklad do-

tud ukrytý stal se rozlomením schrány všem přístupný a jeho vůně naplnila celý svět. Maria na Golgotě jest nám tudíž vzorem, jak máme my být přítomni dennímu obětování a zpřítomnění oběti kříže. Osvícení Duchem sv. chápeme, co mše sv. jest. Čeho se nedostalo od ostatních přítomných Kristu na Golgotě tehdy, nechť mu skýtá s porozuměním víra a láska vykoupených, shromážděných kolem oltářů jeho církve a hledících na obětovaného Beránka přítomného pod svátostnými způsoby.

C

Věřícímu vyznavači Kristovu jest utrpení Mariino *školou ctností*, stejně jako utrpení Kristovo. Už jsme se zmínili o tom, kterým ctnostem se může a má učit od Bolestné Matky Spasitelovy. Učit se nésti kříž, učit se trpět — kdo by řekl, že to již dovede, nevím, zda se dobře zná. Nepopírám, že toto umění si osvojili nejen světci, nýbrž i přemnohý prostý muž, prostá žena; spíše je najdeme v chatrčích než v palácích. Beze sporu jest známkou velké dokonalosti a mravní síly, kdo to dokáže. Sv. Bonaventura nazývá kříž knihou: „Je třeba vzít kříž jako knihu, již jsme vzdělávání. Knihou moudrosti jest Kristus, a tato kniha nebyla otevřena leč na kříži. Tuto knihu musíme vzít, abychom pochopili tajemství moudrosti Boží . . . v této knize jest napsána veškerá moudrost Kristova. K čemu jest napsána kniha tato? Jistě jen k tomu, aby nás vysvobodila od věčného zavržení . . . Až budou na soudě knihy otevřeny, až kniha života tě ukáže, jakým jsi, až kniha svědomí na tě bude žalovat, pak jedině kniha kříže tě osvobodí (accusabit — excusabit). Mnozí mají tuto knihu (kříže) zavřenou a jsou proto nemoudří, protože nepohlédnou opravdově na kříž, leda teprve v hodinu smrti. Nejlépe jest stále o kříži rozjímat. Nikdo nedojde pravého pochopení Písem leč skrze kříž, protože v kříži jest manna a sladkost. Kříž Kristův má nám být knihou moudrosti . . . hledíme-li na osobu trpícího, učíme se, jak máme milovat . . .“ (In Fer. VI. Parasc. s. 2.)¹

¹ O příkladu, ježž nám sv. Panna celým životem dává, lze užít slov téhož světce, Bonaventurových (De sex alis Seraphim 5): „Raději posloucháme (a následujeme!) toho, jehož milujeme . . . Láska jest rozkošnější, je-li spojena s úctou . . . Mnozí by byli lepší, kdyby měli na očích lepší vzory ctností (života, vitae). Z bezvadných exemplářů se opisují bezvadné knihy, z porušených (plných chyb) porušené.“

Kterýsi náš básník praví:

„Děj země jest krátce jen vyprávěn,
jak píseň krátce se skládá:
vylétla jiskřička z plamene,
zčernalá zase zpět padá . . .²“

Tak krátká to, kratičká písnička,
a může být ještě kratší:
veliký lidské jest lásky bol,
a několik slov naň stačí.

Snad stačila sloka by jediná,
snad jediné slůvko pouze:
do písně se to tak krátce dá,
a žije se to tak dlouze.“

(Kosmické písně.)

„Který pro nás ukřižován byl . . .“ Jediné slovo, kratičké slovo . . . Denně je opakujeme: „Trpěl pod Pontským Pilátem, ukřižován, umřel a pohřben jest.“ A mohlo by být ještě kratší, ba stačilo by slůvko jen jediné: kříž — Golgota — Velký pátek — a sotva tušíme, když toto slovo v modlitbách opakujeme, co bolesti a co lásky v sobě skrývá. Knihou moudrosti jest nám kříž Kristův — ba knihovnou vši nadpřirozené moudrosti: knihou lásky, knihou trpělivosti, knihou poučující nás o zlobě hříchu, o ceně duše, knihou svatosti toho, jenž jest hříchem urážen, i spravedlnosti toho, jenž hřích trestá. „Kniha . . . jejíž počátky věčné, jejíž podstata neporušitelnost, jejíž poznání život (přináší život), jejíž písmo nesmazatelné, jejíž nauka snadná, jejíž hloubka nevyzpytatelná, a jediné slovo (kříž) obsahuje všecko!“ (Bonav., *Lignum vitae* 46.)

„Ó Pane, srdce mé zraň svými ranami, a mysl mou opoj svou krví, abych tě viděl vždycky pro mne ukřižovaného, kamkoli se obrátím, a načkoli pohlédnu, ať se mi jeví tvou krví zružovělé.“ (Bonav., *Soliloq.* 4.) Těmi slovy vyjadřuje světec poslední ctnost, které se máme kromě vyjmenovaných naučit ve škole Matky Bolestné: soustrastné lásce k trpícímu Spasiteli. Naše láska spojená s láskou Mariinou

² Básník má na zřeteli theorii Laplaceovu: země před miliardami let vznikla ze žhavého slunce sama žhavá, a po milionech let vychladlá („zčernalá“) zase do slunce padne.

může a má být Pánu nepatrnou sice, ale přece jemu milou odplatou za jeho nekonečnou lásku a zároveň odprošením — nemůžeme „Zmučenému našemu“ (Bonav.) jiného dát než těšit ho svou láskou po příkladě Bolestné Matky. To jest hluboká myšlenka, kterou v nedostiznou poesii oděl autor sekvence *Stabat Mater*:

„Svaté rány těla jeho,
v mukách na kříž rozpjatého,
vtiskni mocně v duši mou:
nechať strasti tvého Syna,
jimiž smyta naše vina,
sdílím myslí upřímnou.

Dej mi s tebou zbožně lkáti,
Zmučeného litovati
v žití každé hodině:
s tebou podle kříže dlíti,
s tebou v slzách sdružen býti
žádám sobě jedině.

Panno panen nejsvětější,
splň mou tužbu nejvřelejší,
dej, ať s tebou stále lkám,
v duši své ať odevzdaně
nesu smrt a muky Páně,
jeho rány rozjímám.

Zraněn mukou Syna tvého,
ať jsem láskou kříže jeho,
jeho Krví opojen . . .”

„Vejdí do archy branou (kterou ti kopí vojínovo otevřelo), vejdí až k Srdci samého Ježíše a tam spojená (přeměněna, transformata) s Kristem a proniknuta kopím lásky nic jiného nežádej, leč abys mohla i ty s Kristem na kříži zemřít . . . Viz nakloněnou hlavu, rozpjatá ramena, aby tě objal, ruce probodené, aby ti cokoli daroval, srdce otevřené, aby tě miloval, tělo napjaté, aby se ti celý věnoval. Kdykoli zakoušíš nějakou hořkost, ponoř ji do krve Kristovy . . .” Tak oslovuje serafínský učitel věřící duši. (Bonav. *De perf. vitae* 6.)

Že konečně jest Matka Bolestná patronkou šťastného skonání, ví každé věřící dítě (str. 377).

Věčných plamenů mne ochraň;
Panno svatá, mne se zastaň
v posledního soudu den.

Kriste, až můj život zhasne,
na prosby své Matky jasné
dej mi palmu vítěznou:
v prach až tělo rozpadne se,
dej, ať duše má se vznese
v rajskou slávu nadhvězdnou.

P. Auriemma vypravuje o dívce, pasačce, která mezi tím, co pásala stáda, zdobila květy a věnci kapli sv. Panny na blízkém pahorku. Onemocněla, cítila, že smrt není daleko, ale domácí zaměstnaní pracemi na poli nevěnovali jí ani nejnnutnějšího ošetření; aby jí zavolali ze vzdálené fary kněze, k tomu se na její prosby nikterak neměli. Leží opuštěná v chatrči podle silnice. Co dělat? Nezbývá, leč se obrátit s prosbou na tu, kterou celý život milovala. Znenadání vstoupí dva misionáři. Unavení dlouhou cestou červencového dne chtějí si vyprosít trochu vody. „Sama sv. Panna vás ke mně posílá . . .“ Jeden vyslechl její sv. zpověď, druhý zatím přinesl Velebnou Svátost, a dívka vydechla duši s úsměvem ve tváři a se slovy: „Ó milostivá, ó přívětivá, ó přesladrká Panno Maria.“

Jeden misionář našeho řádu razí si cestu jihoamerickou prerií. Tyto ohromné louky do nedozírna se táhnoucí, porostlé travou mnohdy sahající až nad hlavu, jsou nebezpečnější než les . . . tam lze daleko snáze zabloudit. Jak možno se orientovat, když není pahorku, na nějž bys vystoupil, není stromu, není věže? Najednou slyší na blízku vzdech. Zastaví se, slyší opět, jde po hlase, rozhrne trávu, a vidí na zemi jinocha zápasit se smrtí. Snad zabloudil a únavou klesl, teď umírá v bezvědomí. Co dělat? Je věřící katolík? Může mu dát rozhřešení? Rozhalil mu oděv, a na prsou spatřil medailon sv. Panny, a sice, jak patrně, odznak Mariánské družiny. Možná, když ten jinoch klesl k zemi v pusté prerii, kde nebylo na blízku člověka, prosil Královnu nebes za smilování . . . Že ho vyslyšela, nedověděl se již na této zemi. P. Löhr T. J. vypravuje o mariánském sodálovi, jenž v Čechách při požáru postižen těžkým úrazem . . . před smrtí prosí, aby mu zazpívali Magnifikat, píseň Matky Boží. Pergolese vydechl duši v kostele, když po prvé slyšel svou kompozici Stabat Mater.

XXVIII. VESEL SE, NEBES KRÁLOVNO . . .

*Který v tvém lůně spočíval, dle slova svého
z mrtvých vstal. (Liturgie.)*

A

Již dvakráte slunko zapadlo od chvíle, co Pán na kříži vydechl a co jeho tělo vloženo do hrobu, po druhé se zase chystá vyjít a svítit nevěřícímu městu, nad jehož hroznou svatokrádeží předevcírem zastřelo tvář. Nedělní jítro . . . Na Golgotě ještě stojí tři kříže, také ten, na němž spáchána bohovražda. Pouhých 25 metrů od Kalvarie skalní hrobka, uzavřená kamennou deskou, úředně zapečetěnou, a před hrobem sedí čtyři římsí vojáci, baví se a při tom jestřábím zrakem pozorují okolí . . .

Ještě než se rozednilo, vydala se na cestu ke hrobu četa žen. Nemají tušení, že nesmějí prokázat Pánu poslední službu lásky, k níž neměly kdy v pátek večer . . . nevědí, že přístup k tělesné schráně drahého a milovaného zesnulého jest naprosto zakázán. Evangelisté (všichni synoptikové) nám jmenují ony ranní poutnice, a pomíjejí při tom jméno té, která byla zesnulému Mistru ze všech nejbližší a nejdražší. Co znamená toto skoro ostentativní mlčení o sv. Panně? „Maria ke hrobu nešla“, to chtějí říci, a my víme, proč. Láska vedla učednice do Josefovy zahrady, víra zdržela Matku Boží v městě, v jejím pokojíku, víra, jež v onu smutnou hodinu usnula v srdcích všech a našla jediný útulek v srdci jejím, víra přesvědčená, že v hrobě nemůže nikterak skončit život ani dílo toho, jenž přišel na svět spasit lid svůj od hříchů jejich (Mt 1. 21).

Bolestná Matka byla snad na modlitbách jako kdys v Nazaretě . . . myšlenkami na Golgotě, rozjímá o nekonečném Božím milosrdenství, jež takovou oběť přineslo z lásky k ztraceným, a v myslí se jí zase vybavují velkopáteční obrazy: tělo jejího božského Syna, na kříži rozpjaté a pak jí do lůna položené, jeho rány, jeho hlava věnčená trnovým diadémem . . . tak Bůh miloval svět!

Tu stojí před ní naráz neočekávaně ten, na něhož myslila . . . Ježíš, živý, vzkříšený, oslavený . . .

Rány jeho jsou zhojeny,
stkví se jak drahé kameny.
Tvář ubledlá a zsinálá

jako blesk slunce vydala.
Tělo, jež nahé viselo,
v rouchu se slávy zastkvělo. . .

Jakou radost zakusila vdova naímská, když zesnulý syn na slovo Kristovo vstal a ona jej přivinula živého na srdce, toho, jehož už jako neodvolatelně ztraceného oplakávala! Jaká radost z nenadálého shledání s těmi, kteří jsou nám drazí a kde jsme ve shledání již nedoufali! Bartoloměj Diaz se vrací od Mysu Dobré naděje, a v jedné zátočině uzí loď . . . před časem byl od ní bouří odtržen a pokládal ji za ztracenou, zmizelou ve vlnách. Tři postavy vysílené únavou a hladem jako stíny se vlekou po palubě, a jeden z nich vydechl duši v jeho náručí — radostí z netušeného setkání!

Shledání Mariino se zmrtvýchvstalým Ježíšem! . . . Čím zraněna hlouběji, tím rozradostněna mocněji, a čím více její srdce krvácelo, tím větší blaha teď zakoušelo. Nebylo větší radosti nad radost její, tak jako v pátek nebylo nad její bolest větší žalosti, a obojí proto, že nebylo větší lásky. Oslava Ježíšova — radost Mariina. Vylíčit blaho panenské duše přesvaté Boží Rodičky není nikomu možno; jen tušit můžeme, co asi její srdce zakoušelo. Církev vplétá toto první tajemství vítězného růžence jako pátý květ do věnce sedmi radostí nejbl. Panny.

Že se vzkříšený Spasitel své neposkvrněné Matce zjevil, a sice dříve než komukoli jinému, jest obecný náhled Otců. Evangelia se nám sice o tom nezmiňují ani slovem. Jejich úkol jest podat světu nezvratné důkazy zmrtvýchvstání Páně, a za svědka této události se nehodila jeho Matka, nehledě k tomu, že nebyla povolána, aby hlásala víru Kristovu světu jako apoštolé. „Nikde se evangelisté nezmiňují o Marii, když jednají o zmrtvýchvstání Páně, což nutno přičíst řízení božské prozřetelnosti Ducha sv. Neboť kdyby ji byli uvedli jako svědka zmrtvýchvstání, mohlo by se zdát, že hledá slávu svou, a víra ve vzkříšení byla by nevěřícím podezřelou.“ (Jiří Nikom., *In Virginis in sepulchro assistentiam.*) Nadto sdělují evangelisté přiměřeně účelu, který svým vypravováním sledují, jen o „oficiálních“ zjeveních Páně, nikoli o těch, jež mají ráz soukromý (k nimž bychom mohli snad přičíst i Jakubovo 1 Kor 15. 7). Vzdálena svého Syna po všechna léta jeho veřejného mesiášského působení, nemísíc se nikdy mezi zástupy ani mezi jeho učedníky, ba ani mezi ženy, jež ho na misijních cestách doprovázely, vy-

stoupila za svého úkrytu jen na krátko: ve svatou chvíli, když na oltáři kříže dokonával oběť, k vůli níž se jejím synem stal — a pak zase ustupuje do skrytosti. Ani ve večeradle ani na břehu Genezaretského jezera ani na galilejské hoře, kde se Pán zjevil asi 500 učedníkům (Mt 28. 16, 1 Kor 15. 6), nevidíme jeho Matku. Po čtyřicet dní se zjevoval svým věrným, mluvil o království Božím (Sk 1. 3), zasvěcoval je do jejich apoštolského úřadu, dával jim pokyny na cestu mezi národy, jimž měli hlásat jeho jméno, poučoval je snad i o svátostech . . . všechno věci, jichž podle vůle Otce byla Maria svým působením vzdálena. Zjevil se i jí vícekrát za oněch čtyřicet dní? Nevíme — — —

Přišel čtyřicátý den, chvíle rozloučení. Pán opustí trvale svou viditelnou přítomnost zemi, a opět bylo třeba, aby jeho nanebevstoupení bylo zaručeno nade vši pochybnost svědectvím jistým a věrohodným. Pán se naposled učedníkům zjevuje, tentokrát zase v Jerusalemě, kam se všichni z Galileje (pravděpodobně na rozkaz samého božského Mistra) odebrali. „Čekejte v městě, dokud nebudete oděni mocí s výsostí“ (Lk 24. 49). Pak odchází s nimi z městských hradeb na východ směrem k Bethanii. Kolikrát s ním touto cestou šli za šťastných dnů, kdy s nimi v těle smrtelném obcoval! Naposled před šesti týdny, v noční tmě matně ozářené měsíčním leskem; za jakých okolností! S jakými pocity! Dnes májový den, v plném jasu palestinského jarního slunce . . . vítěz nad smrtí a peklem . . . není snad teď chvíle tak toužebně od nich čekaná, kdy konečně Mesiáš založí své království, království mesiášské, po němž lid toužil, království Boží, o němž Pán sám tolikrát mluvil? Ovšemže ta chvíle tu jest, ale ono založení bude docela jinak vypadat než si učedníci představovali. „Po nemnohých dnech budete pokřtěni Duchem svatým . . .“ (Sk 1. 5.)

Na vrcholu Olivetské hory . . . Pán zvedá ruce (Lk 24. 50), poslední požehnání, poslední pohled, plný vroucnosti a lásky, a mizí jejich zraku. Nezanedchá jich však sirotků (Jan 14. 18), pošle jim jiného Utěšitele, Ducha pravdy, a ten s nimi zůstane do skonání světa. Jedenácte — vždy jakási truchlivost se nás zmocní, když toto slovo v posledních kapitolách evangelií čteme — jedenácte stojí na vrcholku hory a hledí za Mistrem do nebes, a teprve na slova obou andělů sestupují a ubírají se do města. Nevzpomněli si snad, že před šesti týdny jich jedenácte také s hory prchalo na všechny strany, bez Mistra, jehož nechali v ruce nepřátel? . . .

Nanebevstoupení Páně . . . Od dětství jsme zvyklí na obrazech tohoto tajemství vidět i Matku Boží, jak spolu s apoštolý a snad i učednicemi Páně hledí za ním do nebes. Zevrubná úvaha nás však nutí, abychom se vzdali myšlenky od mladosti v mysli utkvělé. Nezdá se, že sv. Panna provázela božského Syna na Olivetskou horu, ba možno skoro s určitostí tvrdit, že jeho nanebevstoupení přítomna nebyla. Jeho odchod do nebeské slávy bychom mohli též nazvat oficiálním aktem, a tomu kromě vyvolených apoštolů, svědků to od Boha předurčených (Sk 10. 41; „kterž skrze Ducha sv. vyvolil“, Sk 1. 2) nebyl nikdo přítomen. Analogie s jinými tajemstvími života Kristova nás k tomu nutká, a zjevení vzkříšeného Spasitele se nelze jako analogie dovolávat; z povahy věci totiž plyne, že toho se mohlo sv. Panně dostat zvlášť, soukromě, bez svědků, což bylo nemožno při nanebevstoupení.¹ Krom toho nám zaručuje správnost našeho názoru vypravování Lukášovo. Jmenuje výhradně jen apoštolý provázející Pána na Olivetskou horu, andělé oslovují pozůstalé: „Muži galilejští“, čímž aspoň nepřímě naznačeno, že ženy ve svatě společnosti nebyly. Pomníme-li, že Lukáš se zmiňuje o ženách skoro vždy, když v průvodu Páně byly — na cestách, na Golgotě, u hrobu, — že hned po odchodu Spasitelově, vypočítává věřící, kteří ve večeradle shromáždění se připravují na příchod Ducha sv., činí zmínku o „bratřích Ježíšových a o ženách“ (Sk 1. 14) jako o osobách, jež se k apoštolům po nanebevstoupení Páně přidružily, stává se naše domněnka skoro jistotou. Zvláště padá na váhu okolnost, že mariánský evangelista se při scéně na Olivetské hoře ani slovem o Neposkvrněné Panně nezmiňuje, ač ji hned potom výslovně jmenuje — ji jedinou z celého sboru kromě apoštolů — to rozhoduje naši spornou otázku podle mého mínění skoro určitě.

Byla tedy sv. Panna ty dny v Jerusalemě. Neodešla z něho od velikonoc vůbec či ji vzal její duchovní syn s sebou do Galileje? Stalo-li se tak, zvěděla od něho i o rozkazu božského Mistra daného apoštolům, a jako oni a učedníci vydala se opět na cestu do Judska, snad ve společnosti učednic Páně, a sice velmi brzo, skoro čtrnáct dní před letnicemi, radostnými svátky, jež spolu s velikou nocí a slavností stán-

¹ Otcové, kteří svorně mluví o zjevení vzkříšeného Spasitele, jehož se sv. Panně dostalo, mluví velmi řídko o její přítomnosti na Olivetské hoře. Buď vůbec o věci mlčí nebo její přítomnost přímo popírají, a jen málokterí ji zastávají.

ků tvořily trojhvězdi na obloze bohoslužebného roku židovského. Rozloučil se s ní její božský Syn, než ze světa odešel? Poučil ji o svém odchodu? Podle toho, co jsme slyšeli o loučení v nazaretském domku při započetí veřejného působení (kap. 21.), jest dosti pravděpodobné, že tak učinil i tentokráte. Viděla událost na Olivetské hoře alespoň v extasi? Snad — to vše jsou jen domněnky. Jisto jest, že božský Spasitel jednal, jak vymáhala jeho moudrost a jeho láska, již svou panenskou Rodičku zahrnoval. Chtěl-li, aby jen slovo očitých svědků ji poučilo o tomto tajemství, nezbyvá leč říci, že až do konce života ji vedl ve světle víry, aby nám byla ona nejdokonalejším vzorem této ctnosti, v níž nám nemohl být vzorem on.²

Buď jak buď, jisto jest, že ty dny dlela Matka Boží v hlavním městě židovském. Zříme ji ve večeradle s malým hloučkem věrných Kristových na modlitbách očekávat zaslíbení Otce, slíbeného Ducha pravdy. Nepředstavujme si všechny shromážděné v jednom sále se sv. Pannou uprostřed, jak nám obrazy tuto scénu představují. Křesťanský umělec nemůže jinak leč Matku Boží a Královnu apoštolů posadit na čestný trůn doprostřed sboru, obklopenou učedníky Kristovými. Poesie a výtvarné umění ztělesňuje mnohdy ideu, nikoli vždycky historický fakt.³ Ve skutečnosti dlela podle židovského způsobu sv. Panna se ženami v oddělené místnosti, spojená s apoštolý pouze modlitbou. Petr předsedal celému kolegiu, Petr dal podnět k vyvolení dvanáctého apoštola, Petr se ujímá slova před shromážděnými zástupy, Petr jest hlava církve, apoštolé hlasatelé jména Kristova, sv. Panna neměla v církvi úřad prazádný. Byla vyvolena, aby Synu Božímu dala lidskou přirozenost, úkol neskonale vyšší a vznešenější než povolání apoštolů, nikoli aby křtila

² Božský Spasitel měl za živa patření na tvář Boží, a proto byla jeho duše víry neschopna, tak jako u nás pomíne víra, až budeme ve slávě zřít trojjediného Boha nikoli v zrcadle, nýbrž tváří v tvář.

³ Platí též o obrazech Nanebevzetí sv. Panny. Vývody, k nimž při tomto tajemství přijdeme, nemají za účel odmítat obrazy, kde apoštolé stojíce u prázdného hrobu hledí v úžasu k oblakům, kde vidí svou Královnu v lesku nebeské oslavy. Rozumí se — opětují ještě jednou — že takovou odchylku od historického fakta si může umělec dovolit, má-li k tomu závažné důvody, na př. jde-li mu o vyjádření idey. Totéž se týká na př. obrazů svatby v Káně, z nichž ani jediný nevyjadřuje událost věrně historicky (a sotva by to bylo tak snadně možné), nebo obrazů sv. Rodiny atd.

a kázala. Měla podíl na tajemství vtělení a vykoupení, což jest nevýslovně více než mít účast na řízení církve. Byla však matkou mladičké církvi, matkou v pravém slova smyslu, těšitelkou malého hloučku, a zároveň jediným svědkem nadpřirozeného početí a narození Ježíšova. Proto ji Pán nechal ještě na zemi, jen od ní, jak již řečeno, mohli apoštolé a evangelisté zvědět, co nám vypravují o dětství Kristově a o narození jeho Předchůdce. Učitelka evangelistů — ale jen v tomto smyslu, v žádném jiném. Jejich vlastním učitelem byl po odchodu božského Spasitele jedině Duch svatý.

„Proč, nejmilejší bratří, nešla s Pánem na nebe vstupujícím jeho Matka, jež ho objímala takovou láskou? Kdyžtě žádným mrakem hříchu nejsouc stísněna, žádnou skvrnou dotčena, nad oheň planula láskou, nad světlo se stkvěla čistotou? Zdá se být divné, proč se Synem ihned na nebe nevstoupila. Henocha předstihla čistotou srdce, nad Eliáše větší byla láskou; proč tedy s tím, jehož zrodila, do nebe neodešla? . . . Proč se tu zdržela, byť jen na okamžik? Proč byla odložena její svatá tužba, horoucnější nad oheň? . . . Tento odklad Matce nic nezmenšil, a světu přinesl (mnohé) ovoce spásy. Pán Ježíš chtěl totiž, aby po jeho odchodu k Otci apoštolé užívali její mateřské útěchy.“ (Amedeus Lausanský, de Vg. obitu et ass.)

Den letnic — víme, co ten den pro církev Kristovu znamená, víme, jaké dary Utěšitel apoštolům přinesl. Krátce se dají vyjádřit několika slovy: dar síly, zázraků, jazyků a prorocství, osvícení mysli a rozmnožení svatosti. *Dostalo se těchto darů i sv. Panně? Všech nebo jen některých? Jistě, že její přítomnost při seslání Ducha sv. nebyla pouhou obřadností, a že i jí Duch svatosti a pravdy svými milostmi obdařil, a to nade vši pochybnost v míře co nejhojnější. Které dary jí udělil, záleží především na jejím úřadě. Nepotřebovala daru jazyků⁴ ani zázraků, protože nebyla poslána hlásat jméno Kristovo národům. Obdržela dar prorocství? Víme již, že ve chvíli vtělení, v domě Zachariášově, osvícena Duchem sv. pronesla prorocství, jemuž co do důkazné síly a moci i co do vznešenosti obsahu nenajdeme mnoho rovných v celém Písmě. Ale potřebovala toho daru za svého života po nanebevstoupení Páně? Jisto jest, že tím hojněji*

⁴ Dar jazyků nelze pojímat tak, že apoštolé mluvili všude svou mateřtinou a že jim každý rozuměl. Viz komentáře k listu sv. Pavla ke Korintským. Sv. Marek jest nazýván (v prastarých pramenech) tlumočníkem Petrovým.

nade všechny ostatní se jí dostalo *posvěcení* duše a *osvícení* rozumu, t. j. rozmnožení svatosti a poučení o všech tajemstvích vykoupení, pokud jí byla ještě nejasná (srov. Lk 2.50). Komu by připadalo cizím, že božský Posvětitel záplavou milostí zahrnul především tu, jež od věčnosti byla vyvolena za jeho stánek a na kterou již tolikerou péčí vynaložil?

Život sv. Panny byl od té doby *život neustálého rozjímání* a kontemplace. Prosta všech starostí o vezdejší život, žila jen nebi a svému Synu. Jak dlouho ji Pán ještě na zemi ponechal? Nevíme. — Možná, že se dočkala prvního pronásledování mladičké církve, možná že byla svědkem první mučednické smrti pro Krista, možná že se dožila i Petrova zajetí a zázračného vysvobození, možná — — — Krom těchto bolestných událostí viděla však i radostné. Mladičká církev se rozmáhala víc a víc, hlouček věrných Kristových rostl den ze dne, věřící závodili ve vzájemné lásce i ctnostech, vše jim bylo společné, a Pán žehnal práci svých věrozvěstů. Zatím co oni kázali Krista, vykonávala sv. Panna úřad Prostřednice a podporovala je modlitbou, svolávala jejich pracem požehnání shůry, a všemohoucí moc i sílu její prosby nikdy neoslyšené zakoušeli na sobě již tehdy ti, které milovala, protože byli Kristovi. Denně se věřící shromažďovali k lámání chleba, t. j. k přesvaté oběti, a ze sv. přijímání čerpala hojnější milosti nade všechny věřící ona, Matka toho, jenž v Eucharistii přítomen.

B

Zbývá pojednat o dvojí otázce: jak rozumět slovům „Maria a Eucharistie“, a kde trávila sv. Panna poslední léta svého pozemského života.

Maria a Eucharistie . . . jak by nebyl vztah mezi touto svátostí a mezi sv. Pannou! Počala a zrodila toho, jenž jest v Eucharistii skutečně pod svátostnými způsoby přítomen. Zde není možno zevrubně o otázce pojednat, ale chci upozornit na nesprávné pojmání. Problém jest poněkud těžký a dosti hluboký, a mnohdy lze pozorovat, že se o jeho řešení pokoušejí lidé, jejichž znalosti mariologické je nikterak k tomuto úkolu neuschopňují. Čtu-li leckde, že v nejsvětější Svátosti v „jistém smyslu přijímáme tělo sv. Panny“, nutno odpovédět: v *žádném* smyslu, jelikož toto tvrzení jest naprosto nesmyslné. Jediné správné vyjádření jest toto: „Tělo, jež v Eucharistii přijímáme, vzal na sebe Kristus v lůně sv. Pan-

ny." Nebo způsobem již uvedeným: „Maria dala Synu Božímu tělo, které nám dává v této svátosti za pokrm našich duší.“

Z lůna Panny vyšlý zdroji (t. j. krev Kristova),
hříšnému Duch svatý strojí
z tebe lék, by neumřel . . .

Tělo, jež v nejsv. Svátosti přijímáme, jest do posledního atomu tělem Kristovým. Jako strom nemohu nazvat hlinou, protože jest vybudován z látek, jež kořeny ze země ssají, tak z nevčasné úcty k Matce Boží nesmíme mást pojmy a tvrdit věc, jež sama v sobě jest přísně vzato vyložený blud.

Druhá otázka: *Kde trávila sv. Panna poslední léta svého života?* Přítomnost při seslání Ducha sv. jest poslední historická zmínka Písma svatého o sv. Panně. Proč nám mariánský evangelista nic nesdělil o jejím skonání, kdyžť ji jistě přežil? Ve Skutcích obšírně líčí misijní cesty Pavlovy, a o Matce Boží ani zmínky! Místo obvyklé výtky, že nám Písmo sděluje málo o nejblah. Panně, měli bychom spíš následovat příkladu evangelistů, jimž šlo o jedinou věc: o rozšíření království Kristova, o záchranu nesmrtelných duší. To byl jejich velký cíl, a vše ostatní jim připadalo vedlejším. Co víme historicky zajištěného o osobě Spasitelově krom toho, co evangelia písemně zaznamenala? Zhola nic. Živé slovo Kristovo (poklad sv. víry) tradice uchovávala svědomitě, a proto jest právem proti husitskému a protestantskému bludu pramenem víry stejně oprávněným jako Písmo; ale nějakou událost ze života Páně marně bychom v ní hledali. Za převratů a zmatků tehdejších dob, za neustálého pronásledování zapomněly další generace docela na to, co současníci o životě Spasitelově věděli a beze vší pochyby vypravovali — jen slovo jeho učení, jimž žili a pro něž cedili krev, odkazovali dalším pokolením. Jen *víra* ve slovo nebeského Mistra zaručovala nebe a otvírala bránu nebeského Sionu, nikoli znalost té neb oné události jeho pozemského života. Máme-li nadto na zřeteli, že svatopisci psali z vůle Boží, osvětlení a vedení Duchem sv. („inspirování“), pak lze ještě podotknout: zaznamenali v evangeliích věkům budoucím jen to, co Bůh chtěl — nic víc.

Co platí o božském Spasiteli, totéž platí mírou ještě větší o jeho panenské Matce. Pro naši spásu nemá významu vědět, jak dlouho na naší zemi pobyla, kdy a kde skonala — následování jejích ctností jest nám cestou do nebe, nikoli

podrobná znalost dat jejího života. To však nepřekáží nikterak, abychom nebádali a nesnažili se historicky zjistit, co se zjistit dá. Několik otázek se naskytá: Kolik let žila sv. Panna po nanebevstoupení Páně? Kde trávila konec svého života? Kdy a kde opustila naši zemi?

Kolika let se dožila — nevíme. Staří spisovatelé, kteří o věci mluví, pocházejí ze staletí velmi pozdních, takže jejich tvrzení nemá vědecké ceny. Krom toho se rozcházejí docela, odhadujíce stáří sv. Panny od 50 do 80 let, při čemž je sestavují uměle, neopírajíce se o historické důkazy (protože jich nemají).

Kde žila sv. Panna — Na tuto otázku můžeme odpovědět skoro s jistotou: v Jerusalemě, svěřená Janovi.⁵ Všichni, kdož se touto otázkou zabývají, mluví výhradně o *Jerusalemu*; tam podle nich žila, tam vezdejší pout dokonala, tam byla pochována, tam se již od r. 400 její hrob ukazoval a uctíval, tam nad jejím (dočasným) hrobem postaven později i chrám k její cti.⁶

Jest sice pravda, že před r. 400 nenajdeme ani zmínky o tom, že v Jerusalemě zesnula a že tam byla i pochována; ale rád bych věděl, kolik zmínek najdeme z téže doby o tom, že žila a skonala v Efesu! Pro zajímavost uvádíme list Polykrata, biskupa efeského, papeži Viktorovi († 199). Aby zdůraznil slávu svého města, připomíná, že v něm byl pochován evangelista Jan a jedna dcera apoštola Filipa („prorokyně“); o sv. Panně však ani zmínky! Uvádíme proto, aby bylo patrné, že „argumentum ex silentio“ (nedostatek jakéhokoli svědectví ze stol. II. a III.) se dá uplatnit jak proti Jerusalemu tak proti Efesu.

Že pobyt sv. Panny v Efesu jest věc zhola nemožná, přesvědčí nás úvaha o několika datech. Kdy mohl Jan do Efesu

⁵ Sv. Pavel sděluje, že při návratu z Arabie do Jerusalema (r. 34 nebo 35), jež opustil před třemi roky vypraviv se do Damasku, aby zjímal věrné Kristovy, nesetkal se se žádným apoštolem kromě Petra a Jakuba (Menšího, jerusalemského biskupa, příbuzného Páně). Nebyl tedy Jan tehdy v Jerusalemě. Opustila snad již sv. Panna zemi? Či působil Jan po Palestině (snad v Galileji), jsa provázen svou duchovní Matkou? Nevíme. — Ti, kteří soudí, že sv. Panna skonala brzo po Nanebevstoupení Páně, mají v této okolnosti dosti silný důvod pro svou domněnku.

⁶ Při zkáze Jerusalema r. 70 bylo město docela vyvráceno a zničeno do základů. Mluví-li se o hrobu sv. Panny, pak by byla jediná možnost, že tradice uchovala v paměti *místo*, kde bylo tělo Matky Boží pochováno.

přijít? Efeskou církev založil na svých misijních cestách sv. Pavel, ustanovil tam za biskupa Timothea, jemuž poslal dva listy — druhý ze své druhé římské vazby, krátce před smrtí. Podle obvyklého tvrzení spadá jeho mučednická smrt do r. 67. Za kolik let po něm byl umučen Timotheus? Byl Jan jeho bezprostředním nástupcem? Otázky, jichž nelze zodpovědět. Zdá se však, že Jan nepřišel do Efesu před r. 86., kdy na rozkaz Domiciánův byl vypověděn na ostrov Pathmos. Při první krajní možnosti, velmi málo pravděpodobné, že totiž Timotheus zemřel brzy po svém mistru, tedy po r. 67., a že se tam Jan ihned odebral, by bylo sv. Panně 90 let (při narození Páně, jež padá do r. 6 před naší érou, bylo jí asi 15 let). Při druhém pravděpodobném termínu Janova příchodu do Asie by byla o 22 let starší, tedy přes 110 let.

Tvrzení o cestě do Efesu se vyskytuje značně pozdě. Pokud vím, první nesmělý hlas se ozval teprve ve XIII. stol. Teprve Baronius († 1607) a Tillemont († 1698) svou autoritou dopomohli tomuto názoru ke cti, takže Cornelius a Lapide a jiní výteční bohoslovci se ho přidrželi. Vědecké důvody, jimiž jej opírají, se však udržet nedají.

Ze IV. stol. však pochází apokryf (padělek) „Liber de Transitu B. M. Virginis“ (Kniha o skonání blah. Marie Panny). Jest to *legenda*, jež legendárním (někdy málo důstojným) způsobem líčí skon Matky Boží. Vědeckou cenu má potud, že jest svědectvím pro přesvědčení věřících IV. století, že sv. Panna žila a zesnula v *Jerusalemě*. Tento apokryf dokonce tvrdí, že Jan přišel z Efesu do Jerusalema k jejímu úmrtnímu loži. V řeckých menologiích čteme, že s Janem do Efesu odešla a tam zemřela Marie Magdalská — mínění ovšem nesprávné, stejně jako to, že ho tam provázela Matka Boží.

*

Při této příležitosti lze vsunout poznámku o privátních zjeveních. Pravdy, jež sdělil („zjevil“) lidstvu Bůh jednak sám (v ráji), jednak skrze proroky a konečně skrze vtěleného svého jednorozeného Syna (Žid 1. 1), tvoří poklad sv. víry („zjevení“, *revelatio . . . depositum fidei*), a těm jsme pod těžkým hříchem zavázáni věřit. Zvěděli jsme je sice prostřednictvím církve, ustanovené hlasatelky těchto pravd, ale věříme v ně nikoli pro autoritu církve, nýbrž pro autoritu Boha, věčné a neklamné pravdy, jenž je lidstvu „zjevil“. Ať se dovídám o těch pravdách studiem Písma sv., ať je dítko zví od matky na jejím klíně nebo věřící od svého duchovního správce při kázání, vždy v ně věříme jedině proto, že je zjevil a je zaručuje Bůh („propter auctoritatem Dei revelantis“).

Něco jiného jsou „privátní zjevení“, t. j. zjevení učiněné některé soukromé osobě. Trojí otázka se naskýtá: Jsou taková zjevení možná? Stala se či stávají se někdy? Jsme povinni v ně věřit? *Možná* taková zjevení jsou — proč by nemohl Bůh „mluvit“ (sdělit jistě pravdy) kterékoli osobě soukromě, uznal-li by tak za dobré? Nemá snad prostředků, aby nám to neb ono sdělil, či jest ho to nedůstojné? Jest v tom nějak omezen? Od koho?

Že se někdy taková zjevení stala, jest dokázaná věc. Upozornujeme jen, že se nesmějí pojímat tak, jakoby sv. Panna *osobně* sestoupila na zemi. Jako „Zjevení sv. Brigity“ byla jen *vidění* (celé drama utrpení Páně . . . snad nebude nikdo tvrdit, že Pán se dal před ní znovu ukřižovat? . . .), tak i zjevení B. Srdce Páně sv. Markétě Alacoque nebo zjevení Neposkvrněné Panny v Lurdech sv. Bernardě nebo andělské svěcení milostné kaple v Einsiedlu (ve Švýcarsku) byla jen vidění — nic víc. Kristus Pán není přec v nebi dítkem, jak se zjevil sv. Antonínu Paduánskému nebo Stanislavu Kostkovi, z jeho srdce nešlehají plameny, jak viděla omilostněná řeholnice v Paray le Monial, nesloužil mši sv. v biskupských paramentech (jak viděl sv. Konrád při zmíněném andělském svěcení) za asistence sv. Petra, Řehoře Vel., Vavřince, Štěpána atd., světců, kteří přec nejsou v nebi *s tělem* — platí o zjeveních světců vůbec! Tedy jen vidění. Jak ale je rozeznat od klamů dábelských nebo hallucinací, jež jsou v tomto ohledu dosti časté? Nejjistější kritérium jsou zázraky, jimiž obyčejně Bůh sám stvrzuje pravost takových zjevení, jak se dalo v Einsiedlu a děje dosud v Lurdech.

Jak si počínat k takovým zjevením? Velmi opatrně a zdrženlivě, zvláště dokud učitelský úřad církve nepromluví. Nezaručená vůbec odmítat, jak činil farář Peyramale v Lurdech a mexický arcibiskup při zjevení P. M. Guadalupeské v Mexiku, dokud neměli jistoty. Je-li některé privátní zjevení osvědčeno zázraky, bylo by *nerozumně* je popírat, tak jako není rozumné zásadně odmítat všechna bez rozdílu. Nicméně proti sv. víře *nehřeší* a tedy nevěry se nedopouští, kdo by jim upíral věrohodnost a v ně věřit se vzpíral. Žádné privátní zjevení nikdy nemůže být pojato do pokladu sv. víry a tedy nemůže být nikdo nucen, aby je přijímal jako pravdy sv. víry (*fide divina!*). Totéž platí o zázracích, jež světci konali nebo jež se dějí na jejich přímluvu. Církev jest neomylná, když někoho za světce prohlašuje; ale žádný zázrak, byť dosvědčen tisíci svědků a pojat do kanonisačního procesu nebo i do kanonisační buly, nezavazuje nás pod hříchem k víře (*fide divina*). Není kacířské (bludařské), jest však nerozumné popírat fakt (zázrak) najisto svědky dosvědčený.

Zaručená zjevení, na př. *guadalupeské* nebo *lurdské* a pod., se mohou sice v kázáních uvádět. Kde však jsou posluchači skeptičtí nebo nedosti nábožensky vzdělaní, jak bývá v městech, jest lépe zásadně od vypravování těchto a podobných zjevení upustit, protože by snadno mohli být uvedeni v blud, že tyto věci patří ke

článkům víry. Ve vědeckých dílech však by se nemělo stát, aby se kdo jako *důkazu* pro některou pravdu sv. víry dovolával privátních zjevení. K tomu, co lze číst v životě Panny Marie od Kateřiny Emmerichovy, podotýkám: 1. Maria de Agredo ve svých „Zjeveních“ tvrdí, že sv. Panna zesnula v Jerusalemě, Emmerichová ji nechává skonat v Efesu — které „Zjevení“ má tedy pravdu? — 2. Emmerichová (jejíž svatý život nemíníme nikterak uvádět v pochybnost, stejně jako život Marie Agredo) má přemnoho věcí společných se zmíněným padělkem „Liber de Transitu Virginis“, na př. že Duch sv. přenesl k úmrtnímu loži všechny apoštoly ze všech konců světa a vzkřísil na tu chvíli i ty, kteří již zemřeli (u Emmerichové na př. Jakuba staršího). — 3. Třebaže jest jisto, že Bůh zvlášť omilostněné duše obdaří někdy privátním „zjevením“, nesmí se věc pojímat tak, jako by visionářky byly čistě receptivní a pasivní; ani inspirace Písma sv. nebo assistance Duha sv. při učitelském úřadu církve (ochrana před bludem) se tak nesmí pojímat! Duše při takovém „zjevení“ může být a bývá spolupůčinná (rozumem, fantasií), a pak těžko rozeznat, co jest prvek božský a co lidský. To platí o všech zjeveních církevně schválených, na př. Brigity nebo Markéty Alacoque. Vzkazuje-li Pán po této světici Ludvíku XIV., že jeho voje vždy zvítězí, vyšije-li na prapory obraz Srdce Páně, nutno to prohlásit za subjektivní prvek, vložený do „zjevení“ od světice samotné — vždyť války dotyčného krále byly namnoze nespravedlivé, pocházejíce ze ctižádosti a majíce za účel rozmnožení jeho moci. O zjevení lasalletském nutno říci totéž — řeči sv. Panny se nám místy zdají málo důstojné, jsouce bezmála politicky zabarvené atd.⁷ Vidí-li jedna světice, že Pánu probodlí pravý, druhá, že levý bok, jest zjevno, že jejich fantasmie pracuje spolu a každá si představuje onu událost tak, jak je na to zvyklá. — 4. Dá-li církev takovým zjevením schválení, prohlašuje jen, že neobsahují nic proti víře a mravům. O historické a vědecké ceně tím nic nestanoví. Za starých dob bývala v tom ohledu kázeň církevní přísnější. Šlo-li o zjevné báchoroky, jako ve většině apokryfů, prostě je zakazovala. — 5. Jak dalece lze ve směšnosti dojíti, patrně z tohoto: Onen „Transitus“ vypravuje (v latinské recenzi), že Gabriel zvěstoval sv. Panně její brzké skonání a přinesl jí s nebe palmový list, Jan ho nesl při jejím pohřbu, a svatovítský chrám v Praze má v pokladu svých ostatků také „částičku oné palmy“, jak se lze dočíst ve staročeském martyrologiu ze XVII. století!

⁷ Abychom předešli nedorozumění, opakujeme: neprohlašujeme tato a jiná „zjevení“ za nepravá nebo dokonce za výplod fantasmie. Tvrdíme jen, že jest v nich často mnoho nebo aspoň něco subjektivního. Když celý svět psal o krucifixu v Límias, žádali jsme sami představeného našeho kláštera v onom městě, aby nám pověděl, co jest na věci pravdivé, a jeho odpověď zněla: „Je v tom hodně subjektivního.“

Něco jiného jsou *legendy*. Co do vzniku bychom je mohli přirovnat k národním písním nebo pohádkám. Vízí se často k nějakému milostnému obrazu, k nějakému místu, zvláště k životu a působení světců. Někdy mají jakýsi historický podklad, jindy ho postrádají, autor jest skoro vždy neznámý — nezaměňovat se sběratelem, jako byl na př. Jakub de Viraggio (Voragine), janovský arcibiskup, nebo Simeon Metaphrastes. Obyčejně těžko říci, kdy vznikly a jak vznikly. Básnický nadaný původce vyšperkoval poeticky život toho onoho světce, nečině nároku na to, aby jeho dílo bylo přijímáno jako historicky zaručená událost. Pozdější generace obyčejně pokládaly taková vypravování za skutečný fakt. Kromě legend docela bezcenných nebo malé ceny existují též takové, jež mají nemalou poetickou cenu, a těch může i dnes kazatel užít jako pěkné ilustrace, jen když upozorní, že jde o legendu a nikoli o skutečnost (viz na př. I. 51.).

K legendám lze přičíst apokryfy. Nazýváme-li je „padělky“, nechceme tím původce vinit z úmyslu podvádět jiné. Chtěje doplnit mezery ve zprávách evangelních, sestavil životopis Matky Boží (obyčejně jen část), opíraje se daleko více o vlastní fantasií než o nějakou více méně nezaručenou tradici. Zúmyslného podvodu se dopustil jen tehdy, prohlásil-li své vyprávění za dílo některého apoštola. Pro mariologii mají zajímavost tyto apokryfy: 1. Evangelium Jakubovo (I. 301), řecky psaná historie narození P. M. 2. Evang. o Narození P. M. 3. Kniha o narození P. M. a o dětství Spasitele, známá po celé západní církvi, s předešlým apokryfem pojata do spisů sv. Jeronýma. 4. Řecky psané evang. Tomášovo, známé už koncem 2. stol. (Irenej), obsahuje dokétské bludy. 5. Evang. dětství Kristova, arabsky psané, fantastické dílo. — O skonání P. M. jest zachováno několik apokryfů pod různými jmény (Jan, Josef Arimatejský, Melito Sardský). Těchto apokryfů (legend) užila první německá básnička Roswitha († po r. 1001 v ženském benediktinském klášteře v Gandersheimu) a zpracovala je v překrásné poetické vypravování (v leoninských hexametrech) „Historia B. Mariae V.“

XXIX. LITURGICKÁ IDEA SVĚTLA A NEJBL. PANNA

KE KAPITOLE VIII., XI., XII.)

Sedícím ve stínu smrti vzešlo světlo. (Is 9. 2.)

Idea světla ve vánoční liturgii jest až příliš hluboká, krásná a vábivá, než abychom ji pominout mohli mlčením.

Kristus — světlo, „*slunce spravedlnosti*“, pramen a původ života. Slunce, krásný obraz Bohočlověka a jeho postavení ve viditelném tvorstvu. Slunce, původ a zdroj všeho organického života na zemi. Kristus jest původce, dárce a pramen všeho nadpřirozeného života v duších. Obojí jest zřídlem života tím, že poskytuje a) světlo, b) teplo. Obojí jest nezbytnou podmínkou života. Bez slunečního světla — ať odezíráme ode všeho ostatního — jest zastaven pohon v chemických továrnách chlorofylových, t. j. v listech rostlinstva nemůže být prováděn asimilační proces, proměňující anorganické látky v organické (v cukr a škrob); anorganickou neasimilovanou potravou nemůže však žít ani rostlina ani živočich. Čím jest pára pro lokomotivu, tím jest sluneční světlo pro chlorofyl: týž může v listech „pracovat“ jen energií slunečních paprsků. Jak nezbytné jest životu teplo, patrně zvláště na (vyšším) živočišstvu. Nestačí jen „zevně“ se mu „pasivně“ podávat jako vlivu světla, nýbrž musí je i v sobě („uvnitř“, „aktivně“) vyvíjet, sic hyne.

Toto přirovnání by se dalo rozvádět bez konce. Otaž se jen, ve kterém lese svítilo slunko na stromy, z nichž zhotoven stůl, za nímž sedíš, domek, v němž bydlíš, tvé nářadí, tvé topivo . . . v kterém předhistorickém pralese „vyrostlo“ uhlí, tyto černé diamanty, pro kulturu neskonale důležitější než ony křišťálové z Afriky nebo Indie . . . bez nich nebylo by pecí, jež z rudy vylučují železo na tvé nástroje . . . ptej se, na které louce vykouzli slunko travinu ovečce, jež ti dala vlnu k tvému oděvu, pátrej po bavlníkových plantážích, kde pod vlivem slunka vyrostl materiál pro tvůj šat, hledej pole, kde hřejícími paprsky slunka uzrál len pro tvé prádlo nebo obilí pro tvůj stůl atd. „Vše, co máme a co na zemi existuje, jest darem slunce . . .“ Všecičko!

Teď snad chápeš, proč Kristus zván „sluncem“ nebo světlem našich duší. Všecky nadpřirozené milosti, do poslední, jsou jeho dar, po případě jeho vykupitelskou smrtí zasloužené. Čti jen, co o tom praví on sám při poslední večeři (Jn 14—16) nebo apoštol milosti na nesčetných místech, a co učitel milosti (Aug.) skoro na každé stránce svých spisů. *Kristus světlo* — tím, že přinesl pravdu, by svítila našemu zatmělému rozumu. *Kristus žár* — aby roznítil srdce, naplnil mrtvou duši životní silou a učinil ji schopnou konat skutky záslužné, žít vyšším (nadpřirozeným) životem, vzlét-

nout k nebi a tam též doletět: milost posvěcující a láska, skrze niž milost (omilostněná duše) jedná, působí, dýchá. *Světlo* víry jest nezbytná podmínka, *žár* lásky (milosti) jest víc. Nestačí tedy jen svítit, nutno i hořet, jako organismu (lidskému) nestačí vnější světlo, nýbrž musí vyvinout vnitřní žár. V liturgické symbolice nelze však valně užívat žáru, za to tím více světla, a to znamená v liturgii (pars pro toto) veškeren vnitřní nadpřirozený život nám od Krista zasloužený a z něho jako ze zdroje plynoucí.¹

Po tomto úvodě přistupme k vlastní úvaze. Jak jest idea světla v liturgii (zvláště vánoční) provedena? A jaký vztah má k sv. Panně?

Již v prvních nešporách velkého svátku (na Štědrý den) praví hymnus o přicházejícím Spasiteli:

„*Zář* Otce, *světlo* ze světla,²
v němž lidstvu naděj zasvitla . . .“

V matutinu (jitřních hodinkách) se opakuje v nejrozmanitějších obměnách idea: „Kristus — naše světlo.“ Hned „sluneční žalm“ 18. oslavuje východ slunka, jež té noci zazářilo světu, a v první lekci (Is 9) čteme: „Lid, jenž chodil v temnotách, uzřel *světlo* velké, a bydlícím v krajině stínu smrti vzešlo *světlo* . . .“ Stejně responsoria: „Dnes celý svět se proměnil v medotekoucí nebe, dnes *zazářil* nám den nového vykoupení a věčného štěstí . . .“ Pak půlnoční mše sv. . . . s unkcí nepřekonatelnou a s hloubkou nevytížitelnou se modlí církev: „Bože, jenž jsi tuto přesvatou noc *jasem*

¹ Připomínáme, že liturgický (církevní) rok není oslavou tajemství sv. víry, jak někteří soudí, chtějíce podle liturgické třídy (velikosti) svátků měřit i důležitost („velikost“) toho kterého tajemství. Den zasvěcený největšímu a základnímu tajemství, svatované a nerozdílné Trojici Boží, byl dlouho svátkem 2. třídy, a v prvním tisíciletí se vůbec neslavil. Druhé základní tajemství sv. víry, vtělení Páně, bylo až do Lva XIII. oslavováno svátkem 2. třídy (Zvěstování Panny Marie) a ještě dnes stojí liturgicky daleko za jinými svátky. Taktéž není církevní rok oslavou života Kristova, sic by musil svátek jeho vtělení mít první a *centrální* místo. Liturgický rok oslavuje *dílo našeho vykoupení*. Proto jeho ohniskem a střediskem, k němuž vše směřuje a v němž se všechno sbíhá, jest Pascha, t. j. velikonoce utrpení a zmrtvýchvstání Páně, tedy Velký pátek a neděle vzkříšení. Z toho plyne další důsledek: vánoce neoslavují prostě historickou událost narození Páně („narozeniny Ježíškovy“), nýbrž *příchod Vykupitele* — „den, kdy k nám přišla s nebe *spása*.“ Staročeské rorátní písně a staré koledy jsou důkazem, že naši předkové lépe chápali ducha liturgie a význam vánočních svátků než my ve 20. století. Srovnejme na př. píseň „Narodil se Kristus Pán“ s některými moderními koledami. „Člověk jest vykoupěn, radujme se . . .“, zatím co v moderní koledě Panna Maria „Jezulátko kolébá . . . halej, nynej . . .“

² Slova mešního kreda: „Bůh z Boha, světlo ze světla . . .“

pravého světla ozářil . . ."³ Epištoly všech tří mší sv. jsou komentář slov: „Objevil se Kristus, naše *světlo*.“ Communio: „*Světlo* ze světla.“ Introit druhé mše sv. začíná: „*Světlo* zazáří dnes nad námi . . .“, v oraci slyšíme slova: „ . . . jsouce ozáření novým *světlem* *vtěleného Slova tvého* . . .“, i v sekretě jest o světle zmínka. V evangeliu třetí mše sv. (věřícím tak milém, že si je vyžádali pro každý den jako závěr nejsv. oběti) praví orel mezi apoštoly: „V něm byl život, a život byl *světlo* lidí, a světlo v temnotách svítí a tmy ho neobsáhly . . . Bylo *světlo* pravé, jež osvěcuje každého člověka přicházejícího na tento svět . . .“⁴ V kanonu po celou oktávu se modlí církev: „ . . . slavíce přesvatý den, kdy neporušené panenství blahoslavené Marie světu vydalo Spasitele“, což jest obměnou slov mariánské preface: „Bl. Maria, povždy Panna . . . *světlo* věčné vylila v svět . . .“

Tím však předbíháme. Vraťme se k vánoční liturgii. Na betlemských nivách „*jasnost* Boží“ obklopila první adoratory — symbol světla, jež tu noc v jeskyni světu vyšlo. Zasvitlo prozatím jenom několika omilostněným duším, brzo se však zjeví celému světu, i pohanům: Zjevení Páně. „*Světlo* přivedlo magy ke *Světlu*“ (Efrém), a v epištole burcuje prorok spící Jerusaleme: „Vstaň, osvět se, Jerusaleme, neboť přišlo *světlo* tvé, a sláva Páně nad tebou vzešla. Neboť aj temnoty pokrývají zemi . . . nad tebou však vzejde Hospodin . . . a kráčeti budou národové ve *světle* tvém . . .“ (Is 60). V betlemské noci se zjevuje vtělený Spasitel jako člověk, dnes jako Bůh; slavnost *Zjevení Páně* jest svátek víry a milosti, světový svátek katolické (= světové) církve, svátek misí. Na východě nazýván „svátkem *světel*“, co do důstojnosti stál hned za nedělí velikonoční a svatodušní, a byl oficiálním termínem udílení sv. křtu.⁵ Povolání k pravé víře . . . všichni národové „žijící v temnotách“ hledí k pravému světlu, jež září celé zemi a spočívá na klíně panenské Matky.

³ „*Pravého světla* . . .“, jaký kontrast vůči temnotám pohanství tehdy a vůči bludičkám moderní filosofie dnes! „Abychom radosti tohoto *světla* požívali v nebesích, kteří jsme jeho tajemství poznali na zemi . . .“ Cíl, kam nás toto světlo vede: nebe — zatím co moderní bludičky falešné vědy vedou do močálu a k utonutí.

⁴ Vánoční stromek se *světly* má tutéž symboliku!

⁵ Překrásný rys ze zámořských misí (v Castilleros, stalo se r. 1934) viz na str. 113. O události docela rozdílné se dočítáme v análech kláštera clugnyackého. Tamější opat Petr Ctihodný, současník sv. Bernarda, byl při čtení martyrologia v předvečer Narození Páně tak uchvácen jako tento světec (str. 120), a sotva lektor dokončil čtení, ujal se slova, mluvil o tom, jak narození Spasitelovo právě slavnostně ohlášené bylo celá staletí před jeho příchodem ohlašováno proroky — při řeči se zahleděl k nebi, zmlkl, klesl k zemi. Spolubratři ho odnesli z kapitulního sálu do cely, klidně přijal svaté pomazání (před stol. 12. se neříkalo ni-

Třetí svátek vánočního období a zároveň jeho klausule: *Očišťování Panny Marie. Svátek světla okcidentu* . . . Idea světla jej proniká veskrze. Jeho název ve východní liturgii (Hypapante Domini, setkání Simeona — věřící duše — s Pánem) ukazuje, co jest jeho předmětem. Třebaže toto tajemství jest první bolest Panny Marie (předpověď Simeonova!) a přechod k bolestným tajemstvím velikonočního cyklu, slaví církev tento den jako svátek *radosti* (čtvrté tajemství radostného růžence). V evangeliu se nechte bolestné proroctví posledního patriarchy S. Z., a v kněžských hodinkách sotvaže najdeme zmínku o očišťování sv. Panny a o „obětování dvou hrdlíček“. Jak mše sv. tak officium se obírá jediné myšlenkou: Setkání Krista se Simeonem (s duší) a příchod Spasitele do chrámu — chrám jest v liturgii symbolem nebe, církve nebo *duše*.⁶ Pastýře k vtělenému Vykupiteli poslali andělé, magy k němu přivedla hvězda, nám (*každé duši*) ho přináší *Maria*.⁷ My jdeme vtělenému Světlu vstříc se světlem v rukou — význam hromničky jest hlubší než se obyčejně pojímá.⁸

Celou liturgií se stále jak červená nit dnes vinou slova Simeonova: „*Světlo* k osvícení pohanů . . .“ Co znamená toto světlo, dovidáme se z obřadů svícení svíc: „ . . . Jako tyto svíce zanícené viditelným ohněm plaší noční temnoty, tak nechať srdce naše osvícená neviditelným ohněm, to jest září Ducha sv., jsou prosta slepoty všech nepravostí: abychom s očištěným okem mysli své mohli vidět, co tobě se líbí a co naši spásu prospívá, a po zatmělých nebezpečích tohoto světa došli světla nepomíjejícího . . .“ Tak ve třetí modlitbě, a podobně i ve čtvrté a páté.

Kristus do duše, po případě Kristus do našeho středu, a dlí mezi námi . . . svým živým *slovem* a v *Eucharistii* — proto se drží posvěcené hořící svíce v rukou při *evangeliu* a po celý *kánon* až *k sv. přijímání*.

kdy „poslední“, nýbrž „svaté“ pomazání — zlovyk odkládat přijetí této svátosti vznikl v Anglii a rozšířil se na pevninu; před tím často bývala přijímána v kostele, kleče, t. j. když nemocný mohl ještě chodit), a klidně vydechl duši v hodinu, kdy se Pán narodil, když byla právě první mše sv. v jeho klášteře (1157). Jemu den narození Páně byl dnem narození pro nebe.

⁶ Invitatorium: „Aj přichází do svatého chrámu svého Vládce a Pán: plesej a raduj se, Sione, a jdi vstříc Bohu svému.“ Responsorium 1.: „Ozdob komnatu svou, Sione (duše lidská), a přijmi Krista Krále . . .“

⁷ Antifona na začátku průvodu: „Připrav komnatu svou, Sione, a přijmi Krále Krista: přivítej *Marii*, jež jest nebeská brána: neboť ona nese Krále slávy nového světla . . .“

⁸ Při křtu sv., odevzdáváje novokřtěnci svíci, praví kněz: „Přijmi hořící svíci (víry, naděje, lásky a dobrých skutků) a neporušenou zachovej křestní úmluvu, abys se všemi svatými mohl Pánu vyjít vstříc, až přijde k svatební hostině, a žil na věky věkův . . .“

Jak jest idea světla provedena v liturgii velikonočního období, naznačíme jen stručně. Již o vánocích jsme slyšeli, že „světlo v temnotách svítí a tmy ho neobsáhly . . .“, do vlastního přišel a svoji ho nepřijali. Velikonoční cyklus ličí tento boj temnoty proti světlu, jeho dočasné zatmění a konečné vítězství. Na Velký pátek zhaslo světlo světa . . . posvátný oheň na Bílou sobotu z kamene vykřesaný znamená Krista vyšedšího ze skalního hrobu. „Velká noc“ . . . obřady bělosobotní se konávaly v noci na neděli. Paškál, velikonoční svíce s pěti zrny, symbol vítěze nad smrtí s jeho pěti zářícími ranami mile svítí, a od ní rozsvěcují věřící svíce svoje, především neofyté, až celý chrám tone v lesku nesčetných světél — tím dramaticky naznačeno, jak se z Jerusalema ponenáhlu do světa šíří světlo víry ve zmrtvýchvstalého Vítěze nad peklem a hříchem. „Lumen Christi . . .“ Světlo Kristovo . . . světu pramenem života. Pěkný zvyk v některých krajích rozsvěcovat svíce ke mši sv. od věčného světla, zaníceného na Bílou sobotu od paškálu, vyjadřuje souvislost nejsv. oběti s tajemstvím smrti a *zmrtvýchvstání* Páně: Eucharistie v nás udržuje nadpřirozený život, nám od Spasitele jeho vykupitelskou smrtí zjednaný, při křtu sv. (přijatém na Bílou sobotu, jež byla oficiální termín k udílení křtu v západní církvi) nám udělený. Nejsv. Svátost udržuje a rozmnožuje tento *nový* život, jímž jsme byli připodobněni Kristu, povstavše jako on ze smrti hříchu k životu spravedlnosti.

Svátky Ducha sv. Dokonatele tuto liturgickou ideu světla dokonávají. V předvečer slavnosti se modlíme při mši sv.: „Uděl nám . . . aby *zář* jasnosti tvé nad námi zářila a *světlo* světla tvého srdce znovuzrozených osvícením Ducha sv. utvrdilo . . .“ Ve svátek samotný prosíme Ducha sv., aby srdce naše *osvít*il, v sekvenci pějeme:

Přijď, ó Duchu přesvatý,
 paprsek rač bohatý
     světla svého s nebes dát:
 přijdiž, otče ubohých,
 přijď, ó dárce darů svých,
     světlo srdcí našich, přijď!
 Ó ty *světlo* blažící,
 srdce v tebe věřící
     naplň svojí milostí:
 není *světla* ve světě . . .
 (nihil est in lumine, původní text).

Hymnus Veni Creator opěvuje tutéž myšlenku:

„Rač *světlo* v myslech rozsvítit,
 rač do srdcí nám lásku vlít . . .“

Nadto jest Duch sv. v obou zpěvech i v modlitbách tohoto dne nazýván *žárem, plamenem, ohněm* — jakož se byl i v podobě ohnivých jazyků nad apoštoly objevil.

„Zdroj živý, *plamen*, lásky dech
a posvěcení myslí všech . . .“ (Hymnus)
„Napraw, co jest zkřiveno,
rozněť, co jest studeno . . .“ (Sekvence.)

„Přiď, Duchu sv., naplň srdce svých věrných, a rozněť v nich *ohně* lásky své . . .“ Zde tedy nejen řeč o světle jako dosud, nýbrž o žáru. Nemíní se však ničící, spalující, vysušující vedro, nýbrž rozněcující a oživující životní teplo a žár (viz naše přirovnání v úvodě k tomuto pojednání). Tak v responsoriu ve čtvrtek svatodušní: „Přišel oheň božský, *nikoli spalující, nýbrž osvěžující*, ne stravující, nýbrž svítící: našel srdce učedníků připravená a čistá, a udělil jim dary milostí svých . . .“

Snadno pochopíme řeč liturgie, uvážíme-li, že právě Duch sv. jest (per appropriationem) princip nadpřirozeného života v duších. Zde se nespokojuje církev jen světlem („pars pro toto“), nýbrž zdůrazňuje zvláště tento druhý moment: nejen vnější světlo, jež osvěcuje, nýbrž vnitřní žár, jenž rozněcuje a činí duši (dosavad ztuhlou a mrtvou) schopnou života.

Nyní si všimněme, jaký *vztah* má k této *idei světla* *Neposkvrněná Panna*. V našich úvahách jsme stále zdůrazňovali myšlenku: „Maria — Prostřednice spásy“. To jest její úřad v díle vykoupení. Nuže — jest tato myšlenka vyjádřena i v liturgii, jež dílo vykoupení rok co rok mysticky a alegoricky znova prožívá, opakuje a našemu zraku dramaticky předvádí? Jak by nebyla! A sice přiměřeně stavbě církevního roku i liturgické poesii jest idea Prostřednice vykoupení („která *světlo věčné* vylila v svět“) mistrně a poeticky provedena v *adventě*, v době přípravy na příchod Páně.

Přiměřeně požadavkům poesie jest idea světla v adventní liturgii *latentní*. Ať pojímáme tuto dobu přípravy jako památku doby starozákonní a očekávání Osvoboditele lidstva z bídy nevědomosti a hříchu, anebo jako přípravu (hříšné) duše na příchod dárce milosti: v obojím případě jest „Slunce spravedlnosti“, věčné světlo pravdy a života, *skryto* — jak spravedlivým S. Z., tak hříšné duši. Liturgická poesie vymáhá tudíž, aby i myšlenka na toto světlo byla zahalena závojem a skrytá. Tím není řečeno, že se v liturgii neobjevuje anebo že jest z ní v adventě vyloučena. Naopak, je tu, ale ne zřetelně a zjevně, nýbrž musíme ji hledat jako semeno pod sněhovou pokrývkou v zemi skryté. Slunce ještě nevyšlo, my však hledíme k východu, kde se jistě dříve nebo později objeví, a vyhlížíme jitřenku, blahou poselkyni slunka, po případě červánky, z nichž se vyhoupne (I. kap. 13).

Jest sice i v adventní liturgii tu a tam zřejmá zmínka o světle. Najdeme ji na př. ve všech třech hymnech.

„Ó Tvůrce hvězd a vesmíru,
a věčné *světlo* věřících . . . (Nešpory.)
„Ty *osvěť* nyní srdce nám
a rozněť svatou láskou svou . . .“ (Jitřní.)

„ . . . nechť prchne všechen svůdný mam:
 již s výše *svítá* Ježíš sám . . .
 již *září* nová hvězda nám,
 by zapudila škodný klam.“ (Chvály.)

Taktéž v antifonách, a sice hned 1. neděli adventní: „Ejhle, Hospodin přijde, a všichni jeho svatí s ním, a bude v onen den *světlo* velké, aleluja.“ Tak 3. antifona nešpor, a k Magnifikatu pěje církev: „Aj, jméno Páně přichází zdaleka, a jeho *jasnost* naplňuje okrsek země.“

Ale, jak řečeno, to jsou zmínky po adventní liturgii ojedinele roztroušené. Hlavní důraz klademe na to, že idea světla jest v ní latentní. Všimněme si hned mše sv. 1. ned. adv. V epištole slyšíme kázání apoštola národů: „Bratří, hodina jest, abychom *ze sna povstali*. Nyní spása (světlo) blízko jest; *noc pominula, den se přiblížil* (blíží). Odvrzme tedy skutky temnoty a oblecme se ve *zbroj světla*. Jako *ve dne* počestně si vedme . . .“

Nejinak introit: „Cesty své, Pane, mi ukaž, a stezkám svým mne vyučuj . . .“ Prosba za poučení, za světlo zatmělého rozumu. Opakuje se v graduálu! V introitu a offertoriu „pozvedáme duši“ k Hospodinu, v evangeliu „pozvedáme hlavu, protože se blíží vykoupení naše“. V jitřních hodinkách rozjímá církev v responsoriích: „Ziraje do dále aj vidím moc Boží přicházející a jako mlha veškerou zemi pokrývající . . . Hleděl jsem ve vidění nočním, a aj, na oblacích nebes Syn člověka přicházel . . .“

V čem však tato latentní idea světla jest nejkrásněji vyjádřena, to jest neustálá zmínka o sv. Panně. Hned první neděli (statio ad s. Mariam Majorem) řada responsorií a antifon oslavuje panenskou Matku, takže po uplynulých nedělích posvatodušních máme dojem, jako bychom slavili nějaký svátek mariánský a nikoli neděli (officium de tempore). Ve druhém týdnu mariánské antifony umlkají, slavíme však vigílii, svátek a oktávu Neposkvrněného Početí, a třetího týdne kvatembrová středa i pátek opět činí dojem překrásných mariánských svátků a nikoli kajících dnů. Antifony mariánské jsou zase hojnější, a konečně poslední neděle (mše sv. Rorate) jakož i den před vigílií Hodu Božího: „Aj naplnilo se všechno, co pověděno bylo od anděla o Marii Panně.“

V tomto neustálém připomínání a oslavě sv. Panny jest skryta ona myšlenka věčného světla. Nemáme ho ještě, čekáme na ně, a Maria nám je podle odvěkého úradku Nejvyššího zprostředkuje. Co nám ve svátek Očišťování poví církev zřejmě (že nám ona Spasitele a s ním spásu přináší, jsouc nebeskou branou), to musíme z adventní liturgie vyčíst — zde jádro jest ukryto ve skořápce. Není však tak nesnadno ji rozloupnout. Maria jitřenka, z níž nám „vzejde slunko věčné spásy“, a Prostřednice tohoto věčného světla.⁹

⁹ Ve východní liturgii jest tato myšlenka rozváděna ještě krásněji. V nejrozmanitějších obměnách se opakují myšlenky: „Tys

Svátek Neposkvrněného Početí se vhodně slaví v této době přípravy. Než vyjde slunko, musí se objevit jitřenka! Ve svátek samotný jest církev docela pohřížena v rozjímání o tomto tajemství; oslavuje nikoli historickou událost, nýbrž jeho dogmatický význam (Neposkvrněná zasvěcena svému povolání, v milostiplné přípravě důstojný stánek přicházejícímu Synu Božímu, v ní obnovena ztracená důstojnost člověka, položen první kámen k budově naší spásy); ale mší svatou v předvečer svátku zase proniká myšlenka: „Z tebe nám vzejde slunko věčné spásy,“ po kterém toužíme a které čekáme. Communio praví: „Kteráž jest to, jež se ubírá jako vycházející červánek . . .“ a v evangeliu defiluje před naším zrakem celá řada patriarchů, rodokmen posledního syna starých králů, jemuž konečně dáno uzříti a být dokonce strážcem Mešiasovým.

V rorátní mši sv. jest verš k sv. přijímání vzat nikoli z evangelia,¹⁰ nýbrž z epištoly, což nebývá tak časté. Proč? Všimněme si

svícen zlatý: *přijmi světlo věčné, aby skrze tebe zasvitlo světu a rozptýlilo temnoty nepravostí našich . . . Ó nebeský oblaku božského světla, ó červánku zářící jaseš ještě nevyšlého slunka: k jeho východu se připrav, aby v tobě nakrátko skryto zasvitlo celému světu . . . Z tebe se narodí světlo pravého vědění, jež zaplaší temnoty bludu . . . ty začátek světla . . . ty záříš zlatým třpytem věčného světla, jež v tobě přebývajíc osvíti ty, kteří dlí v noci hříchu, a vírou jim umožní účast na požehnání pravého dne . . . Bud' zdráva, křišťálová brána, skrze niž dlící v temnotách přijali s nebe slunce spravedlnosti a podivuhodně jim byli osvíceni . . . Božským světlem osvěť mne, ty, která jsi se stala přibýtkem světla . . . Tys přestkvoucí zrcadlo, pojala jsi v sebe zář nebeského paprsku, jenž v tobě celý se zračí . . . ó Rodičko Světla, ozař mne zářícím leskem toho, jenž z tebe se zrodil . . . Ty roucho věčného světla . . .“*

¹⁰ Ve starých formulářích souvisí proměnlivé části mše sv. (lekce, t. j. epištola a evangelium, i lyrické části, t. j. introit, graduál, offertorium, communio) těsně s obětním úkonem. Zvláště evangelium mívá vztah k svátostné hostině. Proto verš communio (k sv. přijímání) brán často z evangelia téhož formuláře, aby věřící byli na tento vztah upozorněni. Na př. 2. ned. po Zjev. P. (Svatba v Káně), communio: „Pravil Pán: Naplňte džbány vodou . . . Když okusil správce svatby vodu učiněnou vínem . . .“ Tím dává liturgie na srozuměnou: jako tam proměnil Pán vodu ve víno, tak při nejsvětější oběti daleko větším divem víno ve svou krev, kterou právě naše duše byla napojena. — Bílá neděle: „Vlož ruku svou a viz místo hřebů, a nebud' nevěřící, nýbrž věřící“ — jen vírou poznávám Krista v Eucharistii a jen víra mne uschopňuje čerpat hojné milosti ze svátostné hostiny. Ned. 2. po vel.: „Já jsem pastýř dobrý, a znám ovečky své, a znají mne mé . . .“ — jen jeho ovečky ho poznávají v nejsv. Svátosti, v níž on jako dobrý pastýř je pase svým vlastním tělem — atd. atd.

ho: „Aj Panna počne a porodí syna a nazváno bude jméno jeho Emmanuel.“ K vůli poslednímu slovu tento verš zvolen. Emmanuel, S námi Bůh — s námi začal viditelně přebývat, když se vtělil, s námi přebývá v Eucharistii — skrze koho nám ho Otec dal? Při adventním sv. přijímání nám tudíž připomíná církev: *Maria nám přináší Spasitele*, jejím prostřednictvím ho měli kdysi lidé na zemi a my jejím prostřednictvím ho máme ve svatostánku, plod panenského lůna jest naším nadpřirozeným pokrmem. Tedy stále se nám vrací táž myšlenka: Ježíše jsme dostali skrze Marii — nuže, též skrze Marii pojďme my k němu!

V liturgii velikonoční a svatodušní zmínka o sv. Panně umlká.¹¹ Byla sice přítomna vykupitelské smrti božského Syna, má podíl na aplikování milostí, jež se připisuje Duchu sv., ale tato účast není těmto tajemstvím podstatná a nezbytná tak jako při vtělení. Seslání Osvětitele a Posvětitele nám zasloužil Kristus Pán, a jde-li o to, aby nás svým světlem a žářem roznítil, má sv. Panna jen úkol prosebnice. Proto její hlavní místo jest v liturgii adventní a vánoční. Slaví-li tudíž církevní rok dílo naší spásy, pak má v něm Matka Boží místo podstatné (ovšem v přiměřené podřízenosti vůči svému božskému Synu), nikoli pouze integrální jako ostatní světci, a zvláště vánoce se bez panenské Matky Spasitelovy necbejdou. Jas, jenž z jesliček září, oblévá i ji, a při vši radosti, již se u jesliček oddáváme, nezapomínáme na jitřenku, jež sice bledne, ale nehasne v záři vyšlého slunka, a hlavně v respon-

¹¹ Svátek sedmibolestné Matky Boží jest sice liturgická oslava spolupůsobení sv. Panny při oběti kříže; ale jednak okolnost, že se tato účast Mariina na krvavém dokonání díla vykoupení slaví samostatným svátkem (nikoli tedy v nejtěsnějším organickém spojení s tajemstvími svatého týdne, kdy zaujímá všechnu naši pozornost jedině božský velekněz), jednak jeho pozdní zavedení (ojediněle ve stol. 15., všeobecně ve stol. 18.) jest důkazem, že se velikonoční cyklus bez liturgické vzpomínky na sv. Pannu obejde a že tedy není s ideou Matky Sedmibolestné veskrze srostlý. To nemožno říci o vánocích: tam idea Matky Spasitele proniká liturgickou oslavu vtělení a narození Páně veskrze, takže se tato bez ní myslit nedá. O místním svátku Královny apoštolů (v nově před svátkem Seslání Ducha sv.) platí ještě zvýšenou mírou, co řečeno o svátku Sedmi bolestí. Vše vyplývá z podstaty věci. Vtělení svého Syna učinil Nejvyšší na souhlase (a spolupůsobení) sv. Panny závislým — při jeho smrti jen „asistovala“, jak praví dogmatikové (Scheeben a j.). Spasitel mohl přinést svou oběť na Golgotě bez účasti a přítomnosti své Matky, nemohl se však bez ní vtělit a narodit. Tím, že Neposkvrněná Panna má podstatné místo v liturgii vánoční a že mizí v cyklu velikonočním, jest zároveň pěkně vyjádřeno, že dílo vykoupení jen *připravila*, z ní narozený Spasitel pak že sám je dokonal. Maria světu světlo „vydala“, světlo pak vlastní mocí mu svítilo.

soriích a při mši sv. oslavujeme neporušené lůno, jež věčné světlo vylilo v svět.

✠

Nebude snad bez zajímavosti zmínit se o tradičním místě pobytu sv. Rodiny v Egyptě. Dvě hodiny severně od Kaira, 1 km jižně od zřícenin Heliopole, na pravém břehu Nilu, jest nepatrná arabská vesnička Mataryeh. K ní zámíří kroky věřícího poutníka, jenž navštíví Kairo (stará Memfis stála jižně od nynějšího hlavního města Egypta). Úrodnými bavlníkovými a jetelovými poli přijde až k citronovému háji, projde jím, a jest v „zahradě Marie Panny“. U vchodu jej vítá skořicový keř, nesoucí najednou květ i plod, hrozny žlutých květů a lusky plné sladké dřeni. V této „balsamové“ zahradě prý bydlila sv. Rodina. Na prosbu sv. Panny prý vytryskl ze země pramen, jenž činí onu pouštinu neobyčejně úrodnou. Je to skutečný zdroj, nikoli voda prosáklá z Nilu jako v jiných cisternách — jediný prý pramen v celé zemi! Voda jest i v létě chladná a nevyschne nikdy, i když ostatní studny nemají už ani kapky vody. Kolem pramene se vinul dříve vzácný balsamovník. Tento keř rostl jen na pahorku Engaddi u Jerusalema, královna Kleopatra uprosila Antonia, aby jí dovolil vzácnou rostlinu přenést do Egypta; dala všechny keře i s kořeny vyhrabat a zasadila je u Heliopole, u města boha slunce (Ra, Jer 43. 13 je jmenuje Beth-šemeš, dům slunce; Gn 41. 45 Ón). Domorodci tvrdili, že se dařil jen když byl zaléván vodou ze studně P. Marie; všechny pokusy s jinou vodou selhaly. Balsám kane v krůpějích z ran, zasazených keři — proto obrazem ran Kristových a jeho životodárné krve, z níž čerpají věřící sílu skrze sv. svátosti (břimování).

V zahradě je prastarý divoký fík, obklopený plotem, 7 m vysoký, 8 m v objemu, docela zdravý; v jeho stínu seděla podle legendy sv. Rodina. Uprostřed blízkého pole ční k nebi obelisk, nejstarší v Egyptě, postavený králem Usertesem asi r. 2700 před K. Na něj hledíval Mojžíš, jenž ve slavném učelišti heliopolském byl vzděláván „ve všech vědách Egypta“, na něm spočinuly snad i oči sv. Panny a božského dítěte. Možná, že hleděla i na „sluneční obelisky“ (jehly Kleopatřiny), z nichž jeden je nyní v Londýně a druhý v Římě na náměstí u chrámu sv. Vavřince in Lucina.

V zahradě P. Marie byla postavena kaple ke cti Rodičky Boží. Posledního máje se scházejí zástupy lidu se všech stran ke svátku „Příchodu sv. Rodiny“. R. 1685 byla kaple proměněna v mešitu, za 19 let zase vrácena svému účelu, později zničena, teď zase obnovena. Žel, že koptičtí křesťané nejsou spojeni s Římem. V posledních desíletích se jich vrátila část do ovčince Kristova. Asi 75 proc. jejich kostelů a kaplí jest zasvěceno Rodičce Boží.

XXX. EVANGELNÍ CHRONOLOGIE

(KE KAPITOLE VIII., XIII., XV.)

A

Zjistit přesně datum narození Páně se dosud nepodařilo nikomu, třebaže vynaložen všemožný bystrozrak a námaha úžasná. Každý nový pokus o vyřešení této otázky problém definitivně nerozhoduje, nýbrž jen rozmnožuje počet domněnek. Nemíníme se pokoušet o nové řešení, nýbrž ze stávajících uvedeme, co se nám zdá být pravdě nejbližší. V pojednání bude pojata i datum vykupitelské smrti Páně.

Budeme postupovati od jistého k nejistému.

Konec války s Germány byl r. 8 před naší érou . . . . . r. — 8

Začátek války s Armény a Parthy byl . . . . . r. — 2

Do té doby, kdy po „celé říši byl mír“ (mundus totus in pace compositus, Mart. Rom.) spadá narození Páně, tedy do r. 8 až 2 před naší érou. Tato situace totiž umožnila provedení všeobecného sčítání lidu.

Další data:

Parthové vtrhli do Malé Asie . . . . . r. — 40

Koncem téhož roku byl Herodes potvrzen v Římě za krále . . . . . r. — 40

musil si však svou državu vydobýt brannou mocí (jeho rival Antigon se téhož roku zmocnil hlavního města židovského) . . . Herodes dobyl Jerusalema 6. října . . . . . r. — 37

Herodes vládl od potvrzení 37 let, fakticky 34 let, tedy do . . . . . r. — 4

Tento jest rok jeho smrti; tím omezeno narození Páně na léta 8 až 4 před naší érou, případně na rok — 8 až — 5.¹

¹ Jos. Flavius praví, že Herodes zemřel nedlouho po zatmění měsíce, krátce před velikonocemi. V úvahu přichází zatmění v noci s 12. na 13. březen r. —4 nebo o půl roku před tím, v noci s 15. na 16. září r. —5. První bylo nepatrné, viditelné v Palestině teprve od 2 do 4 hodin po půlnoci 13. března. Mínil tedy židovský historik asi zatmění večer 15. září, jež bylo úplné, viditelné v Jerusalemě od 10 do 12 hodin. Krom toho nelze na dobu 14 dní (od 13. března do konce měsíce) směstnat všechny události, jež Flavius vypočítává (léčení Herodovo v lázních Kallirrhoe, návrat atd.). Ale ať mýnil kterékoli zatmění, v obojím případě zemřel ukrutník krátce (snad 2—3 týdny) před velikonocemi, jež padly r. —4 na 12. duben. Pak ale rok —4 po narození Páně musí být vymýtn. I kdyby se byl Pán na samém počátku toho roku (v lednu) na-

Herodes začal stavět jerusalemský chrám v 18. roce své vlády, t. j. r. — 20/ — 19

Kristus Pán označen u příležitosti svého křtu za třicátníka („asi 30 let“ Lk 3. 23), a za málo týdnů potom řekli mu židé, že chrám se staví už 46. rok (Jn 2. 20), tedy Pán byl třicátník (t. j. nanejvýš stár 34 léta) o velikonocích r. + 27

Tím zase omezeno datum jeho narození na léta — 8 (spíše — 7) až — 5.

Jan Křtitel vystoupil asi rok před tím, tedy . . . r. + 26
Podle Lukáše (2. 1) „léta patnáctého vlády císaře Tiberia.“ Tiberius nastoupil po smrti Augustově r. 14, ale spoluvládce byl jmenován r. 11, a jako takový měl v provinciích (k nimž patřilo Judsko) stejnou moc jako císař. Zajímavé jest, že Tertullian (nemá zřetele na evangelia) píše (adv. Marc. 1. 15), že Pán byl pokřtěn r. 12 samovlády Tiberiovy; 14 + 12 = 11 + 15, přijdeme tudíž zase k r. + 26

Tento 12. rok Tiberiovy samovlády lze počítat buď podle římského způsobu přesně od smrti Augustovy (19. srpen 25.—18. srpen 26) nebo podle syrskožidovského počítání od podzimu r. 24 do podzimu r. 25. Podle téhož Tertulliana (adv. Jud 8), pak podle Laktancia (Instit. div. 4. 10), Sulpicia Severa (Hist. 2. 27), Augustina (Civ. D 18. 54), Prospera Aquitana zemřel Pán v 15. roce vlády Tiberiovy — (rozuměj: samovlády), za konsulů Rubellia Gemina a Fufia Gemina (r. 29), což by poukazovalo na velikonoce v r. 29.

Vraťme se k narození Páně. V úvahu přicházejí léta 8 až 4 před naší érou. Věc by se snadno rozhodla, kdybychom věděli, kdy bylo provedeno sčítání lidu, o němž Lukáš takto mluví (2. 2): „Toto sčítání bylo první konané od vladaře² syrského Cyrína“ (Quirina). Rozlišuje je tudíž od jakéhosi *druhého* sčítání; kdy se konalo toto druhé, víme lépe. Mluví o něm též Lukáš (Skut. 5. 37) a krom něho i pohanští historikové a žid Josef Flavius; toto druhé se konalo r. 6 po Kr.,³ a při něm došlo v Judsku k povstání lidu (Skut. 5. 37).

O prvním sčítání, za něhož se Pán narodil, není zmínky u žádného profánního autora. Nápis ancyrský⁴ však o něm mluví. Uvádí-

rodil, byl by v únoru ve chrámě obětován, a pak nelze všechny události, o nichž mluví evangelia i židovský letopisec, koncentrovat na dobu čtyř týdnů.

² Řecký text připouští též překlad: „Za vladaře . . .“

³ Quirinus byl prokonsulem v Syrii „9 let po smrti Herodově“; počítejme od jeho nastoupení r. 6 po K., dojdeme zase k r. 4 před K.

⁴ Ancyra, dnešní Angora. Tam byl pohanský chrám zasvěcený císaři Augustovi a bohyni Romě (Římu), později proměněn v křes-

me dotyčné místo: „Já (Augustus) . . . jsem provedl se svým kolegou (t. j. spolukonsulem) Markem Agrippou sčítání lidu v šestém roce svého konsulátu (t. j. r. 28 před naší érou) . . . *druhé sčítání sám svou pravomocí* za konsulů Censorina Asinia (t. j. r. 8 před naší érou) . . . třetí se spoluvládce Tiberiem Césarem (r. 14 po K).“ Suetonius se zmiňuje též o trojím sčítání lidu, jež Augustus prováděl.⁵

Už před tím bylo prováděno (na rozkaz Césarův) katastrální měření celé říše, trvalo na východě od r. 44 do r. 15, na západě do r. 23. Tedy asi 7 let před narozením Páně byl katastr celé římské říše dohotoven; nesčetní geometři tehdy procházeli říši a měřili.

Když byli hotovi s katastrem, mohlo se přikročit k sčítání hlav, aby se zjistilo, kolik daní se dá vytlouci, zvláště z provincií (jak svědčí Tacitus, Sueton, Plinius).

Podle Tertulliana konal v Judsku sčítání syrský prokonsul *Sentius Saturninus*. Týž byl místovladařem od roku —9 do jara r. —6. Ale protože byl Herodes tak zvaný „*rex socius*“ (čestný titul, rovný našemu „spolukrál“, ale jen titul; byl podřízen Augustovi; vládci s tímto titulem měli sice značnou samostatnost, ale daně, o něž Římanům hlavně šlo, se musily svědomitě odvádět!), neprováděl sčítání syrský místodržitel (aby se nezdálo, že Judsko jest pouhou římskou provincií), nýbrž zvláštní císařský legát k tomu zvláště zplnomocněný: Publius Sulpicius *Quirinus* (Lukáš „Cyrinus“), *pozdější* syrský prokonsul (r. 6 po K.). Týž se objevuje v Cilicii r. 7 nebo 6 před naší érou s rozsáhlými pravomocemi.

Druhé sčítání (podle *ancyrského* nápisu; *první biblické*, Cyrinovo) prováděno r. 8, a sice v *Římě* — v provinciích podle tehdejšího obyčeje o rok později, tedy r. —7. Bylo téhož roku skončeno? Nelze říci. S ohledem na poznámku Tertullianovu o Sentiovi Saturninovi by bylo narození Páně omezeno na r. 7. Ale spíše lze soudit, že sčítání toho roku započaté (Sentius ještě místovladař v Syrii) bylo v Judsku dokončeno skrze císařského legáta Quirina, *pozdějšího* místokrále syrského.⁶

řanský a dnes v mešitu. V předsíni chrámu jest na šesti sloupích latinský nápis, oslavující činy Augustovy; na vnější straně chrámu jest řecký překlad na 18 deskách. Nepatrná část překladu se našla v troskách města Apollonie (v Pisidii). Nápis po prvé opsán od vyslanců císaře Ferdinanda I. poslaných k sultánu Solimanovi II., ale opis byl nepřesný. Teprve v minulém století pořízen opis přesný.

⁵ Jésus Christ par Émil Bougaud, évêque de Laval, II. ch. 1.

⁶ Slovo Lukášovo „od vladaře Quirina“ nutno pojímat tak, jako když řeknu: „Když byl papež Pius X. biskupem v Mantově.“ Definitivně bylo sčítání lidu skončeno r. 6 po K. („druhé“ sčítání *biblické*, Sk 5, 37).

Neposkvrněná Panna se snoubencem se vydala na cestu, jakmile edikt císařský byl rozhlášen. Tu by vše nasvědčovalo roku 7. před naší érou. Protože však, jak řečeno, v Judsku se sčítání asi protahovalo, nelze tak s určitostí tvrdit; spíše se zdá, že se Pán narodil o rok později. Jistě odpadá r. 8 před naší érou, protože a) sčítání v provinciích začalo r. 7, b) pak by Pánu bylo r. 27 již skoro 35 let, a tu by sotva mohl Lukáš říci (3. 23), že mu bylo „asi 30 let“. Někteří označují jako rok narození Páně r. 5 před naší érou. Ze všech tří dat (r. 7, 6, 5) zdá se nám pravdě nejpodobnější rok 6. Uvážíme-li totiž, že příchod králů se stal delší dobu po narození Páně, že svatá Rodina snad odešla do Nazareta a zase se vrátila do Betlema, načež prchla před úklady ukrutníka do Egypta, že Herodes zemřelý r. 4. dal pobít nemluvňátka do dvou let: zdá se nám, že při roce 5. jakožto roku narození Páně by byla pro všechny tyto události příliš krátká doba: několik měsíců od narození Spasitelova do zmíněného zatmění v září téhož roku, po němž tělesně zlomený král jde do lázní; nadto se zdá, že povraždění nemluvňátek nutno vložit na konec r. 5., stěží na počátek r. 4.

Tradice označuje za rok narození Páně r. 28. vlády (samovlády — po bitvě u Aktia, 2. září r. 31 př. K.) Augustovy (tak Klement Alex., Strom. 1. 21; † 217), po případě 41. nebo 42. rok jeho vlády (od smrti Césarovy 15. března 44); tak zase Tertullián, Irenej, Jeroným, Eusebius, Epifan. To by byl podle židovského a řeckého počítání rok 5. po případě 5. až 4. před naší érou. Židé totiž počítali od svého nového občanského roku, jenž začínal měsícem Tišri (naš září a říjen). Tedy: první rok vlády Augustovy 2.—17. září r. 31, a od židovského „Nového roku“ se počítá už 2. rok vlády Aug. (18. září 31.—7. září nebo 6. října r. 30) atd.

Právě tak jest nemožno s určitostí zjistit *měsíc*, kdy se Pán narodil. Okolnost, že pastýři trávili noc pod širým nebem, by nasvědčovala nikoli zimním měsícům, kdy bývá v Palestině dost chladno — vzpomeňme, jak se ve dvoře Kaifášově služebníci ohřivali (Mar 14. 67) — nýbrž spíše letním nebo podzimním. Kliment Alexandrijský († 217) uvádí ve svých Stromatech tradici, podle níž se Pán narodil 17. (neb 20.) května. Jinde v Egyptě platil (nebyl však svátečně slaven) za den narození Spasitele 19. neb 20. duben a zase jiná tradice mluví o „svátku světel“, 25. Kislev, první noc posvěcení chrámu, což by ukazovalo na listopad nebo prosinec. Někteří badatelé, začínaje Scaligerem, počítají takto: 4. srpna r. 70, v sobotu, kdy byl zapálen chrám jerusalemský, měla podle Flavia chrámovou službu kněžská třída Jojarib. Počítáme-li zpět, dá se zjistit, kdy měla službu třída Abiášova, k níž patřil Zachariáš, a podle toho se dá určit dost přesně měsíc narození Páně. Ale nehledě k tomu, že pořad tříd mohl být porušen, rozcházejí se i tak výpočty. Podle mých výpočtů by přišel v úvahu jako měsíc narození Páně pro rok 7. buď březen nebo srpen, r. 6. buď únor (leden) nebo červenec, r. 5. buď leden neb

červen nebo prosinec. Jiné výpočty udávají datum o měsíc pozdější.

Co se 25. prosince týče, jest jisto, že tu rozhodovaly důvody čistě symbolické a liturgické. Spis „O vypočtení velikonoc“ z r. 243 počítá ode dne stvoření světa (jež se prý stalo o jarní rovnodennosti, 25. března), a přichází ke dnu 28. března jakožto dnu narození Páně. Brzo potom však prohlášen za den narození Kristova 25. března sám, ale tento den už před tím prohlašoval Julius Africanus za den početí Spasitele, a počítaje 9 měsíců přišel k 25. prosinci. Toto datum se výtečně hodilo z důvodů symbolických — podle některých autorů slaven za zimního slunovratu pohanský svátek „narození nepřemožitelného slunce“, a ten nahrazen křesťanským svátkem narození pravého a věčného Slunce spravedlnosti, jež svým příchodem přineslo světlo všemu světu — jakož i z důvodů liturgických: oslava narození Páně musila nezbytně předcházet oslavě jeho vykupitelské smrti, jež připadla na dny jarní rovnodennosti (velikonoce).

Svátek Narození Páně ve 3. století sotva existoval. Tertullián († asi 240) ani Origen († 254) ho neuvádějí, ale kolem r. 300 se možná již slavil, a to *na západě*. Po prvé jest uveden v římském státním kalendáři z r. 354; z toho však neplyne, že teprve toho roku byl zaveden — možné, že jeho začátky sahají do začátku 4. stol. Brzo byl přidružen k oběma největším svátkům (velikonocím a letnicím) a jako ony byl slaven dvojí mší sv. (noční bohoslužby křestní zmíněných dvou svátků nahrazeny o vánocích andělskou mší sv., jež v Římě vždy slavena ve chrámu Santa Maria Maggiore).

Svátek Zjevení Páně vznikl na východě, a sice podle Klimenta Alex. slavili jej gnostičtí basiliáni, a to již koncem 2. stol. jakožto svátek křtu Páně. Spolu s nimi jej slavili valentiniáni. Obojí tito bludaři tvrdili, že teprve při křtu byl „oděn božskou přirozeností“ (holubice, jež se nad ním ukázala, bylo prý božství, jež se s ním tu chvíli spojilo). Církev svátek přejala, aby vyrazila bludařům z rukou zbraň.⁷ Později si západní a východní církev oba svátky vyměnily. V Cařihradě jej zavedl Řehoř Nazianský r. 379, asi touže dobou zaveden v Kappadocii. Sv. Jan Zlatoústý v kázání na sv. Filogonia 20. prosince 388 ohlašuje věřícím v Antiochii (kde byl knězem a kazatelem, než se stal patriarchou cařihradským), že toho roku se bude svátek Narození Páně v Antiochii poprvé slavit. Téhož roku měl své první vánoční kázání, a v němž praví: „Není tomu ani deset let, co tento svátek jest vůbec znám, ale jest už tak slaven, jakoby byl od pradávna zaveden, starým slavnostem se stal roven . . . Těm, kteří bydlí na západě (latinské církvi), jest už *ode dávna* znám, k nám přišel před málo

⁷ Proti nim jest namířen výrok 1 Jn 5. 6: „Kristus přišel nejen skrze vodu (= křest), nýbrž skrze vodu a krev (= narození z Panny).“

lety, rychle však vyrostl a nese již stkvělé ovoce, jak vidíme dnes, an chrám jest pro množství věřících příliš těsný . . .“ Protože svátek Zjevení Páně byl výroční památkou křtu Páně, idea příchodu králů ustupovala úplně do pozadí. Na západě však, kde byl svátek zařazen do stávajícího již cyklu vánočního, ustoupila památka křtu a ovládla oslava příchodu králů z východu.

K úvaze o příchodu magů podotýkám ještě toto. Většina exegetů soudí, že magové přišli do Betléma až po obětování Ježíška v chrámě. Profesor Sýkora patří k mizivé menšině těch, kteří se drží opačného názoru. Dokazuje jednak, že naše éra (Dionysia Exigua) jest správná, že se tedy Pán narodil r. 1., jednak, že králové přišli skutečně 13. dne po narození Páně, tedy 6. ledna. Ale jak již řečeno, svátek Narození Páně a Zjevení Páně nemají svým původem zhola nic společného. První vznikl na západě, druhý o sto let dříve samostatně na východě.

„Liturgický“ důkaz pro tvrzení prof. Sýkory tedy padá docela.⁸ Najdeme v evangeliu nějaký bod, z něhož by se dalo vyvodit spolehlivé a jisté rozřešení sporné otázky? O příchodu magů mluví pouze Matouš, o obětování Páně pouze Lukáš, oba bez udání chronologie. Jen Lukáš připomíná věc známou, že totiž sv. Panna se podrobila obřadu očišťování 40. dne po narození dítěte. Rozkázali však Herodes pobít hošíky do dvou let, padá tím další tvrzení Sýkorovo, že se starý hříšník „uklidnil“, když se k němu magové nevrátili, domnívaje se, že asi marně hledali a že se ostýchali k němu se vrátit a doznat, že byli ošálení. Když se však po obětování Páně prý po Jerusalemě mluvilo o tom, co se v chrámě stalo (Simeon a Anna), poznal král, že Mesiáš tu přece jest, a rozlícen dal pobít nemluvňátka betlémského okolí. Pak se však ptám, proč do dvou let, kdyžť přec musil poznat, že od narození Spasitele uplynulo teprve 40 dní? Že hodně „nadsadil“, může být, ale nač tolik? Kdyby byl „nadsadil“ do tří měsíců, bylo toho až dost. Slova Matoušova, že se zevrubně vyptal magů na dobu objevení hvězdy a podle toho se řídil při svém barbarském rozkazu, nasvědčují, že ona domněnka o vypravování po Jerusalemě postrádá všeho podkladu. Nezvěděl tudíž zhola nic o událostech při obětování v chrámě, magové byli první a jediní, kteří mu o narozeném králi přinesli zvěst. U sv. Efréma jsem našel poznámku, že magové přišli ve druhém roce po narození Páně. Z poznámky sv. Matouše, že po návratu z Egypta se bál Josef jít do Judska, nutno soudit, že se sv. Rodina trvale chtěla usadit v Betlemě, jak o tom řeč na str. 207, jelikož do Nazareta se odebral teprv na pokyn andělův.

Jak dlouho pobyla sv. Rodina v Egyptě? Někteří příliš nadsazují a beze všech důvodů prodlužují pobyt v cizině až na dobu

⁸ Jelikož byly oba svátky na své dny (25. prosinec a 6. leden) položeny čirou náhodou, nikoli z historické tradice. Za nejstarších dob slavila církev jen dva svátky: velikonoce a letnice.

sedmi let, jiní zase jej odhadují příliš krátce, jen několik týdnů. Herodes nebyl ještě na smrt nemocen (pravděpodobně), když s magy vyjednával. Od Flavie se dovídáme dost podrobně o jeho poslední nemoci, o cestě do lázni atd., a to vše se nemohlo stát před příchodem králů. Na zpáteční cestě se dovídá Josef, že syn Herodův Archelaus, nemnoho lepší než otec, kraluje v Judsku. Z toho je vidno, že anděl nebyl k Josefovi poslán ihned po smrti starého ukrutníka. Archelaus totiž se odebral napřed do Říma, aby byl od císaře za krále potvrzen. Jednání skončilo teprve na podzim, ještě r. 4 před naší érou. Jeho bratr Herodes Antipas, známý vrah předchůdce Páně, a jiní členové rodiny zemřelého Heroda (týž měl deset manželek, z nich devět současně) šli totiž spolu s ním provázeni deputací židů z Jerusalema (srovnej podobnoství Lk 19, 12—14) protestovat proti jeho dosazení na trůn judský. Augustus rozdělil nakonec dědictví Herodovo mezi bratry. Archelaus dostal Judsko a Idumejsko, Antipas Galileu a Pereu, Filip severovýchodní kraje. Proto nazývání (Lk 3. 1) „tetrarchové“, čtvrtáci, protože každý dostal čtvrt země. Mezitím, co se toto v Římě dalo, vzniklo v Jerusalemě povstání, jež syrský prokonsul Varus krvavě potlačil. Od smrti Herodovy uplynulo tudíž *asi půl roku*, než se Archelaus mohl ujmout vlády. Ze všeho bychom mohli s jakousi pravděpodobností soudit, že sv. Rodina pobyla za Nilem asi rok — spíš o něco více, ale nemnoho. Několik měsíců před smrtí Herodovou uprchla, několik měsíců po jeho smrti se vrátila. Slova „Archelaus kraluje v Judsku“ (Mt 2. 22) sotva lze vykládat „uchází se o vládu v Judsku“, a to tím méně, že se ucházel o vládu nad celou Palestinou, a teprve po rozhodnutí císařově se musil omezit na Judsko. Pokyn andělův, aby se Josef odebral do Nazareta, předpokládá, že Galilea již nepatřila pod žezlo tohoto ukrutníka.

B

Připojme hned datum smrti Páně. Z evangelií jest jisto, a) že Pán byl zajat a veleradou odsouzen na smrt v noci po „onom dnu, kdy bylo nutno zabít beránka“ (Lk 22. 7 paral) — tedy v noci se 14. na 15. Nisan; b) že den smrti Páně byl pátek. Poslední večere (14. Nisanu) se slavila v den prvního jarního úplňku. Pokusil jsem se zjistit jarní úplňky pro léta 25—36 po K. Když jsem byl hotov, dostalo se mi do rukou pojednání prof. Jana Rašky (Theol. Quartalschrift 1904) a P. Handmanna S. J. (Natur u. Offenbarung 1904), kde tytéž výpočty provedeny, a jak jsem viděl, v souhlase s mými.⁹ Uvádím tedy data:

⁹ Podotýkám, že doklady z Otců v této kapitole uvedené jsou vzaty z Raškova pojednání, nikoli z originálu.

rok	první jarní úplněk (večeře beránka)	sváteční den velikonoční	den týdenní
	14. Nisan	15. Nisan	
25	2. duben	3. duben	úterý
26	21. duben	22. duben	pondělí
27	10. duben	11. duben	pátek ¹⁰
28	30. březen	31. březen	středa
29	17. duben	18. duben	pondělí
30	6. duben (čtvrtek)	7. duben	pátek ¹⁰
31	27. březen	28. březen	středa
32	14. duben	15. duben	úterý
33	3. duben	4. duben	sobota
34	23. březen	24. březen	středa

Z toho plyne, že v desítiletí r. 25—34 padl 15. Nisan (den smrti Páně) na pátek dvakrát: r. 27 — ten rok je vyloučen, protože tehdy Pán přišel jako Mesiáš poprvé na velikonoce do Jerusaléma (toho roku teprve vystoupil!) — kam umístíme jeho veřejné působení? Nezbývá tedy leč rok 30. Pánu bylo asi 35 let.¹¹ Roku 33. se drží ti, kteří soudí, že Pán zemřel 14. Nisanu — ale pak by Pán při svém vystoupení (jež musí důsledně položit na rok 30) byl 35 let star, tedy nikoli „asi 30“ (Lk cit). Přijmeme-li rok 30. jakožto smrti Spasitelovy, bylo mu na začátku jeho vystoupení 32 let.

Posuďme ještě tato data:

Pilát nastoupil svůj úřad buď na podzim r. 25 nebo na jaře r. 26. Téhož roku vystoupil Jan Křtitel (Lk 3. 1), rozhodně ne dříve. (Vladař sesazen spolu s Kaifášem kolem velikonoc r. 36.) I kdybychom s Belserem omezili působení Páně na jediný rok (ač je to nemožno), nemohl Pán dokonat o velikonocích r. 27. Nezbývá leč vzít pátek 7. dubna r. 30.

Obrácení sv. Pavla se stalo asi r. 31, nejpozději r. 32. Když byl totiž Gallio prokonsulem v Achaji (r. 51—52), působil Pavel už

¹⁰ Podle talmudu se v tomto případě překládal hlavní svátek na následující den (sobotu 16. Nisanu), aby nenásledovaly za sebou dva dny, kdy byla zakázána veškerá práce (i rozdělování ohně!) a s tím spojené značné obtíže. Židé v Jerusalemě slavili tedy večeři beránka o den později; ale Galilejci asi trvali podle svého zvyku přísně při dnu Zákonem určeném, t. j. 14. Nisanu. Tak si vysvětlíme jisté domnělé nesrovnalosti v evangeliích, na př. že den smrti Páně (15. Nisanu) jest líčen jako pracovní den, a že kněží a zákoníci jedí beránka až za 24 hodin po večeři Kristově (Jn 18. 28).

¹¹ Narozen snad v létě nebo na podzim r. —6; do konce roku uplynulo 6 nebo 3 měsíce, pak plných 5 let před naší érou, 29 plných let po ní, 3 měsíce do velikonoc r. 30, tedy celkem 34³/₄ nebo 34¹/₂ roku. Při narození v prosinci r. —7 by byl dosáhl 35 a čtvrt roku.

18 měsíců v Korintě (Sk 18. 11n). Před tím však předcházely tři roky „duchovní samoty“ (Gal 1. 18) a čtrnáct let apoštolských prací v Syrii a Cicílii (Gal 2. 1; 1. 21). Po skončení těchto misí se odebral do Jerusaléma: Gal 2. 1, Sk 15. 2 (nikoli 21. 17), „s Barnabášem“ k apoštolskému sněmu r. 48—49. Potom přes Galacii a Macedonii, kde se zdržel 1—2 roky zakládaje církevní obce, se odebral do Řecka — do Athén a Korintu. V tomto městě našel židokřesťana Akvilu „nedávno z Itálie příslého“ (Sk 18. 2), odkudž císař Klaudius všechny židy vyhnal. Tento vykazující edikt spadá do r. 49. Tudíž byl Pavel v Korintu již asi r. 49 nebo spíše 50. Od jeho obrácení do scény Sk 18. 12nn (r. 51 nebo 52) tedy uplynulo $3 + 14 + 1 (2) + 1\frac{1}{2}$ roku = $19\frac{1}{2}$ ($20\frac{1}{2}$) roku. Počítejme zpět od r. 51 (nebo 52), dojdeme k roku 31 až ke konci r. 32 jakožto mezníkům, mezi něž nutno vložit jeho obrácení. K témuž výsledku dojdeme, když od prvního (apoštolského) sněmu (r. 48—49) odečteme 17 let. Sv. Štěpán byl umučen „kolem velikonoce“, tedy rozhodně ne dříve než rok po smrti Páně. Po jeho kamenování se teprve ze Šavla stal Pavel (snad za málo měsíců, či ještě dříve?). Ze srovnání všech dat plyne: buď spadá obrácení Pavlovo do r. 32 nebo 31, mučednictví Štěpánovo na velikonoce r. 32 nebo spíše r. 31; kam umístíme tedy velikonoce posvěcené vykupitelskou obětí Kristovou? Nezbývá zase leč r. 30.

4. Namítá se ještě toto (na př. Herder Lexikon für Theologie, II. 330):

a) „Židé určovali úplněk empiricky, nikoli astronomicky; proto astronomické výpočty nám nejsou nic platny.“ Odpovídám, že při styku s tehdejšími kulturními světem mohli židé novolunní určovat daleko přesněji než na př. za doby putování po poušti („od oka“). Taktéž jest velmi pravděpodobno, že po zkušenosti 1500leté již měli nějaký sekulární cyklus; jestliže na něj nepřišli sami, mohli jej převzít na př. v době zajetí (586—458) od Babyloňanů, známých výtečnými astronomickými znalostmi. A dejme tomu, že určovali fáse měsíční empiricky; pak by se mohl sice vloudit omyl, ale že by přesahoval 24 hodin, se přec nezdá pravděpodobno. Co tím však získáme? Ten omyl by zavinil, že by roku 28 byl slaven 15. Nisan v úterý nebo ve čtvrtek r. 29 v neděli (přeložen podle talmudu na pondělí) nebo v úterý, r. 31 v úterý nebo ve čtvrtek, r. 32 v pondělí nebo ve středu — tedy nikdy v pátek, a tím by tyto roky byly zase vyloučeny.

b) „Nevíme, kdy do svého měsíčního roku (trval 354 a třetinu dne, t. j. 12 synodických měsíců po 29 dnech $12\frac{3}{4}$ hod.) vkládali přestupný měsíc.“ Odpovídám: Jestliže neměli cyklus a vkládali jej libovolně, pak přicházejí v úvahu jen roky, kdyby velikonoce připadly příliš brzo (do března), takže by nebylo možno ještě začít žeň. V uvedené tabulce předpokládáme, že byl vložen v roce 26., 29., 32. — mohl by být nanejvýš vložen roku 28 místo r. 29, r. 31 místo r. 32, r. 34 místo r. 35. Pro rok 31 by vyšlo datum: 14. Nisan ve středu 25. dubna, 15. Nisan ve čtvrtek 26. dubna. Pro rok

28. by vyšlo: 15. Nisan 29. dubna, taktéž čtvrtek. Při „empirickém“ počítání by pro oba roky mohl svátek padnout o den později, tedy na pátek, nevyhnuli bychom se však jakýmsi nesnázím. Kdyby totiž Pán dokonal r. 31, musili bychom položit vystoupení Páně na r. 28 (bylo mu 33½ roku), a vznikly by jakési obtíže s Jn 2. 20 (r. 28 byl čtyřicátý sedmý rok stavby chrámové), se svědectvím Tertullianovým („Pán pokřtěn ve 12. roce vlády Tiberiovy“) a uvedených Otců, že Pán zemřel za „konsulátu obou Geminů“. Rok 28. mohou uznat jako datum smrti Páně jen ti, kteří omezují působení Páně na jediný rok, což většina exegetů zamítá. Krom toho byla by tu veliká odchylka od *prvního jarního úplňku*, o němž se musily velikonoce slavit — za tak neobratné přece nemožno tehdejší kněžstvo židovské pokládat, aby za deset dní po rovnodennosti nevěděli, že první jarní úplňk už je tu.

Srovnejme se vším na konec proroctví Danielovo (9, 24—27): „Od ediktu o vzdělání Jerusalema až ke Kristu vévodovi bude 7 + 62 týdnů (ročních, t. j. 69 × 7 let); v jednom týdnu uzavře novou úmluvu (Nový Zákon!), a v polovině týdne přestanou oběti (starozákonní, protože bude obětován Kristus).“ Byly vydány 4 edikty; první dva dovolují jen stavbu chrámu (r. 538 Cyrus, Esd 1. 2nn; r. 520 Darius Hystaspes, Esd 6. 1). Čtvrtý edikt (Neh 2. 1) jest obnovení třetího. *Tedy jen třetí přichází v úvahu: Esd 7. 7n* — v 7. roce vlády Artaxerxa Longimana bylo dáno židům dovolení, aby Jerusalem r. 586 (587) od Nabuchodonosora zbořený znova vystavěli.

Xerxes byl zabit r. 465 před K.

7. rok samovlády Artaxerxovy byl tedy buď podle církevního roku židovského od 1. Nisanu, t. j. soboty 8. dubna 458 do 27. března 457 nebo podle občanského počítání od 1. Tišri, t. j. pondělí 2. října 458 do 20. září 457. Někteří počítají *dnem smíru, 10. Tišri, t. j. středou 11. října 458*, protože toho dne (jak se zdá, Neh 12. 44) byly „zdi Jerusalémské slavnostně posvěceny“.

69 ročních týdnů = 483 roky; počítejme od dne smíru r. 458, dojdeme k r. 25—26, t. j. k vystoupení („příchodu“) Krista Mesiáše. „Uprostřed (dalšího) týdne přestane oběť“ (učiní konec oběti zápalné i nekrvavé . . . svou smrtí, jež bude jedinou obětí N. Z.).¹² Tedy od vzdělání Jerusalema k smrti Páně uplyne 486½ roku, 177.690 dnů — počítáme-li, přijdeme ke dnu 6. dubna r. 30 — den před smrtí Páně.

Daniel se ještě zmiňuje o vyvrácení Jerusalema po smrti Kristově. Jeho proroctví obepíná tedy dobu od znovuzbudování Jerusalema až k jeho naprostému zničení („a zpuštění bude trvat na vždy“, židovský Jerusalém už nikdy nepovstane z trosek). Chrám

¹² Poslední rok 69. týdne: r. 25—26, vystoupení Jana Křtitele. První rok 70. týdne, r. 26—27, vystoupení Páně. Od dne smíru 7. října r. 26 až do smrti Páně uplyne „půl týdne“ (ročního), t. j. 3 roky 182 dny — přijdeme zas k 7. dubnu r. 30.

byl spálen od římských legií pod velením Titovým v sobotu 4. srpna r. 70, město hořelo do soboty 1. září.¹³ Doba od smrti Páně do zkázy města Božího obnáší 485 měsíců, tedy zase $69\frac{1}{2}$ měsíčních týdnů, jež tvoří pěkný korrelát k $69\frac{1}{2}$ ročním týdnům Danielovým.

Opravy, doplňky, poznámky.

Mezitím, co se kniha tiskla, upozornil kdosi, že theorie stavby atomu uvedená na str. 9. jest již zastaralá. Vím — od r. 1932 se mluví o neutronech a od r. 1933 o positronech jako součástech atomu. Ale neměl jsem v úmyslu seznamovat věřící s nejmodernějšími teoriemi. Ve článku jsem chtěl ukázat velikost Tvůrce, jež se nám zračí nejen v ohromném vesmíru, nýbrž neskonale více v atomu. Nedozírný vesmír jest badání daleko přístupnější a dokonaleji zbadán než atom, jenž jest a snad zůstane navždy záhadou zkoumajícímu lidskému duchu. Nejmodernější hypotéza — nebude za málo let zastaralá i ona? Jedna věc jest jista, a to jsem chtěl říci: složení hmoty, kterou vidíme a hmatáme, jest nám tajemstvím; moudrost a moc Tvůrce jest v ní našemu duchu nedostupnější než ve vzdálených mlhovinách.

Na str. 24 (předposlední řádek) má být „samo“.

Na str. 36 byl přehlédnut omyl: místo 4000 má být 40.000 (někteří odhadují množství nestoriánů na 50.000—60.000).

Na str. 74 opominuta poznámka: Úřad pohanských vestálků byl zrušen od císaře Graciána r. 382.

Ke str. 84 podotýkám: vím, že tehdy se svátek P. M. Karmelské v církvi neslavil, a že ve Španělsku dodnes se slaví toho dne (16. července) svátek Triumfu sv. kříže na památku dosaženého vítězství. Uvedl jsem jméno sv. Panny proto, že se k ní jako k pomocnici křesťané tehdy utíkali.

Na str. 178 vypadlo ze sazby několik slov. „Benátský dóže, 84letý Foscarri, zažil, že Signoria (rada) odsoudila r. 1445 jeho syna nevinně obžalovaného a mučeného k doživotnímu vyhnanství. Přinucen od rady . . .“

Soudil jsem, že druhý díl pojme celou zbývající látku. Při tisku se ukázalo, že by nepoměrně vzrostl; proto nezbývá než zbývající kapitoly (Nanebevzetí, Prostřednice, Matka věřících, Matka milosrdenství, Úcta mariánská a její dějiny) ponechat pro třetí díl, jenž vyjde, bude-li vůle Boží, jako samostatná kniha, třebaže bude přirozeným pokračováním a doplněním celého díla. Materiál jest v rukopise k tisku připraven.

¹³ „Dne 2. září vyšlo slunce nad doutnajícími troskami města.“ Flavius. Podle Otců zemřel Pán 42 roky před zkázou Jerusalema — počítají do toho jak rok jeho smrti, tak rok zboření města (místo našeho „za 14 dní“ říkají na př. Francouzi „za 15 dní“), a ukazují opět na r. 30.

K Marii jako ke středisku, jako k příčině všech věcí (t. j. naší obnovy), jako k zaměstnání věků pohlízejí ti, kteří na nebi i kteří v podsvětí bydlí, ti, kteří nás předešli, my, kteří nyní jsme, ti, kteří po nás přijdou, synové synů našich a ti, kteří z oněch se zrodí. Ti, kteří v nebi jsou, aby řady jejich doplněny byly: ti, kteří jsou v podsvětí (t. j. duše v předpekli), aby vysvobozeni byli: ti, kteří byli před námi, aby proroci věrnými shledáni byli: kteří po nás přijdou, aby oslaveni byli. Proto blahoslaviti tě budou všechna pokolení, Rodičko Boží, Paní světa, Královno nebe, proto tě budou blahoslaviti všechna pokolení, protože jsi všem život a slávu zrodila. V tobě nalézají andělé radost, spravedliví milost, hříšníci odpuštění na věky. Právem k tobě hledí oči všeho tvorstva, protože v tobě a skrze tebe a z tebe obnovila dobrotivá ruka Všemohoucího vše, cožkoli stvořila (creavit — recreavit; Bern. Pentec. II.) Co mohu říci? Jak tě mohu oslavovat? Vyjímaje Boha jediného ty nade všechny jsi vyšší, krásnější nad cherubíny, serafíny a nade všechny andělské voje. K tvé oslavě nedostačí nikterak jazyk pozemský, ani nebeský ba ani andělský. (Suppos. Eppich. De laud. S. M. Deiparae.) Oslavu její . . . tolik svazků od světců napsaných není s to vyčerpát, ba ani se jí po zásluze přiblížit: větší a vznešenější jest vše, co se jí týká, než aby lidský duch mohl vše pojmout. Protož, když o ní mluvíti končí, zdá se mu, že teprve začíná . . . Naše schopnosti převyšuješ, vši naši snaze unikáš. Výše jsi se povznesla, než aby tě zrak náš dostihl. Život tvůj nelze popsat, nýbrž možno o něm jen rozjímat; jak může péro dojíti tam, kam duch nedosáhne? (Tom. Vill. in Ass. IV.)

REJSTŘÍK

- Adam a S. Victore 359, 364 nn, 382, 133 383, 384
- Adamus Perseniae 359
- Albert Vel. 56, 352, 381
- Alžběta 53 nn
- Amadeus L. 188, 391
- Ambrož 220, 224
- Andělé betlemští 132 n
- Anna, matka M. 24
- Anselm 112 n, 228
- Apokryfy 395, 398
- Atanáš 215
- Augustin 56, 137 n, 189, 215
- Baronius 56 n
- Barrande 211
- Basil 219
- Beda Ctih. 95, 339
- Bernard 120 n, 125, 126, 140, 141, 210, 217, 356
- Bernardin 140, 153, 354
- Betlem 114 nn
- Betlemská útulna 115 n
- Boj proti Kristu 171
- Bolestná Matka
- Boží:
- bolesti P. M.: první 172 nn, druhá 196 nn, třetí 267 nn, čtvrtá 341 nn, pátá 350 nn, šestá 360 nn, sedmá 375
- důvody 377 nn
- učitelka a vzor 369, 382
- útěcha v utrpení 367 nn, 372
- zastupovala lidstvo 378 n
- Bonaventura 357,
- 359, 364 nn, 382, 383, 384
- Bratři Ježíšovi 221 n
- Cesta M. k Alžbětě 43 nn
- do Betlema 110 n
- do Egypta 197 n
- do Jerusalema 144 n
- do vlastí z Egypta 206 n, 208
- křížová 342 nn
- Čistota Mariina viz panenství.
- Čistota:
- boje o sv. čistotu 255 nn
- boj pekla proti ní 249
- krása 252
- záchrana 243 nn
- Danielovo proroctví 418 n
- Duch sv. a M. 231
- seslání 390 n
- Důvěra M. 316
- Dvanáctiletý Ježíš:
- pouť 263 nn, ztráta 267 nn, nalezení 271 nn, význam tajemství 274 nn
- Eadmer 357
- Efeský sněm 33 nn
- Efesus, místo pobytu M? 394 n
- Efrém 128 n, 212, 229
- Egypt 140 n, 196, 199, 206, 408, 414 n
- Epifan 220
- Eucharistie a Maria 46, 392 n
- František Assis. 127
- Fulbert de Chartres 217, 310
- Golgota 350 nn
- Herodes Antipas 415
- Herodes Ukrot. 187, 204, 409 n
- Hvězda na východě 182 n, 183 n, 191
- Chrám jerusalemský 155
- Chronologie evangelní 409
- Chudoba M. 179, 201
- Chvalozpěv M. 63—95
- Simeonův 157 nn
- Ildefons 254
- Jan Zlatoústý 184, 189, 190, 196, 200 n
- Jeroným 219, 220
- Jeskyně narození 115, 117
- Ježíš v. Kristus
- Jiří Nikomédský 217, 357 n, 387
- Josef: pochybnosti 96 nn
- smrt 301 nn
- víra 196
- Justin 223
- Kalvarie v. Golgota
- Kána 311 nn, zázrak 319, jeho význam 320 n
- Králové z východu v. Magové
- Královna proroků 70 n, 74
- Kristus (viz narození, obětování, utrpení atd.)

- největší otázka světa 165 m
 znamení odporu 161 nn
 Kříž v. Golgota
 Křížová cesta k Bohu
- Láska M. k Ježíšovi 397 n, 352 n
 k vykoupeným 350, 378
 Lev Vel. 122, 209 n
 Liturgie: idea světla 399
 a Maria 404
- Magnifikat 63—95
 a aplikace milostí mesiášských 90, 94
 a církev světová 79, 83, 92
 a řízení světa 85 nn
 a věčné trvání církve 75
 filosofie dějin 85 nn
 píseň díky 91, 93
 chvály 66
 prorocká 74
 radosti 67
- Magové 182 nn, cesta 185 n, v Betlemě 192 n, doba příchodu 414
- Manželství 101 nn
 svatojosefské 103 n
- Maria*
 a bludy (sekty) 175, 176
 a Eucharistie 46, 392 n
 a oběť (její i Kristova) 152, 172 nn, 177
 a Trojice nejsv. 229 nn
 očekávání narození Ježíšova 106 n
 poslední léta 393 nn
 snoubenka Syna B. 14 nn
- touha po Mesiáši 106 n
 v Egyptě 199 nn
 v Nazaretě 283 nn
 po odchodu J. 327 nn
 za veřejného působení J. 327 nn
- Mateřství božské 11 nn
 největší milost 22
 panenské 213 nn
 patří k základním článkům víry 28
 zkušební kámen bludů 28 nn
- Matka Bolestná viz Bolestná M. B.
 Stvořitele 11
 věřících 355
- Maxim Tourský 128
- Milost posvěcující a božské mateřství 12 nn
- Modlitba nevyslyšená 322 n vytrvalá 323 nn
- Mše sv. 150 n
- Náboženství a radost 58
- Nanebevstoupení Páně 388 n.
- Narození Páně 119 n, datum 409 nn, svátek 413
 P. M. (svátek) 181
- Navštívení M. 38 nn
 svátek 47, 50
 tajemství radosti 58
- Nazaret 208 n
- Neposkvrněné Početí a božské mateřství 11 nn
- Nestorius 33 n
- Nevíňátka 205
- Oběť viz mše sv., Golgota, Maria
- Obětování Páně 145 nn
- Obrazy M. 21
- Obřezání Páně 138 nn
- Očišťování M. 155 n, 177 nn, svátek 180
- Odevzdanost M. 179
- Odilo 177 n
- Origen 163
- Panenství M. před početím Syna B. 214, při něm 214 n, po narození J. K. 218
 a stará církev 223
 ctnost 235 n
 důvody 224 n
 jedinečné: prosto bojů 239 nn, spojeno s mateřstvím 213 nn
 vzor 243 nn
- Paschasius Radbertus 217
- Pastýři betlemští 130 nn
- Perpetua 151
- Petr Chrysolog 97, 228
- Damianský 118, 357
- Pohřeb Kristův 363, 375 nn
- Pokora M. 68, 82, 178, 293
- Poslušnost M. 178, 292
- Prosebnice 316 nn
- Prostřednice 40, 47 n, 316, 322
- Protestanté a M. 175
- Prozřetelnost B. 206
- Prvorozenci 143 n
- Přibuzenstvo v orientě 333
- Radosti M. viz Navštívení atd.
- Radost a nevěra 58
- Radulphus Ardens 346

Richard a s. Vict. 352	Smrt Páně, datum 415 nn	Veřejné působení Páně a M. 327 nn
Rodina sv. v Egyptě 201	Srdce Páně 362, 366	Víra M. 179, 196, 295 nn, 316, 351
v Nazaretě: všední práce 282 nn, duchovní život 294 nn	Suarez 123	Vykupování prvorozenců 144
Rozloučení s Ježíšem 308 n, 356	Svatá noc 118 nn	Zasnoubení M. (svátek) 51
Sarug Jakub 68 n	Svátky M. viz Navštívení atd.	Zbožnost M. 179
Sčítání lidu 108 n	Světlo v liturgii 399 nn	Zjevení Páně, svátek 413
Sebeláska 150	Tomáš Aq. 225	Zjevení privátní 395 nn
Sedulius 165	Villan. 24, 153	Zmrtvýchvstání P. 386 n
Setkání M. s Ježíšem za jeho veřejného působení 313 nn	Úcta mariánská: hyperdulia 23	Ztráta Ježíška viz Dvanáctiletý J.
na cestě křížové 342	opora křesťanství 32	Zvěstování M. (svátek) 36 n
Simeon 156 nn	v dějinách 77 n	Žena v zástupu blahoslavící M. 337 nn
Skromnost M. 316	záruka vytrvání ve víře 32	
Skrytý život Páně 287 nn	Utrpení 348, 367 n	
význam 288 nn	Venantius Fortunatus 355	

OBSAH

Předmluva	7
I. Na hranicích božství	9
II. Záštitá víry	27
III. Svatá poutnice	38
IV. První duchovní dítě Mariino	52
V. Královská pěvkyně	63
VI. První zkouška	96
VII. Mariin advent	106
VIII. Ve svaté noci	114
IX. První adoratoři	130
X. Vykupitel vykupován, čistota očišťována	142
XI. „Toto dítě z Panny zrozené bude největší otázkou světa“	154
XII. Oběť Syna a oběť Matky	172
XIII. Prvotiny pohanů	182
XIV. Král nebes a kníže země	195
XV. První rudé kvítky	204
XVI. Matka a Panna	213
XVII. Panna nad pannami, krásná mezi všemi	234
XVIII. Ve tvých šlápějích	242
XIX. Na pouti	260
XX. Zemský ráj to na pohled	282
XXI. Sbohem!	306
XXII. První zázrak	311
XXIII. Vzdálena Syna	326
XXIV. Na cestě bolestné	341
XXV. Na Golgotě	350
XXVI. Dolorosa	360
XXVII. V Božím hrobě	375
XXVIII. Vesel se, nebes Královno	386
XXIX. Liturgická idea světla a nejbl. Panna	399
XXX. Evangelní chronologie	409
Abecední rejstřík	421